Przewodnik dla nauczyciela

Edukacja polonistyczna, przyrodnicza i społeczna z elementami innych edukacji
Klasa druga

LOKOMOTYWA

Przewodnik dla nauczyciela

Lokomotywa. Klasa druga
Edukacja polonistyczna, przyrodnicza i społeczna
z elementami innych edukacji

gdańskie
wydawnictwo
oświatowe

Autorki:
Małgorzata Dobrowolska, Iwona Kulis, Katarzyna Królikowska-Czarnota, Marzena Pasternak, Katarzyna Rymar, Barbara Szczawińska

Projekt graficzny i okładka: Jarosław Zakrzewski

Redakcja: Agnieszka Szulc

Korekta: Grażyna Kompowska

Skład: Maria Chojnicka

ISBN 978-83-8118-152-5

© Copyright by Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe
Wydawca: Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 80-309 Gdańsk, al. Grunwaldzka 411

Gdańsk 2018. Wydanie pierwsze
Druk i oprawa: Normex, Gdańsk

Wszystkie książki Wydawnictwa są dostępne w sprzedaży wysyłkowej.
Zamówienia można składać w księgarni internetowej: www.ksiegarnia.gwo.pl
lub nadsyłać listownie:

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe
80-305 Gdańsk 5, skr. poczt. 80
tel. 801 643 917, 58 340 63 63
fax 58 340 63 61, 58 340 63 66
www.gwo.pl e-mail: handel@gwo.pl

SPIS TREŚCI

Uwagi wstępne 4
Ogólny plan zajęć 9
Oznaczenia 26
Szczegółowe plany zajęć 27
Spis materiałów z płyty 289
Spis elementów kartonikowej wyprawki 292
Teksty do czytania dzieciom 293
Propozycje zabaw 325

UWAGI WSTĘPNE

O PRZEWODNIKU I INNYCH MATERIAŁACH DYDAKTYCZNYCH

Przewodnik jest przeznaczony dla nauczycieli korzystających z podręcznika dla klasy drugiej „Czytam i poznaję świat" (części 1 i 2) oraz z zeszytów ćwiczeń „Czytam i piszę" (części 1–4) z serii *Lokomotywa*.

W przewodniku nauczyciel znajdzie propozycje tematów dni i szczegółowe plany zintegrowanych zajęć z zakresu edukacji polonistycznej, społecznej i przyrodniczej, a także – nawiązujące do tematów zajęć – propozycje dotyczące edukacji plastycznej, technicznej i muzycznej oraz opisy różnych zabaw ruchowych.

Przewodnik jest jedną z pozycji, które mają pomagać nauczycielom w pracy z uczniami. Jego wersja elektroniczna jest dostępna na stronie internetowej www.lokomotywa.gwo.pl. Nauczyciele znajdą tam też wiele innych materiałów. Listę wszystkich pomocy dydaktycznych przygotowanych dla nauczycieli klas drugich przez Wydawnictwo zamieszczono na s. 6 przewodnika. Z kolei na s. 7 przewodnika znajduje się lista dodatkowych materiałów, które Wydawnictwo poleca jako uzupełniające. Warto rozważyć zaopatrzenie się w niektóre z nich.

W przewodniku wśród proponowanych modułów zajęć znalazły się opisy pracy z podręcznikiem i zeszytami ćwiczeń, a także opisy wykorzystania wyprawki, na którą składają się: naklejki (umieszczone na wkładkach w środku zeszytów ćwiczeń), wycinanki (umieszczone na końcowych stronach zeszytów ćwiczeń) oraz kartonikowe pomoce, których komplet uczniowie otrzymają wraz z zeszytami ćwiczeń.

Niektóre moduły zajęć opisane w przewodniku odnoszą się do materiałów dodatkowych zamieszczonych na płycie CD-ROM, którą nauczyciel otrzyma wraz z książkami z serii *Lokomotywa*. W planach zajęć zamieszczono także propozycje dodatkowych tekstów do czytania dzieciom przez nauczyciela. Niektóre z nich można odnaleźć na końcu przewodnika. Inne teksty – zaznaczone jako nieobowiązkowe – nauczyciel być może ma w swojej biblioteczce albo znajdzie w książce „Wiersze i opowiadania dla klasy drugiej" (zob. s. 7).

Na zajęciach z zakresu edukacji polonistycznej, przyrodniczej i społecznej – oprócz podręcznika, zeszytów ćwiczeń i wyprawki – uczeń powinien też czasem korzystać z zeszytu przedmiotowego (w trzy linie) oraz uzupełniać przez cały rok słowniczek ortograficzny. Zob. opis słowniczka na s. 6.

Jeśli nauczyciel dysponuje tablicą interaktywną lub komputerem i rzutnikiem, może korzystać z wersji multimedialnych zarówno podręcznika dla klasy drugiej „Czytam i poznaję świat", jak i zeszytów ćwiczeń „Czytam i piszę". Te multimedialne książki nauczyciel znajdzie w zakładce Moje GWO po zalogowaniu się na stronie www.gwo.pl.

BUDOWA PODRĘCZNIKA

Podręcznik dla klasy drugiej „Czytam i poznaję świat" z serii *Lokomotywa* jest podzielony na bloki tematyczne, w których wydzielono po kilka tematów zajęć oraz zamieszczono dodatkowe treści – ortograficzne, gramatyczne lub inne – które warto realizować przy okazji omawiania danego tematu.

Pierwszy temat w każdym bloku tematycznym rozpoczyna się dwustronicową planszą wprowadzającą. Zawiera ona krótkie teksty (informacyjne, wiersze lub ciekawostki) oraz ilustracje lub serie obrazków albo fotografii. U dołu strony znajdują się pytania dotyczące zamieszczonego tekstu oraz ilustracji.

Kolejne strony podręcznika, następujące po planszy wprowadzającej, kontynuują dany temat zajęć albo otwierają nowy.

W podręczniku i innych książkach dla klasy drugiej uczniowie spotkają bohaterów znanych już z klasy pierwszej – panią Magdę, dzieci z jej klasy, czyli Iwonkę, Oskara, Antka i Elę, oraz zabawną papugę Sylabę.

Niemal każdy temat zawiera jakiś tekst literacki – wiersz albo opowiadanie – albo tekst informacyjny. Czasami pojawiają się też ciekawostki, zapisane w chmurkach na szarym tle, oraz historyjki obrazkowe. Poniżej zamieszczamy propozycje sposobów pracy z tekstami.

W książce znajdują się też różne pytania do tekstów i zadania związane z poszczególnymi tematami zajęć. Pytania zamieszczone pod tekstami literackimi są zapisane kolorową czcionką, pytania pod tekstami informacyjnymi i polecenia zapisano szarą czcionką. Ważne informacje dotyczące ortografii, gramatyki lub inne przestrogi albo rady zostały umieszczone na kolorowych tłach – jako wypowiedzi pani Magdy.

JAK PRACOWAĆ Z TEKSTAMI

Teksty znajdujące się w podręczniku – oprócz poszerzania wiedzy uczniów – służą do rozwijania ich umiejętności czytania. W przewodniku nie podano propozycji, jak postępować z danym tekstem. W zależności od jego długości, trudności oraz poziomu umiejętności dzieci nauczyciel może stosować różne metody pracy z tekstem. Oto zestaw propozycji:

1) Nauczyciel czyta tekst, a uczniowie mają go uważnie słuchać, wyobrazić sobie opisaną sytuację i jak najwięcej zapamiętać. Potem wskazani uczniowie czytają tekst fragmentami.

2) Nauczyciel (lub dobrze czytający uczeń, lub ochotnik) czyta, a uczniowie śledzą tekst wzrokiem. Potem wskazani uczniowie czytają tekst fragmentami.

3) Wybrane dzieci (lub ochotnicy) czytają cały tekst albo kolejne jego fragmenty. Pozostali śledzą tekst wzrokiem. Potem wskazani uczniowie czytają jeszcze raz fragmenty tekstu.

4) Uczniowie czytają głośno kolejne zdania pierwszego fragmentu, np. akapitu. Następne fragmenty odczytuje nauczyciel.

5) Uczniowie po cichu czytają tekst i równocześnie poszukują w nim odpowiedzi na zadane przez nauczyciela pytanie.

6) Ochotnik czyta tekst, a potem dzieci czytają go samodzielnie, po cichu.

7) Uczniowie czytają tekst z podziałem na role.

BUDOWA ZESZYTÓW ĆWICZEŃ

Zeszyty ćwiczeń są podzielone na takie same bloki tematyczne jak podręcznik i zawierają te same tematy zajęć. Ponadto – na końcu każdego zeszytu – znajduje się zestaw dodatkowych ćwiczeń ortograficznych (zob. opis poniżej) oraz zestaw materiałów do wycięcia, a w środku zeszytu są naklejki. Miejsca pracy z naklejkami, wycinankami i kartonikową wyprawką odpowiednio oznaczono piktogramami, które są już dzieciom znane z klasy pierwszej.

Ćwiczenia zostały ułożone tak, aby można było pracować oddzielnie z zeszytami i oddzielnie z podręcznikiem. Tylko w nielicznych wypadkach uczniowie będą musieli korzystać równolegle z podręcznika, aby rozwiązać ćwiczenie. Wówczas, za każdym razem, w poleceniu znajdą odpowiedni komentarz oraz potrzebne numery stron z podręcznika. Ważne teksty dotyczące ortografii, które wypowiada pani Magda w podręczniku, są w zeszytach ćwiczeń przypominane przez papugę Sylabę.

JAK WYKORZYSTYWAĆ ZESTAWY ĆWICZEŃ ORTOGRAFICZNYCH

Na końcu niemal każdego bloku tematycznego jest odsyłacz do zestawu ćwiczeń ortograficznych, które zwykle nawiązują do tematów z zakresu ortografii omawianych w danym bloku. Jeśli czas pozwala, to można polecić uczniom wykonanie tych ćwiczeń przed rozpoczęciem następnego tematu. Można też ćwiczenia odłożyć na później i wrócić do nich w stosownym czasie. Poszczególne ćwiczenia mogą też być wykorzystane jako zadania domowe.

PRACA ZE SŁOWNICZKIEM ORTOGRAFICZNYM

Począwszy od tematu III-3 *Porządek alfabetyczny* na dolnych marginesach zeszytu ćwiczeń, zwykle na końcu tematu, pojawia się zestaw wyrazów do wpisania w odpowiednich miejscach słowniczka ortograficznego założonego przez uczniów. Na s. 31 zeszytu ćwiczeń nr 1 podano instrukcję, jak założyć słowniczek, a na s. 51 przewodnika jest ona omówiona. Uczniowie mogą wpisywać podane wyrazy w szkole, jeśli pozwala na to czas, albo w ramach zadania domowego. Swoje słowniczki uczniowie mają uzupełniać przez cały rok szkolny. Na koniec wszystkie wyrazy będą wpisane zgodnie z kolejnością alfabetyczną.

Uwaga. Zamiast zeszytu w trzy linie (jak podaje instrukcja) można też – po uzyskaniu zgody rodziców – zamówić w Wydawnictwie dla całej klasy gotowy słowniczek ortograficzny, kolorowy, z obrazkami. Ta książeczka zawiera ten sam zestaw wyrazów, które dzieci będą znajdować w zeszytach ćwiczeń przez cały rok szkolny, oraz liniatury do przepisywania tych wyrazów przez uczniów (zob. zestaw materiałów dodatkowych na s. 7 przewodnika).

Warto uczulić dzieci na potrzebę wpisywania wyrazów do słowniczka nie tylko bez błędów ortograficznych, ale też z dbałością o kaligrafię.

Dodatkową zabawą dla uczniów może być poszukiwanie takich samych wyrazów – jak te, które podano na dolnym marginesie – na stronach zeszytu ćwiczeń w ramach danego tematu (wyrazy te mogą się pojawiać w ćwiczeniach, poleceniach do ćwiczeń lub na obrazkach). Odszukane wyrazy uczniowie mogą na przykład podkreślać. Za odszukanie wyrazu można przewidzieć jakieś drobne nagrody albo po prostu pochwały.

Dobre efekty przynosi też przeprowadzanie od czasu do czasu krótkiego dyktanda wyrazowego – składającego się z wyrazów już wpisanych przez dzieci do słowniczka.

SPIS MATERIAŁÓW W RAMACH PAKIETU NAUCZYCIELA

1) Program nauczania, rozkład materiału i plan wynikowy dostępne na www.lokomotywa.gwo.pl

2) Multipodręczniki i multićwiczenia do edukacji polonistyczno-przyrodniczo-społecznej i do edukacji matematycznej dostępne na www.gwo.pl w zakładce Moje GWO (po zalogowaniu)

3) Przewodnik do edukacji polonistycznej, przyrodniczej i społecznej w wersji książkowej i elektronicznej

4) Przewodnik do edukacji matematycznej w wersji książkowej i elektronicznej

5) Przewodnik do edukacji artystycznej w wersji elektronicznej

6) Przewodnik do edukacji informatycznej w wersji elektronicznej

7) Płyta CD z dodatkowymi materiałami dydaktycznymi przydatnymi do prowadzenia zajęć (zawierająca m.in. nagrania piosenek, utworów, tekstów w interpretacjach aktorskich, wielobarwne plansze i karty pracy do wydrukowania) dołączona do pakietu przewodników książkowych

8) Karty pracy do lektur dostępne na www.lokomotywa.gwo.pl (po zalogowaniu)

9) Materiały do informatyki dostępne na stronie loko.gwo.pl (po zalogowaniu)

Uwaga. Przewodniki w wersji elektronicznej są dostępne na www.lokomotywa.gwo.pl (po zalogowaniu).

SPIS MATERIAŁÓW DODATKOWYCH

Wiersze i opowiadania
Książka zawiera teksty z klasyki literatury dziecięcej. Pomoże w kształceniu umiejętności czytania.

Słowniczek ortograficzny
To książka, z którą uczniowie mogą pracować przez cały rok szkolny. Na początku roku szkolnego (samodzielnie albo z pomocą rodziców) przygotowują słowniczek do używania, czyli wycinają szare prostokąty z kolejnych kartek.

Książeczka ta spełnia kilka funkcji: przygotowuje dzieci do korzystania ze słowników, pomaga w zapamiętaniu pisowni wybranych słów z trudnościami ortograficznymi, służy do ćwiczeń w kaligrafii. Słownictwo jest przemyślane pod względem ortograficznym oraz zgodne z podręcznikiem i proponowaną w nim, bliską dziecku tematyką.

Na końcu tej książeczki umieszczono kilka stron z liniaturą. Nauczyciel może je wykorzystać w wybrany przez siebie sposób, np. jako miejsce do ponownego napisania trudnego wyrazu, do wpisania dodatkowych wyrazów, które nie zostały uwzględnione w słowniczku, lub do tworzenia zestawów wyrazów z daną trudnością ortograficzną (na jednej stronie wyrazy z *ó*, na innej – z *rz* itd.).

Lokomotywa 2. Muzyka
Materiał w zeszycie ćwiczeń do muzyki jest podzielony na trzy działy: *Muzykujemy*, *Album muzyczny* oraz *Nasze piosenki*. W przewodniku dla nauczyciela opisano lekcje muzyki w ciągu całego roku szkolnego.

Lokomotywa 2. Plastyka
Materiał w zeszycie ćwiczeń do plastyki jest podzielony na trzy działy: *Tworzymy*, *Podziwiamy* oraz *Prace plastyczne na różne okazje*. W przewodniku dla nauczyciela opisano lekcje plastyki w ciągu całego roku szkolnego.

Lokomotywa 2. Informatyka
Animowane ćwiczenia dla uczniów 2 klasy szkoły podstawowej pomagające nauczyć się bezwzrokowego pisania na klawiaturze, pracy z edytorami tekstu i grafiki oraz podstaw programowania.

Matlandia Junior
Program online zawierający 100 animowanych zadań z matematyki dla uczniów klas 1–3 szkoły podstawowej. Aplikacja pomaga ćwiczyć pamięć, rozwija wyobraźnię geometryczną oraz umiejętność logicznego myślenia. Do rozwiązywania zadań zachęcają komentarze sympatycznych bohaterów oraz medale za osiągnięcia.

Kompozytor kart pracy. Edukacja wczesnoszkolna. Matematyka

Serwis internetowy dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej. Umożliwia błyskawiczne tworzenie matematycznych kart pracy dla uczniów klas 1–3 z biblioteki ponad 600 zadań o zróżnicowanym stopniu trudności. Z kompozytorem może pracować każdy nauczyciel – niezależnie od tego, z jakich książek i ćwiczeń korzysta na co dzień.

Program *To już wiem!* Materiały do diagnozowania uczniów i obserwacji ich postępów

Program pozwala trafnie zdiagnozować możliwości uczniów na początku roku szkolnego i obserwować ich postępy w trakcie nauki. Służą do tego karty diagnostyczne, karty obserwacyjne oraz indywidualizowane raporty. Te ostatnie pozwalają na porównanie wyników klasy i każdego ucznia z osiągnięciami uczniów z całej Polski. Są świetnym materiałem do pokazania rodzicom, jak sobie radzą ich dzieci.

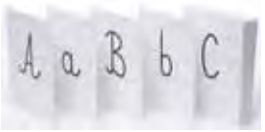

Litery i cyfry demonstracyjne

Małe (format A6) karty z wzorami liter (duża i mała litera w wersjach drukowanej i pisanej) oraz cyfr.

Alfabet można wykorzystać np. przy wprowadzaniu i utrwalaniu liter lub podczas ćwiczeń w układaniu sylab. Zestaw cyfr przyda się zwłaszcza w trakcie przyswajania liczb.

Od 1 do 100. Liczydełko obrazkowe

Czego potrzebuje dziecko, żeby opanować system dziesiątkowy? Stu dwudziestu czterech biedronek. Obrazkowe liczydełko w postaci biedronek-liczmanów pomaga wyjaśnić budowę systemu dziesiątkowego oraz wytłumaczyć zależności pomiędzy jednościami i dziesiątkami. Uczy świadomego operowania liczbami oraz ułatwia opanowanie umiejętności dodawania i odejmowania w zakresie 100 z przekroczeniem progu dziesiątkowego. Z liczydełkiem można pracować na tablicy. Do mocowania liczmanów służą dołączone do zestawu magnesy. Zestaw składa się z 24 pojedynczych i 10 dwustronnych liczmanów (w formie pasków, po 10 biedronek z każdej strony) oraz instrukcji.

Plansze edukacyjne

Zestaw wybranych plansz edukacyjnych utrwalających przydatne wiadomości z różnych dziedzin.

Zachętki i motywce

Kolorowe odznaki dla uczniów. Z wdziękiem, ale zupełnie na serio punktują osiągnięcia w różnych dziedzinach: w czytaniu, pisaniu, mówieniu, liczeniu, ochronie przyrody itp.

Memory ortograficzne

Rz czy *ż*? *Ó* czy *u*? *Ch* czy *h*? Kto więcej zapamięta, ten będzie lepszy z ortografii. Uniwersalne zasady gry memory wykorzystane do utrwalania pisowni trudnych wyrazów.

Memory symetrie

Gra typu memory, która uczy dzieci dostrzegać zjawisko symetrii. Zawiera karty z symetrycznymi rysunkami o różnym stopniu trudności. Zwycięża gracz, który zbierze najwięcej par.

Książki Wydawnictwa Adamada

Książki do czytania dzieciom i przez dzieci. Wiele z nich jest wyposażonych w aplikację *Adamada czyta dzieciom*. Więcej informacji można znaleźć na stronie internetowej: www.adamada.pl.

OGÓLNY PLAN ZAJĘĆ

Temat zajęć	Podstawa programowa	Zapis do dziennika	Materiały podstawowe	
wrzesień		I MINĘŁY WAKACJE		
1. Pierwszy dzień w szkole. Litery wielkie i małe. Pisownia imion i nazwisk	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 4.1 III 1.1, 1.5 IV 2.10 VIII 2.2, 2.4	Rozmowa na temat spotkania klasy po wakacjach inspirowana wierszem D. Gellner „Za drzwiami" oraz piosenką „Nasza Lokomotywa". Przygotowanie gazetki klasowej. Czytanie tekstu komiksowego. Przypomnienie kształtów wielkich i małych liter – ćwiczenia w pisaniu. Pisownia imion i nazwisk. Określanie nastroju i oczekiwań wobec nowego roku szkolnego na podstawie doświadczeń dzieci. Zasady bezpieczeństwa w szkole. Śpiewanie wybranej piosenki z klasy 1.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 4–5 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 2–3 ✂ A	27
2. Jak spędziliśmy wakacje? Wielka litera w pisowni nazw geograficznych	I 1.1, 1.5, 2.1, 2.3, 3.1, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.8 IV 3.2, 3.3 V 1.1, 2.2, 2.3	Zorganizowanie wystawy wakacyjnych pamiątek. Swobodne wypowiedzi na temat miejsc wakacyjnego pobytu dzieci z wykorzystaniem wiersza M. Brykczyńskiego „Po wakacjach", map i wakacyjnych pamiątek. Utrwalenie pisowni nazw miejscowości, rzek i mórz. Miasta i rzeki na mapie. Kierunki na mapie. Wykonanie wakacyjnego pejzażu według instrukcji.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 6–11 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 4–5	29
3. Pamiętajmy o bezpieczeństwie. Litera a głoska. Dwuznaki	I 2.3, 2.5, 3.1, 3.2, 5.1 IV 2.5, 2.9, 2.10	Analiza literowa i głoskowa wyrazów. Nauka na pamięć rymowanki W. Gawdzika o głosce i literze. Przypomnienie zasad bezpieczeństwa obowiązujących w szkole i podczas drogi do szkoły na podstawie opowiadania E. Pałasz „Na ulicy", ilustracji i doświadczeń dzieci. Miejsca bezpieczne i niebezpieczne w szkole – praca grupowa.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 12–14 Zeszyt ćwiczeń, cz. 1, s. 6–7	31
4. Dokąd powoli odchodzi lato? Samogłoski i spółgłoski	I 1.1, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 5.1 IV 1.3, 1.6 VI 1.1, 2.2a	Wyróżnianie samogłosek i spółgłosek. Rola samogłoski w tworzeniu sylab. Ćwiczenia ortograficzne. Gromadzenie informacji na temat babiego lata i pająków na podstawie bezpośrednich obserwacji, tekstu A. Wajraka „Babie lato i inne pajęcze sztuczki" (lub opowiadania P. Gabrysza „Szkoła profesora Arachnora"), wiersza „Babie lato" i doświadczeń dzieci. Pajęczyny – łączenie patyczków i włóczki.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 15–17 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 8–9, s. 82	34
wrzesień		II O CZYM TRZEBA PAMIĘTAĆ?		
1. Co to znaczy być klasą? Podział wyrazów na sylaby. Samogłoski w sylabach	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.5, 3.1, 3.2, 4.1, 4.8, 5.1 III 1.1, 1.2, 1.3, 1.4 IV 2.4 VIII 2.2, 4.2, 4.5	Rozmowy na temat tego, co to znaczy być klasą na podstawie tekstu piosenki/wiersza „Podajmy sobie ręce", opowiadania E. Pałasz „To przecież bardzo ważna sprawa!" i doświadczeń dzieci. Ustalenie klasowego kontraktu. Gry rodziców i dzieci. Podział wyrazów na sylaby. Utrzymanie porządku w klasie – praktyczne ćwiczenia. Elementy środowiska społecznego. Dbałość o higienę i estetykę. Piosenka „Podajmy sobie ręce". Akompaniowanie i śpiew.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 18–21 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 10–13	36

2. Mój plan zajęć. Skróty. Zmiękczenia	I 1.3, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.5, 5.2, 5.3, 5.6 III 1.2	Czytanie ze zrozumieniem tekstu i planu zajęć. Odpowiadanie na pytania dotyczące planu dnia. Zmiękczenia. Poznawanie nazw i skrótów nazw tygodnia na podstawie wiersza J. Brzechwy „Tydzień" i planów lekcji.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 22–23 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 14–17 1	39
3. Jak być dobrym kolegą? Cechy osób. Przenoszenie wyrazów	I 1.1, 1.3, 2.1, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 5.1 III 1.1, 1.4	Rozmowa o pozytywnych cechach kolegów i koleżanek na podstawie własnych doświadczeń dzieci, wiersza J. Brzechwy „Skarżypyta". Zabawy integracyjne. Przenoszenie wyrazów. Rozmowa o dobrych kontaktach koleżeńskich.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 24–25 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 18–19 A	41
4. Czy warto być grzecznym? Formułowanie prośby. Zwroty grzecznościowe	I 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 5.6 III 1.1, 1.3, 1.4	Stosowanie zwrotów grzecznościowych na podstawie scenek i wiersza E. Skarżyńskiej „Wszyscy mnie lubią". Pisanie z pamięci. Układanie zdań z wyrazów – formułowanie próśb. Ćwiczenia ortograficzne. Rozmowa o udzielaniu pomocy i proszeniu o nią w codziennych sytuacjach.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 26–27 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 20–21, s. 83 2	42
wrzesień	III CZEGO POTRZEBUJĄ UCZNIOWIE?			
1. W moim tornistrze. Nazwy rzeczy, osób i zwierząt – rzeczowniki	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4, 2.6, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.5, 5.1, 5.2, 5.4, 6.3 III 1.1, 1.7, 2.6 VIII 2.4, 4.7, 5.3	Rozmowa o zawartości uczniowskich tornistrów na podstawie doświadczeń dzieci, wiersza E. i F. Przyłubskich „Do szkoły". Pisanie nazw przyborów szkolnych. Zagadki o przyborach szkolnych. Rozmowa o tornistrze w kontekście historycznym na podstawie tekstu „Tornister dawniej i dziś"; dawne przybory szkolne. Nazywanie osób, roślin, zwierząt i rzeczy – rzeczowniki. Granie gamy C-dur na dzwonkach.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 28–30 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 22–25	45
2. Szkoła dawniej i dziś. Wyrazy z trudnościami ortograficznymi	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 4.1, 5.1, 5.4 III 1.1, 2.5, 2.6 VI 3.1	Rozmowa o dawnej szkole na podstawie informacji zebranych od rodziców, dziadków, ilustracji oraz tekstu V. Nezvala „Tornister". Wyposażenie piórnika, pisanie nazw rzeczy. Wyszukiwanie tak samo brzmiących sylab, podpisywanie obrazków. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 31 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 26–27	47
3. Porządek alfabetyczny. Kolejność alfabetyczna wyrazów	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.6, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 4.5, 4.6, 5.1, 6.1, 6.3	Ćwiczenia z wykorzystaniem alfabetu – porządkowanie według pierwszej i drugiej litery w wyrazie. Czytanie wierszyka M. Jucewicz „Alfabet od A do Z". Założenie słowniczka ortograficznego. Klasyfikowanie wyrazów ze względu na ich znaczenie oraz rodzaj trudności ortograficznej.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 32 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 28–31 A 2–3	48
4. Czy porządek ułatwia życie? Wyrazy oznaczające czynności – czasowniki	I 1.1, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.5, 5.1, 5.2, 5.4, 5.6, 6.1 IV 2.4 VI 1.1, 1.2, 1.4, 3.1, 3.2	Narzędzia i przedmioty ułatwiające sprzątanie. Dyskusja w grupach na temat: *Komu potrzebny jest porządek?* Czytanie opowiadania M. Kapelusz „Wielkie sprzątanie". Planowanie kolejnych czynności związanych ze sprzątaniem. Wyrazy oznaczające czynności – układanie i pisanie zdań. Ćwiczenia ortograficzne. Dbałość o higienę i estetykę. Organizacja pracy i narzędzia do sprzątania. Bezpieczne korzystanie z urządzeń elektrycznych.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 33–35 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 32–35, s. 84 C	51

wrzesień	IV JAK DBAĆ O PRZYRODĘ?			
1. Kto tworzy śmieci? Analizowanie tabeli	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.4, 4.5, 5.6, 6.1, 6.3 IV 1.8, 2.4	Zabawy z wykorzystaniem starych gazet. Ustalanie, w jaki sposób rzeczy stają się śmieciami na podstawie wiersza I. Sikiryckiego „Sznurek Jurka”, ilustracji i doświadczeń dzieci. Analizowanie tabeli. Znaczenie segregowania śmieci dla ochrony środowiska. Surowce wtórne.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 36–38 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 36–37	55
2. Sposób na śmieci. Przygotowanie inscenizacji	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.5, 5.6, 5.7, 6.3 IV 1.7, 1.8, 2.4	Przygotowanie inscenizacji tekstu M. Strzałkowskiej „Dobre rady na odpady…” – nauka ról na pamięć. Poznanie sposobów segregowania śmieci. Produkty nadające się do recyklingu.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 39–41 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 38–39	56
3. Jak dbać o środowisko? Zdania oznajmujące, rozkazujące i pytające	1.1, 1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.5, 5.2 IV 1.7, 1.8, 2.4	Udział klasy w akcji sprzątania świata/sprzątania klasy, ustalenie planu działań. Analiza ilustracji przedstawiającej ekologiczny dom – nawyki o charakterze ekologicznym. Rodzaje zdań. Ćwiczenia ortograficzne. Test sprawdzający wiedzę uczniów na temat ochrony środowiska.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 42–43 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 40–41, s. 85	57
październik	V PO CO SĄ KSIĄŻKI?			
1. Jakie są rodzaje książek? Pisownia tytułów książek. Cudzysłów	I 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 4.5, 4.8	Podział książek ze względu na tematykę i gatunek literacki na podstawie obserwacji, porównań i własnych doświadczeń dzieci. Pisanie zdań zawierających tytuły. Stosowanie cudzysłowu.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 44–45 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 42–43	60
2. Dlaczego ludzie czytają? Wyrazy z *ó* wymiennym na *o*	I 1.1,1.2, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.8 VIII 2.2	Próba odpowiedzi na pytanie: *Dlaczego ludzie czytają?* na podstawie fragmentu książki Å. Lind „Jesienne liście”, własnych doświadczeń i zabaw dramowych. Ćwiczenia w czytaniu, pisanie odpowiedzi na pytania i uzupełnianie zdań. Wprowadzenie reguły ortograficznej: pisownia wyrazów z *ó* wymiennym. Nauka piosenki „Walczyk o książce”.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 46–48 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 44–45	61
3. Z wizytą w bibliotece. Alfabetyczna kolejność nazwisk	I 1.1, 1.2, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 4.6, 4.8 V 2.1	Wizyta w czytelni i bibliotece szkolnej. Czytanie wiersza M. Przewoźniaka „Kłopoty w bibliotece”. Porządkowanie nazwisk zgodnie z kolejnością alfabetyczną. Wykonanie projektu okładki własnej książki oraz zakładki do książki.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 49 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 46–47	63
4. Książki dawniej i dziś. Gdzie szukać informacji o książce?	I 1.1, 1.2, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 4.6, 4.8	Czytanie informacji na temat historii i różnych rodzajów książek. Rozmowa na temat budowy książki. Odczytywanie informacji z grzbietu i okładki książki. Tworzenie metryczki książki. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 50–51 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 48–49, s. 86 B	65

październik	VI JAK POWSTAJĄ KSIĄŻKI?			
1. Od autora do czytelnika. Rymujące się wyrazy	I 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.8	Poznanie etapów powstawania książki i nazw zawodów jej twórców na podstawie tekstu E. Stadtmüller „Przepis na bajkę”. Wyszukiwanie i tworzenie rymów. Wykonanie książeczki.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 52–53 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 50–51 B 4–5	67
2. Autorzy znanych książek. Rodzina wyrazów	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6, 3.1, 3.2, 3.7, 4.1, 4.4, 4.8, 5.7	Oglądanie książek przyniesionych przez uczniów. Czytanie fragmentów książek Wandy Chotomskiej, Juliana Tuwima, Grzegorza Kasdepke. Zabawy językowe inspirowane tekstami poznanych autorów. Rodziny wyrazów.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 54–55 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 52–54 B	68
3. Jak zostać autorem? Formułowanie pytań	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.6, 3.1, 3.2, 3.7, 4.1, 4.4, 4.8, 5.7	Słuchanie fragmentów opowiadań Melanii Kapelusz. Próba odpowiedzi na pytanie: *Jak zostać autorem?* na podstawie wywiadu. Formułowanie pytań. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 56–57 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 55, s. 87	71
październik	VII JAK WYGLĄDA JESIEŃ?			
1. Co zobaczymy na jesiennej wycieczce? Nazwy drzew. Wyrazy z *rz*	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.4, 3,2, 4.4, 4.6 IV 1.1, 1.2, 2.11, 3.1, 3.6 VIII 1.1, 2.2, 2.4	Rozmowa na temat lasu i zmian zachodzących w przyrodzie jesienią. Próby określania kierunków w terenie. Pisanie wyrazów z *rz*. Rozpoznawanie różnych gatunków drzew i krzewów na podstawie liści, owoców lub pokroju rośliny. Poznanie podstawowych gatunków grzybów leśnych jadalnych i trujących. Śpiewanie „Deszczowej piosenki”.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 58–63 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 56–57 6–7	73
2. Jakie barwy ma jesienny las? Wyrazy określające cechy – przymiotniki	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1 IV 1.1, 1.6, 3.1	Wypowiedzi na temat barw i innych cech jesiennych liści na podstawie obserwacji i tekstu z podręcznika. Wprowadzenie przymiotnika. Tworzenie zdań opisujących. Rozpoznawanie drzew, ich liści i owoców.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 64–65 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 58–59	75
3. Leśne skarby. Struktura opowiadania	I 1.1, 1.3, 1.5, 2.1, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.5, 5.4, 5.5 IV 1.1	Ustne opowiadanie historyjki na podstawie wiersza L. Krzemienieckiej „O dębie, co żołędzie rozdawał”. Odgrywanie scenek pasujących do tekstu. Nazywanie części opowiadania. Analiza tekstu – uzupełnianie luk w zdaniach. Gatunki roślin i zwierząt w lesie.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 66–67 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 60–61	76
4. Jak zwierzęta przygotowują się do zimy? Zwyczaje zwierząt. Nazwy ptaków	I 1.1, 1.3, 1.5, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 4.4, 5.4, 5.6 IV 1.1, 1.3	Porządkowanie i zapisywanie wyrazów. Rozpoznawanie rzeczowników – nazw zwierząt i nazw roślin. Ćwiczenia ortograficzne. Praca z tekstem, ilustracją i fotografiami dotyczącymi przygotowania zwierząt do zimy.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 68–71 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 62–63, s. 88	78

październik	VIII JESIENNE PRZYSMAKI			
1. W jesiennym sadzie. Nazwy drzew i owoców. Następstwo czasowe	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.5, 4.4, 5.4 III 1.1, 1.10 IV 1.2, 1.5, 2.4, 2.6, 2.7, 2.10 VI 1.1, 1.4, 3.2 VIII 1.2, 2.2	Rozmowa na temat drzew i krzewów rosnących w sadzie. Zdawanie relacji z wykonanej pracy z wykorzystaniem wyrazów oznaczających następstwo czasowe. Odmiana czasowników przez osoby – *ę* w pierwszej osobie. Wykonanie zdrowej przekąski na podstawie przepisu. Rozróżnianie nazw roślin i ich owoców. Śpiewanie piosenki „Owocowy blues”.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 72–73 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 64–66	81
2. Które części warzyw zjadamy? Jadalne części roślin. Przecinek przy wyliczaniu	I 1.1, 1.3, 1.5, 2.1, 4.5, 5.6 IV 1.1, 2.4, 2.6	Rozpoznawanie warzyw i nazywanie ich jadalnych części z wykorzystaniem naturalnych okazów, zdjęć oraz opowiadania „Korzenie na talerzu”. Analiza wiersza D. Gellner „Jesień”. Bogacenie słownictwa. Pisanie nazw warzyw z zastosowaniem przecinka przy wyliczaniu. Ćwiczenia ortograficzne. Rozpoznawanie i smakowanie warzyw.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 74–75 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 67–69, s. 89	82
listopad	IX LISTOPADOWE ŚWIĘTO			
1. Listopadowe święto	I 1.4, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2 III 2.2, 2.3 V 2.3 VIII 2.2, 2.3, 2.5	Rozmowa na temat obchodzenia Święta Niepodległości. Uzupełnianie zdań na podstawie tekstu. Przypomnienie polskich symboli narodowych. Wykonanie biało-czerwonego kotylionu. Słuchanie i śpiewanie hymnu oraz pieśni patriotycznych.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 76–77 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 70–71 B	85
listopad	X GDZIE MIESZKAMY?			
1. Moje województwo, moja miejscowość. Wyrazy z *rz* wymiennym na *r*	I 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.8, 5.6 III 1.5, 1.7, 1.10 IV 1.7, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 V 1.1, 2.3 VI 1.1	Tworzenie planu miejscowości. Odczytywanie tabliczek z nazwami miejscowości i ulic. Omówienie obiektów i instytucji znajdujących się w miejscowości zamieszkanej przez uczniów, uzupełnianie makiety miejscowości. Różnicowanie krajobrazów: miejski, wiejski. Wzbogacanie słownictwa o nazwy obiektów, instytucji i miejsc. Wypełnianie karty informacyjnej miejscowości. Pisownia wyrazów z *rz* wymiennym. Czytanie i analiza tekstu dotyczącego krajobrazu górskiego. Czytanie mapy Polski, nazwy województw i miast.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 78–81 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 72–75 C	87
2. Z czego słynie nasza miejscowość? Tworzenie krótkich informacji	I 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.8, 5.6, 6.2, 6.3 III 1.5, 1.7, 1.9, 1.10, 2.1, 2.5 IV 1.1, 3.1, 3.2, 3.3 V 1.1, 2.3 VI 1.1 VIII 2.3, 2.5	Podsumowanie pracy z planem miejscowości tworzonym przez klasę. Praca z mapą Polski – lokalizacja miast na mapie, zabytki architektury. Czytanie opisów miejscowości, dobieranie zdjęć do tekstu. Rozwiązywanie zagadek o miastach, pisownia nazw miast. Układanie i pisanie zdań o swojej miejscowości. Tworzenie makiety miejscowości. Nauka piosenki „W murowanej piwnicy”.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 82–85 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 76–77 8	90

3. Jaki jest mój adres? Elementy adresu. Wielka litera w nazwach miejscowości i ulic	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3, 4.5, 4.8, 5.7 III 1.1, 1.5, 2.6 V 1.1. a, b, 2.1	Wyjaśnienie pojęć *nadawca* i *adresat*. Czytanie listu, wyodrębnianie jego części. Oglądanie prac plastycznych przedstawiających różne miejscowości. Czytanie i analiza adresów, stosowanie wielkiej litery w danych adresowych. Skróty adresowe. Utrwalenie znajomości własnego adresu i jego poprawne zapisywanie. Wykonanie pracy plastycznej „A co dalej?”.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 86–89 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 78–79 9	91
4. Od nadawcy do adresata. Droga listu od nadawcy do adresata	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3, 5.6, 5.7, 6.3 V 1.1 a, 2.1	Czytanie opowiadania G. Kasdepke „O liście, który zabłądził”. Droga listu od nadawcy do adresata, uzupełnianie zdań. Utrwalenie pojęć: *nadawca*, *adresat*. Oglądanie znaczków pocztowych, czytanie zawartych na nich informacji, kolorowanie. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 90–93 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 1, s. 80–81, s. 90	94
listopad	XI CZYM SIĘ ZAJMUJĄ LUDZIE?			
1. Zawody spotykane na co dzień. Końcówki *-arz*, *-erz* w nazwach osób	I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.7 IV 2.1	Poznanie nazw różnych zawodów na podstawie wiersza W. Chotomskiej „Ulica Tabliczki Mnożenia”. Zabawy dramowe. Rozmowa na temat pracy i potrzeby wykonywania różnych zawodów. Indywidualne czytanie tekstów informacyjnych. Wyszukiwanie w tekście informacji na temat różnych zawodów. Uzupełnianie rymowanki z lukami – pisownia *-arz* w końcówkach nazw zawodów.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 94–97 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 2–5 A	97
2. Zawody dawniej i dziś. Rzemieślnicy i ich warsztaty	I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.7 VIII 3.1	Układanie zagadek o zawodach. Redagowanie i zapisywanie zdań. Rozmowa na temat ciekawych zawodów na podstawie plansz i tekstów informacyjnych. Kojarzenie instytucji, zakładów usługowych z zawodami ludzi. Zapisywanie nazw zawodów dawnych i współczesnych. Zabawy ruchowe.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 98–101 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 6–7	100
3. Kim będę, gdy dorosnę? Nazwy zawodów – podsumowanie	I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.7 IV 2.1 V 2.3	Czytanie i analiza tekstu K. Drzewieckiej „Kim chciałbym być, jak dorosnę?”. Rozwiązywanie krzyżówki – sprawdzenie stopnia zrozumienia treści. Wypowiedzi uczniów na temat planów na przyszłość. Czytanie wiersza T. Kubiaka „Kim będę”. Ćwiczenia ortograficzne. Nazwy zawodów. Wykonanie kolażu „Mój wymarzony zawód”.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 102–103 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 8–9, s. 78	102
listopad	XII CO KRYJE PRZESZŁOŚĆ?			
1. Jak się kiedyś żyło? Słowa z dawnych czasów	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 6.2 III 1.1, 1.7, 2.1, 2.2	Czytanie tekstu. Porównywanie przedmiotów używanych dawniej i dziś. Gromadzenie słownictwa związanego z przeszłością. Poznanie imion używanych w dawnych czasach. *Co jadali mieszkańcy grodów?* – wskazywanie nazw potraw i ich składników. Gromadzenie nazw czynności wykonywanych w grodach przez kobiety i mężczyzn. Rozpoznawanie ziół i uzupełnianie zdań ich nazwami.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 104–105 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 10–13	104

2. Jak powstała nasza ojczyzna – opowiadamy legendę. Wyrazy z *ó* wymiennym na *o*, *a* i *e*	I 1.1, 1.3, 1.5, 2.1, 2.3, 2.4, 3.1, 3.3, 4.1, 6.2 III 2.1	Próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, co oznacza słowo *przeszłość*. Czytanie „Legendy o białym orle" W. Badalskiej. Próby ustnego opowiadania legendy z wykorzystaniem zgromadzonego słownictwa. Przypomnienie, czym jest godło, na podstawie wiersza M. Łuszczuk „Znak". Wskazywanie na mapie Polski stolic dawnych i obecnej. Rozwiązywanie krzyżówki. Czytanie tekstu opisującego wojów Lecha. Wskazywanie cech dobrego woja Reguła *ó* wymiennego na *o*, *a* lub *e*. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 106–109 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 14–17, s. 79–80	107
listopad	XIII JAKA JEST STOLICA POLSKI?			
1. Co warto zobaczyć w Warszawie? Wielka litera w pisowni nazw instytucji	I 1.1, 1.2, 1.5, 3.2, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.8, 6.2 III 1.1 IV 3.1, 3.2, 3.3, 3.4	Poznanie ważnych obiektów w Warszawie z wykorzystaniem fotografii, fragmentu planu miasta i informacji w podręczniku. Czytanie ze zrozumieniem i uzupełnianie tekstu. Pisownia nazw obiektów i instytucji.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 110–113 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 18–20 A	112
2. O czym opowiadają warszawskie legendy? Wyrazy z *h*	I 1.1, 1.3, 1.5, 2.5, 3.1, 4.1, 4.4, 5.6 III 1.4, 1.7, 2.1 IV 3.1, 3.4 V 2.1, 2.8	Słuchanie i opowiadanie warszawskich legend. Pisownia wyrazów z *h*. Ćwiczenia ortograficzne. Wykonanie ilustracji wybranego bohatera lub sceny z legendy o Warsie i Sawie. Rysowanie bazyliszka.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 114–117 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 21–23, s. 81	113
grudzień	XIV ŚWIĄTECZNY GRUDZIEŃ			
1. Jak rozpoznać Świętego Mikołaja? Cechy przedmiotów. Zdania opisujące	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 5.4 III 1.9, 2.5 V 2.1, 2.3 VIII 2.2, 2.3	Rozmowa na temat Świętego Mikołaja na podstawie doświadczeń dzieci oraz opowiadania „Spotkanie" i wiersza D. Gellner „Mikołajki". Gromadzenie słownictwa opisującego postać Mikołaja. Uzupełnianie i układanie zdań z nazwami cech. Tradycje mikołajkowe. Wykonanie buta Mikołaja z papieru i/lub portretu Mikołaja. Piosenka „Dzwonki Mikołaja".	*Podręcznik*, cz. 1, s. 118–121 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 24–26	117
2. Co może być prezentem? Struktura listu. Wielkie litery w listach	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.3, 4.7 III 2.5 V 2.6, 2.7 VI 2.2 VIII 2.2, 2.3	Gromadzenie doświadczeń związanych z ofiarowywaniem prezentów na podstawie wiersza M. Bednarskiej-Moskwy „Niespodzianka" i listu do Świętego Mikołaja. Twórcze przekształcanie treści wiersza. Ustalanie, co może być prezentem. Analiza struktury listu – uzupełnianie jego treści. Wykonanie wybranego prezentu na podstawie ilustracji. Piosenka „Dzwonki Mikołaja".	*Podręcznik*, cz. 1, s. 122–123 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 27–31	119
3. Jak możemy świętować w naszej klasie? Planowanie inscenizacji	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.3 III 2.5	Przygotowania do klasowych jasełek na podstawie opowiadania, fotografii, doświadczeń dzieci i tekstów przedstawień jasełkowych. Przedstawienie postaci występujących w jasełkach i ich charakterystycznych cech. Ustalenie planu działań. Wybór aktorów i przydział ról. Ćwiczenia dykcyjno-intonacyjne. Wysłuchanie opowiadania M. Kulis „Robimy jasełka?" (część I).	*Podręcznik*, cz. 1, s. 124–126 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 32–33	123

4. Zapraszamy na przedstawienie. Ważne informacje w zaproszeniu	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.6, 3.1, 3.3, 4.1, 4.3, 4.7, 5.4 III 2.5 V 2.7	Poznanie ważnych informacji zamieszczanych w zaproszeniu. Nauka redagowania zaproszenia na jasełka. Przeprowadzenie próby jasełek – odtwarzanie ról, śpiewanie kolęd, ruch sceniczny. Tworzenie ozdobnych kartek.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 127–128 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 34–35	125
5. Przygotowania do świąt. Wyrazy z *ę* oraz *en*	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.4, 5.1 III 1.1, 1.9, 2.5 V 2.6 VIII 1.7, 2.2, 2.3	Wysłuchanie dalszego ciągu opowiadania M. Kulis „Robimy jasełka?" (część II). Przypomnienie planu działań związanych z przedstawieniem jasełkowym. Ćwiczenia aktorskie i dykcyjne. Ćwiczenia ortograficzne – wyrazy z *ę* oraz *en*. Świąteczne przygotowania – uzupełnianie zdań. Wykonanie makiety szopki. Ulubione kolędy dzieci – rozpoznawanie i śpiewanie wybranych utworów. Pastorałka „Kaczka pstra".	*Podręcznik*, cz. 1, s. 129–131 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 36–37 B 10–11	126
6. Jaka choinka jest najpiękniejsza? Zamiana liczby pojedynczej na mnogą	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.3, 2.6, 2.7, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4, 5.4, 5.6, 5.7 III 1.9, 1.10, 2.5, 2.6 V 2.1, 2.3, 2.7 VI 1.1, 2.2 a VIII 2.2, 2.3, 3.1	Próba przedstawienia jasełkowego – odtwarzanie ról, śpiewanie kolęd. Zredagowanie i wykonanie zaproszenia na jasełka. Rozmowa na temat zbliżających się Świąt i o choince, oglądanie zdjęć choinek z różnych miejsc na świecie. Stosowanie liczby mnogiej w zapisie wyrazów. Czytanie i analiza wiersza L.J. Kerna „Choinka". Oglądanie i porównywanie kartek, życzeń świątecznych. Tradycje świąteczne. Wykonanie ozdób świątecznych.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 132–133 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 38–41	129
7. Jak świętujemy w domu? Świąteczne tradycje	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 2.4, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.6, 5.7, 6.1 III 1.1, 1.9, 2.5	Czytanie wiersza T. Kubiaka „Wieczór wigilijny". Wigilijne zwyczaje świąteczne, analiza ilustracji i tekstu. Rozmowa na temat potraw wigilijnych podawanych w domach uczniów. Praca z wierszem M. Strzałkowskiej „Wigilijna zabawa w rymy"; odnajdywanie rymów. Nazwy potraw i przekąsek. Elementy zastawy stołowej.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 134–135 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 42–45 B	131
8. Czego życzymy w świąteczny czas? Formułowanie życzeń. Wyrazy z *ch*	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1, 2.3, 2.4, 2.7, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4, 4.8, 5.6, 5.7 III 1.1, 1.4, 1.9, 2.5 V 2.3, 2.7 VI 1.1	Oglądanie i porównywanie kartek, życzeń świątecznych oraz ich adresatów. Czytanie wiersza W. Melzackiego „Wesołych Świąt!", układanie życzeń świątecznych. Utrwalanie znajomości pisowni wyrazów z *ch*. Klasowa wigilia. Ćwiczenia ortograficzne. Wykonanie aniołka według instrukcji. Przygotowanie kartek świątecznych.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 136–137 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 46–47, s. 82–84 D	133
styczeń	XV CO PRZYNOSI NOWY ROK?			
1. Do czego służy kalendarz? Odczytywanie informacji z kalendarza. Nazwy miesięcy	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.8, 3.1, 3.4, 4.1 II 6.4	Oglądanie różnych rodzajów kalendarzy. Odczytywanie informacji z kalendarza. Czytanie wiersza T. Chwastek-Latuszkowej „Noworoczne życzenia". Formułowanie i ilustrowanie noworocznych postanowień. Tworzenie własnego kalendarza.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 138–139 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 48–51	136

2. O czym opowiada noworoczna baśń? Plan wydarzeń	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.8, 3.1, 3.4, 4.1	Słuchanie „Baśni o dwunastu miesiącach” J. Porazińskiej. Identyfikowanie bohaterów występujących w baśni, ustalanie kolejności wydarzeń. Redagowanie i pisanie odpowiedzi na pytania oceniające zachowanie wybranych bohaterów. Inscenizacja baśni z wykorzystaniem ilustracji w podręczniku. Ćwiczenia przygotowujące do opowiadania baśni.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 140–141 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 52–53	139
3. Co może czas? Powiedzenia o czasie	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.8, 3.1, 3.4, 4.1 II 6.4	Słuchanie opowiadania D. Gellner „Zegarek”. Poznanie różnych rodzajów zegarów. Wskazywanie wyrazu *czas* w rodzinie wyrazów. Czytanie fragmentów książki Å. Lind „Piaskowy Wilk”. Poznanie powiedzeń o czasie, uzupełnianie dialogów wyrażeniami związanymi z czasem. Ustalanie czasu trwania poszczególnych czynności. Uzupełnianie zdań wyrazami określającymi czas.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 142–143 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 54–59, s. 85 ✂ B	141
styczeń	XVI KIEDY PADA ŚNIEG…			
1. Co można zrobić ze śniegu? Na co trzeba uważać zimą?	I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.7 II 6.5 IV 2.5 V 2.1	Wypowiedzi uczniów na temat warunków pogodowych w okresie zimy na podstawie ilustracji z podręcznika. Wspólne układanie i zapisywanie notatki w zeszycie. Giełda pomysłów na temat tego, jak można bawić się zimą. Czytanie opowiadania R. Jędrzejewskiej-Wróbel „Śnieg”. Uzupełnianie zdań przyimkami. Na co trzeba uważać zimą? Rysowanie ilustracji do opowiadania zgodnie z opisem.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 144–145 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 60–62	145
2. Tajemnice śnieżnej gwiazdki. Wyrazy z *ż* wymiennym na *g*	I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4 II 6.5 IV 1.6, 2.5 V 2.2 VI 2.1 VIII 3.1	Czytanie opowiadania G. Kasdepke „Prezent dla bałwanka”. Gromadzenie informacji na temat śniegu. Zapisanie wniosków. Tworzenie zdrobnień, układanie zdań. Ćwiczenia ortograficzne z *ż* wymiennym na *g*. Wykonanie doświadczenia – sprawdzanie, czy śnieg jest czysty. Wycięcie gwiazdki na podstawie szablonu. Wykonanie pracy plastycznej – bałwanek z pasty do zębów. Słuchanie i nauka piosenki „Biały walczyk”.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 146–147 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 63–66 ✂ C, D	147
3. Ciemno, zimno – jak sobie radzimy? Jak było dawniej, a jak jest dzisiaj?	I 1.1, 1.3, 2.3, 2.4, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4 IV 1.6 V 2.2 VI 2.1	Szukanie odpowiedzi na pytanie, jak sobie radzimy zimą z brakiem światła i ciepła. Poznanie historii oświetlenia i ogrzewania. Czytanie opowiadania G. Kasdepke „Doktor od kaloryferów”. *Co chroni zwierzęta przed zimnem*? – uzupełnianie zdań. Ćwiczenia ortograficzne. Doświadczenie *Co nas chroni przed utratą ciepła?* Projektowanie odzieży zimowej.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 148–151 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 67–69, s. 86	149
luty	XVII ZA SIEDMIOMA GÓRAMI, ZA SIEDMIOMA RZEKAMI…			
1. Jaka jest moja ulubiona bajka? Znane postaci i rekwizyty z baśni i bajek	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.5, 3.3, 4.8 V 1.1	Analiza i porównanie znanych dzieciom baśni pod względem występujących w nich bohaterów i rekwizytów. Opowiadanie i prezentowanie fragmentów znanych baśni. Przygotowanie do wprowadzenia pojęcia *baśń*. Odczytywanie i pisanie tytułów baśni.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 152–153 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 70–71 ✂ C	153

2. Układamy i opowiadamy bajki. Słowny zapis liczb porządkowych	I 1.1, 1.3, 1.5, 2.4, 2.5, 3.1, 3.3, 3.5, 4.1, 4.7 III 1.4 V 1.1, 2.1, 2.8 VIII 1.7, 2.3	Tworzenie własnych opowiadań na podstawie historyjki „Było sobie świnek sześć” oraz zaproponowanych tytułów, ilustracji i fragmentów opowieści. Odczytywanie i zapisywanie liczebników porządkowych. Czytanie „Bajki o krasnoludkach i porządku”. Wykonanie ilustracji do historyjki. Nauka piosenki „Kraina bajek”. Wartości rytmiczne.	*Podręcznik*, cz. 1, s. 154–157 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 2, s. 72–77, s. 87–88	154
luty	XVIII JAK SIĘ BAWIĆ W TEATR?			
1. Jak wygląda teatr? Bogacenie słownictwa. Wyrazy bliskoznaczne	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.8, 5.5, 6.1 IV 2.1	Rozmowa na temat wyglądu teatru na podstawie ilustracji zamieszczonych w podręczniku oraz doświadczeń dzieci. Czytanie tekstu E. Pałasz „Tajemnica smoka”. Gromadzenie i wzbogacanie słownictwa związanego z teatrem. Zapisywanie wyrazów i zdań o podobnym znaczeniu. Uzupełnianie zdań przyimkami: *do*, *od*, *dla*, *na*, *po*, *w*, *przed*.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 4–7 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 2–4 A	158
2. Jaki może być teatr? Pisownia tytułów spektakli teatralnych	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.8, 5.5, 6.1 V 2.3	Rozmowa o lalkach w teatrze na podstawie wiersza M. Bartkowicza „Teatr lalkowy” i własnych doświadczeń dzieci. Ustne układanie wypowiedzi lalek. Nazywanie i rozpoznawanie lalek teatralnych. Uzupełnianie zdań opisujących lalki teatralne. Pisanie tytułów spektakli teatralnych.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 8–9 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 5–7 A 12	160
3. Gdy idziemy do teatru… Odczytywanie informacji z plakatów i planu widowni	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.8, 5.5, 6.1 IV 2.1 VI 2.2 a	Odczytywanie informacji z plakatów teatralnych, planu widowni i biletów. Przypomnienie zasad kulturalnego zachowania w teatrze – wysłuchanie opowiadania G. Kasdepke na temat teatralnego savoir-vivre’u. Rozważanie, na czym polega nastrój teatralny, na podstawie wiersza E. Skarżyńskiej „Teatr”. Samodzielne rozwiązywanie testu *Idziemy do teatru*.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 10–11 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 8–11	162
4. Kto pracuje w teatrze? Końcówka *-uje* w czasownikach	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.8, 5.5, 6.1	Nazywanie zawodów osób pracujących w teatrze. Tworzenie i zapisywanie nazw czynności z cząstką *-uje*. Praca z tekstem przedstawienia W. Chotomskiej „Królewna Śnieżka”. Planowanie i porządkowanie czynności związanych z przygotowywaniem i wystawianiem spektaklu. Przeprowadzenie testu *Sprawdź, co wiesz o teatrze*. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 4–5, s. 12–13 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 12–15, s. 76–77	164
luty	XIX GDZIE SŁYCHAĆ MUZYKĘ?			
1. Posłuchajmy mistrza – Fryderyka Szopena. Nazwy tańców polskich	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.3, 2.4, 2.6, 2.8, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.8, 5.7 V 2.1	Poznanie życiorysu i twórczości Fryderyka Szopena. Układanie pytań do tekstu. Praca z wierszem C. Janczarskiego „Żelazowa Wola”. Zabawy słowami. Słuchanie utworów F. Szopena. Poznanie nazw tańców polskich. Malowanie obrazu do wybranego utworu Fryderyka Szopena.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 14–17 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 16–17 A	168
2. Co może być muzyką? Wyrazy dźwiękonaśladowcze	I 1.1, 1.3, 1.4, 2.3, 2.4, 2.6, 2.8, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.8, 5.7 V 2.1 VIII 1.1–7	Czytanie wiersza E. Stadtmüller „Gdzie mieszka muzyka?”. Wyszukiwanie wyrazów dźwiękonaśladowczych. Czytanie i interpretacja wiersza L. Marjańskiej „Muzyka”. Wyrazy brzmiące identycznie i wyrazy pisane identycznie. Ćwiczenia artykulacyjne. Ćwiczenia ortograficzne. Słuchanie dźwięków otoczenia. Szukanie muzyki w odgłosach otoczenia, miasta, wsi. Słuchanie muzyki ilustracyjnej.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 18–19 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 18–21, s. 78 B, C	171

luty	XX PO CO ISTNIEJĄ MUZEA?			
1. Jakie muzea możemy zwiedzać? Tworzenie wyrażeń z przymiotników i rzeczowników	I 1.1, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3	Rozmowa na temat wizyty w muzeum. Poznanie różnych rodzajów muzeów, przyporządkowywanie nazw muzeów zdjęciom odpowiednich eksponatów. Pisanie nazw eksponatów i ich cech. Czytanie ze zrozumieniem wypowiedzi dzieci na temat różnych muzeów i dopasowywanie do nich nazw miejsc/muzeów.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 20–23 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 22–24 B	175
2. Jak zwiedzać muzeum? Rozwijanie zdań pojedynczych	I 1.1, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 5.6 V 3.1, 3.2, 3.3	Rozbudzenie zainteresowania zwiedzaniem muzeów na podstawie tekstu I. Kulis „Muzeum". Rozwiązywanie testu na czytanie ze zrozumieniem. Próba definiowania pojęć: *przewodnik*, *oryginał*, *kopia*. Wirtualna wycieczka do Muzeum Zamkowego w Pszczynie. Rozwijanie zdań.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 24–27 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 25–28 C	177
3. Jak czytać obrazy? Tworzenie zdań pytających	I 1.1, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.8, 3.1, 3.2, 4.1, 5.2, 5.3, 5.6	Nauka uważnego patrzenia na obrazy. Dobieranie informacji do obrazów. Czytanie fragmentów opowiadania R. Piątkowskiej „Malarka". Rysowanie na podstawie opisu. Konstruowanie zdań pytających. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 28–29 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 29–31, s. 79	180
marzec	XXI CO KRYJE NASZ ORGANIZM?			
1. Jak zbudowany jest człowiek? Nazwy i funkcje narządów człowieka	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 3.2, 6.2, 6.3 III 1.10 IV 1.6	Przeprowadzanie prostych badań i doświadczeń związanych z własnym ciałem – praca zespołowa. Bogacenie słownictwa dotyczącego budowy człowieka – nazwy części ciała, narządów i ich funkcji. Czytanie tekstów informacyjnych, oglądanie schematów i ilustracji.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 30–32 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 32–35	184
2. Obserwuję swój organizm. Porównywanie informacji odczytanych z tabel	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 6.2 IV 1.6, 2.1	Wizyta w gabinecie szkolnej pielęgniarki/higienistki. Odczytywanie informacji o organizmie dziecka umieszczonych w tabeli. Wykonanie podstawowych pomiarów do karty informacyjnej. Pisownia wyrazów z *ż* typu *cięższy*, *lżejszy*. Obserwacja rozwoju ciała na podstawie zgromadzonych fotografii z różnych okresów dzieciństwa.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 33 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 36–37	186
3. Jak udzielać pierwszej pomocy? Numery alarmowe. Formułowanie zwięzłych informacji	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.7, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.9, 6.3 IV 2.2, 2.3, 2.5, 2.11	Pogadanka na temat *Co się może wydarzyć?* na podstawie ilustracji i doświadczeń dzieci. Ustalenie dalszego ciągu historii na podstawie tekstu E. Pałasz „Nie tylko dla dorosłych" – rysowanie komiksu i odgrywanie scenki. Poznanie zasad prowadzenia rozmowy telefonicznej podczas udzielania pierwszej pomocy – ćwiczenia praktyczne z telefonem. Przypomnienie numerów alarmowych i zadań służb ratowniczych. Nauka układania poszkodowanego w pozycji bocznej. Ćwiczenia ortograficzne. Numery alarmowe i zasady zachowania w kontakcie ze służbami. Rodzaje zagrożeń.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 34–37 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 38–39, s. 80 E	188

marzec	XXII DBAMY O ZDROWIE			
1. Co służy zdrowiu? Do czego potrzebne są witaminy?	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 6.3 IV 2.6, 2.7 VI 1.1, 1.2, 1.4, 3.2 V 2.3, 2.6	Zbieranie informacji na temat tego, co służy zdrowiu, na podstawie własnych doświadczeń, wiersza „Witaminowe ABC" S. Karaszewskiego oraz piramidy zdrowego odżywiania. Poznanie podstawowych witamin i ich znaczenia dla organizmu człowieka. Przygotowywanie zdrowych kanapek. Praca plastyczna – komponowanie zdrowego posiłku.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 38–41 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 40–41	192
2. Nie tylko witaminy. Przygotowanie inscenizacji	I 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.6, 3.1, 3.3, 4.1, 4.5, 4.9 III 1.10	Zbieranie informacji na temat tego, co służy zdrowiu, na podstawie własnych doświadczeń oraz scenki kabaretowej „Godzina duchów" W. Chotomskiej. Inscenizowanie scenki kabaretowej z wykorzystaniem rekwizytów. Porady dotyczące profilaktyki zdrowotnej.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 42–43 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 42–43	194
3. Jak dbać o zęby? Dlaczego trzeba myć zęby?	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4 IV 2.1, 2.4	Rozmowa o wizycie w gabinecie stomatologicznym – omówienie znaczenia higieny jamy ustnej i profilaktyki próchnicy – inspirowana opowiadaniem R. Piątkowskiej „Zęby". Nauka prawidłowego mycia zębów na podstawie wiersza M. Strzałkowskiej „Zęby". Praca stomatologa. Higiena jamy ustnej.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 44–45 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 44–45	195
4. Idziemy do lekarza. Opowiadanie na podstawie historyjki obrazkowej	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.6, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4 V 2.1, 2.3, 2.6 IV 2.1, 2.4, 2.5 IX 1.3	Odgrywanie scenek – wizyta u lekarza na podstawie opowiadania M. Szarf „Urodziny" i historyjki obrazkowej. Ustalenie sposobów uniknięcia przeziębienia na podstawie wiersza J. Brzechwy „Katar", doświadczeń dzieci oraz rozsypanek wyrazowych. Inscenizacja wiersza J. Brzechwy. Grupowe wykonanie plakatów profilaktycznych. Ćwiczenia ortograficzne. Poznanie różnych specjalności lekarskich. Jak uniknąć przeziębienia?	*Podręcznik*, cz. 2, s. 46–47 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 46–49, s. 81–82	196
marzec	XXIII WIOSENNE ŚWIĘTA			
1. Wiosenne święta	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 3.1, 3.3, 4.1, 4.3 III 1.9, 2.5 V 2.3	Swobodne wypowiedzi na temat tradycji i zwyczajów wielkanocnych Polski i najbliższego regionu. Wiosenne święta w wierszu E. Skarżyńskiej „Wielkanocny stół" – praca z tekstem. Świąteczne symbole – bogacenie słownictwa. Wykonanie świątecznej kartki – wycinanka z papieru kolorowego. Redagowanie życzeń.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 48–51 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 74–75	200
marzec	XXIV KTO POTRZEBUJE SŁOŃCA?			
1. Czy słońce wędruje po niebie? Nazwy pór dnia. Obrót Ziemi wokół własnej osi	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.2, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.3, 4.8, 5.7, 6.1 III 2.7 IV 1.6, 3.1, 3.3, 3.6	Uzupełnianie tekstu nazwami pór dnia. Pisownia wyrazów z *ó* wymiennym. Ustalanie kierunków świata na podstawie obserwacji słońca, informacji w podręczniku oraz przeprowadzonych eksperymentów.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 52–55 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 50–52	202

2. Światło i ciepło potrzebne do życia. Pory roku. Ruch Ziemi po orbicie wokół Słońca	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.2, 2.5, 3.2, 3.4, 4.1, 4.2, 5.4, 6.1 IV 1.1, 1.6, 3.1, 3 3, 3.7	Formułowanie i zapisywanie wniosków na temat roli Słońca na podstawie obserwacji zmian zachodzących w przyrodzie, fotografii, ilustracji i tekstów zamieszczonych w podręczniku. Gatunki zwierząt i roślin. Obserwacje zmian w przyrodzie. Ruch Ziemi wokół Słońca.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 56–59 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 53–55 D 13	205
3. Słońce najbliższą gwiazdą. Kiedy wyrazy Słońce i Ziemia zapisujemy wielką literą?	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.2, 2.5, 3.2, 3.4, 4.1, 4.2, 5.4, 6.1 IV 1.1, 1.6, 3.1, 3.3, 3.7	Gromadzenie informacji na temat Słońca na podstawie tekstu „Kometus i astronauta” i tekstów zawartych w podręczniku. Tworzenie i porządkowanie zdań opisujących. Słońce i Ziemia.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 60–62 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 56–57 D	209
4. Co słychać w kosmosie? Pisownia nazw gwiazd i planet	I 1.1, 1.2, 1.5, 2.2, 2.5, 3.2, 3.4, 4.1, 5.2, 5.7 IV 1.4, 3.7	Rozmowa na temat planet Układu Słonecznego i Słońca. Porządkowanie wiadomości na podstawie planszy i tekstów z podręcznika. Czytanie wiersza D. Gellner „Sto pytań w kosmos”. Zapisywanie nazw ciał niebieskich. Wykonanie pracy plastycznej „W kosmosie”. Ćwiczenia ortograficzne. Układ Słoneczny.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 63–65 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 58–61, s. 83	211
marzec	XXV CO POTRAFI POWIETRZE?			
1. Gdzie jest powietrze? Eksperymentujemy. Wyrazy z *rz* po spółgłoskach *t*, *p*	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.8, 5.4, 5.5, 6.2, 6.3 IV 1.4, 1.6, 2.11, 3.3, 3.6 V 2.1, 2.2, 2.6	Rozmowa z uczniami na temat właściwości powietrza – na podstawie ich własnych przeżyć oraz fotografii. Czytanie wiersza J. Kulmowej „Wiosenny wierszyk”, muzyczno-aktorska interpretacja tekstu. Wskazywanie w wierszu wyrazów dźwiękonaśladowczych. Pisownia wyrazów z *rz* po spółgłosce *t*. Szukanie odpowiedzi na pytanie, czym i gdzie jest powietrze. Wykonanie doświadczeń wykazujących istnienie powietrza. Wykonanie papierowego wirującego węża.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 66–69 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 62–65 D	214
2. Jak pracuje powietrze? Wyrazy z *rz* po spółgłoskach *k*, *ch*	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.8, 5.4, 5.5, 6.2, 6.3 IV 1.4, 1.6, 2.11, 3.3, 3.6	Minitest – przypomnienie wiadomości z poprzednich zajęć. Czytanie wiersza L.J. Kerna „Piotruś i powietrze” – próba recytacji tekstu. Grupowanie słów w ramach rodzin wyrazów. Pisownia wyrazów z *rz* po spółgłoskach *k*, *ch*. Układanie zdań do ilustracji. Jak pracuje powietrze?	*Podręcznik*, cz. 2, s. 70–74 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 66–68 D	218
3. Kiedy wiatr jest niebezpieczny? Wyrazy ze spółgłoskami miękkimi	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.8, 5.4, 5.5, 6.2, 6.3 V 2.1, 2.2 IV 1.4, 1.6, 2.11, 3.3, 3.6	Poznanie baśni S. Aleksandrzaka „Kto silniejszy?”. Ilustrowanie tekstu. Opowiadanie treści baśni. Pisownia wyrazów ze spółgłoskami miękkimi. Kiedy wiatr jest niebezpieczny?	*Podręcznik*, cz. 2, s. 75–77 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 69–70	221

4. Jak rozróżniamy siłę wiatru? Stopniowanie przymiotników. Pisownia wyrazów typu *większy*, *krótszy*	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.8, 5.4, 5.5, 6.2, 6.3 V 2.1, 2.2 IV 1.4, 1.6, 2.11, 3.3, 3.6	Czytanie wiersza D. Wawiłow „Jak wygląda wiatr?", analiza treści i plastyczna interpretacja tekstu. Rozmowa z uczniami na temat rodzajów wiatru i niebezpieczeństw związanych z tym żywiołem. „Drzewa na wietrze" – zabawa dramowa. Układanie zdań z rozsypanki wyrazowej nt. odpowiedniego zachowania się podczas wichru. Układanie i zapisywanie zdań. Porównywanie – tworzenie stopnia wyższego i najwyższego przysłówków i przymiotników. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 78–79 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 3, s. 71–73, s. 84–86	222
kwiecień	XXVI ILE WODY JEST NA ŚWIECIE?			
1. Gdzie zbiera się woda? Zdrobnienia wyrazów	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 4.5, 5.1, 6.2, 6.3 IV 1.2, 1.4, 1.6, 3.2	Rozmowa i analiza tekstu informacyjnego na temat ilości wody na świecie. Przeprowadzanie doświadczeń z rozpuszczaniem soli w wodzie. Zaznaczanie na ilustracji naturalnych zbiorników wodnych. Uzupełnianie zdań brakującymi wyrazami. Czytanie tekstu H. Zdzitowieckiej „Czyj okręt najlepszy?". Samodzielne pisanie odpowiedzi na pytanie: *Gdzie w przyrodzie zbiera się woda?* Tworzenie zdrobnień.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 80–83 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 2–5 ✂ A	226
2. Jak woda krąży w przyrodzie? Odczytywanie informacji ze schematów	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 5.1, 6.2, 6.3 IV 1.2, 1.4, 1.6, 2.11, 3.2	Omówienie rodzajów opadów i osadów atmosferycznych. Czytanie z podziałem na role tekstu T.M. Massalskiej „Kropelki jak to kropelki". W jaki sposób woda krąży w przyrodzie? – analiza planszy. Uzupełnianie zdań z wykorzystaniem zgromadzonego słownictwa, ilustrowanie wybranego zdania. Rodzaje opadów i osadów. Obieg wody w przyrodzie.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 84–85 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 6–9	229
3. Oszczędzajmy wodę. Wyrazy z *ż*	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 4.1, 4.4, 5.1, 6.2, 6.3	Rozmowa na temat oszczędzania wody. Czytanie wiersza T. Ferenc „Woda". Rozwiązywanie testu. Poznanie sposobu doprowadzania wody do mieszkań i jej odprowadzania. Wyrazy z *ż*. Tworzenie rodziny wyrazów. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 86–87 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 10–11, s. 78–79	232
kwiecień	XXVII JAKIE SKARBY KRYJE ZIEMIA?			
1. Jakie mamy bogactwa naturalne? Do czego ludzie wykorzystują bogactwa naturalne?	I 1.1, 2.1, 2,3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 5.1, 5.5, 5.6, 6.1, 6.2, 6.3 III 2.6 IV 2.14, 2.15, 3.5 V 1.1 d, 2.1, 3.1	Rozmowa na temat przedmiotów wykonanych z bogactw naturalnych. Omówienie zagadnień pozyskiwania i zastosowania gliny, piasku, kamieni i ropy naftowej. Poznanie bogactw naturalnych wykorzystywanych w budownictwie i życiu codziennym. Kolorowanie obrazka na podstawie opisu.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 88–93 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 12–15 ✂ A	234
2. Węgiel – podziemny skarb. Jak powstał węgiel? Pisownia *nie* z czasownikami	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 5.4, 5.5, 5.6, 6.1, 6.3 III 2.6 IV 1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 3.5 V 2.1 VI 3.1	Zdobywanie wiedzy o węglu (jak powstał, jakie ma cechy oraz jak się go pozyskuje i wykorzystuje) na podstawie oglądania bryłki węgla, rozmowy, tekstu. Poznanie miejsc wydobycia węgla w Polsce i podstawowych faktów dotyczących warunków pracy górnika. Uzupełnianie zdań z lukami. Poznanie reguły zapisywania *nie* z czasownikami.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 94–95 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 16–17	236

3. Sól – podziemny skarb. Legenda o św. Kindze. Wyrazy z *ó* wymiennym i niewymiennym	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4; 4.1, 4.5, 5.1, 5.4, 5.5, 5.6, 6.1, 6.2, 6.3 III 1.7, 2.1, 2.5, 2.6 IV 1.4, 1.6, 2.6, 3.2, 3.5	Omawianie zagadnień związanych z solą. Degustacja słonych produktów. Poznanie miejsc wydobycia soli kamiennej w Polsce (kopalnie soli w Wieliczce i Bochni). Poznanie legendy J. Adamczewskiego „O pierścieniu księżnej Kingi". Ćwiczenia w pisaniu wyrazów z *ó* wymiennym i niewymiennym.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 96–101 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 18–20	238
4. Poszukiwacze skarbów – archeolodzy. Wyrazy o przeciwstawnym znaczeniu. Pisownia *nie* z przymiotnikami	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.7, 5.4, 5.5, 6.3 III 2.6 IV 1.6, 2.1 V 1.1 a, b, c, 2.1, 3.1	Poznawanie pracy archeologa. Omawianie zagadnień związanych z pracą archeologa. Poznanie reguły pisowni *rz* po *k*, *t*, *p* i *ch*, ćwiczenia w czytaniu i pisaniu wyrazów z tą trudnością ortograficzną. Poznanie metody poszukiwania złota przez wypłukiwanie. Uzupełnianie zdań wyrazami o znaczeniu. przeciwstawnym. Ćwiczenia ortograficzne.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 102–105 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 21–23, s. 80–81 ✂ B	240
kwiecień	XXVIII MAJOWE ŚWIĘTA			
1. Majowe święta	I 1.4, 2.3, 2.6 III 2.2, 2.3	Wycieczka ulicami miejscowości śladami biało-czerwonej flagi – poznanie miejsc związanych z historią Polski. Udział w uroczystej akademii z okazji Święta 3 Maja. Poznanie znaczenia barw we fladze Polski. Przypomnienie melodii i słów hymnu narodowego. Redagowanie zdań z wykorzystaniem poznanego słownictwa. Wykonanie kokardy narodowej. Barwy i symbole narodowe. Święto narodowe.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 106–107 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 24–25	244
maj	XXIX JAK MALUJE MAJ?			
1. Zielone łąki i pola. Nazwy roślin i ich barwy	I 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.4, 4.1, 4.6, 5.3 IV 1.1, 1.6 VIII 1.2, 2.2, 3.5	Wycieczka do parku, sadu lub lasu. Gromadzenie informacji o roślinach i wiosennych kolorach na podstawie fotografii i palet malarskich wykonanych na wycieczce. Zorganizowanie wystawy pod hasłem *Jak maluje maj*. Układanie odpowiedzi na pytania zawarte w wierszu H. Łochockiej. Nazywanie wiosennych barw i odcieni.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 108–109 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 26–28	247
2. Co może wyrosnąć z ziarenka? Pisownia wyrazów z utratą dźwięczności	I 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 4.1, 4.2 IV 1.1, 1.5, 1.6, 2.1	Poznanie etapów powstawania owoców na podstawie doświadczeń dzieci i bajki „Ogród Hortensji". Praca ogrodnika. Redagowanie zdań opisujących owoc. Pisownia wyrazów z utratą dźwięczności. Etapy powstawania owoców. Założenie klasowej uprawy roślin (fasoli).	*Podręcznik*, cz. 2, s. 110–112 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 29–30	249
3. Sad w majowej szacie. Od kwiatu do owocu. Pisownia *rz* po spółgłoskach *b*, *d*, *g*, *j*, *w*	I 1.1, 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2 IV 1.1 VI 1.1, 2.1	Gromadzenie informacji na temat wiosennego sadu na podstawie naturalnych okazów, fotografii i wiersza H. Zdzitowieckiej „Kwitnie sad" oraz tekstu przyrodniczego. Układanie zdań opisujących. Pisownia wyrazów z *rz* po spółgłoskach *b*, *d*, *w*, *j*, *g*. Nazywanie drzew owocowych i ich owoców. Etapy powstawania owocu. Projektowanie ogrodu lub balkonu z kwiatami.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 113–115 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 31–35 ✂ B	251

4. Jakie kwiaty rosną w ogrodach? Nazwy kwiatów. Zdrobnienia	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.4, 4.1, 5.5, 6.1 IV 1.1	Gromadzenie informacji na temat kwiatów i owoców na podstawie naturalnych okazów roślin, ilustracji przyrodniczych, tekstu „Kwiaty". Układanie i zapisywanie zdań. Rozpoznawanie i tworzenie zdrobnień. Rozpoznawanie wybranych kwiatów.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 116–117 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 36–37 C	253
5. Na rodzinnej majówce. Wyrazy z końcówką *-ówka*	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 6.1 IV 2.8, 2.11	Rozmowa na temat rodzinnych wyjazdów uczniów. Praca z wierszem N. Usenko „Majówka". Omawianie ilustracji. Ustalenie zasad obowiązujących na majowej wycieczce. Zabawa w odgadywanie przedmiotów. Planowanie majówki. Utrwalanie pisowni wyrazów z zakończeniem *-ówka*. Ćwiczenia ortograficzne. Strój na majówkę.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 118–119 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 38–41, s. 82–84	255
maj	XXX W RODZINIE			
1. Prawa i obowiązki członków rodziny. Zdania rozkazujące	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.3, 2.7, 3.1, 3.6, 4.1, 5.2 III 1.1, 1.2	Rozmowa na temat praw i obowiązków członków rodziny na podstawie doświadczeń dzieci oraz wiersza „My i dorośli". Układanie zdań rozkazujących i wykorzystanie ich w scenkach dramowych.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 120–121 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 42–44 C	258
2. Życzenia dla mamy i taty. Formułowanie życzeń	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.4, 2.6, 2.7, 3.1, 3.4, 4.1, 4.3, 5.7 III 1.1, 1.3, 1.4 V 2.3, 2.7 VI 1.1, 1.4 VIII 2.2	Układanie i pisanie życzeń wg wzoru. Nauka na pamięć fragmentów wiersza „Mamo!" D. Gellnerowej. Wielka litera w życzeniach i listach. Przygotowanie laurki i poduszeczki dla mamy z okazji Święta Matki. Śpiewanie piosenek „Tango dla mamy i taty" i „Bukiet".	*Podręcznik*, cz. 2, s. 122–124 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 45	260
3. Czy mamy w rodzinie optymistę? Bogacenie słownictwa	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.3, 2.4, 2.5, 3.2, 3.3, 4.2, 4.9, 5.5	Wyjaśnienie pojęć: *optymista*, *pesymista*. Czytanie opowiadania „Opiewanie opatrzności" i rozmowa na temat roli nastawienia do różnych sytuacji w życiu. Nadawanie tytułów i tworzenie opowiadania na podstawie historyjki obrazkowej.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 125–126 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 46–47	261
4. Jakie są nasze emocje? Kiedy warto się wstydzić? Wyrazy z *h*	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.3, 2.5, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 5.1 III 1.4, 1.10 V 2.1	Rozmowa na temat różnych emocji i ich roli na podstawie fragmentu opowiadania „Jacek, Wacek i Pankracek" oraz indywidualnych doświadczeń. Pisanie wyrazów z literą *h*. Tworzenie i zapisywanie zdrobnień. Ćwiczenia ortograficzne. Oceniamy postępowanie swoje i innych.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 127–129 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 48–49, s. 85	262
czerwiec	XXXI KRÓLEWSKI GRÓD – KRAKÓW			
1. Co warto zobaczyć w Krakowie? Wyszukiwanie informacji w tekście	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.3 III 2.1, 2.6, 2.7 IV 3.2, 3.3	Wzbogacanie wiadomości o Krakowie na podstawie tekstu informacyjnego, fotografii oraz legendy o hejnale mariackim. Pisownia imion i nazwisk oraz wyrazów z *h* i *ch*. Legenda o hejnale mariackim. Ciekawostki historyczne o Krakowie. Położenie Krakowa na mapie Polski.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 130–133 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 50–53	265

2. Jak powstał Kraków? Bogacenie słownictwa. Wyrazy archaiczne	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.3 III 2.1 IV 2.1, 3.1, 3.2 VIII 2.2	Czytanie i słuchanie legend o powstaniu Krakowa. Wyjaśnianie archaicznego słownictwa związanego z dawnymi zajęciami ludności. Legendy o powstaniu Krakowa. Dawne zajęcia ludzi. Wskazywanie na mapie położenia Krakowa. Nauka piosenki „Płynie Wisła, płynie”.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 134–135 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 54–57 D	267
3. Jak wyglądał smok wawelski? Układanie zdań opisujących	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.3, 2.4, 3.6, 4.1, 4.2, 4.8, 4.9, 5.4, 5.6	Kolejność zdarzeń w legendzie o szewczyku Skubie i smoku. Tworzenie zdań opisujących smoka wawelskiego na podstawie informacji zawartych w legendach oraz własnych wyobrażeń. Gromadzenie przymiotników.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 136–137 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 58–59 D	268
4. W rytmie krakowiaka. Ludowy strój krakowski. Nazwy miast i ich mieszkańców	I 1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.3, 3.6, 4.1, 4.8, 5.4, 5.7 VIII 1.1, 1.2, 1.7, 3.7	Czytanie opisu stroju krakowskiego. Nazwy poszczególnych elementów stroju. Pisownia nazw miejscowości i ich mieszkańców. Ćwiczenia ortograficzne. Poznanie podstawowych kroków krakowiaka.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 138–139 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 60–61, s. 86	270
czerwiec	XXXII WKRÓTCE WAKACJE			
1. Jak można spędzać wakacje? Co można robić podczas wakacji? Jak zorganizować podchody?	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.9, 5.6, 6.3 III 1.1, 1.3 IV 2.10, 3.1, 3.2, 3.3, 3.6	Rozmowa na temat planów wakacyjnych. Oglądanie fotografii z atrakcjami turystycznymi w Polsce i na świecie. Czytanie wiersza M. Brykczyńskiego „Na wakacjach”. Analiza tekstu „Wakacje Hani i jej dziadka”. Nadawanie tytułów częściom tekstu. Poznanie zasad zabawy w podchody. Układanie zdań z rozsypanki wyrazowej. Bezpieczeństwo w trakcie zabawy. Orientacja w terenie. Czytanie planu.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 140–143 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 62–66	273
2. Jak podróżujemy? Środki transportu. Znaki informacyjne	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.4, 5.1, 6.1, 6.3 IV 2.2, 2.5, 2.8, 2.9, 2.10	Omówienie różnych sposobów podróżowania i środków transportu. Czytanie wiersza M. Strzałkowskiej „Plecak”. Gromadzenie informacji na temat odpowiedniego pakowania bagażu – uzupełnianie tabeli. Analiza znaków informacyjno–ostrzegawczych ważnych dla osób podróżujących. Bezpieczeństwo na wakacjach. Bagaż i strój dostosowany do formy wypoczynku.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 144–145 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 67–71 D	277
3. Za granicą, czyli gdzie? Nazwy państw i narodowości	I 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.8, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.4, 4.5, 4.8, 5.1, 5.5, 5.6, 6.1, 6.2, 6.3 III 1.1, 1.6, 1.9 IV 3.3	Rozmowa na temat wyjazdów zagranicznych, pokazywanie różnych miejsc na mapie. Czytanie opowiadania J. Jasny-Mazurek „Zagranica”. Omówienie różnych sposobów podróżowania. Pisanie nazw geograficznych i nazw narodowości.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 146–151 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 72–75 14A, 14B, 15, 16 D	279
4. Jak bezpiecznie spędzić wakacje?	I 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1, 4.5, 5.6, 6.3 III 1.2, 1.4 IV 2.2, 2.5, 2.10, 2.11	Czytanie wiersza E. Kozyry-Pawlak „Podróżni”. Omówienie sytuacji wakacyjnych ze zwróceniem uwagi na bezpieczne zachowania. Układanie i zapisywanie zdań z rozsypanek wyrazowych. Odczytywanie znaczenia znaków ważnych dla bezpieczeństwa na wakacjach.	*Podręcznik*, cz. 2, s. 152–157 *Zeszyt ćwiczeń*, cz. 4, s. 76–77, s. 87–88	283

OZNACZENIA

Plany szczegółowe poszczególnych zajęć zostały podzielone na fragmenty oznaczone następującymi ikonkami:

P1 P2 – praca z odpowiednią częścią podręcznika *Czytam i poznaję świat*

Z1 Z2 Z3 Z4 – praca z odpowiednią częścią zeszytu ćwiczeń *Czytam i piszę*

– praca bez podręcznika i bez zeszytów ćwiczeń

– propozycja dodatkowa (do zrealizowania, gdy pozwala na to czas i poziom klasy)

– ćwiczenie manipulacyjne lub propozycja z zakresu edukacji technicznej

– propozycja z zakresu edukacji muzycznej

– propozycja z zakresu edukacji plastycznej

– zabawa ruchowa

– praca ze słowniczkiem ortograficznym

Jeśli odpowiedni fragment zajęć wymaga użycia dodatkowych materiałów, które nauczyciel musi wcześniej przygotować, zostało to oznaczone w następujący sposób:

– do wykorzystania są dodatkowe materiały, które nauczyciel otrzymał wraz z zestawem książek z serii *Lokomotywa*

– należy przygotować dodatkowe materiały przyniesione przez nauczyciela lub uczniów

Jeśli przy opisywanej aktywności są do wykorzystania materiały z pakietu uczniowskiego lub z płyty CD-ROM, którą otrzymał nauczyciel, to sygnalizują to takie piktogramy:

– praca z naklejkami (zamieszczonymi w środku zeszytów ćwiczeń)

– praca z materiałami do wycięcia (zamieszczonymi na końcu zeszytów ćwiczeń)

– praca z materiałami z kartonikowej wyprawki (do edukacji polonistyczno-przyrodniczo-społecznej), którą uczniowie otrzymali wraz z zeszytami ćwiczeń

– praca z materiałami pochodzącymi z płyty dla nauczyciela (lub pobranymi ze strony internetowej www.lokomotywa.gwo.pl)

– praca z elementami już wcześniej wykorzystywanymi, które uczniowie powinni zachować; ikonka → oznacza, że po wykorzystaniu materiałów manipulacyjnych dzieci chowają elementy do tzw. klasera, np. teczki, pudełka, plastikowej koszulki.

Proponowane pytania i polecenia są połączone w grupy tematyczne, ale oczywiście oczekujemy, że nauczyciel będzie te pytania zadawał pojedynczo. W celu uproszczenia przekazu zamieszczone w przewodniku polecenia kierowane bezpośrednio do uczniów zostały sformułowane w drugiej osobie liczby pojedynczej rodzaju męskiego. Podkreślony tekst oznacza, że ten fragment polecenia znajduje się na stronie książki, której polecenie dotyczy.

Znak ▶▶ poprzedza grupę pytań do ćwiczeń w podręczniku uczniowskim.

Znak ▷▷ sygnuje pytania dodatkowe, które warto dzieciom zadać przy omawianiu danego ćwiczenia.

Znak ▶▶ pojawia się przed pytaniami nieco trudniejszymi, przeznaczonymi dla uczniów, którzy dobrze sobie radzą z ćwiczeniami i szybciej pracują.

Dodatkowe, mniej istotne komentarze dla nauczyciela zapisano mniejszą czcionką. W niektórych wypadkach, w nawiasach kwadratowych, podano oczekiwane odpowiedzi uczniów.

Znak ➲ to odnośnik do innej strony przewodnika.

SZCZEGÓŁOWE PLANY ZAJĘĆ

I Minęły wakacje

I-1 Pierwszy dzień w szkole. Litery wielkie i małe. Pisownia imion i nazwisk

Materiały: P1 s. 4–5 Z1 s. 2–3 A piosenki: „Nasza Lokomotywa” i „Kochamy cię, nasza szkoło” z płyty dla klasy 1 Pio. 1–2, Pio. 29–30 D. Gellner „Za drzwiami” ▪ wzory liter ▪ karteczki z nazwami umiejętności uczniów, elementy klasowej gazetki ▪ kartki A4, papier kolorowy, klej

Wiersz D. Gellner „Za drzwiami”

Wiersz można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 5. ➲ 7

▷▷ Co się znajduje za złotymi drzwiami? Czy można otworzyć złote drzwi? Co ich pilnuje? Kiedy będzie można je otworzyć? Kto je otworzy?

▷▷ Co ty widzisz za swoimi złotymi drzwiami? [Miejsca, które odwiedziliśmy.]

Przypomnienie piosenki „Nasza Lokomotywa” poznanej pod koniec pierwszej klasy Pio. 29–30

Rozmowa o rozpoczęciu roku szkolnego

▷▷ Jak sądzisz, co będziemy robić w drugiej klasie? Jakie umiejętności będziemy ćwiczyć? Które z nich lubisz najbardziej?

Przygotowanie gazetki ściennej o drugiej klasie

Wspólnie z uczniami nauczyciel przygotowuje gazetkę ścienną dotyczącą nauki w drugiej klasie. Znaleźć się na niej może wyobrażenie klasy, np. koło z papierowych dłoni (dzieci obrysowują na papierze własne dłonie), drzewo z liśćmi albo słońce z promykami (z pasków żółtego papieru). Na tych dłoniach, liściach lub promykach zapisujemy imiona uczniów. Obok wieszamy kartoniki z nazwami tych umiejętności, które będą doskonalone w drugiej klasie, np. *czytanie*, *pisanie*, *opowiadanie*, *liczenie*, *rysowanie*, *śpiewanie*, *współdziałanie*.

Gazetkę nauczyciel może też przygotować sam przed zajęciami.

Po wykonaniu zadania można zapytać uczniów, czym jeszcze chcieliby uzupełnić te plany i gazetkę.

Zabawa integracyjna „Znajdź kogoś, kto...” ➲ 325

Nauczyciel kieruje zabawą tak, aby dzieci zwróciły uwagę na to, co się u nich zmieniło po wakacjach: kto urósł, zaczął nosić okulary, zmienił fryzurę, ma nowego brata lub siostrę itp.

P1 Podręcznik, s. 4–5

Ilustracje i pytania 1–4

►► Znajdź na obrazkach naszych bohaterów – Iwonkę, Elę, Antka i Oskara. Jaki zmiany u nich zauważasz? Której z bohaterek serii Lokomotywa tu brakuje? [papugi Sylaby]

►► Jak sądzisz, dlaczego Antek ma rękę w gipsie? Co się mogło wydarzyć? Jak zmieniła się Róża? [nosi okulary]

►► Czy ktoś w naszej klasie również zaczął nosić okulary? Jakie inne zmiany zauważyłeś u swoich kolegów?

▸▸ Jakimi słowami przywitałeś się z kolegami, a jak – z panią (panem) w szkole?

▸▸ Jakimi słowami przywitał się pan Tomek? Na co czekają dzieci rozpoczynające naukę? Co ty lubisz w szkole najbardziej?

▸▸ Co się wydarzyło w klasie pani Magdy? Jak się nazywa nowa koleżanka?

▸▸ Przypomnij, jak się zapisuje imiona i nazwiska.

Zabawa integracyjna „Miejsce po mojej prawej stronie jest puste…” ➲ 325

Przypomnienie piosenki z klasy 1 „Kochamy cię, nasza szkoło” Pio. 1–2

Powtarzamy pierwszą zwrotkę (ewentualnie dwie) piosenki z pierwszej klasy. W drugiej klasie zmieniamy niektóre słowa (i używamy tylko akompaniamentu z płyty):

Znów tornister w rękach mam
A w nim piórnik, zeszyt, blok
Farby, kredki i flamaster
Będą służyć cały rok
Ref. W drugiej klasie jest wesoło
Kochamy cię, nasza szkoło.

Kiedy rano mama budzi
Trzeba bardzo szybko wstać
Żaden uczeń nie marudzi
Chce do szkoły, nie chce spać.
Ref. W drugiej klasie jest wesoło…

Powtórzenie kształtów małych i wielkich liter

Nauczyciel pokazuje wzory liter (małych lub wielkich), a uczniowie odtwarzają ich kształt, rysując ją w powietrzu. Następnie na kartkach A4 kredkami rysują litery – małe i wielkie, starając się mimo braku liniatury zachować ich kształty i proporcje. Powstałe zapisy mogą posłużyć za tło, na które dzieci naklejają wybrany wakacyjny symbol (np. słońce, piłkę, łódkę, lody), wycięty z kolorowego papieru.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – wycięcie i wklejenie do zeszytu zdania „Zaczynamy nowy rok szkolny” A

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 2–3

Ćwiczenie 1

▸▸ Jak się czujesz na początku nowego roku szkolnego? Narysuj buzię, która wyraża twój nastrój. Opowiedz, jaki nastrój wyraża buzia, którą narysowałeś.

Ćwiczenia 2–3

▸▸ Pod wielkimi literami napisz małe. Pod małymi literami napisz wielkie.

Dzieci najpierw odczytują zapisane litery, piszą je po śladzie, a potem piszą litery zgodnie z poleceniem. Na koniec czytają litery, które napisały.

Ćwiczenie 4

▸▸ Przeczytaj wypowiedź papugi Sylaby. Co przypominają jej słowa? [piosenkę] Doklej brakujące fragmenty piosenki.

Ćwiczenie 5

▸▸ Odczytaj litery umieszczone w ramce. Których liter jest więcej – wielkich czy małych? Odczytaj tylko wielkie litery. Odczytaj tylko małe litery. Wielkie litery zaznacz na czerwono, a małe – na niebiesko.

Ćwiczenie 6

▸▸ Naklej przy obrazkach imiona i podpisz obrazki.

Wykonanie tego zadania dobrze jest poprzedzić ćwiczeniami w pisaniu połączeń. Nauczyciel na tablicy (w liniaturze) pisze kolejne wyrazy, pokazując połączenia.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – dobieranie imion w wersji oficjalnej i zdrobniałej A

Dzieci wycinają prostokąty z napisami i dobierają je w pary. Zwracamy uwagę, że wszystkie imiona (zarówno w formie zdrobniałej, jak i oficjalnej) pisze się wielką literą. Przy okazji warto sprawdzić, czy dzieci znają swoje oficjalne imiona.

▷▷ Jakie znasz inne zdrobnienia podanych imion? [np. Oleńka, Magdusia, Kubuś, Jasio]

Zapisywanie imienia i nazwiska w zeszycie

Dzieci mogą napisać w zeszycie swoje imię i nazwisko – w wersji oficjalnej (lub podpisać zeszyt, jeśli wcześniej tego nie zrobiły).

Przedstawiamy się – scenki dramowe

Dzieci odgrywają scenki, w których, przedstawiając się, podają oficjalne brzmienie swojego imienia, np. Jerzy, Jan, Anna, Maria.

Nauczyciel wyjaśnia, że oficjalnej formy imion używa się w sytuacjach urzędowych, np. w dziennikach lekcyjnych. W sytuacjach rodzinnych czy koleżeńskich używa się zwykle zdrobnień. Następnie inicjuje rozmowę o tym, jak się czuły dzieci, wypowiadając swoje imię w wersji oficjalnej, jak zwracają się do nich osoby z ich otoczenia, jaką formę swojego imienia lubią najbardziej. Warto też przy okazji omówić zasadę, że wypada, aby osoba młodsza przedstawiała się starszej.

Spacer po szkole – przypomnienie najważniejszych miejsc w szkole

Podczas spaceru rozmawiamy o tym, co się zmieniło po wakacjach i zwracamy uwagę dzieci na zasady zachowania obowiązujące w różnych miejscach w szkole.

Omówienie zadania domowego

Dzieci mają w domu poszukać pamiątek lub fotografii z wakacji i przynieść je na następne zajęcia.

I-2 Jak spędziliśmy wakacje? Wielka litera w pisowni nazw geograficznych

Materiały: P1 s. 6–11 Z1 s. 4–5 plakaty „Mapa Polski” i „Państwa Europy” Pol. 2.1, Pol. 2.2 przyniesione przez dzieci pamiątki i zdjęcia z wakacji, etykiety do podpisania pamiątek, mapa Polski, mapa Europy ▪ karteczki

Zorganizowanie klasowej wystawy wakacyjnych pamiątek

Nauczyciel rozdaje przygotowane wcześniej etykiety, na których dzieci zapisują nazwę swojej wakacyjnej pamiątki, nazwę miejscowości, z której pochodzi, oraz swoje imię i nazwisko. Trudne nazwy pamiątek i miejscowości nauczyciel może zapisać na tablicy. W wybranym miejscu w sali uczniowie układają eksponaty, oznaczając je etykietami. Gotową wystawę ogląda cała klasa.

P1 Podręcznik, s. 6–7

Wiersz M. Brykczyńskiego „Po wakacjach” i pytania 1–4

▶▶ Gdzie można spędzać wakacje? Co robimy podczas wakacji? Znajdź w wierszu nazwy miejsc, w których można spędzać wakacje. Kto z klasy był podczas wakacji w górach? Kto nad morzem? A kto nad jeziorem?

▶▶ Jak rozumiesz ostatnią zwrotkę wiersza?

▶▶ Dlaczego ten wiersz nosi tytuł „Po wakacjach”?

▶▶ Które obrazki kojarzą się z twoimi miejscami wakacyjnymi?

▶▶ Co można robić w naszej miejscowości podczas wakacji?

Instrukcja „Wakacyjny pejzaż” i ćwiczenie plastyczne

►► Co przedstawiają obrazki? Który z nich wykonano według powyższej instrukcji? Jak myślisz, w jaki sposób powstał drugi obrazek?

Zob. „Przewodnik nauczyciela do edukacji artystycznej”, s. 7.

Swobodne wypowiedzi na temat miejsc, w których dzieci spędziły wakacje z wykorzystaniem mapy Polski/Europy i plakatów „Mapa Polski”, „Państwa Europy” ⦾ Pol. 2.1, Pol. 2.2

Uczniowie na karteczkach zapisują swoje imiona i nazwiska albo inicjały. Wymieniają nazwy miejscowości lub krajów, w których spędzili wakacje, a nauczyciel umieszcza karteczki z nazwiskami w odpowiednich miejscach na mapach. Przy okazji uczniowie wskazują na mapie miejscowość, w której znajduje się ich szkoła. Warto skupić się raczej na dokładnym oznaczaniu polskich miejscowości. Jeżeli któreś z dzieci było za granicą, jego nazwisko naklejamy pod zapisaną przez nauczyciela nazwą państwa. Gdy dzieci nie pamiętają nazwy miejscowości, umieszczają karteczkę w obrębie kraju, w którym były.

P1 **Podręcznik, s. 8–9**

Mapa Polski i ćwiczenia 5–9

►► Odczytaj nazwy kilku miast. Które nazwy składają się z dwóch wyrazów?

►► Odczytaj nazwę morza. Wskaż na mapie rzeki, które wpadają do morza. Jak się nazywają dwie największe z nich? Pokaż palcem na mapie, w którym kierunku płyną Wisła i Odra.

i Wisła to najdłuższa polska rzeka o długości 1047 km. Jest także najdłuższą rzeką uchodzącą do Morza Bałtyckiego. Jej źródła znajdują się w południowej Polsce na zachodnim stoku Baraniej Góry. Druga co do długości polska rzeka, Odra, ma swe źródło w Czechach.

►► Czy potrafisz wskazać na mapie twoje miejsce zamieszkania? Które z zaznaczonych miast jest temu miejscu najbliższe?

►► Wymień nazwy państw sąsiadujących z Polską. Spróbuj powtórzyć je z pamięci. Które z nich leżą na wschód od Polski?

►► Wskaż na mapie Polski miejsca, w których wykonano te fotografie. Odczytaj nazwy miast położonych najbliżej tych miejsc. Które z fotografii przypominają twoje miejsce wakacyjne?

Komentarz pani Magdy

Dzieci czytają głośno komentarz pani Magdy i powtarzają go.

▷▷ Jakie inne nazwy geograficzne trzeba pisać wielką literą? [nazwy państw, wsi, oceanów, kontynentów] Podaj przykłady takich nazw.

P1 **Podręcznik, s. 10–11**

Mapa Europy i zadania 10–13

►► Pięć największych państw europejskich to: Rosja, Ukraina, Francja, Hiszpania i Szwecja. Odszukaj je na mapie i odczytaj nazwy ich stolic.

►► Odczytaj nazwy mórz, nad którymi leżą państwa europejskie. Odczytaj nazwy państw, które nie mają dostępu do morza.

►► Znajdź na mapie Europy państwa, w których wykonano te fotografie. Która fotografia najbardziej ci się podoba? Czy któraś z fotografii przypomina twoje miejsce wakacji?

▸▸ Zaplanuj wycieczkę samochodową z Warszawy do Rzymu i z powrotem.

▸▸ Przez jakie państwa mogłaby prowadzić trasa wycieczki?

W trakcie rozmowy można wykorzystać plakat z mapą Europy. ⊙ Pol. 2.2.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 4–5

Ćwiczenie 1

▸▸ Jakie wakacyjne pamiątki przyniosły dzieci do klasy? Wklej obok postaci odpowiednie obrazki.

▸▸ Jakie miejsca odwiedzili uczniowie z klasy pani Magdy? Jakie pamiątki przywieźli? Kto nigdzie nie wyjechał? Z jakiego powodu?

Ćwiczenie 2

▸▸ Przepisz litery w kolejności od najmniejszej do największej i odczytaj powstałe wyrazy.

▸▸ Które wyrazy mogą sprawiać trudności ortograficzne? [góry (*ó* czy *u*), morze (*rz* czy *ż*) jezioro (*zi* czy *ź*)]

Ćwiczenie 3

▸▸ Połącz wyrazy w pary.

▸▸ Odczytaj pary wyrazów, które powstały.

▸▸ Przypomnij sobie wypowiedzi dzieci z ćwiczenia 1. Wybranymi wyrażeniami uzupełnij zdania.

▸▸ Odczytaj zdania, które powstały.

Ćwiczenie 4

▸▸ Skorzystaj z map w podręczniku na stronach 8 lub 10 i wypisz wybrane nazwy, miast rzek i mórz.

Nauczyciel może zebrać propozycje dzieci i wybrane nazwy zapisać na tablicy, zwracając dzieciom uwagę na właściwe połączenia. Uczniowie mogą odpowiednie nazwy przepisywać z tablicy.

Układanie zagadek o wakacyjnych pamiątkach (zdań opisujących)

Uczniowie układają zagadki o eksponatach z wystawy, np. *Ta pamiątka jest niewielka. Ma okrągły kształt, jest szarobrązowa i bardzo twarda. Można ją znaleźć wszędzie – i w wodzie, i na ziemi.* [kamień] Pozostałe dzieci próbują odgadnąć, o jaki przedmiot chodzi.

I-3 Pamiętajmy o bezpieczeństwie. Litera a głoska. Dwuznaki

Materiały: P1 s. 12–14 Z1 s. 6–7 arkusze szarego papieru, flamastry

Miejsca bezpieczne i niebezpieczne w szkole – praca w grupach

Nauczyciel dzieli klasę na kilka grup, którym rozdaje arkusze szarego papieru. Każda grupa rysuje flamastrami plan wybranego fragmentu terenu szkoły, np. jedna grupa – szatnie, druga – I piętro, trzecia – salę gimnastyczną wraz z szatniami, czwarta – przestrzeń wokół szkoły (boisko, plac zabaw). Po wykonaniu zadania każda grupa prezentuje i omawia swój plan, wskazując na nim miejsca bezpieczne i niebezpieczne. Objaśnia przy tym zasady prawidłowego zachowania się w tych miejscach.

P1 **Podręcznik, s. 12–13**

Opowiadanie E. Pałasz „Na ulicy” i pytania 1–4

Uczniowie cicho samodzielnie czytają tekst. Następnie nauczyciel bada, czy go zrozumieli, pytając, o jakiej sytuacji jest w nim mowa. Później tekst odczytuje nauczyciel.

►► Dlaczego Kamil spóźniłby się do szkoły? Oceń zachowanie Kamila.

►► Czyje zachowanie było właściwe i dlaczego? Jak oceniasz zachowanie pozostałych chłopców?

►► Jak wygląda twoja droga do szkoły? Na co musisz szczególnie uważać?

Zadanie 5

►► Jakie sytuacje zostały przedstawione na obrazkach? Które z nich dotyczą szkoły, a które – drogi do i ze szkoły?

►► Które z przedstawionych sytuacji mogą zagrażać bezpieczeństwu? Które z tych dzieci zachowują się nieodpowiedzialnie?

▷▷ Przypomnij najważniejsze zasady bezpieczeństwa obowiązujące w budynku szkolnym i na boisku.

Zadanie 6

►► Wyjaśnij, co oznaczają znaki przedstawione poniżej. Czemu służą? [hydrant, droga ewakuacyjna, urządzenie elektryczne, śliska nawierzchnia]

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 6**

Ćwiczenia 1–2

►► Oskar narysował różne osoby, do których może się zwrócić o pomoc. Rozpoznaj postaci na rysunkach. Wpisz w kratkach odpowiednie numery.

►► W jakich sytuacjach można te osoby poprosić o pomoc?

Ćwiczenie 3

►► Przypomnij, jak należy się zachować przy przechodzeniu przez jezdnię. Wklej brakujące obrazki w odpowiedniej kolejności.

Rozmowa o ograniczonym zaufaniu do osób obcych

Przypominamy dzieciom o tym, by miały bardzo ograniczone zaufanie do osób niepracujących w szkole, nieznanych, podających się za znajomych rodziców, które mogą składać różne oferty: podwiezienia, pokazania jakiegoś ciekawego miejsca, częstowania cukierkami itp. Dzieci powinny mieć świadomość, że nigdy nie należy się zgadzać na takie propozycje i zawsze trzeba o nich powiedzieć rodzicom lub nauczycielom.

Ćwiczenia słuchu fonematycznego

Nauczyciel podaje wyrazy i wydaje uczniom polecenia typu:

▷▷ Wypowiedz sylaby w podanym wyrazie.

▷▷ Jaką sylabę słyszysz na początku (na końcu)?

▷▷ Jaką głoskę słyszysz na początku (na końcu, w środku) wyrazu?

▷▷ Wypowiedz kolejno głoski w wyrazie.

P1 **Podręcznik, s. 14**

Zadanie 7 i rymowanka W. Gawdzika

►► Odczytaj pytanie papugi Sylaby. Przeczytaj wierszyk i odpowiedz na pytanie papugi.

Zadanie 8

►► Odczytaj głośno zapisy w pętlach. Co zauważasz? [W każdej pętli zapisano tę samą głoskę na cztery sposoby.]

Zadanie 9

►► Dzieci zapisały wyrazy, które kojarzą im się z niebezpieczeństwem. Wypowiedz te wyrazy i policz głoski, z których się składają.

Analizujemy z uczniami pierwsze dwa wyrazy (dzieci powinny wypowiadać na głos głoski), pozostałe przykłady wykonują samodzielnie.

Zadanie 10

►► Odczytaj zapisy na tablicy. Wskaż pary zapisów, które oznaczają podobnie brzmiącą głoskę.

Prosimy jednego ucznia o głośne odczytanie wszystkich dwuznaków. W tym czasie pozostali uczniowie mają zamknięte oczy i liczą na palcach usłyszane głoski.

►► Ile głosek usłyszałeś, kiedy kolega czytał dwuznaki? Policz litery we wszystkich dwuznakach na tablicy. Ile ich jest? Ile liter jest w głosce *dzi*?

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 7**

Ćwiczenie 4

►► Przeczytaj głośno zapisy na tablicach. Ile różnych głosek słychać? Uzupełnij zdania pod tablicami. Ile liter zapisano na pierwszej tablicy, a ile na drugiej?

Ćwiczenie 5

►► Wpisz wyrazy z pętli. Pamiętaj o wielkiej literze na początku zdania. Odczytaj uzupełnione zdania.

Ćwiczenie 6

►► Napisz wszystkie dwuznaki. Użyj wielkich i małych liter. Wszystkie dwuznaki możesz znaleźć na tablicach w ćwiczeniu 4.

Ćwiczenie 7

►► Odszukaj wyrazy według wzoru. Przeczytaj wszystkie odszukane wyrazy. Jakie dwuznaki wystąpiły w tych wyrazach? Odczytaj je.

Można uczniom polecić przepisanie do zeszytu par wyrazów i znaków wspólnych, np. *kosz – sz – szkoła*, *klacz – cz – czepek*.

☐ **Nauka na pamięć rymowanki W. Gawdzika**

Dzieci mogą wypowiadać rymowankę, wykonując jednocześnie odpowiednie gesty. Mówiąc o literach, wskazują oczy i pokazują gest pisania, a mówiąc o głoskach – pokazują uszy i usta.

Gdy ktoś zapyta, powiedz tak:
Litera to jest pisma znak.
Literę widzę oraz piszę.
Głoskę wymawiam oraz słyszę.
Czyli – innymi słowy –
głoski to dźwięki mowy.

Witold Gawdzik

I-4 Dokąd powoli odchodzi lato? Samogłoski i spółgłoski

Materiały: P1 s. 15–17 Z1 s. 8–9, s. 82 P. Gabrysz „Szkoła profesora Arachnora” ▪ lupy, atlasy zwierząt ▪ patyczki do szaszłyków, kasztany, włóczka ▪ dostęp do internetu

Obserwacja pająków w środowisku przyrodniczym

Zajęcia warto poprzedzić wycieczką do parku lub lasu, podczas której uczniowie będą poszukiwać nici babiego lata, obserwować pajęczyny i miejsca, w których są zawieszone. Podczas obserwacji można wykorzystać szkolne lupy, atlasy zwierząt itp. Można też zorganizować zabawy w terenie, a po powrocie – zabawy z wykorzystaniem przyniesionych okazów.

Opowiadanie P. Gabrysza „Szkoła profesora Arachnora”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 6–9. ➲ 7

▷▷ Kto jest bohaterem opowiadania? Co pajączek Zygfryd robił podczas wakacji? Jakie pytania zadawał mamie?

▷▷ Dokąd poleciał pajączek? Gdzie trafił? Dlaczego nazywał się pajączkiem babiego lata?

P1 **Podręcznik, s. 15**

Wiersz E. Szeptyńskiej „Babie lato”, zagadka i pytania 1–3

▶▶ Czego o babim lecie dowiadujemy się z obu tekstów?

▶▶ Opisz własnymi słowami, czym jest babie lato.

▶▶ Co chce zrobić z nici babiego lata osoba mówiąca w wierszu? Dlaczego to jest niemożliwe?

Gromadzenie informacji na temat pająków

Nauczyciel przeprowadza rozmowę z uczniami na temat ich wiedzy o pająkach, wykorzystując plansze przyrodnicze, fotografie lub materiały dostępne w internecie, np. krótki filmik https://www.youtube.com/watch?v=sB2F6–1nkeM PAJĄK – seria „Encyklopedia zwierząt dla dzieci”.

P1 **Podręcznik, s. 16–17**

Tekst A. Wajraka „Babie lato i inne pajęcze sztuczki” i pytania 4–5

▶▶ Kiedy pająki rozpoczynają podróżowanie?

▶▶ W jaki sposób wędrują? Dokąd mogą dotrzeć?

Zadanie 6

▶▶ W poniższym zdaniu występują wszystkie samogłoski oraz kilka spółgłosek.

Warto dzieciom powiedzieć, że w tym zdaniu słychać wszystkie polskie samogłoski wymienione w kolejności alfabetycznej. Zwracamy uwagę, że jedną z samogłosek zapisuje się za pomocą dwóch różnych liter (*u*, *ó*).

▶▶ Wypowiedz głośno najpierw samogłoski, a potem spółgłoski. Podaj kilka innych przykładów spółgłosek.

Wykonanie zawieszek – pajęczyn z patyczków i wełny

Zaczynamy od nabicia kasztana patyczkami do szaszłyków tak, aby otrzymać „słoneczko” – wystarczy 5–6 „promieni”. Zawiązujemy jedną z nitek na jednym z patyczków przy samym kasztanie. Nitkę okręcamy wokół kolejnych patyczków zawsze od dołu. Sieć może mieć jeden kolor, ale można wykorzystać różne kolory włóczek. Gotowe zawieszki mogą być ozdobą klasy.

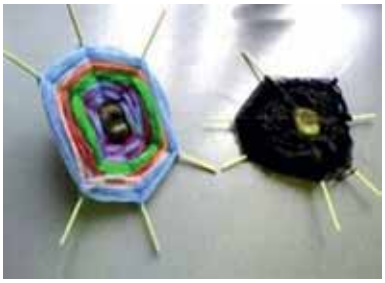

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 8–9**

Ćwiczenie 1

►► Pozbieraj litery z pajęczych nitek i napisz je kolejno.

Zwracamy uwagę, że *babie lato* pisze się małą literą, ale gdy stanowi tytuł wiersza, to na początku jest wielka litera.

Ćwiczenie 2

►► Zaznacz poprawne odpowiedzi.

Ćwiczenie 3

►► Połącz w pary wyrazy, które różnią się tylko jedną samogłoską. Zamaluj litery oznaczające te samogłoski.

Ćwiczenie 4

►► Przepisz kolejne litery oznaczające samogłoski występujące w zdaniu. „Pajączek pędzi do muchy”. Odczytaj rymowankę.

Ćwiczenie 5

►► Napisz kilka liter lub dwuznaków oznaczających spółgłoski.

Ćwiczenie 6

►► Lato ma kosz ze skarbami. Wymień, co w nim jest. Dorysuj coś jeszcze.

Z1 **Zeszyt ćwiczeń s. 82 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie A1

►► Rozwiąż wakacyjne rebusy. Wklej rozwiązania i uzupełnij nimi zdania.

Ćwiczenie A2

►► Pod każdym imieniem oficjalnym napisz zdrobnienie.

Ćwiczenie A3

►► Podkreśl w zdaniach te wyrazy, które należy zapisać wielką literą. Przepisz podane zdania do zeszytu.

Omówienie zadania domowego

Prosimy dzieci, aby zapytały rodziców i dziadków, w co się bawili, gdy byli małymi dziećmi.

II-1 Co to znaczy być klasą? Podział wyrazów na sylaby. Samogłoski w sylabach

Materiały: P1 s. 18–21 Z1 s. 10–13 piosenka „Podajmy sobie ręce” Pio. 2A, Pio. 2B ▪ E. Pałasz „To przecież bardzo ważna sprawa!” ➲ 293 karteczki z zadaniami do wykonania (porządki w klasie) ▪ duży arkusz papieru ▪ dowolny instrument perkusyjny

Słuchanie piosenki „Podajmy sobie ręce” Pio. 2A, Pio. 2B

▷▷ O czym opowiada ta piosenka? Co dzieci lubią robić razem? [bawić się, śpiewać]

▷▷ W jakich sytuacjach podają sobie ręce? [Kiedy są razem w miejscu znajomym i nieznajomym (*pod gwiazdą daleką*), w czasie smutnym i wesołym (*przez burze i przez tęcze*).]

▷▷ W jakich sytuacjach ty podajesz komuś rękę lub ręce?

Ustalenie zasad obowiązujących w klasie, wspólne redagowanie kontraktu

Nauczyciel rozmawia z uczniami o tym, co to znaczy być klasą. Zbiera przy tym informacje z ćwiczeń przygotowujących. Rozmowa powinna prowadzić do poniższych ustaleń.

Klasa to grupa uczniów uczęszczająca na dane zajęcia. Uczniowie są w podobnym wieku, przebywają razem w jednym pomieszczeniu (klasie szkolnej), wykonują określone działania (wspólnie się bawią, uczą, rysują, śpiewają, grają itp.). Dzieci w klasie mówią sobie po imieniu (używają zdrobnień). Klasę obowiązują określone zasady zachowania.

Uczniowie z nauczycielem wspólnie redagują kontrakt, który nauczyciel zapisuje na dużym arkuszu, a dzieci podpisują. Kolejne zdania określające zasady postępowania w klasie należy redagować tak, aby zawierały pozytywny komunikat (np. *Słuchamy siebie nawzajem. Pomagamy sobie w pracy. Zgodnie się bawimy*). Unikamy zdań w formie zakazów (np. *Nie biegamy. Nie zabieramy cudzych rzeczy. Nie krzyczymy.*).

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 10–11

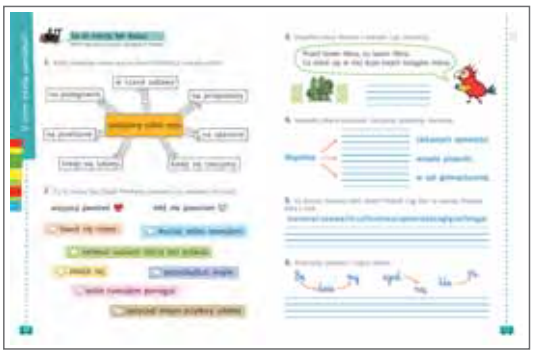

Ćwiczenie 1

►► Przeczytaj, w jakich sytuacjach ludzie podają sobie ręce. Czy znasz jeszcze inne sytuacje? [Kiedy się komuś przedstawiamy; kiedy się kimś opiekujemy (przeprowadzanie małego dziecka przez ulicę); kiedy wspieramy kogoś, kto się boi (trzymanie za rękę dziecka przy szczepieniu).]

►► Kiedy podajemy sobie ręce w klasie? Pokoloruj wybrane ramki.

Ćwiczenie 2

►► Przeczytaj polecenie i napisy zakończone czerwonym i szarym serduszkiem. Co to znaczy być klasą? Pokoloruj serduszka na czerwono lub szaro.

▷▷ Co według ciebie powinni robić wszyscy, a czego nikt nie powinien robić? Jakie jeszcze zasady są ważne dla naszej klasy?

Ćwiczenie 3

►► Uzupełnij rebus literami z naklejek i go rozszyfruj.

Jeśli dzieci nie odgadną zagadki, lepiej im nie podpowiadać, tylko zasugerować, aby przymierzyły litery do rebusu (mają tylko dwie możliwości).

Ćwiczenie 4

▸▸ Uzupełnij zdania wyrazami: *ćwiczymy*, *śpiewamy*, *słuchamy*.

Ćwiczenie 5

▸▸ Co jeszcze możemy robić razem? Podziel ciąg liter na wyrazy. Ile ich ukryto w ciągu liter? [7] Przepisz kilka z nich.

Ćwiczenie 6

▸▸ Przeczytaj zdanie sylabami, a następnie płynnie. Z ilu wyrazów składa się to zdanie? Napisz to zdanie w liniaturze.

Pantomima „Zgadnij, co robię"

Prosimy wybrane dzieci o pokazanie ruchem podanej czynności związanej ze szkołą: pisania, czytania, śpiewania, liczenia itp. Pozostali uczniowie naśladują ruch i zgadują, jaka to czynność.

P1 **Podręcznik, s. 18–19**

Fotografie i pytanie 1

▸▸ Z sylab zapisanych pod fotografiami ułóż odpowiedzi na pytanie zapisane w kółku. Co jeszcze można robić wspólnie w klasie?

Wiersz (słowa piosenki) D. Gellner „Podajmy sobie ręce" i ćwiczenie muzyczne

Wybrane dzieci czytają kolejne fragmenty wiersza. Potem opowiadają na podstawie wiersza, w jakich miejscach dzieci podają sobie ręce. Następnie oglądają zapis rytmu – akompaniamentu do piosenki.

Przypominamy wartości rytmiczne – ćwierćnuty i pauzę ćwierćnutową, oznaczenie metrum oraz taktów.

▸▸ Zagraj akompaniament do piosenki „Podajmy sobie ręce". Możesz użyć dowolnego instrumentu perkusyjnego.

Historyjka z papugą Sylabą

▸▸ Przeczytaj wypowiedzi Ewy i papugi Sylaby. Który wyraz się powtarza w tych wypowiedziach? [Sylaba i sylaba] Dlaczego raz zapisany jest wielką, a raz małą literą? [Bo imiona zwierząt też pisze się wielką literą.]

▹▹ Wypowiedz sylabami imiona dzieci w klasie (swoje imię i nazwisko).

Śpiewanie piosenki „Podajmy sobie ręce" z akompaniamentem ⊙ Pio. 2B

P1 **Podręcznik, s. 20–21**

Tekst „Gry rodziców i dzieci", zestaw gier i pytania 2–4

Dzieci na poprzedniej lekcji miały za zadanie zapytać rodziców i dziadków o ulubione gry. Nauczyciel przeprowadza rozmowę na ten temat, ustala, jakie gry znane są dzieciom, a następnie dzieci odczytują tekst i pracują z ilustracją/plakatem.

▸▸ Które gry zapisane na plakacie są ci znane? Do których z nich wystarczy mieć tylko papier i ołówek?

▸▸ Jakie inne gry można dołączyć do tego zestawu?

▶▶ Na czym polega szyfrowanie wyrazów, które zaproponowała Ela? Zaszyfruj w podobny sposób swoje imię i nazwisko.

Gdy wystarczy czasu, można przeprowadzić minirozgrywki w wybranej grze lub wykorzystać w tym celu najbliższe zajęcia wychowania fizycznego.

Tablica z wyrazami oraz komentarze pani Magdy i papugi

Dzieci najpierw czytają sylabami wszystkie wyrazy, potem odczytują zaznaczone litery – samogłoski. Następnie czytają komentarz pani Magdy.

▶▶ Czytaj kolejne wyrazy z dłonią pod brodą. Na jakiej głosce broda naciska na dłoń? [na samogłosce]

▶▶ Przeczytaj, co mówi papuga Sylaba. Czy zgadzasz się z tym? Przeczytaj sylaby, w których występuje litera *i*. W których sylabach oznacza samogłoskę, a w których nie oznacza samogłoski?

i Litera *i* może oznaczać albo samogłoskę, albo zmiękczenie spółgłoski. Na przykład: *babcia* (*ci*), *dziadek* (*dzi*), *niebo* (*ni*), *siano* (*si*), *wiosna* (*wi*), *miasto* (*mi*), *giętki* (*gi*), *biega* (*bi*) itd.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 12–13

Ćwiczenie 7

▶▶ Przeczytaj wszystkie wyrazy. Wypowiadaj głośno jeszcze raz każdy wyraz sylabami, trzymając dłoń pod brodą. Na jakich głoskach broda naciska na dłoń? [na samogłoskach]

▶▶ Podziel wyrazy na sylaby. Pokoloruj litery oznaczające samogłoski. Dopasuj wyrazy, do obrazków.

Ćwiczenie 8

▶▶ W każdej sylabie zaznacz literę oznaczającą samogłoskę. Pamiętaj, że w sylabie jest tylko jedna samogłoska.

Ćwiczenie 9

▶▶ Uzupełnij tabelkę.

Ćwiczenie 10

▶▶ Wykreśl wszystkie sylaby *na*. Przeczytaj powstałe wyrazy. Dowiesz się z nich, co robią nauczyciele.

Ćwiczenie 11

▶▶ Odszukaj i pokoloruj na rysunku przedmioty pokazane poniżej. Wymień przedmioty, które odnalazłeś. Policz odnalezione przedmioty i porównaj swój wynik z wynikiem kolegi z ławki.

Rozmowa na temat utrzymywania porządku w klasie, obowiązków dyżurnego oraz pozostałych uczniów

▷▷ Rozejrzyj się wokół: co sprawia, że w klasie panuje porządek? Czy zawsze tak jest?

▷▷ Jakie czynności trzeba wykonać, aby podczas zajęć sala była uporządkowana? Kto dba o utrzymanie porządku w sali lekcyjnej? Jakie przedmioty i przyrządy służą utrzymaniu porządku?

Opowiadanie Elżbiety Pałasz „To przecież bardzo ważna sprawa!” ➲ 293

Kto szybciej, dokładniej posprząta? – praca w zespołach

Dzielimy uczniów na kilkuosobowe zespoły. Oddzielnym zespołem jest komisja (również kilkuosobowa), która będzie obserwować pracę pozostałych kolegów i koleżanek.

Zespoły losują zadanie do wykonania, np. ustawienie książek, ułożenie zabawek, instrumentów muzycznych na regale, podlanie kwiatów, uporządkowanie wystawy prac plastycznych, wyrównanie ławek i krzeseł w rzędach, sprzątnięcie papierków, wytarcie tablicy i półki na kredę itp.

Po krótkiej naradzie w zespołach i podaniu czasu (np. 5 minut) rozpoczyna się praca. Wszystkich obserwuje komisja i nauczyciel. Po upływie wyznaczonego czasu oglądamy wyniki pracy, oceniamy ją, krótko podsumowujemy, zwracamy uwagę na współpracę, staranność, efekt. Przyznajemy nagrody najlepiej pracującym zespołom.

Pod koniec dnia sprawdzamy, czy w sprzątanych miejscach nadal panuje porządek, wyciągamy wnioski: o porządek musimy troszczyć się wszyscy, w schludnym pomieszczeniu pracuje się przyjemniej, praca osób sprzątających w szkole zasługuje na poszanowanie.

II-2 Mój plan zajęć. Skróty. Zmiękczenia

Materiały: P1 s. 22–23 Z1 s. 14–17 1 J. Brzechwa „Tydzień” Akt. 1 plany lekcji uczniów, plan lekcji w większym formacie zawieszony na gazetce ściennej ▪ kartki z bloku rysunkowego

P1 Podręcznik, s. 22–23

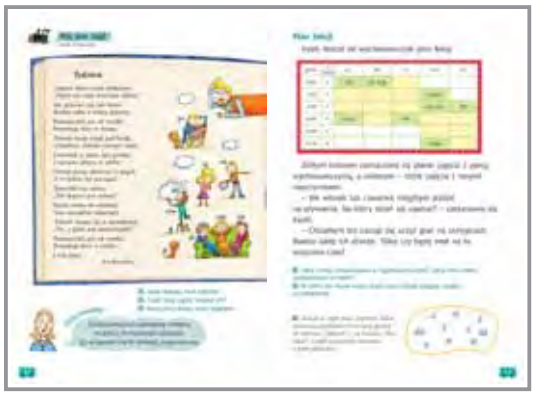

Wiersz J. Brzechwy „Tydzień” i pytania 1–3 Akt. 1

Nauczyciel czyta tekst, pomijając tytuł, lub odtwarza go z płyty CD w interpretacji aktorskiej (również bez tytułu). Zadaniem uczniów jest zaproponować tytuł pasujący do utworu. Następnie kolejni uczniowie czytają tekst fragmentami i odszukują dni tygodnia na ilustracji.

▸▸ Jakie kłopoty miał tydzień?

▸▸ Czym były zajęte kolejne dni?

▸▸ Dlaczego wiersz kończy się słowami: *i tak dalej*...?

Odtwarzamy ponownie nagranie wiersza z płyty CD, zwracając uwagę na interpretację. Dzieci (w ramach pracy domowej) mogą się nauczyć wiersza na pamięć.

▸▸ Rozszyfruj skróty nazw tygodnia.

Komentarz pani Magdy

W podanej przez panią Magdę informacji kropki nie stosujemy dlatego, że skróty te zostały utworzone z pierwszej i ostatniej litery skracanych wyrazów (*numer*, *doktor*).

Tekst „Plan lekcji” i pytania 4–5

Przed rozpoczęciem czytania prosimy dzieci o zwrócenie uwagi na kolory, jakimi są zaznaczone różne rodzaje zajęć w planie.

▸▸ Przed jakim problemem stanął Kazik, gdy dostał nowy plan zajęć?

▸▸ Jakie skróty zastosowano w nagłówkach tabeli? Jakie inne skróty zastosowano w tabeli?

▸▸ W które dni Kazik może dłużej spać? Kiedy mógłby chodzić na pływalnię?

Zadanie 6

▸▸ Wskaż w pętli pary zapisów, które oznaczają podobnie brzmiącą głoskę. W wierszu „Tydzień” i w tekście „Plan lekcji” znajdź przykłady wyrazów z tymi głoskami.

Uczniowie oglądają swoje plany lekcji lub duży plan lekcji zawieszony na gazetce ściennej. Dodatkowo pytamy dzieci o to, co sądzą o porze dnia, w której chodzą do szkoły. Czy jest dla nich korzystna? Jaka pora byłaby dla nich najlepsza? Co zmieniłyby w organizacji swojego dnia pracy, nauki i zabawy? Osobom, które rano czują się niewyspane, doradzamy, aby

kładły się odpowiednio wcześnie poprzedniego dnia. Uświadamiamy uczniom, że chodzenie spać zawsze o tej samej porze i odpowiednia liczba godzin snu są niezwykle ważne.

Kartonikowa wyprawka – uzupełnianie planu lekcji 1
Rewers można wykorzystać po zmianie planu, np. w drugim semestrze.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 14–15

Ćwiczenie 1

▸▸ Napisz nazwy dni tygodnia i doklej pasujące skróty.

Ćwiczenie 2

▸▸ Dopasuj skróty i je napisz. Zwróć uwagę, czy stawia się kropkę czy nie.

▸▸ Odczytaj wyrazy i ich skróty.

Ćwiczenie 3

▸▸ Na podstawie planu lekcji dla twojej klasy odpowiedz na pytania.

▸▸ Napisz pełne nazwy dni tygodnia. Przeczytaj jeszcze raz pytania i odpowiedzi.

Ćwiczenie 4

▸▸ Pokoloruj przedmioty, które trzeba zabrać na pływalnię. Wymień nazwy przedmiotów, które pokolorowałeś.

Ćwiczenie 5

▸▸ Napisz w zeszycie, na jakie zajęcia po lekcjach chcesz chodzić.

Historyjka z papugą Sylabą

▷▷ Przyjrzyj się obrazkom i przeczytaj wypowiedzi papugi. Opowiedz, jaki problem miała papuga i jak sobie z nim poradziła.

Rysowanie sceny z ulubionego zajęcia dodatkowego

Śpiewanie i utrwalenie piosenki poznanej ostatnio na muzyce
Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej”.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 16–17

Ćwiczenie 6

▸▸ Przeczytaj wyrazy. Który wyraz jest pierwszy, a który ostatni w zdaniu? Ułóż zdania z rozsypanki wyrazowej. Zapisz je w liniaturach.

Ćwiczenie 7

▸▸ Jakie litery i w jaki sposób trzeba zaznaczyć w poszczególnych linijkach?

▸▸ Przeczytaj wyrazy.

▸▸ W każdym rzędzie zaznacz litery według wzoru.

Ćwiczenie 8

▸▸ Podpisz obrazki. Skorzystaj z wyrazów z poprzedniego ćwiczenia.

▸▸ Ułóż zdania z dwoma wybranymi wyrazami i napisz je w zeszycie.

II-3 Jak być dobrym kolegą? Cechy osób. Przenoszenie wyrazów

Materiały: P1 s. 24–25 Z1 s. 18–19 A J. Brzechwa „Skarżypyta” Akt. 2 piłka ▪ J. Brzechwa „Skarżypyta”

Rozmowa na temat koleżeństwa

Staramy się tak pokierować rozmową, aby skupić się na pozytywnych cechach kolegów i koleżanek z klasy. Pytamy o wspólne zabawy, o to, na czym polega pomoc koleżeńska.

Zwracamy uwagę na dzieci, które mają problemy z nawiązywaniem kontaktów koleżeńskich. Próbujemy dać im odczuć, że kiedyś z pewnością poznają dobrego kolegę. Należy zadbać, aby dzieci zrozumiały, że dobre kontakty koleżeńskie wymagają starań, pracy nad sobą i że o przyjaźnie już nawiązane należy dbać.

Zabawa integracyjna „Podaj mi piłkę” ➲ 325

P1 Podręcznik, s. 24–25

Opowiadanie M. Pasternak „Dobra koleżanka” i pytania 1–3

Nauczyciel czyta tekst, a zadaniem dzieci jest zapamiętać imiona bohaterek. Następnie uczniowie czytają tekst fragmentami i ustalają, kto z kim siedział w ławce. Później czytają pytania i odpowiadają na nie, wskazując zdania w tekście na poparcie swoich odpowiedzi.

►► Z kim najpierw siedziała Zuzia? Kto zajął jej miejsce?

►► Kto i w jaki sposób pomógł Zuzi?

►► Co sądzisz o zachowaniu Basi i Uli? Do której z dziewczynek pasuje tytuł opowiadania?

Zadanie 4

►► Poniżej zapisano kilka cech osób. O jakich osobach tak mówimy? Do których osób w klasie pasują te określenia?

Zadanie 5

►► Przeczytaj zdania. Zwróć uwagę, jak zapisane są słowa *kolega* i *koleżanka*.

Komentarz pani Magdy

►► Przeczytaj wypowiedź pani Magdy. Spróbuj wyjaśnić własnymi słowami, jak przenosi się wyrazy do następnej linijki.

Nauczyciel demonstruje na tablicy, jak można podzielić jakiś wyraz, np. słowo *kulturalny*, aby przenieść część wyrazu do następnej linijki.

►► Które wyrazy w opowiadaniu „Dobra koleżanka” zostały przeniesione do następnej linijki?

Zabawa integracyjna „Czy dobrze się znamy?” ➲ 325

Słuchanie nagrania w interpretacji aktorskiej wiersza J. Brzechwy „Skarżypyta” Akt. 2

Tekst wiersza można też znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 12. ➲ 7

▷▷ O kim opowiada skarżypyta? Co zrobiły dzieci? Jaki jest nastrój wiersza? [żartobliwy]

▷▷ Dlaczego osobę przedstawioną w wierszu nazwano skarżypytą? Czy skarżenie różni się od rozmowy? Czym?

▷▷ Dlaczego nie należy skarżyć? [Skarżenie to mówienie o czyimś niewłaściwym postępowaniu, zdradzanie tego kogoś. Tymczasem nie wiemy, jakie intencje tą osobą kierowały, co się stało, że tak postąpiła; narażamy tę osobę na karę.]

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 18–19

Ćwiczenie 1

▶▶ Przeczytaj zdania obok ramy. Zaznacz jedno i wykonaj do niego rysunek. Przepisz właściwe zdanie.

Ćwiczenie 2

▶▶ W każdym rzędzie jedno z określeń dotyczy wyglądu. Skreśl je.

▶▶ Przeczytaj pozostałe wyrazy. Jak brzmiałyby te wyrazy, gdyby opisywały koleżankę? Przeczytaj jeszcze raz wszystkie wyrazy, zmieniając ich formę.

Ćwiczenie 3

▶▶ Wśród nieskreślonych wyrazów z poprzedniego ćwiczenia znajdź i otocz pętlą te, które mogą dotyczyć twojego kolegi lub koleżanki z ławki.

Ćwiczenie 4

▶▶ Nad czym zastanawia się Antek, a nad czym – Ela? Przeczytaj zdania, które ułożyli Antek i Ela.

▶▶ Wskaż wyrazy, które przenosili do następnej linijki. Wyklaszcz sylaby w tych wyrazach. W jaki inny sposób można byłoby podzielić te słowa?

▶▶ Napisz po śladzie zdania o Eli i o Antku. Jakie znaki występują w tych zdaniach? [przecinki, kropki, łączniki na końcu linijki] Dlaczego ich użyto? Popraw kolorową kredką te znaki.

Ćwiczenie 5

▶▶ Wybierz jedną koleżankę i jednego kolegę. Wpisz ich imiona w pętlach. Następnie napisz ich cechy. Wyrazy przenoś do nowej linijki, tak jak to zrobili Antek i Ela.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – łączenie sylab w wyrazy A

II-4 Czy warto być grzecznym? Formułowanie prośby. Zwroty grzecznościowe

Materiały: P1 s. 26–27 Z1 s. 20–21, s. 83 2

P1 Podręcznik, s. 26–27

Wiersz E. Skarżyńskiej „Wszyscy mnie lubią” i pytania 1–3

▶▶ Co wiemy o osobie, która mówi do nas w wierszu? Jakie słowa często wypowiadała dziewczynka? Jaka starała się być wobec innych? Dlaczego się tak zachowywała?

▶▶ Jak czuła się ta dziewczynka, gdy się okazało, że wszyscy ją lubią?

▶▶ Czego dotyczą słowa na początku wiersza: *To rzecz wspaniała*?

▸▸ Co sprawia, że niektóre osoby są bardziej lubiane, a inne mniej? Czy łatwo jest być lubianym? Co ty robisz, aby być lubianym?

▸▸ Znajdź w wierszu ważne słowa, których często powinniśmy używać. Czy znasz inne, podobne ważne słowa? [*dzień dobry, do widzenia*]

Scenki dramowe i zadanie 4

▸▸ Co przedstawiają obrazki? Czy zdarzyło ci się znaleźć w podobnej sytuacji?

▸▸ Dobierz koleżankę lub kolegę i odegrajcie podobne scenki. Zastosujcie zwroty grzecznościowe.

Rymowanka papugi Sylaby

▸▸ Przeczytaj kilka razy wypowiedź Sylaby. Powtórz ją z pamięci i napisz w zeszycie.

▸▸ Sprawdź, czy napisałeś poprawnie to zdanie. Zwróć uwagę zarówno na pisownię wyrazów z *rz* i *ę*, jak i na obecność przecinków i dwukropka.

Tekst „To ważne!"

Nauczyciel może zaaranżować podobną sytuację w klasie i zademonstrować uczniom właściwy sposób przechodzenia między fotelami w kinie lub teatrze, według opisu.

Kartonikowa wyprawka – układanie dialogu w sklepie 2

Dzieci ustalają między sobą role (dziewczynki lub sprzedawczyni) i czytają dialog.

Potem wycinają elementy, mieszają je i układają we właściwej kolejności. Czytają ułożone dialogi. Zwracamy uwagę, że zarówno sprzedawczyni, jak i dziewczynka często używają zwrotów grzecznościowych.

Można zaproponować odgrywanie scenek zawierających improwizowane dialogi sprzedawczyni z klientką (np. zamiast cukru kupujemy inny produkt).

Waga – ćwiczenia w parach

Uczniowie w parach wykonują przysiady, trzymając się za ręce. Ćwiczą na zmianę – jeden w przysiadzie, drugi stoi, potem zmiana.

Rozmowa na temat udzielania pomocy w codziennych sytuacjach

Odwołujemy się do doświadczeń dzieci i pytamy, czy w ostatnich dniach zdarzyło im się prosić o pomoc. Tak kierujemy rozmową, aby dzieci zauważyły, że proszenie o pomoc w szkole powinno być dla nich naturalne i warto przezwyciężyć opór czy wstyd. Przypominamy, by dziękować za otrzymaną pomoc. Dzieci powinny wiedzieć, że staramy się jej udzielać w miarę możliwości.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 20–21

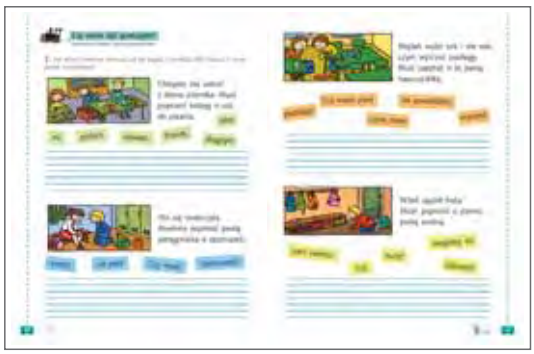

Ćwiczenie 1

Dzieci najpierw opowiadają, co widzą na obrazku. Potem czytają tekst, a na końcu układają i zapisują zdanie z układanki.

▸▸ Jak dzieci powinny zwracać się do kogoś z prośbą? Ułóż zdania z rozsypanek wyrazowych. Przeczytaj ułożone zdania.

Formułowanie prośby – scenki dramowe

Proponujemy dzieciom ćwiczenie w wypowiadaniu prośby o pomoc w różnych sytuacjach. Dzieci odgrywają scenki pokazujące, jak poprosić o pomoc (nie tylko w szkole) i jak się zachować po jej

otrzymaniu. Po ich odegraniu, uczniowie z nauczycielem analizują przebieg zabawy, towarzyszące jej emocje i oceniają prezentowane zachowania.

Z1 **Zeszyt ćwiczeń s. 83 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie B1

►► Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

Ćwiczenie B2

►► Zaznacz litery w zdaniach podanymi kolorami. Przepisz po kilka wybranych wyrazów do właściwych worków.

III-1 W moim tornistrze. Nazwy rzeczy, osób i zwierząt – rzeczowniki

Materiały: P1 s. 28–30 Z1 s. 22–25 instrument perkusyjny ▪ waga

Rozmowa na temat wyposażenia tornistrów, rozważnego pakowania i prawidłowego noszenia

Pytamy dzieci, co noszą w tornistrach, i prosimy o pokazanie swoich rzeczy. Pytamy, do czego ich używają, czy są to rzeczy potrzebne, a które są zbędne. Rozmawiamy o porządkowaniu tornistra, wyrzucaniu zalegających w nim śmieci, usuwaniu niezjedzonych kanapek, ciasteczek itp.

Zwracamy uwagę na ciężar tornistra i jego wpływ na postawę ciała. Uświadamiamy, że za ciężki tornister może powodować ból pleców, a potem – skrzywienie kręgosłupa. Należy zatem nosić tylko niezbędne rzeczy. Nauczyciel może zważyć kilka tornistrów, korzystając z wagi sprężynowej, i porównać wagę tornistra nierozważnie zapakowanego i tego samego po usunięciu zbędnych rzeczy.

Uczniowie zakładają swoje tornistry i sprawdzają, czy długość szelek jest taka sama z obu stron, czy nie są zbyt długie lub krótkie, czy nie uciskają ramion. Zwracamy uwagę, że tornister zakłada się na oba ramiona, nie na jedno. Pytamy, w jakich sytuacjach należałoby pomóc komuś w niesieniu tornistra. [niepełnosprawność, osłabienie, złe samopoczucie]

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 22–23

Wiersz E. i F. Przyłubskich „Do szkoły” i ćwiczenie 1

Nauczyciel prosi, aby uczniowie postarali się zapamiętać jak najwięcej rzeczy wymienionych w wierszu, potem czyta go głośno. Następnie uczniowie mówią, co zapamiętali. Podczas ponownego, wolniejszego czytania wiersza przez nauczyciela uczniowie numerują obrazki zgodnie z poleceniem:

►► Ponumeruj obrazki zgodnie z kolejnością w wierszu.

Potem nauczyciel czyta co drugi wers na zmianę z uczniami. Następnie wiersz czytają chętni uczniowie.

►► Spróbuj powiedzieć wiersz z pamięci, posługując się obrazkami.

►► Dlaczego nie nosi się do szkoły rzeczy wymienionych w wierszu?

►► Odszukaj w wierszu rymy. Jaki jest nastrój tego wiersza? [wesoły, żartobliwy]

Ćwiczenie 2

Cała klasa decyduje, które rzeczy nosi się codziennie, a które – czasami. Uczniowie zaznaczają kolejne krateczki w odpowiedni sposób.

►► Wpisz w okienka odpowiednie znaczki. Przeczytaj najpierw nazwy rzeczy, które trzeba nosić codziennie, a potem te, które należy nosić czasami.

►► Doklej na tornistrach odpowiednie rzeczy.

Rozwiązywanie zagadek o przyborach szkolnych

Z wierzchu ma drewniany płaszczyk,
w środku – grafitowy pręcik.
I rysuje, pisze, bazgrze,
po papierze wciąż się kręci. [ołówek]

Mam czuprynkę „na jeża”,
jestem gruby lub cienki.
Kiedy chcesz coś malować,
bierzesz mnie do ręki. [pędzel]

W piórniku cichutko ta „myszka” siedzi.
Zawsze pomaga, gdy ktoś się z błędem biedzi. [gumka do zmazywania]

Różnobarwni tancerze
tańczą po papierze.
Obcasiki ostre mają.
Na pewno wszyscy ich znają. [kredki]

Jak zwie się ta rzecz, zgadnijcie teraz!
Gdy kreda pisze, ona wyciera. [gąbka]

Oprac. Joanna Stec, *Zagadki dla najmłodszych. Materiały metodyczne*, PW „MAC" SA, Kielce 1999.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 24–25

Ćwiczenie 3

▸▸ Przeczytaj wyrazy zapisane na niebiesko.

▸▸ Jakie pytania zapisano w górnej części tabeli? Wpisz podane wyrazy do tabeli.

▸▸ Odczytaj z tabeli, kto i czego używa, np. *nauczyciel używa kredy*.

Ćwiczenie 4

▸▸ Jak mogą ciebie nazywać inne osoby? Podkreśl właściwe wyrazy.

Ćwiczenie 5

▸▸ Wyrazy z naklejek umieść w odpowiednich workach.

▸▸ Jakie inne wyrazy mogłyby się znaleźć w workach?

▸▸ Podpisz obrazki.

Prawidłowe noszenie tornistra – ćwiczenie korekcyjne

Uczniowie z tornistrami na plecach stają w pozycji podanej przez nauczyciela: ściągnięte łopatki, ramiona opuszczone, brzuch wciągnięty, głowa uniesiona. Następnie maszerują (w miejscu lub po sali) w rytmie, który nauczyciel wybija na instrumencie perkusyjnym.

P1 Podręcznik, s. 28–29

Tekst „Tornister dawniej i dziś" i pytania 1–3

▸▸ Jak dawniej uczniowie nosili książki?

▸▸ Z czego wykonywano pierwsze tornistry?

▸▸ Jak wygląda współczesny tornister? Co odróżnia go od plecaka? [Tornister jest sztywniejszy, a plecak jest bardziej miękki. Plecaki różnią się wielkością i przeznaczeniem, a tornister służy przede wszystkim uczniom.]

Ciekawostka

Uczniowie po cichu czytają ciekawostkę i próbują znaleźć w niej odpowiedź na pytania:

▸▸ Kto dawniej używał tornistrów i co w nich noszono? Do czego były potrzebne te rzeczy?

Tornister papugi Sylaby

▸▸ Co mogłaby nosić w tornistrze papuga Sylaba?

▸▸ Przepisz do zeszytu drugie zdanie z wypowiedzi papugi.

Fotografie przyborów szkolnych i pytania 4–5

Omawianie tej strony można pominąć i wrócić do niej przy następnym temacie: „Szkoła dawniej i dziś".

▸▸ Nazwij przedmioty pokazane na fotografiach.

▸▸ Nazwij przybory szkolne, których dawniej używali uczniowie. Z czego wykonany był piórnik? Co znajdowało się w piórnikach uczniów? Do czego mógł służyć kałamarz?

▸▸ Których przyborów szkolnych nie używano dawniej? Których przedmiotów nie używa się obecnie?

P1 **Podręcznik, s. 30**

Zadanie 6 i wypowiedź pani Magdy

▸▸ Przeczytaj wyrazy w każdej grupie. Które z nich nazywają rzeczy, a które osoby? Co nazywają wyrazy w ostatnich dwóch grupach?

▸▸ Przeczytaj wypowiedź pani Magdy. Podaj kilka przykładów rzeczowników innych niż te, które podano w podręczniku.

Ćwiczenie muzyczne

▸▸ Zagraj na dzwonkach gamę C-dur. Spróbuj ją zaśpiewać.

Omówienie zadania domowego

Zadaniem dzieci jest zapytanie rodziców i dziadków, czego używali w szkole, gdy byli uczniami, a czego dawniej w szkole nie było. Można polecić uczniom, aby wspólnie z rodzicami lub dziadkami przeanalizowali fotografie ze strony 29 w podręczniku.

III-2 Szkoła dawniej i dziś. Wyrazy z trudnościami ortograficznymi

Materiały: P1 s. 31 Z1 s. 26–27 V. Nezval „Tornister” ▪ kartki A4, zegarek z sekundnikiem lub stoper

Rozmowa z uczniami na temat, czego dowiedzieli od rodziców lub dziadków o dawnej szkole

Podczas rozmowy warto wrócić do strony 29 w podręczniku, szczególnie pokazać przybory szkolne już dziś nieużywane i omówić, jak się zmieniły. Jeśli uczniowie przynieśli pamiątki szkolne rodziców lub dziadków, oglądamy je. Zwracamy uwagę na to, że trzeba je szanować i zwrócić właścicielom.

P1 **Podręcznik, s. 31**

Ilustracje i zadanie 1

▸▸ Porównaj szkołę dawniej i dziś. Jakie zauważasz różnice? Jak byli ubrani uczniowie w dawnej szkole? Jak wyglądały ławki?

▸▸ Jakie pomoce ułatwiające naukę widzisz na górnej ilustracji, a jakie – na dolnej?

Wypowiedź Oskara i zadania 2–3

▸▸ Jak myślisz, jaka jest odpowiedź na pytanie Oskara?

▸▸ Spróbuj wyjaśnić, na czym mogą polegać błędy ortograficzne.

Opowiadanie V. Nezvala „Tornister”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 10. ➲ 7

Nauczyciel tłumaczy, co znaczy *elementarz*, *rysik*, dlaczego dzieci nosiły do szkoły tablicę z gąbką. Dodatkowo wyjaśnia, że to opowiadanie dotyczy prapradziadków, bo nawet dziadkowie i babcie współczesnych uczniów nie używali rysików. Zatem można się domyślić, że dawni uczniowie też

uczyli się o tym, jak wyglądała szkoła, gdy chodzili do niej ich dziadkowie i także mogli zauważyć istotne zmiany.

▷▷ O czym marzy chłopiec? Co jest w tornistrze Emila? Czy rozpoznajesz te rzeczy?

▷▷ W czym chłopiec nosi książki? Jak będzie się troszczył o swój tornister, kiedy go dostanie?

▷▷ Jak ty dbasz o swój tornister i przybory szkolne?

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 26–27

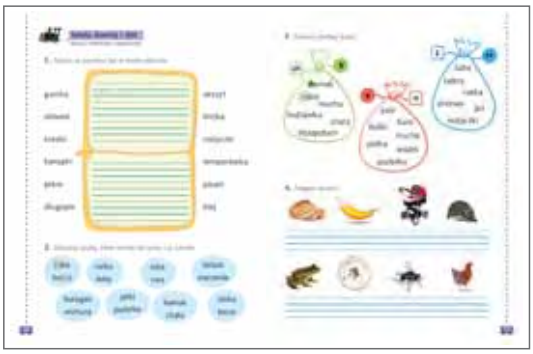

Ćwiczenie 1

▶▶ Napisz, co powinno być w twoim piórniku.

Ćwiczenie 2

▶▶ Odszukaj sylaby, które brzmią tak samo, i je zakreśl. Przeczytaj sylaby, które zamalowałeś. Co zauważyłeś? [Sylaby brzmią tak samo, ale są inaczej napisane.]

▶▶ Ułóż (ustnie) zdania z wyrazami z dowolnej chmurki.

Ćwiczenie 3

▶▶ Wyszukaj i zaznacz według wzoru wyrazy z *ch* i *h*. Przeczytaj wszystkie wyrazy z *ch*, potem z *h*. Ułóż zdania z wybranymi wyrazami.

Podobnie pracujemy z pozostałymi zestawami wyrazów.

Ćwiczenie 4

▶▶ Podpisz obrazki. Szukaj odpowiednich wyrazów w poprzednim ćwiczeniu.

▶▶ Jakie trudności ortograficzne występują w tych wyrazach? Zaznacz kolorami z poprzedniego ćwiczenia litery: *u*, *ó*, *h*, *ch* oraz *ż* i *rz*.

Pisanie słów na czas – konkurs

Dzielimy uczniów losowo na kilkuosobowe zespoły. Każdy zespół przygotowuje kartkę A4 i wybiera przedstawiciela, który będzie zapisywał podawane przez resztę osób propozycje nazw rzeczy z najbliższego otoczenia (sali lekcyjnej). Nazwy należy podawać w liczbie pojedynczej, np. *ławka*, *okno*.

Nauczyciel odmierza 1 minutę. Po upływie tego czasu przedstawiciele grup odczytują wyrazy, a nauczyciel liczy te, które spełniają kryteria. Wygrywa zespół, któremu udało się napisać najwięcej właściwych wyrazów.

III-3 Porządek alfabetyczny. Kolejność alfabetyczna wyrazów

Materiały: P1 s. 32 Z1 s. 28–31 2, 3 A alfabet demonstracyjny z klasy pierwszej zeszyt w trzy linie do założenia słowniczka ortograficznego (lub gotowy słowniczek *Lokomotywy* ➲ 7)

Przypomnienie kolejności alfabetycznej liter

Nauczyciel przygotowuje alfabet demonstracyjny z pakietu do klasy pierwszej (litery podstawowego alfabetu – od *a* do *z*). Wspólnie z całą klasą ustawiamy karty z alfabetem demostracyjnym zgodnie z kolejnością alfabetyczną. Dzieci kilka razy wypowiadają głośno litery w porządku alfabetycznym.

Kartonikowa wyprawka – zakładka z alfabetem i litery alfabetu podstawowego do układania w kolejności alfabetycznej 2–3

Dzieci z zakładki odczytują kolejne litery alfabetu. Na początek przypominamy alfabet podstawowy (pomarańczową stronę zakładki), a alfabetem rozszerzonym zajmujemy się później (zob. następne moduły zajęć). Zakładka każdemu dziecku może służyć jako podpowiedź do wykonania ćwiczeń związanych z kolejnością alfabetyczną.

Następnie dzieci wycinają kartoniki z literami alfabetu podstawowego – białe na granatowym tle (resztę liter odkładają na później). Każde dziecko ma ustawić wycięte kartoniki z literami w kolejności alfabetycznej. Jeśli nie pamięta kolejności alfabetycznej, może się posłużyć zakładką.

Zakładka i litery z wyprawki zostają na ławkach, przydadzą się w następnej części zajęć.

Zabawy z porządkowaniem obrazków i kart z literami

Nauczyciel do zabawy wykorzystuje karty alfabetu demonstracyjnego, które wcześniej klasa układała w kolejności alfabetycznej. Na początek prosi kilku uczniów, by wyszli na środek i wylosowali po dwie karty z obrazkami, a potem ułożyli je w kolejności alfabetycznej. Każdy ochotnik pokazuje klasie swoje obrazki, mówi, który obrazek będzie pierwszy, a który drugi, i je nazywa (np. *lalka*, *zegar*). Klasa chórem ocenia, czy podana kolejność jest poprawna.

Gdy dzieci zrozumieją, na czym polega ćwiczenie, nauczyciel organizuje pracę w parach. Każda para losuje 3 obrazki i układa je zgodnie z kolejnością alfabetyczną ich nazw.

Później można przeprowadzić to samo ćwiczenie w małych grupach (3–4-osobowych), a liczbę obrazków zwiększyć do pięciu.

Zamiast obrazków można wykorzystać kartoniki z literami z wyprawki.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 28–29

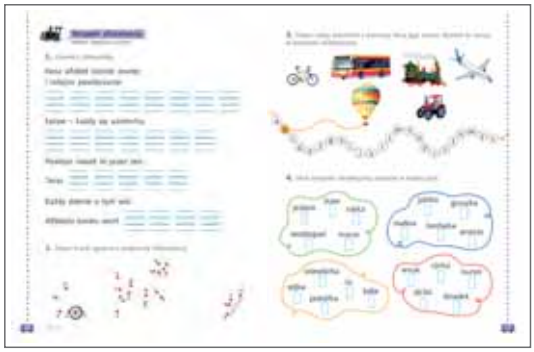

Ćwiczenie 1

►► Uzupełnij rymowankę.

Uczniowie mogą pamiętać tę rymowankę z pierwszej klasy. Uzupełniając ją, mogą korzystać z zakładki (z części z alfabetem podstawowym).

Ćwiczenie 2

Na początek warto zaproponować dzieciom, aby zgadły, co będzie przedstawiał rysunek po połączeniu kropek w odpowiedniej kolejności. Warto uprzedzić dzieci, aby ostrożnie rysowały linie, zwłaszcza między literami, które na rysunku są od siebie znacznie oddalone.

►► Połącz kropki zgodnie z kolejnością alfabetyczną.

Ćwiczenie 3

►► Połącz każdy narysowany przedmiot z pierwszą literą jego nazwy. Wymień te nazwy w kolejności alfabetycznej.

Ćwiczenie 4

Można zaproponować dzieciom, aby zaznaczyły pierwszą literę każdego wyrazu.

►► Ustal kolejność alfabetyczna wyrazów w każdej pętli. Odczytaj wyrazy w pętlach zgodnie z kolejnością alfabetyczną.

►► Co wspólnego mają wyrazy w poszczególnych pętlach? [W zielonej pętli są nazwy zbiorników wodnych, w niebieskiej – nazwy owoców, w żółtej – nazwy leśnych zwierząt, a w czerwonej – nazwy członków rodziny.]

►► Pisownię których wyrazów chciałbyś zapamiętać? Zamaluj na różowo litery *ó*.

Wprowadzenie zasady ustalania kolejności alfabetycznej, gdy wyrazy zaczynają się na tę samą literę

Nauczyciel poleca uczniom, aby ustawili się w porządku alfabetycznym według nazwisk. Jeśli uczniowie nie wiedzą, jak się postępuje, gdy nazwiska zaczynają się na tę samą literę, nauczyciel zachęca do wymyślenia zasady. Prawdopodobnie uczniowie sami odkryją właściwą regułę.

Uwaga. Jeśli w klasie są uczniowie o nazwiskach zaczynających się na literę, której nie ma w podstawowym alfabecie, np. *Ć, Ś, Ż, Ź*, można najpierw przypomnieć alfabet rozszerzony – patrz następny moduł zajęć).

Ustalanie kolejności liter w rozszerzonym alfabecie

Uczniowie wyjmują pozostałe litery z kartonowej wyprawki i ustawiają wszystkie litery (rozszerzonego alfabetu) zgodnie z kolejnością alfabetyczną. W razie trudności, posługują się drugą stroną zakładki z alfabetem. Zwracamy uwagę, że dodane litery mają dwa różne kolory: jaśniejszy – litery polskie, ciemniejszy – litery obce.

▷▷ Policz, ile jest wszystkich liter w alfabecie (polskich i obcych).

Warto zwrócić uwagę dzieci na fakt, że jeśli do podstawowego alfabetu polskiego (bez litery *ł*) dodamy litery *q*, *v*, *x*, to otrzymamy alfabet angielski.

Rozmowa o tym, do czego może służyć kolejność alfabetyczna

Odnosimy się na przykład do kolejności nazwisk uczniów w dzienniku. Warto w tym miejscu nawiązać także do słowniczka ortograficznego.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 30

Ćwiczenie 5

Przed wykonaniem polecenia uczniowie powinni przeczytać wyjaśnienie Sylaby. Dla ułatwienia mogą podkreślić w drugiej pętli drugie litery w wyrazach (według wzoru).

▶▶ Ustal kolejność alfabetyczną wyrazów w pętlach.

Ćwiczenie 6

▶▶ Wpisz brakujące litery w rozszerzonym alfabecie. Doklej litery obce.

Litery obce uczniowie mogą najpierw spróbować wpisać w kratkach, a potem nakleić tam litery z naklejek. Warto zwrócić uwagę na graficzny zapis alfabetu – w kratkach są litery alfabetu podstawowego, w kółeczkach znajdują się polskie znaki, a w miejscach na naklejki – litery obce, które są gośćmi w polskim alfabecie.

▶▶ Przeczytaj cały uzupełniony alfabet. Ile razem jest wszystkich liter? [35]

Ćwiczenie 7

▶▶ Przepisz podane wyrazy w kolejności alfabetycznej.

Po wcześniejszych ćwiczeniach dzieci próbują wykonać zadanie samodzielnie i bez posługiwania się zakładką, której potem mogą użyć do sprawdzenia, czy wpisały wyrazy poprawnie.

P1 Podręcznik, s. 32

Wierszyk M. Jucewicz „Alfabet od A do Z”

Chętne dzieci samodzielnie czytają na głos rymowankę. Ochotnicy mogą spróbować wypowiedzieć ją z pamięci.

Zadanie 1

▶▶ Przeczytaj wyrazy w każdej ramce. Ustal kolejność alfabetyczną wyrazów w każdej ramce. Możesz posłużyć się swoją zakładką.

▶▶ Wyrazy z każdej ramki przepisz do zeszytu w kolejności alfabetycznej.

▶▶ Co wspólnego mają wyrazy w poszczególnych ramkach? [w pierwszej są wyrazy z *ch* oraz *h*, w drugiej – wyrazy oznaczające czynności – z *rz* oraz *ż*, w trzeciej – nazwy przyborów szkolnych z *ó* oraz *u*]

Przepisywanie wyrazów do zeszytu można polecić jako zadanie domowe.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – układanie wyrazów w kolejności alfabetycznej A
Po ułożeniu wyrazów z poszczególnych grup dzieci mogą spróbować – pracując w parach – ułożyć wszystkie wyrazy w kolejności alfabetycznej.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 31

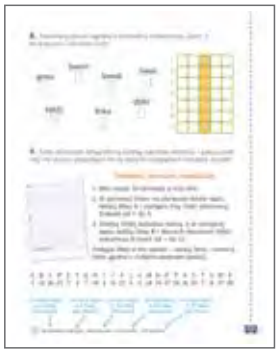

Ćwiczenie 8

▶▶ Ponumeruj wyrazy zgodnie z kolejnością alfabetyczną, wpisz je do diagramu i odczytaj hasło.

Ćwiczenie 9

▶▶ Załóż słowniczek ortograficzny według poniższej instrukcji i wpisuj przez cały rok wyrazy pojawiające się na dolnych marginesach zeszytów ćwiczeń. W ten sposób wszystkie słowa zostaną wpisane zgodnie z kolejnością alfabetyczną. Wyrazy wpisuj starannie.

Zob. też kolejny moduł zajęć.

Zakładanie słowniczka ortograficznego
Jeśli uczniowie nie mają gotowych słowniczków ortograficznych, zob. uwagi wstępne ➲ 6, to nauczyciel omawia z nimi dokładnie instrukcję podaną w zeszycie ćwiczeń i – w ramach zadania domowego – prosi uczniów, aby przy pomocy rodziców przygotowali słowniczki zgodnie z instrukcją.

Warto podpowiedzieć uczniom, aby kolejne linijki numerowali ołówkiem, pisząc małe cyferki – tylko w środkowej linijce. W ten sposób łatwiej im będzie nie pomylić się przy liczeniu linijek.

Można zacząć z uczniami przygotowywanie słowniczka, aby było jasne, jak się mają za to zabrać.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B5 borówka B6 bóbr, P36 pszczoła, R11 rzadko, Z19 żołnierz ➲ 6

III-4 Czy porządek ułatwia życie? Wyrazy oznaczające czynności – czasowniki

Materiały: P1 s. 33–35 Z1 s. 32–35, 84 C obrazki z przedmiotami służącymi do utrzymywania porządku ◎ Pol. 1.1 ▪ wiersz M. Szyszko „Odkurzacz” ➲ 294 słowniczek ▪ przedmioty służące do utrzymywania porządku, duża płachta materiału ▪ kartki A4 z pytaniem *Komu potrzebny jest porządek?* ▪ odkurzacz

Wprowadzenie tematu dnia – zagadkowe przedmioty
Nauczyciel przed zajęciami gromadzi przedmioty służące do utrzymywania porządku: wiadro, miotłę, miotełkę, ścierkę, mop, odkurzacz, gąbkę itp. Kładzie je na dywanie i przykrywa dużą tkaniną. Uczniowie siadają kręgiem. Nauczyciel zadaje proste zagadki związane z ukrytymi przedmiotami, na przykład:

▷▷ Ma rurę, szczotkę, szumi, gdy się go używa, potrafi jeździć.

▷▷ Ma długi kij zakończony „włosami” z pasków tkaniny.

▷▷ Najczęściej jest z plastiku, nalewa się do niego wodę, ma duży uchwyt, za który można je nosić.

Po odgadnięciu zagadki uczniowie próbują po kształcie rozpoznać dany przedmiot. Następnie pokazują i nazywają czynności, które wykonuje się z użyciem tych przedmiotów: odkurzanie, zamiatanie, wycieranie, płukanie, mycie itp. Zastanawiają się, które czynności są proste do wykonania, a które wymagają umiejętności dodatkowych (np. odkurzanie).

Nauczyciel przypomina zasady bezpiecznego korzystania z urządzeń elektrycznych.

Komu potrzebny jest porządek? – dyskusja w grupach z wykorzystaniem elementów techniki burzy mózgów ⓞ Pol. 1.1

Nauczyciel drukuje przed zajęciami obrazki z przedmiotami służącymi do utrzymywania porządku. Obrazki służą do podziału dzieci na grupy. Każdy uczeń losuje jeden obrazek, a potem dołącza do dzieci, które mają taki sam.

Każda grupa otrzymuje kartkę A4 z pytaniem *Komu potrzebny jest porządek?*. Dzieci, pracując w grupie, próbują odpowiedzieć na zadane pytanie – robią na kartce notatki. Na koniec przedstawiają swoje pomysły, a nauczyciel tak kieruje rozmową, aby uczniowie sformułowali wniosek, że porządek jest potrzebny wszystkim.

P1 **Podręcznik, s. 33–35**

Opowiadanie M. Kapelusz „Wielkie sprzątanie" i pytania 1–3

- ▸▸ Czego Kinga nie mogła znaleźć i dlaczego?
- ▸▸ Dlaczego pierwsze sprzątanie Kingi okazało się nieskuteczne?
- ▸▸ Gdzie znalazła się guma, której dziewczynka poszukiwała?
- ▸▸ Czego można się nauczyć na podstawie doświadczenia Kingi?
- ▸▸ Jakie są twoje sposoby na szybkie zrobienie porządków w pokoju?

Zadanie 4

▸▸ Ustal właściwą kolejność czynności wykonywanych przez Sylabę.

Być może trzeba będzie podpowiedzieć dzieciom, że zaczyna się od zamiecenia podłogi. Warto też wyjaśnić, co to znaczy *froterować*. Uczniowie mogą także opowiedzieć historyjkę, np. *Najpierw papuga zamiotła podłogę. Potem ją umyła. Następnie ją wypastowała. Na koniec papuga froterowała podłogę.*

Zadanie 5

▸▸ W poniższych zdaniach brakuje wyrazów. Zaproponuj wyrazy, którymi można by te zdania uzupełnić. Co łączy ze sobą te wyrazy?

Wyrazy na tablicy i wypowiedź pani Magdy

- ▸▸ Przeczytaj napisy na tablicy i wypowiedź pani Magdy.
- ▸▸ Podaj przykłady innych czasowników.

Zadanie 6

▸▸ Które z podanych czynności wykonasz po powrocie do domu?

Wiersz M. Szyszko „Odkurzacz" ➲ 294

Czytamy dzieciom wiersz, a następnie rozmawiamy o jego treści i przeznaczeniu odkurzacza. Pokazujemy urządzenie – omawiamy jego budowę, sposób uruchamiania oraz posługiwania się nim. Zwracamy uwagę na bezpieczne zachowanie związane z uruchamianiem i korzystaniem z urządzenia elektrycznego. Na koniec uczniowie kolejno odkurzają klasowy dywan lub podłogę.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 32–33

Ćwiczenie 1

►► Jak wygląda pokój? Kto tu mieszka? Przeczytaj, co mówi papuga. Co powinna zrobić Sylaba?

►► Wytnij i doklej brakujące elementy drugiego obrazka. C

►► Jakie czynności wykonała papuga? W jakim pokoju jest przyjemniej? Dlaczego?

►► Jakie czynności porządkowe ty wykonujesz w swoim pokoju?

Ćwiczenie 2

►► Na żółtych etykietkach zapisano nazwy rzeczy, które trzeba schować. Połącz etykietki z obrazkami. Uzupełnij zdania.

Ćwiczenie można rozwiązać na różne sposoby (np. skarpety – do szafy lub do szuflady; kredki – do piórnika lub do szuflady).

►► Wymień rzeczy, które przechowujesz. W jakich miejscach je trzymasz? Czy są to odpowiednie miejsca?

Układanie i pisanie zdań z wyrazem *porządek*

Nauczyciel pisze na tablicy drukowanymi literami słowo: PO...ĄDEK, zastępując *rz* rysunkiem rzeczy kojarzącej się z porządkiem, np. miotły. Dzieci ustalają, jakie litery schowały się pod miotłą. W razie potrzeby można im podpowiedzieć, że słowo *porządek* mogą znaleźć w temacie zajęć. Następnie dzieci podają propozycje zdań z wyrazem *porządek*. Wybrane zdania nauczyciel zapisuje na tablicy, a dzieci przepisują je do zeszytu.

„Ojciec Wirgiliusz" – zabawa muzyczno-ruchowa

Tym razem „Ojciec Wirgiliusz" pokazuje jakąś czynność związaną z utrzymaniem porządku, a reszta dzieci stara się powtórzyć ten ruch. Następnie „Ojciec Wirgiliusz" pyta wybranego ucznia, co ojciec pokazywał, a jeśli ten odpowie poprawnie, zostaje „Ojcem Wirgiliuszem" i zabawa jest kontynuowana.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 34–35

Ćwiczenie 3

►► Sprzątać zawsze warto zgodnie z planem. Uzupełnij zdania wyrazami z pętli, a następnie zaplanuj właściwą kolejność.

Ćwiczenie 4

Dzieci samodzielnie czytają wyrazy i skreślają wyraz, który nie pasuje. Potem powinny spróbować uzasadnić swój wybór.

►► Skreśl w każdym rzędzie wyraz, który nie pasuje. Co mają wspólnego pozostałe wyrazy? [oznaczają czynności, czyli są czasownikami]

Ćwiczenie 5

►► Które z wymienionych czasowników są związane z utrzymywaniem porządku? Podkreśl je.

►► Które z tych czynności dzieci wykonują samodzielnie, a które należą do prac trudnych, wykonywanych w domu raczej przez dorosłych? [np. poleruję, szoruję, piorę, trzepię]

Ćwiczenie 6

►► Obejrzyj obrazek i przeczytaj pytania pod obrazkiem. Odpowiedz na pytania. Użyj czasowników: *mówić*, *sprzątać*, *rysować*, *jeść* w odpowiedniej formie.

Ćwiczenie 7

▶▶ Podziel ciąg liter na wyrazy. Które czynności wykonujesz w tej chwili?

Należy zwrócić uwagę na to, co dzieci mogłyby robić, a nie na to, co robią. Potem można polecić podkreślenie innym kolorem tych czynności, które dzieci często wykonują w domu.

Ćwiczenie 8

▶▶ Napisz sześć czynności, które jednocześnie wykonuje papuga.

Ćwiczenie może mieć różne rozwiązania, np. *stoi, myśli, oddycha, miesza, czyta, patrzy, słucha, gotuje, smakuje*. Uczniowie mogą je wykonać w ramach pracy domowej.

„Zgadnij, co robię" – ćwiczenie dramowe

Wybrany uczeń przedstawia za pomocą pantomimy dowolną czynność, a pozostałe dzieci odgadują. Zachęcamy uczniów do nazywania kilku jednoczesnych stanów i czynności, np. *siedzi* i *czyta*, *stoi* i *patrzy*, *stoi* i *myśli*. Warto porozmawiać z uczniami, w jaki sposób starali się pokazać stany i czynności, jak modelowali własne ciało, mimikę, gesty.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – M10 mówić, P23 półka, S23 stół ➲ 6

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – nazywanie czynności pokazanych na obrazkach i podpisywanie obrazków C

Zeszyt ćwiczeń s. 84 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie C1

▶▶ Zaznacz w wyrazach litery w odpowiedni sposób.

Ćwiczenie C2

▶▶ Podpisz obrazki.

IV-1 Kto tworzy śmieci? Analizowanie tabeli

Materiały: P1 s. 36–38 Z1 s. 36–37 plakat „Na straży przyrody” Pol. 2.3 słowniczek ▪ gazety ▪ sznurek, skórka od banana, papierki po cukierkach, torebki śniadaniowe, opakowanie po bombonierce, plastikowe kubki, patyczki po lodach, ścierka, kalosz, trampek, piłka, nauszniki, opona rowerowa, szare pióro, stos papieru ▪ szklane słoiki, butelki plastikowe, puszki metalowe, czasopismo ▪ blok rysunkowy

W czasie zajęć można wykorzystać plakat „Na straży przyrody”. Pol. 2.3

Zabawy ze starymi gazetami 325

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o wykorzystaniu starych gazet do zabawy. Wspólnie zastanawiają się, do czego jeszcze mogą służyć stare gazety. Nauczyciel sprawdza wiedzę dzieci na temat surowców wtórnych, pytając, gdzie w końcu trafią gazety.

P1 Podręcznik, s. 36–37

Wiersz I. Sikiryckiego „Sznurek Jurka” i pytania 1–2

Nauczyciel czyta wiersz, wykorzystując przygotowane wcześniej rekwizyty (są to niektóre śmieci wymienione w wierszu), co może pomóc dzieciom wyobrazić sobie, jak powstało śmietnisko.

►► W jaki sposób powstało śmietnisko? [Kolejne osoby dorzucały swoje śmieci.]

►► Kto brał udział w jego tworzeniu? Wymień rzeczy, które zostały wyrzucone.

►► Co by było, gdyby wszyscy zachowywali się jak dzieci z wiersza?

►► Dlaczego koło szkoły Jurka nie ma miejsca na boisko?

Uczniowie ponownie czytają wiersz. Wymyślają dalszy ciąg historii, który rysują na kartkach z bloku.

Rozmowa na temat tego, co wyrzuca się do śmieci w naszych domach i gdzie te śmieci trafiają

P1 Podręcznik, s. 38

Tekst „Dlaczego segregujemy śmieci?” i pytania 3–4

►► Wymień przykłady śmieci, które rozkładają się dłużej niż 90 lat.

►► Jak odpowiesz na pytanie, które jest zapisane u góry strony?

►► Przyjrzyj się fotografiom. Które przedmioty w twoim domu mogły być wyprodukowane z surowców wtórnych?

Co można zrobić z tymi śmieciami? – praca w grupach z wykorzystaniem elementów dyskusji techniką burzy mózgów

Nauczyciel dzieli klasę na grupy i każdej przydziela rekwizyt – przedmiot z przeczytanego wcześniej tekstu. Poszczególne grupy zastanawiają się, co zrobić z: plastikowymi butelkami po wodzie mineralnej, metalowymi puszkami, szklanymi słoikami, czasopismami.

W toku pracy grupowej uczniowie zapisują wszystkie pomysły i prezentują je klasie. Na tablicy pod pytaniem *Co można zrobić z tymi śmieciami?* nauczyciel notuje każdy pomysł. Po zebraniu listy rozwiązań klasa ocenia przydatność pomysłów. Najlepsze pomysły komentuje nauczyciel. Zwraca uwagę na takie działania, które umożliwiają powtórne wykorzystanie przedmiotów.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 36–37

Ćwiczenie 1

▸▸ Na podstawie tabeli w podręczniku na stronie 38 narysuj przy fotografiach śmieci odpowiednie znaczki zgodnie z poniższą instrukcją.

Ćwiczenie 2

▸▸ Które z wymienionych poniżej przedmiotów często wyrzucasz do śmieci? Zaznacz je. Wpisz wyróżnione litery do diagramu.

Ćwiczenie 3

▸▸ Uzupełnij zdanie, korzystając z informacji podanych w podręczniku na stronie 38.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C12 chusteczki, H9 higieniczne, Z16 żarówka ➲ 6

IV-2 Sposób na śmieci. Przygotowanie inscenizacji

Materiały: P1 s. 39–41 Z1 s. 38–39 słowniczek ▪ rekwizyty: worki na śmieci lub pudełka w kolorach kontenerów do segregowania oraz różne odpady ze szkła, plastiku, papieru i metalu ▪ worki do segregowania odpadów

Rozmowa o sposobach segregacji śmieci w domach dzieci i przypomnienie wiadomości z poprzednich zajęć

Dzieci indywidualnie zastanawiają się, co dzisiaj wyrzuciły do kosza na śmieci. Zapisują nazwy tych rzeczy (mogą skorzystać z wyrazów z ćwiczenia 2 ze s. 37 zeszytu ćwiczeń).

P1 Podręcznik, s. 39

Ciekawostka

Po przeczytaniu ciekawostki można wspólnie ustalać, które z rzeczy posiadanych przez dzieci mogły być wykonane z surowców wtórnych – dzięki recyklingowi.

i Recykling, recyklizacja – jedna z metod ochrony środowiska naturalnego. Polega na odzyskiwaniu materiałów z odpadów i ich powtórnym wykorzystaniu. Celem recyklingu jest ograniczenie zużycia surowców.

Ilustracja i pytanie 1

▸▸ Co oznacza słowo „odpady”?

▸▸ Co może się znajdować w worku z odpadami? Jak należy segregować odpady? Przyjrzyj się obrazkom i wyjaśnij, na czym polega segregowanie śmieci.

▸▸ Ile jest pojemników do segregacji? Jakie mają kolory? Co wrzucamy do pojemnika zielonego (żółtego itd.)?

▸▸ Czy w twoim domu segreguje się śmieci? W jaki sposób?

Wypowiedzi Antka i Iwonki

▸▸ Przeczytaj wypowiedzi dzieci. A co ty możesz powiedzieć na temat segregacji śmieci w twoim domu?

P1 Podręcznik, s. 40–41

Wiersz M. Strzałkowskiej „Dobre rady na odpady…"
Nauczyciel przed lekcją gromadzi rekwizyty: worki na śmieci lub pudełka w kolorach kontenerów do segregowania oraz różne odpady ze szkła, plastiku, papieru i metalu.

Uczniowie czytają tekst z podziałem na role, wykorzystując zgromadzone rekwizyty. Potem nauczyciel proponuje przygotowanie inscenizacji. Warto zadbać o to, by w przedstawieniu wzięło udział jak najwięcej uczniów. Inscenizację można pokazać na apelu specjalnie zorganizowanym z okazji akcji „Sprzątanie świata".

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 38–39

Ćwiczenie 1

▸▸ Obrazki ze śmieciami naklej przy odpowiednich pojemnikach. Podpowiedzi szukaj w podręczniku na stronie 39.

Ćwiczenie 2

▸▸ Uzupełnij powtarzający się fragment wiersza zamieszczonego w podręczniku na stronach 40–41.

Ćwiczenie 3

▸▸ W niektórych miastach w Polsce obowiązuje segregacja śmieci według poniższych zasad. Wklej na pojemnikach napisy z naklejek.

Nauczyciel może również opowiedzieć o innych sposobach segregowania odpadów, np. prezentuje worki, jakie wykorzystują mieszkańcy domów jednorodzinnych do segregowania odpadów.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – W19 wrzucać, W24 wyróżniać się, Z6 zbiórka ➲ 6

IV-3 Jak dbać o środowisko? Zdania oznajmujące, rozkazujące, pytające

Materiały: P1 s. 42–43 Z1 s. 40–41, s. 85 słowniczek

Wyjście w ramach akcji „Sprzątanie świata"
Przedtem uczniowie wspólnie z nauczycielem ustalają plan działań. Dzielą się na grupy zadaniowe – w zależności od rodzaju prac i terenu, który będą sprzątać. Młodsze dzieci najczęściej pracują w okolicy szkoły – na szkolnym terenie zielonym lub na podwórku, placu zabaw.

Jeżeli nie ma możliwości zorganizowania wyjścia w teren – akcję sprzątania można przeprowadzić w klasie albo w szkole.

Rozmowa o tym, jakie działania ludzi służą ochronie środowiska

Zwracamy uwagę na następujące przykłady działań ekologicznych:

- oszczędzanie wody – kąpiel pod prysznicem, używanie kubka podczas mycia zębów, zbieranie deszczówki do podlewania ogrodu,
- oszczędzanie energii elektrycznej – gaszenie świateł w pomieszczeniach, gdzie nikt nie przebywa, światło zapalane tylko wtedy, gdy jest potrzebne, np. lampa do czytania,
- wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii – stosowanie kolektorów słonecznych do gromadzenia energii słonecznej i przetwarzanie jej na potrzeby ludzi (np. ogrzewanie wody, ogrzewanie pomieszczeń),
- segregowanie odpadów w odpowiednich pojemnikach – umożliwienie powtórnego wykorzystania odpadów,
- kompostowanie odpadów – wytwarzanie naturalnego nawozu,
- uprawa roślin: warzyw, drzew owocowych,
- zakładanie budek lęgowych dla ptaków,
- zakupy z torbami wielokrotnego użytku,
- wykorzystanie rowerów jako środka lokomocji.

P1 Podręcznik, s. 42–43

Ilustracja, tekst i pytania 1–3

►► Jakie zachowania ludzi służą ochronie przyrody?

►► Co możemy robić, by chronić środowisko naturalne?

►► Dlaczego warto dbać o środowisko naturalne?

►► Czy w swoim domu postępujesz ekologicznie? Które z przedstawionych na obrazku sytuacji znasz? Wymień je.

►► Co jeszcze robicie w domu? A co jeszcze moglibyście robić? [np. segregować odpady, dbać o oszczędzanie wody i energii elektrycznej, podczas zakupów korzystać z toreb wielokrotnego użytku, dbać o ruch na świeżym powietrzu]

Zadanie 4

►► Odczytaj napisy na tabliczkach. Jaki znak występuje na końcu każdego zdania? [wykrzyknik] Co oznacza? [Wykrzyknik w tym wypadku oznacza, że treść zdania jest ważna i trzeba się jej podporządkować.]

►► Które tabliczki zachęcają do ograniczenia ilości śmieci?

Ciekawostka

►► Kiedy odbywa się akcja „Sprzątanie świata”? Na czym polega?

►► W jaki sposób uczniowie twojej szkoły mogą się włączyć do tej akcji?

Zadania 5–6

►► Przeczytaj zdania zapisane na tablicy. Podaj inne przykłady zdań oznajmujących, rozkazujących oraz pytających.

►► Ile jest na poprzedniej stronie zdań oznajmujących, ile – pytających, a ile – rozkazujących?

Wypowiedź pani Magdy

Zwróćmy uwagę dzieciom, że zdania rozkazujące mogą także kończyć się kropką, np. *Odsuń się. Wyjdź.*

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 40–41

Ćwiczenie 1

►► Pokoloruj każde kółeczko odpowiednim kolorem według instrukcji.

Każde dziecko najpierw samodzielnie czyta test i wykonuje zadania. Następnie wspólnie sprawdzamy, czy uczniowie wybrali poprawne odpowiedzi.

Ćwiczenie 2

►► Dokończ zdania. Jaki znak postawisz na końcu tych zdań?

Ćwiczenie 3

►► Jakich znaków brakuje na końcu zdań zapisanych na tablicy? Doklej te znaki i dopasuj napisy z rodzajami zdań.

Ćwiczenie 4

►► W ciągu liter wykreśl nazwy rzeczy do sprzątania. Z pozostałych utwórz hasło i zapisz je w liniaturze. [sprzątanie świata]

Historyjka z papugą Sylabą

Dzieci oglądają historyjkę i opowiadają oraz komentują przygodę papugi.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K23 kurz, O3 odkurzacz, P18 porządnie ➲ 6

Z1 Zeszyt ćwiczeń s. 85 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie D1

►► Utwórz zdanie z rozsypanki wyrazowej.

Ćwiczenie D2

►► Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

Ćwiczenie D3

►► Uzupełnij znaki na końcu zdań. Podkreśl na zielono zdania oznajmujące, na czerwono – zdania pytające, a na niebiesko – zdania rozkazujące.

V-1 Jakie są rodzaje książek? Pisownia tytułów książek. Cudzysłów

Materiały: P1 s. 44–45 Z1 s. 42–43 etykiety z nazwami rodzajów książek Pol. 1.2-Pol. 1.6 słowniczek ▪ różne książki

Oglądanie książek zgromadzonych w klasie i wypowiadanie się na ich temat

Przygotowujemy zestaw książek, wśród których powinny się znaleźć: komiks, encyklopedia dla dzieci, słownik ortograficzny, zbiór baśni, zbiór opowiadań, książka przygodowa, przewodnik po mieście, książka o przyrodzie, podręcznik, atlas, książka kucharska. Dobrze, aby w tym zestawie znalazły się książki autorów, których będziemy poznawać w ramach kręgu tematycznego „W świecie książek": Wandy Chotomskiej, Grzegorza Kasdepke, Juliana Tuwima, Jana Brzechwy. Przy okazji warto też zwrócić uwagę dzieci na to, że książki o tym samym tytule mogą różnie wyglądać, np. mieć inną okładkę, inną oprawę, wielkość, ilość stron itp. Wyjaśniamy, iż wygląd książki zależy od wydania.

Zapraszamy dzieci do przeglądania, czytania, dzielenia się obserwacjami.

▷▷ Opowiedz o książkach, które zwróciły twoją uwagę. Jeśli pamiętasz, wymień ich autorów i tytuły. Czy wśród zebranych książek znalazły się takie, które znasz (widziałeś wcześniej)?

▷▷ Jakie cechy wspólne mają wszystkie książki? [Wszystkie mają okładki, na nich podany jest tytuł; w środku książek są zadrukowane kartki.] Czym się różnią? [Różnią się wielkością (czyli formatem), grubością (czyli liczbą stron), okładką (twardą lub miękką), kolorem (niektóre są tylko czarno-białe, a niektóre kolorowe), obecnością lub brakiem ilustracji.]

▷▷ Jakie rodzaje książek potrafisz wyróżnić?

P1 Podręcznik, s. 44–45

Scenki z papugą Sylabą i pytania 1–2

►► Co zainteresowało papugę? Co jeszcze mogłoby zainteresować Sylabę?

►► Jaka jest twoja ulubiona książka? Komu możesz ją polecić?

Stos książek i pytania 3–4

►► Spójrz na stos książek. Czy któraś z nich jest ci znana?

►► Przeczytaj imiona i nazwiska autorów książek.

Dzieci mogą zauważyć, że przy dwóch tytułach nie ma nazwisk. Wyjaśniamy, że jeśli autorów jest więcej, ich nazwisk nie umieszcza się na okładce. Jednak na pewno znajdują się wewnątrz książki, np. przy tytule każdej baśni lub na stronie redakcyjnej (w słowniku ortograficznym).

►► W stosie książek wskaż słownik i przewodnik. Do czego mogą służyć te książki?

►► Jak myślisz, o czym mogą być pozostałe książki? Jak się tego dowiedzieć?

▷▷ Wśród książek zgromadzonych w klasie spróbuj odnaleźć te, które są na ilustracji.

Wypowiedź pani Magdy, zdania u dołu strony i pytanie 5

Komentarz pani Magdy warto uzupełnić informacją, że wielkie litery mogą się też pojawiać w środku tytułu, gdy są to nazwy miejscowości, imiona (tu: *Matołek*), nazwiska i inne wyrazy, które zawsze piszemy wielką literą.

►► Przeczytaj wypowiedź pani Magdy. Wskaż cudzysłów w poniższych zdaniach.

Segregowanie książek w zależności od ich rodzaju – dopasowywanie etykiet ⊙ Pol. 1.2-Pol. 1.6

Dzieci ponownie stają przy stoliku ze zgromadzonymi książkami. Prezentujemy im etykiety z nazwami rodzajów książek: *encyklopedie*, *słowniki*, *albumy, powieści, książki kucharskie*, *atlasy, baśnie i bajki, opowiadania, książki przyrodnicze, komiksy, podręczniki, przewodniki, wiersze*. Każdy z uczniów wybiera jedną książkę, przegląda ją, czyta fragmenty i próbuje dopasować do jednej z etykiet.

▷▷ Po jakiego rodzaju książki sięgasz najczęściej? Jakie książki są w twoim domu?

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 42–43

Ćwiczenie 1

▶▶ Dopasuj tytuły do książek.

▶▶ Jakie to rodzaje książek? Podkreśl właściwe wyrazy.

Ćwiczenie 2

▶▶ Wstaw cudzysłowy w odpowiednich miejscach.

Ćwiczenie 3

▶▶ Napisz, jakie książki czytają nasi bohaterowie. Nie zapomnij o cudzysłowie.

Ćwiczenie 4

▶▶ Przepisz do zeszytu początek zdania i je dokończ.

Swobodne wypowiedzi o ulubionych książkach

▷▷ Zastanów się i powiedz, czy masz swoją ulubioną książkę. Jaki nosi tytuł? Kto jest jej autorem?

Najprawdopodobniej dzieci nie będą znały nazwisk autorów, nawet swoich ulubionych książek. Mówimy im, że warto te nazwiska znać, np. po to, aby znaleźć inne utwory tego samego pisarza.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B3 bohater, W23 wybór ➲ 6

V-2 Dlaczego ludzie czytają? Wyrazy z *ó* wymiennym na *o*

Materiały: P1 s. 46–48 Z1 s. 44–45 piosenka „Walczyk o książce” ⊙ Pio. 3A, Pio. 3B ▪ kartki z tytułami książek ⊙ Pol. 1.7 słowniczek ▪ samoprzylepne karteczki, tekturka udająca okładkę książki ▪ wybrana książka z serii o Piaskowym Wilku

Ćwiczenia w mówieniu – uzupełnianie niedokończonych zdań

Uczniowie siadają w kręgu. Nauczyciel rozpoczyna zdanie (np. „Lubię książki, które…”, „Najbardziej lubię książki…”, „Moją ulubioną książką/książkę…”) i prosi dziecko siedzące obok o dokończenie. Następnie głos jest przekazywany kolejnej osobie. Wszystkie dzieci muszą mieć okazję do wypowiedzi, ale jeśli ktoś nie chce zabierać głosu, przekazuje go dalej. Dobrze jest ustalić sygnał oznaczający przekazanie głosu, może to być na przykład dotknięcie w ramię, podanie książki lub innego przedmiotu.

Słuchanie i nauka piosenki „Walczyk o książce” ⊙ Pio. 3A, Pio. 3B

P1 Podręcznik, s. 46–48

Fotografie i pytanie 1

►► Co łączy osoby na fotografiach? Czy znasz kogoś, kto mógłby się znaleźć na podobnym zdjęciu? Co ta osoba mogłaby powiedzieć?

▷▷ Co ty myślisz na temat czytania książek?

Piosenka „Walczyk o książce”

Kolejni uczniowie czytają fragmenty tekstu piosenki.

Opowiadanie Å. Lind „Jesienne liście” i pytania 2–4

Nauczyciel czyta dzieciom tekst i bada jego zrozumienie. Potem dzieci czytają samodzielnie.

►► Jak wyglądał opisany poranek w domu Karusi? Dlaczego dziewczynka się nudziła? Jak myślisz, dlaczego rodzice Karusi byli tak zajęci czytaniem? W jakim celu mogli czytać? [Aby się czegoś dowiedzieć, nauczyć, odpocząć lub dla rozrywki, przyjemności.]

►► Kogo dziewczynka spotkała na dworze?

►► Czego chciał się dowiedzieć Piaskowy Wilk o książkach?

Zwracamy uwagę, że pierwsze dwa wyrazy w tytule „Piaskowy Wilk i ćwiczenia z myślenia” są napisane wielką literą. Oznacza to, że autorka nadała swojemu bohaterowi dwuwyrazowe imię. Pod tekstem umieszczono też: imię i nazwisko szwedzkiej pisarki – Åsa (czyt. *Osa*) Lind, a także ilustratorki oraz polskiej tłumaczki. Wyjaśniamy, dlaczego podano trzy nazwiska.

▷▷ Jak ty się czujesz, kiedy coś czytasz? Po co czytasz? Czy widujesz osoby czytające? Co wyrażają ich twarze?

Ciekawostka

Ochotnik czyta treść ciekawostki, a potem dzieci czytają tekst samodzielnie. Warto przynieść chociaż jedną z książek o Piaskowym Wilku i pokazać ją dzieciom, zachęcając do poznawania przygód Karusi i jej przyjaciela.

Wyrazy na tablicy i wypowiedź pani Magdy

Aby ułatwić zapamiętywanie pisowni wyrazów z trudnościami, zwrócono uwagę na pewne reguły, które pomagają zapamiętać, jak należy pisać niektóre wyrazy z *ó*. Jedna z nich mówi o tym, że w niektórych wyrazach *ó* wymienia się na *o*.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 44–45

Ćwiczenie 1

►► Na podstawie fragmentu opowiadania „Jesienne liście”, zamieszczonego w podręczniku na stronach 47–48, zaznacz odpowiedzi na pytania.

Ćwiczenie 2

►► Napisz dwa pytania Piaskowego Wilka dotyczące książek.

Ćwiczenie 3

►► Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

To ćwiczenie można zadać jako pracę domową. Jednak warto je przedtem omówić, ponieważ dobranie właściwej kolejności wyrazów w drugim zdaniu może sprawić nieco kłopotu.

Ćwiczenie 4

▸▸ Połącz wyrazy w pary. Zaznacz *ó* oraz *o* według wzoru.

Ćwiczenie 5

▸▸ Dopisz brakujące wyrazy.

Ćwiczenie 6

▸▸ Dopisz wyrazy z *ó* według wzoru.

Ćwiczenie 7

▸▸ Podziel ciąg liter na wyrazy. Uzasadnij (ustnie) pisownię z *ó*.

Wyszukiwanie w tekście opowiadania „Jesienne liście" wyrazów, które kojarzą się z czytaniem i książkami

Nauczyciel przygotowuje tekturkę udającą okładkę książki (wielkość zależy od liczebności klasy), a dzieciom rozdaje samoprzylepne karteczki. Zadaniem dzieci jest wyszukanie w tekście wyrazów kojarzących się z czytaniem (np. *książki, okładki, kartki, pisarzami, pisaniu*) oraz wypisanie ich (pojedynczo) na otrzymanych karteczkach. Następnie dzieci przyklejają swoje karteczki na kartonowej okładce w taki sposób, aby powtarzające się wyrazy znalazły się obok siebie, grupując je w dwa zbiory (np. na dwóch stronach okładki): wyrazy dotyczące książki (np. *okładki*, *kartki*, *grube*, *cienkie*) oraz wyrazy dotyczące ludzi je tworzących i czytających (np. *pisarzami*, *tworzą*, *ludzie*, *pisaniu*). Na koniec uczniowie układają zdania o książce i zdania o osobach tworzących książki (z wykorzystaniem zgromadzonego słownictwa).

„O czym jest ta książka?" – ćwiczenia dramowe ⊙ Pol. 1.7

Nauczyciel przygotowuje kartki z charakterystycznymi tytułami książek („365 żartów", „Nawiedzony dom", „Najpyszniejsze desery", „Bardzo smutna historia", „Tajemnica diamentów" – może je wydrukować, korzystając z płyty dla nauczyciela) oraz złożoną na pół tekturkę zastępującą książkę. Na tablicy zapisuje zestaw tytułów.

Jeden z uczniów wybiera kartkę z tytułem, zasłaniając ją przed innymi dziećmi. Jego zadaniem jest przedstawienie zachowania osoby czytającej książkę o takim tytule. Dziecko, trzymając w ręku tekturową „książkę", próbuje sobie wyobrazić, jak siedzi dana osoba, jaki ma wyraz twarzy, jakie wydaje odgłosy, jakie wykonuje gesty itd. Pozostałe dzieci odgadują tytuł, korzystając z podpowiedzi na tablicy, a następnie analizują: co to może być za książka, o czym jest, jakie emocje wywołuje.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D7 dół, M7 miód, M12 mrówka, P13 pokój, S18 sposób ➲ 6

V-3 Z wizytą w bibliotece. Alfabetyczna kolejność nazwisk

Materiały: P1 s. 49 Z1 s. 46–47 M. Przewoźniak „Kłopoty w bibliotece" ▪ blok techniczny ▪ arkusz szarego papieru ▪ etykiety z nazwami działów bibliotecznych ▪ papier kolorowy, klej

Realizację tematu powinna poprzedzić wizyta w bibliotece szkolnej, podczas której uczniowie porozmawiają z osobami tam pracującymi (bibliotekarz, bibliotekarka), zobaczą zgromadzony księgozbiór i zapoznają się z poszczególnymi działami (literatura dla dzieci, literatura dla młodzieży, lektury szkolne, słowniki i encyklopedie, albumy, czasopisma dla dzieci). Dowiedzą się, jak należy zachowywać się w czytelni i w bibliotece.

Bibliotekarz lub nauczyciel wyjaśnia, jakie informacje należy podać, aby wypożyczyć książkę – trzeba znać jej tytuł lub nazwisko autora, ewentualnie tematykę, rodzaj książki, wydawnictwo.

Nauczyciel w porozumieniu z pracownikiem biblioteki przygotowuje książki (słowniki, lektury do klasy drugiej, baśnie, encyklopedie, albumy, komiksy, książki przyrodnicze, atlasy) oraz etykiety z nazwami działów. Zadaniem dzieci jest pogrupowanie książek i poukładanie ich w odpowiednich działach.

Wiersz M. Przewoźniaka „Kłopoty w bibliotece”

Wiersz można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 29. ➲ 7

▷▷ Dlaczego książki zaczęły się bawić w chowanego? Jakie postacie z książek zostały wymienione w wierszu? Czy znasz te książki?

▷▷ Co się stało po tej zabawie? [Nie można było odnaleźć książek – pani w bluzce w prążki szukała książki cały dzień.] Co możesz podpowiedzieć pani w bluzce w prążki?

Projektowanie okładki i strony tytułowej własnej książki

▷▷ Wyobraź sobie, że jesteś autorem książki. O czym ona jest? Czy to opowiadanie, tomik wierszy, a może przewodnik lub atlas? Może opisujesz w niej życie ciekawych zwierząt lub roślin? Nazwisko autora już znasz, musisz wymyślić tylko tytuł swojej książki i zrobić projekt okładki.

Każdy uczeń przygotowuje samodzielnie projekt okładki (na połówce kartki z bloku technicznego), po czym zapisuje na niej tytuł oraz swoje imię i nazwisko jako jej autora.

P1 **Podręcznik, s. 49**

Tekst i pytania 1–2

►► Przeczytaj, o co pyta papuga Sylaba. Co można jej poradzić? [Musi znać nazwisko autora książki i poszukać półki z literą, od której zaczyna się to nazwisko.]

►► W jakie działy zestawiono książki w opisanej bibliotece? [bajki i baśnie, książki przyrodnicze, encyklopedie] Jakie dodatkowe oznaczenie zastosowano, aby uporządkować księgozbiór?

►► Wskaż na ostatnim zdjęciu, gdzie należałoby szukać książki Adama Wajraka, a gdzie – Juliana Tuwima.

Grupowanie książek według działów – na przykładzie okładek wykonanych przez uczniów

Ćwiczenia w układaniu książek zgodnie z kolejnością alfabetyczną nazwisk autorów

Nauczyciel przygotowuje na arkuszu szarego papieru rysunek półek bibliotecznych z uwzględnieniem przedziałów literowych: A–C, D–F, G–I, J–L, Ł–N, O–T, U–Ż. Uczniowie „ustawiają” na półkach swoje książki w kolejności alfabetycznej według nazwisk autorów.

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 46–47**

Ćwiczenie 1

►► Na okładkach książek podkreśl imiona i nazwiska autorów. Które z nich wydają ci się znajome? Przeczytaj tylko imiona. Przeczytaj tylko nazwiska. Jeśli szukamy książki w bibliotece, co jest ważniejsze – imię czy nazwisko autora? [Nazwisko, bo książki są ułożone alfabetycznie według nazwisk ich autorów.]

Ćwiczenie 2

►► Co oznacza zapis A–C? Jakie litery alfabetu mieszczą się w tym przedziale? Imiona i nazwiska autorów z ćwiczenia 1 wpisz w odpowiednich miejscach. Nazwisko którego pisarza znajdzie się w przedziale liter A–C? [Jana Brzechwy]

Ćwiczenie 3

►► Wpisz do liniatury swoje imię i nazwisko. Następnie ustal kolejność alfabetyczną wszystkich wymienionych poniżej osób.

Wykonanie papierowej zakładki do książki

V-4 Książki dawniej i dziś. Gdzie szukać informacji o książce?

Materiały: P1 s. 50–51 Z1 s. 48–49, s. 86 B różne książki (z domu lub z biblioteki) ▪ słowniczek

Rozmowa na temat budowy książki i odczytanie informacji o książce

Każdy z uczniów ogląda własną książkę, odpowiada na pytania i dzieli się spostrzeżeniami.

▷▷ Jak są zbudowane książki? Z jakich części się składają? [okładka, kartki, grzbiet, strona tytułowa]

▷▷ Skąd wiemy, kto napisał książkę, jaki nosi tytuł, kiedy ją wydano, kto wykonał ilustracje lub zdjęcia? Czego jeszcze możemy się dowiedzieć o książce? [np. poznać miejsce wydania, nazwę wydawnictwa, informację o autorze]

▷▷ Kto z was widział jakąś starą książkę? Jak wyglądała? Po czym można poznać, że książka jest stara? Jak wyglądały książki w dawnych czasach, zanim wynaleziono druk?

▷▷ Jak wyglądają książki dzisiaj?

▷▷ Jak można poznawać treść książek? [czytać lub słuchać, gdy ktoś czyta (mama, aktor)]

P1 Podręcznik, s. 50–51

Tekst i pytania 1–2

►► Jak dawniej wyglądały książki? Czy były łatwo dostępne? Dlaczego dawniej książki były trudno dostępne? Co się zmieniło, kiedy wynaleziono druk?

►► Jakie urządzenia służą do czytania książek w postaci elektronicznej? Jak nazywa się książka do słuchania? [audiobook]

Zadanie 3

►► Weź dowolną książkę i wskaż elementy przedstawione na obrazku.

Ciekawostka

►► Kogo przedstawia ilustracja? [zakonnika skrybę] Czym się zajmował skryba?

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 48–49

Ćwiczenie 1

►► Wpisz przy strzałkach odpowiednie wyrazy z pętli.

Ćwiczenie 2

Najpierw pytamy uczniów o książki, które przynieśli:

►► Jaką książkę przyniosłeś? Co potrafisz o niej powiedzieć? Jaki nosi tytuł? Kto ją napisał, kto wykonał ilustracje? W którym roku została wydana, jak nazywa się wydawnictwo? Jaką ma okładkę, co znajduje się na grzbiecie?

Następnie prosimy o pisemne uzupełnienie informacji. Przy okazji przypominamy zasady pisowni imion, nazwisk i tytułów.

►► Przygotuj książkę (przyniesioną z domu, biblioteki). Wypisz podstawowe informacje.

Ćwiczenie 3

►► Podkreśl te elementy, które możesz wskazać w swojej książce.

Warto sprawdzić, czy uczniowie rozumieją wszystkie wyrazy.

Ćwiczenie 4

▸▸ Spośród książek w ćwiczeniu 1 na stronie 46 wybierz jedną i napisz w ramce jej tytuł fantazyjnymi literami.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – wybór inicjału i kolorowanie go B

Przed wykonaniem ćwiczenia przypominamy dzieciom, że początkowe litery imienia i nazwiska nazywamy inicjałami. Dzieci, zgodnie z poleceniem w wycinance, wybierają ozdobną literę – pierwszą literę nazwiska, ale mogą też wybrać dwie ozdobne litery (swoje inicjały) i je pokolorować. Gdy zabraknie liter, mogą wymienić się literami w klasie albo spróbować ozdobić swoje inicjały samodzielnie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – A3 autor, O8 okładka ➲ 6

Z1 Zeszyt ćwiczeń s. 86 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie E1

▸▸ Podpisz obrazki.

Ćwiczenie E2

▸▸ Rozwiąż krzyżówkę. Odczytaj i napisz hasło.

Krzyżówkę można rozwiązywać wspólnie, głośno odczytując poszczególne hasła. Jeśli pozwalamy uczniom na indywidualne jej rozwiązywanie, to po chwili prosimy wybrane osoby, by głośno odczytały wpisane wyrazy. Następnie można chórem odczytać hasło. [*pisarz*]

VI-1 Od autora do czytelnika. Rymujące się wyrazy

Materiały: P1 s. 52–53 Z1 s. 50–51 4–5 B kartki z nazwami zawodów Pol. 1.8-Pol.1.9 słowniczek ▪ sznurek (wstążka)

Poznawanie nazw zawodów związanych z książką Pol. 1.8–Pol. 1.9
Nauczyciel przypina do tablicy kartki z wyrazami: *pisarz*, *ilustrator*, *redaktor*, *grafik*, *wydawca*, *drukarz*, *hurtownik*, *księgarz* (w przypadkowej kolejności). Uczniowie odczytują wyrazy i próbują wyjaśnić ich znaczenie.

P1 Podręcznik, s. 52–53

Tekst E. Stadtmüller „Przepis na bajkę" i pytania 1–4

▸▸ Spróbuj wyjaśnić, dlaczego tekst nosi tytuł „Przepis na bajkę". Na co jeszcze można sporządzić przepis? [na potrawy, na dania]

▸▸ Kim jest osoba, która mówi do nas w wierszu? Spróbuj odnaleźć ją na obrazkach.

▸▸ Jak myślisz, czym (lub kim) jest czerwona postać na obrazkach? [to pomysł autora, treść książki, może opisany bohater]

▸▸ Znajdź w tekście nazwy osób związanych z powstawaniem książek. Wyjaśnij, czym się zajmują.

▸▸ Opowiedz historię książki od autora do czytelnika.

Należy wyjaśnić dzieciom, na czym polega zawód hurtownika: ma on w magazynie (hurtowni) dużo książek, które sprzedaje księgarzowi. Księgarz sprzedaje książki w księgarni, gdzie mogą je kupić czytelnicy. Od hurtownika może kupić książki tylko ktoś, kto ma firmę. Od księgarza mogą kupować wszyscy.

▸▸ Znajdź w tekście rymujące się wyrazy i je odczytaj.

Porządkowanie kartek z nazwami osób Pol. 1.8–Pol. 1.9
Kierujemy uwagę uczniów z powrotem na tablicę, do której zostały przyczepione kartki z wyrazami. Nauczyciel przemieszcza kartkę z wyrazem *pisarz* tak, aby znalazła się po lewej stronie tablicy, a po prawej stronie tablicy przywiesza nową kartkę z wyrazem *czytelnik*. Następnie uczniowie, na podstawie wiersza, mają ułożyć pozostałe kartki w odpowiedniej kolejności.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – tworzenie i czytanie różnych zdań o tej samej treści B
Dzieci kolejno czytają zdania, wybierając fragmenty spośród podanych możliwości. (Mogą ułożyć 16 różnych zdań). Zwróćmy dzieciom uwagę, że można dobierać dowolne określenia (niekoniecznie w podanej kolejności), a wszystkie mają podobną treść, przekazują pewną informację o Ani.

▹▹ Które zdanie byś wybrał, gdybyś był autorem? Wymyśl następne zdanie.

Ćwiczenie może stanowić okazję do rozmowy o tym, że tekst ładnie brzmi, gdy unikamy powtórzeń. Gdy napiszemy zdanie: *Ania była niskiego wzrostu...*, a potem będziemy chcieli powtórzyć tę informację, możemy użyć sformułowania: *Ta niewielka dziewczynka...*

Wyrazy o podobnym znaczeniu będą omawiane przy okazji tematu dotyczącego teatru (w drugiej części podręcznika), ale tu warto poświęcić trochę czasu na zabawę w szukanie określeń o podobnym znaczeniu. Nauczyciel podaje wyraz, a dzieci wymyślają inny o podobnym znaczeniu, np. *panienka* –

dziewczynka, młodzieniec – chłopiec, bobas – niemowlę, uczniowie – dzieci, wyraz – słowo, relaks – odpoczynek, gumiaki – kalosze, auto – samochód, jezdnia – szosa lub droga, świt – poranek, kolega – kumpel, furtka – bramka.

Układanie rymów – praca w grupach

Dzielimy klasę na małe 3–4-osobowe grupy. Każda z grup otrzymuje wyraz, do którego ma znaleźć jak najwięcej rymujących się wyrazów w wyznaczonym czasie, np. 5 minut.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 50–51

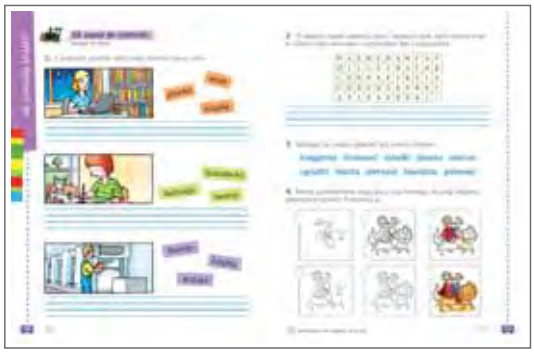

Ćwiczenie 1

▸▸ Z podanych wyrazów ułóż zdania. Pamiętaj o wielkiej literze na początku zdania i zakończeniu go kropką. Podkreśl nazwy osób.

Ćwiczenie 2

▸▸ W każdym rzędzie pokoloruj pola z nazwami osób, które tworzą książki. Napisz hasło utworzone z pozostałych liter i wykrzyknika.

Ćwiczenie 3

▸▸ Rymujące się wyrazy podkreśl tym samym kolorem.

Ćwiczenie 4

▸▸ Poniżej przedstawiono etapy pracy nad ilustracją. W jakiej kolejności powstawały te obrazki? Ponumeruj je.

▸▸ Wymyśl tytuł książki (bajki), w której mogłaby się znaleźć ostatnia ilustracja.

Kartonikowa wyprawka – wykonanie książeczki 4–5

Wycięte (wzdłuż przerywanych linii) i złożone w książeczkę kartki można połączyć za pomocą sznurka (lub wąskiej wstążki). Kiedy dzieci wykonają książeczkę, czytają poszczególne opowiadania po odszukaniu ich w spisie treści. Na koniec mogą pokolorować książeczkę i dodać swoje ilustracje.

Omówienie zadania domowego

▷▷ Wybierz książkę, którą najbardziej lubisz. Naucz się pięknie czytać wybrany przez siebie fragment.

▷▷ Przygotuj się do przedstawienia treści książki, podania nazwiska autora, imion bohaterów.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D9 drukarz, K16 książka, P9 pisarz ➲ 6

VI-2 Autorzy znanych książek. Rodzina wyrazów

Materiały: P1 s. 54–55 Z1 s. 52–54 B W. Chotomska „Kokoszki” Akt. 3 ▪ karteczki z rodzinami wyrazów Pol. 1.10–Pol. 1.12 książki przyniesione przez uczniów, W. Chotomska „Kokoszki”, G. Kasdepke „Przygody detektywa Pozytywki”, książki J. Tuwima ▪ karteczki z tytułami wierszy J. Tuwima ▪ modele 4 domów narysowane na dużych arkuszach papieru

Oglądanie książek przyniesionych przez uczniów

Uczniowie prezentują swoje ulubione książki. Ponadto warto zadbać, aby w klasie znalazły się książki Wandy Chotomskiej, Grzegorza Kasdepke i Juliana Tuwima.

Uczniowie czytają przygotowany w domu fragment książki lub o niej opowiadają: podają autora, tytuł, przedstawiają bohaterów, najciekawsze wydarzenia, starają się zainteresować książką swoich kolegów. Następnie oglądają zgromadzone w klasie książki, odczytują imiona i nazwiska autorów oraz tytuły.

P1 **Podręcznik, s. 54–55**

Fragmenty książek i pytania 1–2

►► Odczytaj nazwiska autorów oraz tytuły książek.

►► Które z tych książek są pisane wierszem? Znajdź rymujące się wyrazy.

Po przeczytaniu kolejnych fragmentów tekstów warto poświęcić czas na przybliżenie tekstów poszczególnych autorów – zob. kolejne moduły zajęć.

Fragment książki W. Chotomskiej

►► Jakie zwierzę opisuje Wanda Chotomska – autorka pierwszego fragmentu? Co oznacza wyraz *kokoszka*? Jakie dźwięki wydają kury?

►► Jaki charakter ma ten utwór? [żartobliwy, wesoły] Jaki żarcik jest ukryty w tym wierszu? [Kury wydają odgłos „ko-ko", stąd w wyrazach, w których na początku jest pojedyncza sylaba „ko", kokoszki dodają drugie „ko".]

Fragment wiersza J. Tuwima

►► Czy pamiętasz ten utwór? Kto jest jego bohaterem? Czego szukał pan Hilary? Jak skończyły się jego poszukiwania?

►► Co oznaczają słowa *surdut* i *palto*? Przeczytaj wyjaśnienia tych pojęć.

►► Można przypomnieć dzieciom cały wiersz (był on zamieszczony w książce „Wiersze i opowiadania" dla klasy pierwszej) i polecić jego przeczytanie.

Fragment książki G. Kasdepke

►► Jakie miejsce jest opisane? Jak wyglądało miejsce pracy detektywa Pozytywki? Jaką detektyw posiada broń?

Ciekawostka

►► Przeczytaj ciekawostkę.

►► Jaki ty wybrałbyś pseudonim?

Zadanie 3

►► Na tablicach zebrano dwie rodziny wyrazów. Do której rodziny należy dołączyć wyraz *pisarz*, a do której – wyraz *księgarz*?

Wysłuchanie fragmentu książki W. Chotomskiej „Kokoszki" ◎ Akt. 3

Tekst można też znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania", klasa 2, na s. 22. ➲ 7

Najpierw nauczyciel odtwarza z płyty CD interpretację aktorską lub czyta dzieciom tekst, a potem kolejni uczniowie czytają poszczególne zwrotki. Tekst służy głównie zabawie słownej, dlatego nie wymaga analizy literackiej. Można jednak polecić uczniom wyszukanie słów wypowiadanych przez kokoszki, np. *ko-koperty*, *ko-kominiarz*. Można też pomyśleć o języku krów (np. *mu-muchomor*, *mu-muszka*, *mu-muszelka*) lub baranków (np. *be-beret*, *be-beczka*, *be-becik*). Uczniowie mogą proponować też inne zwierzęta.

Zabawa w wyszukiwanie różnych wyrazów z *ko* na początku

Klasę dzielimy na 4 grupy.

I wersja: Każda grupa kolejno podaje wyraz rozpoczynający się na sylabę *ko*, np. *kolejka*, *komar*, *korytarz*, *kołyska*, *koło*, *komenda*, *kolarz*, *kowal*, *kompot*, *komisja*, *kostka*, *kolor*, *kolega*. Odpada ta grupa, która w czasie 3–5 sekund nie poda wyrazu.

II wersja: Każda grupa w ciągu 5 minut pisze na kartce wyrazy rozpoczynające się na sylabę *ko*. Wygrywa ta grupa, która poda najwięcej wyrazów.

Czytanie różnych wierszy J. Tuwima lub czytanie fragmentów wierszy i przypominanie tytułów utworów, z których pochodzą

Nauczyciel czyta wiersze lub fragmenty wierszy, np. „Słoń Trąbalski”, „O Grzesiu kłamczuchu i jego cioci”, „Spóźniony słowik”, „Bambo”, „Dwa Michały”, „Dyzio marzyciel”, „Lokomotywa”, „Abecadło”. Uczniowie odgadują tytuł lub dopowiadają kolejne wersy, np.:

Nagle – gwizd! Nagle – świst!
Para – buch! Koła – w ruch! [*Lokomotywa*]

Uczy się pilnie przez całe ranki
ze swej murzyńskiej pierwszej czytanki. [*Bambo*]

„Jaki to bohater?” – pantomima
i – zgubiło kropeczkę,
H – złamało kładeczkę,
B – zbiło sobie brzuszki,
A – zwichnęło nóżki. [*Abecadło*]

Płacze pani słowikowa w gniazdku na akacji… [*Spóźniony słowik*]

Nauczyciel przygotowuje przed zajęciami karteczki z tytułami utworów J. Tuwima. Uczniowie, którzy chcą odgrywać pantomimę, losują jedną z karteczek, a następnie przedstawiają bohatera wylosowanego wiersza. Zadaniem pozostałych dzieci jest odgadnięcie, o jakiego bohatera chodzi.

Czytanie fragmentu książki G. Kasdepke „Przygody detektywa Pozytywki”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 24. ➲ 7

Nauczyciel czyta opowiadanie i zachęca uczniów do samodzielnego rozwiązania zagadki detektywistycznej.

▷▷ Kto oprócz Pozytywki występuje w opowiadaniu?

▷▷ Jaki problem musiał rozwiązać Pozytywka?

▷▷ Jakie okoliczności lub podane szczegóły naprowadziły detektywa na trop? Jak zakończyła się ta historia?

Na koniec rozważań można uczniom odczytać odpowiedź, którą zamieścił w książce autor:

„Kto nosi skarpetki cztery dni z rzędu? Żadna mama by tego nie ścierpiała! Detektyw Pozytywka był pewny, że skarpetki znalazły się w koszu na brudy, w pralce, a może nawet już w suszarni. I miał rację!”

G. Kasdepke, „Wielka księga detektywa Pozytywki”, Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, Warszawa 2007, s. 179.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 52–53

Ćwiczenie 1

▶▶ Napisz tytuły książek oraz imiona i nazwiska ich autorów.

Ćwiczenie 2

▶▶ Wykonaj poniższe polecenia na podstawie fragmentów książek zamieszczonych na stronach 54–55 w podręczniku.

Dzieci samodzielnie wykonują ćwiczenia, część można zadać w ramach pracy domowej.

Grupowanie wyrazów związanych z tematem książki ⊙ Pol. 1.10-Pol. 1.12

Nauczyciel przed zajęciami drukuje etykiety z wyrazami: *pismo*, *pisanie*, *pisarz*, *pisać*, *autor*, *autorka*, *autorski*, *autorstwo*, *ilustracja*, *ilustrator*, *ilustratorka*, *ilustrować*, *litery*, *literki*, *literować*, *bilet*, *pilot*, *druh*, *samochód*, *polityk*, *król*, *sprzątanie* itp. Zadaniem uczniów jest wybranie tych wyrazów, które kojarzą się im z książkami, a następnie pogrupowanie ich i utworzenie rodzin wyrazów.

▷▷ Wyobraź sobie, że te wyrazy mieszkają w domach jednorodzinnych przy ulicy Książkowej. Jakie domy byłyby na tej ulicy i kto by w nich mieszkał?

Nauczyciel pokazuje przygotowane wcześniej makiety 4 domów (lub rysuje domy na tablicy). Dzieci przeglądają wyrazy i grupują je w rodziny, przyporządkowując etykiety do poszczególnych domów:

pismo	autor	ilustrator	litery
pisanie	autorka	ilustracja	literki
pisarz	autorski	ilustratorka	literować
pisać	autorstwo	ilustrować	

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 54

Ćwiczenie 3

▶▶ Wytnij wyrazy i dopasuj je do odpowiednich tablic. Przeczytaj polecenie. Wycięte wyrazy najpierw ułóż na tablicach, a dopiero potem przyklej. B

Ćwiczenie 4

▶▶ W wyrazach znajdź słowo *dom*. Obrysuj je według wzoru.

Ćwiczenie 5

▶▶ Przeczytaj uważnie wszystkie wyrazy. Jaką rodzinę wyrazów tu umieszczono? [rodzinę słowa *czytać*] Pięć wyrazów nie należy do tej samej rodziny. [*czysty, czapka, oczy, czajnik, cytryna*] Skreśl je.

Ćwiczenie 6

▶▶ Do podanych wyrazów dopisz wyrazy z tej samej rodziny.

Najpierw dzieci głośno podają propozycje wyrazów do wpisania, a potem piszą wyrazy samodzielnie.

VI-3 Jak zostać autorem? Formułowanie pytań

Materiały: P1 s. 56–57 Z1 s. 55, s. 87 opowiadania M. Kapelusz ◎ płyta dla klasy 1 (Akt. 5, Akt. 6) książki M. Kapelusz, sprzęt do nagrywania (np. dyktafon) ▪ kartki z bohaterami książek

Oglądanie okładek książek Melanii Kapelusz, słuchanie fragmentów opowiadań ◎ płyta dla klasy 1 (Akt. 5, Akt. 6)

Możemy przy okazji przypomnieć dzieciom jedno z opowiadań z klasy pierwszej o bohaterach naszych podręczników.

P1 Podręcznik, s. 56–57

Wywiad i pytania 1–4

Prezentację tego tekstu warto przygotować przed zajęciami. Mogą go bowiem odczytać wspólnie: wybrany uczeń (jako osoba przeprowadzająca wywiad) i nauczyciel (w roli pisarki) lub dwoje płynnie czytających uczniów.

▶▶ Kogo (lub co) przestawiają zdjęcia? [panią Melanię Kapelusz, jej kotkę Jesień oraz konia Ari]

▶▶ Czego można się z tego wywiadu dowiedzieć o Melanii Kapelusz?

▶▶ Korzystając z informacji zawartych w wywiadzie, wymień kilku stworzonych przez nią bohaterów.

▶▶ Jakie jeszcze inne pytania można zadać autorce książek dla dzieci?

▶▶ Powiedz swoimi słowami, co to jest wywiad.

▶▶ Zaproponuj osobę, z którą wywiad by cię zaciekawił. Przygotuj listę pytań.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 55

Ćwiczenie 1

▶▶ Przeczytaj wyrażenia zapisane na niebiesko. Co je łączy? [Wszystkie rozpoczynają się wielką literą i kończą trzema kropkami. Każde z nich jest początkiem pytania.]

Nauczyciel przypomina dzieciom, że znak umieszczony na końcu wyrazów to wielokropek (czyli trzy kropki). W tym wypadku wskazuje, że należy dokończyć zdanie. Z tą funkcją wielokropka dzieci zetknęły się już w klasie pierwszej.

▶▶ Ułóż dowolne pytania zaczynające się od podanych wyrazów.

Ćwiczenie 2

▶▶ Obejrzyj obrazek. Opowiedz, co się dzieje w klasie.

▶▶ Przeczytaj zdania w kolumnie po lewej stronie. Sprawdź, czy każde z nich pasuje do obrazka. Jakie zdania można by jeszcze ułożyć? [np. *Oskar siedzi. Pani Magda trzyma pióro. Pan Tomek stoi obok stolika.*]

▶▶ Zadaj pytania tak, aby odpowiedzią był podkreślony wyraz.

Dzieci ustnie podają pytania do zdań. Potem samodzielnie je zapisują.

Zabawa w udzielanie i przeprowadzanie wywiadu ze sławną osobą

Dzieci dobierają się parami. Jedno z nich staje się dziennikarzem, drugie – znanym pisarzem. Wspólnie przygotowują kilka pytań i odpowiedzi na nie. Po przeprowadzeniu próby dzieci prezentują wywiad klasie. Wywiady można nagrać, aby dzieci mogły siebie posłuchać i wyciągnąć wnioski, co należy poprawić.

Opowiadanie o ulubionych bohaterach książek

Nauczyciel przygotowuje i prezentuje na tablicy kartki, na których wypisuje bohaterów różnych książek dla dzieci, np. Kubuś Puchatek, siedmiu krasnoludków, Smok Wawelski, Kopciuszek, Piaskowy Wilk. Zadaniem ucznia jest wybrać jedną kartkę i powiedzieć, z jakiej książki pochodzi postać, oraz krótko przypomnieć jej historię.

Warto także zapytać uczniów o ich ulubionych bohaterów oraz o to, jakie postacie w książkach najbardziej ich interesują.

Z1 Zeszyt ćwiczeń s. 87 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie F1

▶▶ Uzupełnij zdania pytające podanymi wyrażeniami.

Ćwiczenie F2

▶▶ Napisz wyrazy z tej samej rodziny.

Ćwiczenie F3

▶▶ Dopasuj pytania do odpowiedzi. Podkreśl je tym samym kolorem.

VII-1 Co zobaczymy na jesiennej wycieczce? Nazwy drzew. Wyrazy z *rz*

Materiały: P1 s. 58–63 Z1 s. 56–57 6–7 piosenka „Deszczowa piosenka” Pio. 6A, Pio. 6B słowniczek ▪ liście (i owoce) brzozy, kasztanowca, dębu, klonu, jarzębiny, lipy ▪ sznurek

Opisane poniżej zajęcia mogą służyć jako przygotowanie do wycieczki do lasu albo podsumowanie takiej wycieczki. W tym drugim wypadku warto, aby przed wyjściem do lasu dzieci przygotowały zestaw kart do rozpoznawania drzew, zob. drugi moduł zajęć.

Z wycieczki dzieci powinny przynieść różne „dary lasu” – liście, żołędzie, buczynowe orzeszki, jarzębinę, ew. grzyby jadalne.

Rozmowa na temat lasu i obowiązujących w nim zasad zachowania

▷▷ Kiedy ostatnio byłeś w lesie? Z kim? Kiedy to było? O jakiej porze roku?

▷▷ Spróbuj opisać, jak wygląda las, co tam słychać, co widać, jakie czuć zapachy.

▷▷ Po co ludzie chodzą do lasu?

▷▷ Jak należy się zachowywać w lesie? Co powinniśmy robić, a czego nie? Jak sądzisz dlaczego?

Kartonikowa wyprawka – tworzenie zestawu kartoników do rozpoznawania drzew 6–7

Dzieci wycinają kartoniki z obrazkami drzew. Porównują ich liście i owoce oraz wygląd kory.

▷▷ Odszukaj klon, jesion, olchę i dąb.

▷▷ Czy widziałeś takie drzewa w lesie lub w parku?

▷▷ Ustaw karty z drzewami według kolejności alfabetycznej ich nazw.

▷▷ Ułóż karty obrazkiem kory do góry. Które drzewa potrafisz rozpoznać?

Po wykonaniu ćwiczeń uczniowie przechowują wycięte elementy. Wszystkie karty mogą też nawlec na sznurek, aby przygotować wygodny zestaw na wycieczkę do lasu lub parku.

P1 Podręcznik, s. 58–59

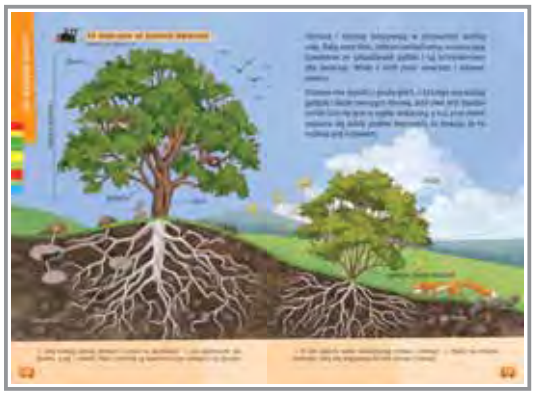

Ilustracja, tekst i pytania 1–4

▶▶ Jaką funkcję pełnią drzewa i krzewy w przyrodzie?

▶▶ Jak zbudowane jest drzewo, a jak – krzew? Które elementy są wspólne? Czym wyróżnia się drzewo? Spróbuj wyjaśnić własnymi słowami, czym się różni drzewo od krzewu.

▶▶ Spójrz na obrazki i porównaj części podziemne drzewa i krzewu. Co zauważyłeś? [I drzewo, i krzew mają korzenie mniej więcej tej samej wielkości co część nadziemna.]

▶▶ Dlaczego uważa się, że drzewa i krzewy pełnią ważną funkcję w przyrodzie?

▶▶ W jaki sposób ludzie wykorzystują drzewa i krzewy? [np. do uprawy owoców, wyrabiania mebli i innych przedmiotów, do budowania, jako opał, do ozdoby ogrodu, parku] Które z tych sposobów szkodzą drzewom?

►► Znajdź na obrazku zwierzęta. [ptaki, zając, kret, wiewiórka, motyle, lis] Jaką rolę odgrywają dla nich drzewa i krzewy? [schronienie, osłona, ukrycie, cień (dla lisa, zająca, motyli); miejsce na gniazdo, dziuplę, osłona, ukrycie, miejsce odpoczynku (dla ptaków, wiewiórki); wilgotna ziemia wokół korzeni (dla kreta)]

P1 **Podręcznik, s. 60–61**

Tekst, fotografie i pytania 5–7

►► Wymień przykłady drzew liściastych i iglastych.

►► Na jakim drzewie znajdziemy żołędzie? Co jeszcze wiesz o dębie? Na jakim drzewie rosną buczynowe orzeszki?

►► Jak odróżnić jodłę od świerka?

►► Czy znasz którąś z tych roślin? Może rośnie blisko twojego domu lub w znanym ci parku albo lesie?

Jeśli dzieci przyniosły już do szkoły liście z wycieczki, to mogą porównać ich kształty z tymi, które są przedstawione na fotografiach w podręczniku. Mogą również odszukać odpowiednie karty do rozpoznawania niektórych drzew opisanych w podręczniku.

Ciekawostka

i Na podstawie wyglądu słoi można określić również historię drzewa: szerokie słoje oznaczają, że drzewo miało dobre warunki i rosło szybko, cienkie słoje – oznaczają złe warunki lub suszę, nierówne szerokości słojów świadczą o tym, że drzewo było pochylone i próbowało wrócić do pionu (od strony nachylenia rośnie wówczas szybciej).

►► Czy drzewo, którego pień widać na fotografii, miało więcej niż 10 lat?

Słuchanie i nauka piosenki „Deszczowa piosenka” Pio. 6A, Pio. 6B
Tekst piosenki dzieci znajdą w podręczniku na s. 63.

P1 **Podręcznik, s. 62–63**

Zadanie 8

Dzieci oglądają poszczególne scenki i po cichu czytają napisy w dymkach. Potem omawiamy poszczególne obrazki.

►► Opowiedz, co widziała papuga na wycieczce w lesie.

Zadanie 9

►► Ustal kolejność alfabetyczną podanych wyrazów. Przepisz je do zeszytu.

Zadanie 10

►► Odczytaj nazwy grzybów. Które z grzybów pokazanych na fotografiach widziała papuga w lesie?

Zadanie 11

Uczniowie najpierw czytają zdanie głośno (indywidualnie lub chórem). Potem liczą wyrazy w tym zdaniu. Następnie dzieci kilka razy czytają zdanie samodzielnie i uczą się go na pamięć.

►► Przeczytaj zdanie kilka razy i napisz je z pamięci w zeszycie.

►► Sprawdź napisane przez siebie zdanie, porównując je ze wzorem.

Korektę wykonuje dodatkowo nauczyciel lub sąsiad z ławki.

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 56–57**

Ćwiczenie 1

Dzieci najpierw czytają polecenie i pytanie zapisane nad zieloną tablicą. Zwróćmy uwagę, że mają zamalować niewłaściwe odpowiedzi.

▸▸ Zamaluj na zielono zdania, które **nie są** właściwą odpowiedzią na zadane pytanie. Odczytaj pozostałe zdania.

▸▸ Przeczytaj głośno odpowiedzi na pytanie, co możemy robić w lesie.

Ćwiczenie 2

▸▸ Otocz pętlą te przedmioty, które przydadzą się na wycieczce po lesie. Które rzeczy są niezbędne, a które – zbędne?

▸▸ Jakie buty należy włożyć na wycieczkę do lasu? Dlaczego potrzebne jest nakrycie głowy? Kiedy zabieramy aparat fotograficzny, a kiedy – kompas? W jakim celu można zabrać latarkę?

Ciekawostka

Warto dodać, że omszałe drzewa ułatwiają znalezienie wyjścia z lasu, w razie gdyby ktoś się zgubił. Jeśli będziemy szli cały czas w obranym kierunku, np. na północ, nie będziemy się kręcić w kółko, więc w końcu z lasu wyjdziemy.

▸▸ Wyobraź sobie, że w lesie znalazłeś drzewo z mchem z jednej strony. Jak ustaliłbyś, gdzie jest południe, gdzie – wschód, a gdzie – zachód? [Gdy staniemy tyłem do mchu, to północ mamy przed sobą (tak jak mech ją „ma"), południe – za sobą, wschód – po prawej ręce, zachód – po lewej ręce.]

Ćwiczenie 3

▸▸ Podpisz obrazki. Możesz skorzystać z informacji na stronach 60–61 w podręczniku.

Ćwiczenie 4

▸▸ Napisz w zeszycie, co można zobaczyć podczas wyprawy do lasu.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D11 drzewa, G6 grzyby, J2 jarzębina, O12 orzechy ➲ 6

VII-2 Jakie barwy ma jesienny las? Wyrazy określające cechy – przymiotniki

Materiały: P1 s. 64–65 Z1 s. 58–59 słowniczek ▪ W. Broniewski „Liście" ▪ liście (i owoce) brzozy, kasztanowca, dębu, klonu, jarzębiny, lipy

Wiersz W. Broniewskiego „Liście"

Wiersz można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania", klasa 2, na s. 30. ➲ 7

Po odczytaniu wiersza, nauczyciel pyta:

▷▷ O jakich drzewach jest mowa w wierszu? [klon, jesion, dęby, olcha]

▷▷ Jakie kolory są wymienione w wierszu?

▷▷ Co wiatr robi z zerwanymi liśćmi?

Rozpoznawanie gatunków drzew po liściach, nazywanie barw liści

Uczniowie w parach oglądają przyniesione z lasu liście, np. brzozy, kasztanowca, dębu, klonu, jarzębiny, lipy. Nazywają ich kolory i grupują liście według gatunków. Rozpoznają gatunki drzew na podstawie własnej dotychczasowej wiedzy. Te liście, których nie rozpoznają, odkładają na bok.

P1 Podręcznik, s. 64–65

Fotografia, tekst i pytania 1–3

Przed przeczytaniem tekstu nauczyciel prosi uczniów, by zwrócili uwagę na nazwy drzew i barwy liści. Uczniowie czytają tekst głośno, każdy po jednym zdaniu. Można zrobić to kilkakrotnie, aby każde dziecko czytało.

►► Jakie są kolory liści w jesiennym lesie? Odszukaj je w tekście.

►► Z jakich drzew pochodzą te liście? Skorzystaj z informacji w tekście.

►► Wybierz jeden z liści na poprzedniej stronie i ustal, które z wyrazów zapisanych na tablicy do niego pasują.

Ciekawostka i ćwiczenia plastyczne

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej", s. 12.

Wyrazy na tablicy i wypowiedź pani Magdy

►► Przeczytaj tekst w chmurce i wyrazy na tablicy. Podaj inne przykłady przymiotników.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 58–59

Ćwiczenie 1

Najpierw dzieci powinny rozpoznać na ilustracji żołędzie, orzechy, kasztany, grzyby i liście. Następnie odnajdują w ciągu liter ukryte słowa.

►► Zakreśl ukryte wyrazy. Napisz hasło z sylab, które pozostały. [*dary lasu*]

Ćwiczenie 2

►► Pokoloruj liście i uzupełnij zdania określeniami kolorów na podstawie tekstu w podręczniku na stronie 64.

Uczniowie mogą też korzystać z kart do rozpoznawania drzew.

Ćwiczenie 3

►► Po wycieczce do lasu dzieci podawały przymiotniki pasujące do pytań. Wpisz w ramkach odpowiednie wyrazy z pętli.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D14 duży, K8 korzeń, P6 piękny ➲ 6

VII-3 Leśne skarby. Struktura opowiadania

Materiały: P1 s. 66–67 Z1 s. 60–61 słowniczek ▪ żołędzie

Oglądanie żołędzi w całości i w przekroju

Dzieci oglądają przyniesione przez siebie bądź nauczyciela żołędzie. Wskazują ich elementy: czapeczkę i orzech. Nauczyciel zdejmuje twardą otoczkę i pokazuje zawartość: właściwy owoc dębu, nieco podobny do surowego ziemniaka.

i Żołędzie są gorzkie w smaku, ale bardzo odżywcze, bogate w witaminy. Jedzą je chętnie zwierzęta, dlatego stosuje się je jako paszę dla świń. Kiedyś były też pożywieniem ludzi. Nawet dzisiaj z wysuszonych i zmielonych żołędzi można sporządzić kawę.

P1 **Podręcznik, s. 66–67**

Wiersz L. Krzemienieckiej „O dębie, co żołędzie rozdawał" i pytania 1–3

Tekst warto przeczytać z podziałem na role. Następnie każdy uczeń cicho czyta tekst i wyszukuje nazwy występujących w nim zwierząt.

►► Kto występuje w tym utworze? Znajdź te zwierzęta na ilustracji.

►► Gdzie rozgrywa się akcja? Jak możemy się tego domyślić?

Można wytłumaczyć dzieciom, że akcja to kolejne wydarzenia w bajce, opowiadaniu, historyjce obrazkowej.

►► Jak zwierzęta zwracały się do dębu? O co prosiły?

►► Wybierz jedną postać z wiersza i odegraj jej rolę.

►► Jak oceniasz postępowanie dębu? Co by się stało, gdyby dąb nie podzielił się swoimi owocami ze zwierzętami?

Opowiadanie i zadanie 4

►► Przeczytaj opowiadanie. Zwróć uwagę na szare klamry z boku. Jak myślisz, dlaczego je narysowano? Z jakich części się składa opowiadanie?

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że klamrami wyróżniono trzy części, z których składa się każde opowiadanie. Pierwsza to wstęp. Zwykle mówimy w nim, gdzie i kiedy rozgrywają się wydarzenia oraz kto będzie brał w nich udział. Dzięki tym informacjom słuchacz może zrozumieć dalszy ciąg. Środkowa część to zdarzenia, które są najważniejsze w opowiadaniu. W zakończeniu podsumowujemy całą historię, mówimy, co z niej wynikło.

►► Opowiedz swoimi słowami wybrany fragment historii o dębie.

►► Wyobraź sobie, że dąb był skąpy. Jak wtedy mogłaby się potoczyć akcja?

Ciekawostka

Można poprosić dziesięcioro dzieci, aby stanęły na środku sali, wzięły się za ręce i utworzyły jak największe koło. W ten sposób uczniowie przekonają się, jak gruby jest pień tego dębu.

Odgrywanie scenek na podstawie historii „O dębie, co żołędzie rozdawał"

Uczniowie wybierają dla siebie role: dębu, wiewiórki, borsuka, myszki, świnki. Następnie łączą się w grupy tak, by w każdej znalazło się tylu aktorów, ilu potrzeba do odegrania scenek. Każda z grup robi próbę, a następnie prezentuje swoją scenkę przed klasą. Nauczyciel może ułatwić dzieciom odegranie scenek, przyjmując rolę narratora. Znaczenia nabierają gesty, ruch, przestrzeń.

Na koniec można jeszcze zaproponować odegranie tych samych scenek pantomimicznie. Widzowie na podstawie gestów wykonywanych przez aktorów odgadują, z kim w danej scence rozmawiał dąb.

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 60–61**

Ćwiczenie 1

►► Na podstawie wiersza zamieszczonego w podręczniku na stronie 66 uzupełnij zdania według kolejności z wiersza, a następnie narysuj po śladzie kontury tych zwierząt, które przychodziły do dębu po żołędzie.

►► Jakie jeszcze zwierzęta ukryły się w tej plątaninie, choć nie występują w tekście? [lis, jeleń, sowa, dzięcioł] Zaznacz je innym kolorem.

Ćwiczenie 2

▸▸ Jak nazywamy kolejne części opowiadania? Podkreśl odpowiednie wyrazy.

Ćwiczenie 3

Wyjaśniamy wspólnie słowa *hojny* i *skąpy* poprzez dopasowanie przykładów zachowania osoby skąpej i hojnej. Potem dzieci wykonują ćwiczenie samodzielnie.

▸▸ Co oznaczają słowa *hojny* i *skąpy*? Zaznacz właściwe wyjaśnienia odpowiednimi kolorami.

Ćwiczenie 4

▸▸ Podkreśl wszystkie cechy dębu z wiersza [*uczynny, mocarny, pożyteczny, hojny, miły, dobry, życzliwy*]

▸▸ Które z podkreślonych cech są pozytywne? [wszystkie] Które występują w wierszu, a których można się domyślać?

▸▸ Jak można nazwać cechy, których nie podkreśliłeś? [negatywne]

▸▸ Zaprowadź wiewiórkę do dziupli. Poruszaj się po gałęziach z wyrazami oznaczającymi cechy dębu.

Ćwiczenie 5

▸▸ Dokończ zdanie: *Człowiek hojny...*

▸▸ Napisz to zdanie w zeszycie. Możesz zaproponować własne dokończenie zdania lub skorzystać z ćwiczeń 3 i 4.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D2 dąb, H13 hojny, P20 potężny, Z18 żołędzie ➲ 6

VII-4 Jak zwierzęta przygotowują się do zimy? Nazwy zwierząt. Nazwy ptaków

Materiały: P1 s. 68–71 Z1 s. 62–63, s. 88 nazwy zwierząt i roślin ◎ Pol. 1.13-Pol. 1.15 ▪ A. Wajrak „Babie lato i inne pajęcze sztuczki” ➲ 294 słowniczek

Grupowanie wyrazów według różnych kryteriów ◎ Pol. 1.13-Pol. 1.15

Nauczyciel przed zajęciami drukuje z płyty nazwy zwierząt i roślin. Przygotowane karteczki rozkłada na dywanie lub przypina do tablicy: *borsuk*, *brzoza*, *jaskółka*, *jarzębina*, *jaszczurka*, *kukułka*, *mrówka*, *mucha, nietoperz*, *orzech*, *róża*, *wiewiórka*, *wrzos*, *żółw* (według kolejności alfabetycznej). Prosi dzieci, by przeczytały te wyrazy i odgadły, w jaki sposób zostały uporządkowane.

Następnie uczniowie zastanawiają się, jak można by posegregować odczytane nazwy. Możliwe pomysły dzieci: dzielenie na rośliny i zwierzęta; grupowanie w zależności od tego, czy zawierają *ó* lub *u*, *rz* lub *ż*. Po wyborze metody wspólnie segregujemy karteczki i nazywamy utworzone kategorie.

P1 Podręcznik, s. 68–69

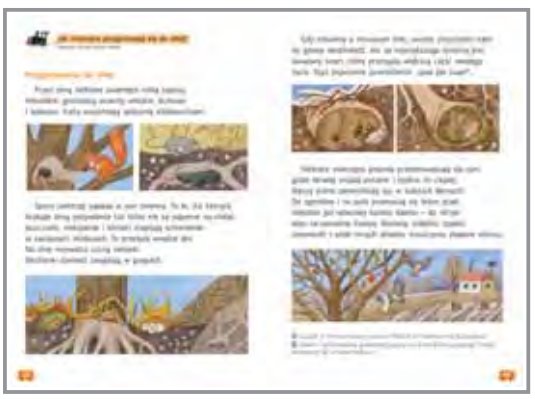

Tekst „Przygotowania do zimy” i pytania 1–2

Uczniowie czytają tekst w parach (każde dziecko czyta dwa akapity głośno, a pozostałe dwa śledzi wzrokiem).

▸▸ Znajdź w tekście nazwy zwierząt. Wskaż te zwierzęta na ilustracjach.

▸▸ Które z tych zwierząt gromadzą zapasy na zimę? Które zasypiają? Które przenoszą się w nowe miejsca?

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 62–63

Ćwiczenie 1

►► Napisz nazwy zwierząt w odpowiednich miejscach. W razie potrzeby zajrzyj do podręcznika na strony 68–69.

Ćwiczenie 2

►► Jaką postać widzisz na obrazku? [leśniczy/gajowy] Przeczytaj, co mówi leśniczy. Do kogo kieruje te słowa? [do nas – do ludzi, do dzieci]

►► Kontury jakich zwierząt rozpoznajesz na obrazku? [wiewiórka, ślimak, jaszczurka, dżdżownica, nietoperz, ptak] Pokoloruj zwierzęta na obrazku.

Ćwiczenie 3

►► Podkreśl na czerwono nazwy zwierząt, a na zielono – nazwy roślin. Przeczytaj podkreślone wyrazy. Przeczytaj zdania.

Ćwiczenie 4

►► Dopasuj naklejki do ramek.

►► Przeczytaj nazwy zwierząt. Jedno zwierzę z listy i jedna roślina nie pasują do pozostałych. Które? [żyrafa i kaktus] Dlaczego?

Ćwiczenie 5

►► Rozszyfruj nazwy urządzeń, które wskazują kierunki świata.

i Zarówno kompas, jak i busola służą do określania, gdzie jest kierunek północny. Główną część obydwu urządzeń stanowi igła magnetyczna, czyli wąski, długi, lekki magnes, który na naszej, północnej półkuli ustawia się w kierunku północnym. Oprócz igły urządzenia te mają też podziałkę z oznaczeniami kierunków świata, a busola dodatkowo pierścień ze szczerbinką służący do wyznaczania celu.

P1 Podręcznik, s. 70–71

Tekst, ilustracja, fotografie i pytania 3–4

►► Które ptaki odlatują na zimę do ciepłych krain? Kiedy te ptaki odlatują? Które odlatują najwcześniej?

►► Jaki jest teraz miesiąc? Jaki miesiąc był wcześniej? Które ptaki już odleciały?

►► Jak myślisz, dlaczego ptaki wędrują? [Szukają lepszych warunków do życia, pożywienia; mogłyby nie przetrwać mrozów i chłodu; w czasie zimy brak owadów, które są pożywieniem wielu ptaków.]

►► Wymień przykłady gatunków ptaków, które można spotkać w Polsce przez cały rok. Które ptaki przylatują do Polski na zimę z chłodnych krain?

►► Które z wymienionych ptaków zdarza ci się zaobserwować przez okno lub na spacerze?

☐ **Tekst A. Wajraka „Babie lato i inne pajęcze sztuczki”** ➲ 294

☐ **Zapisywanie wyrazów w kolejności alfabetycznej**

▷▷ Napisz w zeszycie, w kolejności alfabetycznej, pięć wyrazów będących nazwami zwierząt lub pięć wyrazów będących nazwami roślin. Możesz wykorzystać trzy słowa z wymienionych w podręczniku, ale czwarte i piąte wymyśl sam.

Ćwiczenie to dzieci mogą wykonać w ramach zadania domowego.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B9 brzoza, N5 niedźwiedź, N11 nietoperz, W11 wiewiórka ➲ 6

Z1 **Zeszyt ćwiczeń s. 88 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie G1

▶▶ Rozwiąż krzyżówkę. Odczytaj i napisz hasło.

Ćwiczenie G2

▶▶ Utwórz zdanie z rozsypanki wyrazowej.

VIII-1 W jesiennym sadzie. Nazwy drzew i owoców. Następstwo czasowe

Materiały: P1 s. 72–73 Z1 s. 64–66 piosenka „Owocowy blues” Pio. 5A i Pio. 5B A. Vivaldi „Cztery pory roku. Jesień” ▪ owoce i warzywa: gruszki, śliwki, jabłka, por, marchew, pietruszka, kapusta, dynia, miód, cytryny, jabłka, gruszki, śliwki, winogrona (lub inne owoce sezonowe), wykałaczki, miseczki, talerze, deski do krojenia, noże, fartuszki ▪ słowniczek

Jaką porą roku jest jesień? – swobodne wypowiedzi uczniów o zaletach i wadach tej pory roku

Nauczyciel rozpoczyna rozmowę na temat jesieni, pytając:

▷▷ Kto lubi jesień i dlaczego? A kto nie lubi i dlaczego?

Dzieci głosują przez podniesienie ręki. Następnie wybrane dzieci lubiące jesień podają swoje argumenty. Potem wypowiadają się dzieci nielubiące tej pory roku.

Odtworzenie fragmentu utworu A. Vivaldiego „Cztery pory roku. Jesień”

P1 Podręcznik, s. 72–73

Tekst, fotografie drzew i pytanie 1

▶▶ Odczytaj nazwy drzew i krzewów. Jak się nazywają ich owoce?

▶▶ Które z tych owoców jadasz najczęściej? Które z roślin przedstawionych na fotografii to drzewa, a które z nich to krzewy?

Przepis na owocową przekąskę i pytania 2–3

▶▶ Na podstawie przepisu na owocową przekąskę powiedz, co jest potrzebne do jej wykonania.

▶▶ Oskar tłumaczy, jak zrobił sałatkę. Korzysta z wyrazów zapisanych na tablicy. Dokończ wypowiedź Oskara.

Słuchanie i nauka piosenki „Owocowy blues” Pio. 5A i Pio. 5B

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 32.

Wykonanie owocowej przekąski zgodnie z przepisem

Nauczyciel dzieli uczniów na grupy. Dzieci przygotowują w grupach swoje miejsca pracy, myją ręce i owoce, gromadzą potrzebne przedmioty. Dzielą się pracą i wykonują kolejne punkty przepisu.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 64–65

Ćwiczenie 1

▶▶ Przeczytaj po cichu tekst. Czego się dowiedziałeś z tekstu o jabłoni wujka? Co o niej możesz powiedzieć?

▶▶ Podkreśl w tekście nazwę drzewa kolorem zielonym, a owocu – kolorem czerwonym.

▶▶ Jakie jeszcze znasz drzewa rosnące w sadzie? Jak nazywają się ich owoce?

▶▶ Przeczytaj tekst, zastępując podkreślone wyrazy nazwami innego drzewa i owocu.

Ćwiczenie 2

▸▸ Nazwy drzew podkreśl na zielono, nazwy owoców – na czerwono, a przetworów – na żółto. Które nazwy trzeba podkreślić dwoma kolorami? [brzoskwinia, wiśnia, orzech, czereśnia]

i Z punktu widzenia botaniki orzechy też są owocami, ale potocznie się ich tak nie nazywa. Definicja orzecha mówi, że jest to: *suchy owoc w zdrewniałej łupinie*, a dzieci są zapewne przyzwyczajone, że cechą owoców jest soczystość.

Ćwiczenie 3

▸▸ Nazwij owoce na tacy. Które z nich rosną na drzewach? Jak nazywają się te drzewa? Co rośnie na krzewach? Jak nazywają się te krzewy? Co łączy narysowane owoce i orzechy? [Zbieramy je jesienią.]

▸▸ Pokoloruj obrazek i napisz, jakie owoce zbieramy jesienią. Sprawdź w ćwiczeniu 2, jak poprawnie napisać nazwy owoców.

Ćwiczenie 4

▸▸ Jakie przetwory zrobiła papuga latem? Jak myślisz, dlaczego przetwory zaznaczone czerwonym znakiem papuga zrobiła wcześniej? Co jeszcze zostało jej do zrobienia?

Ćwiczenie 5

▸▸ Wpisz brakujące litery. Sprawdź pisownię wyrazów w ćwiczeniach 2 lub 4.

Ćwiczenie 6

▸▸ Wklej brakujące wyrazy.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B8 brzoskwinia, D23 dżem, J7 jeżyny, P19 porzeczki, S17 spiżarnia ➲ 6

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 66

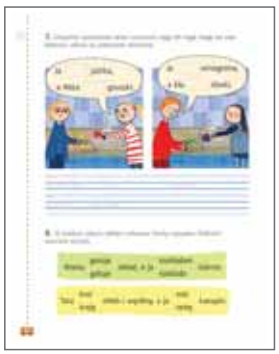

Ćwiczenie 7

▸▸ Przyjrzyj się, co robią dzieci na obrazkach. Uzupełnij wypowiedzi dzieci wyrazami *myję* lub *myje*, *kroję* lub *kroi*.

Zwracamy dzieciom uwagę na pisownię wyrazu *kroi*. Dzieci mogą przepisać uzupełnione zdania do zeszytu.

▸▸ Kto myje, a kto kroi owoce? Uzupełnij zdania na podstawie obrazków.

Ćwiczenie 8

▸▸ W każdym zdaniu dobierz właściwe formy wyrazów. Podkreśl wybrane wyrazy.

VIII-2 Które części warzyw zjadamy? Jadalne części roślin. Przecinek przy wyliczaniu

Materiały: P1 s. 74–75 Z1 s. 67–69, s. 89 różne warzywa i owoce ▪ słowniczek

Gromadzenie określeń dotyczących jesiennych warzyw i owoców, tworzenie porównań

Dzieci badają owoce i warzywa przyniesione do klasy – oglądają, dotykają, wąchają. Ich zadaniem jest określić cechy, budując porównania typu: pomidor – gładki jak blat stołu, chłodny jak okładka książki, okrągły jak piłka tenisowa; dynia – chropowata jak skorupa żółwia, twarda jak kamień, okrągła i duża jak piłka; marchew – podłużna jak sopel, gładka, ale nierówna jak kołdra; brzoskwinia – miękka i aksamitna jak maskotka, okrągła jak piłka tenisowa.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 67

Wiersz D. Gellner „Jesień” i ćwiczenie 1

▸▸ Jak sądzisz, dlaczego wiersz nosi tytuł „Jesień”?

▸▸ Co się dzieje jesienią w sadach? Odszukaj i odczytaj fragment wiersza, w którym jest mowa o sadach.

▸▸ Co można jesienią zobaczyć na targowiskach i placach handlowych? Co o jesiennych straganach napisano w wierszu? Dlaczego autorka napisała, że stragany z warzywami idą do miasta?

▸▸ Co można oglądać jesienią w ogrodach? Odczytaj, co o ogrodach napisała autorka wiersza.

▸▸ Co robi jesień? [„schodzi z nieba po niewidzialnych schodach”]

▸▸ Do czego w wierszu zostały porównane sady, a do czego – dynie? Wklej odpowiednie wyrażenia.

Ćwiczenie 2

▸▸ Dopisz własne porównania lub skorzystaj z podpowiedzi.

Smakowanie i rozpoznawanie różnych warzyw korzeniowych

Nauczyciel kroi w niewielką kostkę różne warzywa, np. seler, burak, marchew, pietruszkę, rzodkiewkę. Zachęca dzieci do kosztowania i rozpoznawania smaku poszczególnych warzyw.

P1 Podręcznik, s. 74–75

Opowiadanie „Korzenie na talerzu”, zagadki i pytania 1–4

▸▸ Co lubi jeść ciocia Antka? Czy Ela lubi korzenie?

▸▸ Z czego tata Eli zrobił surówkę?

▸▸ Wyjaśnij tytuł „Korzenie na talerzu”.

▸▸ Wskaż w tekście nazwy warzyw, które są rozwiązaniem zagadek.

Ciekawostka, fotografie warzyw i zadanie 5

Uczniowie samodzielnie czytają ciekawostkę, a następnie rozpoznają warzywa na fotografiach.

▸▸ Nazwij warzywa przedstawione na fotografiach. Które warzywa jadamy na surowo, a które – po ugotowaniu?

Wypowiedź pani Magdy i zadanie 6

▸▸ W tekście „A to ciekawe” odszukaj zdanie, w którym występują przecinki. Jakie wyrazy zostały oddzielone przecinkami?

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 68–69

Ćwiczenie 3

▸▸ Jakie rośliny przedstawiono na obrazkach? Wklej pod rysunkami nazwy warzyw.

▸▸ Które części tych roślin jadamy? [owoce pomidora, liście i korzeń pietruszki, bulwy ziemniaka, zgrubiałą łodygę rzodkiewki] Pokoloruj ich jadalne części. Czy trzeba kolorować korzeń pietruszki? [Nie, ponieważ jest biały.]

Ćwiczenie 4

►► Na podstawie objaśnień w ramce odczytaj, które części poszczególnych warzyw zjadamy.

Zwracamy uwagę uczniów, że części roślin (korzenie, łodygi, liście, kwiaty, owoce) mogą różnie wyglądać.

i Ziemniak – oprócz pędów naziemnych – wytwarza też pędy podziemne, tzw. rozłogi, na których końcach powstają zgrubienia nazywane bulwami. To właśnie bulwy są jedynymi jadalnymi częściami ziemniaka. Natomiast jadalna część rzodkiewki powstaje z dolnej części łodygi, jest to zatem bulwa pędowa, ale innego rodzaju niż u ziemniaka.

Ćwiczenie 5

►► Obejrzyj obrazek i odczytaj wypowiedź pana Tomka. Nazwij warzywa, które kupił pan Tomek.

►► Uzupełnij zdanie nazwami warzyw z fotografii. Pamiętaj o oddzielaniu wyrazów przecinkiem. Nie zapomnij o kropce na końcu zdania.

▷▷ Jak jeszcze inaczej można zapisać te informacje? [Przed ostatnim wyrazem można nie stawiać przecinka, lecz wstawić *i* albo *oraz*.]

►► Jak można wyjaśnić pisownię słowa *rosół*? [rosół, bo w rosole]

Ćwiczenie 6

►► Przy nazwie warzywa napisz, która część tej rośliny jest jadalna.

Omówienie pracy domowej

Zadaniem uczniów jest dowiedzieć się, jak gotuje się rosół w ich domach. Powinni ustalić, jakie mięso i jakie warzywa się do niego wrzuca oraz jakie dodaje się przyprawy. Dzieci mają zapisać składniki w zeszycie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – J3 jarzyny, M2 marchewka, R16 rzodkiewka, W2 warzywa ➲ 6

Z1 Zeszyt ćwiczeń s. 89 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie H1

►► Wpisz brakujące nazwy warzyw i owoców. Doklej podpisy w odpowiednich miejscach.

Ćwiczenie H2

►► Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

IX Listopadowe święto

Materiały: P1 s. 76–77 Z1 s. 70–71 B piosenka „Przybyli ułani” Pio. 13A ▪ „Mazurek Dąbrowskiego” Utw. 13 ▪ tekst piosenki „Płonie ognisko i szumią knieje” ➲ 294 słowniczek ▪ bibuła biała i czerwona, agrafka, taśma dwustronna, koła z kartonu

Rozmowa o tym, co to znaczy świętować

Nauczyciel rozmawia z dziećmi o świętowaniu.

▷▷ Co oznacza słowo *świętować*? [obchodzić święto] Czym się różni dzień świąteczny od zwykłego? Jak się wtedy czujesz? [uroczyście, radośnie, inaczej niż zwykle]

▷▷ Kto może obchodzić swoje święto? [Każdy może świętować swoje urodziny; swoje święto w kalendarzu mają mama, tata, babcia, dziadek (Dzień Matki, Ojca, Babci, Dziadka); nauczyciele (Dzień Nauczyciela); wszyscy Polacy (naród) podczas święta narodowego.]

▷▷ Jak można uczcić święto ojczyzny?

Wykonanie rozet – kotylionów

Nauczyciel rozdaje uczniom pasy marszczonej bibuły w kolorach czerwonym (ok. 5 cm × 20 cm) i białym (ok. 3 cm × 15 cm), koła z kartonu o średnicy 5 cm, agrafki i kawałki taśmy dwustronnej.

Uczniowie pokrywają koło z kartonu taśmą dwustronną. Marszczą w dłoni jeden z dłuższych boków czerwonego pasa bibuły, tworzą z niego koło i naklejają na koło z kartonu.

Następnie środek smarują klejem i podobnie marszczą pas bibuły białej. Przyklejają go na środku czerwonego bibułowego koła. Z tyłu rozety mocują agrafkę za pomocą taśmy dwustronnej.

Słuchanie „Mazurka Dąbrowskiego” Utw. 13

Uczniowie przypinają swoje kotyliony, wstają i słuchają nagrania hymnu. W miarę możliwości włączają się w śpiew.

▷▷ Co to takiego Warta i Wisła? Których słów nie rozumiesz? Jak rozumiesz słowa: *przejdziem*, a jak – *złączym się*?

Wyjaśniamy, że dawniej mówiono nieco inaczej i taki sposób utrwalił się w tej pieśni. Dzisiaj powiedzielibyśmy: *przejdziemy* i *złączymy się*.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – układanie tekstu pierwszej zwrotki i refrenu hymnu Polski B

Słowa hymnu dzieci mogą wkleić do zeszytu.

P1 Podręcznik, s. 76–77

Tekst, fotografie i pytania 1–2

►► Kiedy wypada w Polsce Święto Niepodległości?

►► W jaki sposób je obchodzimy?

►► Jakie miejsca są przedstawione na zdjęciach? Co łączy te fotografie? Co mają wspólnego? [Widać na nich biało-czerwone flagi, czuje się uroczystą atmosferę.]

►► Spójrz na pierwsze zdjęcie. Odczytaj napis na transparencie. [1918; Święto Niepodległości Polski]

Wyjaśniamy dzieciom, że 1918 to rok, w którym Polska odzyskała niepodległość. Wcześniej – przez mniej

więcej sto lat – naszego kraju nie było na mapie, ponieważ został podzielony między trzy sąsiednie państwa.

►► Jakim słowem można zastąpić słowo *niepodległość*? [niezależność, wolność, suwerenność] Co oznacza zwrot *podlegać komuś*? [być zależnym od kogoś, znajdować się pod czyjąś władzą] Co oznacza słowo *odzyskanie*?

Wysłuchanie pieśni „Przybyli ułani" lub innej pieśni związanej ze świętem 11 listopada ◎ Pio. 13A
Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej", s. 34.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 70–71

Ćwiczenie 1

►► Uzupełnij zdania. Pamiętaj, że powinny zaczynać się wielką literą i na końcu powinna być kropka. Jakimi literami należy napisać nazwę święta?

Brakujące wyrazy nauczyciel może zapisać na tablicy. Uczniowie uzupełniają tekst, a następnie go odczytują.

Ćwiczenie 2

►► Uzupełnij pierwszą zwrotkę i refren hymnu Polski oraz zdanie pod hymnem. Możesz skorzystać z podpowiedzi w wycinance. ✂ B

►► Przeczytaj uzupełnioną pierwszą zwrotkę i refren naszego hymnu.

Wspólne odśpiewanie hymnu ◎ Utw. 13

☐ **Zapoznanie z piosenką „Płonie ognisko i szumią knieje"** ➲ 294

☐ **Praca ze słowniczkiem ortograficznym – O13 orzeł, P15 Polak, P16 Polska** ➲ 6

X-1 Moje województwo, moja miejscowość. Wyrazy z *rz* wymiennym na *r*

Materiały: P1 s. 78–81 Z1 s. 72–75 C plakat „Mapa Polski” Pol. 2.1 ▪ zdjęcia pokazujące ulice, aleje, osiedla Pol. 1.16–Pol. 1.21 słowniczek ▪ duży arkusz białego kartonu, blok rysunkowy, przybory do rysowania lub malowania

Warto powiesić w klasie plakat „Mapa Polski” (Pol. 2.1) i pozostawić go na dłużej. Podczas zajęć z bloku tematycznego „Gdzie mieszkamy?” uczniowie często będą mieli okazję do niego podchodzić i analizować zawarte na nim informacje.

Sporządzanie planu miejscowości, w której znajduje się szkoła

Nauczyciel przypina do tablicy duży arkusz białego kartonu. Powstanie na nim plan miejscowości, w której znajduje się szkoła, oraz plan okolicy. Podczas rozmowy z uczniami nauczyciel ustala, co należy umieścić na planie. Będą to między innymi: zaznaczony obszar miejscowości (schematycznie, np. pętlą); tablica z nazwą miejscowości; układ ważniejszych ulic, przy czym należy podać nazwy ulic, przy których znajduje się szkoła i mieszkają uczniowie (i/lub nazwy innych ważniejszych ulic), a także zapisać numery budynków; herb miasta/miejscowości (jeśli nie istnieje, uczniowie mogą narysować własne propozycje); przebieg rzeki lub położenie innego zbiornika wodnego w danej miejscowości lub okolicy (wraz z nazwą, jeśli istnieje); rozmieszczenie gór, pagórków, lasów, pól; umiejscowienie ważnych zabudowań, obiektów, zabytków.

Arkusz z planem miejscowości powinien przez kilka dni pozostać w klasie. Zachęcamy uczniów, by dorysowywali na nim kolejne obiekty, przyklejali zdjęcia, obrazki. Należy zadbać o staranność wykonania, aby na końcu pracy uczniowie zobaczyli, jak ładna, ciekawa jest ich okolica – wzbudza to przywiązanie i poczucie przynależności do swojego miejsca.

P1 Podręcznik, s. 78–79

Fotografie i pytanie 1

►► Przyjrzyj się fotografiom. Czy w twojej miejscowości można zobaczyć takie tablice? Do czego służą?

►► Które nazwy są nazwami miejscowości?

Uczniowie odczytują nazwy umieszczone na tablicach. Byłoby dobrze, gdyby przy pomocy nauczyciela odnaleźli na mapie Polski wymienione miejscowości.

►► Wskaż na fotografiach tabliczki z nazwami ulic lub alei.

►► Jak nazywa się ulica, przy której mieszkasz?

►► Jak nazywa się ulica, przy której znajduje się nasza szkoła?

►► Czy twoja miejscowość ma herb?

►► Jeśli tak – co on przedstawia?

Mapa Polski, tekst i pytania 2–4

►► Ile województw jest w Polsce?

►► Dowiedz się, jak nazywa się województwo, w którym mieszkasz. Wskaż je na mapie i odczytaj nazwę jego stolicy lub nazwy stolic.

►► Jak się nazywają województwa, które sąsiadują z twoim?

Rysowanie wymyślonego herbu

Jeśli miejscowość, w której znajduje się szkoła, nie ma herbu, prosimy dzieci o wymyślenie go i narysowanie na kartce. Kilka z tych propozycji można dokleić na planie miejscowości.

Prezentacja zdjęć pokazujących ulice, aleje, osiedla ⊙ Pol. 1.16–Pol. 1.21

Prezentujemy: aleję dębową, aleję miejską, osiedle mieszkaniowe, osiedle domków jednorodzinnych, kamienice, wiejskie domki oraz tabliczki z nazwami miejscowości, ulic, numerami domów i bloków. Zdjęcia te nauczyciel może wydrukować z płyty lub wyświetlić podczas zajęć.

P1 **Podręcznik, s. 80–81**

Ilustracja i zadanie 5

►► Co przedstawiają ilustracje? Jakie miejsca rozpoznajesz? Po czym można rozpoznać, że jeden z obrazków przedstawia wieś, a drugi – miasto?

Zadanie 6

►► Poniżej zapisano nazwy różnych rodzajów budowli. Które z nich zazwyczaj znajdują się w mieście, a które – na wsi?

►► Które spośród obiektów tutaj wymienionych można zobaczyć w twojej miejscowości?

Zadanie 7

►► Na podstawie poniższej ankiety ustal, czy osoba, która ją wypełniła, mieszka na wsi czy w mieście.

Wyrazy na tablicy i komentarz pani Magdy

Najpierw analizujemy z dziećmi napisy na tablicy i wypowiedź pani Magdy. Wybrane przykłady nauczyciel zapisuje na tablicy.

►► Spróbuj powtórzyć z pamięci słowa pani Magdy.

Rozmowa na temat znanych obiektów i instytucji zlokalizowanych w naszej miejscowości. Uzupełnianie mapy miejscowości

Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat obiektów i instytucji znajdujących się w ich miejscowości. Dzieci zaznaczają je na planie sporządzonym na dużym arkuszu papieru. W trakcie rozmowy nauczyciel lub chętne dzieci dorysowują na planie i podpisują wybrane miejsca albo doklejają zdjęcia.

▷▷ Jakie budynki, oprócz domów mieszkalnych, są w naszej miejscowości?

▷▷ Jakie instytucje znajdują się blisko twojego miejsca zamieszkania?

▷▷ Jakie ciekawe miejsca są w naszej miejscowości?

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 72–73**

Ćwiczenie 1

►► Porównaj poniższą mapę z mapą w podręczniku na s. 79. Podkreśl nazwę tego województwa, w którym mieszkasz i zamaluj je na poniższej mapie.

Ćwiczenie 2

►► Które elementy krajobrazu, można zobaczyć w twojej najbliższej okolicy?

►► Podkreśli ich nazwy.

Szerzej rodzaje krajobrazów Polski będą omawiane w klasie trzeciej.

Ćwiczenie 3

▸▸ Uzupełnij kartę informacyjną swojej miejscowości.

Po wypełnieniu karty informacyjnej dzieci czytają zaznaczone odpowiedzi. Można je też poprosić o ułożenie kilku zdań o swojej miejscowości na podstawie informacji zaznaczonych w karcie.

Rysowanie lub malowanie charakterystycznych miejsc

Uczniowie tworzą prace w formacie A5. Rysują lub malują farbami charakterystyczne miejsca ze swojej miejscowości. Wybrane prace przyklejamy na plan miejscowości wykonany wcześniej w klasie (niektóre prace można wyciąć, żeby nie umieszczać całych kartek).

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 1 – nazywanie różnych domów i podpisywanie zdjęć C

Z1 **Zeszyt ćwiczeń, s. 74–75**

Ćwiczenie 4

▸▸ Podkreśl w tekście wyrazy, które świadczą o tym, że wędrowcy są w górach. Wskaż te, które nie są nazwami elementów krajobrazu.

Ćwiczenie 5

▸▸ Wypisz elementy krajobrazu górskiego.

Odpowiednie wyrazy uczniowie znajdą w ćwiczeniu 2 lub w tekście „Wędrówka" (*góry*, *lasy*, *skały*, *doliny*, *wodospad*, *strumyk*, *tunel*, *kolejka linowa*, *szczyty*, *schronisko*, *górski szlak*). Wszystkie wyrazy nie zmieszczą się w wyznaczonym miejscu, dlatego dzieci powinny wybrać tylko kilka.

Ćwiczenie 6

▸▸ Połącz wyrazy w pary. Zaznacz *rz* oraz *r* według wzoru. Przeczytaj utworzone pary.

Ćwiczenie 7

▸▸ Dopisz brakujące wyrazy. Przeczytaj utworzone wyrażenia.

Ćwiczenie 8

▸▸ Dopisz nazwy osób.

Ćwiczenie 9

▸▸ Przepisz podane wyrazy do zeszytu i uzasadnij ich pisownię.

Pierwszy przykład nauczyciel zapisuje na tablicy (*w wiadrze, bo wiadro*), pozostałe przykłady dzieci piszą samodzielnie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – P7 piłkarz, R4 rowerzysta, R10 rycerz ➲ 6

X-2 Z czego słynie nasza miejscowość? Tworzenie krótkich informacji

Materiały: P1 s. 82–85 Z1 s. 76–77 8 słowniczek ▪ plan miejscowości tworzony przez klasę, obrazki zwierząt, kartki z tytułami legend, nazwami zakładów przemysłowych, obiektów sportowych itp. ▪ J. Brzechwa „Buty siedmiomilowe” ▪ mapa Polski

Omówienie planu miejscowości tworzonego przez klasę

Na podstawie sporządzanego wcześniej planu naszej miejscowości omawiamy jej położenie, sąsiedztwo, ważne obiekty i elementy krajobrazu. Uzupełniamy plan o kolejne elementy, np. pomniki, obrazki zwierząt żyjących na danym terenie, tytuły legend i podań regionalnych (można je zilustrować), nazwy (mogą też być zdjęcia) znanych uczniom zakładów przemysłowych, obiektów sportowych oraz innych miejsc tego typu.

Plan miejscowości, który powstanie, może dłużej wisieć w klasie. Warto nadal go uzupełniać, pozwolić dzieciom na twórczą inwencję.

Kartonikowa wyprawka – praca z mapą Polski służąca zapamiętywaniu najważniejszych miast i rzek w Polsce i ich położenia na mapie 8

Dzieci porównują mapę z wyprawki z mapą w podręczniku na s. 8 i na swoich mapkach wpisują pierwsze litery nazw miast i nazwy rzek. Na koniec mogą też porównać swoją mapę z mapą z województwami (ze s. 79 z podręcznika) i dodatkowo otoczyć kolorową kredką te kółka, które oznaczają miasta wojewódzkie.

Po wykonaniu tych zadań można zaproponować zabawę w odnajdywanie miasta i określanie jego położenia. Nauczyciel podaje nazwę miasta wojewódzkiego, np. Olsztyn, dzieci odszukują je na mapie i próbują określić jego położenie (w północnej części Polski, na wschód od Wisły). Ochotnicy mogą próbować odnaleźć omawiane miasto na dużej mapie Polski, jeśli jest taka w klasie.

P1 Podręcznik, s. 82–83

Fotografie, mapa Polski, zadanie 1

►► Odczytaj nazwy zabytków architektury. Wskaż na mapie miejsca, w których występują te zabytki.

Dzieci mogą sprawdzić, które z miast zaznaczonych na mapie znajdują się również na ich kartonikowej mapie, i ewentualnie ustalić, których miast nie ma i je dodatkowo zaznaczyć (zob. poprzedni moduł zajęć).

P1 Podręcznik, s. 84–85

Zadania 2–4

►► Co przedstawiają fotografie? Zaproponuj podpisy do nich.

►► Do każdej z podanych informacji o miejscowościach dopasuj dwie fotografie z poprzedniej strony. Który opis najbardziej pasuje do twojej miejscowości?

Jeśli żaden opis nie pasuje do miejscowości uczniów, prosimy ich o ponowne przeczytanie informacji i zmianę jednej z nich w taki sposób, aby dotyczyła miejsca zamieszkania dzieci.

▸▸ Ułóż kilka zdań o swojej miejscowości i napisz je w zeszycie.

Piosenka „W murowanej piwnicy”

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 44.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 76–77

Ćwiczenie 1

▸▸ Przeczytaj bardzo uważnie opisy. Dwie z zaproponowanych odpowiedzi na pewno nie pasują do tekstu. Wskaż poprawną odpowiedź.

▸▸ Uzasadnij każdą wybraną odpowiedź. [1) Słowa „małe miasto” oznaczają, że nie może to być ani Gdańsk, ani Kraków, pozostaje Białowieża; 2) dwuwyrazowa nazwa jest tylko jedna – Bielsko-Biała; 3) „niedaleko do Gdańska”, zatem nie może to być ani Gdańsk, ani Zakopane, pozostaje Malbork.]

▸▸ Przeczytaj ponownie informacje o zaznaczonych miastach. Czego się o nich dowiedziałeś? Opowiedz własnymi słowami.

Ćwiczenie 2

▸▸ Napisz nazwy miast z ćwiczenia 1, które kojarzą się z tymi fotografiami.

Ćwiczenie 3

▸▸ Połącz wyrazy w pary.

▸▸ Odczytaj pary wyrazów.

▸▸ Które wyrażenia pasują do opisu naszej miejscowości?

Ćwiczenie 4

▸▸ Ułóż dwa zdania o swojej miejscowości i napisz je w zeszycie. Zastanów się, które z wyrażeń z ćwiczenia 3 możesz wykorzystać.

Wiersz Jana Brzechwy „Buty siedmiomilowe”

Nauczyciel czyta uczniom wiersz „Buty siedmiomilowe”, prawdopodobnie poznany już w klasie pierwszej (jest zamieszczony w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 1, s. 38). Tym razem skupiamy się na nazwach miejscowości.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K20 które, Z23 żubr, Z27 żyć ➲ 6

X-3 Jaki jest mój adres? Elementy adresu. Wielka litera w nazwach miejscowości i ulic

Materiały: P1 s. 86–89 Z1 s. 78–79 9 kartki z adresami Pol. 1.22-Pol. 1.24 słowniczek
- zbiory znaczków pocztowych

Sprawdzanie znajomości danych adresowych uczniów: nazw ulic i numerów domów

Odczytujemy z dziennika nazwy ulic, przy których mieszkają uczniowie danej klasy. Uczniowie podnoszą rękę, gdy usłyszą nazwę ulicy, przy której mieszkają. Jeśli uczniowie są z różnych miejscowości – posługujemy się również nazwami tych miejscowości.

Wcześniej nauczyciel musi ustalić z rodzicami, czy adres zapisany w dzienniku lekcyjnym jest jednocześnie adresem zamieszkania (uczniowie mogą nie znać adresu zameldowania, który jest wpisywany do dziennika).

P1 Podręcznik, s. 86

Koperty i pytania 1–2

▸▸ Kto napisał powyższy list? Kto go otrzyma? Odczytaj adresy tych osób.

▸▸ Co to znaczy, że Emilia Hopp-Ankiewicz jest adresatem? [Adresat to osoba, do której list jest zaadresowany, inaczej – odbiorca.]

Nauczyciel może zwrócić uwagę dzieci na słowa *Szanowna Pani* przed imieniem i nazwiskiem adresata. W ten sposób okazujemy szacunek osobie, do której piszemy list.

▸▸ Wskaż na kopercie miejsce, gdzie wpisano imię, nazwisko i adres nadawcy, przeczytaj dane nadawcy.

▸▸ Co to znaczy, że Józef Chełmiński jest nadawcą? [Jest autorem listu i go wysłał.]

Warto poinformować dzieci, że dane nadawcy możemy też pisać z drugiej strony koperty, u góry (na zamykanym skrzydełku). Możemy dodać, że słowo *nadawca* pochodzi od słowa *nadawać*, czyli wysyłać list (tak się kiedyś mówiło).

▸▸ Jeśli ty pisałbyś do kogoś list, to w którym miejscu na kopercie wpisałbyś swoje dane adresowe? Kim byłbyś: nadawcą czy adresatem?

▸▸ Co oprócz adresów trzeba umieścić na kopercie, aby list został doręczony? [znaczek pocztowy]

▸▸ Z poniższych kopert i kartek pocztowych odczytaj nazwiska adresatów.

▸▸ Wskaz wśród adresów na kopertach taki, w którym nazwa miasta jest dwuwyrazowa. [Kazimierz Dolny] Jak zapisano te wyrazy? [oba wielka literą]

i W Polsce jest 930 miast (według danych z 1 stycznia 2018 roku). Sporo jest miast, których nazwy składają się z dwóch wyrazów, np. *Biała Podlaska, Bielsko-Biała, Dobre Miasto, Golub-Dobrzyń*. Kilka polskich miast składa się z trzech wyrazów, np. *Dobrzyń nad Wisłą, Nowy Dwór Gdański*. Jest też jedno miasto, którego nazwa jest aż czterowyrazowa – *Nowe Miasto nad Pilicą* (tylko przyimek *nad* pisze się małą literą, pozostałe wyrazy – wielką).

Oglądanie kolekcji znaczków pocztowych

Zwracamy uwagę uczniów na to, że na znaczku znajduje się zawsze nazwa kraju, z którego pochodzi, cena znaczka oraz element dekoracyjny. Czasem znaczki są emitowane w związku ze specjalną okazją (np. rocznicą) lub na czyjąś cześć (żeby kogoś uhonorować).

P1 Podręcznik, s. 87

List Eli i pytania 3–4

Nauczyciel odczytuje list Eli do babci. Uczniowie śledzą tekst wzrokiem. Następnie dzieci samodzielnie czytają list i opowiadają, czego się dowiedziały

▸▸ Kto napisał ten list? W jakim miejscu znajduje się ta informacja? Kto jest jego adresatem? Gdzie i kiedy napisano list? W jakim miejscu znajduje się ta informacja? [w prawym górnym rogu]

▸▸ Wśród kopert na stronie obok znajdź tę, którą zaadresowała Ela. Czego się można dowiedzieć na podstawie tej koperty?

▸▸ Wskaż w tym liście: miejscowość i datę, nagłówek, treść listu, pozdrowienie, podpis.

To zagadnienie będzie jeszcze omawiane przy okazji listów do Mikołaja, ale warto pokazać dzieciom, jak w pracy pisemnej dzielimy tekst na akapity (zaczynamy od nowej linijki i robimy wcięcie) oraz zwrócić uwagę na wyrazy, które Ela napisała wielką literą (*Ci, Ciebie, Babciu, Dziadka*), choć w innych tekstach pisze się je małą literą.

Utrwalenie znaczenia słów *nadawca* i *adresat* Pol. 1.22–Pol. 1.24

Nauczyciel przed zajęciami drukuje kartki z adresami Eli Kownackiej i jej babci Stefanii Dobrowolskiej. Prosimy na środek klasy dziewczynkę, umownie będzie to Ela Kownacka. Dziewczynka otrzymuje kartkę z danymi nadawcy i się przedstawia. Druga uczennica – jako Stefania Dobrowolska – dostaje kartkę z danymi adresata i również się przedstawia. Dziewczynki prezentują kartki reszcie klasy.

Nauczyciel tłumaczy znaczenie słów *nadawca* i *adresat*, wskazując odpowiednio dziewczynki. Następnie analizujemy podobieństwa i różnice w obu adresach, np. zawierają numer domu, ale jeden jest domem jednorodzinnym, drugi wielorodzinnym i dlatego uzupełnia go numer mieszkania; zawierają nazwę miejscowości, ale jedna jest dużym miastem, w którym ludzie mieszkają przy różnych ulicach, druga jest wioską, a najbliższa tej wsi poczta jest w miejscowości Bytów.

Dziewczynki odczytują też kody pocztowe. Potem rozmawiamy z uczniami, do czego służą kody pocztowe. [ułatwiają sortowanie przesyłek, dzięki czemu szybciej trafiają one do adresatów.] Wspólnie ustalamy, jaki jest kod pocztowy na przykład szkoły, i zapisujemy go z uczniami na planie miejscowości (stworzonym przez klasę na arkuszu papieru).

Następnie nauczyciel umieszcza kartki na tablicy, a obok rysuje wielką kopertę. Zadaniem dzieci wskazanych przez nauczyciela jest przepisanie informacji z kartek do odpowiednich miejsc na narysowanej kopercie.

Można uzupełnić zapis o zwrot grzecznościowy – *Szanowna Pani*. Dzieci powinny też zasugerować, że na kopercie należy umieścić znaczek pocztowy (mogą zaproponować, co na nim będzie).

Kartonikowa wyprawka – wykonanie koperty 9

Dzieci sklejają kopertę (ale pozostawiają otwór, przez który wkłada się list). Wskazują miejsce do zapisania danych adresata i nadawcy, ale pozostawiają kopertę niezapisaną. Będzie potrzebna na następnych zajęciach.

P1 Podręcznik, s. 88–89

Ciekawostka

Informacje w ciekawostce dotyczą adresów Ani Zielińskiej i Karola Wasilewskiego, mieszkających na wsi.

i Przepisy pocztowe pozwalają nie pisać nazwy miejscowości z urzędem pocztowym, tylko powtórzyć nazwę wsi, w której mieszka adresat. Tak prawdopodobnie został zapisany adres Karola. W jego wsi Dąbrowica może nie być urzędu pocztowego, ale list i tak trafi, bo dzięki numerom kodu pocztowego urzędnicy pocztowi wiedzą, do jakiej miejscowości dostarczyć list.

Prace plastyczne, skróty, adresy dzieci i zadanie 5

▸▸ Co to jest aleja? [Reprezentacyjna ulica miasta; inne znaczenie tego słowa to droga obsadzona drzewami, np. aleja dębowa.]

▸▸ Czym się różni aleja od ulicy?

▸▸ Co to jest osiedle? Czy znasz jakąś nazwę osiedla?

▸▸ Dzieci z różnych miejscowości wysłały prace plastyczne na konkurs „Moja miejscowość”. Co przedstawiają?

▸▸ Która praca ci się najbardziej podoba?

▸▸ Odczytaj adresy dzieci, korzystając z objaśnień skrótów. Które miejscowości są wsiami? [Sobolów i Dąbrowica]

▸▸ Wskaż ten adres, którego forma najbardziej przypomina twój adres zamieszkania.

Instrukcja pracy plastyczne „A co jest dalej?”

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 9.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 78–79

Wszystkie ćwiczenia z tych stron dzieci mogą wykonać samodzielnie. Część – w ramach pracy domowej.

Ćwiczenie 1

►► Przyjrzyj się zaadresowanej kopercie. Następnie uzupełnij informacje o adresacie i nadawcy tego listu.

i Znaczki z literą A są przeznaczone na list zwykły. Mogą być też inne listy, np. polecone, priorytetowe, zagraniczne, lotnicze. W zależności od rodzaju listu znaczki różnią się cenami.

►► Jak się nazywa miejscowość, w której mieszka adresat? Jaki jest kod pocztowy nadawcy? Jak na imię ma nadawca? Jak na nazwisko ma adresat?

Ćwiczenie 2

►► Pod wyrazami napisz pasujące skróty. Zwróć uwagę, czy pisze się je z kropką czy bez kropki.

Ćwiczenie 3

►► Dowiedz się, jaki jest twój dokładny adres i go zapisz w zeszycie.

Dzieci powinny zapamiętać swój adres. Warto je jednak ostrzec, że adresu zamieszkania nie wolno podawać nieznajomym ani wpisywać go na stronach internetowych bez wiedzy rodziców.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – S7 skrót, W22 wspólnie ➲ 6

X-4 Od nadawcy do adresata. Droga listu od nadawcy do adresata

Materiały: P1 s. 90–93 Z1 s. 80–81, s. 90 G. Kasdepke „O liście, który zabłądził” ◎ Akt. 4 słowniczek ▪ koperta wykonana na poprzednich zajęciach ▪ biała koperta i zagadki dla uczniów

P1 Podręcznik, s. 90–93

Opowiadanie G. Kasdepke „O liście, który zabłądził” i pytania 1–3

Nauczyciel sam czyta tekst lub odtwarza go z płyty CD. ◎ Akt. 4

Podczas ponownego odtwarzania utworu uczniowie śledzą tekst wzrokiem.

►► Czyją opowieść przedstawił autor tekstu?

►► Z jakiego powodu Łukasz napisał list? Odczytaj odpowiedni fragment tekstu.

►► Co zrobił Łukasz po napisaniu listu? O czym zapomniał? Jak opisał ten moment autor? Przeczytaj.

►► Z kim rozmawiał w skrzynce list od Łukasza? Jak się czuł list bez znaczka? Kto i w jaki sposób mu pomógł?

►► Odszukaj fragment opowiadający o ucieczce listu z poczty. W jaki sposób list trafił do adresata? Odszukaj właściwy fragment. Opowiedz własnymi słowami o ucieczce listu z poczty.

►► Który fragment opowiadania najbardziej utkwił ci w pamięci?

Zadnia 4–5

►► Wymień czynności, które trzeba wykonać, aby list dotarł do odbiorcy.

►► Na podstawie rysunków ustal drogę listu od nadawcy do adresata.

Jest to przydatny materiał do ćwiczeń w mówieniu, pomagający dzieciom (zwłaszcza tym słabszym) w samodzielnym tworzeniu dłuższych wypowiedzi. Uczniowie mogą opowiadać historię listu, patrząc na kolejne obrazki. Możemy podpowiedzieć dzieciom, że jest to historia listu w różowej kopercie, który dziewczynka (np. Jola) napisała do swojej babci. Jola mieszka na wsi, a babcia w mieście (w bloku).

Uczniowie mogą też – w ramach zadania domowego – opowiedzieć tę historię komuś z rodziny.

Droga listu od nadawcy do adresata – pantomima

Chętni uczniowie pokazują gestem, ruchem kolejne czynności: pisanie listu, wkładanie do koperty, zaklejanie koperty, przyklejanie znaczka, pójście do skrzynki i wrzucenie do niej listu, roznoszenie listów przez listonosza, doręczanie – oddanie listu adresatowi, otwieranie koperty i czytanie listu. Pozostali uczniowie nazywają kolejne pokazane czynności.

Z1 Zeszyt ćwiczeń, s. 80–81

Ćwiczenie 1

►► Opowiedz, co można przesyłać za pośrednictwem poczty.

Warto dodać, że za pośrednictwem poczty można także przesyłać pieniądze, czego nie pokazano na obrazku; poczta obsługuje też prenumeratę czasopism.

Ćwiczenie 2

►► Doklej pod rysunkami nazwy osób.

►► Uzupełnij zdania. Możesz skorzystać z podpowiedzi w pętli.

Uczniowie czytają zdania z lukami i najpierw sami starają się wymyślić, jakiego wyrazu brakuje. Potem odszukują pasujący wyraz wśród podanych w pętli i uzupełniają nim zdanie. Użyty już wyraz skreślają, aby łatwiej było szukać następnych wyrazów.

►► Kto jest nadawcą listu? Kto jest adresatem?

►► Od jakich słów pochodzi wyraz *listonosz*? [*list, nosić*]

Ćwiczenie 3

►► Pokoloruj znaczki pocztowe.

►► Powiedz, co na nich widać.

Warto zwrócić uwagę na ostatni znaczek, przedstawiający fontannę Neptuna, o której była mowa w liście Eli do babci (Oskar w pracy konkursowej rysował tę fontannę).

►► Wybierz znaczek, który najbardziej ci się podoba. Opowiedz głośno, co on przedstawia.

Adresowanie koperty przeznaczonej jako list do koleżanki lub kolegi z klasy, np. sąsiada z ławki
Wykorzystując kopertę wykonaną na poprzednich zajęciach, uczniowie adresują ją tak, aby każdy mógł wysłać list do sąsiada z ławki. Korzystają przy tym z rozwiązania ćwiczenia 3 na s. 79 zeszytu ćwiczeń. Uczniowie pracują w parach. Wymieniają się zeszytami, by przepisać na swojej kopercie adres kolegi – w miejscu przeznaczonym dla adresata, a potem ze swojego zeszytu przepisują własny adres – w miejscu nadawcy.

Zabawa „ciepło-zimno” – poszukiwanie listu
Wybrany uczeń staje za drzwiami. W tym czasie nauczyciel wraz z pozostałymi dziećmi ukrywa w sali „list” (czyli białą kopertę) tak, by był niewidoczny. Zadaniem ucznia, który wchodzi do klasy, jest odnalezienie koperty. Pozostałe dzieci udzielają wskazówek: *zimno*, *ciepło*, *gorąco!* Dodatkowo można określić limit czasu na znalezienie „listu”. Jeśli nie uda się tego zrobić w wyznaczonym czasie, pobieramy fanty, a za odnalezienie dajemy nagrodę.

Do koperty można włożyć kilka zagadek wydrukowanych na oddzielnych kartkach. Zagadki mogą dotyczyć miejscowości uczniów, zagadnień związanych z pocztą, krajobrazem, spraw klasowych. Uczeń, który znalazł kopertę, wyciąga jedną kartkę z zagadką, czyta ją głośno i wskazuje dziecko podające odpowiedź.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – S9 skrzynka, U5 urząd, U6 urzędnik ➲ 6

Z1 **Zeszyt ćwiczeń s. 90 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie I1

▶▶ Dopisz wyrazy z *rz* i zaznacz litery według wzoru.

Ćwiczenie I2

▶▶ Przeczytaj wyrazy i zakreśl w nich *ó*. Przepisz je do zeszytu.

Ćwiczenie I3

▶▶ Podkreśl w zdaniach te wyrazy, które należy zapisać wielką literą. Przepisz podane zdania do zeszytu.

Ćwiczenie I4

▶▶ Ela napisała SMS do babci, ale niestety nie użyła polskich znaków. Dopisz brakujące elementy liter. W tekście Eli brakuje: po jednej literze *ś* i *ć*, trzech liter *ł* i sześciu – *ę*.

XI-1 Zawody spotykane na co dzień. Końcówka *-arz, -erz* w nazwach osób

Materiały: P1 s. 94–97 Z2 s. 2–5 A karteczki z nazwami zawodów Pol. 1.25–Pol. 1.30 ▪ karteczki z nazwami przedmiotów i zwierząt Pol. 1.31–Pol. 1.33 słowniczek ▪ W. Chotomska „Ulica Tabliczki Mnożenia”

Wiersz W. Chotomskiej „Ulica Tabliczki Mnożenia” i omówienie nazw zawodów występujących w wierszu Pol. 1.25–Pol. 1.33

Nauczyciel przed zajęciami drukuje z płyty nazwy zawodów, przedmiotów i zwierząt, po czym rozcina je na pojedyncze kartki.

Następnie czyta uczniom wiersz. Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, s. 36. ➲ 7

▷▷ Dlaczego opisana ulica nosiła nazwę „Tabliczki Mnożenia”?

Wyjaśniamy uczniom pojęcia *mnożyć* oraz *dzielić*, ale nie w sensie matematycznym, tylko w znaczeniach tych słów ważnych dla wiersza:

mnożyć – powiększać coś, przysparzać czegoś; rozmnażać, rozpleniać coś;

dzielić – rozdawać coś między inne osoby; korzystać z czegoś wspólnie z kimś.

Następnie nauczyciel umieszcza na tablicy karteczki z nazwami różnych zawodów, a dzieci wybierają spośród nich tylko te, które występują w wierszu. [*krawcowa, piekarz, aptekarz, stolarz, kucharka, szewc, zegarmistrz, hodowca kanarków*] Pozostałe karteczki zdejmuje z tablicy i odkłada na biurko.

▷▷ Co te osoby mnożyły? Dopasuj do nazw zawodów kartoniki z nazwami mnożonych rzeczy i zwierząt. [*spódnice, bluzki*; *rogale, bułki*; *lekarstwa, pigułki, pastylki*; *deseczki, kołki, krzesełka, stołki*; *omlety*; *buty*; *zegarki*; *kanarki*]

▷▷ Czego nie umieli mieszkańcy uliczki Tabliczki Mnożenia? [dzielić] Jak można im pomóc?

▷▷ Czego nas uczy zachowanie osób opisanych w wierszu? [Ludzie powinni się dzielić ze sobą.] Jaki jest nastrój wiersza? [żartobliwy, zabawny]

Karteczki z nazwami zawodów zachowujemy. Będą jeszcze potrzebne.

„Stop-klatka” – zabawa dramowa

Istota zabawy zawarta jest w problemie: *Jak się zachowywali mieszkańcy uliczki Tabliczki Mnożenia przed pójściem do szkoły, a jak – po nauce w szkole dzielenia?*

Nauczyciel dzieli dzieci na 8 grup i przydziela im losowo po jednej karteczce z nazwą zawodu występującego w wierszu. Dzieci odczytują, jaki zawód wylosowały, na umówiony znak wchodzą w rolę postaci z tekstu i pantomimicznie prezentują jej zachowanie przed pójściem do szkoły. Na hasło „Stop-klatka” uczniowie stają w bezruchu, a nauczyciel pyta wybrane osoby:

▷▷ Kim jesteś? Co robisz? Jak się teraz czujesz?

Następnie dzieci odgrywają kolejną pantomimę, wcielając się w role tych samych mieszkańców, ale po nauce dzielenia. Po pewnym czasie nauczyciel ponownie mówi „Stop-klatka” i zadaje wybranym postaciom te same pytania:

▷▷ Kim jesteś? Co robisz? Jak się teraz czujesz?

Na koniec zabawy wszyscy rozmawiają o tym, w której sytuacji czuli się lepiej, oraz po co ludzie dzielą się swoją pracą.

P1 **Podręcznik, s. 94–95**

Ilustracja i pytania 1–4

►► Co przedstawia ilustracja? Jakie miejsca są ukazane na ilustracji? [poczta, bank, restauracja, sklep samoobsługowy, biura (wydawnictwo, może GWO), teren budowy, park, ulice, mieszkanie]

►► Znajdź w tekstach nazwy osób wykonujących różne zawody. Odszukaj te osoby na ilustracji.

►► Czym zajmują się przedstawiciele poszczególnych zawodów?

►► Znajdź na ilustracji osoby wykonujące inne zawody niż te, o których mowa w tekście.

►► Kto pracuje w sklepie? A kto w banku? Co robią osoby pracujące na budowie?

►► Czym zajmuje się kucharz, a czym – kelner? Dlaczego kierowcy autobusów i taksówkarze powinni być opanowani w każdej sytuacji? [Od tego zależy życie i zdrowie pasażerów.]

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 2 – spis nazw zawodów i wyszukiwanie osób wykonujących te zawody na ilustracji w podręczniku na s. 94–95 A

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 2–3**

Ćwiczenie 1

►► Na liście obok doklej nazwy zawodów tak, aby zachować kolejność alfabetyczną.

►► Czy na każdą literę alfabetu (podstawowego) jest na tej liście jakaś nazwa zawodu? [Nie; brakuje zawodu na literę *ł*, no i oczywiście na literę *y*.]

►► Uzupełnij rymowankę nazwami zawodów. Które wyrazy musisz napisać wielką literą?

Dzieci czytają kolejne fragmenty rymowanki. Aby ułatwić sobie zadanie, mogą pasujące nazwy zawodów oznaczyć kolejnymi numerami. [1 – malarz, 2 – stolarz, 3 – lekarz, 4 – aptekarz, 5 – kucharz, 6 – piekarz, 7 – pszczelarz, 8 – rzeźbiarz]

►► Jaka cząstka powtarza się w każdej wpisanej nazwie zawodu? [*-arz*] Wyszukaj na liście zawodów wszystkie nazwy zakończone na *-arz* i podkreśl czerwoną kredką tę cząstkę.

►► Podaj inne nazwy zawodów kończące się na *-arz*. [np. *kolejarz, taksówkarz, ślusarz, pisarz, dziennikarz*]

Ćwiczenie 2

►► Odczytaj nazwy zawodów z końcówką *-arz*. Czym zajmują się te osoby?

►► Z listy zawodów wybierz trzy nazwy bez końcówki *-arz*. Wyjaśnij, na czym polega praca osób wykonujących te zawody.

Podpowiadamy dzieciom, aby otoczyły pętlą wybrane trzy nazwy. Następnie nauczyciel odczytuje kolejno nazwy zawodów z listy (*cukiernik*, *ekspedient*, *fryzjer* itd.) i jedno z dzieci, które wybrało dany zawód, opowiada o nim.

►► Przedstawicieli których zawodów spotykasz najczęściej? Czy znasz kogoś, kto wykonuje poznane zawody?

Ćwiczenie 3

►► Przeczytaj nazwy zawodów. Kto je wykonuje? [kobiety] Dopisz nazwy zawodów według wzoru. Jak zmieniają się końcówki tych wyrazów?

Ćwiczenie 4

▸▸ Wyrazy z naklejek dopasuj do osób na obrazku i wklej je w odpowiednich miejscach.

▸▸ Odczytaj głośno nazwy zawodów.

Warto się upewnić, czy dzieci wiedzą, na czym polega praca dorożkarza i gdzie go można spotkać (np. w miejscowościach turystycznych – w Krakowie, w Zakopanem).

▸▸ Odczytaj pytanie papugi Sylaby i wyjaśnij, dlaczego wędkarz to nie zawód.

▸▸ Jakie inne zajęcia ludzi są przedstawione na obrazku? [kolarz, szczudlarz]

Ponieważ nazwy te kończą się również na *-arz*, warto zapisać je na tablicy, aby dzieci przepisały je do zeszytów.

Naśladujemy różne zawody – pantomima

Wykorzystujemy karteczki z nazwami zawodów. Uczniowie kolejno losują karteczki i naśladują osobę wykonującą dany zawód. Pozostałe dzieci odgadują, kim jest ta osoba i co robi.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 4–5

Ćwiczenie 5

▸▸ Podkreśl nazwy zawodów rodziców Eli, Iwonki, Oskara i Antka. Opowiedz, na czym polega ich praca.

Ćwiczenie 6

▸▸ Te zdjęcia wykonał tata Antka podczas pracy. Czym zajmuje się tata Antka? Wybierz właściwą odpowiedź.

Ćwiczenie 7

▸▸ Wpisz zawody ojców Eli, Iwonki, Oskara przy odpowiednich fotografiach.

▸▸ Przepisz litery do diagramu, a dowiesz się, jaki zawód wykonuje tata Antka.

Ćwiczenie 8

▸▸ Pan Tomek wykonuje trzy zawody jednocześnie. Co robi, jakie zawody wykonuje? [informatyk, nauczyciel, bibliotekarz] Napisz nazwy tych zawodów.

P1 Podręcznik, s. 96–97

Zadanie 5–6

▸▸ Dopasuj nazwy zawodów do odpowiednich miejsc na rysunkach.

Warto zwrócić uwagę na to, że niektóre zawody mają dwie nazwy: *kwiaciarka – florystka* i *aptekarz – farmaceuta*.

▸▸ Które z wymienionych zawodów należą do zawodów artystycznych?

Tekst R. Piątkowskiej „Malarka" i pytania 7–9

▸▸ Co sprawia, że ludzie wybierają różne zawody?

▸▸ O jakich zawodach jest mowa w tekście?

▸▸ Jak sądzisz, czy łatwo jest być artystą?

Zadanie 10

▸▸ Rozwiąż zagadki o zawodach. Odpowiedzi zapisz w zeszycie. Ułóż własne zagadki.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K21 kucharz, L2 lekarz, Z5 zawód ➲ 6

Omówienie zadania domowego
Dzieci mają się dowiedzieć, czym zajmują się ich rodzice, jakie wykonują zawody, na czym polega ich praca.

XI-2 Zawody dawniej i dziś. Rzemieślnicy i ich warsztaty

Materiały: P1 s. 98–101 Z2 s. 6–7 karteczki z nazwami zawodów z poprzednich zajęć słowniczek

Układanie zagadek na temat zawodów rodziców
Uczniowie układają ustnie zagadki, np. *Mój tata chodzi w białym fartuchu, leczy zęby – kim jest z zawodu* (*jaki jest jego zawód, gdzie pracuje*)? Pozostałe dzieci odgadują.

Samodzielne zapisanie do zeszytu nazw zawodów rodziców
Uczniowie w zeszycie piszą zdania:
Moja mama jest... (kim?), ... (co robi?). *Mój tata jest*... (kim?), ... (co robi?).
Na przykład: *Mój tata jest lekarzem, leczy dzieci i dorosłych.*

P1 Podręcznik, s. 98–99

Tekst, ilustracja i pytania 1–3

►► Popatrz na ilustrację. Jak wyglądało miasto 500 lat temu? Jakie były ulice? Jakie domy? Co znajdowało się przed domami? Jak ludzie się przemieszczali, jak podróżowali?

►► Przeczytaj tekst. Kim jest rzemieślnik i w jaki sposób wytwarza swoje towary?

►► Wskaż na ilustracji warsztaty rzemieślników, o których mowa w tekście.

►► Czym zajmował się kołodziej? Co robił kowal? Co wytwarzał garncarz? Co robił bednarz? Do czego ludziom służyły beczki?

►► Których rzemieślników można spotkać jeszcze dzisiaj?

►► Jakich jeszcze rzemieślników można znaleźć na ilustracji? [lutnik, piekarz, dekarz, masarz] Czym się zajmowali ci rzemieślnicy?

P1 Podręcznik, s. 100–101

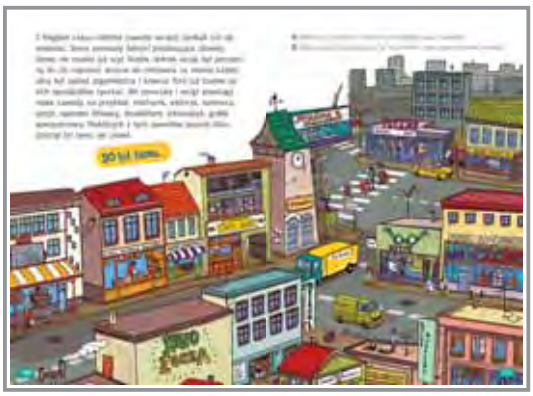

Tekst, ilustracja i pytania 4–5

►► Popatrz na ilustrację. Jak wyglądała ulica około 50 lat temu? Jakie były budynki? Czym poruszali się ludzie? Z jakich środków transportu korzystano? Czy ulica pokazana na ilustracji bardzo się różni od obecnych ulic?

►► Skorzystaj z ilustracji i wymień jak najwięcej nazw zawodów. [kelner, jubiler, piekarz, fryzjer, budowniczy, optyk, muzyk, szewc, obsługa pralni chemicznej, lutnik, mechanik, monter; ponadto na podstawie miejsc pracy można wymienić kolejne: kioskarz, obsługa kina (operator, bileter), taksówkarz, kierowca, zegarmistrz, kucharz, sprzedawca, krawiec.]

►► Przeczytaj tekst. Które zawody na przestrzeni lat się zmieniły? [np. szewc] Zastanów się, które inne zawody przetrwały do dnia dzisiejszego, tylko zmieniły swój zakres. [piekarz, cukiernik, sprzedawca, muzyk]

►► Które zawody z dawnych czasów nie przetrwały do dnia dzisiejszego? [bednarz, kołodziej, garncarz] Przedstawicieli których rzemiosł można jeszcze spotkać, ale bardzo rzadko? [kowal, szewc, lutnik, zegarmistrz]

►► Jakie powstały nowe zawody?

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 6–7

Ćwiczenie 1

►► Podziel ciąg liter na wyrazy – nazwy rzemieślników. Wpisz je pod odpowiednimi obrazkami.

Ćwiczenie 2

►► Rozszyfruj rebusy, które przedstawiają nazwy dawnych zawodów.

Ćwiczenie 3

►► Papuga Sylaba zrobiła listę spraw, które ma do załatwienia. Przeczytaj listę papugi Sylaby. Zastanów się, jak zrealizuje listę potrzeb. Gdzie może zrobić swoje sprawunki? Napisz, gdzie będzie załatwiać te sprawy i kto tam pracuje.

Ćwiczenie 4

►► Wpisz nazwy zawodów zaczynające się na podaną literę. Jeśli potrzebujesz podpowiedzi – szukaj jej na poprzednich stronach tego zeszytu. Przeczytaj nazwy zawodów, które wpisałeś.

Warto zachęcić dzieci, aby najpierw same spróbowały wymyślić nazwy zawodów na dane litery, a dopiero potem niech szukają podpowiedzi.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C1 chleb, P22 pożyczać ➲ 6

Zabawa „Łączymy się”

Nauczyciel daje każdemu dziecku jedną karteczkę z nazwą zawodu. Wszyscy stają kręgiem. Wyjaśniamy, że do środka wchodzą ci, którzy uznają, że o ich zawodzie mowa.

Wejdź do koła, jeśli w pracy masz do czynienia z:

– papierem [drukarz, pisarz, dziennikarz, nauczyciel, listonosz, bibliotekarz]
– drewnem [stolarz, rzeźbiarz]
– samochodami [kierowca, taksówkarz, mechanik]
– roślinami [ogrodnik, rolnik, kwiaciarka]
– zwierzętami [hodowca kanarków, weterynarz, trenerka]
– tkaniną [krawcowa, tapicer]
– pacjentami, chorymi ludźmi [dentysta, lekarz, okulista, aptekarz]
– jedzeniem [kucharka, piekarz, cukiernik, lodziarz] itp.

Za każdym razem uczniowie, którzy weszli do koła, kolejno uzasadniają, w jaki sposób mają w swoim zawodzie do czynienia z tym, o co pytał nauczyciel.

(Według Jadwigi Stasicy, *160 pomysłów na nauczanie zintegrowane w klasach I–III. Przyroda*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2012).

Karteczki z nazwami zawodów zachowujemy do następnych aktywności.

Zabawy ruchowe: „Ojciec Wirgiliusz”, „Jawor, jawor” ➲ 326

XI-3 Kim będę, gdy dorosnę? Nazwy zawodów – podsumowanie

Materiały: P1 s. 102–103 Z2 s. 8–9, s. 78 słowniczek ▪ blok techniczny, kolorowe gazety i czasopisma ▪ A. D. Mizielińscy „Co z ciebie wyrośnie?”

Zabawa „Podaj nazwę zawodu na literę...”

Nauczyciel podaje literę, a uczniowie wymieniają nazwę zawodu na tę literę. Jeśli żaden uczeń nie wymyśli nazwy zawodu, uczniowie szukają jej w podręczniku.

Rozmowa z uczniami na temat ich marzeń i planów na przyszłość

▷▷ Jakie są twoje marzenia na przyszłość?

▷▷ Kim chciałbyś zostać w przyszłości? Co chciałbyś robić?

▷▷ Jaki zawód chciałbyś wykonywać?

▷▷ Która osoba z opowiadania ma podobne plany do twoich?

▷▷ Jaki zawód jest według ciebie najłatwiejszy, a jaki – najtrudniejszy?

„Ludzie do ludzi” – zabawa ruchowa ➲ 326

P1 Podręcznik, s. 102–103

Opowiadanie K. Drzewieckiej „Kim chciałbym być, jak dorosnę?” i pytania 1–3

►► Odszukaj w tekście nazwy zawodów.

►► Kim dawniej chciał zostać bohater opowiadania? Czym chce się zajmować teraz?

►► Dlaczego bohater opowiadania zastanawiał się nad swoją przyszłością?

►► Odgadnij, jakie są zawody osób pokazanych na fotografiach.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 8–9

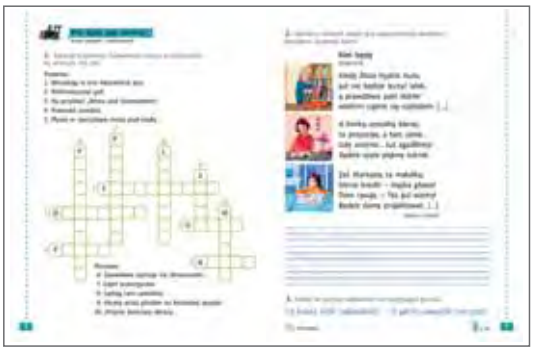

Ćwiczenie 1

►► Rozwiąż krzyżówkę. Podpowiedzi szukaj w podręczniku na stronach 102–103.

Krzyżówka ta różni się od wypełnianych przez dzieci do tej pory. Jest to krzyżówka, w której hasła się przecinają (stąd nazwa *krzyżówka*), dlatego trzeba wyjaśnić, co oznaczają określenia: *poziomo* i *pionowo*. Zwracamy też uwagę, że przy rozwiązywaniu tego typu krzyżówek dodatkową pomoc stanowią już wpisane litery innych wyrazów.

Po wypełnieniu krzyżówki przez dzieci nauczyciel czyta kolejne objaśnienia, a uczniowie chórem odczytują wpisane wyrazy.

Ćwiczenie 2

►► Obrazki z naklejek umieść przy odpowiednich zwrotkach.

►► Porównaj te obrazki. [Na obu obrazkach jest przedstawiona ta sama osoba: najpierw jako dziecko, a później – dorosła kobieta.]

►► Uzupełnij zdania.

Wyrazy do wpisania w liniaturze można zapisać na tablicy, szczególnie przyda się nazwa do ostatniego zdania – *architektką* lub *architektem*.

Przy tej okazji można porozmawiać z dziećmi, że nie wszystkie zawody mają zróżnicowane nazwy dla kobiet i mężczyzn, np. kierowca, marynarz, piekarz, przedszkolanka, kosmetyczka.

Ćwiczenie 3

▶▶ Napisz w zeszycie odpowiedzi na następujące pytania: *Co lubisz robić najbardziej? O* jakim zawodzie marzysz?

To ćwiczenie dzieci mogą wykonać w ramach pracy domowej.

Swobodne wypowiedzi na temat ciekawych zawodów

Podczas rozmowy warto wykorzystać fragmenty książki Aleksandry i Daniela Mizielińskich „Co z ciebie wyrośnie?" (wydawnictwo Dwie Siostry), w której opisane są w przystępny sposób różne oryginalne, nawet najdziwniejsze i najzabawniejsze zawody, np. wulkanizator, nurek golfowy, hodowca dżdżownic, lekarz drzew, pisarz-widmo, tajemnicza klientka, wyciskacz węży.

Kolaż „Mój wymarzony zawód" – praca plastyczna

Uczniowie wycinają z kolorowych gazet i czasopism zdjęcia ludzi wykonujących różne zawody, miejsc, gdzie mogą znajdować się te osoby, lub przedmiotów potrzebnych w danym zawodzie. Na kartce z bloku technicznego (może być kolorowa) układają, a następnie przyklejają odpowiednią kompozycję przedstawiającą wymarzony zawód.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – M4 *marzyć* ➲ 6

Zeszyt ćwiczeń s. 78 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie A1

▶▶ Wpisz pod fotografiami nazwy osób z zakończeniami *–arz* lub *–erz*.

Ćwiczenia A2

▶▶ Zmień zdania tak, aby odnosiły się do mężczyzn. Napisz je.

XII-1 Jak się kiedyś żyło? Słowa z dawnych czasów

Materiały: P1 s. 104–105 Z2 s. 10–13 wyrazy archaiczne i ich definicje ⊙ Pol. 1.34-Pol. 1.36 ▪ wizytówki z dawnymi imionami ⊙ Pol. 1.37-Pol. 1.39 słowniczek ▪ encyklopedie, leksykony ze zdjęciami ziół, torebki suszonych ziół, moździerz i torebki lniane do przechowywania ziół, suszone zioła ▪ arkusze szarego papieru

Rozmowa o tym, jak dzieci wyobrażają sobie, jak żyli ich przodkowie, czyli prapraprapradziadkowie ich prapraprapradziadków

Nauczyciel proponuje uczniom, żeby podzielili się na 4 grupy. Każda z grup otrzymuje arkusz szarego papieru z wybranym napisem: UBIÓR, DOMY – BUDOWLE, PRZEDMIOTY, ŻYWNOŚĆ. Nauczyciel prosi uczniów, by na arkuszach narysowali przykłady dawnych ubrań, budowli itp. Mogą je również podpisać. Po wykonaniu zadania każda grupa prezentuje swoją pracę, wymienia, co narysowała, co wiąże się z życiem ich przodków, prapraprapradziadków.

„Ciepło, zimno" – zabawa w tropicieli słów z dawnych czasów; tworzenie słowniczka wyrazów dawnych ⊙ Pol. 1.34-Pol. 1.36

Przed zajęciami nauczyciel drukuje z płyty wyrazy: *fosa*, *bednarz*, *strzecha*, *kusza*, *sukno*, *diadem*, *kaftan*, *chodaki*, *żarna*, *giermek*, *dworka*, *świta*, *białogłowa*, *izba*, *klepisko*, *kmieć* oraz osobno – znaczenia tych wyrazów.

Uczniowie dobierają się w pary. Następnie każdy w parze zostaje albo przewodnikiem, albo tropicielem. Przewodnicy dostają od nauczyciela po dwie karteczki: na jednej jest dawne słowo, na drugiej jego wytłumaczenie. Tropiciele muszą się odwrócić, by nie patrzeć, co robią przewodnicy. Każdy przewodnik ukrywa karteczkę ze słowem gdzieś w klasie. Karteczkę z wytłumaczeniem chowa do kieszeni. Tropiciele na dany znak odwracają się i szukają karteczek ze słowami. Kierują nimi ich przewodnicy z pary, mówiąc „ciepło, zimno". Po znalezieniu wszystkich karteczek z wyrazami następuje ich prezentacja: tropiciel głośno czyta słowo, a przewodnik odczytuje ze swojej kartki jego wyjaśnienie.

Nauczyciel przypina na tablicy odnalezione wyrazy i ich wyjaśnienia. Tworzymy w ten sposób słownik wyrazów dawnych.

P1 Podręcznik, s. 104–105

Ilustracja, tekst i pytania 1–3

►► Co przedstawia ilustracja? [fragment dawnej osady] Co się na niej dzieje?

►► Jak mieszkali dawni Polacy? [w drewnianych chatach, razem ze zwierzętami] Czym się zajmowali? Co robili mężczyźni, a co należało do zadań kobiet? Przeczytaj fragment tekstu, który zawiera informacje potrzebne do odpowiedzi na to pytanie.

►► Co jadali nasi przodkowie? Wyszukaj zdania, które o tym opowiadają i odczytaj je.

►► Czy podoba ci się życie przed wiekami? Chciałbyś tak żyć? Powiedz dlaczego.

Fotografie narzędzi i pytanie 4

►► Do czego mogły służyć narzędzia i przedmioty pokazane na fotografiach? Których z nich używa się do dzisiaj, choć wyglądają inaczej?

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 10–11

Ćwiczenie 1

▸▸ Co przedstawiają kolejne pary obrazków? Dopasuj napisy z naklejek.

▸▸ Nazwij przedmioty, których używano kiedyś, i te, których używamy obecnie.

Nauczyciel podpowiada nazwy trudniejszych przedmiotów z dawnych czasów: *ciżemki, suknia z czepkiem, szlachecki strój męski, chata, drużyna wojów, piec kaflowy, bryczka, maselnica, kołowrotek, tara, siekiera z kamienia, krzesiwo.*

▸▸ Jakie przedmioty, używane dawniej, masz w swoim domu lub widziałeś w innych miejscach? Kto był lub mógł być ich właścicielem?

Ćwiczenie 2

▸▸ Podkreśl te określenia, które dotyczą przeszłości.

▸▸ Które określenie dotyczy najbliższej przeszłości [*wczoraj*], a które najdalszej? [*sto lat temu*]

▸▸ Odczytaj te określenia, porządkując je w czasie. [*wczoraj, w minionym miesiącu, w zeszłym roku, sto lat temu*]

Ćwiczenie 3

▸▸ Narysuj różnymi kolorami linie po śladzie. Dowiesz się, jak się nazywają przedmioty przedstawione na fotografiach.

▸▸ Jak można nazwać inaczej chodaki? [klapki, trepy]

▸▸ Co to jest kaftan? [dawniej – górna część ubioru męskiego wkładana pod odzież wierzchnią, koszula]

▸▸ Kto nosił diadem? [np. księżniczki]

▸▸ Do czego służyła sakiewka? [do przechowywania monet, kosztowności]

Ćwiczenie 4

▸▸ Co jadali mieszkańcy grodów? W każdym naczyniu tylko jeden wyraz jest właściwą odpowiedzią. Podkreśl go.

To ćwiczenie może być trudne do samodzielnego wykonania przez uczniów, więc przy kolejnych naczyniach mogą podyskutować, który z dwóch produktów mógł być dostępny w dawnych czasach. Można też dzieciom podpowiedzieć, że pomidor i ziemniak zostały sprowadzone do Polski znacznie później.

▸▸ Odczytaj podkreślone wyrazy. [kapusta, grzyby, jagody, jajka, miód, kasza, ryby, groch]

▸▸ Które z tych produktów można znaleźć w lesie? [jagody, grzyby, a także miód]

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 12–13

Ćwiczenie 5

▸▸ Odczytaj imiona żeńskie. Ile jest imion męskich? Odczytaj je. Imiona żeńskie podkreśl na brązowo, a męskie – na zielono. Wybierz imiona dla mieszkańców grodu przedstawionych na rysunkach.

Po tym ćwiczeniu można zaproponować uczniom zabawę opisaną w następnym module zajęć.

▸▸ Czy słyszałeś inne imiona, które brzmią jak imiona używane w dawnych czasach? Podaj ich przykłady.

Ćwiczenie 6

▸▸ Które prace wykonywały kobiety, a które – mężczyźni? Uzupełnij tabelę na podstawie tekstu w podręczniku na stronie 104.

Dzieci mogą mieć kłopot z zamianą formy czasownikowej z tekstu (*zbierały*) na rzeczownik nazywający czynność (*zbieranie*), więc pierwszy przykład nauczyciel zapisuje na tablicy i omawia z dziećmi.

▸▸ Jakie inne prace mogły wykonywać kobiety, a jakie – mężczyźni? [Kobiety – opieka nad dziećmi, gotowanie potraw, hodowla zwierząt, mężczyźni – *łowienie ryb*, *polowanie*, *wyrób narzędzi rolniczych*, *garnków*, *kół i beczek*, *produkcja broni i maszyn wojennych*]

▸▸ Jakich prac nie wykonują współczesne kobiety, a jakich – współcześni mężczyźni?

▸▸ W jakich pracach kobiety mogły pomagać mężczyznom? Jak mężczyźni mogli pomagać kobietom?

Ćwiczenie 7

▸▸ Zielarki hodowały i suszyły zioła, którymi leczyły mieszkańców grodu. Przyjrzyj się ziołom i odczytaj podpisy.

▸▸ Czym różnią się od siebie te zioła? Jakiego koloru mają kwiaty?

▸▸ Które z tych ziół znajdują się w twojej domowej apteczce?

▸▸ Z jakich ziół piłeś napar?

▸▸ Uzupełnij zdania na podstawie fotografii.

Ćwiczenie 8

▸▸ Odszukaj cztery przedmioty, których nie było w dawnych grodach. [antena satelitarna, rower, słuchawki, okulary przeciwsłoneczne]. Pokoloruj obrazek, pomijając wyszukane przedmioty.

Zabawa z dawnymi imionami ⊙ Pol. 1.37-Pol. 1.39

W tej zabawie uczniowie będą nosić takie imiona, jakie nadawano w dawnych czasach. Nauczyciel drukuje wizytówki z imionami, a uczniowie je losują lub wybierają. Można się wspólnie zastanowić, co mogły oznaczać wybrane dawne imiona, np. *Cieszko, Sława*, *Bożydar.*

Uczniowie mogą też wymyślać dla siebie zajęcia, np. ktoś mógł być rolnikiem (kmieciem), kowalem, pszczelarzem. Na koniec proponujemy dzieciom, by dokonały prezentacji.

Pod koniec zabawy jeden z uczniów wolno wymienia litery alfabetu, a pozostali uczniowie ustawiają się w szeregu zgodnie z alfabetyczną kolejnością ich nowych („dawnych") imion. Następnie wyznaczamy drugą osobę, by sprawdziła poprawność wykonania zadania, odczytując imiona z wizytówek trzymanych przez kolejne dzieci.

Prezentacja ziół i wyszukiwanie informacji na temat ich zastosowania

Nauczyciel opowiada uczniom, że w dawnych czasach ludzie leczyli się tym, co dała im natura: zbierali rośliny, suszyli je, przygotowywali z nich mieszanki, przyrządzali napary. Nie było wtedy aptek ani szpitali. Ludzie leczyli się sami lub prosili o pomoc zielarki.

Uczniowie oglądają zdjęcia ziół w encyklopedii lub leksykonach zgromadzonych w klasie. Można pokazać też uczniom torebki suszonych ziół lub opakowania herbat ziołowych i poprosić, by odczytali z nich zastosowanie i sposób użycia, parzenia i przygotowywania naparu. Jeśli istnieje taka możliwość, można na zajęciach zaparzyć zioła, skosztować miętowej herbaty czy rumianku.

Warto pokazać uczniom suszone zioła i opowiedzieć o tym, że nie zawsze zioła przechowywano w torebkach. Można pokazać moździerz, w którym ucierano, proszkowano niektóre zioła, lniane torebeczki do ich przechowywania.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – H8 herbata, H12 hodowla, N2 narzędzia ➲ 6

XII-2 Jak powstała nasza ojczyzna – opowiadamy legendę. Wyrazy z *ó* wymiennym na *o*, *a* lub *e*

Materiały: P1 s. 106–109 Z2 s. 14–17, s. 79–80 E. Korulska „Jak powstają legendy?” ➲ 295 ▪ tarcze, herby ⊙ Pol. 1.40-Pol. 1.43 słowniczek ▪ duży arkusz papieru, samoprzylepne karteczki, wycinki z czasopism o tematyce historycznej ▪ jednotomowe słowniki języka polskiego ▪ fizyczna mapa Polski, encyklopedie i leksykony o Gnieźnie ▪ J. Braun „Płonie ognisko” (nagranie i tekst) ▪ nagranie z utworem muzyki dawnej ▪ blok techniczny

Powtórzenie słownictwa związanego z przeszłością

Uczniowie piszą na samoprzylepnych karteczkach określenia, które kojarzą się im z przeszłością, np. *dawno temu*; *gdy żyli rycerze, wojowie*; *gdy nie było samochodów*; *wczoraj*. Na dużym arkuszu papieru nauczyciel zapisuje wyraz PRZESZŁOŚĆ, a uczniowie naklejają karteczki. Można uzupełnić arkusz zdjęciami i ilustracjami z czasopism o tematyce historycznej.

Tekst E. Korulskiej „Jak powstają legendy?” ➲ 295

P1 Podręcznik, s. 106–107

„Legenda o białym orle” i pytania 1–4

►► Kiedy miały miejsce wydarzenia przedstawione w legendzie? [Dawno temu, kiedy nie było nas na świecie, kiedy żyli nasi prapradziadkowie itp.]

►► Kto wędrował przez puszczę? Dlaczego bracia się rozdzielili?

►► Gdzie zatrzymał się Lech ze swoją drużyną? Co postanowił?

►► Kiedy miały miejsce wydarzenia przedstawione w legendzie?

►► Wyszukaj w tekście zdania z wyrazem *puszcza*. Odczytaj je, zastępując ten wyraz jego objaśnieniem ze słowniczka.

►► Gdzie możesz sprawdzić znaczenie słowa, którego nie rozumiesz?

Sprawdzanie znaczenia słów w słowniku języka polskiego

▷▷ Jak myślisz, co powinieneś zrobić, gdy przy tekście nie zamieszczono słowniczka, a nie rozumiesz jakiegoś słowa?

Po wysłuchaniu propozycji dzieci nauczyciel wyjaśnia, że znaczenie słów można sprawdzać w słowniku, i pokazuje uczniom słownik języka polskiego, w którym zaznaczył już zakładkami strony z wyrazami, np. *siedziba*, *stado*, *drużyna*, *gród*. Wskazani uczniowie odczytują na głos te znaczenia.

▷▷ Które wyrazy mają podobne znaczenie jak *siedziba*? [*osada, siedlisko*]

▷▷ Jaka może być drużyna? [*piłkarska, harcerska, sportowa*]

P1 Ponowne czytanie „Legendy o białym orle”

Rozmowa o orłach

i Orły to bardzo duże, drapieżne ptaki. Zamieszkują prawie całą kulę ziemską, wiele gatunków występuje w Polsce: orzeł przedni, orlik grubodzioby, orlik krzykliwy i orzełek włochaty. Najbardziej dostojny i pełen majestatu jest orzeł przedni. To drugi co do wielkości ptak drapieżny Europy (większym drapieżnikiem jest bielik), rozpiętość jego skrzydeł dochodzi do 240 cm. Występuje najczęściej w Karpatach i Alpach. Żywi się głównie gryzoniami, ale zdarza mu się upolować kozicę górską. W walce potrafi pokonać większego od siebie bielika.

Uwaga. Bielik nie jest orłem, jak się powszechnie sądzi. Należy do podrodziny myszołowów (orzeł przedni należy do podrodziny orłów).

P1 Podręcznik, s. 108

Zadanie 5

►► Odczytaj, z jakich części składa się opowiadanie. Która część zaczyna opowiadanie, a która kończy? Która część jest najdłuższa?

►► Ułóż wstęp opowiadania.

Uczniowie z pomocą nauczyciela budują różne wersje zdań tworzących wstęp, np.:

Dawno, dawno temu bracia Lech, Czech i Rus…

…wyruszyli na wędrówkę. Szukali miejsca na nowe osady.

…wyruszyli ze swymi drużynami na wędrówkę. Szukali miejsca, by założyć nowe osady.

…wędrowali przez nieprzebyte puszcze. Szukali miejsca dla swoich nowych osad.

…wędrowali ze swymi drużynami przez nieprzebyte puszcze, by znaleźć miejsce na nowe osady.

Wybraną wersję przepisują do zeszytu.

►► Spróbuj opowiedzieć legendę o białym orle. Skorzystaj z podpowiedzi.

Warto przypomnieć dzieciom, że w czasie opowiadania można posłużyć się zwrotami: *najpierw*, *potem*, *później*.

P1 Podręcznik, s. 109

Wiersz M. Łuszczuk „Znak" i pytanie 6

►► Jak wygląda znak Polski opisany w wierszu? Przeczytaj odpowiedni fragment. [„w czerwonym polu/biały ptak"]

►► Jak wygląda godło Polski? Czym jest godło? [symbolem państwa] Gdzie można je zobaczyć? [np. w urzędach, w szkołach]

►► Wskaż w klasie godło. Czy jest podobne do tego z ilustracji w książce? Co oznacza obecność tego znaku w naszej klasie? [Jesteśmy w polskiej szkole.]

►► Gdzie jeszcze można zobaczyć godło?

Mapa Polski i zadania 7–8

►► Wymień miasta zaznaczone na mapie w kolejności od najstarszej stolicy do współczesnej.

►► Jaki wspólny element mają herby tych miast? [koronę nad herbem]

Wyrazy na tablicy i komentarz pani Magdy

W tym momencie można pominąć omawianie tego zagadnienia. W zeszycie ćwiczeń papuga Sylaba też powtórzy słowa pani Magdy. Zob. Zeszyt ćwiczeń, część 2, s. 17.

Ciekawostka

►► Przeczytaj ciekawostkę. Wymień kolejne stolice Polski.

Wskazywanie Gniezna na mapie Polski; odczytywanie informacji o Gnieźnie

Dzieci szukają Gniezna na dużej mapie Polski, wiszącej w klasie. Nauczyciel podpowiada miejsce, np. na zachód od Wisły, w środkowej części Polski, między Poznaniem a Toruniem, w województwie wielkopolskim.

Następnie uczniowie odczytują informacje o Gnieźnie i jego zabytkach z encyklopedii lub leksykonów zgromadzonych w klasie albo z internetu.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 14–15

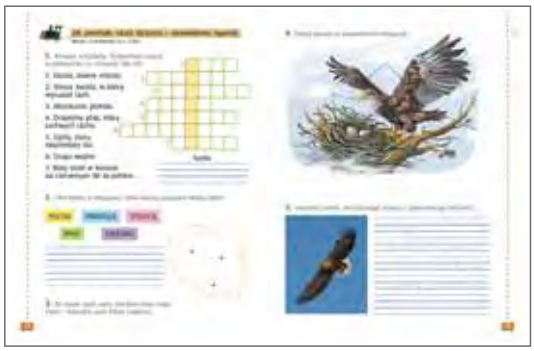

Ćwiczenie 1

►► Rozwiąż krzyżówkę. Podpowiedzi szukaj w podręczniku na stronach 106–107.

Ćwiczenie 2

►► Ułóż zdanie z rozsypanki. Które wyrazy napiszesz wielką literą?

Uczniowie mogą ponumerować wyrazy i zaznaczyć pierwsze litery wyrazów, które należy napisać wielką literą. [*Gniezno było pierwszą stolicą Polski. Pierwszą stolicą Polski było Gniezno.*]

Ćwiczenie 3

►► Na mapie wpisz pierwsze litery nazw miast – dawnych stolic Polski i obecnej.

Ćwiczenie 4

►► Powiedz, co przedstawia obrazek. Doklej wyrazy w odpowiednich miejscach.

►► Odczytaj wyrazy z *ó*. [*pióra, dziób*] Odczytaj wyrazy z *rz*. [*orzeł, skrzydła*]

Ćwiczenie 5

►► Co przedstawia zdjęcie? [orła] Co możesz powiedzieć o tym orle? [np. Leci/szybuje na tle nieba, ma wielkie skrzydła.] Uzupełnij zdania, wykorzystując wyrazy z poprzedniego ćwiczenia. Odczytaj uzupełnione zdania.

►► Znajdź w zdaniach wyrazy z trudnością ortograficzną. Podkreśl je. [*potężny, orzeł, skrzydła, srebrzyste, pióra*] Uzasadnij pisownię wyrazów *orzeł, srebrzyste* [*rz* jest wymienne na *r*, *orzeł – orła*, *srebrzyste – srebro*]

Wysłuchanie pieśni harcerskiej „Płonie ognisko i szumią knieje”

Nauczyciel śpiewa pieśń lub odtwarza ją z własnej płyty albo komputera. Tekst pieśni umieszczono na końcu przewodnika. ➲ 294

i Pieśń nawiązuje do dawnych czasów w historii Polski, kiedy bohaterscy rycerze bronili granic naszej ojczyzny. Harcerstwo to organizacja, która pielęgnuje idee polskiego rycerstwa i patriotyzmu. Stąd nazwa *drużynowy*.

Wraz *knieja* to inaczej puszcza, *kresowe stanice* to inaczej strażnice, budowle obronne, miejsca pobytu oddziałów wojskowych stojących na straży granic; termin kojarzony najczęściej ze wschodnimi granicami dawnej Rzeczypospolitej.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 16

Ćwiczenie 6

►► Jak mieli na imię wojowie Lecha? [Dobromir, Bolko, Sieciech] Który z nich był najsilniejszym wojem w drużynie?

►► Poszukaj i odczytaj fragmenty dotyczące tego, jakie zadanie wykonywał Sieciech, a jakiej broni używał Dobromir.

►► Na podstawie tekstu – napisz pod rysunkami imiona wojów. O czym musisz pamiętać, pisząc imiona? [o wielkiej literze na początku]

Ćwiczenie 7

►► Podkreśl pięć cech dobrego woja. Wybierz te, które są twoim zdaniem najważniejsze.

Ćwiczenie 8

▸▸ Napisz w zeszycie dwa zdania o wybranym woju z drużyny Lecha. O czym należy pamiętać przy wymienianiu cech w zdaniu? [Wyrazy równorzędne oddzielamy przecinkami.]

Tworzenie tarczy pod hasłem „Moje dobre cechy” ◎ Pol. 1.40-Pol. 1.43

Nauczyciel demonstruje tarcze, na których są różne symbole, i opowiada, że w dawnych czasach wojowie mieli tarcze z herbami. Były na nich różne znaki, które opisywały właściciela, na przykład niedźwiedź oznaczał siłę niedźwiedzia. Uczniowie próbują odszyfrować, kto był właścicielem pokazanych tarcz, jakie miał cechy, z czego słynął.

Następnie uczniowie zastanawiają się, co oni mogliby umieścić na swoich tarczach, jakie znaki, obrazki, symbole. Oczywiście, uczniowskie symbole nie dotyczą walki na polu bitwy, ale tego, w czym są najlepsi, z czego słyną w domu i szkole.

Każdy z uczniów otrzymuje od nauczyciela kartkę z kształtem tarczy, którą nakleja na kartkę z bloku technicznego. Wycina tarczę, a potem dzieli ją kreską na pół. Z jednej strony rysuje, w czym jest dobry w domu, a z drugiej – w czym jest dobry w szkole, jako uczeń.

i Heraldyka – nauka o herbach, zajmująca się opisywaniem ich kształtów, wyjaśnianiem znaczenia motywów itp. Herbarz – księga zawierająca zbiór i opis herbów i rodowodów szlachty. (*Słownik języka polskiego PWN*)

Po wykonaniu herbów uczniowie je prezentują, a koledzy i koleżanki próbują odgadnąć i nazwać cechy właścicieli herbów.

Przypomnienie reguły *ó* wymiennego na *o*

Nauczyciel podaje przykłady wyrazów, a dzieci uzasadniają pisownię (np. *wóz, bo wozy; sól, bo solić; wór, bo worek; rosół, bo w rosole; mrówka, bo mrowisko*). Wyrazy i uzasadnienie pisowni zapisywane są na tablicy.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 17**

Ćwiczenie 9

▸▸ Połącz wyrazy w pary. Zaznacz, na jaką literę wymieniło się *ó*. Na jaką literę wymieniło się *ó* w wyrazie *dziób* (*gród*)? Na jaką literę wymieniło się *ó* w wyrazie *pióro* (*siódmy*), a na jaką w wyrazie *wrócić*? Spróbuj powtórzyć z pamięci słowa papugi Sylaby.

Ćwiczenie 10

▸▸ Dopisz według wzoru. Podobnie jak w poprzednim ćwiczeniu zaznacz, na jaką literę wymieniło się *ó*.

Ćwiczenie 11

▸▸ Napisz nazwy cyfr. Napisz, ile dzieci widać na rysunku. Odczytaj uzupełnione wyrazy.

i Słów: *dwoje*, *oboje*, *troje* oraz zakończonych na *-oro*: *czworo*, *pięcioro*, *sześcioro, dwadzieścioro* używamy wówczas, gdy mówimy o grupie osób, w której znajdują się zarówno mężczyźni/chłopcy, jak i kobiety/dziewczynki (taką właśnie sytuację przedstawia rysunek).

▸▸ Ułóż ustnie zdania z tymi wyrazami. [np. *Sześcioro dzieci z klasy II uczestniczyło w konkursie czytelniczym.*]

Nauczyciel może uczniom zaproponować zabawę. Włącza dowolną muzykę, może być to fragment muzyki dawnej, a kiedy ją wyciszy, uczniowie dobierają się w grupki. Następnie przeliczają się, analizują, ile osób jest w grupie, i odpowiednio nazywają grupę, np. pięcioro dzieci, pięć dziewczynek, pięciu chłopców.

Ćwiczenie 12

▸▸ Napisz w zeszycie nazwy cyfr 3, 4, 7. Uzasadnij ich pisownię, wzorując się na poprzednim ćwiczeniu.

☐ **Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D21 dziób, L1 legenda, P8 pióro, W16 wrócić** ➲ 6

Z2 **Zeszyt ćwiczeń s. 79–80 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie B1

▶▶ Uporządkuj wyrazy tak, aby każdy następny zaczynał się ostatnią literą wyrazu poprzedniego. Podkreśl wyrazy z *ó* wymiennym.

Ćwiczenie B2

▶▶ W każdej pętli jeden wyraz nie pasuje. Skreśl go i wpisz pod odpowiednią pętlą.

Ćwiczenie B3

▶▶ Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

▶▶ Połącz w pętli wyrazy o znaczeniu przeciwnym.

XIII-1 Co warto zobaczyć w Warszawie? Wielka litera w pisowni nazw instytucji

Materiały: P1 s. 110–113 Z2 s. 18–20 A słowniczek ▪ albumy, zdjęcia, wycinki z gazet dotyczące Warszawy, zdjęcia różnych obiektów i urzędów Warszawy

Oglądanie zdjęć Warszawy oraz albumów lub przewodników po Warszawie

Nauczyciel opowiada o Warszawie jako nowoczesnym mieście, największym w Polsce. Dzieci oglądają zgromadzone w klasie lub wyświetlane na ekranie fotografie przedstawiające Warszawę „wczoraj i dziś", kartkują albumy i przewodniki. Nauczyciel kieruje uwagę uczniów zarówno na budowle współczesne, jak i zabytkowe.

P1 Podręcznik, s. 110–111

Fotografie, mapa i pytania 1–2

▶▶ Obejrzyj fragment planu Warszawy. Wskaż na nim Wisłę oraz mosty.

▶▶ Ile ich jest mostów na tym fragmencie planu? [4]

i Obecnie w stolicy jest osiem mostów drogowych i dwa kolejowe, a planowane są kolejne.

▶▶ Odczytaj nazwy obiektów pokazanych na fotografiach. Odszukaj te obiekty na planie.

▶▶ Przeczytaj nazwy ulic na planie Warszawy.

▶▶ Odczytaj inne nazwy. [*Plac Defilad, Ogród Saski*]

P1 Podręcznik, s. 112–113

Teksty, fotografie i pytania 3–5

▶▶ Kto dawniej rządził Polską?

▶▶ Jak nazywał się król, który przeniósł stolicę z Krakowa do Warszawy? Gdzie stoi jego pomnik? Jaką ma nazwę?

▶▶ Odszukaj na fotografii pomnik króla.

▶▶ Fotografia przedstawia Zamek Królewski w Warszawie oraz plac przed nim (plac Zamkowy). Co jeszcze widać na tym zdjęciu? [np. Wisłę, ogród, park, ulice, dziedziniec, pomnik]

▶▶ Jaki budynek jest widoczny z różnych miejsc w Warszawie? Ile ma pięter?

▶▶ Co można robić w Centrum Nauki Kopernik?

▷▷ Czy byłeś kiedyś w Warszawie? Jakie miejsca tam odwiedziłeś?

Wypowiedź pani Magdy i zadanie 6

▶▶ Odczytaj na tabliczkach nazwy instytucji. Wskaż wielkie litery.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 18–19

Ćwiczenie 1

▸▸ Na podstawie informacji w podręczniku na stronie 112 uzupełnij zdania.

Ćwiczenie 2

▸▸ Przeczytaj wyrazy. Co mają wspólnego? [cząstkę *król*, wyrazy należą do tej samej rodziny] Każdą cząstkę *król* zaznacz koroną.

Po wykonaniu tego ćwiczenia uczniowie mogą przepisać wszystkie wyrazy do zeszytu lub ułożyć z nimi zdania.

Ćwiczenie 3

▸▸ Uzupełnij panoramę Warszawy elementami z wycinanki. A

Ćwiczenie 4

▸▸ Podziel ciąg liter na wyrazy, a dowiesz się, co się znajduje w Pałacu Kultury i Nauki. Przepisz odszukane wyrazy.

Ćwiczenie 5

▸▸ Dopasuj fragmenty zdań. Odpowiedzi na zadane pytania można poznać w Centrum Nauki Kopernik. Przeczytaj utworzone pytania. Przepisz je do zeszytu.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 20

Ćwiczenie 6

▸▸ W nazwach instytucji zamaluj te litery, które należy zapisać wielką literą.

Ćwiczenie 7

▸▸ Wpisz brakujące litery.

Ćwiczenie 8

▸▸ Napisz nazwy kilku miejsc lub obiektów, które warto zobaczyć w Warszawie. Zwróć uwagę na pisownię nazw wielką literą.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K11 król, W12 wieża ➲ 6

XIII-2 O czym opowiadają warszawskie legendy? Wyrazy z *h*

Materiały: P1 s. 114–117 Z2 s. 21–23, s. 81 kontur Syrenki ◎ Pol. 1.44 ▪ Wiera Badalska „Legenda o warszawskim Bazyliszku” ◎ Akt. 5 słowniczek ▪ farby, blok rysunkowy, kolorowa bibuła ▪ kartki z nazwami baśniowych postaci

Rozmowa o baśniowych stworach

Nauczyciel wiesza na tablicy kartki z wyrazami: smok, bazyliszek, troll, olbrzym, krasnoludek, elf, syrena, czarownica, wróżka. Prosi dzieci o zastanowienie się, co łączy te postacie. [Są to postacie fantastyczne, występujące w baśniach i legendach.]

▷▷ Które z nich są straszne i szkodzą ludziom, a które są miłe i pomocne? Które szczególnie lubisz, a których nie?

Nauczyciel zapowiada, że dzisiaj dzieci poznają utwory z baśniowymi stworzeniami.

P1 **Podręcznik, s. 114–115**

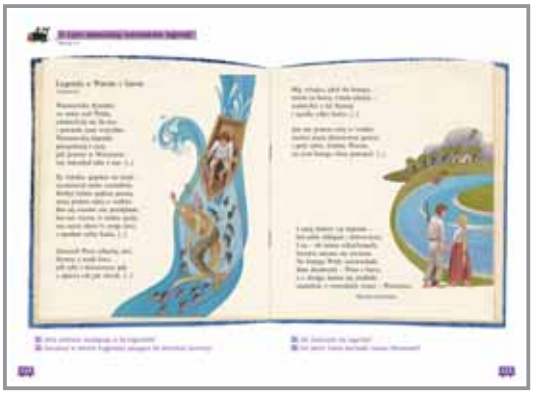

„Legenda o Warsie i Sawie” i pytania 1–4

►► Jakie postacie występują w tej legendzie? O czym jest legenda? [o powstaniu Warszawy]

►► Odszukaj w tekście fragmenty pasujące do pierwszej ilustracji. Do których fragmentów tekstu nawiązuje druga ilustracja?

►► Jak skończyła się legenda?

►► Od jakich imion pochodzi nazwa Warszawa? Dlaczego „Legendę o Warsie i Sawie” nazywa się warszawską legendą?

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 21**

Ćwiczenie 1

►► Zaznacz właściwe odpowiedzi.

Ćwiczenie 2

►► Ustal kolejność wydarzeń.

Pisanie krótkiej notatki na tablicy i w zeszycie

Nauczyciel zapisuje na tablicy zdanie: *Według legendy nazwa miasta Warszawa pochodzi od imion rybaka Warsa i syrenki Sawy.* Uczniowie przepisują zdanie do zeszytu.

i Etymologicznie słowo *Warszawa* pochodzi z dawniejszych *Warszewa*, *Warszowa*. W nazwie *Warszowa* można wyróżnić temat *Warsz* (imię męskie) oraz przyrostek *-owa*, który oznacza „należąca do”. Słowo *Warszowa* oznaczało zatem „należąca do Warsza” (ziemia).

Ilustrowanie legendy o Warsie i Sawie ⊙ Pol. 1.44

Można wybrać jeden z wariantów wykonania ilustracji:

I wariant – uczniowie wyklejają kuleczkami z bibuły postać warszawskiej Syrenki.

II wariant – uczniowie malują farbami ilustrację do legendy.

III wariant – uczniowie wykonują prace w grupach; każda grupa maluje inne wydarzenie, a potem klasa układa ilustracje w odpowiedniej kolejności.

P1 **Podręcznik, s. 116**

Zadanie 5

►► Opowiedz legendę. Skorzystaj z podpowiedzi.

►► O czym warto pamiętać, układając opowiadanie? [Powinno się składać z trzech części: wstępu, rozwinięcia i zakończenia.]

Jeśli przed pracą z tą stroną uczniowie malowali ilustracje do legendy w grupach (III wariant), mogą teraz ją opowiadać, patrząc na kolejne ilustracje.

Zadanie 6

►► Co wspólnego mają warszawskie pomniki pokazane na fotografiach? Który z nich najbardziej przypomina herb Warszawy?

Wiera Badalska „Legenda o warszawskim Bazyliszku” ⊙ Akt. 5
Nauczyciel odtwarza legendę o bazyliszku czytaną przez lektora.

▷▷ Jak inaczej można określić bazyliszka? [smok, poczwara]

▷▷ Gdzie mieszkał bazyliszek? [w Warszawie, w podziemiach Starego Rynku] Co tam gromadził? [skarby, złoto, dary]

P1 Podręcznik, s. 117

Tekst W. Badalskiej „Legenda o warszawskim bazyliszku” i pytania 7–8

Dzieci samodzielnie czytają tekst.

▶▶ Jaki był warszawski Bazyliszek? Czego bali się ludzie, gdy spotykali bazyliszka? [jego spojrzenia, jego widoku] Dlaczego ludzie się go bali? W co zamieniał ludzi, którzy go zobaczyli? [w kamień, w głaz]

▶▶ Kto zgładził tego potwora? Co mu w tym pomogło?

Zadanie 9

▶▶ Które z poniższych wyrazów można wykorzystać przy opowiadaniu legendy?

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 22–23

Ćwiczenie 3

▶▶ Wstaw brakujące litery *h, ó, ch* i *u*. Pokoloruj herb Warszawy.

Ćwiczenie 4

▶▶ Przeczytaj uważnie pytanie zawarte w poleceniu. Jak brzmi odpowiedź? [legenda]

▶▶ Jak się nazywa opowieść o dawnych czasach pełna wydarzeń niezwykłych lub prawdziwych? Pokoloruj ryby z odpowiednimi literami.

Dla ułatwienia dzieciom zadania można wyraz *legenda* napisać na tablicy i polecić dzieciom policzenie liter w tym wyrazie oraz policzenie rybek na obrazku (rybek jest o jedną więcej).

▶▶ Której rybki nie pokolorowałeś? [z literą *ę*]

Ćwiczenie 5

▶▶ Uzupełnij zdanie wyrazami z ramki.

Ćwiczenie 6

▶▶ Napisz pod imionami ich zdrobnienia.

Ćwiczenie 7

▶▶ Z podanych sylab utwórz po dwa wyrazy

Zabawa dramowa „Lustro”

Dzieci dobierają się parami, stają naprzeciw siebie. Jedna osoba z pary pokazuje różne pozy pantomimicznie, druga stara się ją naśladować.

Rysowanie bazyliszka zgodnie z opisem

Nauczyciel odczytuje opis wyglądu bazyliszka. Na jego podstawie dzieci tworzą portret potwora na kartkach z bloku.

Dawno temu w podziemiach Starego Miasta przy ulicy Krzywe Koło mieszkał straszny potwór Bazyliszek. Był to ogromny i przerażający stwór o koguciej głowie i krwawych oczach. Jego ciało

pokryte było brązową, pomarszczoną skórą. Miał smocze skrzydła, długi wężowy ogon, a jego łapy zakończone były ostrymi szponami. Polował przeważnie nocą. Na dodatek posiadał straszną moc: gdy spojrzał na ofiarę, zamieniał ją w kamień.

☐ **Praca ze słowniczkiem ortograficznym – H7 herb, H11 historia, H15 horyzont, H17 humor** ➲ 6

Z2 **Zeszyt ćwiczeń s. 81 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie C1

▶▶ Wpisz odpowiednią literę – wielką lub małą.

Ćwiczenie C2

▶▶ Znajdź na obrazku elementy z literą *h* w nazwie. Zapisz ich nazwy.

XIV-1 Jak rozpoznać Świętego Mikołaja? Cechy przedmiotów. Zdania opisujące

Materiały: P1 s. 118–121 Z2 s. 24–26 piosenka „Dzwonki Mikołaja” Pio. 7A, Pio. 7B, piosenka „Przyjedź do nas, Mikołaju” z płyty dla klasy 1 słowniczek ▪ elementy stroju Mikołaja (np. czapka, broda, laska, rękawice, dzwonek, worek) ▪ duża mapa Europy ▪ kartki ▪ materiały do pracy plastycznej

Zabawa w odgadywanie nazw przedmiotów na podstawie ich cech

Nauczyciel pokazuje wypchany worek. Dzieci próbują odgadnąć, co może w nim być. Następnie nauczyciel wyciąga z worka elementy stroju Świętego Mikołaja – czapkę, rękawice, białą brodę. Zabawę rozpoczyna nauczyciel – wypowiada zdania dotyczące tych przedmiotów, używając przy tym nazw cech: *miękkie, białe, wełniane, puchate*. Dzieci wyszukują wśród zgromadzonych rzeczy odpowiedni przedmiot (brodę). Kto pierwszy odgadnie, zadaje następną zagadkę.

Nauczyciel zwraca uwagę na to, aby dzieci w swojej zagadce używały nazw cech danego przedmiotu (przymiotników). Autor zagadki wymienia cechy wybranego przedmiotu tak długo, aż zostanie on rozpoznany.

Śpiewanie piosenki o Mikołaju Pio. 7A, Pio. 7B

Śpiewamy piosenkę „Dzwonki Mikołaja” poznaną na zajęciach muzycznych.

Ponadto można zaśpiewać piosenkę „Przyjedź do nas, Mikołaju”, którą dzieci poznały w klasie pierwszej.

Zob. też „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 38.

Rozmowa na temat Świętego Mikołaja na podstawie doświadczeń dzieci

▷▷ Kto to jest Święty Mikołaj? Skąd przybywa i po co? Jak jest ubrany?

▷▷ Czy udało ci się go spotkać? Jeśli tak – opowiedz o tym spotkaniu.

P1 Podręcznik, s. 120–121

Tekst M. Kulis i E. Pałasz „Spotkanie” i pytania 3–5

▶▶ Wymień bohaterów tego opowiadania.

▶▶ Co mówił dziadek o pochodzeniu Świętego Mikołaja? Z jakiej miejscowości pochodził św. Mikołaj? Jak wyglądał ten św. Mikołaj? Odszukaj i przeczytaj odpowiedni fragment tekstu.

▶▶ Jakiego Mikołaja spotkał Jaś w zeszłym roku w szkole? Jak on wyglądał? Odszukaj i przeczytaj odpowiedni fragment tekstu.

▶▶ Co Jaś postanowił? Dlaczego koniecznie chciał się spotkać ze Świętym Mikołajem?

▶▶ Co sądzisz o odpowiedzi dziadka na pytanie, dlaczego Święty Mikołaj chce pozostać niewidzialny? Czy się z nim zgadzasz? Uzasadnij.

▶▶ Porównaj postacie Mikołaja przedstawione na ilustracjach. Co w wyglądzie każdego z nich zwraca twoją uwagę?

Zadanie 6

▶▶ W każdym zdaniu jeden wyraz nie pasuje. Który?

Oglądanie na mapie Europy miejsc związanych ze Świętym Mikołajem

Nauczyciel wspólnie z uczniami wyszukuje na dużej mapie Europy miejscowość Myra (w południowo-zachodniej Turcji) oraz Rovaniemi (stolicę prowincji Laponia w Finlandii).

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 24–25

Ćwiczenie 1

►► Rozwiąż zagadkę. Podkreśl w tekście zagadki cechy stroju Mikołaja: płaszcz – czerwony, lamowany; wór – wypchany; broda – biała; buty – długie. Który obrazek najlepiej pasuje do opisu? Narysuj wokół niego ozdobną ramkę.

Należy też wyjaśnić, co to znaczy, że płaszcz jest lamowany: obszyty paskami innego materiału.

Ćwiczenie 2

►► Podkreśl przymiotniki pasujące do wyglądu Świętego Mikołaja.

Ćwiczenie 3

►► Odczytaj zdania z lukami. Jakie wyrazy można wpisać?

►► Uzupełnij zdania opisujące postać Świętego Mikołaja. Początki zdań pisz po śladzie. Przeczytaj zdania, które napisałeś.

Należy zwrócić uwagę na to, aby dzieci dobierały wyrazy mieszczące się w lukach.

Samodzielne redagowanie zdania opisującego

Uczniowie zapisują w zeszycie zdania opisujące wygląd Mikołaja na jednym z obrazków z zeszytu ćwiczeń. Na przykład: *Mikołaj ma czerwoną czapkę, długą brodę, czerwony płaszcz. W ręku trzyma prezent.*

P1 Podręcznik, s. 118–119

Wiersz D. Gellner „Mikołajki” i pytania 1–2

Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki i poleca słuchać uważnie wiersza, aby zapamiętać jak najwięcej prezentów w nim wymienionych. Nauczyciel czyta wiersz raz, a uczniowie rysują lub zapisują zapamiętane szczegóły. Po pracy nauczyciel z dziećmi ustalają, komu udało się zapamiętać najwięcej.

Następnie dzieci po cichu czytają wiersz i oglądają dokładnie swoje notatki i rysunki. Dorysowują brakujące prezenty. Na koniec eksponują swoje prace na tablicy.

►► Jak wygląda Zima z wiersza „Mikołajki”?

►► O co pyta Zimę osoba mówiąca w wierszu?

►► Do kogo biegnie Zima?

►► Dlaczego Zima chce dać prezenty wszystkim Mikołajom? Jakie prezenty chce podarować Zima?

Na zakończenie uczniowie siadają kręgiem i kolejno odpowiadają na pytanie:

►► Komu ty chciałbyś dać prezent? Jaki?

Instrukcja „But Świętego Mikołaja”

Zob. jeden z następnych modułów zajęć.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 26

Ćwiczenie 4

▸▸ Pokoloruj obrazek zgodnie z instrukcją.

▸▸ Co przedstawia obrazek?

Ćwiczenie 5

▸▸ Dopasuj do diagramu wyrazy: *podarunek*, *prezent*, *upominek*.

Ćwiczenie 6

▸▸ O jakich wyrazach nie wolno zapomnieć, gdy wręczamy lub otrzymujemy prezent? Połącz litery i zapisz te wyrazy.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D20 dziękuję, P27 proszę ➲ 6

Wykonanie buta Świętego Mikołaja
(zob. instrukcja w podręczniku, s. 119)

lub

Wykonanie postaci Świętego Mikołaja
Na niebieskich lub błękitnych kartkach A4 dzieci naklejają postać Świętego Mikołaja wydartą z kolorowego papieru. Brodę, wąsy i włosy można wykonać z białych płatków kosmetycznych. Wokół postaci powinna być zimowa sceneria – choinki, sanki, śnieg.

XIV-2 Co może być prezentem? Struktura listu. Wielkie litery w listach

Materiały: P1 s. 122–123 Z2 s. 27–31 piosenka „Dzwonki Mikołaja” Pio. 7A, Pio. 7B ▪ kserokopie wiersza „Niespodzianka” z lukami Pol. 1.45 słowniczek ▪ różnokolorowe kwadratowe kartoniki, wstążeczki, szary papier w kształcie worka ▪ materiały do przygotowania prezentów

Rozmowa o tym, co sprawia dzieciom radość
Uczniowie siedzą kręgiem i kolejno kończą zdanie: „Największą radość sprawia mi...”. Nauczyciel może na koniec podsumować i uogólnić zebrane informacje – mówiąc, co dzieciom w klasie sprawia największą radość; zwraca uwagę na radość z otrzymywanych prezentów.

Śpiewanie piosenki „Dzwonki Mikołaja” Pio. 7A, Pio. 7B
Zob. też „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 38.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 27

Ćwiczenie 1

▸▸ Jakie prezenty są wymienione w wierszu? Podkreśl ich nazwy.

▸▸ Odczytaj wyrazy, które podkreśliłeś.

▸▸ Który z tych prezentów chciałbyś otrzymać?

▸▸ Których prezentów z wiersza nie można dostać pod choinkę? Dlaczego? [zwierciadełko z bajki, z nieba gwiazd bez liku, flet zaczarowany, berło króla, gwiazdy z nieba, ponieważ są bajkowe albo niemożliwe do ofiarowania w realnym świecie]

▸▸ Jak myślisz, co kryje paczka narysowana obok wiersza?

Na koniec można zaproponować dzieciom, aby w parach przygotowały piękne czytanie wiersza (np. zwrotkami, na zmianę), zwracając szczególną uwagę na intonację wynikającą ze znaków interpunkcyjnych.

Rozmowa o postępowaniu dzieci, gdy dostają prezenty

▷▷ Jak postępujesz, gdy dostajesz zapakowany prezent – otwierasz od razu, czy zastanawiasz się przez chwilę, co może być w środku?

▷▷ Co robisz, gdy otrzymany prezent nie był twoim wymarzonym?

Nauczyciel przypomina – jeśli nie wyniknie to z wypowiedzi dzieci – że za każdy prezent, nawet niezbyt udany, należy podziękować ofiarodawcy.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 28

Ćwiczenie 2

▶▶ Przeczytaj nazwy prezentów ponumerowane od 1 do 5. Wklej obrazki zgodnie z numerami.

▶▶ Wypisz z wiersza brakujące nazwy prezentów. Sprawdź pisownię w tekście wiersza.

Analogicznie postępujemy z kolejnymi obrazkami, zwracając uwagę na poprawną pisownię wyrazów – dzieci sprawdzają ją w tekście wiersza.

Ćwiczenie 3

▶▶ Przypomnij sobie, co czujesz w chwili otwierania prezentu. Co robisz, gdy w pudełku nie ma twojego wymarzonego prezentu?

Przygotowywanie „paczek" z wizerunkiem lub opisem wymarzonego prezentu

Nauczyciel rozdaje dzieciom kwadratowe kartoniki w różnych kolorach (wielkości ok. 8 cm × 8 cm) oraz wąskie wstążeczki. Dzieci rysują na kartoniku swój wymarzony prezent i przewiązują go wstążeczką jak paczkę – z kokardką na górze. Następnie przyczepiają „prezenty" do przygotowanego wcześniej przez nauczyciela papierowego worka Świętego Mikołaja. Dzieci oglądają wymarzone „prezenty" kolegów.

Twórcze przekształcanie wiersza „Niespodzianka" – zgodnie z marzeniami dzieci ⊙ Pol. 1.45

Po obejrzeniu zbioru prezentów proponujemy dzieciom zmienianie tekstu wiersza, aby pasował do ich marzeń. W miejsce nazw upominków wymienianych kolejno w wierszu wstawiamy nazwy rzeczy z mikołajowego worka – chętne dzieci czytają wersy wiersza, uzupełniając jego treść nazwami i określeniami z własnych „paczek". Nauczyciel zapisuje powstający tekst na tablicy (wcześniej może przygotować na tablicy tekst z lukami, wówczas uzupełnia tylko luki). Wiersz można przekształcać kilkakrotnie, tak aby znalazły się w nim wszystkie wymarzone podarunki dzieci. Na przykład:

Co też kryje to pudełko wstążką opasane?
Może ..... [wymarzone rolki, bardzo modną lalkę, robota z napędem itp.]
właśnie dziś dostanę?
Może ..... [słodką czekoladę, wielką wyścigówkę itp.]
albo ..... *magiczny?* [miecz, strój itp.]
Może ..... [lalkę lub samochód; Barbie-piosenkarkę itp.]
..... *śliczny?* [co ma kolor; co ma głos prześliczny itp.]
Może .....*?* [grę komputerową, grę planszową, bajki kolorowe itp.]
Może ..... nowe? [kredki]
Może są w nim ..... *albo* ..... *cudna?* [puzzle, klocki lego albo lalka, wyścigówka]
Lubię chwilkę tak podumać, nim zajrzę do pudła.

Dzieciom, które sprawnie wykonują to zadanie ustnie, można rozdać kserokopie tekstu z lukami do samodzielnego uzupełnienia. Na koniec dzieci odczytują ułożone wspólnie zwrotki. Wybraną zwrotkę mogą przepisać do zeszytu, najlepiej tę, w której pojawił się ich wymarzony upominek.

Rozmowa na temat zamawiania prezentów u Świętego Mikołaja

Uczniowie rozmawiają o tym, w jaki sposób Święty Mikołaj dowiaduje się – według nich – o marzeniach dzieci.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 29**

Ćwiczenia 4–5

►► Uzupełnij list do Świętego Mikołaja.

►► Podkreśl w liście wyrazy, które nie występują na początku zdania, a są pisane wielką literą.

►► O czym napisałeś na początku listu? Jakie informacje znajdują się jeszcze w liście? Co jest na końcu listu? Co to jest podpis?

Dzieci mogą przepisać list i wysłać go do Świętego Mikołaja na adres:

Santa Claus, Arctic Circle,
96930 Rovaniemi, Finlandia.

„Przekaż prezent dalej” – zabawa pantomimiczna

Dzieci siedzą kręgiem. Zabawę rozpoczyna nauczyciel, przekazując dziecku siedzącemu obok siebie kolorową paczuszkę-prezent z informacją, że jest to rzecz bardzo cenna, trzeba ją więc podawać delikatnie, aby nie zniszczyć. Dzieci bez słów kolejno podają sobie paczuszkę, pokazując pantomimicznie, jaki to cenny upominek. Dziecko, które jako ostatnie dostanie prezent, kładzie go na środku dywanu. Druga paczka jest wielka i ciężka, kolejna – miękka i delikatna, następna – gorąca itp.

P1 **Podręcznik, s. 122–123**

List i pytania 1–3

►► O co prosi Święty Mikołaj w swoim liście do dzieci?

►► Co według Świętego Mikołaja może być prezentem? Co sądzisz o tym, co napisał Święty Mikołaj na temat prezentów?

►► Czy lepiej otrzymywać, czy – dawać prezenty?

►► Przyjrzyj się listowi. Co znajduje się w prawym górnym rogu? Co znajduje się na początku listu? Jak jest napisany zwrot „Drogie Dzieci!”? [z wcięciem i wielkimi literami] Z jakich elementów składa się list? [treść, nagłówek, podpis, a ponadto: data, nazwa miejscowości, pozdrowienia]

Można powiedzieć dzieciom o możliwości dopisania *post scriptum*.

i Postscriptum, PS (łac. *post scriptum, P.S.*) – dopisek do listu, artykułu itp., umieszczony na końcu, po podpisie autora. Oznaczany jest skrótowcem „PS”, przy którym w języku polskim (w przeciwieństwie do języka łacińskiego) nie stawia się kropek. W dosłownym tłumaczeniu PS oznacza „po liście”, „po piśmie”.

►► Odczytaj w liście wyrazy zapisane wielką literą, ale tylko te, które nie rozpoczynają zdania.

Komentarz pani Magdy

►► Zajrzyj na stronę 87 w podręczniku. Czy list, który Ela napisała do babci, spełnia warunki podane przez panią Magdę? Czy twój list do Świętego Mikołaja (zapisany w zeszycie ćwiczeń na stronie 29) spełnia te warunki?

Dodatkowo nauczyciel wyjaśnia, że nie tylko wyrazy: *Ty, Wy, Tobie, Ci, Ciebie, Cię* piszemy w listach wielką literą, ale także nazwy osób, do których piszemy, np. *Ciocia, Babcia, Pan, Pani, Koleżanka, Kolega*.

Zadanie 4

►► Przypomnij, o czym pisał w liście Święty Mikołaj? Co może znaczyć więcej niż najdroższa rzecz kupiona w sklepie? Znajdź w liście odpowiedni fragment i go odczytaj.

▸▸ Przeczytaj wypowiedzi dzieci. Jak się czują osoby, które słyszą takie słowa? [czują miłość, radość, zaskoczenie, przyjemność] Co jeszcze miłego mogłyby powiedzieć te dzieci lub osoby dorosłe?

▸▸ Czy chętnie mówisz swoim bliskim miłe słowa? Jakie najczęściej? Komu?

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 30–31

Ćwiczenie 6

▸▸ Dopasuj wypowiedzi z naklejek.

Ćwiczenie 7

▸▸ Wymyśl miłe słowa, które możesz powiedzieć wybranej osobie.

Dzieci wybierają po jednej z dwóch wymienionych osób i podkreślają nazwy wybranych osób, dla których układają miłe słowa. Najpierw ustnie, a następnie pod kierunkiem nauczyciela zapisują zdania.

Ćwiczenie 8

▸▸ Dopisz według wzoru.

Uczniowie najpierw odczytują kolejne nazwy osób i ustnie ustalają odpowiednią formę wyrazu (odpowiadając na pytanie *komu?* lub *dla kogo?*). Potem zapisują wyrazy w liniaturze.

Ćwiczenie 9

▸▸ Nazwij przedstawione przedmioty. [bransoletka z kolorowych sznureczków, ludzik z plasteliny, kartka świąteczna, pomponik-breloczek, autko z pudełek, komódka zrobiona z pudełek od zapałek do przechowywania drobiazgów] Napisz, dla kogo można przygotować takie upominki. Zapisz wyrazy w odpowiedniej formie, np. *dla koleżanki, dla wujka, dla babci, dla brata*.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C2 chłopiec, J6 jeż, K5 koleżanka, S8 skrzat ➲ 6

Zabawa integracyjno-ruchowa „Coś miłego” ➲ 326

Wykonanie prezentów dla wybranych osób

Nauczyciel przygotowuje materiały do wykonania przedmiotów przedstawionych w zeszycie ćwiczeń na stronie 31 – gromadzi je na stolikach ustawionych do pracy grupowej. Dzieci decydują, który prezent będą wykonywać i dla kogo. Przed rozpoczęciem pracy wyjaśniamy, w jaki sposób należy daną rzecz zrobić.

Bransoletka – z kolorowych sznurków (lub muliny, kordonka, włóczki) zebranych po kilka robi się warkocz o długości obwodu nadgarstka, a następnie wykańcza luźnymi sznureczkami, aby można było zawiązać ozdobę na ręce. Wcześniej należy sprawdzić, jakiej długości powinny być pasma nici.

Ludzik z plasteliny – dzieci lepią dowolną postać według własnego pomysłu.

Kartka świąteczna – kartonową kolorową kartkę A4 (lub A5) należy zgiąć na pół i jedną część ozdobić dowolnymi świątecznymi motywami.

Autko – dwa pudełka po zapałkach skleja się razem i okleja kolorowym papierem. Na nich przykleja się kolejne pudełko, oklejone tym samym papierem, co podstawa. Nalepia się okna i dorysowuje pozostałe elementy auta. Na koniec dokleja się koła wycięte z kartonu.

Komódka na drobiazgi – skleja się razem 10 pudełek po zapałkach tak, aby tworzyły piramidę. Zewnętrzne pudełka powinny być oklejone kolorowym papierem. Na szufladkach należy umocować mocnym klejem malutkie guziczki, które będą służyły jako uchwyty.

Breloczek z wełny – należy wyciąć z grubszego kartonu dwa jednakowe kółka o średnicy ok. 12 cm z mniejszymi otworami w środku. Na taki pierścień nawija się dużą ilość włóczki. Następnie przecina

się wełnę wzdłuż brzegu koła. Aby powstał pompon, wiąże się ciasno nawiniętą wełnę, rozchylając brzegi kółek. Na koniec wyciąga się kartonowe kółka. Do pompona przywiązuje się sznurek – uchwyt breloczka.

Nauczyciel musi dopilnować, aby dzieci w miarę równomiernie podzieliły się pracami. Można wykonać więcej niż jeden prezent lub ograniczyć liczbę rzeczy do wykonania i tym samym liczbę grup do 3–4.

Na koniec uczniowie prezentują wykonane prace. Opisują ustnie wybrane prezenty i nazywają osoby, dla których są przeznaczone.

XIV-3 Jak możemy świętować w naszej klasie? Planowanie inscenizacji

Materiały: P1 s. 124–126 Z2 s. 32–33 M. Kulis „Robimy jasełka" (część I) ➲ 295 słowniczek
- fotografie z jasełek (np. ze szkolnej kroniki)
- arkusz brystolu A2

Zabawa w skojarzenia ze słowem *święta* – wprowadzenie słowa *jasełka*

Uczniowie siedzą kręgiem. Nauczyciel prosi dzieci, aby po kolei podawały swoje skojarzenia ze słowem *święta*. Po wysłuchaniu wszystkich wypowiedzi podsumowuje zabawę, mówiąc, jakie skojarzenie powtarzało się najczęściej. Jeśli nie pojawiło się słowo *jasełka*, prowadzący je podaje i wyjaśnia, co to słowo oznacza, pyta, czy dzieci brały kiedyś udział w przedstawieniu jasełkowym.

Nauczyciel może pokazać dzieciom fotografie szkolnych jasełek (jeśli jest w szkole taka tradycja), znajdujące się na przykład w kronice szkoły.

Opowiadanie Marii Kulis „Robimy jasełka?" (część I) ➲ 295

Nauczyciel odczytuje pierwszy fragment opowiadania – do słów: „ ...i za dwa tygodnie uroczysta premiera! – dokończyła Gabrysia". Następnie rozmawia z uczniami o jego treści.

Druga część opowiadania będzie czytana później.

P1 Podręcznik, s. 124–125

Tekst, ilustracja i pytanie 1

►► Co przedstawia ilustracja? Kogo rozpoznajesz? Przyjrzyj się postaciom. Spróbuj je nazwać. [Maryja, Józef, Jezus (dzieciątko), pasterze, aniołowie, królowie, zwierzęta]

►► Odszukaj na ilustracji, kto gra role wymienione pod ilustracją. [Iwonka gra Maryję, Antek – Józefa, Ela – anioła, Oskar – króla, Róża – pastuszka.]

►► Powiedz własnymi słowami, czym są jasełka.

Tekst E. Stadtmüller „Jasełkowy teatrzyk"

Dzieci wraz z nauczycielem analizują sposób zapisu tekstu, np. zróżnicowanie czcionek, wyróżnienie ról, uwagi dodatkowe i didaskalia.

►► Jak myślisz, dlaczego do napisania tekstu „Jasełkowego teatrzyku" użyto czcionek różnej wielkości i grubości? [W tekście mniejszą czcionką zapisano wskazówki, jak mówi dana postać i jaka kolęda powinna być zaśpiewana podczas występu.]

►► Kto występuje w scence, ale nic nie mówi? [mały Jezus] Jaką rolę może pełnić pani Magda? [kieruje przedstawieniem]

Następnie dzieci czytają tekst z podziałem na role.

Historyjka z papugą Sylabą

►► Co tym razem robiła papuga Sylaba, przygotowując się do jasełek? Czy papuga w stroju osła mogłaby zagrać w jasełkach? Dlaczego Sylaba nie wybrała stroju króla?

Rozmowa o przygotowaniach do jasełek i przygotowanie planu działań

W trakcie rozmowy powinien zostać zapisany plan działań. Dzieci próbują ustalić kolejne zadania. Nauczyciel zapisuje plan działań na arkuszu brystolu A2 (będzie można odnosić się do niego przy pracy nad przedstawieniem).

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 32–33

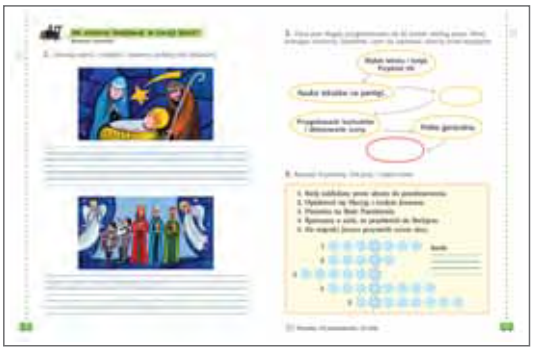

Ćwiczenie 1

▸▸ Jakie postacie widać na obrazkach? Kto jest najważniejszym bohaterem? [mały Jezus]

▸▸ Dopasuj napisy z naklejek.

▸▸ Uzupełnij podpisy pod obrazkami. Zwróć uwagę, które nazwy się pisze wielką, a które małą literą. Nie zapomnij o przecinkach.

Ćwiczenie 2

▸▸ Klasa pani Magdy przygotowywała się do jasełek według planu. Jakie zapisy powinny się znaleźć w pustych pętlach? Wklej brakujące elementy.

▸▸ Opowiedz, czym się zajmowali aktorzy przed występem.

▸▸ Porównaj plan przygotowany przez naszą klasę z planem z podręcznika.

Ćwiczenie 3

▸▸ Rozwiąż krzyżówkę. Odczytaj i napisz hasło. [teatr]

▸▸ Czy jasełka to też teatr? Dlaczego?

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – P29 próba, P31 przedstawienie, S25 strój ➲ 6

P1 Podręcznik, s. 126

Tekst informacyjny

▸▸ Czy spotkałeś kiedyś kolędników? Jak wyglądali?

▸▸ Co powinni umieć kolędnicy? Co wspólnego mają jasełka i kolędnicy?

Tekst E. Stadtmüller „Hej, kolęda, kolęda”

▸▸ Ilu było kolędników?

▸▸ Jakie emocje mogą towarzyszyć poszczególnym postaciom? [np. pastuszkowi towarzyszy radość, śmierci – groza, strach itp.]

▸▸ Jak wypowiedzieć tekst anioła rozradowanym głosem? Jak wypowiedzieć tekst pastuszka, by słychać było zdumienie?

Dzieci w parach przygotowują wyraziste czytanie fragmentów, dbając o oddanie głosem treści i emocji. Na koniec prezentują przygotowane fragmenty.

Omówienie klasowych jasełek – przydzielanie ról

Nauczyciel wybiera scenariusz jasełek w zależności od potrzeb i możliwości klasy. Korzysta z przygotowanego we własnym zakresie tekstu lub z jednego z tekstów Ewy Stadtmüller: „Jasełkowy teatrzyk” lub „Hej, kolęda, kolęda”. Nauczyciel przydziela role, ustala, w jakim terminie dzieci mają się ich nauczyć na pamięć. Warto przewidzieć rolę dla każdego dziecka w klasie, np. wyznaczyć wielu aniołów i pastuszków, a ich wypowiedzi podzielić na pojedyncze linijki lub zaproponować recytacje chóralne. Po przydzieleniu ról dzieci czytają wybrany tekst jasełek w ramach przygotowania do nauki roli.

XIV-4 Zapraszamy na przedstawienie. Ważne informacje w zaproszeniu

Materiały: P1 s. 127–128 Z2 s. 34–35 słowniczek ▪ plan działań sporządzony na poprzednich zajęciach ▪ materiały do pracy plastycznej

Rozmowa na temat przygotowań do klasowych jasełek

Uczniowie omawiają stan przygotowań do jasełek. Wykorzystując plan działań spisany wcześniej na arkuszu brystolu, nauczyciel kieruje rozmową tak, aby uczniowie odkryli, że należy przygotować zaproszenia dla gości. Rozmowa dotyczy też terminu i miejsca przedstawienia.

Następnie rozmawiamy na temat kostiumów. Dzieci ustalają, jakie elementy stroju powinni mieć poszczególni aktorzy i kto pomoże je przygotować. Po dyskusji nauczyciel zapisuje na tablicy notatki na ten temat (można wykonać rysunek danej postaci i obok zapisać jej opis), np.:

anioł – długa biała suknia, skrzydła z kartonu, aureola z drutu;

pasterz – biała koszula, ciemne spodnie, kamizelka futrzana, grube skarpety.

Każde dziecko przepisuje do zeszytu tylko tę notatkę, która dotyczy jego roli.

P1 Podręcznik, s. 127

Treść zaproszenia i pytanie 1

▶▶ Odczytaj treść zaproszenia.

▶▶ Jakiego wydarzenia dotyczy to zaproszenie?

▶▶ Jakie ważne informacje są ujęte w zaproszeniu? [np. data i miejsce koncertu, nazwa chóru – organizatora koncertu]

▶▶ Zaproszenie powinno zawierać pięć ważnych informacji. Przeczytaj pytania zapisane obok zaproszenia i odpowiedz na nie.

Ćwiczenie plastyczne i instrukcja

▶▶ Zaprojektuj zaproszenie na dowolną uroczystość, na przykład na swoje urodziny.

Zob. jeden z następnych modułów zajęć.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 34–35

Ćwiczenie 1

▶▶ Doklej pytania pasujące do wskazanych fragmentów zaproszenia.

Ćwiczenie 2

▶▶ Zaproszenie powinno zawierać pięć ważnych informacji. Napisz brakujące pytania.

Zachęcamy uczniów, aby postarali się zapamiętać informacje, które należy zamieścić w zaproszeniu. Nauczyciel podpowiada, że każde zaproszenie powinno zawierać 5 elementów, tak jak dłoń ma 5 palców. Dzięki temu skojarzeniu uczniowie mogą łatwiej zapamiętać strukturę zaproszenia.

Ćwiczenie 3

▶▶ Rozszyfruj hasło.

Ćwiczenie 4

Dzieci samodzielnie czytają podane informacje i najpierw ustnie, a potem pisemnie ustalają odpowiedzi na pytania.

▸▸ Napisz tekst zaproszenia. Skorzystaj z poniższych informacji.

▸▸ Odczytaj zaproszenie, które napisałeś.

Ćwiczenie 5

▸▸ Napisz w zeszycie zaproszenie na dowolną uroczystość.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C8 chór, W25 występ ➲ 6

Tworzenie ozdobnych kartek

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej", s. 14.

Przed przystąpieniem do ozdabiania kartek można zasugerować dzieciom, aby poszukały inspiracji np. w podręczniku na stronie 128. Kartki można przeznaczyć na zaproszenia na jasełka.

P1 Podręcznik, s. 128

Zadanie 2

▸▸ Ela, Antek, Iwonka i Oskar przygotowali ozdobne kartki. Kartka Iwonki nie została opisana. Która to kartka? Powiedz jak najdokładniej, co się na niej znajduje.

Zadanie 3

▸▸ Z podanych przymiotników i rzeczowników utwórz wyrażenia pasujące do powyższych kartek.

Tworzenie zdań opisujących kartki wykonane przez dzieci

Podobnie jak w zadaniu poprzednim uczniowie układają zdania opisujące własne kartki – najpierw ustnie, a potem zapisują zdania w zeszycie.

Notatka o informacjach w zaproszeniu, które mają przygotować dzieci

Uczniowie piszą w zeszytach notatkę dotyczącą zaproszenia, które klasa ma przygotować. Zapisują pytania: *Kto? Kogo? Na co? Kiedy? Gdzie?* i do każdego dodają kolejno ustalenia dotyczące przedstawienia jasełkowego organizowanego w klasie.

XIV-5 Przygotowania do Świąt. Wyrazy z *ę* oraz *en*

Materiały: P1 s. 129–131 Z2 s. 36–37 10–11 B M. Kulis „Robimy jasełka" (część II) ➲ 296 płyta z kolędami ▪ plan działań sporządzony na poprzednich zajęciach ▪ teatrzyk kukiełkowy lub duża rama ▪ słowniczek ▪ pastorałka „Kaczka pstra" ▪ fotografie szopek krakowskich ▪ materiały do ozdobienia szopki

Ulubione kolędy dzieci – rozpoznawanie i śpiewanie wybranych utworów

Nauczyciel przygotowuje nagrania kolęd. Dzieci słuchają kilku krótkich fragmentów i próbują odgadnąć, z której kolędy pochodzą. Następnie rozmawiają o tym, jakie są ich ulubione kolędy i jakie śpiewa się w ich domach.

Warto zaprezentować dzieciom te utwory, które znajdują się w tekście wybranym do inscenizacji. Ponadto warto uwzględnić te kolędy, które są na stronie 129 podręcznika: „Jezus malusieńki", „Lulajże, Jezuniu", „Pójdźmy wszyscy do stajenki", „Przybieżeli do Betlejem pasterze".

P1 **Podręcznik, s. 129**

Fragmenty kolęd i pytanie 1

▸▸ Którą z tych kolęd potrafisz zaśpiewać?

Ciekawostka

▸▸ Czy znasz jakąś pastorałkę? Spróbuj ją zaśpiewać.

Rozmowa o przygotowaniach do Świąt w domach, w szkołach, w klasie

Dalszy ciąg opowiadania Marii Kulis „Robimy jasełka?" (część II) ➲ 296

Zanim nauczyciel odczyta kolejny fragment opowiadania (zaczynający się do słów „W II E kłótni było co niemiara"), dzieci przypominają treść pierwszej części opowiadania.

Ponowne omówienie planu działań związanych z przedstawieniem jasełkowym

Dzieci przypominają, jaki plan działań ustalono na poprzednich zajęciach. Nauczyciel pokazuje taki plan, spisany wcześniej na arkuszu brystolu, i punktuje, co już wykonano, a co jeszcze trzeba zrobić.

Nauczyciel, nawiązując do treści przeczytanego opowiadania, informuje, że na tych zajęciach klasa będzie wybierać kolędy i uczyć się ich.

Ćwiczenia aktorskie i dykcyjne

Do zabawy warto wykorzystać stojący teatrzyk (kukiełkowy) lub dużą ramę zrobioną na przykład z kartonu. Dzieci stają w okienku teatrzyku (lub za ramą) i wykonują aktorskie zadania:

▷▷ Pokaż radość, smutek, znudzenie, strach, złość, prośbę.

▷▷ Wypowiedz głośno sylaby: *ma, mo, me, mi, mu, my*.

▷▷ Wypowiedz cicho sylaby: *wa, wo, we, wu, wy, wi*.

▷▷ Wypowiedz głośno (cicho; coraz głośniej; coraz ciszej) zdania:

Karolek roluje rulon. Po deszczu szosa sucha. No cóż, że żaby rechoczą. Wół wpadł w dół.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 2 – odczytywanie zdania *Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego* B

P1 **Podręcznik, s. 130–131**

Zadanie 2

▸▸ Przygotuj się do występu. Sylaby wypowiadaj wolno, wyraźnie i głośno.

Zadanie 3

▸▸ Na liście spraw przedświątecznych znajdź wyrazy z *ę* i *en*.

Historyjka z papugą Sylabą

Dzieci oglądają historyjkę i komentują ją. Zwracamy uwagę na brak ostrożności w zachowaniu papugi Sylaby podczas wejścia na drabinę i przestrzegamy dzieci przed samowolnym wspinaniem się na drabinę.

Przepis na ciasteczka

▶▶ Przeczytaj przepis. Powtórz, jakie składniki są potrzebne do zrobienia lukru. Do czego wykorzystuje się lukier? [do polewania, ozdabiania ciast i ciastek]

Zadanie 4

▶▶ Antek, Iwonka, Ela i Oskar lukrowali ciasteczka i pierniczki. Dopasuj ciasteczka do informacji podanych przez dzieci.

Można zaproponować dzieciom, aby w domu przy najbliższej okazji spróbowały zrobić lukier według podanego przepisu i polukrowały dowolne ciasteczka w podobny sposób, jak zrobili to nasi bohaterowie. Jeśli zechcą wykorzystać do ozdabiania ciasteczek składniki wymienione w uwadze pod przepisem, muszą to zrobić, zanim lukier zastygnie.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 36–37

Ćwiczenie 1

▶▶ Połącz elementy łańcuchów zgodnie z kolejnością w kolędach.

Ćwiczenie 2

▶▶ Przeczytaj głośno wyrazy. Do których worków powinny trafić te wyrazy? Zaznacz litery według wzoru i dorysuj strzałki.

▶▶ Przeczytaj wyrazy z *ę*. Przeczytaj wyrazy z *en*. Postaraj się o wyraźną wymowę.

Ćwiczenie 3

▶▶ Uzupełnij zdania wyrazami z poprzedniego ćwiczenia.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K1 kalendarz, K7 kolęda, P26 prezent ➲ 6

Słuchanie i nauka pastorałki „Kaczka pstra”

Na zajęciach z muzyki dzieci będą się uczyły pastorałki „Kaczka pstra”. Teraz mogą wysłuchać nagrania (ale naukę tej pastorałki lepiej zostawić na zajęcia muzyczne, żeby dzieciom nie pomyliły się kolędy z pastorałkami).

Omówienie tradycji tworzenia szopek

▷▷ Gdzie można zobaczyć szopkę betlejemską? Co ona przedstawia? Jakie postaci się w niej znajdują?

▷▷ Czy widziałeś już jakąś szopkę? Gdzie? Z czego była wykonana? Jakie były w niej postacie?

Warto dzieciom opowiedzieć o szopkach krakowskich i pokazać fotografie takiej szopki.

▷▷ Czym się różnią szopki krakowskie od tych, które są ustawiane w kościołach lub pod choinkami w domach?

▷▷ Co przypomina szopka krakowska? [kościół (strzeliste wieże jak w kościele Mariackim w Krakowie)]

Kartonikowa wyprawka z elementami makiety szopki 10–11

Uczniowie wycinają elementy szopki i odpowiednio je zaginają. Następnie ustawiają postacie. Szopkę mogą dodatkowo ozdobić, np. zielonymi gałązkami, watą, kolorowym papierem itp., aby każde dziecko miało trochę inną szopkę.

Postacie z szopki można wykorzystać w jasełkach przygotowanych jako teatrzyk kukiełkowy.

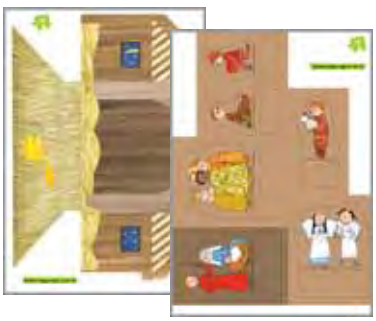

XIV-6 Jaka choinka jest najpiękniejsza? Zamiana liczby pojedynczej na mnogą

Materiały: P1 s. 132–133 Z2 s. 38–41 zdjęcia choinek Pol. 1.46-Pol. 1.50 słowniczek ▪ blok rysunkowy, kartki w 3 linie, blok techniczny ▪ materiały do wykonania ozdób świątecznych

Próba przedstawienia jasełkowego

Na początek dzieci wykonują ćwiczenia dykcyjne wybrane z proponowanych wcześniej. Następny punkt to czytanie z podziałem na role (lub recytowanie z pamięci) tekstu jasełek. Ćwiczymy z dziećmi śpiewanie kolęd oraz ruch sceniczny.

Grupowe wykonanie ilustracji do plakatu

Dzieci wykonują w grupach ilustracje, które po wycięciu będzie można umieścić na plakatach informujących o przedstawieniu jasełkowym.

Wspólne redagowanie zaproszenia na jasełka przygotowywane w klasie

Dzieci przypominają zasadę pięciu pytań odnoszącą się do zaproszenia. Wspólnie redagują zaproszenie, a nauczyciel zapisuje tekst na tablicy. Uczniowie przepisują go na kartki, np. z zeszytu w trzy linie, tak aby po sprawdzeniu poprawności zapisu wkleić je do ozdobnych kartek, które wykonali na wcześniejszych zajęciach. Przepisanie na oddzielnych kartkach umożliwi poprawienie ewentualnych błędów. Jeśli dzieci wykorzystały tamte kartki, wklejają zaproszenia na kartki z bloku technicznego. Wybrane dziecko (lub kilkoro dzieci) wpisuje tekst na duże plakaty informujące o przedstawieniu. Aby ozdobić plakaty, dzieci naklejają na nie rysunki wykonane i wycięte wcześniej.

W tym momencie należy ustalić termin przedstawienia oraz kolejnych prób.

Rozmowa na temat zbliżających się Świąt i o choince – ważnym symbolu Świąt

▷▷ Po czym można poznać, że zbliżają się Święta? Jakie symbole (oznaki) zbliżających się Świąt można zauważyć w domu, na ulicy, w klasie? Które z nich lubisz/podobają ci się najbardziej?

▷▷ Czy już widać gdzieś jakieś choinki? Co nazywamy choinką? [udekorowane drzewko]

▷▷ W jakich miejscach, oprócz domów, widziałeś przystrojone choinki? [na rynkach miast, w kościołach, w sklepach, na placach miejskich, w ogrodach i przed domami prywatnymi, przed budynkami publicznymi] Jaka choinka jest według ciebie najpiękniejsza?

P1 Podręcznik, s. 132–133

Tekst „Ozdoby choinkowe” i pytania 1–4

►► Jakie drzewa mogą być choinką?

►► Czym dawniej dekorowano choinki, a czym ozdabia się je dzisiaj? Czym dawniej oświetlano choinki?

►► Jakie znaczenie przypisywało się gwieździe zawieszanej na czubku choinki? Jakie znaczenie przypisywano łańcuchom, a jakie – dzwonkom? Co było zadaniem aniołów?

►► Dlaczego oświetlano choinkę? Dlaczego zawieszano na choince dzwonki?

Ciekawostka

►► Jak ozdabiano domy, zanim rozpowszechnił się zwyczaj ubierania świątecznej choinki?

Słowo *podłaźniczka* warto zapisać na tablicy, aby dzieci mogły poznać jego formę w mianowniku, i powtórzyć je wspólnie kilka razy.

Zadanie 5

►► Według jakiej zasady zapisano wyrazy? Podaj inne przykłady podobnych par wyrazów.

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że o wyrazach w pierwszym rzędzie możemy powiedzieć, że są w liczbie pojedynczej, a o wyrazach w drugim rzędzie – że są w liczbie mnogiej.

Oglądanie zdjęć choinek z różnych miejsc na świecie ⊙ Pol. 1.46-Pol. 1.50

Nauczyciel przed zajęciami przygotowuje projektor oraz komputer, z którego uruchomi płytę i pokaże dzieciom zdjęcia choinek. Zdjęcia można też wydrukować i udekorować nimi klasę.

Wyświetlając zdjęcia słynnych choinek z całego świata, warto skierować uwagę dzieci na widoczne w tle charakterystyczne dla różnych miast budowle, które pozwalają rozpoznać miejsca, z jakich pochodzą te choinki. Są to:

1. Waszyngton (biały obelisk – pomnik Waszyngtona, ang. *Washington Monument*)
2. Nowy Jork (na pierwszym planie widoczna pozłacana statua Prometeusza przed jednym z wieżowców Rockefeller Center)
4. Rzym (fragmenty Koloseum)
5. Berlin (Brama Brandenburska),
6. Praga (po lewej stronie – wieża Ratusza Staromiejskiego)
7. Warszawa (Zamek Królewski)
8. Waszyngton (Kapitol – siedziba Kongresu Stanów Zjednoczonych)
9. Watykan (bazylika św. Piotra)
10. Gdańsk (Ratusz Głównego Miasta)

Podczas prezentacji zdjęć można zapytać:

▷▷ Które z ozdób wymienionych w tekście widoczne są na prezentowanych choinkach? Powtórz, jakie znaczenie miały te ozdoby w przeszłości.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 38–39

Ćwiczenie 1

►► Znajdź w tekście „Ozdoby choinkowe", zamieszczonym w podręczniku na stronach 132–133, nazwy drzew i napisz je pod fotografiami.

►► Zajrzyj do podręcznika na stronę 61 i powiedz, po czym rozpoznasz, czy twoja choinka jest jodłą, świerkiem czy sosną. Jeśli w domu lub w klasie masz żywą, a nie sztuczną choinkę, spróbuj ustalić, jakie to drzewko.

Ćwiczenie 2

►► Połącz wyrazy pasujące do siebie. Pokoloruj ozdoby.

Ćwiczenie 3

►► W poniższym fragmencie wiersza „Choinka" Ludwika Jerzego Kerna podkreśl nazwy ozdób choinkowych. Te, które występują w liczbie mnogiej podkreśl podwójną linią. Dorysuj ozdoby choinkowe zgodnie z fragmentem wiersza.

►► Przeczytaj wiersz, zastępując nazwy podkreślone pojedynczą linią odpowiednimi wyrażeniami w liczbie mnogiej.

Tworzenie liczby mnogiej

Nauczyciel podaje nazwę w liczbie pojedynczej, a dzieci tworzą liczbę mnogą, np. *jeden obrus, ale trzy...* , uczniowie dopowiadają: *obrusy*.

►► Podaj przykłady rzeczowników, np. nazwy przyborów szkolnych, które masz w piórniku.

►► Wypowiedz te nazwy najpierw w liczbie pojedynczej, a potem w liczbie mnogiej.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 40–41

Ćwiczenie 4

►► Dopisz wyrazy w liczbie mnogiej według wzoru.

Ćwiczenie 5

►► Uzupełnij zdanie wyrazami z poprzedniego ćwiczenia. Dopisz swoje propozycje. Odczytaj zdania.

Warto zwrócić uwagę, że przecinki stawiamy po całych wyrażeniach.

Ćwiczenie 6

►► Narysuj wzory po śladzie ręką, której zwykle nie używasz do pisania.

Ćwiczenie 7

►► Obejrzyj kartki świąteczne z dawnych lat. Co jest napisane na każdej z tych starych kartek świątecznych? Napisz te życzenia w liniaturze jak najpiękniej. Zwróć uwagę, jaką literą – wielką czy małą – słowa te są napisane na kartkach. Pokoloruj rysunek.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B4 bombka, J1 jabłko, P1 pachnący, S12 słodki ➲ 6

Wykonanie ozdób świątecznych

Wykonane ozdoby uczniowie mogą grupować i klasyfikować, używając nazw z wiersza „Choinka”: np. gwiazdy, łańcuchy, anioły, dzwonki. Część z nich dzieci mogą zabrać do domów, a część można wykorzystać do dekoracji klasowej choinki.

Omówienie zadania domowego

Zadaniem dzieci jest rozmowa z domownikami na temat zwyczajów w rodzinie podczas wieczoru wigilijnego i tradycyjnych potraw podawanych na wieczerzę wigilijną. Ponadto dzieci powinny się zastanowić, w których pracach kuchennych byłyby w stanie pomóc swoim rodzicom (np. kształcące jest odważanie potrzebnych składników).

XIV-7 Jak świętujemy w domu? Świąteczne tradycje

Materiały: P1 s. 134–135 Z2 s. 42–45 B słowniczek ▪ ciasta, owoce, bakalie i inne przysmaki wigilijne

Wypowiedzi uczniów na temat przygotowań do Świąt w ich domach

P1 Podręcznik, s. 134–135

Wiersz T. Kubiaka „Wieczór wigilijny” i pytania 1–3

Każdy uczeń cicho czyta wiersz. Następnie wiersz jest odczytywany przez dzieci głośno.

►► Jaki moment wigilijnego wieczoru opisał autor w wierszu? Jakie oznaki Świąt wymieniono w wierszu? Jak wygląda stół wigilijny opisany w wierszu?

►► Kto zgromadził się przy stole?

►► Czego mama życzyła synkowi? Jak myślisz, dlaczego wypowiedziała takie życzenie? Dlaczego mama podczas łamania się opłatkiem miała łzy w oczach? [Była wzruszona.]

▸▸ Czego życzą sobie ludzie podczas łamania się opłatkiem?

Tekst pod ilustracjami i zadanie 4

▸▸ Jakie zwyczaje świąteczne są przedstawione na kolejnych obrazkach? Zatytułuj każdy z obrazków. Ustal, w jakiej kolejności występują te wydarzenia w dzień Wigilii.

▸▸ Które z tych obrazków mogłyby być ilustracjami do wiersza „Wieczór wigilijny”?

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 2 – układanie w kolejności wydarzeń z wieczoru wigilijnego B

Rozmowa na temat potraw wigilijnych podawanych w domach uczniów

Uczniowie wymieniają nazwy potraw podawanych w ich domach i swoje ulubione dania. Planują, w jaki sposób mogą uczestniczyć w przygotowaniu potraw. Przy okazji możemy wspomnieć o tradycyjnym poście w dzień Wigilii (choć już nieobowiązującym tego dnia), wyjaśniamy, co oznacza słowo *post* (będzie to potrzebne podczas omawiania wiersza M. Strzałkowskiej – zob. następny moduł zajęć).

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 42–43**

Ćwiczenie 1

Nauczyciel czyta dzieciom wiersz. Dzieci śledzą wzrokiem tekst i próbują dopowiadać brakujące wyrazy. Warto się upewnić, że dzieci rozumieją znaczenie sformułowań i wyrazów: *rozkosze podniebienia*, *pościć*, *ryby mkną w zawody*, *nęci smakiem*, *racz do woli się kompotem*, *popuść pasa*.

▸▸ Doklej w tekście brakujące rymy.

▸▸ Przeczytaj wiersz po cichu i podkreśl w nim nazwy potraw. Odszukaj te potrawy na ilustracji.

Ćwiczenie 2

▸▸ Wypisz z wiersza przykłady wigilijnych potraw i przekąsek. Odczytaj wybrany przez ciebie zestaw dań wigilijnych.

Jako zadanie domowe można polecić uczniom spisanie zestawu potraw, które się znajdą na wigilijnych stołach w ich domach.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 2 – dobieranie w pary rymujących się wyrazów B

Dzieci mogą rymujące się pary wyrazów przepisać lub wkleić do zeszytu.

▹▹ Spróbuj ułożyć krótką rymowankę, korzystając z dobranych par rymujących się wyrazów.

Ten moduł można zrealizować trochę później (po ćwiczeniu 4).

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 44–45**

Ćwiczenie 3

▸▸ Popatrz na fotografie. Jakie naczynia na nich rozpoznajesz?

▸▸ Przeczytaj nazwy naczyń. Odszukaj i zaznacz nazwy tych naczyń, których używasz na co dzień.

▸▸ Które nazwy są dla ciebie nowe? Podkreśl je. Połącz wyrazy z odpowiednimi fotografiami.

Niektórych nazw dzieci mogą nie znać (np. sosjerka, salaterka, waza, patera, karafka, półmisek). Trzeba wówczas wyjaśnić, do czego mogą służyć i kiedy się je wykorzystuje.

Ćwiczenie 4

▸▸ Do podanych wyrazów dopisz rymy. Najpierw spróbuj samodzielnie wymyślić jakiś rym do podanego słowa. Potem poszukaj odpowiednich słów w ćwiczeniu 3 na stronie obok.

Być może wyjaśnienia będzie wymagało słowo *susz* (świąteczny na kompot). Należy też zwrócić uwagę, że nie wszystkie rymy kończą się tymi samymi literami, np. rym do *susz* to *nóż* (końcówki podobnie brzmią, dlatego te słowa się rymują).

▸▸ Przeczytaj utworzone pary rymujących się wyrazów. [bombonierka – salaterka, sosjerka; maślanka – filiżanka, szklanka; bułeczka – łyżeczka; pasta z sera – patera, pół pierniczka – maselniczka, cukierniczka, solniczka; susz – nóż]

Ćwiczenie 5

▸▸ Obejrzyj obrazek z papugą Sylabą. Jakie naczynia rozpoznajesz w stosie naczyń, które niesie papuga?

▸▸ Papuga Sylaba planuje, jakie naczynia będą jej potrzebne do podania świątecznej kolacji. Uzupełnij zdania.

Jeśli dzieci będą miały kłopot z wykonaniem tego ćwiczenia, można najpierw wspólnie ustnie ustalić nazwy naczyń, które będą potrzebne Sylabie, a następnie na tablicy napisać je we właściwej formie, aby uczniowie mogli je przepisać. [do wazy, na półmisku, do dzbanka, w sosjerce, do solniczki, do cukierniczki, w filiżankach, na paterze]

▸▸ Przeczytaj utworzone zdania.

▸▸ Przekształć podane zdania tak, jakbyś mówił o tym, co zrobi papuga. [np. Papuga zupę naleje do wazy. Ryby ułoży na półmisku itd.]

Warto zwrócić uwagę uczniów na różnicę w pisowni w zdaniach:
Ja naleję (*nasypię*).
Papuga naleje (*nasypie*).

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – F1 filiżanka, Ł4 łyżka, N13 nóż, S32 śledź, U2 ułożyć ➲ 6

Degustacja przysmaków wigilijnych
Dzieci degustują ciasta, bakalie, kompot z suszonych owoców i owoce podawane na wigilijne stoły. Zwracamy uwagę na zapachy.

XIV-8 Czego życzymy w świąteczny czas? Formułowanie życzeń. Wyrazy z *ch*

Materiały: P1 s. 136–137 Z2 s. 46–47, s. 82–84 D słowniczek ▪ kartki świąteczne ▪ blok techniczny, papier kolorowy ▪ wigilijne nakrycie stołu, opłatek, nagrania kolęd

Oglądanie kartek świątecznych
Gromadzimy w klasie różne kartki świąteczne – dawne (sprzed kilkudziesięciu lat) i współczesne, specjalnie zakupione i otrzymane od krewnych czy znajomych, a także zrobione własnoręcznie. Dzieci oglądają kartki. Zadajemy pytania typu:

▹▹ Opisz, co widzisz na kartkach świątecznych.

▹▹ Jakie są tu postacie?

▹▹ Co jeszcze znajduje się na tych kartkach?

▹▹ Do kogo wysyła się kartki świąteczne?

▹▹ W jaki jeszcze sposób możemy przesłać, przekazać życzenia świąteczne? [e-mail, SMS, rozmowa telefoniczna]

P1 **Podręcznik, s. 136–137**

Wiersz W. Melzackiego „Wesołych Świąt!" i pytanie 1

►► Które życzenia z wiersza najbardziej ci się podobają?

Wypowiedź Oskara i zadanie 2

►► Oskar ułożył życzenia dla babci. Które wyrazy z wiersza wykorzystał? Wskaż je w życzeniach Oskara. Co mogła odpowiedzieć babcia?

Instrukcja „Aniołek"

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej", s. 14.

►► Na podstawie instrukcji (obrazków) opowiedz, jakie czynności wykonasz. Użyj wybranych zwrotów, np. *na początku / w pierwszej kolejności, następnie, potem, później, dalej, na końcu, na zakończenie.*

Wyrazy na tablicy, zadanie 3 i wypowiedź pani Magdy

►► Co wspólnego mają wyrazy zapisane na tablicy? Które z nich można wykorzystać do życzeń świątecznych?

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 46–47**

Ćwiczenie 1

►► Uzupełnij życzenia. Możesz skorzystać z podpowiedzi.

►► Odczytaj zestawy życzeń. Który zestaw życzeń podoba ci się najbardziej? Postaraj się je zapamiętać i wykorzystaj przy najbliższej okazji.

Ćwiczenie 2

►► Wymień osoby, którym będziesz składać życzenia świąteczne.

Ćwiczenie 3

►► Przeczytaj głośno wyrazy zapisane obok. Jaka głoska powtarza się w każdym z nich? Jak została zapisana? Pokoloruj odpowiednie litery. Ponownie przeczytaj wyrazy. Spróbuj je zapamiętać. Powtórz z pamięci te, które pamiętasz.

Ćwiczenie 4

►► Uzupełnij tekst wyrazami z poprzedniego ćwiczenia. Przeczytaj swój tekst.

Ćwiczenie 5

►► Napisz w zeszycie życzenia dla wybranej osoby.

Ćwiczenie to można zadać do domu. Ważne, aby dzieci – po napisaniu własnych życzeń – miały możliwość odczytać je głośno w klasie.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 2 – układanie życzeń świątecznych z rozsypanki wyrazowej D

Warto powiedzieć dzieciom, że nawet jeśli życzenia napiszą na komputerze albo ułożą z drukowanych zwrotów, to i tak nagłówka i podpisu nie należy drukować, tylko zostawić miejsce i dopisać je ręcznie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C5 choinka, G1 gałązka, Ł1 łańcuch, Z26 życzenia ➲ 6

Z2 **Zeszyt ćwiczeń s. 82–84 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie D1

▸▸ Zaznacz w wyrazach *en* oraz *ę* i przepisz te wyrazy.

Ćwiczenie D2

▸▸ Ułóż dwa zdania z rozsypanki wyrazowej i napisz je w liniaturze.

Ćwiczenie D3

▸▸ Rozwiąż krzyżówkę. We wszystkich wyrazach występuje *ch*.

Ćwiczenie D4

▸▸ Podpisz obrazki według wzoru.

Ćwiczenie D5

▸▸ W każdej pętli jest tylko jedna sylaba, która nie pasuje. Skreśl ją. Wybierz dziesięć wyrazów i przepisz do zeszytu.

Projektowanie i wykonywanie kartek świątecznych, którymi uczniowie będą mogli obdarować bliskich

Klasowa wigilia – łamanie się opłatkiem, składanie życzeń, kolędowanie

Przed uroczystością warto porozmawiać z uczniami, jak ważne jest składanie życzeń i towarzysząca temu uroczysta atmosfera. Dobrze byłoby wspomnieć, że chociaż nieporozumienia między ludźmi są nieuniknione, to warto postarać się je wybaczyć – właśnie mamy wspaniałą okazję. Należy też wspomnieć o stosownym zachowaniu podczas spotkania opłatkowego i uświadomić dzieciom wyjątkowość polskiego zwyczaju łamania się opłatkiem.

XV-1 Do czego służy kalendarz? Odczytywanie informacji z kalendarza. Nazwy miesięcy

Materiały: P1 s. 138–139 Z2 s. 48–51 rozsypanka z przysłowiami ◎ Pol. 1.52-Pol. 1.53 ▪ A. Lindgren „Kukułka-Wesołka” ➲ 297 ▪ duży napis *Noworoczne postanowienia* ◎ Pol. 1.51 różne kalendarze, 12 kartek z kalendarza (każda z inną nazwą miesiąca) ▪ kolorowe kartki A4, wstążki, pinezki, klamerki, sznurek

Układanie przysłów z rozsypanki ◎ Pol. 1.52-Pol. 1.53

Nauczyciel przygotowuje rozsypankę z dwoma przysłowiami o Nowym Roku i przypina jej elementy do tablicy. Uczniowie łączą ze sobą odpowiednie części przysłów i je odczytują.

Swobodne wypowiedzi uczniów na temat różnych kalendarzy

Nauczyciel i uczniowie przynoszą na zajęcia różne kalendarze: książkowe, kieszonkowe, biurkowe, ścienne jednokartkowe, ścienne do wydzierania kartek, ścienne trójdzielne, z notatnikami itp. Uczniowie je oglądają i opowiadają, jakie jest przeznaczenie danego kalendarza, kto może być jego właścicielem.

Dzieci mają już wiedzę na temat kalendarza wyniesioną z wcześniejszych zajęć w ramach edukacji matematycznej. Oglądając ponownie kalendarze, możemy przypomnieć podstawowe informacje.

▷▷ Jakie elementy ma każdy z przyniesionych kalendarzy?

▷▷ Czy wszystkie dni są oznaczone w kalendarzu w taki sam sposób?

▷▷ Czym się różnią kartki poszczególnych miesięcy?

▷▷ Ile tygodni mieści się w każdym miesiącu?

▷▷ Które miesiące mają po 31 dni, a które po 30 dni?

▷▷ W jakich dniach są Święta Bożego Narodzenia? itp.

▷▷ Po co ludzie wymyślili kalendarze?

▷▷ Czy w kalendarzu są zaznaczone pory roku?

P1 Podręcznik, s. 138–139

Zdjęcia kalendarzy i pytanie 1

▶▶ Jakiego rodzaju kalendarze tu przedstawiono? [ścienny do wydzierania kartek – miesięczny i dzienny, jednokartkowy – w formie plakatu, książkowy, biurkowy – miesięczny] Jakie informacje można z nich odczytać?

Wypowiedź papugi Sylaby

▶▶ Czy potrafisz wymienić wszystkie nazwy miesięcy?

Wiersz T. Chwastek-Latuszkowej „Noworoczne życzenia” i pytania 2–3

▶▶ O jakiej kartce z kalendarza jest mowa w wierszu „Noworoczne życzenia”? Jaką datę pokazuje ta kartka? [31 grudnia] Co oznaczają zapisy na tej kartce? Jak można nazwać drugą z kartek kalendarza, która pokazano na stronie 139? [np. pierwsza kartka z kalendarza]

►► Jak ludzie świętują ostatni dzień roku (sylwestra)?

►► Jakie można mieć życzenie, gdy się zrywa z kalendarza tę ostatnią w roku kartkę? Odszukaj życzenia zapisane w tekście.

►► Jakie jeszcze noworoczne życzenia zostały zawarte w wierszu? Zastanów się, co ty mógłbyś w sobie zmienić na lepsze.

Przy okazji warto zwrócić uwagę, że słowo *dzień* w zależności od kontekstu może oznaczać całą dobę lub tylko część doby (od wschodu do zachodu słońca).

Historyjka obrazkowa z papugą Sylabą

►► Odczytaj na każdym obrazku godzinę, którą wskazuje zegar. Ile razy kuka wówczas kukułka? Co w tym czasie robi papuga? [W nocy śpi, o czwartej po południu czyta książkę pt. „Joga dla papug", a pół godziny później ćwiczy na dywaniku (zapewne jogę).]

►► Spróbuj wyjaśnić, jak działa zegar z kukułką. [Kukułka kuka co pół godziny, o pełnej godzinie kuka tyle razy, ile wskazuje zegar.]

►► Przeczytaj wypowiedź papugi na ostatnim obrazku. Jak myślisz, ile razy kuka kukułka w ciągu doby?

Uczniowie mogą „strzelać", podając różne liczby. Ten uczeń, który trafi najbliżej właściwej odpowiedzi, otrzyma np. tytuł mistrza zegarów, czyli zegarmistrza.

Policzenie wszystkich kuknięć nie jest łatwe, ale będzie rozwijające, więc warto na to poświęcić czas. Zob. następny moduł zajęć.

Ustalanie – w parach lub w większych grupach – ile razy kukułka kuka w ciągu doby

Przyjmujemy, że podwójne *kuku* to jedno kuknięcie. Proponujemy dzieciom, aby najpierw wymyśliły strategię. Można podpowiedzieć im na przykład takie sposoby:

– Dzieci rysują zegar i przy każdej godzinie doby rysują tyle kresek, ile razy kuka kukułka (1 kreskę w połowie godziny między 12.00 w nocy a 1.00, 1 kreskę o 1.00, 1 kreskę w połowie między 1.00 a 2.00, 2 kreski o 2.00, itd. (aż do godziny 12.00 w nocy). Po narysowaniu kresek zbierają je w pętle po 5 lub po 10 i liczą, ile jest razem kresek.

– Jeden uczeń wymienia kolejne godziny, kiedy kuka kukułka (00.30, 1.00, 1.30, 2.00, 2.30, 3.00 itd. aż do północy), a drugi uczeń rysuje odpowiednią ilość kresek. Najlepiej, gdy będzie zapisywać od razu po 5 kresek – sposobem poznanym na zajęciach z matematyki: 𝍸. Potem zliczają kreski.

Warto też pokazać dzieciom sprytniejszy sposób liczenia kukań, ale dopiero po tym, gdy uczniowie samodzielnie policzą kreski.

Najpierw zauważamy, że doba ma 24 godziny, więc pojedynczych kukań w połowie godziny jest tyle, ile godzin w ciągu doby – zapisujemy wynik rozważań: (24). Następnie sprytnie liczymy kukania o pełnych godzinach. Zauważamy, że o godz. 1.00 i o godz. 9.00 kukułka łącznie kuka 10 razy i tę „pracę" wykonuje 2 razy w ciągu doby – zapisujemy wynik (10 + 10). Podobnie połączymy godziny 2.00 i 8.00 (10 + 10), godziny 3.00 i 7.00 (10 + 10) oraz godziny 4.00 i 6.00 (10 + 10). Potem ustalamy liczby kukań o godzinach, które pozostały – o godz. 5.00 (5 + 5 = 10), o godz. 10.00 (10 + 10), o godz. 11.00 (11 + 11), o godz. 12.00 (12 + 12).

Na koniec trzeba policzyć sumę wszystkich ustalonych liczb. Mamy 11 dziesiątek, czyli 110. Do tej liczby dodajemy pozostałe ustalenia: 110 + 11 + 11 + 12 + 12 + 24. Sprytne dzieci być może zauważą, że do 110 trzeba dodać jeszcze 4 dziesiątki, 1 dwudziestkę i pozostałe jedności (w sumie 10). Nauczyciel może też, dla ułatwienia dzieciom obliczeń, zapisać tę sumę inaczej: 110 + 10 + 10 + + 10 + 10 + 20 + 1 + 1 + 2 + 2 + 4. Z takim dodawaniem dzieci powinny już sobie poradzić i otrzymać odpowiedź na pytanie papugi: *Kukułka w ciągu doby kuka 180 razy.*

Opowiadanie A. Lindgren „Kukułka-Wesołka" ➲ 297

Pisanie lub rysowanie noworocznych postanowień ⦾ Pol. 1.51

Uczniowie rysują lub zapisują swoje noworoczne postanowienia na kolorowych kartkach. Po wykonaniu pracy rolują kartkę, przewiązują wstążką i robią kokardkę. Do rulonu doklejają lub

przywiązują swoją wizytówkę. Nauczyciel może z tych rulonów przygotować gazetkę. Umieszcza napis *Noworoczne postanowienia* i przypina do tablicy rulony dzieci. Można je również przypiąć klamerkami do sznurka.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 48–49

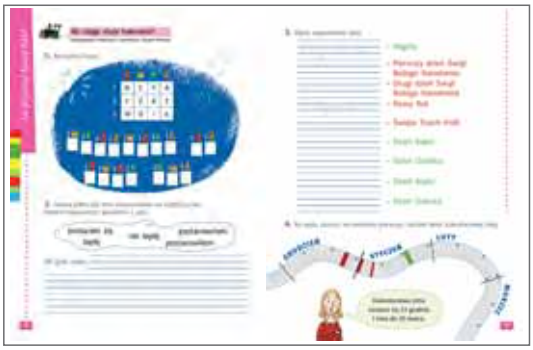

Ćwiczenie 1

►► Czy wiesz, jak odszukiwać litery, aby rozszyfrować hasło?

►► Rozszyfruj hasło.

Nauczyciel pomaga uczniom rozszyfrować pierwsze litery. Prosi, by palcem wskazali liczbę 2 nad okienkiem i wyszukali 2 w tabeli (podobnie postępują w wypadku korony). Uczniowie prowadzą palec z boku i z góry, w miejscu zetknięcia odczytują: *Ż*.

Ćwiczenie 2

►► Napisz jedno lub dwa postanowienia na najbliższy rok. Możesz wykorzystać wyrażenia z pętli.

Ćwiczenie 3

►► Wpisz odpowiednie daty.

Uczniowie posługują się przyniesionymi na zajęcia kalendarzami. Szukają w nich święta i wskazują w kalendarzu odpowiednią datę. Nauczyciel udziela uczniom wskazówek dotyczących zapisu dat, np. należy pisać: *24 grudnia*, a nie: *24 grudzień*.

Te zagadnienia są dokładnie omawiane w temacie *Zapisujemy daty* w ramach edukacji matematycznej.

Ćwiczenie 4

►► Na wężu zaznacz na niebiesko pierwszy i ostatni dzień kalendarzowej zimy.

►► W którym dniu grudnia wypada ostatni dzień kalendarzowej jesieni?

►► Policz na „wężowym” kalendarzu, ile dni kalendarzowej zimy wypada w starym roku. Ile dni stycznia należy do zimy? Ile dni lutego? Ile marca? Jak długo trwa kalendarzowa zima?

Rachunek $10 + 31 + 28 + 20$ nie powinien dzieciom, przynajmniej niektórym, sprawić kłopotu, ale warto zwrócić uwagę, że na to pytanie należy podać dwie odpowiedzi: w roku zwykłym kalendarzowa zima trwa 89 dni, a w roku przestępnym – 90 dni.

►► Sprawdź w kalendarzu na bieżący rok, w jakim dniu tygodnia wypadnie ostatni dzień kalendarzowej zimy.

►► Dlaczego niektóre dni na „wężowym” kalendarzu zostały zaznaczone na czerwono? Jakie święta wypadają w czasie kalendarzowej zimy?

Można wytłumaczyć dzieciom, dlaczego mówi się o kalendarzowej zimie: ludzie umówili się, że tyle czasu przypada w kalendarzu na tę porę roku. Ale w czasie kalendarzowej zimy nie zawsze jest zimowa pogoda, np. nie ma śniegu i mrozu, czasem jest dość ciepło.

O porach roku i datach zmian pór roku będzie jeszcze mowa w bloku tematycznym *Kto potrzebuje słońca?* Zob. podręcznik, część 2, s. 59.

„Rok – kolejno odlicz” – zabawa utrwalająca znajomość właściwej kolejności miesięcy

Nauczyciel przygotowuje 12 kartek z kalendarza – każdą z inną nazwą miesiąca. W zabawie uczestniczy 12 uczniów, którzy losują te kartki. Na hasło: *rok* dzieci ustawiają się w odpowiedniej kolejności. Na komendę: *kolejno odlicz* wymieniają nazwę swojego miesiąca w odpowiedniej kolejności. W licznej grupie można zmieniać uczestników zabawy.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 50–51**

Ćwiczenie 5

▸▸ Jaki mamy teraz rok? Uzupełnij nagłówek.

▸▸ Odczytaj nazwy kolejnych miesięcy.

▸▸ Jakich kolorów użyto do ozdobienia tego kalendarza? Co mogą oznaczać te kolory?

▸▸ Dlaczego niektóre nazwy są zapisane w dwóch kolorach?

Tu można ewentualnie podać dzieciom daty rozpoczęcia kolejnych por roku (wiosna – 21 marca, lato – 22 czerwca, jesień – 23 września, zima – 22 grudnia).

▸▸ Jeśli luty ma w tym roku 28 dni – skreśl nr 29 pod napisem luty.

▸▸ W którym dniu stycznia wypadła pierwsza niedziela?

▸▸ Zaznacz ją na czerwono.

▸▸ Zaznacz kolejne niedziele w tym roku.

Dla ułatwienia dzieciom zadania i aby uchronić je przed pomyłkami, nauczyciel może podać, w którym dniu każdego miesiąca bieżącego roku wypada pierwsza niedziela. Dzieci zaznaczają te dni na czerwono i potem – odliczając po 7 – szukają i zaznaczają kolejne niedziele w poszczególnych miesiącach.

Ćwiczenie 6

▸▸ Zaznacz na czerwono (jeśli jeszcze nie zostały zaznaczone) następujące święta, które są w Polsce dniami wolnymi od pracy: 1.01, 6.01, 1.05, 3.05, 15.08, 1.11, 11.11, 25.12, 26.12.

Ćwiczenie 7

▸▸ Zaznacz datę swoich urodzin i inne daty, które są twoim zdaniem ważne.

Można poprosić uczniów, żeby zaznaczyli, w jakich dniach przypadają ferie zimowe, rozpoczynają się wakacje, itp.

XV-2 O czym opowiada noworoczna baśń? Plan wydarzeń

Materiały: P1 s. 140–141 Z2 s. 52–53 J. Porazińska „Baśń o dwunastu miesiącach” (fragment) ⊙ Akt. 6 ➲ 298 ▪ niedokończone zdania dotyczące baśni ⊙ Pol. 1.54 słowniczek ▪ kartki z imionami bohaterów

Utwór J. Porazińskiej „Baśń o dwunastu miesiącach” ⊙ Akt. 6 ➲ 298

Odczytujemy dzieciom tytuł, imię i nazwisko autorki oraz treść baśni z przewodnika lub odtwarzamy ją z płyty CD.

Po odczytaniu baśni trzeba wyjaśnić uczniom niezrozumiałe dla nich słowa, np. *pasierbica*, *macocha*, *liczko*, *dokucznica*, *brzydulicha*.

▷▷ Ile razy i po co macocha wysyłała pasierbicę? [trzy razy, najpierw po fiołki, później po poziomki, a następnie po talary]

▷▷ W jaki sposób dziewczynka zdobywała to, czego żądała macocha? [była miła i grzeczna]

▷▷ Kogo gospodyni (Darosława) wysłała po talary po tym, jak jej pasierbica nie wróciła z lasu?

▷▷ Jak zachowała się córka gospodyni w czasie spotkania z braćmi-miesiącami?

▷▷ Jak bracia-miesiące ukarali niegrzeczną dziewczynkę?

P1 Podręcznik, s. 140–141

Początek baśni, ilustracje i pytania 1–3

Dzieci czytają tytuł i pierwsze zdania baśni oraz oglądają ilustracje. Odszukują na nich bohaterów baśni.

►► Wymień wszystkich bohaterów tej baśni.

Wymieniając wśród bohaterów dwunastu braci, dzieci powinny podać nazwy wszystkich miesięcy.

►► W jakiej porze roku i gdzie toczy się akcja?

►► Zatytułuj kolejne obrazki, a otrzymasz plan wydarzeń. Opowiedz fragmenty baśni przedstawione na kolejnych obrazkach.

Opowiadanie fragmentami stanowi przygotowanie do opowiadania całej baśni.

►► Opowiedz baśń na podstawie planu w postaci obrazków.

W tym momencie można pominąć to polecenie i wrócić do opowiadania baśni po wykonaniu ćwiczeń w zeszytach ćwiczeń, zob. następne moduły zajęć.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 52–53

Ćwiczenie 1

►► Podkreśl nazwy postaci, które są bohaterami baśni „O dwunastu miesiącach”.

Ćwiczenie 2

►► Kto wypowiada te słowa? Wklej odpowiednie obrazki.

►► Napisz nazwy postaci.

Nauczyciel powinien podpowiedzieć uczniom, że nazwy osób mają napisać małą literą (bo to nie są imiona).

►► Ustal, jaka była kolejność wypowiedzi w baśni i przeczytaj w tej kolejności wypowiedzi postaci.

Ćwiczenie 3

►► Przeczytaj wyrazy. Których określeń nie rozumiesz? Które wyrażenia pasują do pasierbicy, a które do córki gospodyni? Podkreśl je odpowiednimi kolorami.

►► Odpowiedz na pytania pełnym zdaniem. Skorzystaj z podkreślonych wyrażeń. Przeczytaj zapisane odpowiedzi.

Ćwiczenie 4

►► Napisz w zeszycie nazwy kolejnych miesięcy. Przy każdej nazwie napisz, ile dni ma ten miesiąc.

Ćwiczenie to można zadać do domu. Warto przedtem sprawdzić, czy dzieci pamiętają, jak za pomocą dłoni można ustalić, ile dni mają poszczególne miesiące (por. *Podręcznik do edukacji matematycznej*, s. 57).

Przy okazji można wspólnie z dziećmi sprawdzić w kalendarzu, czy luty w nowym roku będzie miał 28, czy 29 dni.

Inscenizacja baśni z wykorzystaniem ilustracji w podręczniku – plan wydarzeń

Nauczyciel przygotowuje kartki z imionami bohaterów występujących w baśni, które wcześniej wymienili uczniowie. Uczniowie losują kartki i spoglądając na ilustracje w podręczniku, odgrywają krótkie scenki, posługując się wypowiedzeniami bohaterów.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B1 baśń, U4 uprzejmy, W17 wróżka ➲ 6

Opowiadanie baśni o dwunastu miesiącach ◎ Pol. 1.54

Nauczyciel prosi, by uczniowie spoglądali na ponumerowane ilustracje w podręczniku i próbowali opowiadać baśń, korzystając z kartek z początkami zdań.

W pewnej chacie żyły...

Pewnego zimowego dnia gospodyni rozkazała... Dziewczynka spotkała w lesie...

Gdy pasierbica wróciła do domu, jej macocha... Na rozkaz macochy dziewczynka...

Niestety, kiedy pasierbica pojawiła się w domu z poziomkami... Sierotka ponownie wyruszyła do lasu, gdzie...

Gdy dziewczynka przyniosła talary, macocha... Sierotka ponownie udała się...

Kiedy pasierbica długo nie wracała, gospodyni postanowiła... Córka gospodyni...

Za złe zachowanie bracia Miesiączkowie...

XV-3 Co może czas? Powiedzenia o czasie

Materiały: P1 s. 142–143 Z2 s. 54–59, s. 85 ✂ B G. Kasdepke „Klepsydra od jajek na miękko” ➲ 302 słowniczek ▪ D. Gellner „Zegarek” ▪ różne rodzaje zegarów (w tym klepsydra) ▪ prezentacja o zegarach ▪ stoper (zegarek, telefon z sekundnikiem)

Opowiadanie D. Gellner „Zegarek”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, s. 46. ➲ 7

▷▷ Czego chciało się dowiedzieć dziecko od zająca? Dlaczego dziecko się zdenerwowało?

▷▷ Dlaczego zającowi nie był potrzebny zegarek?

▷▷ Czy zawsze potrzebny jest nam zegarek? W jakich sytuacjach zegarek jest niezbędny?

▷▷ Co może oznaczać powiedzenie: *Szczęśliwi czasu nie liczą*?

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 54–55

Ćwiczenie 1

▶▶ Rozwiąż zagadkę i rozszyfruj rebus.

Ćwiczenie 2

▶▶ Zaznacz te przedmioty, którymi można mierzyć czas. [zegarek na rękę, stoper, zegar na wieży, budzik, zegarek kieszonkowy, świeca, kalendarz, elektroniczne zegarki w laptopie i/lub telefonie komórkowym, słońce, minutnik]

Niektóre przedmioty należy omówić dokładniej i wyjaśnić, dlaczego należy je zaznaczyć, np. słońce, laptop, telefon komórkowy, świeca. Uczniów może zaciekawić fakt, że dawniej niektóre świece miały zaznaczone kreski, które wskazywały, oczywiście niezbyt dokładnie, ile minęło czasu.

Ćwiczenie 3

▶▶ Przeczytaj wyrazy. Zaznacz te, które mówią o tym, co może robić czas. Napisz, co robi czas.

Ćwiczenie 4

▶▶ Jaki wyraz ukrył się w słowach zapisanych poniżej? Zaznacz ten wyraz.

▸▸ Co oznacza słowo *czasomierz*? Podaj przykład jakiegoś czasomierza.

▸▸ Co znaczy słowo *czasochłonny*? Podaj przykład (tytuł) jakiegoś czasopisma.

▸▸ Ułóż zdania z wyrazami *tymczasem* i *wówczas*.

W razie trudności można zaproponować dzieciom dokończenie zdań:

Poczytaj sobie książkę, a ja tymczasem... [np. pójdę na spacer, ugotuję obiad]

Pójdziemy do kina dopiero wówczas, gdy... [np. odrobisz lekcje, sprzątniesz pokój]

Ciekawostka

Warto wywołać dyskusję, w jaki sposób można byłoby wykonać zegar słoneczny.

Można dzieciom powiedzieć, że zegary słoneczne umieszczano nie tylko na ziemi czy posadzkach, ale również na budynkach. Najważniejszy był wybór miejsca – musiało być odsłonięte, aby promienie słoneczne mogły oświetlać zegar od momentu pojawienia się słońca aż do zachodu.

Prezentowanie różnych rodzajów zegarów

Nauczyciel może przygotować na zajęcia prezentację, w której umieści zdjęcia różnych przyrządów do odmierzania czasu.

i Zanim wynaleziono zegary, jedynym czasomierzem było Słońce. Ludzie się kładli spać, gdy zapadał zmrok, a wstawali z nastaniem dnia. W pradawnych czasach nikt nie potrzebował dokładnie mierzyć czasu. Służące do tego urządzenia ludzie zaczęli konstruować zaledwie kilka tysięcy lat temu.

Starożytni Egipcjanie przed czterema tysiącami lat wymyślili *zegar cieniowy.* Miał kształt zagiętej litery T. Porę dnia wskazywał cień, który poprzeczna listewka rzucała na podziałkę. Mierzenie czasu nie było dokładne. Jak wiadomo, wraz ze zmianą pór roku zmienia się długość cienia. Zimą cień jest o wiele dłuższy niż latem.

Zegar słoneczny ma prawie trzy tysiące lat. Podobnie jak zegar cieniowy pochodzi ze starożytnego Egiptu. Ale jest on od niego znacznie dokładniejszy. Podziałkę z godzinami umieszczono na tarczy. Stoi na nim pionowy lub pochyły szpikulec zwany gnomonem. Jego cień, jak wskazówka, przesuwa się w ciągu dnia po tarczy i pokazuje właściwą godzinę.

Zegary cieniowe i słoneczne były bezużyteczne nocą i w pochmurne dni. Wymyślono więc zegary wodne. Upływ czasu wskazywała zmiana poziomu wody. W starożytnym Rzymie obsługą tych zegarów zajmowali się specjalni niewolnicy.

W średniowieczu zaczęto używać *zegarów świecowych*. Na grubych świecach zaznaczano kreskami godziny. W miarę spalania się świecy widać było, jak mija czas. W niektóre świece wtykano w określone miejsca odrobinę prochu. Płomień powodował wybuch, który informował, że właśnie minęła godzina. W inne wtapiano kulki, aby – spadając na blaszaną podstawkę – „wybijały" godziny.

W poszukiwaniu coraz dokładniejszych sposobów mierzenia czasu skonstruowano zegary z wewnętrznym mechanizmem. Pierwsze z nich zawisły na wieżach kościelnych. Nie miały tarcz ze wskazówkami. Odmierzały godziny uderzeniami w dzwon. Po wynalezieniu mechanizmu wahadłowego, a potem sprężynowego zaczęto powszechnie używać zegarów tarczowych.

Zegarki osobiste najpierw nosili tylko mężczyźni. Były to zegarki kieszonkowe. Pierwszy wykonano w 1504 roku. Zegarki na rękę wynaleziono w roku 1790, ale moda na nie rozpowszechniła się dopiero pod koniec XIX wieku. Początkowo nosiły je wyłącznie kobiety, a po pierwszej wojnie światowej – zaczęli także mężczyźni. Nasze czasy podbiły zegarki kwarcowe i cyfrowe, poruszane przez baterię. Określają nie tylko godzinę i datę, mają też wmontowane stopery i kalkulatory. Można również kupić zegarki na baterię słoneczną.

Według Katarzyny Szantyr-Królikowskiej, „Świerszczyk", styczeń 2000 r.

Opowiadanie Grzegorza Kasdepke „Klepsydra od jajek na miękko" ➲ 302

Przy okazji tłumaczymy dzieciom, jak wygląda klepsydra.

i Klepsydra początkowo była zegarem wodnym. Między jedną a drugą szklaną bańką umieszczono rurkę, która w określonym czasie przepuszczała odpowiednią ilość płynu. Później wodę zastąpiono piaskiem. Istnieją klepsydry odmierzające czas od kilkudziesięciu sekund do nawet doby. Używana była między innymi do mierzenia czasu trwania rozgrywek szachowych.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 56–57

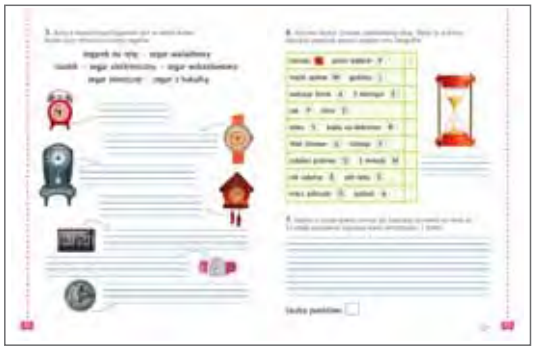

Ćwiczenie 5

►► Który z wymienionych zegarów jest w twoim domu? Podkreśl nazwy tych zegarów.

►► Napisz przy obrazkach nazwy zegarów.

Ćwiczenie 6

►► Co trwa dłużej? Zamaluj odpowiednią literę. Wpisz ją w kratce. Odczytaj powstały wyraz i podpisz nim fotografię.

Wspólnie z uczniami wykonujemy pierwsze dwa przykłady, aby dzieci dobrze zrozumiały, na czym polega to ćwiczenie. Następnie dzieci same próbują rozstrzygać, co trwa krócej, i na koniec przepisują hasło. [*klepsydra*]

Ćwiczenie 7

►► Napisz w czasie jednej minuty jak najwięcej wyrazów na literę *m*. Za każdy poprawnie napisany wyraz otrzymujesz 1 punkt.

Nauczyciel przygotowuje stoper i daje dzieciom sygnał: *Start!*

►► Wymieńcie się zeszytami ćwiczeń i sprawdźcie sobie wzajemnie poprawność wykonanego zadania.

Udzielamy dzieciom wskazówek, jak sprawdzać zapisane wyrazy. Sprawdzający przyznaje po jednym punkcie za każdy poprawnie napisany wyraz. W razie wątpliwości uczniowie powinni poprosić nauczyciela o rozstrzygnięcie. Na koniec wspólnie – właściciel zeszytu i sprawdzający – ustalają liczbę punktów i sprawdzający zapisuje wynik w okienku.

Rozwiązywanie zagadek związanych z czasem

Razem dwunastu jest braci.
Idą kolejno rok cały.
Ale nigdy tak się nie zdarzy,
by ich drogi się krzyżowały. [miesiące]

Stary – żegnamy! Nowy – witamy! [rok]

Kto z was szybko powie mi,
jak mam nazwać siedem dni? [tydzień]

Zagadki dla najmłodszych, wybór i oprac. Joanna Stec, MAC SA, Kielce 1992.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 2 – układanie jednostek czasu w kolejności od najkrótszej do najdłuższej lub odwrotnie B

P1 Podręcznik, s. 142–143

Opowiadanie A. Lindt „Tik-tak” i pytania 1–4

Przy czytaniu tekstu nauczyciel wyjaśnia niezrozumiałe słowa, np. *kwadrans* – 15 minut, *androny* – coś bezsensownego.

►► Dlaczego Karusia pogniewała się na zegar?

►► Co powiedział Piaskowy Wilk o zegarze? Co mówił o czasie?

►► Czy zdarzyło ci się pomyśleć: „Szkoda, że nie można zatrzymać czasu”?

►► Kto mógłby chcieć, aby czas upływał szybciej? Wymyśl taką sytuację.

Zadanie 5

►► Przeczytaj wypowiedzi dzieci. Czy znasz te lub jakieś inne powiedzenia o czasie?

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 58–59

Ćwiczenie 8

▸▸ Przeczytaj fragmenty dialogów. Czy domyślasz się jak można je uzupełnić? Doklej brakujące fragmenty dialogów.

▸▸ Dopasuj dialogi do obrazków – wpisz przy obrazkach odpowiednie oznaczenia literowe. Odczytaj dialogi pasujące do kolejnych obrazków.

Ćwiczenie 9

▸▸ Przeczytaj wyrażenia z ramki i spróbować wymyślić, w jakich sytuacjach można użyć takich wyrażeń.

▸▸ Dopisz pasujące wyrażenia.

▸▸ Wyjaśnij ich znaczenie, wykorzystując zdania z naklejek.

Dzieci najpierw próbują wymyślić, jak można wyjaśnić znaczenie, sens uzupełnionych zdań, a na koniec dobierają wyjaśnienia z naklejek.

▸▸ Odczytaj wszystkie zdania.

Ćwiczenie 10

▸▸ Przeczytaj fragmenty zdań i zastanów się, jakich wyrazów w nich brakuje. Uzupełnij zdania.

Nauczyciel może zapisać w różnych miejscach na tablicy wyrazy, które dzieci podadzą, aby potem uczniowie musieli dobrać odpowiednie wyrażenia, a nie przepisywać je po kolei.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – M5 mierzyć, P32 przerwa, P38 punktualny ➲ 6

„Minutka” – zabawa ➲ 326

Rozmowa z uczniami o tym, kto lub co może być złodziejem czasu, co lub kogo można nazwać *czasopsujem*

▷▷ Czy znasz pojęcie *złodziej czasu*? Kto lub co może być złodziejem czasu? [nieedukacyjne gry komputerowe lub mało wartościowe filmy zabierają dużo czasu, czyli „kradną” czas, ponieważ nie wnoszą nic pożytecznego (nie uczą, nie rozwijają)]

▷▷ Kiedy najczęściej mamy do czynienia z takimi złodziejami czasu? [Gdy ogarnia nas lenistwo i odkładamy coś ważnego, co mamy do zrobienia.]

▷▷ Jakie znasz sposoby na odstraszenie złodziei czasu? [Można wyznaczyć sobie czas na jakąś czynność i trzymać się tego, a nie przedłużać (jeszcze tylko minutkę...).]

▷▷ Co lub kogo można nazwać *czasopsujem*? Czym się on zajmuje? [*Czasopsujem* może być coś nieprzyjemnego, co zakłóca radość, np. ból zęba, kłótnia z koleżanką lub kolegą, zepsuty rower itp.]

Z2 Zeszyt ćwiczeń s. 85 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

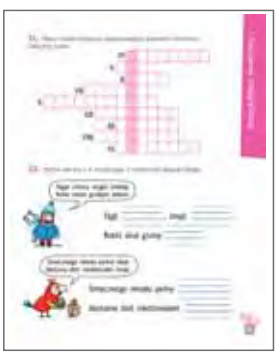

Ćwiczenie E1

▸▸ Wpisz nazwy miesięcy odpowiadające podanym numerom. Odczytaj hasło.

Ćwiczenie E2

▸▸ Dopisz wyrazy z *ó*, korzystając z rymowanki papugi Sylaby.

XVI-1 Co można zrobić ze śniegu? Na co trzeba uważać zimą?

Materiały: P1 s. 144–145 Z2 s. 60–62 scenki dramowe Pol. 1.55 ▪ rozsypanka wyrazowa Pol. 1.56 słowniczek ▪ wycinki z gazet dotyczące pogody, nagranie z prognozą pogody ▪ termometr zaokienny ▪ karteczki, arkusz szarego papieru

Rozmowa na temat pogody w okresie zimy

Przed zajęciami nauczyciel przygotowuje nagranie prognozy pogody (z telewizji bądź internetu) i wycinki z gazet dotyczące pogody. Rozmowę zaczynamy od obserwacji i komentowania tego, co widać za oknem. Uczniowie starają się jak najdokładniej przedstawić aktualne warunki atmosferyczne. Następnie nauczyciel prezentuje przygotowane nagranie. Po jego wysłuchaniu rozdaje wycinki z gazet. Uczniowie zapoznają się z nimi, zwracają przy tym uwagę na temperaturę, opady, zachmurzenie i siłę wiatru.

Odczytywanie temperatury na termometrze i rozmowa o tym, jakie temperatury panują zimą

Nauczyciel demonstruje termometr zaokienny i ustala z uczniami, jak odczytuje się temperaturę na termometrze. Zwracamy uwagę, że jeśli koniec czerwonej kreski jest poniżej poziomu 0 stopni, to oznacza, że jest mróz. Im niżej opada kreska, tym większy mróz panuje za oknem. Najpierw odczytujemy temperaturę w sali lekcyjnej, a potem wystawiamy termometr za okno i – w trakcie zajęć – dzieci obserwują, jak zmieniają się wskazania termometru.

Warto też powiedzieć uczniom, że temperaturę wyraża się w stopniach Celsjusza. Gdy temperatura wynosi 0°C, to woda zamarza, a gdy wynosi 100°C – wrze. O temperaturach poniżej zera mówimy, że są ujemne, i zapisujemy je z minusem, np. −5°C, −20°C.

P1 Podręcznik, s. 144–145

Ilustracja i pytania 1–3

►► Korzystając z symboli umieszczonych w ramce, powiedz, jaka jest pogoda przedstawiona na ilustracji. Jaka jest temperatura powietrza, jakie – zachmurzenie i opady? Czy wieje wiatr?

►► Wyobraź sobie, że w radiu lub w telewizji słyszysz taką prognozę pogody. Co możesz o niej powiedzieć? Co powiedzą inni ludzie, np. mama, babcia, pan dozorca?

►► Wskaż na ilustracji osoby, które zimą mają specjalne obowiązki. Na czym polega ich praca? O co muszą zadbać?

►► Kto się cieszy z tego, że spadnie śnieg? Kto nie jest z tego zadowolony?

►► Jakie ważne czynności muszą wykonać ludzie, aby było bezpiecznie podczas takiej pogody? O co muszą zadbać? [o ciepło w domach, bezpieczeństwo na ulicach i chodnikach, o zwierzęta]

Scenki dramowe w grupach Pol. 1.55

Nauczyciel przygotowuje kartki z tytułami scenek, dzieli klasę na małe grupy i rozdaje grupom kartki. Zadaniem uczniów jest wcielenie się w role wylosowanych postaci i zaprezentowanie scenki, np. dialogu pana dozorcy z lokatorami, rozmowy rodziny w domu po wysłuchaniu prognozy pogody (meteorolog zapowiada tęgi mróz i duże opady śniegu).

Propozycje scenek:

1. Leśniczy wysłuchał prognozy pogody i zastanawia się (lub rozmawia z pomocnikami), jaką karmę i smakołyki przygotować dla zwierząt w lesie.

2. W domu mama, tata i dzieci wysłuchali prognozy pogody i rozmawiają o planach na następny dzień.

3. Dziadkowie rozmawiają przez telefon o pogodzie i o ich planach na cały dzień. Pan dozorca i lokatorzy domu lub kamienicy rozmawiają o tym, co muszą zrobić.

4. Pracownicy służby drogowej rozmawiają o przygotowaniu pługów śnieżnych do wyjazdu na drogi.

5. Pracownicy miejskiego przedsiębiorstwa grzewczego rozmawiają o tym, co muszą robić w związku z nadejściem mrozów.

Wspólne układanie i zapisywanie notatki do zeszytu na temat: *Jak radzimy sobie zimą?* Pol. 1.56
Nauczyciel zapisuje na tablicy początki zdań: *Na dworze… Pan dozorca… Leśniczy… Wyciągniemy z szafy… W domach mamy ciepło dzięki…* Następnie rozdaje dzieciom rozsypanki wyrazowe (wydrukowane z płyty dla nauczyciela). Dzieci dobierają zakończenia zdań zapoczątkowanych przez nauczyciela. Na koniec mogą przepisać zdania do zeszytu.

Co lubimy robić zimą? / Jak można się bawić zimą? – giełda pomysłów i wykorzystanie techniki skojarzeń „słoneczko”
Nauczyciel przygotowuje duży arkusz szarego papieru, na którego środku rysuje koło. W kole wpisuje pytanie: *Co lubimy robić zimą?* (lub: *Jak można się bawić zimą?*). Następnie rozdaje wszystkim uczniom po 3 karteczki. Dzieci mają na każdej karteczce zapisać jedną propozycję zimowej zabawy lub czynności. Potem układają swoje karteczki na szarym papierze tak, by tworzyły promienie słoneczne wokół koła z pytaniem. Karteczki z tą samą propozycją powinny się znaleźć w tym samym promieniu. Na koniec nauczyciel omawia z dziećmi wyniki – które zabawy pojawiały się najczęściej, które najrzadziej itp.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 60–61**

Opowiadanie R. Jędrzejewskiej-Wróbel „Śnieg”

►► Jaki inny tytuł można nadać temu tekstowi? Jakie postacie występują w opowiadaniu? [Filip i maskotka Halinka, z którą on w swojej wyobraźni rozmawia]

►► Jaką zabawę na śniegu wymyślił Filip? [zabawę w orła] Czy Halinka była zadowolona z zabawy w orła? [nie] Jak myślisz, jak mogła się czuć? Dlaczego Filip włożył Halinkę do rękawiczki? [żeby było jej ciepło] W co chciała się bawić Halinka? [w lepienie bałwana] Co ulepił Filip pod dyktando świnki? Wyszukaj w tekście odpowiedni fragment

Ćwiczenie 1

►► Podkreśl w tekście wyrażenia lub fragmenty zdań związane z zimą, które nie pojawiłyby się, gdyby opowiadanie dotyczyło innej pory roku.

Ćwiczenie 2

►► Narysuj, co zbudował Filip pod dyktando Halinki. Co miała przedstawiać rzeźba? Jak wyglądał nos rzeźby? Jakie uszy dokleił Filip? Co Filip dokleił na końcu? Co przypominała rzeźba?

Jeśli dzieci zauważą, że na ich rysunkach brakuje niektórych elementów (np. uszu lub ogonka), dorysowują je.

„Coś puszystego” i/lub „Śniegowe rzeźby” – zabawy ruchowe ➲ 327

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 62

Ćwiczenie 3

▸▸ Zaznacz poprawne dokończenie zdania, rysując gwiazdkę.

Ćwiczenie 4

▸▸ Uzupełnij zdania wyrazami: *na*, *po*, *ze*, *w*, *pod*.

Ćwiczenie 5

▸▸ Przeczytaj zdanie kilka razy i napisz je z pamięci w zeszycie. Na które wyrazy zwrócisz szczególną uwagę, by dobrze zapamiętać ich zapis?

▸▸ Sprawdź, czy zdanie napisałeś poprawnie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – S33 śnieg, S34 śnieżki ➲ 6

XVI-2 Tajemnice śnieżnej gwiazdki. Wyrazy z *ż* wymiennym na *g*

Materiały: P1 s. 146–147 Z2 s. 63–66 C, D piosenka „Biały walczyk” Pio. 9A, Pio. 9B słowniczek ▪ G. Kasdepke „Prezent dla bałwanka” ▪ zdjęcia śnieżnych gwiazdek, lupa ▪ śnieg, 2 szklanki, wata ▪ granatowe kartki, biała pasta do zębów, patyczki higieniczne

Opowiadanie G. Kasdepke „Prezent dla bałwanka”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 59. ➲ 7

▷▷ Kto jest bohaterem opowiadania? Jaka jest pora roku? Jaką uroczystość wspominają bohaterowie?

▷▷ Co zrobił Kacper z tatą na podwórku przed domem? Gdzie zamieszkał bałwanek?

▷▷ Jaki prezent przygotowali dla bałwanka Kacper z tatą? Jaki prezent dostał bałwanek od Mikołaja? Z czego był zrobiony? Jak myślisz, czy bałwanek ucieszył się z prezentów?

▷▷ Jak śnieg wpływa na nasz nastrój i na naszą zabawę?

P1 Podręcznik, s. 146–147

Zadanie1

▸▸ Gdzie się tworzą śniegowe gwiazdki? Z czego powstają?

Zadanie 2

▸▸ Obejrzyj dokładnie śniegowe gwiazdki? Jak wyglądają? Co mają wspólnego, a czym się różnią?

Ciekawostka

▸▸ Jaki może być śnieg? [puszysty, mokry, skrzypiący, miękki, twardy, lepki]

▸▸ Obejrzyj termometry. Spróbuj odczytać temperaturę, jaką pokazują. [0°C, 5°C poniżej zera, 20°C poniżej zera]

Opowiadanie H. Zdzitowieckiej „Czy śnieg jest czysty?” i pytania 3–4

▸▸ W czym dzieci naśladowały Marka?

▸▸ O co pani poprosiła Joasię? Jak myślisz, po co pani potrzebny był śnieg?

Tablica i wypowiedź pani Magdy

▸▸ Spróbuj powtórzyć z pamięci słowa pani Magdy, dodając przykład pary wyrazów, w których *ż* wymienia się na *g*.

Oglądanie płatków śniegu

Nauczyciel pokazuje uczniom zdjęcia śnieżnych gwiazdek w książkach lub wydrukowane z internetu. Jeśli jest sprzyjająca pogoda, warto udać się na spacer i obserwować padający śnieg oraz obejrzeć gwiazdki śniegu przez lupę. Warto zabrać do klasy śnieg z różnych miejsc: z chodnika i z czystego pozornie miejsca – będzie można wówczas przeprowadzić doświadczenie opisane w zeszycie ćwiczeń na s. 63.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 63**

Ćwiczenie 1 – eksperyment

▸▸ Przeczytaj (po cichu) instrukcję. Co jest potrzebne do przeprowadzenia eksperymentu? Jakie czynności trzeba wykonać, aby zbadać czystość śniegu?

▸▸ Wykonaj poniższy eksperyment i zapisz wniosek. Możesz skorzystać z podpowiedzi w wycinance. D

Jeśli jest za oknem śnieg, doświadczenie można wykonać w klasie albo zadać je do wykonania w domu. Jeśli nie ma śniegu, ustalamy z uczniami, że doświadczenie wykonamy przy najbliższej okazji. Po wykonaniu doświadczenia uczniowie powinni najpierw spróbować samodzielnie sformułować wniosek. W razie trudności korzystają z wyrazów w wycinance.

Słuchanie i nauka piosenki „Biały walczyk” Pio. 9A, Pio. 9B

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 41.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 64–65**

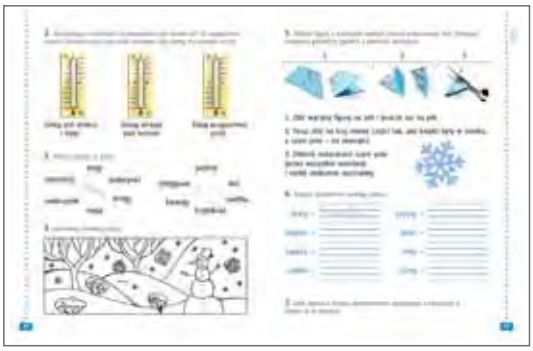

Ćwiczenie 2

▸▸ Korzystając z informacji w ciekawostce na stronie 147 w podręczniku, zaznacz temperaturę, jaka może panować, gdy śnieg ma opisane cechy.

Ćwiczenie 3

▸▸ Połącz wyrazy w pary. Przeczytaj wyrażenia, które powstały po połączeniu wyrazów. Ułóż (ustnie) zdania z tymi wyrażeniami.

Gdy dzieci do wykonania ćwiczenia użyją niebieskiej kredki, to po połączeniu wyrazów, otrzymają sześcioramienne gwiazdki. Mogą je dodatkowo ozdobić.

Ćwiczenie 4

▸▸ Pokoloruj zimowy pejzaż.

Ćwiczenie 5

▸▸ Wytnij figurę z wycinanki wzdłuż czarnej przerywanej linii. Wykonaj śniegową gwiazdkę zgodnie z poniższą instrukcją. C

Po rozłożeniu wycinanki otrzymujemy ażurową gwiazdkę z papieru. Dzieci mogą przykleić ją na ciemnym tle. Gwiazdkami można też udekorować klasę.

Ćwiczenie 6

▸▸ Napisz zdrobnienia według wzoru. Do czego mogą służyć zdrobnienia? Dlaczego ich używamy?

Po wykonaniu ćwiczenia można zaproponować dzieciom, aby wymieniły się w parach zeszytami i nawzajem sprawdziły, czy wyrazy zostały zapisane poprawnie.

Ćwiczenie 7

▸▸ Ułóż zdania z trzema zdrobnieniami wybranymi z ćwiczenia 6. Napisz je w zeszycie.

Bałwanek z pasty do zębów – praca plastyczna
Uczniowie malują bałwanka na niebieskiej lub granatowej kartce pastą do zębów (palcem lub patyczkami higienicznymi). Po wyschnięciu pasty kończą rysunek kredkami woskowymi.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 66**

Ćwiczenie 8
▶▶ Połącz wyrazy w pary.
▶▶ Zaznacz litery według wzoru.
▶▶ Odczytaj pary wyrazów.

Ćwiczenie 9
▶▶ Dopisz brakujące wyrazy.

Ćwiczenie 10
▶▶ Dopisz wyrazy z *ż* według wzoru.

Ćwiczenie 11
▶▶ Przepisz do zeszytu pięć dowolnych wyrazów z *ż*.
▶▶ Uzasadnij ich pisownię.

To ćwiczenie dzieci mogą wykonać w domu. Dodatkowo można uczniom polecić ułożenie i napisanie zdań z wybranymi wyrazami.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B2 bieżnia, M13 mróz, O4 odważny, W4 ważyć ➲ 6

XVI-3 Ciemno, zimno – jak sobie radzimy? Jak było dawniej, a jak jest dzisiaj?

Materiały: P1 s. 148–151 Z2 s. 67–69, s. 86 karty pracy dla grup Pol. 1.57 ▪ kontur postaci dziecka Pol. 1.58–Pol. 1.59 słowniczek ▪ książki na temat wynalazków i historii światła ▪ G. Kasdepke „Doktor od kaloryferów" ▪ 3 jednakowe słoiki, wrzątek, lniana ściereczka, gruby ręcznik ▪ wiele kawałków różnych tkanin ▪ blok techniczny

Rozmowa na temat zjawisk przyrodniczych obserwowanych w czasie zimy
Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela przypominają istotne cechy zimowej pogody (niskie temperatury, mróz i opady, częste zachmurzenie, brak ciepła i niewiele słonecznych dni). Zwracamy uwagę na długość dnia i nocy (wschód i zachód słońca podczas okresu zimowego). Zimą, gdy wstajemy rano, jest często ciemno – wstajemy przed wschodem słońca. Bardzo szybko zapada zmrok.

P1 **Podręcznik, s. 148–149**

Tekst informacyjny i pytania 1–2
▶▶ Jakie przedmioty dawały ludziom światło? Wymień je w kolejności od najstarszego. Kto wynalazł pierwszą lampę naftową?
▶▶ Jaki jest najważniejszy i stosowany do dziś wynalazek służący do oświetlania pomieszczeń? Które z żarówek są używane w twoim domu?

Rysunkowa historia światła – praca w grupach ⊙ Pol. 1.57

Nauczyciel gromadzi w klasie książki na temat wynalazków i historii światła. Ponadto – jeśli to możliwe – udostępnia dzieciom komputer z łączem internetowym. Dzieli klasę na grupy, którym rozdaje karty pracy zatytułowane *Rysunkowa historia światła*.

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że zapisane na karcie pracy słowa oznaczają źródła światła używane dawniej i dziś: *ognisko, pochodnia, kaganek, świeca, lampa naftowa, zwykła żarówka, żarówka energooszczędna, żarówka LED*.

Zadaniem uczniów jest wyszukać w książkach (lub w internecie) informacji na temat wymienionych źródeł światła i narysować rysunki pasujące do podpisów. W ten sposób uczniowie stworzą rysunkową historię światła. Można uzupełnić tę kartę o informacje dotyczące wynalazców lub krajów, gdzie po raz pierwszy użyto tych wynalazków.

Szukanie odpowiedzi na pytanie, jak ludzie radzą sobie z brakiem ciepła w zimie

Nauczyciel zapisuje pytanie na tablicy: *Jak ludzie radzą sobie z brakiem ciepła w zimie?* Pozwala uczniom na swobodne wypowiedzi. W razie potrzeby zadaje pytania pomocnicze:

▷▷ Czym ogrzewamy nasze domy? Jakie urządzenia w domu służą do ogrzewania pomieszczeń? [kaloryfery, kominki]

▷▷ Czym ogrzewano pomieszczenia w starych domach, pałacach, zamkach? [piece, kominki]

▷▷ Jakie mogą być współcześnie rodzaje ogrzewania? [podłogowe, ścienne, sufitowe]

P1 **Podręcznik, s. 150–151**

Tekst, ilustracja i pytania 3–4

▶▶ Znajdź na obrazku źródła ciepła wymienione w tekście.

▶▶ Opowiedz, jak na początku ludzie oświetlali miejsca, w których mieszkali, jak sobie radzili z chłodem. W jaki sposób mogli oświetlać sobie drogę?

▶▶ Popatrz na dom z kolumnami (w starożytnej Grecji). Co trzyma w ręku kobieta?

▶▶ Następny dom to zamek. Jak ogrzewano komnaty? Czego używano do ich oświetlania?

▶▶ Popatrz na dom mieszczański (sprzed około 200 lat). Poszukaj pieca. Jakie było jego zadanie? Czym wówczas oświetlano domy? Jakich używano lamp?

▶▶ Następny dom to dom sprzed około 100 lat (z początku XX w.), w którym jest już prąd. Wyszukaj wszystkie urządzenia, które wykorzystują prąd. Czym oświetlano pomieszczenia?

▶▶ Przyjrzyj się ostatniemu domowi na ilustracji. Co ci przypomina? Jak jest oświetlony? W jaki sposób jest ogrzewany? Wymień urządzenia w tym domu działające na prąd.

▶▶ Powiedz, w jaki sposób na przestrzeni dziejów zmieniało się oświetlenie pomieszczeń i ulic.

▶▶ Czym poruszano się po drogach? Jakich pojazdów używano?

Opowiadanie G. Kasdepke „Doktor od kaloryferów”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 55. ➲ 7

▷▷ Kto naprawił kaloryfer?

▷▷ Wymień bohaterów utworu. Kto lubi zimę i dlaczego? A kto nie lubi zimy?

▷▷ Kto zachorował w domu Kacpra? Jak się zachowywał kaloryfer? Jakie miał objawy choroby? Co zrobił tata? Kto pracuje w pogotowiu technicznym?

▷▷ Po co w domu jest potrzebny kaloryfer? Jakie znasz inne sposoby ogrzewania domów i mieszkań?

▷▷ Jaki wynalazek dał początek wynalezieniu kaloryferów i żarówek? [ognisko]

Później organizujemy ćwiczenia w czytaniu z podziałem na role.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 67**

Ćwiczenie 1 – doświadczenie

▶▶ Wykonaj poniższy eksperyment i zapisz wniosek.

Uczniowie czytają instrukcję i przygotowują materiały potrzebne do wykonania doświadczenia: trzy słoiki, lnianą ściereczkę i gruby ręcznik. Nauczyciel gotuje wodę i nalewa ją do słoików. Dzieci otulają dwa z nich tak, jak pokazano w podręczniku.

Po upływie pół godziny (w tym czasie można przeprowadzić następny punkt zajęć) dzieci same przekonują się, który słoik jest najbardziej, a który najmniej gorący. Podają propozycje brzmienia wniosku, nauczyciel zapisuje go na tablicy, a dzieci przepisują.

Rozpoznawanie materiałów

Nauczyciel dzieli klasę na grupy. Każda grupa otrzymuje zestaw kawałków różnych tkanin: polar, futerko, bawełna, sztruks, dżins, cieniutki jedwab, materiał elastyczny (np. kawałek rajstopy) itp. Zadania dla grup:

1. Dzielenie tkanin na grube i cienkie.

2. Rozpoznawanie materiałów po dotyku. Kolejno każda osoba z grupy zamyka oczy i dotyka podanego przez kolegę kawałka tkaniny, następnie już z otwartymi oczami, ale nie dotykając, odgaduje, który z kawałków miała w ręku.

3. Dopasowywanie podawanych przez nauczyciela nazw do skrawków.

4. Wskazywanie tkanin, z których szyta jest odzież na zimę, i podanie uzasadniania.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 68–69**

Ćwiczenie 2

▶▶ Jak się chronimy przed utratą ciepła? Ułóż trzy zdania z wybranych wyrazów. Napisz te zdania w zeszycie.

W razie trudności nauczyciel może zapisać na tablicy początki zdań: *Zimą...*, *Przed utratą ciepła chronią...*, *Gdy jest chłodno...*

Ćwiczenie 3

▶▶ Co pozwala zwierzętom przetrwać zimę? Dopasuj obrazki. Co przedstawiają? [owcze runo, sierść, pióra]

▶▶ Przeczytaj wyrazy zapisane w ramce. Przeczytaj głośno zdania, wstawiając w puste miejsca odpowiednie wyrazy. Uzupełnij zdania.

Ćwiczenie 4

▶▶ Wpisz przy obrazkach odpowiednie numery i zaznacz rubryki w tabeli według wzoru.

Projektowanie odzieży zimowej – praca plastyczna ⊙ Pol. 1.58-Pol. 1.59

Nauczyciel przed zajęciami drukuje dla każdego ucznia kontur postaci dziecka. Uczniowie wycinają kontur i naklejają na kartkę z bloku technicznego. Następnie projektują ubiór zimowy z kawałków tkanin.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – F2 futrzany, K9 kożuch, S6 skórzany ➲ 6

Z2 **Zeszyt ćwiczeń s. 86 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie F1

▶▶ Znajdź w zdaniach pary wyrazów, w których *ż* wymienia się na *g*. Podkreśl je i pokoloruj litery *ż* i *g* na zielono. Wypisz w zeszycie pary wyrazów.

Ćwiczenie F2

▶▶ Utwórz podpisy do obrazków, używając podanych wyrazów.

XVII-1 Jaka jest moja ulubiona bajka? Znane postacie i rekwizyty z bajek i baśni

Materiały: P1 s. 152–153 Z2 s. 70–71 ✂ C M. Niklewiczowa „Bajka o bajce” ➲ 303 słowniczek

Tekst M. Niklewiczowej „Bajka o bajce” ➲ 303

P1 Podręcznik, s. 152–153

Ilustracja i pytania 1–3

►► Spójrz na ilustrację. Co przypomina ci jej kształt? [dziurkę od klucza] Do jakiej krainy zaglądamy przez tę dziurkę od klucza? [do krainy bajek i baśni]

►► Jakie baśniowe postacie i rekwizyty rozpoznajesz?

►► Co zapisano na etykietach przyczepionych do kluczy? Znajdź pasujące do nich elementy ilustracji. [ręka Wyrwidęba z wyrwanym drzewem, wilk przebrany za babcię, latający dywan, świnki, krasnoludki, złota rybka w stawie, buty kota w butach (na płocie), lampa Aladyna (trzymana przez jedną ze świnek), pantofelek na schodku zamku]

►► Czy wśród baśniowych postaci i tytułów są twoje ulubione? Jeśli tak, to które? Jakie postaci i tytuły bajek dodałbyś do tego obrazka?

Wiersz E. Stadtmüller „Bajka” i pytanie 4

►► Po co istnieją baśnie i bajki? W jakim celu je sobie opowiadamy lub czytamy?

Rozmowa na temat znanych dzieciom bajek lub odgrywanie scenek w małych grupach

Dzieci odliczają do czterech lub pięciu (w zależności od tego, ile grup chcemy stworzyć). Następnie łączą się wg swoich numerów: jedynki, dwójki, trójki itd. Każda grupa naradza się i w tajemnicy przed innymi wybiera jedną bajkę i przygotowuje krótką scenkę. Podczas prezentacji pozostałe grupy odgadują tytuł bajki.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 70–71

Ćwiczenie 1

►► Które postaci występują w wymienionych bajkach? Przy nazwach postaci narysuj kółko lub więcej kółek w odpowiednich kolorach.

Ćwiczenie 2

►► Z którymi baśniami z ćwiczenia 1 kojarzą się przedmioty przedstawione na fotografiach? Dorysuj kropki w odpowiednich kolorach.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K17 księżniczka, R6 różdżka, W1 wachlarz ➲ 6

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 2 – pisanie tytułów znanych bajek ✂ C

Redagowanie i pisanie odpowiedzi na pytanie: *Jaka jest moja ulubiona baśń/bajka?*

Nauczyciel zapisuje pytanie na tablicy. Uczniowie najpierw ustnie formułują odpowiedzi, podając konkretne tytuły. Można początek odpowiedzi zapisać na tablicy, np. *Moja ulubiona bajka/baśń to...* lub *Najbardziej lubię bajkę/baśń o...* Dzieci przepisują go do zeszytu i uzupełniają zdanie tytułem.

Przy okazji można zapytać uczniów, czy bajka i baśń to jest to samo. Odpowiedzi na pewno będą różne, np. że bajki oglądamy w telewizji, a baśnie się czyta.

i Słowem *bajka* lub *baśń* określamy potocznie wszystkie wymyślone opowieści, w których występują fantastyczne, nierealne postaci i wydarzenia. Bajkami nazywamy książki, opowiadane historyjki, a także filmy animowane dla dzieci, szczególnie te pokazywane wieczorem jako dobranocki. Baśnie to zwykle dłuższe opowieści, których bohaterami są ludzie, np. „Baśń o dwóch Dorotkach", „O Waligórze i Wyrwidębie", „O dwunastu miesiącach".

W teorii literatury występuje rozróżnienie bajki i baśni. Bajka to podstawowy gatunek ustnej twórczości ludowej, alegoryczna przypowieść, często z życia zwierząt, o charakterze satyryczno-dydaktycznym; utwór narracyjny lub epigramatyczny głoszący naukę moralną. Bajka jest na ogół pisana wierszem, czyli ma rymy, zwykle bywa krótsza niż baśń, jej bohaterami są zwierzęta, które zachowują się jak ludzie. Dzieci mogą znać np. „Bajkę o koniku polnym".

Baśń z kolei należy do podstawowych gatunków epiki ludowej; jest to fantastyczna opowieść o nadnaturalnych postaciach i zjawiskach, zawierająca często naukę moralną. Baśń wyróżnia się obecnością magicznych przedmiotów, fantastycznych zdarzeń, ludzi o niezwykłych mocach.

XVII-2 Układamy i opowiadamy bajki. Słowny zapis liczb porządkowych

Materiały: P1 s. 154–157 Z2 s. 72–77, s. 87–88 kartki z liczebnikami porządkowymi ◎ Pol. 1.60–Pol. 1.62 ▪ piosenka „Kraina bajek" ◎ Pio. 10A, Pio. 10B ▪ L. Tołstoj „Straszny zwierz" ◎ Akt. 7 słowniczek ▪ materiały do pracy plastycznej

Wysłuchanie piosenki „Kraina bajek" jako wprowadzenie do tematu zajęć ◎ Pio. 10A

P1 **Podręcznik, s. 154–156**

Bajka E. Pałasz „Było sobie świnek sześć" i pytania 1–2

►► Dlaczego świnki krzyknęły: „Aaaaaa!"? Gdzie mieszkały świnki? Jak zorganizowały sobie wspólne życie?

►► Jak to się stało, że kakao zostało tyle razy posłodzone? [Świnki nie umówiły się wcześniej, która z nich to zrobi.] Jak myślisz, czy wcześniej już im się zdarzył taki błąd? [Raczej nie, bo zapamiętałyby.] Co może świadczyć o tym, że do tej pory wszystko się dobrze toczyło?

►► Odszukaj zdanie: „Każda miała wyznaczone zadanie". Czy podział obowiązków przynosi dobre czy złe skutki?

►► Czego świnki mogły się nauczyć dzięki tej historii? [czasem trzeba poznać inne role, nauczyć się czegoś nowego, warto ze sobą rozmawiać, by uniknąć nieporozumień]

Zadanie 3

►► Dopasuj tytuły bajek do obrazków. Do którego tytułu brakuje obrazka? [do „Bajeczki o budowie mostu, drwalach i lesie”] Narysuj ilustrację pasująca do tego tytułu.

To zadanie można na chwilę pominąć i wrócić do niego po wykonaniu ćwiczeń dotyczących tekstu o świnkach, zob. następne moduły zajęć.

Z2 Zeszyt ćwiczeń, s. 72–73

Ćwiczenie 1

►► Na podstawie opowiadania w podręczniku na stronach 154–156 odpowiedz na pytania – pokoloruj poprawne odpowiedzi. Odczytaj pytania i zaznaczone odpowiedzi.

Ćwiczenie 2

►► Uzupełnij rysunki tak, aby otrzymać cztery podobne świnki.

Ćwiczenie 3

►► Znajdź w tekście bajki zdania, które mówią o tym, jak świnki podzieliły się domowymi obowiązkami. Uzupełnij poniższe fragmenty zdań.

Po wykonaniu tego zadania zwracamy uwagę uczniów na pisownię wyrazów: *pierwsza*, *druga*, *trzecia*, *czwarta*, *piąta*, *szósta* i omawiamy występujące w nich trudności.

Ćwiczenie 4

Uczniowie oglądają obrazek w zeszycie ćwiczeń, a nauczyciel wiesza na tablicy kartki z liczebnikami porządkowymi: *pierwszy*, *drugi*, ..., *dziewiąty*. ◎ Pol. 1.60-Pol. 1.62

►► Przyjrzyj się obrazkowi. Odpowiedz na pytanie: *Który zajączek ma czerwony kubraczek?* Podejdź do tablicy i wskaż odpowiedni wyraz. Na co trzeba zwrócić uwagę, by dobrze zapamiętać pisownię tego słowa?

Podobnie pytamy o inne zajączki i wyrazy zapisane na kartkach (w dowolnej kolejności).

►► Uzupełnij zdania wyrazami: trzeci, szósty, siódmy, ósmy. Zwróć uwagę na wielką literę na początku zdania. Przeczytaj uzupełnione zdania.

►► Ułóż i wypowiedz zdania o kolejnych zajączkach. Rozpocznij od słów: *Pierwszy zajączek...*, *Drugi zajączek...* itd.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – O17 ósma, S5 siódmy, S30 szósty ➲ 6

Rysowanie lub malowanie ilustracji do „Bajeczki o budowie mostu, drwalach i lesie”

Aby narysować obrazek, dzieci nie muszą układać historyjki. Być może praca plastyczna ułatwi im tworzenie opowieści. Jeśli dziecko powie, że nie ma pomysłu, zaproponujmy mu namalowanie tego, co występuje w tytule: budowa mostu, las i drwale przy pracy lub odpoczywający.

▷▷ Czym zajmuje się drwal? Opowiedz o tym, co narysowałeś/namalowałeś. Co się dzieje na twoim obrazku? Co się wydarzy za chwilę? Jak się zakończy ta historia?

Tworzenie „Bajeczki o budowie mostu, drwalach i lesie” lub innej bajki

Dzieci mogą wymyślić historyjkę do wykonanej ilustracji lub wybrać inny tytuł bajki, np. spośród zaproponowanych w podręczniku na s. 156, i wspólnie tworzyć bajkę.

Możemy zadać dzieciom pytania pomocnicze typu:

▷▷ Ilu drwali będzie występowało w bajce?

▷▷ Czy będą pracowali równocześnie, czy może na zmianę? Ile drzew zetną?

▷▷ Co jeszcze będzie ważne w twojej bajce? Jak się ona zakończy?

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 74–75**

„Bajka o krasnoludkach i porządku” i ćwiczenia 5–6

►► O ilu krasnalach jest mowa w tekście? Jakie imię nosił krasnal, który poszedł do lasu? W jakim celu wybrał się do lasu? O co Ziółko poprosił swoich braci?

►► Korzystając z ilustracji, opowiedz, czym się zajmowały kolejne krasnale, kiedy Ziółko zbierał składniki do sporządzania czarodziejskich napoi.

►► Podkreśl w tekście wszystkie wyrazy nazywające liczby.

►► Jaki mógł być dalszy ciąg bajki? Jak myślisz, ile szklanek wody krasnale wlały do donicy?

Ćwiczenie 7

►► Ustal, czym zajmowały się krasnale przedstawione na obrazkach. Wpisz pod rysunkami liczby porządkowe: pierwszy, drugi itd.

Opowiadanie dalszego ciągu „Bajki o krasnoludkach i porządku”

Nauczyciel odczytuje ostatni akapit tekstu, a uczniowie opowiadają, co było dalej. Zachęcamy ich do tworzenia różnych wersji zakończenia. Ważne jednak, by dzieci nie przedłużały zbytnio swoich historii, nie gubiły wątku i aby w opowiadaniu pojawiło się krótkie zakończenie historii. Można też zadać dodatkowe pytania, na przykład:

▷▷ Co by się stało, gdyby Ziółko wrócił wcześniej, niż przewidywał?

▷▷ Co by było, gdyby magiczna roślina potrafiła mówić?

Jeśli mamy liczną klasę, a mało czasu, możemy tworzyć zakończenie wspólnie, siedząc kręgiem na dywanie. Każde dziecko dodaje tylko jedno zdanie i przekazuje głos koledze siedzącemu obok.

Z2 **Zeszyt ćwiczeń, s. 76–77**

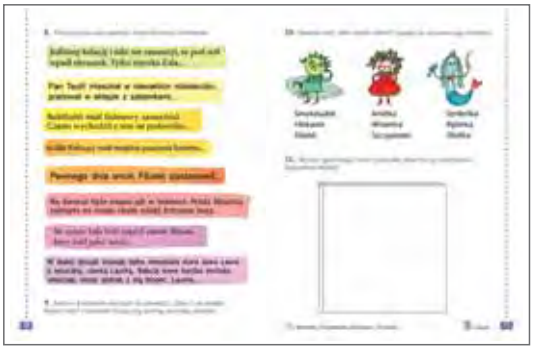

Ćwiczenie 8

►► Przeczytaj początki powieści. Podkreśl imiona bohaterów.

Ćwiczenie 9

►► Zaznacz krzyżykiem początek tej opowieści, który ci się podoba. Pomyśl, gdzie toczy się akcja wybranego fragmentu historii. Kto jest jej bohaterem? Jakie postacie mogą się pojawić? Co się stanie potem?

►► Wymyśl tytuł i opowiedz dalszy ciąg według własnego pomysłu.

Ćwiczenie 10

►► Przeczytaj polecenie. Zanim je wykonasz, obejrzyj dokładnie każdą postać, przeczytaj imiona. Podkreśl imię, które twoim zdaniem pasuje do narysowanego bohatera.

Ćwiczenie 11

►► Wymyśl tytuł książki, który zachęciłby dzieci do jej przeczytania. Zaprojektuj okładkę.

Ćwiczenia w mówieniu – uzupełnianie niedokończonych zdań i wspólne układanie opowieści

Dzieci siedzą kręgiem. Nauczyciel rozpoczyna opowiadanie – może skorzystać z wybranego początku ze strony 76 z zeszytu ćwiczeń. Następnie uczniowie kolejno dodają po jednym zdaniu (czasem mogą być dwa). Dbają, by zdania były logiczne i pasowały do zdań poprzedzających je.

Opowieść się toczy, póki dzieci zgłaszają pomysły. Prosimy przy tym dzieci, by uważniej słuchały poprzedników i kontynuowały ich pomysły. Jeśli dzieci wprowadzą zbyt wiele wątków, można dodać jakieś uniwersalne zakończenie i rozpocząć kolejną opowieść. Przykładowe zakończenia:

1. *Po chwili okazało się, że cała ta historia i wszystkie postacie to był tylko niezwykły sen Marysi. Kiedy się obudziła, postanowiła jak najszybciej wszystko namalować, by pokazać swój sen całej rodzinie i kolegom z klasy.*

2. *...i wtedy na ekranie nagle pojawiły się napisy. To był już koniec tego dziwnego filmu. Do dziś się zastanawiam, o co w nim chodziło.*

P1 **Podręcznik, s. 157**

Nauka piosenki „Kraina bajek” ⊙ Pio. 10A, Pio. 10B
Dzieci słuchają piosenki, jednocześnie śledząc tekst. Następnie rozmawiają o jej treści.

►► O jakiej krainie jest ta piosenka? Co się w niej znajduje? Jak można się dostać do krainy bajek? O jakich bajkach jest mowa w piosence?

Opracowując słuchowo piosenkę, należy zwrócić uwagę na jej rytm – są w niej potrójne ósemki (tzw. triole), które śpiewa się w czasie jednej ćwierćnuty (tak jest w zwrotce przy słowach: *w krainie...* oraz *na grządkach...*).

Najlepiej uczyć się piosenki, powtarzając za wokalistą kolejne wersy.

Półnuty i całe nuty
Dzieci czytają wypowiedź papugi Sylaby.

Zob. „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 26–27.

Rytmizowanie tekstu

►► Wskaż ćwierćnuty, ósemki, półnuty oraz całe nuty. Wypowiedz rytmicznie.

Omówienie zadania domowego
Prosimy uczniów, aby w domu ułożyli własną bajkę, wybrali dowolne postaci lub przedmioty i narysowali do niej obrazek.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – M6 miękki, P12 podwórko, R12 rządzić, S35 świeży ➲ 6

Opowiadanie Lwa Tołstoja „Straszny zwierz” ⊙ Akt. 7
Uczniowie słuchają opowiadania. Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 62. ➲ 7

▷▷ Gdzie toczy się akcja? Kto występuje w opowiadaniu?

▷▷ Dlaczego mama myszki nazwała ją głuptasem? Które z wymienionych zwierząt było tytułowym strasznym zwierzem?

▷▷ Opowiedz bajkę. Możesz rozpocząć od słów: *Pewnego razu mama myszka...*

Z2 **Zeszyt ćwiczeń s. 87–88 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie G1

►► Odczytaj wyrazy i uzupełnij nimi zdania.

Ćwiczenie G2

►► Uzupełnij zdania, korzystając z obrazka.

Ćwiczenie G3

►► Ułóż zdania z rozsypanek wyrazowych o postaciach z bajek.

XVIII-1 Jak wygląda teatr? Bogacenie słownictwa. Wyrazy bliskoznaczne

Materiały: P2 s. 4–7 Z3 s. 2–4 A słowniczek

W miarę możliwości (lokalizacyjnych, organizacyjnych) zajęcia powinno poprzedzić wspólne wyjście z klasą do teatru na przedstawienie dla dzieci.

Rozmowa na temat wizyty w teatrze

Początkowo przywołujemy tylko wspomnienie teatru jako budynku (a nie samego spektaklu). Pytamy uczniów o nazwy pomieszczeń: *szatnia*, *hol*, *widownia*, *scena*, *balkon* itp. Następnie przypominamy tytuł przedstawienia. Rozmawiamy o tym, jakie postacie występowały. Jeśli nie udało się zorganizować wspólnego wyjścia, nauczyciel może opowiedzieć o swoich przeżyciach związanych z teatrem lub zapytać uczniów, czy zdarza się im wspólnie z rodzicami chodzić na spektakle teatralne, a jeśli tak, to jakiego rodzaju.

▷▷ Jaki nastrój panuje w teatrze? Jak się czujemy, wchodząc na widownię?

▷▷ Jakie emocje nam towarzyszą? Czego jesteśmy ciekawi? Co najczęściej obserwujemy, na co zwracamy uwagę?

P2 Podręcznik, s. 4–5

Ilustracja, wiersz „Takie miejsce” i pytania 1–4

►► Jak sądzisz, dlaczego autor wiersza uważa, że w teatrze mocniej bije nam serce? [Odczuwamy emocje, kiedy z bohaterami coś się dzieje, przeżywamy razem z nimi przygody.]

►► Odszukaj wyrazy związane z teatrem.

►► Co to znaczy odczuwać tremę?

►► Jakie pomieszczenia w budynku teatru rozpoznajesz na planszy? [Hol, kasę, szatnię, widownię, scenę, garderobę, pomieszczenia dla pracowników technicznych: operatorów światła i dźwięku, stolarzy, malarzy, dekoratorów, pomieszczenia do przechowywania rekwizytów i sprzętu oświetleniowego; ponadto pomieszczenie, w którym aktorzy odpoczywają, przygotowują się do występu.]

►► Wskaż i nazwij miejsca przeznaczone dla publiczności. W którym z tych miejsc przebywają widzowie podczas spektaklu? Jak się nazywa miejsce dla widzów umieszczone nad widownią? [loża]

►► Co może czytać osoba siedząca na ławce w holu? [program]

►► Co znajduje się na scenie? [dekoracje, rząd niewielkich reflektorów z przodu sceny, budka suflera, kurtyna]

►► Jakie pomieszczenia znajdują się za sceną? Do czego mogą służyć? Do czego mogą służyć liny i wyciągi umieszczone za sceną? [do zmiany dekoracji na scenie]

i Słowo *kulisy* oznacza niewidoczną dla widzów część teatru. Kulisy to również rodzaj dekoracji teatralnych w formie ścianek lub kotar.

►► Wskaż pomieszczenie, w którym zmienia się wygląd aktora.

P2 Podręcznik, s. 6–7

Opowiadanie „Tajemnica smoka” i pytania 5–7

►► Gdzie podczas spektaklu przebywał Michał, a gdzie – jego wujek? Jaką rolę grał wujek?

►► Jaką bajkę oglądał Michał? [„Szewczyk i smok”] Co się wydarzyło podczas przedstawienia? Dlaczego Michałowi żal było smoka? O co poprosił aktor grający smoka?

►► Przeczytaj zdania z podkreślonymi wyrazami, zastępując te wyrazy innymi o podobnym znaczeniu.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 2–3

Ćwiczenie 1

►► Wyrazy z naklejek dopasuj do ilustracji. Uzupełnij objaśnienia.

►► Czy ktoś z was siedział w teatrze na balkonie? Jaki widok miał wtedy przed sobą?

Ćwiczenie 2

►► Na lewej stronie kurtyny podkreślono tym samym kolorem pary wyrazów o podobnym znaczeniu. Odczytaj te pary. Co zauważasz, co możesz powiedzieć o tych parach wyrazów? Znajdź pary wyrazów na prawej i środkowej części kurtyny. Podkreśl je wybranymi kolorami. Odczytaj zaznaczone przez ciebie pary wyrazów.

Po wykonaniu ćwiczenia nauczyciel prosi uczniów o ponowne przeczytanie (po cichu) par wyrazów i zapamiętanie ich. Potem dzieci zamykają książki. Nauczyciel podaje wyraz z ćwiczenia, a dzieci próbują sobie przypomnieć jego odpowiednik. W razie potrzeby otwierają książki i szukają właściwego synonimu.

Ćwiczenie 3

►► Przeczytaj zdania. Zastąp podkreślone wyrazy słowami o podobnym znaczeniu. Nowe zdania napisz w zeszycie.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – tworzenie różnych zdań o podobnej treści z wyrazów bliskoznacznych A

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 4

Ćwiczenie 4

►► Gdzie ludzie zapisują zdarzenia, w których brali udział? Gdzie opisują, co się wydarzyło? [w pamiętniku, w dzienniku, w kronice, na blogu]

►► Uzupełnij tekst z kroniki klasy pani Magdy wyrazami: *od, przed, na, do, po, w, dla*. Odczytaj uzupełnioną kartkę z kroniki klasy pani Magdy.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – A2 autograf, R1 rekwizyt ➲ 6

Omówienie zadania domowego

Prosimy uczniów, by na kolejne zajęcia przynieśli lalki teatralne. Jeśli nie mają takich lalek, niech będą to dowolne zabawki, które mogą wystąpić w klasowym teatrzyku

XVIII-2 Jaki może być teatr? Pisownia tytułów spektakli teatralnych

Materiały: P2 s. 8–9 Z3 s. 5–7 12 A I. Landau „Superdziadek” ➲ 307 słowniczek ▪ lalki przyniesione przez uczniów, kawałek tkaniny (kurtyna), różne rodzaje lalek teatralnych i inne rekwizyty do zabawy w teatrzyk ▪ patyczki do kukiełek

P2 Podręcznik, s. 8–9

Wiersz M. Bartkowicza „Teatr lalkowy” i pytania 1–3

►► Jaki pomysł zabawy podpowiada nam autor wiersza? Jakie czynności może wykonywać lalka w teatrze? Wyszukaj w wierszu odpowiednie wyrazy i podaj własne propozycje. Jakie jeszcze (oprócz tych wymienionych w wierszu) czynności może wykonywać lalka teatralna? [*chodzić, skakać, płakać, opowiadać, walczyć*]

►► Kto sprawia, że w teatrze lalki ożywają?

►► Które z twoich zabawek mogłyby zagrać w przedstawieniu? Co mogłyby robić i co mówić?

Wiersz „Teatr lalkowy” albo wiersz „Takie miejsce” (w podręczniku na s. 4) można zadać uczniom do nauczenia się w domu na pamięć. Warto jednak przedtem poćwiczyć z nimi dykcję i wskazać, w których miejscach trzeba zaczerpnąć oddechu, jakim tonem powiedzieć poszczególne fragmenty, jak ten utwór ładnie zadeklamować.

Ciekawostka i fotografie lalek teatralnych

►► O ilu rodzajach lalek teatralnych jest mowa w ciekawostce? Po czym rozpoznajemy rodzaj lalki teatralnej?

►► Przyjrzyj się ilustracji do wiersza. Jakie rodzaje lalek teatralnych tu przedstawiono?

Zadanie 4

►► Przeczytaj tytuły sztuk teatralnych. Który z tych spektakli wydaje ci się najbardziej interesujący?

Wypowiedź pani Magdy

►► Odczytaj komentarz pani Magdy i postaraj się go zapamiętać.

Prezentowanie własnych lalek i innych zabawek

Nauczyciel organizuje miejsce, w którym dzieci mogłyby zaprezentować lalki przyniesione na zajęcia. Możemy na przykład stworzyć scenę z ławki i krzesełek uczniowskich, między którymi rozpinamy tkaninę jako kurtynę. Ten prowizoryczny teatrzyk zmotywuje uczniów-aktorów do jak najlepszej prezentacji swoich lalek/zabawek.

Prosimy chętnych uczniów, by przedstawili swoje lalki: w jakiej bajce występują, jakie role odgrywają. Lalki mogą opowiedzieć przygodę, którą odgrywają w przedstawieniu lub opisać wymarzoną rolę.

▷▷ Wśród lalek zgromadzonych w sali wskaż pacynki. Wskaż kukiełki. Wskaż marionetki.

Warto zadbać, aby na zajęciach pojawiła się marionetka, rzadko wykorzystywana przez dzieci do zabawy. Jeśli nie dysponujemy takim rodzajem lalki, można pokazać uczniom, jak w prosty sposób

wykonać ją z apaszki, chusteczki, sznureczków. Zdjęcie takiej marionetki znajduje się w zeszycie ćwiczeń na s. 5.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 5

Ćwiczenie 1

►► Uzupełnij zdania, wpisując wyrazy w odpowiedniej formie.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – podpisywanie obrazków przedstawiających dziecięce teatrzyki lalkowe A

▷▷ Jaki rodzaj lalek teatralnych widzisz na pierwszym zdjęciu? [pacynki] Spróbuj rozpoznać role, jakie mogą grać te pacynki.

▷▷ Z jakich elementów przygotowano teatrzyk na drugim zdjęciu? [domek, jabłonka, ogród, słońce] Jakie lalki występują w tym teatrzyku? [kukiełki]

▷▷ Jaki tytuł nadałbyś tej scence?

Opowiadanie I. Landau „Superdziadek” ➲ 307

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 6–7

Ćwiczenie 2

►► Podkreśl wielkie litery w tytułach spektakli teatralnych dla dzieci.

►► W których tytułach pojawiają się dwie wielkie litery. Dlaczego? [*Niezwykłe przygody Pinokia* – druga wielka litera to imię pajacyka; *Jaś i Małgosia* – imiona bohaterów.]

Ćwiczenie 3

►► Napisz tytuły spektakli, w których mogą występować te lalki. Możesz szukać podpowiedzi w poprzednim ćwiczeniu.

►► Jakie rodzaje lalek przedstawiają obrazki? [Kot w butach to kukiełka, Baba Jaga to pacynka, a Pinokio to marionetka.]

Ćwiczenie 4

►► Pokoloruj rysunek.

►► Wymyśl i napisz tytuł tego przedstawienia.

►► Dopasuj do obrazka wyrazy z naklejek.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D6 dorożka, K22 kukiełka, M3 marionetka, Z25 żuraw ➲ 6

Kartonikowa wyprawka – wykonanie papierowych lalek do przedstawienia „Kopciuszek” 12

Lalki można postawić lub dodać jakieś patyczki i skleić z przygotowanych figurek kukiełki. Korzystając z gotowych lalek, dzieci odgrywają dowolną scenkę z bajki „Kopciuszek”.

XVIII-3 Gdy idziemy do teatru... Odczytywanie informacji z plakatów i planu widowni

Materiały: P2 s. 10–11 Z3 s. 8–11 zasady kulturalnego zachowania się w teatrze Pol. 1.63 ▪ Test „Idziemy do teatru” Pol. 1.64 ▪ G. Kasdepke „Teatr” 308 ▪ E. Skarżyńska „Teatr” Akt. 8 słowniczek ▪ plakat lub afisz o tematyce kulturalnej ▪ E. Skarżyńska „Teatr”

Oglądanie oryginalnego plakatu lub afisza z informacjami o imprezie kulturalnej lub innej

Nauczyciel przynosi do klasy jakikolwiek plakat, z którego dzieci będą mogły odczytać informacje na temat imprezy (kulturalnej, rozrywkowej, sportowej itp.). Najlepiej, żeby był to plakat (afisz) teatralny, ale można też wykorzystać inny. Ważne, żeby dzieci mogły zobaczyć, jak duży jest plakat i czego można się z niego dowiedzieć.

Podręcznik, s. 10–11

Plakat i zadanie 1

▸▸ Jakie informacje znajdują się na tym plakacie teatralnym?

▸▸ Jakie inne informacje mogłyby się znaleźć na afiszu? [imiona i nazwiska aktorów; nazwisko reżysera; nazwisko autora tekstu przedstawienia]

Zadanie plastyczne

▸▸ Wymyśl tytuł przedstawienia, który mógłby się spodobać dzieciom. Zaprojektuj plakat zapraszający na ten spektakl.

Zadanie 2

▸▸ Odczytaj zasady kulturalnego zachowania się w teatrze. Komu one są potrzebne? Wyjaśnij, dlaczego takie zasady obowiązują. W jakich sytuacjach przydaje się znajomość tych zasad?

Zob. też następny moduł zajęć.

Plan teatru i zadania 3–5

▸▸ Popatrz na plan widowni teatru, który przedstawiono powyżej. W jaki sposób oznaczono na planie pierwsze miejsca, a w jaki sposób – drugie?

▸▸ W tym teatrze loże są na parterze i na piętrach. Policz loże pięcioosobowe.

▸▸ Wybierz miejsce na parterze i opisz jego położenie.

Opowiadanie G. Kasdepke „Teatr” i zasady kulturalnego zachowywania się w teatrze i nie tylko

308, Pol. 1.63

Nauczyciel czyta uczniom opowiadanie i rozmawia z nimi o jego treści. Następnie nauczyciel ponownie czyta opowiadanie, a uczniowie wskazują w podręczniku zasady kulturalnego zachowania się w teatrze, o których jest mowa.

Przy okazji można wprowadzić pojęcie: *savoir-vivre* – znajomość zasad właściwego zachowania się w towarzystwie i w różnych sytuacjach. Rozmawiamy z uczniami, dlaczego ważna jest znajomość tych zasad i ich stosowanie. Warto przypomnieć podstawowe zasady *savoir-vivre:*

– przy stole, np. jedzenie nożem i widelcem, bez mlaskania, ciche mieszanie łyżeczką w szklance, odkładanie po jedzeniu widelca i noża razem złączonych (aby wiadomo było, że już można zabrać talerz),

– w innych sytuacjach, np. zakrywanie dłonią ust przy ziewaniu czy kichaniu, przytrzymywanie drzwi, gdy przez nie przechodzimy i ktoś za nami idzie,

– używanie właściwych słów, np. częste używanie słów *proszę, dziękuję*, używanie słowa *proszę* zamiast *co*, gdy zdarzy nam się czegoś nie dosłyszeć.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 8–9

Ćwiczenie 1

►► Czego można się dowiedzieć z tego afisza teatralnego?

►► Odczytaj głośno pytania zapisane na niebiesko. Odpowiedz na pytania (nie pełnym zdaniem).

Ćwiczenie 2

Najpierw nauczyciel pyta uczniów, czy widzieli, jak dorośli rezerwowali przez internet bilety do kina, teatru lub filharmonii. Mówi, że istnieje taka możliwość – na stronie internetowej wielu kin i teatrów możemy zobaczyć plan widowni i odczytać z niego, które miejsca są już zarezerwowane, a które – wolne, oraz dokonać rezerwacji odpowiadającego nam miejsca. Potem zapowiadamy uczniom, że teraz zabawią się w podobny sposób, korzystając z planu widowni.

►► Jakie miejsca oznaczono kolorami? Uzupełnij bilety, wpisując numery rzędów i miejsc.

►► Ile rzędów jest na planie widowni? [osiem] Jak zostały zaznaczone miejsca już wcześniej zarezerwowane? [szarym kolorem]

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 10–11

Ćwiczenie 3

►► Co przedstawia Ilustracja? [widzów, ludzi siedzących na widowni, publiczność]

►► W ilu rzędach siedzą widzowie? Jak oznaczono numery rzędów? [cyframi rzymskimi]

►► Numer którego rzędu jest niewidoczny? [czwartego]

►► W którym rzędzie jest najwięcej wolnych miejsc? [w drugim]

Nauczyciel lub wybrany uczeń powinien zapisać na tablicy numery wszystkich rzędów; przy okazji można powtórzyć zapisywanie większych liczb (do XII).

►► Znajdź na widowni osoby wymienione poniżej. W których rzędach siedzą? Które z tych osób siedzą najdalej od sceny? [pan w muszce z żoną i córką (w III rzędzie) oraz mama z bliźniakami (w IV rzędzie)] Odpowiedz na pytania.

Pewien kłopot może sprawić uczniom ostatnie pytanie, bo wolne miejsce jest obok wnuczki, która przyszła z dziadkiem, i obok dziewczynki w warkoczykach. Ale po swojej prawej stronie wolne miejsce ma tylko dziewczynka w warkoczykach.

Ćwiczenie 4

►► Oto bilety, które widzowie kupili na spektakl „Zakochany wróbel”. Z której strony na ilustracji zaczynamy liczyć kolejne miejsca w rzędzie? [od lewej do prawej] Kto jest właścicielem biletu z miejsca 1 w I rzędzie? [pan z bródką]

Można uczniom podpowiedzieć, że mogą odliczać miejsca nie od początku rzędu, ale od fotela, na którym widoczny jest numer.

►► Odszukaj na widowni, kto jest właścicielem biletu. Doklej obrazki.

►► Wpisz na biletach brakujące informacje. Odczytaj informacje zapisane przez ciebie na biletach.

Ćwiczenie 5

▶▶ Wybierz dla siebie wolne miejsce na widowni. Uzupełnij zdanie.

Można podyskutować z uczniami o tym, które miejsca są lepsze – te bliżej sceny czy te dalsze i dlaczego.

Wiersz E. Skarżyńskiej „Teatr” ⊙ Akt. 8

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 63. ➲ 7

Dzieci odczytywały już informacje z plakatu, poznały zasady kulturalnego zachowania się w teatrze, „kupiły” bilety i „zasiadły” na widowni – pora więc w wyobraźni przenieść się na widownię. Nauczyciel czyta wiersz lub odtwarza go z płyty CD i rozmawia o nim z uczniami.

▷▷ Którą część spektaklu opisano w wierszu? Jakie emocje wzbudził w tobie ten opis? Jaki spektakl zobaczyłeś w swojej wyobraźni?

▷▷ Co sprawia, że w teatrze panuje szczególny nastrój?

▷▷ Dlaczego w teatrze odbywa się *Wielkie Patrzenie*?

▷▷ Gdzie się znajduje najbliższy teatr, do którego moglibyśmy pójść?

▷▷ Kiedy ostatnio byłeś w teatrze? Jaki tytuł miało przedstawienie?

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C15 córka, W15 wróbel ➲ 6

Samodzielne rozwiązywanie testu „Idziemy do teatru” ⊙ Pol. 1.64

Nauczyciel przed zajęciami drukuje test dla każdego dziecka. Rozdaje akrusze i prosi uczniów, by samodzielnie test przeczytali i rozwiązali. Następnie chętni uczniowie mówią, jakie odpowiedzi wybrali. Nauczyciel zachęca dzieci do dyskusji.

XVIII-4 Kto pracuje w teatrze? Końcówka *-uje* w czasownikach

Materiały: P2 s. 4–5, s. 12–13 Z3 s. 12–15, s. 76–77 P. Beręsewicz „Aktorka Agata” ➲ 309 kartki A4 ▪ słowniczek ▪ W. Chotomska „Królewna Śnieżka” ▪ „Królewna Śnieżka” – dowolne nagranie audio lub film ▪ blok rysunkowy A3, farby

„Zawodowe wyścigi” – zabawa

Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy. Każda z grup w czasie 3 minut ma wypisać na kartce A4 jak najwięcej nazw zawodów. Po umówionym czasie przedstawiciele grup odczytują, co zanotowali. Nauczyciel przyznaje punkt za każdą nazwę zawodu, pod warunkiem, że została zapisana bez błędu ortograficznego. Wygrywa grupa, która uzyskała najwięcej punktów.

Po podliczeniu punktacji sprawdzamy, czy wśród wymienionych nazw zawodów pojawiły się jakieś związane z teatrem. Jeśli nie – nauczyciel rozmawia z dziećmi o tym, jakie czynności należy wykonać, by powstał spektakl teatralny, i kto pomaga przy jego przygotowaniu.

P2 Podręcznik, s. 4–5

Wracamy do wiersza i ilustracji ze s. 4–5 podręcznika, aby poszukać tam nazw osób pracujących w teatrze.

▶▶ Przeczytaj powtórnie wiersz. Znajdź w wierszu fragmenty mówiące o pracy osób związanych z teatrem. [„jedni budują dekoracje, / drudzy wnoszą rekwizyty / (bywa, że solidnie zmachają się przy tym). / A potem, zanim podniesie się kurtyna, / serce aktora prędzej bić zaczyna”]

▶▶ Znajdź na ilustracji osoby pracujące w teatrze.

▶▶ Kto znajduje się na scenie? [aktor]

▶▶ Za co odpowiedzialny jest pan stojący przy reflektorze?

▸▸ Kto znajduje się przy drzwiach wejściowych na widownię? [bileter, bileterka]

▸▸ Jakie prace dla teatru wykonuje stolarz? [np. robi dekoracje, rekwizyty]

P2 **Podręcznik, s. 12–13**

Tekst informacyjny i zadanie 1

▸▸ Wymień nazwy zawodów związanych z teatrem. Które z zawodów przedstawione są na fotografiach?

Zadanie 2

▸▸ Odpowiedz na poniższe pytania. Wskaż w tych zdaniach czasowniki, czyli wyrazy oznaczające czynności. Co mają wspólnego?

Ćwiczenie muzyczne

▸▸ Dopasuj tytuły spektakli muzycznych do odpowiednich fotografii. Jakimi umiejętnościami muszą się wykazać artyści tych teatrów?

Ciekawostka

Zob. też „Przewodnik do edukacji artystycznej", s. 52.

Opowiadanie P. Beręsewicza „Aktorka Agata" ➲ 309

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 12–13**

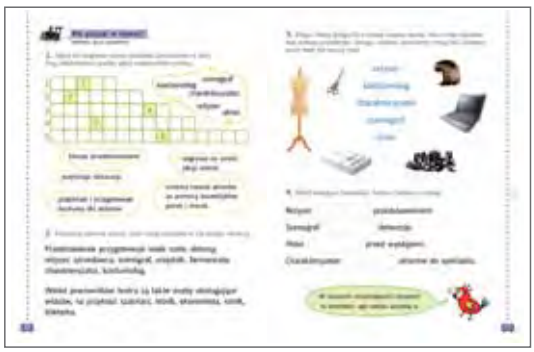

Ćwiczenie 1

▸▸ Odczytaj nazwy zawodów umieszczone w pętli. Wpisz do diagramu nazwy zawodów umieszczone w pętli. W jaki sposób ułatwić sobie pracę przy uzupełnianiu diagramu? [Sprawdzić, który wyraz ma trzecią literę *t*, który jest najdłuższy itd.]

▸▸ Przy objaśnieniach poniżej wpisz odpowiednie numery.

▸▸ Jaki wyraz tworzą litery umieszczone na żółtym tle? [*teatr*]

Ćwiczenie 2

▸▸ Przeczytaj uważnie zdania. Sześć nazw zawodów tu nie pasuje. Skreśl je.

Ćwiczenie 3

▸▸ Połącz każdą fotografię z nazwą zawodu osoby, która może potrzebować danego przedmiotu. Uwaga: niektóre przedmioty mogą być używane przez dwie lub więcej osób.

Ćwiczenie 4

▸▸ Wklej brakujące czasowniki.

▸▸ Zaznacz wspólną cząstkę.

Dzieci wracają do uzupełnionego diagramu i jeszcze raz czytają wpisane wyrazy. Potem dopasowują objaśnienia do nazw.

Na koniec pytamy, czym zajmuje się kostiumolog (reżyser, scenograf itd.), a dzieci odczytują głośno właściwe wyjaśnienia.

Przedstawianie gestem różnych czynności wykonywanych w teatrze

Chętni uczniowie ruchem pokazują wykonywanie różnych czynności, a pozostali uczniowie odgadują.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 14

Ćwiczenie 5

▶▶ Przyjrzyj się obrazkom i zastanów się, jakie czynności wykonuje papuga. Papuga Sylaba gra w spektaklu „Śpiąca królewna". Uzupełnij informacje do obrazków wyrazami zakończonymi na *-uje*. Skorzystaj z podpowiedzi podanych w pętli. Odczytaj powstałe opisy.

Ćwiczenie 6

▶▶ Dopisz wyrazy według wzoru.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K4 kieruje, R2 reżyser ➲ 6

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 15

Ćwiczenie 7

▶▶ Sprawdź swoją wiedzę o teatrze – rozwiąż test.

Po wykonaniu testu przez uczniów możemy ich poprosić, by zamienili się w ławkach swoimi zeszytami ćwiczeń. Każdy z uczniów sprawdza poprawność wykonania zadania przez kolegę lub koleżankę.

Baśń „Królewna Śnieżka" – wysłuchanie fragmentu słuchowiska lub obejrzenie fragmentu filmu

Nauczyciel odtwarza fragment filmu lub słuchowiska „Królewna Śnieżka". Godne polecenia są wydane na płytach CD słuchowiska dla dzieci w wykonaniu znanych aktorów.

Baśń W. Chotomskiej „Królewna Śnieżka" – praca z tekstem

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania", klasa 2, na s. 64. ➲ 7

Najpierw nauczyciel czyta tekst, a potem pyta uczniów o ich wrażenia, nastrój i skojarzenia wywołane tą lekturą.

▷▷ Czy w tekście pojawił się wyraz, którego znaczenia nie znasz? [np. *cacy*, *yale*, *morał*]

▷▷ Jakie postaci występują w tym tekście? [Konferansjer, Śnieżka, siedmiu krasnoludków, w tym Najmniejszy, Staruszka – nie została wymieniona w tekście jako postać, ale z treści wiadomo, że puka, wchodzi, podaje jabłko.]

▷▷ Kto opowiada o tym, co się dzieje w bajce „Królewna Śnieżka" i na scenie? [konferansjer]

Przydzielanie ról i praca nad przygotowaniem przedstawienia

Dzielimy uczniów na dwie lub trzy grupy i każda grupa ma przygotować swoją wersję przedstawienia. Uczniowie otrzymują kopie tekstu i sami powinni zorganizować pracę. Nauczyciel tylko czuwa nad przydzielaniem ról, doborem uczniów do postaci i podpowiada na przykład, że konferansjer musi być osobą, która będzie najbardziej odpowiedzialna, będzie kierowała przebiegiem tego spektaklu, powinna więc być szczególnie czujna i dobrze zorganizowana.

Jeśli jakiś uczeń z różnych powodów odmówił występu w przedstawieniu, możemy mu zaproponować funkcję suflera (funkcję suflera można też zarezerwować dla dziecka, którego nie ma w szkole, np. z powodu choroby).

Ważne, by uczniowie wiedzieli, kiedy mają wypowiadać swoje kwestie lub w którym momencie zaczyna się ich rola. Można zaproponować, żeby ustawili się (w danej grupie) zgodnie z kolejnością

występowania. A gdy odczytują swoją rolę, mogą wykonać krok w przód. Pomoże to im zapamiętać, kto po kim mówi/występuje.

Prosimy uczniów, by na kolejną lekcję nauczyli się swoich ról na pamięć. Zwracamy uwagę na to, by dokładnie śledzili kwestie innych postaci. Muszą wiedzieć, co się będzie działo na scenie.

Kolejne próby możemy przeprowadzać w następnych dniach. Wystawienie tego przedstawienia nie wymaga wielkich nakładów pracy nad przygotowaniem scenografii czy strojów, z pomocą dzieci można zgromadzić proste rekwizyty.

Tworzenie plakatu do przedstawienia „Królewna Śnieżka”

Nauczyciel może zaproponować uczniom namalowanie na kartkach z bloku A3 w grupach (utworzonych w czasie pracy nad spektaklem) plakatu do spektaklu „Królewna Śnieżka”.

Po przygotowaniu plakatu można zaprosić na przedstawienie wybraną klasę młodszych uczniów i/lub grupę zaprzyjaźnionych przedszkolaków.

Z3 **Zeszyt ćwiczeń s. 76–77 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie A1

►► Podane wyrazy napisz w odpowiedniej formie.

Ćwiczenie A2

►► Oskar, Ela i Iwonka własnoręcznie przygotowali rekwizyty teatralne. Uzupełnij ich wypowiedzi. Wyrazy z pętli napisz w odpowiedniej formie.

Ćwiczenie A3

►► Uzupełnij zdania, wpisując, co robią te osoby.

Ćwiczenie A4

►► Uzupełnij zdania podanymi wyrażeniami w odpowiedniej formie. Wymyśl tytuł przedstawienia pasujący do obrazka.

XIX-1 Posłuchajmy mistrza – Fryderyka Szopena. Nazwy tańców polskich

Materiały: P2 s. 14–17 Z3 s. 16–17 A plansza „Muzyka Fryderyka” Pol. 2.5 ▪ rebusy muzyczne Pol. 1.65–Pol. 1.74 ▪ F. Szopen „Polonez B-dur” Utw. 5 ▪ F. Szopen „Mazurek B-dur op. 7 nr 1” Utw. 8 ▪ F. Szopen „Preludium Des-dur (Deszczowe)” Utw. 6 ▪ C. Janczarski „Żelazowa Wola” Akt. 9 ▪ M. Jaworczakowa „Własna melodia” ➲ 314 słowniczek ▪ C. Janczarski „Żelazowa Wola” ▪ F. Szopen „Polonez g-moll”, „Walc As-dur” ▪ film z tańcami (polonez, mazur, walc) ▪ blok techniczny, farby akwarelowe, gąbka

Przed pracą z tym tematem warto zajrzeć do „Przewodnika do edukacji artystycznej” na stronę 45.

Przedstawienie bohatera zajęć i rozwiązywanie rebusów o tematyce muzycznej Pol. 1.65-Pol. 1.74, Pol. 2.5

Nauczyciel przed zajęciami drukuje z płyty CD planszę z portretem, wiesza ją na tablicy i zasłania 10 kartkami z rebusami, wydrukowanymi z płyty.

Zadaniem uczniów jest odgadywanie rebusów (tematycznie związanych z muzyką: *nuty*, *granie*, *skrzypce*, *pianino*, *struna*, *głos*, *muzyka*, *dźwięki*, *piosenka*, *fortepian*). Po podaniu przez dzieci właściwego rozwiązania wybranego rebusu (nie musi być po kolei) nauczyciel lub uczeń zapisuje to rozwiązanie na tablicy, po czym zdejmuje rebus, odsłaniając fragment portretu.

Po rozwiązaniu ostatniego rebusu dzieci zobaczą portret. Nauczyciel informuje, że przedstawia on Fryderyka Szopena – słynnego polskiego pianistę i kompozytora. Potem uczniowie odszukują na plakacie i omawiają różne elementy, z których utworzony jest portret kompozytora.

P2 Podręcznik, s. 14–15

Tekst, ilustracje i zadanie 1

►► Ułóż kilka pytań do tekstu o Fryderyku Szopenie.

Dzielimy uczniów na dwie grupy. Każda grupa układa pytania do tekstu i potem grupy zadają je sobie na przemian.

Przykładowe pytania: Co robił Szopen, kiedy miał 20 lat? Gdzie i kiedy się urodził? Ile chłopiec miał lat, kiedy koncertował po raz pierwszy? Kto uczył Fryderyka grać na fortepianie? Jak długo żył? Gdzie zmarł? W jaki sposób czcimy pamięć o Fryderyku Szopenie? Jaki konkurs muzyczny odbywa się co 5 lat w Polsce? Kto w nim uczestniczy?

►► Jakie chwile z życia kompozytora lub ważne dla niego miejsca przedstawiają ilustracje?

Jedna z ilustracji nawiązuje do tego, że Fryderyk jako mały chłopiec lubił grać na fortepianie dla swoich bliskich: rodziny i przyjaciół. Prezentując swoje kompozycje, często układał do nich różne opowieści.

Słuchanie „Poloneza B-dur” – pierwszej kompozycji Fryderyka Szopena Utw. 5

Informujemy dzieci, że utwór ten został skomponowany przez 7-letniego Fryderyka. Zapis nutowy sporządził jego ojciec Mikołaj. Po wysłuchaniu utworu zadajemy pytania:

▷▷ Na jakim instrumencie jest wykonywany ten utwór? [na fortepianie]

▷▷ Z czym kojarzy ci się nazwa tego utworu? [z tańcem narodowym – polonezem]

Wiersz Cz. Janczarskiego „Żelazowa Wola” ⊙ Akt. 9

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 67. ➲ 7

Nauczyciel recytuje wiersz lub odtwarza nagranie lektorskie z płyty.

▷▷ Jaki związek z postacią Fryderyka Szopena ma Żelazowa Wola?

▷▷ W jakim domu mieszkał Fryderyk Szopen jako chłopiec? [w starym dworku]

▷▷ Czego słuchał Fryderyk, gdy był mały? [muzyki, śpiewu słowików i żab]

▷▷ Jakie dźwięki zbierał? [dźwięki parku – śpiew ptaków, rechot żab, szum wierzb, rzeki, wiatru itp.]

▷▷ Jak możemy je teraz usłyszeć?

▷▷ Jaki instrument odtwarza nam te dźwięki? [fortepian]

▷▷ Do czego autor wiersza porównuje nuty? [do kropli rosy z Żelazowej Woli]

Elementy wymienione w wierszu uczniowie mogą odszukiwać na plakacie.

P2 **Podręcznik, s. 16–17**

Ciekawostka

▶▶ Jakie są różnice w zapisach nazwiska naszego kompozytora? [*ch – sz, e – i*] Dlaczego nazwisko to można zapisać na dwa sposoby? [obie wersje – polska i francuska – są poprawne]

Zadanie 2

▶▶ Obejrzyj zdjęcia i powiedz, co przedstawiają. Dopasuj podpisy do odpowiednich fotografii.

Zadanie 3

▶▶ Wyszukaj w poniższym tekście nazwy polskich tańców.

Zadania muzyczne i wypowiedź papugi Sylaby

▶▶ Przyjrzyj się płytom z utworami Szopena. Które utwory kojarzą się z polskimi tańcami narodowymi?

▶▶ Odczytaj z płyt tytuły utworów wesołych, czyli w tonacji durowej. [„Polonez A-dur”, ‚Walc Des-dur”, „Polonez As-dur”, „Mazurek C-dur”]

▶▶ Które z nagrań to utwory w tonacji molowej? [„Polonez es-moll”, „Sonata c-moll”, „Etiuda c-moll”, „Mazurek a-moll”]

Warto zwrócić uwagę na to, że tonacje durowe oznaczone są wielką literą, a molowe – małą.

Jeśli to możliwe, dzieci powinny posłuchać fragmentu utworu w tonacji durowej i fragmentu utworu w tonacji molowej, aby mogły usłyszeć różne nastroje, o których wspomniała papuga Sylaba.

▶▶ Wyjaśnij znaczenie poniższych słów.

▶▶ Ułóż zdania z wybranymi wyrazami.

▶▶ Policz, ile jest białych, a ile czarnych klawiszy na poniższej klawiaturze. Ile razy występuje dźwięk o nazwie *c*?

Oglądanie filmu z różnymi rodzajami tańców

Nauczyciel odtwarza film z różnymi rodzajami tańców: polonezem, walcem i mazurem. Po obejrzeniu filmu pytamy uczniów o tempo tańca, nastrój; dodatkowo zwracamy uwagę na stroje, w jakich wystąpili tancerze.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 16

Ćwiczenie 1

▶▶ Zaznacz prawidłowe zakończenia zdań.

Ćwiczenie 2

▶▶ Wklej do zeszytu portret Szopena i podpisz go. Przepisz do zeszytu zdania utworzone w poprzednim ćwiczeniu.

Ćwiczenie 3

▶▶ Kim jest pianista i na jakim instrumencie może grać? Czym zajmuje się kompozytor? Czy każdy pianista jest kompozytorem? Kogo możemy nazwać wirtuozem?

▶▶ Uzupełnij objaśnienia wyrazami z pętli.

▶▶ Odczytaj wyrazy i objaśnienia.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – poszerzanie słownictwa związanego z muzyką (dopasowywanie wyrazów do objaśnień) A

Można podpowiedzieć dzieciom, aby dopasowywały nazwy osób drogą eliminacji (najpierw te wyrazy, które są im znane, a potem pozostałe). Wycięty zestaw wyrazów i objaśnienia dzieci mogą wkleić lub przepisać do zeszytu.

Opowiadanie M. Jaworczakowej „Własna melodia” ➲ 314

Aby wywołać odpowiedni nastrój, nauczyciel może podczas czytania odtwarzać uczniom któryś z utworów Szopena z płyty CD lub „Poloneza g-moll”, jeśli ma to nagranie w swoich zbiorach.

Słuchanie muzyki Fryderyka Szopena ⊙ Utw. 5, Utw. 8

Odtwarzamy uczniom fragmenty jednego z polonezów („B-dur” lub „g-moll”), „Mazurka B-dur” op. 7 nr 1, a także „Walca As-dur”.

▷▷ Z czym kojarzą ci się te utwory? Czy można by do nich tańczyć?

Nauczyciel wyjaśnia, że mazurek jest utworem przeznaczonym do słuchania, wzorowanym na tańcu narodowym – mazurze.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 17

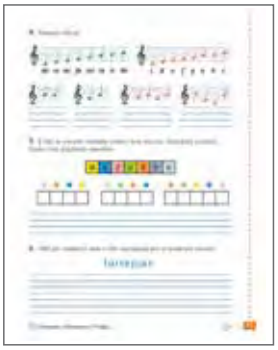

Ćwiczenie 4

▶▶ Rozwiąż rebusy.

Ćwiczenie 5

▶▶ Z liter w wyrazie *mazurek* utwórz inne wyrazy. Skorzystaj z szyfru. Zapisz inne przykłady wyrazów. [kra, krem, krzem, kuma, kurz, mak, Marek, mruk, mur, murek, rak, raz, rzeka]

Ćwiczenie 6

▶▶ Ułóż jak najwięcej słów z liter występujących w podanym wyrazie. [fan, fani, fart, fant, feta, font, fort, forte, pan, pani, panie, partie, piano, pirat, por, pora, port, pot, pranie, tir, traf, tran, trap, tren, trop]

Wymyślanie wyrazów może okazać się trudne dla dzieci, więc warto wspólnie rozwiązywać to zadanie, zapisywać wyrazy na tablicy, a potem uczniowie mogą je przepisać do zeszytu.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – P3 pianino, S10 skrzypce, T1 trąbka ➲ 6

Malowanie obrazu do utworu Fryderyka Szopena „Preludium Des-dur (Deszczowe)” ⊙ Utw. 6

Uczniowie malują, słuchając „Preludium Des-dur”. Prosimy dzieci, by malowały to, co im się kojarzy z wysłuchanymi dźwiękami.

Dzieci mogą zastosować na przykład technikę mokre na mokrym. Polega ona na tym, że kartkę z bloku technicznego moczymy lub przecieramy mokrą gąbką tak, aby była całkiem mokra. Na tak przygotowanej powierzchni malujemy farbami (najlepiej akwarelowymi).

Po zakończeniu pracy chętni uczniowie opowiadają o swoich pracach, o czym myśleli, co namalowali. Gdy dzieci się wypowiedzą, informujemy, że utwór, który im towarzyszył, nazywany jest „Preludium deszczowym" ze względu na jednostajny, powtarzający się motyw.

XIX-2 Co może być muzyką? Wyrazy dźwiękonaśladowcze

Materiały: P2 s. 18–19 Z3 s. 18–21, s. 78 B, C kartki z nazwami zwierząt Pol. 1.75 ▪ kartki z nutkami Pol. 1.76 słowniczek ▪ drewniane pałeczki, marakasy, dzwonek, dzwonki chromatyczne, szeleszczący worek foliowy ▪ M. Musorgski „Taniec piskląt w skorupkach" ▪ arkusz papieru z narysowaną pięciolinią ▪ blok techniczny, farby

Wysłuchiwanie i odgadywanie dźwięków – ćwiczenia słuchowe

1) Słuchanie ciszy. Przez 30–60 sekund próbujemy utrzymać w klasie idealną ciszę. Uczniowie zamykają oczy, starają się usłyszeć jak najwięcej dźwięków dochodzących spoza klasy.

2) Łańcuszek dźwięków. Nauczyciel prezentuje uczniom kilka dźwięków, np. dzwonka, uderzenia drewienka o drewienko, marakasów, szeleszczącego worka. Każdemu dźwiękowi nadaje nazwę, np. *dzwonki*, *drewienko*, *grzechotka*, *wiatr*. Następnie uczniowie rozpoznają z zamkniętymi oczami sekwencje dźwięków prezentowanych przez nauczyciela, np. *drewienko – dzwonki – wiatr*; *grzechotka – drewienko – wiatr – grzechotka*; *wiatr – dzwonki – dzwonki – drewienko – grzechotka*.

P2 Podręcznik, s. 18–19

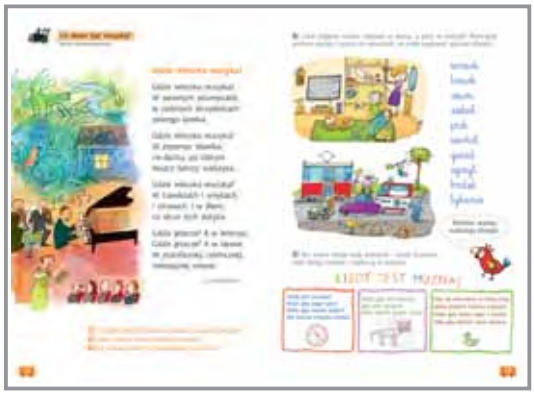

Wiersz E. Stadtmüller „Gdzie mieszka muzyka?" i pytania 1–3

►► W jakich miejscach autorka znajduje muzykę?

►► Gdzie jeszcze można usłyszeć muzykę?

►► Jak inaczej można by zatytułować ten wiersz?

Warto przeprowadzić szczegółową analizę każdej zwrotki. Dzieci czytają kolejne zwrotki najpiękniej, jak potrafią, i opowiadają, gdzie słychać muzykę. Nauczyciel zadaje uczniom w ramach pracy domowej nauczenie się tego wiersza na pamięć.

Zadanie 4

►► Jakie odgłosy można usłyszeć w domu, a jakie w mieście? Przeczytaj podane wyrazy i wskaż na rysunkach, co może wydawać opisane dźwięki.

Zadanie 5

►► Ten wiersz ułożył twój rówieśnik – Janek Czarnota.

►► Kto jest autorem wiersza? [chłopiec] Jak brzmi tytuł? [„Kiedy jest muzyka?"]

►► Ułóż swoją zwrotkę i napisz ją w zeszycie.

Uczniowie podają swoje propozycje. Tę, która się najbardziej wszystkim spodoba, nauczyciel zapisuje na tablicy, a uczniowie przepisują do zeszytu.

Omówienie zagadnienia wyrazów dźwiękonaśladowczych na przykładzie doświadczeń dzieci i wiersza J. Tuwima „Lokomotywa"

Uświadamiamy uczniom, że znają bardzo wiele wyrazów, które swym brzmieniem oddają dźwięki otoczenia, przyrody. Można dodać, że takie wyrazy (naśladujące lub nazywające dźwięki) nazywamy dźwiękonaśladowczymi. Z pewnością dzieci same używają ich codziennie, na przykład:

puk-puk – pukanie; stuk-stuk – stukanie; chlapu-chlap – chlapanie; pstryk – pstrykanie;

klik – klikanie; psik – psikanie; wrr, wrr – warkot; dzyń-dzyń – dzwonienie;

szur-szur – szuranie; tup-tup – tupanie; chrr, chrr – chrapanie.

Następnie odczytujemy niektóre wersy „Lokomotywy" Juliana Tuwima, a uczniowie mówią, jakie wyrazy dźwiękonaśladowcze usłyszeli w danym fragmencie.

Buch – jak gorąco!
Uch – jak gorąco!
Puff – jak gorąco!
Uff – jak gorąco! [...]
I dudni, i stuka, łomocze i pędzi [...]
Że pędzi, że wali, że bucha buch, buch? [...]
Do taktu turkoce i puka, i stuka to:
Tak to to tak, tak to to tak, tak to to tak, tak to to tak!

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 18–19**

Wiersz „Muzyka" L. Mariańskiej i ćwiczenia 1 i 2

▸▸ Znajdź na ilustracji zwierzęta, o których mowa w wierszu. Dopasuj do nich odpowiednie naklejki z ich odgłosami.

▸▸ Co robią te zwierzęta? Dlaczego wiersz nosi tytuł „Muzyka"? Korzystając z wiersza, napisz, jak muzykują te zwierzęta.

▸▸ Spróbuj się zastanowić i sobie przypomnieć, jakie inne dźwięki można usłyszeć na łące.

▸▸ Jakie inne zwierzęta można tam spotkać? Jakie wydają dźwięki – odgłosy?

▸▸ Czy rośliny mogą tworzyć muzykę? Jaką?

Rozmowa z dziećmi na temat dźwięków w domu i nazw tych dźwięków

▷▷ Jakie jeszcze dźwięki możesz usłyszeć w domu? Spróbuj je nazwać.

▷▷ Wyobraź sobie, że przez jakiś czas jesteś sam w pokoju. Wszystko jest wyłączone (radio, telewizor, odtwarzacz CD). Wsłuchujesz się w ciszę. Nagle słychać otwierające się drzwi – jak nazwiesz ten odgłos?

▷▷ Zastanów się, co może skrzypieć (zgrzytać, warczeć, mruczeć, trzeszczeć, jęczeć itp.).

Ćwiczenie 3

▸▸ Pokoloruj nutki z wyrazami, które kojarzą się z odgłosami.

Ćwiczenie 4

▸▸ Zastanów się, jaki dźwięk mogą wydawać te przedmioty. Przepisz wyrazy z poprzedniego ćwiczenia lub dopisz własne propozycje.

„Gwar na wsi" – zabawa ◎ Pol. 1.75

Nauczyciel przed zajęciami drukuje z płyty nazwy zwierząt spotykanych na wsi (*kot, pies, kura, kogut, gęś, kaczka, krowa, baran, koza, koń, mysz, bocian, żaba, wróbel, żmija*), a następnie rozcina karteczki. Wyjaśnia uczniom, że każdy otrzyma jedną nazwę wiejskiego zwierzęcia – gospodarskiego albo żyjącego w lesie czy na polu, przy czym nie wolno zdradzać innym, jakie zwierzę się wylosowało. Zadaniem każdego dziecka jest odszukanie drugiej osoby z tą samą nazwą tylko po wydawanych przez nią dźwiękach. Uczniowie chodzą po klasie i naśladują odgłos zwierzęcia, które wylosowali. Jeśli spotkają drugą osobę wydającą te same dźwięki, łączą się w parę.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 20

Ćwiczenie 5

▶▶ Jakie odgłosy wydają te zwierzęta? Dopasuj naklejki.

Ćwiczenie 6

▶▶ Napisz odpowiednie nazwy zwierząt. Których zwierząt z poprzedniego ćwiczenia tu nie uwzględniono? [kozy i gęsi] Jakie zwroty można by dopisać? [*koza meczy, gęś gęga*]

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – nazywanie odgłosów z wiejskiego podwórka B

Słuchanie utworu Modesta Musorgskiego „Taniec kurcząt w skorupkach" (z cyklu „Obrazki z wystawy")

▷▷ Z czym ci się kojarzy ten utwór? Co usłyszałeś?

▷▷ Przypomnij (lub wymyśl) tytuł dla tego utworu.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 21

Ćwiczenie 7

▶▶ Przeczytaj uważnie i wyraźnie pary wyrazów, aby można było usłyszeć różnicę w wymowie.

Zwracamy uwagę uczniów na wyraźne wymawianie głosek *cz* i *trz*. Należy też sprawdzić, czy dzieci rozumieją sens wszystkich wyrazów.

Ćwiczenie 8

▶▶ Doklej obrazki tak, aby oba można było podpisać jednym wyrazem.

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, że niektóre wyrazy tak samo się pisze i wymawia, choć mają inne znaczenie, np. *pokój* – w mieszkaniu i *pokój* – gdy nie ma wojny.

Ćwiczenie 9

▶▶ Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

i Homofony – wyrazy brzmiące identycznie, ale różne pod względem pisowni i znaczenia. Homonimy – wyrazy brzmiące i pisane identycznie, ale mające różne znaczenie (i zwykle też różną etymologię).

Zabawy i ćwiczenia artykulacyjne

Wykonujemy kilka ćwiczeń usprawniających narządy mowy. Jeśli to możliwe, nauczyciel powinien się naradzić ze szkolnym logopedą, które ćwiczenia w tej klasie będą najbardziej odpowiednie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – G7 gwiżdże, M8 morze, M9 może, S11 skrzypi, Z9 zgrzyta

➲ 6

Gdzie jest muzyka? – podsumowanie zajęć Pol. 1.76

Nauczyciel drukuje z płyty przed zajęciami po 3 nutki dla każdego ucznia. Uczniowie na nutkach piszą, gdzie według nich jest muzyka. Następnie wieszamy na tablicy pięciolinię i dzieci naklejają w wybranych przez siebie miejscach swoje nuty (na liniach lub na polach). Jeśli to możliwe, warto spróbować zagrać zapisane dźwięki na dzwonkach chromatycznych.

Z3 Zeszyt ćwiczeń s. 78 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie B1

▶▶ Połącz nazwy z odpowiednimi objaśnieniami. Podkreśl wyrazy zapisane wielką literą.

Ćwiczenie B2

▶▶ Pola z wyrazami, które brzmią tak samo, pokoloruj tym samym kolorem. Znaczenie niektórych wyrazów znajdziesz w wycinance. C

Ćwiczenie B3

▶▶ Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

Malowanie ilustracji do wiersza „Gdzie mieszka muzyka?”

XX-1 Jakie muzea możemy zwiedzać? Tworzenie wyrażeń z przymiotników i rzeczowników

Materiały: P2 s. 20–23 Z3 s. 22–24 B łamigłówka Pol. 1.77 M. Kapelusz „Muzeum” 310 L. Łącz „Muzeum” 311 słowniczek

Zagadka o muzeum – wprowadzenie do tematu zajęć

Jeśli w tym gmachu zechcesz przebywać,
to musisz grzecznie się zachowywać.
Mnóstwo tu rzeczy do oglądania.
Ale oczami! Bez dotykania!
Stare obrazy, meble, błyskotki,
szkła, bibelotów pełne gablotki.
Miecze i zbroje, dawne ubrania
oglądać możesz bez dotykania!

Marcin Przewoźniak, *Kraina zagadek*, Wydawnictwo Papilon, Poznań 2008.

Rozmowa na temat wizyty w muzeum

W dniu poprzedzającym zajęcia lub w tym samym można zaplanować wizytę w najbliższym muzeum. Jeśli uczniowie byli w muzeum wspólnie z nauczycielem w poprzednim lub bieżącym roku szkolnym, można się odwołać do tych doświadczeń i pomóc dzieciom odtworzyć oraz uporządkować informacje, odnosząc się do treści zagadki.

P2 Podręcznik, s. 20–21

Ilustracje i pytania 1–5

►► Dokąd wybrała się klasa pani Magdy? Dlaczego nie wszyscy byli zadowoleni z planowanej wycieczki? Co należało zrobić przed wejściem do muzeum?

►► Co robiły dzieci przy basenie z żaglówkami? Wyjaśnij, co znaczy okrzyk papugi: „Cała naprzód!”. [Jest to marynarska/żeglarska komenda, która oznacza popłynięcie naprzód całą mocą silnika/żagli.]

►► Co oznacza pojęcie *eksponat*? [przedmiot wystawiony w muzeum] O jaki eksponat pyta papuga? [o strój nurka]

►► Czy w każdym muzeum można dotykać eksponatów? Jakie zasady zachowania zwykle obowiązują w muzeach?

►► Jakie znacie rodzaje łodzi i innych obiektów poruszających się po wodzie? [kajak, żaglówka, jacht, kuter, łódź wiosłowa, czółno, katamaran, prom, wodolot itp.]

►► Z czego może być wykonana łódź (czółno) na ostatnim obrazku? [Jest to najprawdopodobniej czółno, a zatem zostało wykonane z jednego pnia drzewa.]

Rozwiązywanie łamigłówki Pol. 1.77

Nauczyciel przed zajęciami drukuje łamigłówkę (dla każdego dziecka). Rozdaje kopie uczniom (może dodatkowo przerysować tę samą łamigłówkę na tablicy) i tłumaczy, jak należy ją rozwiązywać:

▷▷ Wskazane litery nazw przedmiotów wpisz w odpowiednich okienkach i odczytaj hasło. [*eksponat*]

Na koniec uczniowie wklejają łamigłówkę do zeszytu.

P2 **Podręcznik, s. 22–23**

Fotografie i zadanie 6

►► Do zestawów fotografii na stronie obok dopasuj poniższe nazwy muzeów. Co można oglądać w tych muzeach?

Zadanie 7 i wypowiedzi dzieci

►► Dopasuj podane wyrażenia do eksponatów muzealnych. W każdym wyrażeniu wskaż rzeczownik i przymiotnik.

Należy się upewnić, czy uczniowie rozumieją wszystkie wyrazy. Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na to, że każdy eksponat został opisany dwoma wyrazami. Jeden z nich oznacza nazwę przedmiotu (np. *monety, kostium*), a drugi jest cechą tego przedmiotu.

Mówimy dzieciom, że dobierając cechy lub określenia do przedmiotów oraz poszukując wyrazów, które precyzują jakie, czyje coś jest, z czego jest wykonane itp., wzbogacają swoje opisy.

Opowiadanie M. Kapelusz „Muzeum” ➲ 310

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 22–24**

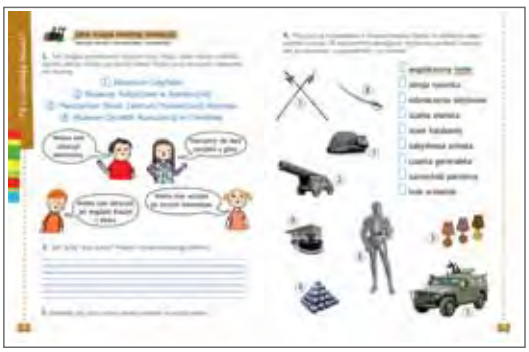

Ćwiczenie 1

►► Pani Magda przedstawiła dzieciom listę miejsc, które można zwiedzić. Zgadnij, dokąd chciały się wybrać dzieci. Napisz przy obrazkach odpowiednie numery.

Ćwiczenie 2

►► Jaki byłby twój wybór? Przepisz nazwę wybranego obiektu.

Ćwiczenie 3

►► Dowiedz się, jakie muzea można zwiedzić w twojej okolicy.

Ćwiczenie 4

►► Przyjrzyj się eksponatom z muzeum wojska. Wpisz w okienkach odpowiednie numery. W wyrażeniach opisujących eksponaty podkreśl rzeczowniki na czerwono, a przymiotniki – na zielono.

Ćwiczenie 5

►► Nazwij eksponaty z muzeum zabawek. Użyj odpowiednich rzeczowników oraz podanych przymiotników w odpowiedniej formie.

Opowiadanie L. Łącz „Muzeum” ➲ 311

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – H6 hełm, M14 muzeum, S1 samochód ➲ 6

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – podpisywanie obrazków nazwami eksponatów i ich określeniami B

XX-2 Jak zwiedzać muzeum? Rozwijanie zdań pojedynczych

Materiały: P2 s. 24–27 Z3 s. 25–28 C T. Małkowski „Goła pupa” (fragment książki „O Kamilu, który patrzy rękami”) ➲ 313 słowniczek ▪ mapa Polski, plan Krakowa, duża reprodukcja portretu „Damy z gronostajem” Leonarda da Vinci ▪ słownik języka polskiego, różne przewodniki turystyczne

P2 Podręcznik, s. 24–25

Opowiadanie I. Kulis „Muzeum” i pytania 1–3

►► Dokąd wybierała się rodzina? Jaki obraz chcieli tam zobaczyć? Co wykonała Kasia na zajęciach plastyki, a co znajdowało się w muzeum? [Kasia wykonała kopię, w muzeum jest oryginał.] Odszukaj i odczytaj mówiący o tym fragment tekstu.

i „Dama z gronostajem”, zwana też „Damą z łasiczką”, to obraz namalowany przez włoskiego artystę renesansu Leonarda da Vinci na desce orzechowej, w technice olejnej przy użyciu temper. Przedstawia postać młodej kobiety trzymającej na rękach gronostaja. Jest to nawiązanie do nazwiska modelki oraz do jej ukochanego, który wizerunku gronostaja używał jako godła.

Obraz jest uważany za najcenniejsze dzieło sztuki w polskich zbiorach muzealnych. Został zakupiony przez księcia Adama Jerzego Czartoryskiego dla jego matki Izabeli. Do niedawna znajdował się w Muzeum Czartoryskich w Krakowie, a obecnie, po zakupieniu obrazu od Fundacji Czartoryskich, obraz można oglądać w Muzeum Narodowym w Krakowie.

►► Podaj dwa znaczenia wyrażenia *przewodnik po muzeum*.

►► Co można zobaczyć w Muzeum Narodowym w Krakowie?

Fotografie obrazów i zadanie 4

►► Która fotografia przedstawia oryginalny obraz, o którym mowa w opowiadaniu? Kto go namalował? Jaki tytuł ma ten obraz?

Poszukiwania Krakowa na mapie Polski i Muzeum Narodowego na mapie Krakowa oraz oglądanie reprodukcji obrazu „Dama z gronostajem”

Nauczyciel eksponuje na zajęciach fizyczną mapę Polski. Uczniowie wskazują Kraków. Można też przynieść na zajęcia plan Krakowa i odszukać Muzeum Narodowe. Jeśli nauczyciel dysponuje większą reprodukcją obrazu „Dama z gronostajem”, warto pokazać ją teraz dzieciom.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 25

Ćwiczenie 1

►► Na podstawie opowiadania „Muzeum” zamieszczonego w podręczniku na stronach 24–25 zaznacz właściwe odpowiedzi.

Ćwiczenie 2

►► Oryginał obrazu „Dziewczynka z obręczą” Władysława Podkowińskiego znajduje się w Muzeum Narodowym w Poznaniu. Narysuj kopię tego obrazu. Dopasuj wyrazy z naklejek.

Należy zwrócić dzieciom uwagę na podpis: *fotografia oryginału*. W podręczniku zamieszczono fotografię obrazu, dlatego nie można było podpisać jej słowem *oryginał*.

Zapoznanie z definicjami słownikowymi słowa *przewodnik*; oglądanie różnych przewodników

Nauczyciel może poprosić uczniów o odszukanie lub tylko przeczytanie informacji podanych przy słowie *przewodnik* w słowniku języka polskiego. W słowniku wydanym przez PWN to słowo ma aż siedem znaczeń, co może budzić zdziwienie i ciekawość uczniów. Zajęcia można dodatkowo uatrakcyjnić oglądaniem różnych przewodników turystycznych.

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 26**

Ćwiczenie 3

▶▶ Uzupełnij tekst wyrazami: *internet*, *internetowy*. Wpisz te wyrazy w odpowiedniej formie.

Oglądanie wirtualnej wycieczki po muzeum w Pszczynie

Jeśli istnieje taka możliwość, tę część zajęć warto przeprowadzić w pracowni komputerowej. Wówczas uczniowie będą mogli sami pozwiedzać wirtualne muzeum przy komputerach.

▷▷ Jakie pomieszczenia można zwiedzić w Muzeum Zamkowym w Pszczynie? [komnaty zamkowe – salony, sypialnie, garderobę, pomieszczenia zbrojowni, gabinety, łazienkę, bibliotekę, jadalnię, galerię myśliwską; pomieszczenia konserwatorskie]

▷▷ Jakie eksponaty zostały zgromadzone w muzeum? Czy wśród eksponatów są przedmioty codziennego użytku? Jakie?

▷▷ Jakiego rodzaju obrazy znajdują się w muzeum?

▷▷ Jakie sale można zobaczyć na ostatnim piętrze zamku? [pracownie konserwatorskie]

i Konserwator to osoba zajmująca się odnawianiem i zabezpieczaniem przed niszczeniem zabytkowego przedmiotu, dzieła sztuki, budowli. Używa specjalnych substancji i materiałów odpowiednich dla danego dzieła. Przedtem zapoznaje się z fotografiami, planami obiektów, projektami, szkicami, żeby się upewnić, jak dzieło wyglądało po stworzeniu przez artystę (czyli do jakiego wyglądu ma dążyć w swojej pracy).

P2 **Podręcznik, s. 26–27**

Ilustracja, obrazy i ćwiczenia plastyczne

▶▶ Co można oglądać w tym muzeum sztuki?

▶▶ Co przedstawiają poniższe obrazy? Dopasuj do nich podane wyrażenia. W których salach muzeum można by umieścić te obrazy?

i Oto informacje o obrazach na ilustracji:
Dzieła dawnych mistrzów (piętro):
Jan van Eyck „Portret małżonków Arnolfinich”
Frans Snyders „Owoce w misce na czerwonym obrusie”
Leonardo da Vinci „Dama z gronostajem”, zwana też „Damą z łasiczką”
Myron „Dyskobol”

Sztuka współczesna (parter):
René Magritte „To nie jest fajka”
Jackson Pollock „Convergence” (ang. *zbieżność*)
Piet Mondrian „Kompozycja z niebieskim, żółtym, czarnym i czerwonym”
Aleksander Calder „Czerwony flaming”

Obrazy w ćwiczeniu plastycznym:
Jan Vermeer „Dziewczyna z perłą”

Paul Cézanne „Martwa natura z jabłkami”
Abstrakcja nieznanego artysty
Caspar David Friedrich „Lato”

Pejzaż to rodzaj malarstwa, rysunku czy grafiki przedstawiający krajobraz, fragment widoku natury, otoczenia. W malarstwie krajobrazowym często oddany jest stosunek człowieka do natury w danej epoce, jego emocje, osobiste doznania. Pejzażyści starali się przedstawić na swoich obrazach nie tylko widok natury, ale też pogodę, oświetlenie, atmosferę miejsca. Ze względu na rodzaj przedstawienia rozróżnia się pejzaż realistyczny, fantastyczny, a w zależności od obrazowanego motywu rozróżniamy wedutę – pejzaż przedstawiający scenę miejską, marinę – krajobraz morski oraz pejzaż ze sztafażem – w którym pojawia się postać ludzka lub zwierzęca. Od starożytności pejzaż był elementem kompozycji malarskich, a w renesansie, gdy zainteresowanie naturą wzrosło, pejzaż stał się samodzielnym gatunkiem malarskim. W Polsce rozkwit malarstwa pejzażowego przypada na połowę XIX wieku, a jego wybitnymi przedstawicielami byli Maksymilian i Aleksander Gierymscy, Józef Chełmoński, Władysław Podkowiński, Leon Wyczółkowski.

Portret to plastyczne przedstawienie konkretnego człowieka z zachowaniem jego indywidualnych cech. W zależności od sposobu ukazania modela portretem może być wizerunek głowy, popiersie, półpostać, cała postać. Model może być przedstawiony frontalnie, w trzech czwartych lub z profilu, a portrety mogą być indywidualne, podwójne, grupowe i zbiorowe. Jako odrębny gatunek malarski portret pojawił się w późnogotyckim malarstwie niderlandzkim, francuskim i niemieckim i rozpowszechniła się w renesansowej rzeźbie, malarstwie in grafice. Od tego czasu stał się jednym z najważniejszych gatunków sztuk plastycznych.

Martwa natura to kompozycja ułożona z różnych przedmiotów, kwiatów, owoców, instrumentów, przedmiotów codziennego użytku, tkanin. W martwych naturach pojawiają się też niewielkie zwierzęta. Ze względów symbolicznych na obrazach umieszczano czasami czaszkę, która oznaczała przemijanie oraz marność życia i dóbr doczesnych. Martwa natura występuje przede wszystkim w malarstwie, ale pojawia się też w rysunku oraz grafice. Znana jest już od starożytności. W okresie średniowiecza i renesansu martwe natury miały znaczenie przede wszystkim symboliczne. Jako odrębny gatunek rozwinęła się w malarstwie holenderskim i flamandzkim.

Malarstwo abstrakcyjne nie przedstawia realnych obiektów, a formą i kolorem operuje całkowicie swobodnie – w przeciwieństwie do malarstwa figuratywnego. Ojcem abstrakcji jest rosyjski malarz Wassily Kandinsky, a przedstawicielami tego gatunku sztuki są również Piet Mondrian i Kazimierz Malewicz.

Zadanie 5

►► Przeczytaj zdania. Czym się one różnią? W którym zdaniu użyto przymiotnika?

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że zdania można rozwijać. Polega to na dodawaniu nowych wyrazów, co sprawia, że zdanie wzbogaca się o nowe informacje.

Zadanie 6

►► Rozwiń zdania wypowiadane przez dzieci, dodając przymiotnik. Możesz skorzystać z wyrazów: *nowoczesne*, *stare*, *ulgowe*.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 27

Ćwiczenie 4

►► Obejrzyj pierwszy obraz i odczytaj zdanie. Z ilu wyrazów się składa? Przy pierwszym obrazie wklej brakujące wyrazy.

Zwracamy uczniom uwagę na to, że znaleźliśmy określenie do wyrazu *czyta* (co? *książkę*) oraz do wyrazu *dziewczynka* (jaka? *starsza*).

►► Pozostałe zdania rozwiń według własnego pomysłu lub skorzystaj z podpowiedzi w wycinance. C

Warto uczniów zachęcić, aby spróbowali najpierw sami wymyślić słowa, które rozwijają zdanie, a dopiero potem skorzystali z podpowiedzi w wycinance. Na koniec uczniowie czytają zdania, które powstały.

i Na stronie 27 zeszytu ćwiczeń znajdują się następujące obrazy: „Popołudnie dzieci w Wargemont” (czyt. warżmon) August'a Renoira (czyt. ogiusta renłara); „Widok morza w Saintes-Maries” (czyt. sęt mari) Vincenta (czyt. vęsęta) van Gogha; „Nucenia wiosenne” Alekandra Kotsisa.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – układanie zdań pojedynczych rozwiniętych C
Warto zwrócić uwagę na to, że mogą tu powstać bardzo różne zdania rozwinięte. Można też poprosić dzieci, aby utworzyły zdania proste pasujące do zdań rozwiniętych, które ułożyły z rozsypanki.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 28

Ćwiczenie 5

▸▸ Wybierz pasujące wyrazy i uzupełnij tekst.

Jest to kolejna strona z kroniki klasy pani Magdy. Warto przypomnieć, czym jest kronika, do czego służy. W kronice ludzie zapisują zdarzenia, w których brali udział, opisują, co się wydarzyło w ich życiu. Podobną funkcję pełnią dziennik, pamiętnik, a w elektronicznej wersji – blog.

Ćwiczenie 6

▸▸ Dopisz rzeczowniki według wzoru.

Dzieci samodzielnie wykonują ćwiczenie, a potem odczytują pary wyrazów. Można zaproponować, aby spróbowały ułożyć zdania z tymi wyrazami.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – O11 oryginał, P33 przewodnik, R14 rzeźba ➲ 6

Opowiadanie T. Małkowskiego „Goła pupa” (fragment książki „O Kamilu, który patrzy rękami”) ➲ 313

XX-3 Jak czytać obrazy? Tworzenie zdań pytających

Materiały: P2 s. 28–29 Z3 s. 29–31, s. 79 słowniczek ▪ zdjęcia obrazów (pocięte na kawałki), karteczki z nazwiskami autorów i tytułami tych obrazów, 4 kartki formatu A3, karteczki samoprzylepne

Układanie obrazów z puzzli i nadawanie im tytułów
Nauczyciel przed zajęciami gromadzi kilka reprodukcji słynnych obrazów. Wykonuje z nich puzzle dla uczniów. Ponadto przygotowuje na osobnych karteczkach imiona i nazwiska twórców oraz tytuły tych dzieł. Na zajęciach dzieli uczniów na tyle grup, ile przygotował pociętych reprodukcji. Dzieci układają puzzle na białej kartce (mogą je nakleić). W ten sposób powstaje galeria obrazów, którą najlepiej przenieść na podłogę lub ławkę, aby poszczególne obrazy były oddalone od siebie, a grupy miały do nich swobodny dostęp.

Każda grupa ma za zadanie przyjrzeć się wszystkim ułożonym obrazom, nadać im tytuły, zapisać propozycje na kartkach i pozostawić przy obrazach. Następnie nauczyciel przedstawia uczniom oryginalne tytuły i poleca przyporządkować je odpowiednim obrazom. Wszyscy zastanawiają się, który z tytułów zaproponowanych przez dzieci był najbliższy oryginalnemu. Zadanie kończy się ustaleniem nazwisk twórców dzieł (nauczyciel przydziela każdej grupie właściwą kartkę).

P2 Podręcznik, s. 28–29

Obrazy i zadania 1 i 2

▸▸ Odczytaj, kto te obrazy namalował i jakie nadał im tytuły. Który z obrazów najbardziej ci się podoba? Odpowiedz, korzystając z podpisu, i wyjaśnij dlaczego.

Można podpowiedzieć dzieciom, aby w ciekawostce na stronie obok odszukały informację, jak należy czytać imiona i nazwiska malarzy.

▸▸ Dopasuj podane pytania do odpowiednich obrazów. Ułóż jeszcze kilka pytań.

Nauczyciel nawiązuje z uczniami rozmowę na temat obrazów reprodukowanych w podręczniku.

Ciekawostka

▸▸ Wymień imiona i nazwiska malarzy, o których jest mowa w ciekawostce.

i Vincent van Gogh (1853–1890) malarz holenderski. Początkowo chciał zostać pastorem, potem zainteresował się sztuką. Interesował się malarstwem impresjonistów i sztuką japońską. Jego twórczość miała ogromny wpływ na sztukę XX wieku. Studiował w Antwerpii, później przeniósł się do Paryża, a następnie do Arles w Prowansji. Tam w pełni ukształtował się styl jego malarstwa. Także tam powstały cykle „Słoneczników" oraz pejzaże np. „Gwiaździsta noc nad Rodanem". Z powodu choroby psychicznej malarz przebywał w zakładzie zamkniętym. Po jego opuszczeniu jeszcze przez krótki czas malował portrety i pejzaże. W lipcu 1890 r. popełnił samobójstwo.

Jan Matejko (1838–1893) urodził się w Krakowie. To polski malarz historyczny, batalistyczny, filozof. Uznany jako twórca narodowej szkoły malarstwa historycznego. W swej twórczości z pedagogicznym przesłaniem ujmował najważniejsze wydarzenia z historii Polski. Zajmował się malarstwem portretowym, religijnym, alegorycznym, malował postacie historyczne. Był synem czeskiego emigranta, a jego dom przepełniała polskość. Swoje zainteresowanie historią zawdzięczał bratu, który przyczynił się do rozpoczęcia przez niego studiów artystycznych. Wyjechał na studia do Monachium, następnie przeniósł się do Wiednia, przebywał w Paryżu. Podczas powstania styczniowego Matejko angażowała się w pomoc materialną dla powstańców. Przeżycia z tego okresu miały wpływ na kształtowanie się twórczości malarza, który swymi dziełami przypominał chwalebne karty z historii Polski, a tym samym kształtował tożsamość narodową Polaków. W 1872 r. powrócił do Krakowa, gdzie oprócz działalności artystycznej zajmował się konserwacją zabytków, a także pedagogiką – sprawował funkcję dyrektora Krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych. Do końca życia intensywnie pracował, ale pogarszający się stan zdrowia, problemy osobiste i nadmiar obowiązków doprowadziły do jego śmierci w 1893 r.

Tadeusz Makowski (1882–1932) urodził się w Oświęcimiu, zmarł w Paryżu. Studiował w Krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Na początku XX w. wyjechał do Paryża i pozostał tam na stałe. Początkowo tworzył pod wpływem kubistów. Ze szczególnym upodobaniem malował scenki z życia dzieci. Dziecięcy świat pociągał go swoją odrębnością, szczerością i wyobraźnią, w której fantastyka łączyła się z realizmem. W ostatnich latach życia w jego twórczości zaczęły dominować bardziej dramatyczne treści („Szewc", „Skąpiec"). Dzieła T. Makowskiego stały się znane w Polsce dopiero po jego śmierci. Był jednym z najbardziej oryginalnych twórców I połowy XX w. Stworzył własny odrębny świat na granicy baśni i rzeczywistości.

Claude Monet (1840–1926) francuski malarz, jeden z czołowych przedstawicieli impresjonizmu. Ojciec chciał, aby syn przejął rodzinny interes (sklep spożywczy), jednak Claude postanowił zostać malarzem. Początkowo wykonywał karykatury miejscowych notabli. Wbrew woli i możliwościom finansowym rodziny, dzięki ciotce rozpoczął studia w paryskiej Académie Suisse. Na przełomie XIX i XX w. stawał się coraz bardziej znanym i cenionym artystą. To pozwoliło mu zarobić na godne życie. Rozbudował między innymi swój przydomowy ogród w Giverny, źródło inspiracji dla tak wielu obrazów. Po I wojnie światowej Monet doznał bolesnego pogorszenia wzroku, mimo to nieustannie malował, doskonalił i rozwijał swój warsztat. W swoich obrazach przedstawiał naturę w wyjątkowym, spontanicznym i żywym stylu. Poruszał szeroki zakres tematów – począwszy od scen miejskich, rozległych krajobrazów, na swym ukochanym ogrodzie skończywszy. Monet starał się uchwycić istotę tego, co zobaczył w naturze, bez ograniczeń formalnych. Zmarł na raka płuc w grudniu 1926 r.

Zadanie 3

▸▸ Poniższe dzieła stworzyli malarze wymienieni w ciekawostce. Porównaj je z obrazami na stronie obok. Spróbuj rozpoznać autorów tych dzieł.

Zadanie 4

▸▸ Wybierz jeden z obrazów na tej lub na poprzedniej stronie i odpowiedz na pytania: Co lub kogo przedstawia obraz? Jakich kolorów użył artysta? Dlaczego ten właśnie obraz został przez ciebie wybrany?

Chętni uczniowie głośno odpowiadają na pytania. Nauczyciel stara się, by na forum klasy omówiono wszystkie obrazy. Jeśli któryś z uczniów wypowiada się płynnie i trafnie, warto zadać mu dodatkowe pytania.

Proponowane pytania do obrazów ze s. 28 (podobne można zadać do dzieł ze s. 29):

1. Tadeusz Makowski „Kapela dziecięca”

▷▷ Czym zajmują się dzieci, jak są ubrane? Czy rozpoznajesz, jakie instrumenty trzymają w rękach? [bębenki i piszczałki, flety] Opisz miejsce, w którym znajdują się dzieci przedstawione na obrazie. Czy te dzieci wydają ci się szczęśliwe? A może smutne? Jakie ty masz uczucie, gdy patrzysz na ten obraz?

2. Claude Monet „Kobieta z parasolką”

▷▷ Jaką porę roku przedstawia obraz? [lato] Czy malarz użył jasnych czy ciemnych barw? [jasnych odcieni błękitu, różu, zieleni] Co wskazuje na to, że dzień jest wietrzny? [układ sukni, falowanie zbóż, chmury na niebie] Do czego służy kobiecie parasolka? [Osłania przed promieniami słońca.] Jaki jest nastrój tego obrazu? [pogodny, radosny, spokojny]

3. Vincent van Gogh „Pokój artysty”

▷▷ Opisz swoimi słowami namalowane wnętrze. Czy jest to wnętrze współczesne, czy z dawnych czasów? Po czym można to rozpoznać? Jakie meble widzimy na obrazie? [łóżko, 2 krzesła, stolik] Jakie przedmioty codziennego użytku widzimy na obrazie? [ręcznik, miska, lustro, dzbanek] Czy chciałbyś mieszkać w takim pokoju? Powiedz dlaczego.

4. Jan Matejko „Autoportret”

▷▷ Kogo przedstawia portret? [Jana Matejkę] W jakim może być wieku? Opisz jego wygląd. Jakie barwy dominują na obrazie? Co jeszcze oprócz postaci widać na malowidle? Jaki jest nastrój tego dzieła?

i Warto zwrócić uwagę uczniów na to, że wśród prezentowanych obrazów pojawia się autoportret. To portret artysty wykonany przez niego samego. Pierwsze autoportrety pojawiły się w średniowieczu. Wielu artystów malowało swoje autoportrety przez całe swoje życie, tworząc cykle (np. Stanisław Wyspiański, Vincent van Gogh, również Rembrandt). Często przedstawiali siebie przy pracy, z charakterystycznymi dla swego zawodu atrybutami: pędzlem, paletą, sztalugami. Znane są też autoportrety, na których ukazani są również rodzina i przyjaciele.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 29

Ćwiczenie 1

▶▶ Przeczytaj uważnie fragmenty opowiadania „Malarka” Renaty Piątkowskiej. Narysuj obrazy zgodne z tymi opisami.

Prosimy uczniów o bardzo dokładne przeczytanie opisów do obrazów przed przystąpieniem do rysowania. W trakcie pracy warto przypominać, żeby uczniowie rysowali samodzielnie i nie sugerowali się pracą swoich sąsiadów.

Ćwiczenie 2

▶▶ Porównaj swoje obrazy z obrazami wykonanymi przez twoją koleżankę lub twojego kolegę. Opowiedz, czym się różnią.

Kilkoro chętnych uczniów może głośno opowiedzieć o różnicach między swoim obrazem a obrazem kolegi z ławki.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 30–31

Ćwiczenie 3

▶▶ Podkreśl pytania, które pasują do zdania w ramce.

Ćwiczenie 4

▶▶ Podkreśl w odpowiedni sposób wyrazy w zdaniu tak, aby stanowiły odpowiedzi na pytania – według wzoru.

Ćwiczenie 5

▶▶ Dopasuj brakujące fragmenty pytań.

Ćwiczenie 6

▸▸ Do każdego zdania ułóż po trzy pytania.

Ćwiczenie 7

▸▸ Przepisz zdanie do zeszytu. Napisz trzy pytania do tego zdania.

Ćwiczenie można zadać do domu, z uwagą, że przy jego wykonaniu uczniowie powinni wzorować się na pytaniach z poprzedniego ćwiczenia.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – M1 malarz, P2 pejzaż ➲ 6

Z3 Zeszyt ćwiczeń s. 79 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie C1

▸▸ Dopisz po dwa wyrazy z tej samej rodziny.

Ćwiczenie C2

▸▸ Z podanych przymiotników i rzeczowników utwórz podpisy do eksponatów.

XXI-1 Jak zbudowany jest człowiek? Nazwy i funkcje narządów człowieka

Materiały: P2 s. 30–32 Z3 s. 32–35 karteczki z nazwami części ciała ⊙ Pol. 1.78 ▪ zadania dla grup ⊙ Pol. 1.79–Pol. 1.84 ▪ model dłoni ⊙ Pol. 1.85 słowniczek ▪ nagranie muzyczne do zabawy ruchowej ▪ książki i albumy o budowie i funkcjonowaniu ludzkiego ciała, stopery (lub zegarki z sekundnikiem), lusterko, stetoskop, 1–2 jabłka, szkielet (ze szkolnej pracowni), szpilki, gumka recepturka, pasek gumy 10 cm × 100 cm (np. gumowa taśma do ćwiczeń fitness), pasek nieelastycznej tkaniny 10 cm × 100 cm; grube rękawice, worek z drobnymi przedmiotami (miś, klocek, ołówek, jabłko, piłka itp.), plasterki cytryny, kryształki soli, kryształki cukru, waciki nasączone perfumami

Gromadzenie słownictwa dotyczącego nazw części ciała i rozmowa o tym, jak wygląda człowiek ⊙ Pol. 1.78

Nauczyciel przed zajęciami drukuje karteczki z nazwami części ciała. Uczniowie siedzą kręgiem. Każde dziecko kolejno losuje jedną karteczkę, odczytuje nazwę, a następnie wskazuje podaną część ciała u siebie i osób siedzących najbliżej. Pozostałe dzieci kontrolują, czy część ciała została wskazana poprawnie.

▷▷ Czym ty różnisz się od innych? [kolorem i długością włosów, kolorem oczu, płcią, wzrostem itp.] W czym jesteś podobny? [budowa ciała, liczba palców, usytuowanie uszu itp.]

P2 Podręcznik, s. 30–31

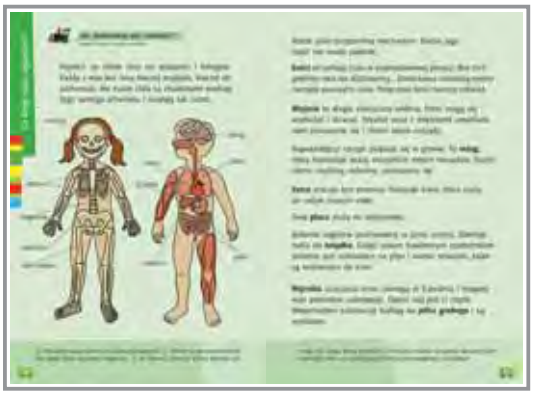

Tekst, ilustracja i pytania 1–4

▶▶ Popatrz na postać dziewczynki. Obejrzyj szkielet – czyli układ kostny człowieka. Odczytaj nazwy kości na rysunku dziewczynki. Przeczytaj informacje o kościach człowieka. Jaką funkcję spełniają? Co to znaczy, że człowiek byłby podobny do dżdżownicy? Wskaż na sobie albo na koledze z ławki miejsca, gdzie znajdują się poszczególne kości opisane na ilustracji.

▶▶ Czy wiesz, które kości tworzą kręgosłup? Wskaż na plecach koleżanki lub kolegi kości tworzące kręgosłup. Spróbuj wskazać kości ramienia, przedramienia, ręki lub stopy. Wskaż je najpierw na ilustracji, a następnie na ciele kolegi.

▶▶ Popatrz na postać chłopca. Na rysunku chłopca wskaż mięśnie ręki i nogi. Co potrafią mięśnie? Do czego służą mięśnie?

▶▶ Odczytaj nazwy narządów wewnętrznych człowieka.

▶▶ Odczytaj odpowiednie teksty i powiedz, jakie są najważniejsze funkcje poszczególnych narządów.

▶▶ Który narząd człowieka jest najważniejszy? Co o nim wiesz?

„Ludzie do ludzi” – zabawa ruchowo-integracyjna

Uczniowie w parach poruszają się swobodnie po sali w rytm dowolnej muzyki. Na hasło nauczyciela, np. „ręka do ręki”, dzieci szybko dotykają się rękami i tańczą dalej w parach. Nauczyciel kolejno podaje nowe polecenia, np. „stopa do stopy”, „kolano do kolana”, „łokieć do łokcia”, „głowa do głowy”, „biodro do biodra”, „kciuk do kciuka”, a dzieci dalej tańczą w parach, połączone w podany sposób. Na hasło nauczyciela „ludzie do ludzi” dzieci zmieniają się w parach. Jeśli w grupie jest

nieparzysta liczba dzieci, nauczyciel bierze udział w zabawie i tworzy parę z dzieckiem. Dzięki tej zabawie nauczyciel może sprawdzić, czy dzieci znają swoje części ciała i czy poprawnie je wskazują.

Oprac. według pomysłu Klanzy – Polskiego Stowarzyszenia Pedagogów i Animatorów.

P2 Podręcznik, s. 32

Zadanie 5

▸▸ Świat rozpoznajemy za pomocą pięciu zmysłów: wzroku, słuchu, smaku, dotyku i węchu. Dla każdej fotografii ustal, jakich zmysłów używa przedstawiona na niej osoba w danym momencie.

Zadanie 6

▸▸ Odpowiedz na pytania ułożone przez dziewczynki.

Zabawa słuchowo-koordynacyjna

Nauczyciel szybko podaje nazwy zmysłów (np. węch, słuch) lub związane z nimi czynności (np. słuchanie, patrzenie). Uczniowie mają za zadanie pokazać u siebie odpowiedni narząd. Ważne jest, aby nie pomylić narządu i zmysłu odnoszącego się (i/lub czynności odnoszącej się) do niego. Kto się pomyli, oddaje fant – but, ołówek itp. Fanty będzie można wykupić przez wykonywanie różnych ćwiczeń gimnastycznych.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 32–33

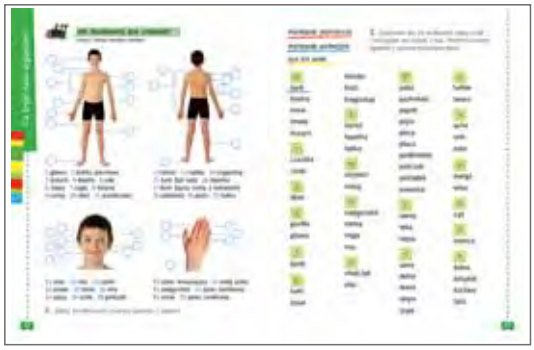

Ćwiczenie 1

▸▸ Przeczytaj nazwy części ciała. Wpisz w kółeczkach numery zgodnie z opisem. Sprawdź, czy kolega wykonał zadanie tak samo jak ty.

Nauczyciel kieruje pracą dzieci – sprawdza, czy znają nazwy części ciała i czy fotografie zostały opisane właściwymi numerami. Wyjaśnia w szczególności nazwy poszczególnych palców, np. wskazujący – służy do pokazywania (chociaż uważane jest to za niezbyt kulturalne), serdeczny (nazwa pochodzi od słowa *serce* – ponieważ na tym palcu najczęściej nosi się pierścionek zaręczynowy).

Ćwiczenie 2

▸▸ Zastanów się, ile podanych części ciała i narządów ma każdy z nas. Podkreśl nazwy zgodnie z opisem podanym obok.

Gra w zapisywanie nazw narządów na wskazaną literę alfabetu

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom zasady tej gry (jest ona podobna do popularnej gry w państwa i miasta). Jeden z graczy mówi w myślach alfabet, a drugi w pewnym momencie woła: „Stop". Pierwszy gracz wypowiada wówczas literę, którą w tym momencie mówił w myślach. Zadanie polega na zapisaniu jak największej liczby nazw związanych z budową człowieka, zaczynających się na wskazaną literę.

Ponieważ w zeszycie ćwiczeń na s. 33, nie ma żadnej nazwy na litery: *a*, *e*, *f*, *h*, *i*, *l*, *y* – dzieci powinny opuszczać kolejkę, jeśli kolega wypowie „Stop" przy którejś z tych liter.

Wygrywa dziecko, które zdobędzie najwięcej punktów (brak nazwy – 0 punktów, nazwa taka sama jak kolegi – 1 punkt, nazwa inna niż kolegi – 2 punkty).

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 34–35

Ćwiczenie 3

▸▸ Jakie narządy przedstawiono na rysunkach? Do czego służą? Uzupełnij zdania. Możesz skorzystać z tekstu w podręczniku na stronie 31.

Ćwiczenie 4

▸▸ Obejrzyj fotografie. Jakie części ciała (narządy) są na nich wyeksponowane? [oczy, język, ucho, stopy i dłonie, nos] Co służy do patrzenia? Do słuchania? Do mówienia i smakowania? Co jest potrzebne, aby rozróżniać zapachy? Skąd wiemy, że coś jest gorące, szorstkie, zimne, twarde? Napisz nazwy narządów związanych z naszymi zmysłami. Połącz każdą z pięciu fotografii z odpowiednią nazwą zmysłu.

▸▸ Zamknij zeszyt ćwiczeń i spróbuj z pamięci powtórzyć nazwy zmysłów.

Ćwiczenie 5

▸▸ Napisz nazwy narządów według wzoru.

Nauczyciel pomaga uczniom w odpowiednim dobieraniu nazw. Każdą nazwę może zapisać na tablicy, aby uczniowie, którzy potrzebują podpowiedzi, mogli korzystać z tego zapisu.

Ćwiczenie 6

▸▸ Z listy w ćwiczeniu 2 przepisz nazwy narządów i części ciała na literę *ż*.

Ćwiczenie to można zadać do domu.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – N1 narządy, R15 rzęsy, T6 tułów, Z17 żołądek ➲ 6

„Jak działa nasze ciało?" – eksperymenty w grupach ⊙ Pol. 1.79-Pol. 1.85

Nauczyciel przed zajęciami drukuje z płyty zadania dla grup oraz model dłoni, który przykleja na grubszą tekturkę lub plastikowy arkusz (np. tył plastikowej teczki). Model ten będzie potrzebny grupie V.

Podczas zajęć dzieli uczniów na sześć grup. Każda grupa otrzymuje kartkę ze spisem zadań-problemów, które ma rozważyć, korzystając z dotychczasowych doświadczeń i informacji w podręczniku oraz zeszycie ćwiczeń.

Na koniec zespoły prezentują innym dzieciom, czym się zajmowały. Odpowiadają na pytania zapisane na kartkach. Nauczyciel odpowiednio koryguje lub potwierdza spostrzeżenia uczniów.

XXI-2 Obserwuję swój organizm. Porównywanie informacji odczytanych z tabel

Materiały: P2 s. 33 Z3 s. 36–37 słowniczek ▪ stopery (lub zegarki z sekundnikiem), fotografie dzieci w różnym wieku (noworodki, kilkumiesięczne, roczne, kilkuletnie), wagi łazienkowe, miarki, lusterka, łyżeczki (mogą być plastikowe)

Wizyta w gabinecie szkolnej pielęgniarki lub higienistki

Nauczyciel organizuje spotkanie ze szkolną pielęgniarką lub higienistką. Dzieci odwiedzają jej gabinet. Rozmawiają o jego wyposażeniu (leżanka, waga, szafki na leki, ciśnieniomierz, plansza do badania wzroku, plakaty itp.), omawiają, co robi się w tym miejscu i jakie są zadania szkolnej pielęgniarki/higienistki.

Każde dziecko może się zważyć i zmierzyć. Wyniki pomiarów zapisuje na kartce, która przyda się później przy pracy z zeszytem ćwiczeń.

Jeśli w szkole nie ma gabinetu lekarskiego, można zgromadzić w klasie potrzebne sprzęty – wagę łazienkową i miarkę metrową i/lub zaprosić do klasy pielęgniarkę z najbliższej przychodni (najlepiej w stroju służbowym).

P2 Podręcznik, s. 33

Ciekawostka

Mierzenie pulsu nie jest zbyt łatwe. Można poprzestać na próbach wyczucia uderzeń w trzymanym nadgarstku albo na szyi pod brodą w okolicach krtani. Następnie dzieci sprawdzają, co dzieje się z pulsem po intensywnym wysiłku (podskokach, przysiadach, biegu w miejscu).

►► Sprawdź, czy poczujesz puls u siebie, a potem u swojego kolegi. Kolega sprawdza czas – 1 minutę – wykorzystując stoper (lub zegarek z sekundnikiem), a ty w tym czasie liczysz uderzenia pulsu.

►► Zrób szybko 10–20 przysiadów. Poproś kolegę, aby teraz zmierzył ci puls. Co można zauważyć?

Zadanie 1

►► Jakie informacje zapisane są w pierwszej tabeli? Odczytaj je głośno. Co to jest wzrost? [wysokość] Co to jest ciężar? [liczba kilogramów] Co oznacza zapis „uderzeń/min"? Jak rozumiesz ten zapis? Jakie informacje znajdują się w drugiej tabeli? Odczytaj je.

►► Porównaj liczby zapisane w kartach informacyjnych Eli i Antka. Kto jest wyższy? Cięższy? Kto ma dłuższą stopę? Które wyniki w ich kartach informacyjnych są takie same?

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 36–37

Ćwiczenie 1

►► Opowiedz, co robią osoby (zarówno dorosłe, jak i dzieci) przedstawione na obrazkach. Gdzie zazwyczaj wykonuje się te czynności? Kiedy i gdzie ostatnio (nie w szkole) ważyłeś się, mierzyłeś swój wzrost? Jak sądzisz, po co wykonuje się takie pomiary? Uzupełnij zdania. Skorzystaj z podpowiedzi u dołu strony.

Dzieci mogą dobierać wyrażenia metodą prób i błędów. Po użyciu wyrażenia mogą je skreślić, aby ułatwić sobie dalszą pracę.

►► Wyszukaj i podkreśl wyrazy, w których słychać głoskę *ż*. [*mierzy*, *waży*] Jak ją zapisano? Spróbuj uzasadnić dlaczego.

Ćwiczenie 2

►► Wykonaj na sobie odpowiednie pomiary i uzupełnij kartę informacyjną. Co jest potrzebne, aby uzupełnić kartę informacyjną? [miarka metrowa, waga, stoper lub zegarek z sekundnikiem, lusterko, łyżeczka]

Dzieci najpierw uzupełniają te informacje, które znają, ewentualnie mierzą sobie nawzajem wzrost i długość stopy. Jeśli podczas pobytu w gabinecie pielęgniarki (lub wizyty pielęgniarki w klasie) dzieci zważyły się i zmierzyły, mogą przepisać informacje z kartek lub ponownie dokonać pomiarów. Pozostałe informacje pomaga ustalić nauczyciel albo zadaje uzupełnienie karty jako zadanie domowe do wykonania z pomocą rodziców.

►► Kto w klasie jest najwyższy? Kto ma najdłuższą stopę?

Ćwiczenie 3

►► Porównaj swój wzrost i ciężar ze wzrostem i ciężarem koleżanki lub kolegi z ławki. Użyj podanych wyrazów w odpowiedniej formie.

Ćwiczenie 4

▸▸ Zaproponuj, jak uzupełnić poniższe wyrażenia.

Ćwiczenie 5

▸▸ Porównaj linie na swoich dłoniach z liniami na dłoniach kolegi lub koleżanki z ławki. Wskaż linie na swojej dłoni. Czy układają się tak samo jak u kolegi? Przyjrzyj się uważnie wnętrzu swojej lewej dłoni. Na rysunku obok dorysuj linie, które widzisz na swojej dłoni.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C13 ciężki, C14 cięższy, L3 lekki, L8 lżejszy ➲ 6

Oglądanie fotografii z dzieciństwa

Oglądamy fotografie z różnych okresów życia dziecka. Porównujemy dzieci w tym samym wieku, np. noworodki (duża głowa, tułów, stosunkowo krótkie kończyny, podstawowa pozycja – leżenie), dzieci kilkumiesięczne (podobne proporcje ciała jak u noworodka, siadanie, raczkowanie), roczne (zmienione proporcje ciała – dłuższe nogi, głowa już nie taka duża w stosunku do reszty ciała, pierwsze kroki), kilkuletnie.

XXI-3 Jak udzielać pierwszej pomocy? Numery alarmowe. Formułowanie zwięzłych informacji

Materiały: P2 s. 34–37 Z3 s. 38–39, s. 80 E plansza „Pierwsza pomoc: zranienia i inne wypadki” ⊙ Pol. 2.9 ▪ plansza „Pierwsza pomoc: układanie w bezpiecznej pozycji” ⊙ Pol. 2.8 ▪ obrazki – pożar, tonięcie, skaleczenie ⊙ Pol. 1.86 słowniczek ▪ apteczka pierwszej pomocy ▪ stare telefony komórkowe ▪ blok rysunkowy

Oglądanie i omawianie zawartości apteczki pierwszej pomocy

▷▷ Znasz taki przedmiot? Do czego służy?

Dzieci wypowiadają się na temat apteczki. Nauczyciel prezentuje jej zawartość, wspólnie z dziećmi omawia leki i przedmioty zgromadzone w apteczce.

▷▷ Co to jest pierwsza pomoc? Dlaczego jest tak ważna?

Na koniec chętne dzieci mogą opowiedzieć o wypadkach, które im się przydarzyły.

Pogadanka „Jak zachować się w razie niebezpieczeństwa?” inspirowana obrazkami oraz planszą „Pierwsza pomoc: zranienia i inne wypadki” ⊙ Pol. 1.86, Pol. 2.9

Nauczyciel przed zajęciami drukuje ilustracje przedstawiające niebezpieczne sytuacje: pożar w domu, tonięcie, skaleczenie. Siada z dziećmi kręgiem na dywanie i inicjuje rozmowę o sytuacjach przedstawionych na obrazkach. Dzieci najpierw samodzielnie próbują ustalić, jak należy postąpić w danej sytuacji. Celem pogadanki jest uświadomienie dzieciom znaczenia podstawowych zasad:

1. Zawiadamiamy o niebezpieczeństwie jak najszybciej. Głośno wołamy (np. *Ratunku! Na pomoc! Pali się!*). Jeśli jest taka możliwość, sprowadzamy pomoc.

2. W czasie pożaru, jeśli ucieczka jest już niemożliwa, należy czekać na pomoc ratowników. Trzeba próbować chronić się przed ogniem i dymem (ale nie chować się, np. w szafie), nasłuchiwać, z której strony nadchodzi pomoc, i co jakiś czas wzywać jej, by ułatwić ratownikom poszukiwania.

3. W sytuacji, gdy jesteśmy świadkami niebezpiecznego zdarzenia (pali się, ktoś tonie, zderzyły się samochody itp.), dzieci nie mogą samodzielnie ratować poszkodowanych, bo same mogą ulec wypadkowi, tylko muszą natychmiast wezwać pomoc.

4. W przypadku urazów (skaleczenie, poparzenie itp.) nie powinniśmy się bać, tylko poinformować natychmiast kogoś dorosłego.

Omawiając ostatnią zasadę, kierujemy uwagę uczniów na planszę „Pierwsza pomoc: zranienia i inne wypadki” i omawiamy przedstawione na niej sposoby udzielania pomocy.

P2 **Podręcznik, s. 34–35**

Historyjka rysunkowa i pytania 1 i 2

►► Opowiedz historyjkę obrazkową. Kto i w jaki sposób udzielił nieprzytomnej kobiecie pierwszej pomocy?

►► Jeszcze raz po cichu przeczytaj słowa chłopca umieszczone w dymkach. Jakie informacje podał Michał podczas rozmowy telefonicznej?

W odpowiedzi oczekujemy uogólnień typu: imię i nazwisko, miejsce zdarzenia, nazwa ulicy, stan chorej itp.

Zadanie 3

►► Wyobraź sobie, że przy tobie zdarzył się wypadek i dzwonisz po pomoc. Co mówisz? Skorzystaj z podpowiedzi.

Ćwiczenia w przeprowadzaniu rozmów ze służbami ratunkowymi

Na podstawie zadania 3 w podręczniku dzieci odgrywają rozmowy telefoniczne z przedstawicielami wybranych służb. Używają starych telefonów komórkowych.

Ćwiczenia warto przeprowadzić w parach: jeden uczeń zgłasza wypadek, a drugi przyjmuje zgłoszenie. Każde dziecko w parze ma szansę uruchomić wyobraźnię i odegrać swoją rolę.

Nauczyciel, chodząc po klasie, przysłuchuje się rozmowom. Potem pozwala dzieciom podzielić się odczuciami i refleksjami. Na koniec ćwiczenia można poprosić jedną parę o zademonstrowanie na forum klasy dialogu telefonicznego według podanego wzoru.

P2 **Podręcznik, s. 36**

Zadanie 4

►► Przyjrzyj się uważnie kolejnym rysunkom. Przećwicz z koleżanką lub kolegą układanie rannego w bezpiecznej pozycji.

Zob. następny moduł zajęć.

Nauka układania osoby poszkodowanej w pozycji bocznej ustalonej ◎ Pol. 2.8

Nauczyciel wyjaśnia uczniom, jak przystąpić do udzielania pierwszej pomocy.

Po pierwsze: Czy dla nas jest tu bezpiecznie? Przed podejściem do osoby, która uległa wypadkowi i jest nieprzytomna, sprawdzamy, czy w pobliżu nie ma przerwanych kabli od prądu, rozlanej wody albo innej substancji.

Po drugie: Czy poszkodowany oddycha? Jeśli stwierdzimy, że nie zagraża nam niebezpieczeństwo, podchodzimy do osoby nieprzytomnej, by sprawdzić, czy oddycha. Pomagają w tym wzrok, słuch i dotyk. Najpierw należy położyć rękę na czole poszkodowanego, drugą na jego brodzie i następnie delikatnie odchylić głowę do tyłu. Wtedy trzeba przybliżyć swój policzek i ucho do ust i nosa poszkodowanego. Patrząc na klatkę piersiową, jednocześnie staramy się wysłuchać i poczuć oddech. Na policzku powinno się wyczuć ruch powietrza albo też usłyszeć szmer oddechu. Klatka piersiowa powinna się delikatnie unosić. Jeżeli osoba poszkodowana oddycha, można ją ułożyć w pozycji bocznej. Jeśli osoba poszkodowana nie oddycha, to powinno się zacząć masaż serca i sztuczne oddychanie, ale to wykracza poza możliwości małego dziecka, nieprzeszkolonego w tym zakresie. Jeśli w szkole są fantomy do ćwiczenia masażu serca i sztucznego oddychania – można je wykorzystać do ćwiczeń.

Telefon wykonujemy jak najszybciej po sprawdzeniu oddychania, a jeśli jest ktoś w pobliżu, to polecamy, aby zadzwonił po pomoc, gdy w tym czasie układamy poszkodowanego w pozycji bocznej (lub podejmujemy dalszą akcję ratunkową – masaż serca i sztuczne oddychanie).

Po trzecie: Układamy poszkodowanego w pozycji bocznej, ponieważ w takiej pozycji będzie mógł swobodnie oddychać i się nie zakrztusi. Nauczyciel zapewnia dzieci, że nawet one potrafią tak ułożyć dorosłego człowieka. Aby bezpiecznie położyć osobę poszkodowaną w pozycji bocznej, należy:

1. Uklęknąć przy poszkodowanym i jego rękę (tę, która jest bliżej ratownika), położyć wzdłuż głowy.
2. Zgiąć w kolanie nogę poszkodowanego,
3. Ugiąć drugą rękę w łokciu i przyciągnąć do twarzy, dłoń ułożyć przy policzku.
4. Trzymając jedną rękę na kolanie, a drugą na barku, należy pociągnąć osobę poszkodowaną do siebie. W ten sposób z łatwością można człowieka obrócić. Głowa poszkodowanego podczas obrotu powinna spoczywać na wyprostowanej ręce.

Po ułożeniu w pozycji bocznej należy znowu sprawdzić, czy osoba poszkodowana oddycha.

Dzieci ćwiczą pod kierunkiem nauczyciela, sprawdzając kolejne etapy w podręczniku. Na zakończenie – aby pokazać, że dziecko może bezpiecznie ułożyć nawet dorosłego – nauczyciel może odegrać osobę poszkodowaną. A jako zadanie domowe można poprosić dzieci, aby w pozycji bocznej ułożyły wszystkich domowników.

P2 **Podręcznik, s. 37**

Tekst E. Pałasz „Nie tylko dla dorosłych” i pytania 5 i 6

►► Kto występuje w tej historii? [trzej chłopcy: Szymon, Wojtek i Marcin] Jak doszło do wypadku? Co mogło spowodować przewrócenie roweru Szymona? Co czuł Szymon po upadku?

►► Co postanowili chłopcy? Kto wiedział, jak udzielić pierwszej pomocy?

►► Dlaczego opowiadanie nosi tytuł „Nie tylko dla dorosłych”?

►► Czy tobie zdarzył się jakiś wypadek? Kto i w jaki sposób ci pomógł?

Po ustaleniu liczby i imion bohaterów można zaproponować uczniom odczytanie tekstu z podziałem na role. Wybieramy cztery osoby – trzy odczytują role chłopców, a czwarta (najsprawniej czytająca) jest narratorem.

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że jeśli osoba poszkodowana skarży się na ból głowy, należy ją zostawić w pozycji leżącej.

Przy okazji tego tekstu można odegrać kolejną scenkę z opowiadania, wzbogacając ją o dalszy ciąg: wołają głośno o pomoc, zwracają się do dorosłego przechodnia lub dzwonią na pogotowie ratunkowe – na znany numer alarmowy.

Zadanie 7

►► Przypomnij, czym się zajmuje pogotowie ratunkowe, jaka jest rola policji, a co należy do zadań straży pożarnej. Do czego służy numer ratunkowy? Jak myślisz, dlaczego trzeba znać numery alarmowe?

►► Pod jaki numer telefonu należy dzwonić w opisanych sytuacjach?

Rysowanie dalszego ciągu historii Szymona

Dzieci na kartkach z bloku rysują w formie komiksu dalszy przebieg wydarzeń opisanych w tekście: „Nie tylko dla dorosłych”. Rysunek powinien być odpowiedzią na pytanie: „Co mogli zrobić chłopcy, żeby pomóc Szymonowi?”. Nauczyciel eksponuje wszystkie prace tak, aby uczniowie mogli je obejrzeć. Następnie klasa próbuje ustalić, kto najlepiej pomógłby Szymonowi.

Rozmowa o nagannych zachowaniach – robieniu dowcipów telefonicznych

Nauczyciel wyjaśnia, że pod numer alarmowy można zadzwonić tylko wówczas, gdy jest to absolutnie konieczne. Nie wolno zajmować linii telefonicznej ani zabierać czasu dyspozytorowi dla żartu. W tym samym czasie osoba poszkodowana, chora, umierająca traci możliwość otrzymania pomocy, a w nagłych wypadkach liczy się każda minuta.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 38–39

Ćwiczenie 1

►► Dopasuj brakujące fragmenty z naklejek.

Nauczyciel podsumowuje ćwiczenie, nawiązując do tytułu opowiadania „Nie tylko dla dorosłych". Podkreśla, że dziecko będące świadkiem wypadku może być bardzo pomocne.

Pierwsza pomoc udzielona przez dziecko powinna polegać na: wezwaniu służb ratowniczych (przez telefon i/lub głośne nawoływanie), wstępnej ocenie sytuacji, dodaniu otuchy osobie poszkodowanej zapewnieniem, że pomoc wkrótce przyjedzie.

Ćwiczenie 2

►► Zdania z wycinanki wklej w odpowiedniej kolejności. C

►► Odczytaj zdania, które wkleiłeś, oraz zdanie umieszczone na końcu strony.

Ćwiczenie 3

►► Dopasuj pojazdy z naklejek, wpisz odpowiednie numery telefonów oraz nazwy osób. Podpowiedzi szukaj w podręczniku na stronie 37.

Ćwiczenie 4

►► Pod jaki numer telefonu należy dzwonić w opisanej sytuacji?

Każdą opisaną sytuację nauczyciel omawia z dziećmi i sprawdza, czy dzieci wpisały właściwe numery telefonów.

Ćwiczenie 5

►► Napisz w zeszycie, jakie informacje trzeba podać, dzwoniąc w sprawie wypadku.

Ćwiczenie jest podsumowaniem tematu. Uczniowie powinni samodzielnie wpisać informacje podobne do tych, które układali z wycinanki, np. imię, nazwisko i wiek, miejsce wypadku/zdarzenia (nazwa ulicy, miejscowość), opis wypadku (co się stało). Uczniom, którzy nie potrafią wykonać tego zadania samodzielnie, nauczyciel pomaga indywidualnie, badając przyczyny – jeśli dotyczą techniki pisania, wówczas podpowiada sposób zapisu; jeśli natomiast kwestii merytorycznych, nauczyciel musi poświęcić czas i powrócić do wcześniejszych ćwiczeń.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – L6 leżeć, S15 służby, S24 strażak, U8 użyć ➲ 6

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – tworzenie plakatu o służbach ratunkowych E

Uczniowie tworzą plakaty na kartkach z bloku rysunkowego. Naklejają elementy z wycinanki i dodają rysunki według własnego pomysłu.

Z3 Zeszyt ćwiczeń s. 80 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie D1

►► Z rozsypanych liter ułóż nazwy części ciała lub narządów i napisz je. Każda nazwa rozpoczyna się od litery zapisanej czerwonym kolorem.

Ćwiczenie D2

►► Uzupełnij zdania wyrazami: *niższa*, *wyższa*, *lżejszy*, *cięższy*.

XXII-1 Co służy zdrowiu? Do czego potrzebne są witaminy?

Materiały: P2 s. 38–41 Z3 s. 40–41 słowniczek ▪ papierowe talerzyki, kolorowe czasopisma (kulinarne, poradnikowe), gazetki reklamowe ze sklepów spożywczych, blok rysunkowy ▪ klocki do zbudowania piramidy ▪ produkty i przedmioty potrzebne do przyrządzania kanapek

Jak można dbać o zdrowie? – wprowadzenie do tematu

Uczniowie siedzą kręgiem. Chętne osoby wypowiadają się na temat dbania o zdrowie na przykładzie własnych doświadczeń oraz obserwacji (rodziców, babci, dziadka, starszego rodzeństwa). Nauczyciel może notować podawane przez dzieci sposoby dbania o zdrowie, np. odpowiednie odżywianie się, przebywanie na świeżym powietrzu, aktywność ruchowa, chodzenie do lekarza i stosowanie się do jego zaleceń, szczepienia, odpowiednio długi sen, dostosowanie ubioru do pogody, przyjmowanie tranu i witamin. Na koniec nauczyciel podsumowuje podane przez dzieci informacje.

Rozmowa na temat zdrowego odżywiania się

Nauczyciel nawiązuje do skojarzeń dzieci na temat dbania o zdrowie. Przypomina, że warunkiem dobrego zdrowia jest prawidłowe odżywianie. Dzieci zastanawiają się, co to znaczy zdrowo się odżywiać.

▷▷ Co najbardziej lubisz jeść? Czy uważasz, że to jest zdrowe? Dlaczego?

Nauczyciel przypomina dzieciom o konieczności dostarczania organizmowi witamin, których najlepszym źródłem jest odpowiednie pożywienie.

P2 Podręcznik, s. 38–39

Tekst, ilustracja i pytania 1–4

Aby dzieci lepiej zrozumiały kształt piramidy, można zbudować ją z klocków. Ważne by dzieci widziały, że na podstawę piramidy potrzeba wielu klocków, a na szczyt – jednego. Taką konstrukcję wykorzystujemy jako bazę do zrozumienia przez dzieci modelu zdrowego żywienia.

▶▶ Obejrzyj ilustrację. Jakie produkty tworzą piramidę?

▶▶ Jakie produkty tworzą trzy dolne poziomy piramidy zdrowego żywienia? Które produkty znajdują się na szczycie?

▶▶ Czego jest najwięcej? Czego najmniej?

▶▶ Odczytaj tekst. Jakich produktów powinniśmy jeść najwięcej? Które z nich zjadasz codziennie? Które lubisz najbardziej? Które z warzyw i owoców zjadasz każdego dnia? Których unikasz? Dlaczego? Czego powinieneś jeść najmniej? Dlaczego?

▶▶ Zastanów się, co jadasz często, a co rzadko. Jak wyglądałaby twoja piramida żywieniowa? Co u ciebie tworzyłoby jej podstawę?

▶▶ Czego zabraknie w twojej piramidzie?

▶▶ Co jeszcze służy zdrowiu oprócz odpowiedniego odżywiania się?

▶▶ Wskaż na ilustracji dzieci, które robią to, co ty lubisz robić.

▶▶ Co jeszcze mógłbyś robić, aby być zdrowym?

P2 Podręcznik, s. 40–41

Wiersz „Witaminowe ABC” i pytania 5 i 6

Nauczyciel wyjaśnia, że witaminy są niezbędne do tego, aby nasz organizm funkcjonował prawidłowo. W zależności od tego, z jakiej grupy pochodzi dana witamina, może ona na przykład odpowiadać za powstrzymywanie procesu wapnienia kości, za odporność, za pracę oczu. Grupy witamin oznacza się wielkimi literami: A, B, C, D, E, H, K, PP.

►► Jak rozumiesz tytuł wiersza? Jaki inny tytuł mógłby nosić ten wiersz?

►► Znajdź w tekście nazwy produktów spożywczych.

►► Jakie znaczenie dla naszego organizmu mają witaminy?

►► O jakich witaminach się dowiedziałeś, czytając wiersz? Obejrzyj ilustrację. Co się znajduje na talerzach trzymanych przez dzieci?

Tekst „To ważne”

Uczniowie samodzielnie czytają tekst. Nauczyciel kieruje ich do fragmentu wiersza: „D – by dzieci i dorośli mieli mocne zęby, kości”.

Ciekawostka

Zwracamy uwagę dzieci na to, że witaminy odkrył i nazwał Polak – Kazimierz Funk.

Tabela i zadanie 7

►► Przyjrzyj się tabeli. Przeczytaj, co napisano w rubrykach u samej góry. Jakie witaminy są wymienione w kolumnie „Witamina”? W którym miejscu w tabeli znajdują się informacje, gdzie występuje witamina B? W którym miejscu są informacje na temat jej działania?

►► Korzystając z wiersza lub tabeli, powiedz, w jaki sposób można dostarczyć organizmowi poszczególne witaminy.

►► Które z przedstawionych tu produktów jadasz codziennie? Które lubisz najbardziej? Jakich witamin dostarcza twój ulubiony produkt? Zastanów się i odpowiedz na pytanie: Co by było, gdybyś jadł tylko jajka? Albo tylko pomidory?

Komponowanie zdrowego posiłku – praca plastyczna z wykorzystaniem techniki kolażu

Każde dziecko otrzymuje papierowy talerzyk – tackę. Nakleja na nim produkty żywnościowe wycięte z czasopism i gazetek reklamowych oraz narysowane na kartce z bloku i z niej wycięte. Dba o to, by posiłek był zdrowy i bogaty w witaminy oraz apetyczny. Przy wykonywaniu tego zadania dzieci mogą posłużyć się tabelą z ćwiczenia nr 7 i rysunkami/fotografiami z podręcznika.

Na zakończenie prace dzieci eksponujemy w klasie i rozmawiamy z dziećmi o problemach, które miały, aby przygotować jak najzdrowsze produkty. Przypominamy, że aby dostarczyć organizmowi odpowiednich witamin, należy komponować jak najbardziej urozmaicone posiłki.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 40–41

Ćwiczenie 1

►► Co należy jeść i pić, żeby być zdrowym? Zaznacz krzyżykiem wybrane produkty.

Ćwiczenie 2

►► Jak często jadasz wymienione produkty? Wstaw krzyżyki w odpowiednich polach tabeli.

Dzieci uzupełniają tabelę samodzielnie. Następnie wspólnie zastanawiają się nad tym, czy właściwie się odżywiają. Czy codziennie jadają warzywa, owoce, nabiał, produkty zbożowe? Jak często spożywają słodycze?

Nauczyciel wyjaśnia, że słodyczy nie należy jeść codziennie – nie tylko nie mają wielkiej wartości odżywczej, ale też powodują choroby zębów i otyłość. Dzieci mogą podjąć postanowienie, że będą ograniczać słodycze.

Ćwiczenie 3

►► Na podstawie wiersza i tabeli na stronach 40–41 w podręczniku wklej pasujące napisy i wpisz po 3 przykłady produktów, które mogą dostarczyć nam poszczególne witaminy.

Ćwiczenie 4

►► Przeczytaj zdanie kilka razy i napisz je z pamięci w zeszycie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – M11 mózg, O5 odżywianie ➲ 6

Przyrządzanie zdrowych kanapek z produktów przyniesionych przez dzieci

Przed przyrządzaniem kanapek należy zadbać o właściwe przygotowanie. Wszyscy razem myjemy ręce, przecieramy blat stołu, zakładamy fartuszki, rozkładamy produkty, serwetki, tacki i noże. Rozmawiamy o zachowaniu bezpieczeństwa podczas posługiwania się nożem oraz o tym, żeby nasze kanapki wyglądały ładnie, apetycznie. Można je przyrządzić na przykład z pieczywa, masła, jajek, pomidorów, ogórków, sałaty, szczypiorku i papryki. Sprzątamy po sobie i dopiero wtedy wspólnie zjadamy przygotowany posiłek.

XXII-2 Nie tylko witaminy. Przygotowanie inscenizacji

Materiały: P2 s. 42–43 Z3 s. 42–43 słowniczek ▪ rekwizyty do inscenizacji (5 szt. prześcieradeł, piłka, płetwy, rakieta tenisowa, rower lub jego ilustracja, fartuch lekarski)

P2 Podręcznik, s. 42–43

Tekst „Godzina duchów” i pytania 1 i 2

►► Jakie postacie występują w tym przedstawieniu? Kiedy toczy się akcja „Godziny duchów”? Jaki kłopot miał Duch-Kluch? Co poradził mu Doktor? Co najbardziej cię zaskoczyło? Na czym polega komizm?

►► Wyjaśnij, co znaczy powiedzenie: „W zdrowym ciele zdrowy duch”. [Kto dba o ciało, kondycję, chętnie się rusza, uprawia sport, ten zazwyczaj ma też sprawniejszy umysł, jest radosny, chętniej się uczy.]

►► Jakie rekwizyty i kostiumy mogą wykorzystać aktorzy?

Nauczyciel najpierw przydziela role dobrze czytającym dzieciom. Uczniowie ci, kierowani przez nauczyciela, odczytują głośno tekst z podziałem na role.

Inscenizowanie „Godziny duchów” w klasie

Uczniowie dzielą się na kilka grup i przygotowują scenkę, wykorzystując zgromadzone w klasie rekwizyty. Następnie poszczególne grupy próbują odgrywać scenkę, czytając tekst z podręczników. Nauczyciel poleca dzieciom, aby w domu nauczyły się ról na pamięć. Warto także porozmawiać o tym, jakimi sposobami można wyeksponować humor w scenach – intonacją, mimiką, gestami itp. Na przedstawienie można zaprosić dzieci z równoległej klasy.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 42–43

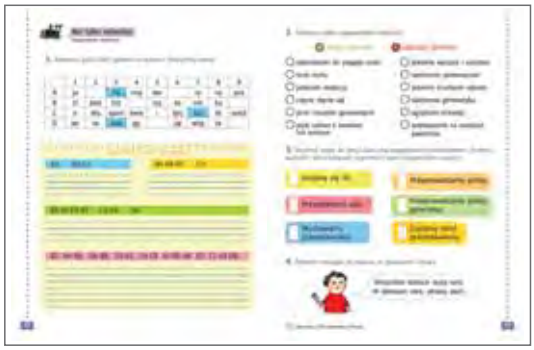

Ćwiczenie 1

►► Pokoloruj pola tabeli zgodnie ze wzorem. Rozszyfruj zdania.

Wyjaśniając sposób wykonania ćwiczenia, kierujemy uwagę uczniów na znajdujący się pod tabelą niebieski pasek z kodem literowo-cyfrowym oraz pola w tabeli zakolorowane na niebiesko. Uczniowie odczytują rozkodowane zdanie i piszą je po śladzie. Zwracamy też uwagę na umowne oznaczenie wyrazów jednosylabowych i wielosylabowych.

►► Przeczytaj głośno wszystkie rady z recepty na zdrowie.

►► Jakie jeszcze rady mógłbyś zaszyfrować? Możesz wykorzystać puste pola w tabeli.

Ćwiczenie 2

►► Pokoloruj kółka odpowiednimi kolorami. Co podkreśliłeś? Dlaczego? Jakie zachowania nie służą zdrowiu? Przeczytaj.

Ćwiczenie 3

►► Wyobraź sobie, że twoja klasa ma przygotować przedstawienie „Godzina duchów". Ustal kolejność czynności i wpisz odpowiednie numery.

Ćwiczenie 4

►► Podkreśl rymujące się wyrazy w rymowance Oskara.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D13 duch, P21 powietrze, R9 ruch ➲ 6

XXII-3 Jak dbać o zęby? Dlaczego trzeba myć zęby?

Materiały: P2 s. 44–45 Z3 s. 44–45 R. Piątkowska „Dentysta" ➲ 316 słowniczek ▪ stopery (lub zegarki z sekundnikiem) ▪ kubki, szczoteczki i pasty do zębów ▪ materiały medyczne (broszury) pokazujące budowę zębów

Wizyta u dentysty lub rozmowa na ten temat

Przed zajęciami warto wybrać się z klasą na zwiedzanie gabinetu dentystycznego. Można również zaprosić stomatologa na spotkanie do klasy (albo przynajmniej szkolną higienistkę). Jeśli nie jest to możliwe, nauczyciel inicjuje rozmowę, odwołując się do doświadczeń dzieci.

▷▷ Jak wygląda wizyta u dentysty? Co robi lekarz? Dlaczego należy chodzić do dentysty?

P2 Podręcznik, s. 44–45

Opowiadanie R. Piątkowskiej „Zęby" i pytania 1–3

►► Czego nie lubił Tomek? Z jakiego powodu?

►► Jak Tomek wykręcał się od wieczornego mycia zębów? Co powiedział na to tata?

►► Jaki eksperyment przeprowadzili Tomek z Wojtkiem? Czy Tomek postępował właściwie? Jak powinien się zachowywać, aby w przyszłości uniknąć kłopotów z zębami? Co powiedziałbyś Tomkowi, gdybyś go spotkał?

Wypowiedź pani Magdy

►► Czy twoim zdaniem 2 minuty to długo czy krótko?

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 44–45**

Wiersz. M. Strzałkowskiej „Zęby” i ćwiczenia 1 i 2

▸▸ Do czego, według poetki, służą zęby?

Nauczyciel zwraca uwagę na powiedzenia związane z zębami: *szczękać zębami*, *dzwonić zębami*, *zgrzytać zębami*, *szczerzyć zęby*. Wspólnie z dziećmi wyjaśnia ich znaczenie.

▸▸ Co może oznaczać powiedzenie „nietknięte zębem czasu”? [tzn. w dobrym stanie, nie zostało zniszczone]

▸▸ Dlaczego ważne jest codzienne mycie zębów?

▸▸ Podkreśl w wierszu wyrażenia, które mówią o tym, do czego służą zęby.

▸▸ Wyjaśnij, na czym polega prawidłowe mycie zębów.

Ćwiczenie 3

▸▸ Licz powoli: jeden, dwa, trzy... Ile liczb wypowiesz przez dwie minuty?

Ćwiczenie 4

▸▸ Podkreśl wyrazy zgodnie z instrukcją. Przepisz do zeszytu wyrazy z *ę*.

Można powiedzieć dzieciom, że podane w ćwiczeniu wyrazy z *en* (*dentysta*, *dokumenty*, *centrum*) pochodzą z języków obcych, w których nie występuje *ę*.

Ćwiczenie 5

▸▸ Napisz w zeszycie, jak długo powinno trwać mycie zębów.

Sprawdzanie, jak długo trwają 2 minuty

Aby sprawdzić, ile liczb dzieci wypowiedzą w ciągu dwóch minut, potrzebny jest zegarek z sekundnikiem lub stoper. Nauczyciel dzieli klasę na dwie grupy. Jedna liczy głośno, zgodnie z poleceniem. Druga kontroluje czas na zegarku lub stoperze. Po wykonaniu zadania warto ponownie zapytać, czy dwie minuty przeznaczone na mycie zębów to długo czy krótko.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D3 dentysta, J8 język, Z8 zęby ➲ 6

Zabawa w mycie zębów

Dzieci najpierw na sucho ćwiczą prawidłowe ruchy szczoteczki (koliste, wymiatające), aby dotrzeć do wszystkich powierzchni zęba. Następnie ćwiczą ze stoperem.

Na zakończenie myją zęby w szkolnej łazience, starając się zastosować wszystkie poznane zasady. Nauczyciel może wcześniej pokazać dzieciom, jak jest zbudowany ząb, korzystając z różnych materiałów, m.in. ulotek reklamowych. Dzięki temu uczniowie łatwiej zrozumieją, dlaczego należy wykonywać różne ruchy szczoteczką, żeby prawidłowo umyć zęby.

Słuchanie opowiadania R. Piątkowskiej „Dentysta” ➲ 316

XXII-4 Idziemy do lekarza. Opowiadanie na podstawie historyjki obrazkowej

Materiały: P2 s. 46–47 Z3 s. 46–49, s. 81–82 J. Brzechwa „Katar” Akt. 10 słowniczek ▪ M. Szarf „Urodziny” ▪ zestaw typu „Mały lekarz” lub prawdziwe akcesoria lekarskie ▪ rekwizyty do wiersza „Katar” (fartuch lekarski, stetoskop, buteleczka z etykietką „Terpentyna”, pierzyna, chusteczki higieniczne lub ręczniki papierowe) ▪ duże arkusze papieru ▪ kartki A4

Wypowiedzi na temat dbania o swoje zdrowie – niedokończone zdania

Nauczyciel prosi uczniów, aby kończyli rozpoczęte przez niego zdania.

Jestem zdrowy, bo... [codziennie jem owoce, chętnie jem warzywa, dwa razy dziennie myję zęby, odwiedzam dentystę, nie siedzę zbyt długo przed komputerem, przebywam na świeżym powietrzu, uprawiam sport itp.]

Kiedy jestem chory, to... [idę do lekarza, zażywam lekarstwa, zostaję w domu, słucham mamy, leżę w łóżku itp.]

Rozmowa o chodzeniu do lekarza

▷▷ Co dzieje się w gabinecie lekarskim? Kiedy ostatnio byłeś u lekarza? Z jakiego powodu?

Opowiadanie M. Szarf „Urodziny”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, s. 73. ➲ 7

▷▷ Dlaczego Sara nie chciała pójść do lekarza? Kogo spotkała w przychodni lekarskiej? Jak zakończyła się ta historia?

▷▷ Jakie inne plany może pokrzyżować choroba?

▷▷ Czy zdarzyła ci się podobna sytuacja? Jakie pytania zadawał ci wówczas lekarz?

P2 Podręcznik, s. 46–47

Historyjka obrazkowa i zadania 1 i 2

►► Opowiedz historyjkę na podstawie obrazków.

►► Przeczytaj pytania z historyjki. O co jeszcze mogła zapytać mama? Jakie pytania mogła zadać pani doktor Iwonce, a jakie jej mamie? Ułóż kilka pytań, które mogą zadawać pacjenci oraz lekarze. Napisz je w zeszycie.

W trakcie ustalania pytań nauczyciel zapisuje je na tablicy, a potem uczniowie mogą je przepisać do zeszytów.

Zadanie 3

►► Opowiedz, czym zajmują się dorośli przedstawieni na fotografiach. Dopasuj odpowiednie nazwy osób. Czy byłeś kiedyś u laryngologa? U okulisty? Jakich innych lekarzy poznałeś?

Można wyjaśnić dzieciom, że lekarze mają różne specjalizacje, np. lekarz specjalizujący się w leczeniu chorób serca to kardiolog. Lekarz zajmujący się leczeniem różnych urazów kości i stawów (np. złamania, zwichnięcia, skręcenia) to ortopeda itp.

Zadanie 4

►► Co było przyczyną choroby Sylaby? Do jakiego specjalisty się udała? O czym papuga powinna pamiętać, aby nie zachorować ponownie?

Opowiedz historię papugi.

►► Opowiedz historyjkę o papudze Sylabie na podstawie obrazków. Co cię rozśmieszyło? Dlaczego?

Wizyta u lekarza – odgrywanie scenek dramowych

Dzieci improwizują scenki, wykorzystując prawdziwe akcesoria lekarskie lub zabawki z zestawu „Mały lekarz”. Nauczyciel zwraca uwagę na poprawne nazywanie części ciała, określanie objawów choroby, a także na kolejność czynności wykonywanych przez lekarza: przeprowadzenie wywiadu (pytania o objawy, dolegliwości itp.), badanie, postawienie diagnozy, wypisanie recepty i podanie zaleceń, ustalenie terminu wizyty kontrolnej.

Przy okazji odgrywania scenek warto przypomnieć dzieciom, że nie wolno im samodzielnie zażywać żadnych lekarstw. W razie choroby należy podporządkować się ściśle zaleceniom lekarza i brać leki wyłącznie pod kontrolą dorosłych.

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 46–47**

Wiersz J. Brzechwy „Katar” i ćwiczenie 1 ⊙ Akt. 10
Wiersz czyta nauczyciel lub odtwarza go z płyty CD w wykonaniu aktorskim. Dzieciom trzeba będzie wyjaśnić słowa *rejent* i *terpentyna*.

i Rejent – dawne określenie notariusza, czyli osoby upoważnionej do sporządzania różnego rodzaju dokumentów, poświadczeń, ważnych pod względem prawnym.

Terpentyna – mieszanina olejków eterycznych i żywic otrzymywanych z drzew iglastych. Stosowana do nacierań ze względu na działanie rozgrzewające.

►► Kto kolejno zarażał się katarem? Podkreśl ołówkiem odpowiednie wyrażenia. Wymień je.

►► Dlaczego wszyscy zarażali się katarem? Co należałoby zrobić, aby uniknąć zarażenia? Jak nazywamy taką sytuację, gdy bardzo dużo ludzi zachoruje na jakąś chorobę? [epidemia, pandemia]

►► Jakie słowa się najczęściej powtarzają w tym wierszu? Dlaczego poeta aż tyle razy powtórzył okrzyk *A-psik*? [Żeby pokazać, jak rozprzestrzeniła się choroba, żeby bardziej się czuło, że wiersz jest o uporczywym kichaniu. Osoby mające katar często kichają, a wiersz właśnie o tym jest.]

Następnie uczniowie wyznaczeni przez nauczyciela głośno odczytują wiersz, przy czym *A-psik!* czytają wszyscy chórem.

►► Jakie znasz sposoby, aby uniknąć kataru?

Ćwiczenie 2

►► Podkreśl w tekście niebieską kredką wszystkie wyrazy z *rz*. Następnie uzupełnij poniższe zdania. Wyrazy z *rz* przepisz do zeszytu.

Wcześniej dzieci podkreślały nazwy osób, więc teraz powinny użyć kredki innego koloru.

Inscenizowanie wiersza J. Brzechwy „Katar”
Nauczyciel zastanawia się wspólnie z klasą, ile osób może wziąć udział w inscenizowaniu tego wiersza (narrator, Katarzyna, doktor, rejent, goście). Podsuwa dzieciom pomysł, że rolę kataru również można obsadzić. Rolę tę może zagrać uczeń z dużą ilością chusteczek higienicznych (lub ręczników papierowych), które dzieci podczas czytania z podziałem na role mogłyby od niego (od „kataru”) dostawać. Po odczytaniu wiersza widać będzie rozprzestrzenianie się choroby. Do inscenizacji można wykorzystać rekwizyty: fartuch lekarski, stetoskop, buteleczkę (z terpentyną na niby), pierzynę itp. Okrzyk *A-psik!* powinny wykonywać kolejne zarażone osoby, aby na końcu kichała cała klasa.

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 48–49**

Ćwiczenie 3

►► Co robisz, aby nie chorować? Ułóż i napisz zdania z wyrazów przygotowanych przez dzieci. Jeśli trzeba, zmień formę wyrazów. Odczytaj ułożone zdania. Jakie jeszcze rady mógłbyś zapisać? Napisz kilka w zeszycie.

Ćwiczenie 4

►► Przeczytaj pierwsze dwa zdania. Jakie wyrazy dopisano w liniaturze? [*bo, gdy*] Znajdź te wyrazy na gipsie i je przekreśl. Uzupełnij tekst podanymi wyrazami. Wpisuj brakujące wyrazy i skreślaj je na gipsie.

►► Przeczytaj uzupełnione zdania.

▸▸ Czy znasz podobną historię? Opowiedz. Postaraj się użyć wyrazów, którymi uzupełniałeś zdania.

▸▸ Zaznacz wszystkie przecinki w zdaniach. Przed którym dopisanym wyrazem nie ma przecinka? [*lub*]

Przy okazji zwracamy uwagę uczniów na to, że przed większością podanych wyrazów należy postawić przecinek.

Ćwiczenie 5

▸▸ Wpisz *rz* oraz *r*. Ułóż zdania z wyrazami z *rz* i napisz je w zeszycie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C7 chory, K3 kichać, W10 wietrzyć ➲ 6

Wykonanie plakatów dotyczących profilaktyki przeziębienia – praca w grupach

Dzieci w grupach przygotowują plakaty informujące o sposobach zapobiegania przeziębieniom. Rysują je i opisują, wykorzystując zdania ułożone wcześniej. Nauczyciel podpowiada, że ważne jest też – w przypadku, gdy ma się już katar – korzystanie z jednorazowych chusteczek, które należy po każdorazowym użyciu wyrzucać do kosza, kichanie w chusteczkę (lub w rękaw), pozostanie w domu, gdy katar stanie się zbyt duży i pojawią się jeszcze inne objawy – kaszel, ból głowy itp.

Gotowe plakaty można wyeksponować na szkolnych korytarzach.

Zeszyt ćwiczeń s. 81–82 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie E1

▸▸ Wyrazy z pętli przepisz w kolejności alfabetycznej.

Ćwiczenie E2

▸▸ W wyrazach uzupełnij litery *ę* lub *e*. Podkreśl wyraz z *en*.

Ćwiczenie E3

▸▸ Ułóż zdania z podanymi wyrazami. Jeśli trzeba, zmień ich formę.

Ćwiczenie E4

▸▸ Wpisz pod każdym wyrazem wyraz z tej samej rodziny z dwuznakiem *rz*.

Ćwiczenie E5

▸▸ Dopisz wyrazy z *ch* według wzoru.

Ćwiczenie E6

▸▸ Ułóż zdania z rozsypanki i zapisz je w zeszycie.

Ćwiczenie E7

▸▸ Podkreśl wszystkie wyrazy z *ch*. Przepisz je do zeszytu.

Co jest bezpieczne, a co niebezpieczne dla zdrowia? – praca w grupach z wykorzystaniem elementów metody burzy mózgów

Uczniowie pracują w grupach. Każda grupa ma kartkę A4 podzieloną na dwa pola. Na jednym dzieci zapisują lub rysują to, co jest według nich bezpieczne dla zdrowia, a na drugim polu – to, co jest niebezpieczne. Nauczyciel kieruje pracą uczniów – zwraca uwagę na niebezpieczne przedmioty, leki, miejsca, zachowania dzieci. Na koniec uczniowie prezentują swoje spostrzeżenia.

XXIII Wiosenne święta

Materiały: P2 s. 48–51 Z3 s. 74–75 piosenka „Z jajkiem i zającem” (z płyty dla klasy 1) materiały do wykonania palmy wielkanocnej ▪ kartki świąteczne, materiały do wykonania kartki świątecznej

Temat związany z Wielkanocą można realizować przed świętami lub po świętach (w tym drugim wypadku nie wykonujemy już kartki świątecznej).

Pogadanka na temat Wielkanocy

Uczniowie siedzą kręgiem i rozmawiają o świętach wielkanocnych.

▷▷ Co robią domownicy przed świętami? Jak można przygotować dom, mieszkanie na święta? [świąteczne porządki, ozdoby świąteczne (pisanki, palmy), wysyłanie kartek z życzeniami; w niektórych domach może nie być świątecznych dekoracji]

▷▷ Jakie potrawy są na stole wielkanocnym? Jakie zwyczaje i tradycje pielęgnujecie w domach?

▷▷ Co z tradycji wielkanocnych lubisz najbardziej?

P2 Podręcznik, s. 48–49

Ilustracje, tekst i pytania 1–4

▶▶ Kiedy obchodzona jest Niedziela Palmowa? Z czego może być wykonana wielkanocna palma? Kto i jak wykonuje palmy? Jakie materiały wykorzystuje?

▶▶ Jakie tradycje związane są ze świętami wielkanocnymi? W jaki sposób ozdabia się jajka na Wielkanoc? Jak się to robi w twoim domu? Jak są obchodzone te święta w twoim domu? Jaki zwyczaj jest obchodzony w wielkanocny poniedziałek? Czy lubisz śmigus-dyngus? O czym powinny pamiętać osoby, które oblewają ludzi? [o zachowaniu umiaru] Czy w twoim domu polewacie się wodą? Kto robi to najczęściej?

▶▶ Jakie życzenia wielkanocne składają sobie twoi bliscy?

Wykonanie wielkanocnej palmy według instrukcji z podręcznika

Zob. też „Przewodnik do edukacji artystycznej”, s. 20.

P2 Podręcznik, s. 50–51

Wiersz „Wielkanocny stół” i pytania 5 i 6

▶▶ Jak przyozdobiony jest wielkanocny stół? Znajdź w tekście nazwy potraw. Które z nich są ci znane?

▶▶ Jakie potrawy widzisz na ilustracji? W czym stół wielkanocny w twoim domu jest podobny do tego z wiersza?

▶▶ Kto mówi w wierszu? [dzieci] Skąd o tym wiemy? Przeczytaj odpowiedni fragment wiersza. [„Siada mama przy stole, a przy mamie – tata. I my.”] Jaki nastrój panuje w tej rodzinie? [radosny, pogodny] Co robi wiosna?

▸▸ Który fragment wiersza podoba ci się najbardziej? Dlaczego?

Zadanie 7

▸▸ Które z tych ozdób wykorzystuje się w twoim domu? Które nazwy mogą sprawić trudności ortograficzne?

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 74–75

Ćwiczenie 1

▸▸ Jakie elementy wielkanocne rozpoznajesz na rysunkach? Z czym są związane? [zajączek, bazie, pisanki, baranek, mazurek, palma, borowina/bukszpan, koszyczek, babka, kurczaczek]

▸▸ Jak należałoby ułożyć kostki domina, aby takie same rysunki znalazły się obok siebie? Rozszyfruj hasło.

Można podpowiedzieć dzieciom, aby najpierw połączyły liniami takie same obrazki.

W razie potrzeby, trzeba będzie dodatkowo podpowiedzieć, że kurczaczek rozpoczynający hasło pasuje do kostki domina, na której jest rysunek kurczaczka (po lewej) i rysunek bazi (po prawej).

Ćwiczenie 2

▸▸ Wpisz brakujące litery w podpisach pod fotografiami. W razie potrzeby zajrzyj do podręcznika na stronę 51.

Ćwiczenie 3

▸▸ Które z wymienionych rzeczy spożywa się podczas świąt, a które służą do ozdoby koszyka? Co w twoim domu wkłada się do wielkanocnego koszyka? Zapisz odpowiedź zgodną z tym, co u ciebie w domu znajduje się w koszyku wielkanocnym.

Ćwiczenie 4

▸▸ Dokończ rysowanie świątecznego koszyka.

Wykonanie wielkanocnych kartek i redagowanie życzeń świątecznych

Propozycja ta jest aktualna tylko w przypadku, gdy temat wielkanocny jest realizowany przed świętami.

Nauczyciel prezentuje świąteczne kartki. Wspólnie z uczniami analizuje, co na nich jest. Następnie dzieci wycinają z kolorowego papieru różne wielkanocne symbole (baranka, kurczaka, bazie, pisanki, koszyczek itp.) i tworzą z nich świąteczną kompozycję, którą przyklejają do kolorowego kartonika.

Na gotowych kartkach uczniowie zapisują życzenia. Wybrane propozycje nauczyciel może najpierw zapisać na tablicy, aby uczniowie je starannie (i bezbłędnie) przepisali.

Śpiewanie piosenki „Z jajkiem i zającem” z płyty dla klasy 1

Dzieci przypominają piosenkę z klasy pierwszej. Najpierw śpiewają ją z nagraniem wokalnym, aby powtórzyć słowa, a po raz drugi – z pamięci (z nagraniem instrumentalnym). Następnie głośno recytują tekst i wskazują rymujące się fragmenty: *pomalutku – w ogródku*; *do domu – po kryjomu*; *pachnące – wielkanocne*; *łapią – chlapią*.

XXIV-1 Czy słońce wędruje po niebie? Nazwy pór dnia. Obrót Ziemi wokół własnej osi

Materiały: P2 s. 52–55 Z3 s. 50–52 słowniczek ▪ kompas, mapa Polski ▪ miękka piłeczka z gumy lub gąbki (lub okrągły owoc, kłębek wełny), ołówek (lub drut dziewiarski, patyk do szaszłyków), globus, piłka plażowa, latarka, pomarańcza lub jabłko

P2 Podręcznik, s. 52–53

Wiersz „Poranek", fotografie i pytania 1–3

►► Przeczytaj po cichu wiersz. Znajdź słowa oznaczone gwiazdkami oraz ich objaśnienia. O jakiej porze dnia jest mowa w wierszu? [np. gdy kończy się noc i nastaje świt] Jakimi słowami jest określona? [poranek, poranne zorze, raniuchno] Do kogo zwraca się osoba mówiąca w wierszu? [do słoneczka]

►► Jaki jest nastrój tego wiersza? [pogodny, optymistyczny] Wybierz jedną zwrotkę i spróbuj przeczytać ją w takim właśnie nastroju, z właściwą intonacją.

►► Wskaż zdjęcia, które pasują do wiersza.

►► Korzystając z fotografii, wymień kolejne pory dnia. Którą porę dnia lubisz najbardziej?

►► Spójrz na fotografie wieczoru i nocy. Jak mógłby brzmieć wiersz o kończącym się dniu? Zaproponuj własny wiersz o zachodzie słońca. Które słowa w wierszu trzeba by zamienić? W jakim nastroju przeczytasz taki tekst? [spokojnym, wyciszonym]

Wieczór (propozycja):
Minął już dzionek, minął blask,
Słoneczko moje, idź już spać.
Słoneczko moje kochane,
Za horyzontem schowane.

Tekst na s. 52

Słowo *horyzont* może być dla uczniów trudne, linię horyzontu można pokazać na fotografiach. Dzieci ponownie oglądają fotografie i wskazują tę, na której słońce jest najwyżej; tę, na której pojawia się nad horyzontem; tę, kiedy zaczyna znikać itd.

i Linię horyzontu trudno dostrzec, gdy nie jesteśmy nad morzem, zatem powinniśmy raczej mówić na przykład, że słońce znika za *widnokręgiem*, czyli linią drzew i domów, którą widzimy z miejsca, w którym stoimy. Pojęcie *horyzont* jest dosyć skomplikowane, ale potocznie używane zamiast nazwy *widnokrąg*. Dlatego na razie nie trzeba dzieciom tłumaczyć różnicy między horyzontem a widnokręgiem.

Tekst „Warto wiedzieć"

Informacje te najlepiej wykorzystać w słoneczny dzień na podwórku koło godziny 12.00 i ustalić rzeczywiste kierunki świata (patrz kolejny punkt zajęć).

Obserwacje i badania na szkolnym podwórku (prowadzone koło południa)

Wychodzimy na szkolne podwórko z podręcznikiem, mapą Polski, na której jest róża wiatrów, i ewentualnie z kompasem. Wskazany uczeń czyta jeszcze raz tekst „Warto wiedzieć" ze strony 52 w podręczniku i wszyscy się ustawiają twarzami do słońca. Przestrzegamy dzieci przed patrzeniem wprost na słońce.

▷▷ Wskaż kierunek południowy. Wskaż kierunek północny. Jak myślisz, gdzie wschodziło słońce? Gdzie będzie za dwie godziny? Gdzie wieczorem?

Potem kładziemy na ziemi mapę Polski zgodnie z ustalonymi kierunkami świata (południową stroną w stronę słońca). Warto dokładniej sprawdzić kierunki za pomocą kompasu. Obok ułożonej mapy dzieci przerysowują różę wiatrów (zwróconą tak jak na mapie) i dopisują przy niej nazwy kierunków: *północ*, *wschód*, *południe*, *zachód*.

Dzieci powinny dostrzec związek między kierunkami świata a położeniami słońca. Wniosek powinien być następujący: mniej więcej tam, gdzie rankiem wschodzi słońce, tam jest kierunek wschodni (wschód Polski); tam, gdzie słońce zachodzi, jest zachód; a tam, gdzie słońce widać w godzinach południowych, jest kierunek południowy. Natomiast nazwa *kierunek północny* związana jest z północą, czyli połową nocy.

Można też przypomnieć wierszyk o stronach świata, w którym papuga słusznie kojarzyła nazwy kierunków świata z porami dnia (por. *Matematyka. Podręcznik*, s. 11).

Zabawa ruchowa – wirowanie wokół własnej osi

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że oś jest to wyobrażona linia przechodząca przez środek czegoś. Wykorzystując miękką piłeczkę z gumy lub gąbki, nadzianą na ołówek – jako wyobrażoną oś, możemy zademonstrować jej wirowanie wokół własnej osi – czyli wokół ołówka. Zamiast piłeczki można użyć okrągłego owocu, kłębka wełny itp., a zamiast ołówka wykorzystać drut dziewiarski lub patyk do szaszłyków. Wystającą z piłeczki część ołówka wkładamy w złączone dłonie i pocieramy tak, aby wirował, obracając piłeczkę. Ołówek z piłeczką można przekazywać kolejnym dzieciom, aby pobawiły się nim indywidualnie.

Następnie pokazujemy na wybranym uczniu, że własna oś to wyobrażona linia, która przechodzi przez jego środek – od czubka głowy w dół. I gdy wirujemy, to jest tak, jakbyśmy się obracali wokół tej linii (istniejącej tylko w naszej wyobraźni). Następnie dzieci obracają się wokół własnych osi – raz w lewo, a raz w prawo.

i Według słownika PWN: Oś to: 1. wyobrażalna prosta będąca linią centralną jakiegoś układu elementów przestrzennych; 2. ośrodek, wokół którego coś się skupia; 3. część maszyny lub urządzenia, na której osadzone są inne części, obracające się dokoła niej lub wzdłuż niej albo poruszające się ruchem wahadłowym.

P2 **Podręcznik, s. 54–55**

Ilustracja, tekst i pytania 4–7

►► Dlaczego wędrówka Słońca po niebie jest tylko złudzeniem?

►► Znajdź w tekście słynne powiedzenie o Mikołaju Koperniku i przepisz je do zeszytu.

Zob. też *Sporządzanie notatki o Koperniku* – jeden z ostatnich modułów tych zajęć.

►► Wskaż na obrazku oś Ziemi oraz kierunek obrotu Ziemi wokół osi.

Nauczyciel zwraca uwagę dzieci na pomarańczową strzałkę i czarny pręt przechodzący na wylot przez kulę ziemską. Wyjaśnia, że w rzeczywistości tego pręta (ani strzałki) nie ma – to jest tylko takie wyobrażenie osi, wokół której Ziemia wiruje (odwołujemy się do ćwiczeń ruchowych wykonanych wcześniej). Aby wyjaśnić dzieciom zjawisko pokazane na planszy, warto przynieść do klasy globus. Zob. też następny moduł zajęć.

►► Znajdź na obrazku Europę i przyjrzyj się narysowanym osobom. Jaka jest pora doby w Europie? [poranek] Po czym to można poznać? [Chłopiec wstaje z łóżka, a inny chłopiec idzie z tornistrem, być może do szkoły.] Jak myślisz, u kogo szybciej wstało słońce: u osoby przeciągającej się czy u tej siedzącej przy komputerze? [u siedzącej przy komputerze] W której części Europy Słońce wcześniej pokazuje się na horyzoncie? Pokaż wschodni

kraniec Europy i zachodni kraniec Europy. Gdzie wcześniej pojawia się wschodzące Słońce? [na wschodnim krańcu Europy]

►► Na jakich kontynentach na ilustracji teraz ludzie śpią, bo jest tam noc? [w Ameryce Północnej i w Ameryce Południowej]

►► Zwróć uwagę na strzałkę pokazującą, w którą stronę obraca się Ziemia. Co by było, gdyby Ziemia kręciła się w drugą stronę – czy byłoby tak samo? [nie]

Przypominamy dzieciom, że Ziemia obraca się cały czas w tę samą stronę. Warto zaproponować, aby same spróbowały ustalić – na podstawie ilustracji w podręczniku – jak obraca się Ziemia względem Słońca. Kierunek obrotu jest istotny ze względu na rozważania dotyczące powiązań zjawisk wschodu i zachodu Słońca z nazwami kierunków świata.

►► Jak długo trwa pełny obrót Ziemi dookoła własnej osi? [dobę; 24 godziny; cały dzień i całą noc] Jak w tym czasie Słońce oświetla Ziemię? [Słońce oświetla tylko fragment Ziemi, który zmienia się wraz z obrotem Ziemi wokół własnej osi.]

Historyjka z papugą Sylabą

►► Czym posłużyła się papuga, pokazując ruch Ziemi (obrót) wokół własnej osi? Co zaobserwowała? Czy jej eksperyment przypomina nasze eksperymenty? W którą stronę obraca się papuga? [przez lewe ramię] Porównaj jej obrót ze strzałką pokazującą kierunek obrotu – na ilustracji. [Papuga obraca się prawidłowo.]

►► W którym momencie papuga mogłaby krzyknąć *południe*? [Gdy znajdzie się dokładnie naprzeciw piłki symbolizującej Słońce.] W którym momencie mogłaby krzyknąć *północ*? [Gdy znajdzie się tyłem do piłki.]

Wykonanie modelu Słońca i Ziemi oraz doświadczalne sprawdzanie zjawiska dnia i nocy

To dosyć trudne rozważania, najlepiej byłoby je zacząć, pokazując obrót Ziemi na globusie.

Ważne, aby dzieci zapamiętały, że Ziemia obraca się zawsze w jedną stronę. Gdyby wyobrazić sobie, że biegun północny to głowa Ziemi, to Ziemia obraca się przez lewe ramię.

Nauczyciel przygotowuje model Słońca – piłkę plażową z przymocowaną (np. taśmą klejącą) latarką oraz model Ziemi – pomarańczę (lub jabłko), na której rysuje pisakiem Polskę.

Uczniowie mówią, jak należy ustawić model Słońca (nieruchomo), a jak – model Ziemi (powinien się poruszać wokół własnej osi). Nauczyciel lub jedno z dzieci trzyma piłkę. Drugie dziecko trzyma na głowie pomarańczę (lub jabłko) i obraca się powoli wokół własnej osi. Warto pamiętać, aby dziecko z pomarańczą obracało się we właściwą stronę – przez swoje lewe ramię – czyli tak samo, jak obraca się Ziemia. W ten sposób Słońce-latarka oświetlać będzie najpierw wschodnią część Polski.

Pozostali uczniowie śledzą, jak zmienia się oświetlenie pomarańczy przez latarkę.

Po zabawie z pomarańczą można zaproponować wszystkim dzieciom, aby ustawiły się przodem do Słońca-piłki, a następnie obracały się przez lewe ramię wokół własnej osi (podobnie jak papuga w historyjce na stronie 55). Gdy widzą Słońce, podnoszą ręce w górę (albo mówią *dzień*), a gdy nie widzą – opuszczają ręce (albo mówią *noc*).

Zeszyt ćwiczeń, s. 50–51

Ćwiczenie 1

►► Jak myślisz, co przedstawia żółta strzałka? [pozorny ruch słońca] Wpisz w odpowiednich miejscach wyrażenia: *południe, wschód słońca, zachód słońca*.

Ćwiczenie 2

►► Uzupełnij zdania wyrazami z pętli, wpisując je w odpowiedniej formie.

Ćwiczenie 3 – eksperyment

►► Przeprowadź eksperyment i zapisz wniosek.

Przed omówieniem tekstu w ramce warto wywołać dyskusję w klasie, kiedy cienie są dłuższe, a kiedy najkrótsze. Potem dzieci powinny zapoznać się z tekstem, wymyślić sposób na to, jak zbadać, kiedy cień jest dłuższy, i wykonać ten eksperyment.

Jeśli uczniowie na podstawie własnych wcześniejszych doświadczeń umieją przewidzieć wynik eksperymentu i są tego pewni, mogą sformułować i zapisać wniosek. Jeśli nie, zlecamy im zaobserwowanie długości cienia w południe i po południu, co pozwoli im wykonać zadanie do końca.

Ćwiczenie 4

▶▶ Pod podanymi wyrazami dopisz wyrazy odpowiadające na pytanie: *Co robić?*

Ćwiczenie 5

▶▶ Kim był Mikołaj Kopernik? Wklej do zeszytu portret Mikołaja Kopernika i napisz o nim notatkę.

W razie konieczności wskazane dziecko lub nauczyciel odczytuje ponownie odpowiedni fragment z podręcznika. Nauczyciel wspólnie z uczniami redaguje notatkę i pisze ją na tablicy jako tekst z lukami, np.:

Mikołaj ..... *był słynnym polskim* ..... *. Mówi się o tym uczonym, że wstrzymał* ....., *a ruszył* ..... .

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 52**

Ćwiczenie 6

▶▶ Jaka to pora dnia? Dopasuj podpisy z naklejek.

Ćwiczenie 7

▶▶ Na biało oznaczono plaże. Pokoloruj na żółto te plaże, na których można podziwiać wschód słońca, a na czerwono te, na których można oglądać zachód słońca.

Aby wykonać to ćwiczenie, uczniowie muszą wiedzieć, że wschodzące słońce można zobaczyć, patrząc w kierunku wschodnim, a zachodzące – patrząc w kierunku zachodnim

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – P17 południe, P24 północ, W20 wschód, Z01 zachód ➲ 6

Omówienie zadania domowego

Zadaniem dzieci jest ustalenie, w którym kierunku – północnym, wschodnim, południowym czy zachodnim – patrzą, gdy stoją przed oknem wybranego pokoju w swoich domach.

XXIV-2 Światło i ciepło potrzebne do życia. Pory roku. Ruch Ziemi po orbicie wokół Słońca

Materiały: P2 s. 56–59 Z3 s. 53–55 13 D wyrazy określające następstwo czasowe Pol. 1.87–Pol. 1.88 słowniczek ▪ kulista żarówka na lampce bez abażuru, drut dziewiarski (patyk do szaszłyków), pomarańcza, linka (sznurek, skakanki)

Rozmowa o zwiastunach wiosny; gromadzenie spostrzeżeń o wiosennym słońcu

Nauczyciel zadaje pytania i pozwala na swobodne wypowiedzi dzieci. Rozmową kierujemy tak, aby dzieci powiedziały, czym się różnią dni zimą od dni wiosną (zimą są krótsze, wiosną – dłuższe) oraz scharakteryzowały wiosenne słońce (mocniej grzeje, wcześniej wstaje, później zachodzi).

▷▷ Po czym można rozpoznać, że już jest (lub niebawem będzie) wiosna?

▷▷ Co można powiedzieć o wiosennym słońcu?

P2 Podręcznik, s. 56

Rymowanka, fotografie i zadanie 1

▶▶ Na podstawie rymowanki odpowiedz na pytanie: „Komu potrzebne jest słońce?". Opowiedz, jakie są pierwsze oznaki wiosny.

Historyjka obrazkowa z papugą Sylabą

Zamieszczona w podręczniku historyjka z papugą Sylabą dobrze nadaje się do powtórzenia struktury opowiadania (zob. następny moduł zajęć).

Wspólne redagowanie opowiadania na podstawie historyjki obrazkowej ⊙ Pol. 1.87-Pol. 1.88

Uczniowie proponują zdania do kolejnych obrazków historyjki (odpowiadając na pytanie: *Co zrobiła papuga?*), a nauczyciel zapisuje je na tablicy, zostawiając wolne miejsce od góry i z lewej strony, na przykład:

Papuga zasiała ziarenka w dwóch doniczkach.

Ustawiła doniczki na parapecie i jedną z nich zakryła pudełkiem. W jednej z doniczek wyrosła roślina.

Papuga odkryła drugą doniczkę i zobaczyła, że nic w niej nie urosło.

Po zapisaniu zdań nauczyciel pokazuje uczniom kartki (wydrukowane z płyty) ze sformułowaniami: *Najpierw*, *Na końcu*, *Następnie*, *Po jakimś czasie* itd. Zadaniem uczniów jest wybranie odpowiednich wyrazów i ustalenie, jak je dopasować do zdań na tablicy. Chętny uczeń podchodzi do tablicy i przyczepia wyrazy magnesami. Na przykład:

Najpierw *Papuga posadziła rośliny w dwóch doniczkach.*

Następnie *Ustawiła doniczki na parapecie*…

▷▷ Przeczytaj nowe zdania. Co należy poprawić w ich zapisie? [Wielkie litery trzeba zastąpić małymi.]

Nauczyciel zmienia odpowiednie wielkie litery na małe.

▷▷ Co przypomina powstały tekst? [opowiadanie] Przypomnij, z jakich części składa się opowiadanie? [wstęp, rozwinięcie, zakończenie]

▷▷ Zaproponuj wstęp do opowiadania o papudze. [np. *Pewnego razu papuga postanowiła sprawdzić, czy rośliny rzeczywiście potrzebują słońca.*]

Nauczyciel zapisuje na tablicy wstęp ustalony z uczniami i pyta, czy nie należałoby dokonać jakichś poprawek, czy jakieś słowa za często się nie powtarzają, czy niczego nie brakuje. Nanosi ewentualne poprawki.

▷▷ Przeczytaj całe opowiadanie i zaproponuj zakończenie. [np. *Przekonała się, że bez słońca rośliny nie mogą żyć.*]

Nauczyciel dopisuje zakończenie na tablicy. Chętny uczeń odczytuje całe opowiadanie. Na koniec uczniowie wskazują trzy części opowiadania, które można zaznaczyć kolorową kredą. Uczniowie mogą przepisać opowiadanie do zeszytu.

Kartki z wyrazami warto zachować, bo przydadzą się przy temacie XXV-4 *Kiedy wiatr jest niebezpieczny?*

P2 Podręcznik, s. 57

Tekst informacyjny i zadania 2–4

►► Kiedy słońce jest dłużej widoczne na niebie – zimą czy wiosną? Kiedy słońce wschodzi wcześniej – na początku wiosny czy na początku zimy? [wiosny] O ile wcześniej? [o około 1 godzinę] Kiedy słońce później zachodzi – na początku zimy czy na początku wiosny? [wiosny] O ile później? [o około 2 godziny]

►► O ile dłużej promienie słoneczne padają na ziemię na początku wiosny niż na początku zimy? [o około 3 godziny]

►► Który dzień uważamy za ostatni dzień kalendarzowej zimy?

►► Porównaj długość dnia w pierwszym dniu zimy i w pierwszym dniu wiosny.

►► Jak wyglądałoby życie na Ziemi, gdyby promienie słoneczne na nią nie docierały? [Nie byłoby życia.]

Zadanie 5

►► Dzieci wypisały różne przykłady rzeczowników, które kojarzą się im z wiosną. Znajdź wśród nich nazwy zwierząt i nazwy roślin. Przepisz je do zeszytu.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 53

Ćwiczenie 1

►► Skreśl niepotrzebne wyrazy. Podkreśl nazwy roślin i zwierząt.

Po wykonaniu ćwiczenia chętny uczeń odczytuje głośno zdania, pozostali sprawdzają, czy wybrali te same słowa. Następnie inny uczeń odczytuje tylko podkreślone nazwy roślin. [*przebiśniegi, krokusy, pierwiosnki, drzewach, krzewach, leszczyny, wierzby, brzozy*]

Jeśli uczniowie zaznaczą również wyraz *pąki*, nie należy tego uznawać za błąd, ale trzeba wyjaśnić, że słowo to nazywa tylko część rośliny (podobnie jak np. *gałązka*). Kolejne dziecko czyta podkreślone nazwy zwierząt. [*skowronki, bociany, jaskółki, ptaków*]

Ćwiczenie 2

►► Na palecie barw namaluj te kolory, które kojarzą ci się z wiosną.

Kartonikowa wyprawka – rozpoznawanie roślin i zwierząt, gra w bingo 13

Uczniowie wycinają kartoniki i układają je obrazkami do góry. Najpierw próbują samodzielnie rozpoznać rośliny i zwierzęta przedstawione na kartonikach, a potem czytają nazwy na odwrocie.

Tłumaczymy dzieciom, że nie powinny porównywać wielkości ptaków na fotografiach, ponieważ bocian czy sójka są w rzeczywistości znacznie większe od wróbla. Wszystkie ptaki pokazano w podobnej wielkości, by można je było wyraźniej zobaczyć.

Następnie gramy w bingo. Dzieci układają kartoniki obrazkami do góry w kwadracie 4×4 (w dowolnie wybranej kolejności, każdy uczeń w innej). Nauczyciel czyta wylosowane nazwy z kartoników. Dzieci, które usłyszą nazwę rośliny lub zwierzęcia ze swojej planszy, odwracają kartonik (przy okazji sprawdzają, czy się nie pomyliły). Wygrywa osoba, która odkryje 4 kartoniki w pionie, poziomie lub na skos. Woła wówczas: „Bingo!”.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 54

Ćwiczenie 3

▶▶ Podpisz fotografie. Skorzystaj z tekstu z ćwiczenia 1 na poprzedniej stronie i fotografii w podręczniku na stronie 56.

Ćwiczenie 4

▶▶ Dopisz wyrazy według wzoru.

Dzieci mogą najpierw wykonać to ćwiczenie ustnie – czytają głośno wyraz pod słowem *widzę*, a potem podają odpowiednią formę tego wyrazu do słów *przyglądam się*. Następnie dzieci samodzielnie wpisują odpowiednie wyrazy.

▶▶ Podkreśl dwie ostatnie litery w wyrazach z drugiej i czwartej kolumny. Co zauważasz? [Powtarzają się litery *-om*.] Komu lub czemu jeszcze można się przyglądać? Podaj kilka przykładów. [dziewczynkom, chłopcom, paniom, stołom, oknom, drzwiom, doniczkom]

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – układanie zdań z rozsypanki i odróżnianie wyrazów zakończonych na *-ą* oraz *-om* D

Zwracamy uwagę na pisownię słów *siostrą – siostrom*, *kuzynką – kuzynkom*, która zależy od tego, czy mówimy o jednej osobie (*siostra, kuzynka*), czy o wielu (*siostry, kuzynki*).

Dzieciom pracującym szybciej proponujemy ułożenie zdań z innymi takimi wyrazami, np. *dziewczynką* oraz *dziewczynkom*.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 55

Ćwiczenie 5

▶▶ Zamaluj właściwą odpowiedź. Dokończ zdanie. Jak napiszesz słowa: *roślinom*, *zwierzętom* i *ludziom*? [z końcówką *-om*] O czym jeszcze trzeba pamiętać, pisząc to zdanie? [o wstawieniu przecinków i kropki na końcu] Przeczytaj uzupełnione zdanie.

Ćwiczenie 6

▶▶ Przeczytaj wyrazy zapisane na niebiesko. Najpierw spróbuj ustnie uzupełnić zdania. Uzupełnij zdania podanymi wyrazami. Za każdym razem sprawdzaj ich pisownię. Ostatnie zdanie dokończ według własnego pomysłu. Przeczytaj uzupełnione zdania.

▶▶ W wyrazach, które należało wpisać, i w wyrazach, które wpisałeś, zaznacz *ó* na różowo, a *ż* na zielono.

☐ **Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D4 dłuższy, K12 krótszy, P25 później, P30 przebiśniegi, W9 wierzba** ➲ 6

P2 Podręcznik, s. 58–59

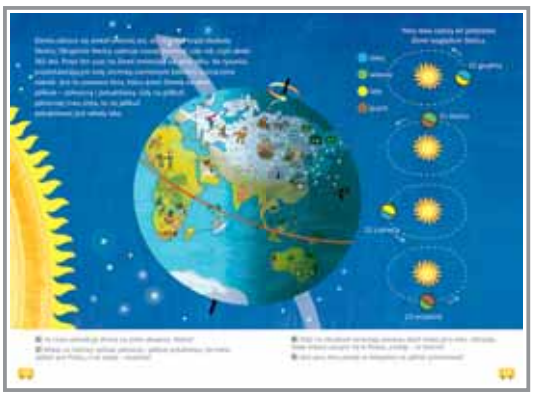

Ilustracja przedstawiająca Ziemię i Słońce oraz zadania 6 i 7

▶▶ Ile czasu potrzebuje Ziemia na jedno okrążenie Słońca? [ok. 365 dni] Ile razy w tym czasie Ziemia obróci się dookoła własnej osi? [Ok. 365 razy, ponieważ na jeden dzień przypada jeden obrót wokół własnej osi.]

▶▶ Wskaż na ilustracji półkulę północną i półkulę południową. Na której półkuli jest Polska, a na której – Australia?

▸▸ Przyjrzyj się, jak względem Słońca jest położona kula ziemska. Która część Ziemi jest w tym momencie bliżej Słońca? [dolna – półkula południowa] Jaka pora roku jest na górnej części Ziemi – półkuli północnej, a jaka – na półkuli południowej?

Małe obrazki po prawej stronie planszy i zadania 8 i 9

▸▸ Daty na obrazkach oznaczają pierwszy dzień nowej pory roku. Zwróć uwagę na kolory oznaczające różne pory roku na kuli ziemskiej. Ustal, jakie pory roku są na półkuli północnej na pierwszym obrazku (na drugim, trzecim, czwartym). Odczytaj, kiedy wiosna zaczyna się w Polsce, a kiedy – w Australii.

▸▸ Jaka pora roku panuje w listopadzie na półkuli południowej? Jaka pora roku panuje w Australii, gdy w Europie jest wiosna? A jaka – gdy w Europie jest lato? Który dzień roku jest w Australii pierwszym dniem astronomicznej wiosny?

▸▸ Na kolejnych obrazkach pokazano położenie Ziemi względem Słońca w podanych dniach roku (biała przerywana linia to tor ruchu Ziemi). Na którym z małych obrazków Ziemia jest położona względem Słońca tak jak Ziemia na dużym obrazku?

Zwracamy uwagę na to, że Ziemia jest cały czas tak samo przechylona i na pierwszym obrazku bliżej Słońca jest półkula południowa, a na trzecim – półkula północna.

▸▸ Jakie pory roku są na półkuli południowej na kolejnych obrazkach?

Demonstrowanie obrotów Ziemi dookoła Słońca i własnej osi

Jeden uczeń staje na środku klasy – będzie odgrywać Słońce. Wokół niego układamy sznurek/linkę (lub kilka połączonych skakanek) albo rysujemy kredą elipsę. Mówimy, że to będzie tor ruchu Ziemi, czyli orbita. Inne dziecko chodzi po tej elipsie, demonstrując ruch Ziemi wokół Słońca, stara się jednocześnie iść i obracać dookoła własnej osi. Uczeń powinien poruszać się po orbicie tak, aby mieć Słońce po lewej stronie i jednocześnie obracać się przez lewe ramię. Kilkakrotnie wymieniamy uczniów odgrywających Słońce i Ziemię, tak aby chętni mieli okazję wziąć udział w prezentacji.

Następnie demonstrujemy na modelu, jak Słońce oświetla Ziemię. Modelem Słońca będzie kulista żarówka, paląca się w lampce bez abażuru. Modelem Ziemi może być pomarańcza przekłuta drutem dziewiarskim lub patykiem do szaszłyków i odpowiednio pochylona. Na pomarańczy zaznaczamy linię równika (bez nazywania), aby oddzielić półkulę północną od południowej, oraz rysujemy plamę, która będzie oznaczała Polskę.

▷▷ Co by było, gdyby Ziemia nie była pochylona albo byłaby inaczej pochylona? [Mogłaby być ciągle taka sama pora roku, długość dnia i nocy nie zmieniałaby się. Może nie byłoby lata, tylko cały czas zima albo nie byłoby zimy itp.]

XXIV-3 Słońce najbliższą gwiazdą. Kiedy wyrazy *Słońce* i *Ziemia* piszemy wielką literą?

Materiały: P2 s. 60–62 Z3 s. 56–57 D J. Brzechwa „Jasne jak słońce” ▪ Åsa Lind „Piaskowy Wilk”

Wiersz J. Brzechwy „Jasne jak słońce”

Cały wiersz można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 80. ➲ 7

Fragment wiersza jest w podręczniku, zob. następny moduł zajęć.

Ten żartobliwy tekst, oparty na grze słów, zawiera w zakończeniu poważne pytanie: „Cóż ja o słońcu wiem?”.

▷▷ Co to znaczy: „jasne jak słońce”? Kiedy używamy takiego określenia? Jakimi słowami można zastąpić powiedzenie „jasne jak słońce”? Znajdź te określenia w wierszu.

▷▷ Czy obydwie zwrotki wiersza są w takim samym nastroju? Jak rozumiesz zakończenie wiersza?

Po omówieniu tekstu nauczyciel wraca do ostatniego pytania z wiersza i prosi uczniów, by na nie spróbowali odpowiedzieć.

P2 **Podręcznik, s. 60–62**

Fragment wiersza J. Brzechwy „Jasne jak słońce” i zadanie 1

►► Spróbuj wyjaśnić, kiedy używamy powiedzenia „jasne jak słońce”.

Ciekawostki o Słońcu i zadanie 2

►► Którą z informacji o Słońcu uważasz za najciekawszą? Czy coś cię zaskoczyło, zdziwiło?

Opowiadanie Å. Lindt „Kometus i astronauta” i pytania 3–6

Jeśli to możliwe, nauczyciel przynosi na lekcję książkę Åsy Lind „Piaskowy Wilk” i czyta uczniom cały rozdział (w podręczniku są tylko fragmenty).

►► Kto rozmawiał o kosmosie? Jak wyobrażasz sobie Kometusa? Narysuj go w zeszycie.

Podobne zadanie znajduje się w zeszycie ćwiczeń – ćwiczenie 4, s. 57. Rysowanie Kometusa można zatem zostawić na później.

►► O czym opowiadał Kometus? Co zdziwiło Karusię?

►► Czego o wyglądzie Kometusa dowiadujesz się z tekstu? [Ma oczy (bo spojrzał na Karusię), ma nogi, ogon, pyszczek.]

Wypowiedź pani Magdy

Przypominamy dzieciom, że słowa mogą mieć kilka znaczeń. Czasem ze względu na to znaczenie trzeba słowo zapisać inaczej. Dotyczy to wyrazów *Ziemia* i *Słońce*, które jako nazwy obiektów astronomicznych zapisujemy wielką literą, a w pozostałych przypadkach – małą (o czym była już mowa w klasie pierwszej).

Historyjka z papugą Sylaba i zadanie 7

►► Co demonstruje papuga Sylaba? Co posłużyło jej do pokazania, jak Ziemia się obraca wokół własnej osi, a co – do pokazania, jak Ziemia okrąża Słońce?

Można powiedzieć dzieciom, że ruch Ziemi wokół własnej osi nazywa się ruchem obrotowym, a ruch po orbicie – ruchem obiegowym.

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 56–57**

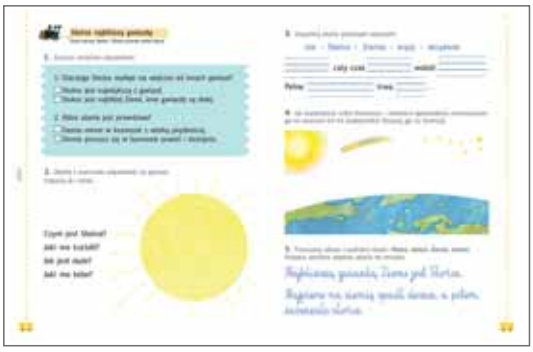

Ćwiczenie 1

►► Zaznacz właściwe odpowiedzi.

Ćwiczenie 2

►► Wytnij z wycinanki odpowiedzi na pytania. Dopasuj je i wklej. ✂ D

Dzieci najpierw czytają pytania i próbują na nie samodzielnie odpowiedzieć, a potem wycinają elementy wycinanki, układają je odpowiednio na rysunku słońca, a potem naklejają.

▶▶ Przeczytaj jeszcze raz odpowiedzi.

▶▶ Powiedz własnymi słowami, co wiemy o Słońcu.

Ćwiczenie 3

▶▶ Uzupełnij zdania podanymi wyrazami.

▶▶ Przeczytaj uzupełnione zdania o Ziemi i Słońcu.

Podobnie jak przy podobnych ćwiczeniach dzieci mogą najpierw uzupełnić zdanie ustnie, a potem zapisać właściwe wyrazy. Zwracamy uwagę na to, aby używały wielkich liter przy zapisywaniu nazw *Słońce* i *Ziemia*.

Ćwiczenie 4

▶▶ Jak wyobrażasz sobie Kometusa – bohatera opowiadania zamieszczonego na stronach 61–62 podręcznika? Dorysuj go na ilustracji.

Informacji na temat wyglądu Kometusa nie ma w podręczniku zbyt wiele, zatem uczniowie powinni posłużyć się wyobraźnią.

Ćwiczenie 5

▶▶ Przeczytaj zdania i podkreśl słowa *Słońce*, *słońce*, *Ziemia*, *ziemia*.

▶▶ Przepisz uważnie obydwa zdania do zeszytu.

▶▶ Podaj przykład innego zdania, w którym słowo *Słońce* napiszemy wielką literą. Przepisywanie zdań do zeszytu można potraktować jako zadanie domowe.

i Oto różne znaczenia słowa *ziemia* wg *Słownika języka polskiego PWN*. Tylko w pierwszym z nich w pisowni stosujemy wielką literę: 1. Ziemia ‘trzecia planeta Układu Słonecznego’ 2. ‘warstwa piasku, gliny, próchnicy itp. tworząca powierzchnię lądu’ 3. ‘powierzchnia, po której poruszają się ludzie’ 4. ‘teren będący czyjąś własnością’ 5. *pot.* ‘podłoga’ 6. ‘obszar stanowiący pewną całość, np. etnograficzną, geograficzną’ 7. ‘ląd’ 8. ‘kraj, ojczyzna’

XXIV-4 Co słychać w kosmosie? Pisownia nazw gwiazd i planet

Materiały: P2 s. 63–65 Z3 s. 58–61, s. 83 plansza „Wokół Słońca” Pol. 2.7 ▪ plansza „Gwiazdozbiory” Pol. 2.6 słowniczek ▪ materiały do pracy plastycznej

Pogadanka na temat wyglądu nieba

▷▷ Wyobraź sobie, że jest bezchmurna, pogodna noc. Jak wtedy wygląda niebo? [Widać różne gwiazdy i księżyc, jest dużo ciemniej niż w dzień.]

▷▷ Gdzie znajdują się te wszystkie gwiazdy, kiedy jest dzień? Czy nie ma ich na niebie? A może są tylko z jednej strony? [Kiedy Słońce oświetla naszą część Ziemi i nieba, nie widzimy gwiazd, bo jest jasno. Ich blask jest niedostrzegalny, blednie w świetle Słońca.]

i Ciała niebieskie (słowo *niebieskie* znaczy tu: dotyczące nieba) nazywane gwiazdami to kule gazowe, w których zachodzą ciągłe reakcje chemiczne. W ich wyniku powstaje energia, dlatego gwiazdy świecą własnym światłem.

▷▷ Jak nazywamy przestrzeń, która znajduje się poza Ziemią? [kosmos]

▷▷ Kto bada kosmos? [astronomowie – z ziemi, astronauci – z kosmosu]

Prezentacja planszy z Układem Słonecznym Pol. 2.7

Omawiamy obiekty na planszy i dzieci odczytują ciekawostki. Wyjaśniamy, że znaki użyte na planszy przy nazwach planet to ich symbole. Są bardzo stare, posługiwali się już nimi starożytni Grecy. Dawni badacze nieba z różnych krajów, mówiący różnymi językami, używali tych symboli zamiast nazw planet, dzięki temu mogli się łatwiej porozumieć. Takie symboliczne oznaczenia planet stosowane są do dzisiaj w astronomii.

P2 **Podręcznik, s. 63**

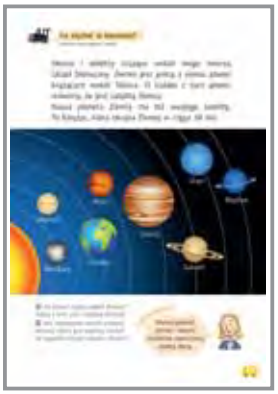

Tekst, ilustracja i zadania 1 i 2

▸▸ Powiedz własnymi słowami, co to jest Układ Słoneczny.

Należy zwrócić uwagę na to, że nie tylko Słońce i osiem planet należy do Układu Słonecznego, ale wszystkie obiekty kosmiczne, które krążą wokół Słońca wraz z planetami. Nie ma natomiast w tym Układzie innych gwiazd niż Słońce. (Można powiedzieć dzieciom, że inne gwiazdy należą do innych układów gwiezdnych).

▸▸ Ile planet krąży wokół Słońca?

▸▸ Która z nich jest najbliżej Słońca? [Merkury] A która najdalej? [Neptun]

▸▸ Jak nazywamy obiekt astronomiczny, który jest satelitą Ziemi?

▸▸ Ile tygodni Księżyc okrąża Ziemię?

Można wytłumaczyć dzieciom, że Księżyc tym różni się od gwiazd, że nie świeci własnym światłem, tylko odbija światło słoneczne, jest bliżej Ziemi, okrąża ją.

Zwracamy uwagę na to, że Księżyc jest naturalnym satelitą Ziemi, natomiast wokół Ziemi krąży też dużo obiektów, które ludzie wysłali w kosmos, a które też nazywamy satelitami.

Wypowiedź pani Magdy

i Wielką literą zapisujemy jedno- i wielowyrazowe nazwy gwiazd, gwiazdozbiorów, planet, księżyców, planetoid, galaktyk i innych obiektów astronomicznych, np. *Słońce*, *Gwiazda Polarna*, *Wielka Niedźwiedzica*, *Bliźnięta*, *Ziemia*, *Mars*, *Wenus*, *Saturn*, *Księżyc*, *Droga Mleczna*, *Wielki Obłok Magellana*. W nazwach komet człon pierwszy traktowany jest jak nazwa gatunkowa (rodzajowa) i zapisywany małą literą, np. *kometa Halleya*.

Wyrazy *Księżyc*, *Ziemia*, *Słońce*, a także *Galaktyka*, gdy chodzi o tę, w której żyjemy, piszemy wielką literą tylko w znaczeniu terminów astronomicznych; wyrazy te użyte w znaczeniu pospolitym piszemy małą literą: *Naszą planetą jest Ziemia*; *Coraz częstsze są trzęsienia ziemi*; *Poza naszą Galaktyką istnieją jeszcze inne galaktyki*; *Naturalnym satelitą Ziemi jest Księżyc*, *a Deimos jest księżycem Marsa*.

P2 **Podręcznik, s. 64–65**

Wiersz D. Gellner „Sto pytań w kosmos” i pytania 3 i 4

▸▸ Odszukaj na ilustracji elementy nawiązujące do wiersza. Co zwróciło twoją uwagę? Co cię rozśmieszyło, zastanowiło?

▸▸ Nad czym zastanawia się osoba mówiąca w wierszu? O co pyta? Co chciałaby wiedzieć?

▸▸ Jakie jeszcze pytania można zadać „w kosmos”?

▸▸ Jak sądzisz, czy jest inna planeta we wszechświecie, na której życie wygląda podobnie jak na Ziemi?

Praca plastyczna „Jak wygląda kosmos?”

Uczniowie mogą swoje prace wykonać techniką opisaną w podręczniku na s. 65. Dzieci mogą też użyć woskowych kredek lub pasteli olejnych. Na koniec mogą zamalować całą kartkę farbą wodną w wybranym kolorze.

Warto uczniów zachęcić, aby uruchomili swoją wyobraźnię i postarali się zaskoczyć kolegów i koleżanki swoimi wyobrażeniami.

Podczas prezentowania prac dzieci opowiadają, co powstało w ich wyobraźni i na kartce.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 58–59

Ćwiczenie 1

►► Wyrazy z naklejek umieść w odpowiednich rubrykach tabeli.

Ćwiczenie 2

►► Poniżej zapisano z błędami nazwy planet. W każdej nazwie jest jedna niepotrzebna litera. Znajdź ją i skreśl. Podkreśl nazwę planety najbliższej Słońca i najdalszej od Słońca.

Ćwiczenie 3

►► Korzystając z informacji w podręczniku na stronie 63, wpisz w kolejnych kratkach pierwszą literę nazwy planety.

Ćwiczenie 4

►► Uzupełnij rebus obrazkami z naklejek, a następnie napisz rozwiązanie.
Przypominamy dzieciom, że ruch Ziemi wokół własnej osi nazywa się ruchem obrotowym, a ruch po orbicie – ruchem obiegowym.

Prezentowanie planszy „Gwizdozbiory” ◎ Pol. 2.6
Przy okazji warto pokazać dzieciom inne konstelacje na planszy.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 60–61

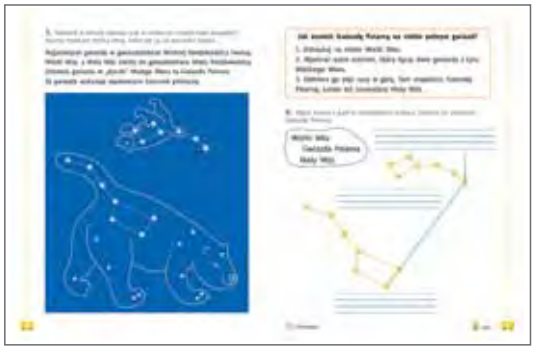

Ćwiczenie 5

►► Podkreśl w tekście poniżej oraz w ramce na stronie obok wszystkie wyrazy napisane wielką literą, które nie są na początku zdania.

Ćwiczenie 6

►► Wpisz nazwy z pętli w odpowiednie miejsca. Zamaluj na czerwono Gwiazdę Polarną.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K10 krążyć ➲ 6

Omówienie zadania domowego
Gdy noc będzie bezchmurna, dzieci mają odszukać na niebie Wielki Wóz i poszukać Gwiazdy Polarnej (według instrukcji w zeszycie ćwiczeń).

Z3 Zeszyt ćwiczeń s. 83 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie F1

►► Połącz w pary wyrazy i wpisz brakujące litery.

Ćwiczenie F2

►► Wpisz przy róży wiatrów wyrazy: *wschód*, *zachód*, *północ*, *południe*.

Ćwiczenie F3

►► Ułóż zdanie z podanymi wyrazami. Jeśli trzeba, zmień ich formę.

XXV-1 Gdzie jest powietrze? Eksperymentujemy. Wyrazy z *rz* po spółgłoskach *t*, *p*

Materiały: P2 s. 66–69 Z3 s. 62–65 D łamigłówka Pol. 1.89 ▪ kartki z pytaniami Pol. 1.90–Pol. 1.91 ▪ Joanna Kulmowa „Wiosenny wietrzyk” Akt. 11 ▪ papierowe spirale Pol. 1.92–Pol. 1.93 słowniczek ▪ worek foliowy lub mała reklamówka ▪ pusta butelka, miska z wodą, parasol, 2 jednakowe kartki ▪ szary papier ▪ nici, świeczki do podgrzewaczy

Rozwiązywanie łamigłówki i rozmowa na temat powietrza Pol. 1.89-Pol. 1.91

Nauczyciel przed zajęciami kseruje łamigłówkę dla każdego dziecka. Uczniowie wklejają je do zeszytu i rozwiązują. Otrzymują słowo *powietrze*, co stanowi zapowiedź tematu zajęć.

Następnie nauczyciel inicjuje rozmowę na temat powietrza. Prezentuje pytania na temat powietrza (może je zapisać na tablicy lub wydrukować z płyty CD i powiesić na tablicy w dowolnej kolejności): *Co to jest powietrze? Jak wygląda powietrze? Jak przekonać się o istnieniu powietrza? Gdzie znajduje się powietrze? Co potrafi powietrze?*

Uczniowie odczytują pytania. Nauczyciel prosi o udzielanie odpowiedzi. Część pytań będzie najprawdopodobniej za trudna lub odpowiedzi okażą się niepełne bądź błędne. Nauczyciel informuje uczniów, że w toku zajęć znajdą odpowiedzi na wszystkie te pytania.

Pytanie problemowe *Co potrafi powietrze?* zostawiamy na koniec – to zagadnienie zostanie omówione podczas oglądania stron 72–73 z podręcznika.

***Gdzie znajduje się powietrze?* – doświadczenie z workiem foliowym**

Proponujemy dzieciom wykonanie prostego eksperymentu, który wykaże istnienie powietrza. Pokazujemy dzieciom otwarty przezroczysty worek foliowy, po czym dużym zamachem napełniamy go powietrzem i zawiązujemy.

▷▷ Czy widzisz, co jest uwięzione w środku? Jak to wygląda? Co się stanie, jak zrobię małą dziurkę? [Powietrze ucieknie.]

Nauczyciel robi małą dziurkę i naciska worek, np. w kierunku ręki ucznia.

▷▷ Co poczułeś? Co to było? [powiew, dmuchnięcie] W takim razie co było w worku? Skąd się tam wzięło? Gdzie zatem znajduje się powietrze? [Worek został napełniony powietrzem, które wszędzie nas otacza.]

P2 Podręcznik, s 67

Eksperymenty i pytanie 2

▶▶ Co jest potrzebne do eksperymentów opisanych na stronie obok? Wykonaj te eksperymenty i spróbuj sformułować wnioski.

Zob. następne moduły zajęć.

Wypowiedź pani Magdy

Do tego komentarza warto wrócić po wykonaniu doświadczeń (zob. następne moduły zajęć) – będzie podsumowaniem tej części zajęć – odpowiedzią na pytania zadane na początku.

Wykonywanie doświadczeń – z pustą butelką oraz z parasolem i z kartką – według instrukcji z podręcznika

Doświadczenie z butelką przeprowadzamy wspólnie (jeśli mamy czas – kilkakrotnie). Kierujemy uwagę uczniów na bąbelki wydostające się z butelki na powierzchnię wody.

Przed wykonaniem doświadczeń z parasolem i kartkami warto zapytać uczniów, czy zastanawiali się kiedyś, jak działają spadochrony i czy jest jakiś związek między wielkością spadochronu a szybkością opadania. Kilkoro uczniów wykonuje kolejno doświadczenie z parasolem, inna grupa wykonuje doświadczenie z kartkami. Potem uczniowie mówią o swoich odczuciach i wnioskach. [Trudniej szybko poruszać otwartym parasolem. Zmięta kartka szybciej spada.]

Po wykonaniu każdego doświadczenia dzieci powinny sformułować wniosek. Można zredagować go wspólnie i zapisać na tablicy, a uczniowie przepiszą do zeszytu ćwiczeń (zob. następny moduł zajęć). Chętni (i zdolni) uczniowie mogą samodzielnie zapisywać własne wnioski.

Z3 **Zeszyt ćwiczeń, s. 62**

Ćwiczenie 1

▸▸ Zapisz wnioski z eksperymentów przedstawionych w podręczniku na stronie 67. Możesz skorzystać z podpowiedzi w wycinance. D

Uczniowie wycinają wyrazy i układają z nich zdania. Ułożony wniosek przepisują do liniatury. Mogą dodatkowo wkleić wniosek do zeszytu. Następnie dzieci uzupełniają rysunek, dorysowując bąbelki.

Analiza pytań i znanych już przez uczniów odpowiedzi

Uczniowie kolejno analizują pytania umieszczone na tablicy i oddzielają te, na które znają już odpowiedź.

P2 **Podręcznik, s. 68**

Zadania 3 i 4

▸▸ Opowiedz, jakie eksperymenty wykonywała papuga Sylaba. Spróbuj sformułować wnioski z eksperymentów papugi Sylaby.

▸▸ Popatrz na obrazek oznaczony literą A. Co sprawdziła papuga? O czym się przekonała? [Przekonała się, że pod wodą trudno dłużej wytrzymać – nie da się oddychać.]

Dzieci być może powiedzą, że w wodzie nie ma powietrza i dlatego papuga się dusiła. Wówczas należy wyjaśnić, że w wodzie też jest powietrze – oddychają nim między innymi ryby za pomocą skrzeli, ale ani ptaki (papuga), ani ludzie nie potrafią tak oddychać.

Można zwrócić uwagę dzieci, że na obrazku A dymek jest w postaci chmurki. W ten sposób w komiksach zapisuje się myśli postaci. Papuga pod wodą nie mogła mówić, więc zapisano, co sobie pomyślała.

i Ani człowiek, ani zwierzęta lądowe nie mogą wykorzystać tlenu zawartego w wodzie, ponieważ oddychają za pomocą płuc, które nie potrafią odfiltrować tlenu z wody, tak jak dzieje się to w skrzelach ryb. Gdy płuca zostaną zalane wodą, to w naturalny sposób nie można jej z nich usunąć, co jest niebezpieczne dla zdrowia i życia człowieka.

▸▸ Spójrz na obrazek B. Co trzyma papuga? [balonik, z którego ucieka powietrze] Co papuga robi? Co chce sprawdzić? [jaką siłę ma powietrze] Co dzieje się na tym obrazku? Czego dowiedziała się papuga po tym eksperymencie? [Powietrze potrafi przemieszczać przedmioty.]

►► Spójrz na serię obrazków oznaczonych literą C. Co na pierwszym z nich waży papuga? [dwie nienadmuchane plażowe piłki] Czy któraś z nich jest cięższa? [Nie, ważą tyle samo.] Co robi papuga na drugim obrazku? Która piłka okazała się cięższa? [wypełniona powietrzem] Czego dowiedziała się papuga? [Powietrze waży.]

►► Spójrz na doświadczenie papugi oznaczone literą D. Co widać na pierwszym obrazku? [miska, a w niej butelka z naciągniętym na szyjkę balonem] Przeczytaj wypowiedź papugi. Co papuga zrobiła? Jaką wodę wlała? [gorącą] Co się stało po wlaniu wody? [Uniósł się balon.] O czym przekonała się papuga? [Nagrzane powietrze się unosi.]

i Wraz ze wzrostem temperatury zmniejsza się gęstość powietrza (czyli stosunek masy do objętości). W związku z tym cieplejsze powietrze się podnosi.

Jeśli czas pozwoli, warto niektóre z tych doświadczeń wykonać w klasie oraz zachęcić uczniów, by wykonali wybrane doświadczenia w domu. Przypominamy, że koniecznie musi się to odbywać pod opieką osoby dorosłej.

►► Rozejrzyj się wokół. Co zajmuje większą przestrzeń – powietrze czy przedmioty, które widzisz?

Wykonanie papierowego wirującego węża oraz eksperyment z podgrzanym powietrzem
Pol. 1.92-Pol. 1.93

Nauczyciel przed zajęciami kseruje dla uczniów spirale potrzebne do zrobienia węży. Część uczniów powinna dostać spiralę prawo-, a część – lewoskrętną.

Dzieci ozdabiają węże różnokolorowymi wzorkami. Na środku powinny narysować oko. Potem wycinają węża z kartki i rozcinają go wzdłuż przerywanej linii. Mogą mu dokleić języczek. Następnie (gdzieś koło oka) uczniowie robią dziurkę i przewlekają nitkę.

Nauczyciel zapala świeczkę i zawiesza jednego z węży nad świeczką (z dala od płomienia, aby się nie zapalił). Ogrzane powietrze uniesie się do góry i będzie poruszało węża, który zacznie się obracać. Wąż będzie się kręcił albo w prawo, albo w lewo – zależności od tego, w którą stronę układała się spirala. Nauczyciel powinien zrobić pokaz z obydwoma rodzajami węży.

Podsumowanie wiadomości o powietrzu

Wracamy do pytań zadanych na początku lekcji (na wydrukowanych kartkach), aby podsumować zdobyte wiadomości. Nauczyciel na tablicy lub na arkuszu szarego papieru zapisuje odpowiedzi podane przez dzieci.

P2 **Podręcznik, s. 66** Akt. 11

Wiersz J. Kulmowej „Wiosenny wietrzyk i pytanie 1

Nauczyciel recytuje wiersz albo odtwarza nagranie z płyty CD. Akt. 11

►► Kto jest bohaterem wiersza? Co może zrobić wietrzyk? Wymień wyrazy, które o tym mówią. [*zaszumi, zamruczy, się uczy, znalazł, zaświstał, zapiał, zatrzeszczy, nuci, szemrze, szepcze, milczy, słucha*]

Nauczyciel prosi dzieci, by wysłuchały uważnie następujących słów z wiersza, które wyraźnie wypowiada: *wietrzyk, krzakach, szczerba, szemrze, zaszumi, zatrzeszczy, szepcze, zeszłoroczna*.

►► Jaką głoskę było słychać najczęściej? [*sz*] Wypowiedz jak najdłużej głoskę *sz*. Co słychać? Co ci ten dźwięk przypomina? [szum wiatru, drzew, morza] Jak nazywamy takie wyrazy, które naśladują dźwięki? [dźwiękonaśladowcze]

Jeśli dzieci nie pamiętają, nauczyciel przypomina, że już kiedyś uczniowie wyszukiwali wyrazy dźwiękonaśladowcze (przy omawianiu tematu „Co może być muzyką?”).

►► Jak myślisz, dlaczego w tym wierszu jest tyle wyrazów dźwiękonaśladowczych? Jaki dźwięk naśladują? [Wyrazy te naśladują szum wiatru – są potrzebne, ponieważ wiersz jest o wietrzyku.] Czy można je zastąpić innymi wyrazami? [np. *lekki wiatr, zaroślach, rysa, wieje, mówi, z ubiegłego roku*]

Nauczyciel zapowiada uczniom, że będzie czytał wiersz, a oni mają w odpowiednich momentach wydawać takie dźwięki jak wiatr: szumieć, mruczeć, świstać itd. Ćwiczenie powtarzamy kilkakrotnie, aż do uzyskania ładnego efektu.

Przy kolejnym czytaniu uczniowie nie tylko naśladują odgłosy, ale mogą również interpretować ruchem dany fragment wiersza. Na koniec chętni uczniowie, indywidualnie lub w parach przedstawiają głosową interpretację wiersza, np. jedno dziecko czyta tekst, a drugie tworzy podkład muzyczny z szumów, szmerów itp.

P2 Podręcznik, s. 69

Zadanie 5

▸▸ Dopasuj wyrażenia do rysunków. Wypowiedz głośno te wyrażenia. Co wspólnego mają wyrażenia w pierwszej grupie, a co – w drugiej?

Wypowiedź pani Magdy i wyrazy na tablicy

▸▸ Przeczytaj komentarz pani Magdy. Zapamiętaj regułę i wyjątki.

Tłumaczymy dzieciom, że wyjątki to wyrazy, których pisownia nie jest zgodna z regułą ortograficzną, a mimo to są one zapisane poprawnie.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 63

Ćwiczenie 2

▸▸ Przeczytaj głośno poniższe wyrazy. Jaka cząstka powtarza się we wszystkich tych wyrazach? Zaznacz ją na niebiesko.

Ćwiczenie 3

▸▸ Napisz, co widzisz na rysunkach. Użyj wyrazów z ćwiczenia 2.

Ćwiczenie to można najpierw rozwiązać ustnie (wspólnymi siłami), a potem polecić dzieciom samodzielne podpisanie rysunków. [2 – trzy jastrzębie na trzepaku, 3 – trzy strzały na trzepaczce, 4 – strzelba w trzcinach]

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – J4 jastrząb, S26 strzała, T2 trzcina, T3 trzmiel ➲ 6

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 64–65

Ćwiczenie 4

▸▸ Przeczytaj głośno wyrazy. Zaznacz kolorem powtarzającą się cząstkę.

Ćwiczenie 5

▸▸ Co widać na obrazku. Znajdź jak najwięcej nazw z cząstką *prz*. Ułóż zdania pasujące do obrazka. Możesz wykorzystać wyrazy z poprzedniego ćwiczenia oraz wyrazy z ramki. Podkreśl wyrazy z *prz*. Przeczytaj zapisane zdania.

Można zaproponować minikonkurs – kto użyje najwięcej razy cząstki *prz*.

Ćwiczenie 6

▸▸ Utwórz pary wyrazów i je napisz.

Zwróćmy uwagę dzieci na to, że mogą dowolnie połączyć wyrazy w pary, bo przedszkolak może być zarówno przeziębiony, jak i przestraszony, no i oczywiście może być uprzejmy.

Ćwiczenie 7

►► Podziel ciąg liter na wyrazy. Ustal, do której rodziny wyrazów należy każdy z nich. Napisz wyrazy obok obrazków.

Ćwiczenie 8

►► Przeczytaj zdanie kilka razy i zapamiętaj pisownię wyrazów. Napisz to zdanie z pamięci w zeszycie.

Na koniec uczniowie sprawdzają, czy nie zrobili błędów. Ci, którzy popełnili błędy, powinni przepisać zdanie jeszcze raz.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – P35 przystanek, P37 pszenica, S21 sprzedawca ➲ 6

XXV-2 Jak pracuje powietrze? Wyrazy z *rz* po spółgłoskach *k*, *ch*

Materiały: P2 s. 70–74 Z3 s. 66–68 D test na temat powietrza Pol. 1.94 słowniczek

Powtórzenie wiadomości z poprzedniej lekcji Pol. 1.94

Nauczyciel odczytuje na głos pytania (wówczas odpowiada wskazany uczeń lub klasa chórem) albo może wydrukować kilka zestawów z płyty CD i rozdać je kilkuosobowym grupom dzieci. Grupy naradzają się chwilę, po czym odpowiadają, pisząc obok zdań prawdziwych literę P (2, 5, 6), a obok fałszywych – F (1, 3, 4, 7).

P2 Podręcznik, s. 70–71

Wiersza L.J. Kerna „Piotruś i powietrze" i pytania 1–3

►► Jakie było marzenie Piotrusia? Wskaż fragment wiersza, w którym Piotruś wyjaśnia, dlaczego chciałby zostać powietrzem. Jak mama zareagowała na tę wypowiedź? Kto zamienił chłopca w powietrze?

►► Co zmęczyło Piotrusia?

►► Odczytaj wyjaśnienie słowa *aeroplan*.

►► Jak się nazywa autor wiersza?

Następnie wybrane/chętne dzieci starają się jak najpiękniej przeczytać wiersz.

Polecamy dzieciom, aby w ramach pracy domowej nauczyły się pięknie czytać wiersz.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 66–67

Ćwiczenie 1

►► Dokończ zdania na podstawie wiersza zamieszczonego w podręczniku na stronach 70–71. Nie zapomnij o kropkach na końcu zdań.

Dzieci najpierw podają ustne propozycje, a potem samodzielnie uzupełniają zdania. [*...nic nie chciał robić; ...zamieniła go w powietrze; ...powietrze musi pracować*]

Ćwiczenie 2

►► Na podstawie wiersza w podręczniku na stronach 70–71 połącz odpowiednie wyrazy tak, aby uzyskać odpowiedzi na pytanie w ramce. Odczytaj otrzymane zwroty.

Ćwiczenie 3

►► Napisz przy fotografiach zdania świadczące o tym, że powietrze jest pożyteczne. Wykorzystaj wyrazy z pętli.

Ćwiczenie 4

►► Przeczytaj wszystkie wyrazy.

►► Przygotuj tyle kredek, ile rodzin wyrazów tu umieszczono. Wyrazy z tej samej rodziny podkreśl tym samym kolorem.

Można polecić dzieciom przepisanie rodzin wyrazów do zeszytu.

P2 Podręcznik, s. 72–73

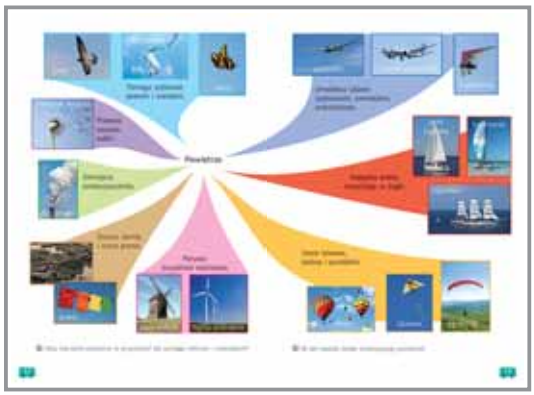

Plansza i zadania 4 i 5

Fotografie zostały ułożone w sposób typowy dla metody mapowania myśli. Ma to pomóc dzieciom w zrozumieniu tematu i zapamiętaniu wielu szczegółów dotyczących powietrza.

►► Obejrzyj fotografie i przeczytaj napisy.

►► Jaką rolę pełni powietrze w przyrodzie? Jak pomaga zwierzętom?

►► Co to znaczy *szybować*?

i Szybować to wg *Słownika języka polskiego PWN* – o ptakach, owadach itp.: latać z rozpostartymi skrzydłami bez poruszania nimi. Dzięki odpowiedniej budowie skrzydeł i prądom powietrznym ptaki i owady mogą się unosić w powietrzu bez poruszania skrzydłami. Dzięki temu się nie męczą.

►► Jak powietrze pomaga roślinom?

►► Czy znasz roślinę przedstawioną na fotografii? Jakie inne nasiona mogą być przenoszone w taki sposób? [oset, klon, lipa]

Wyjaśniamy dzieciom, że mniszek lekarski to popularny dmuchawiec. Biały puch, który odrywa się po dmuchnięciu, zawiera nasionka.

Podobnie analizujemy kolejne grupy zdjęć. Na koniec podsumowujemy informacje.

►► W jaki sposób ludzie wykorzystują powietrze?

►► Które dziecinne zabawki wykorzystują powietrze? [latawce, papierowe samolociki, wiatraczki, bańki mydlane, balony, dmuchane zabawki]

Warto powiedzieć dzieciom, że na przykład nad Księżycem nie ma powierza i nie mogłyby tam latać samoloty.

P2 Podręcznik, s. 74

Tekst „Warto zapamiętać!”

Proponujemy, aby porozmawiać o tym, w jaki sposób w mediach sprawdzić jakość powietrza, jakie są poziomy zanieczyszczenia i co oznaczają.

Warto również zwrócić uwagę na to, w jaki sposób ludzie mogą się chronić przed smogiem (ograniczenie przebywania na zewnątrz, stosowanie masek antysmogowych, oczyszczanie powietrza za pomocą specjalnych maszyn, hodowanie roślin).

Lista roślin doniczkowych oczyszczających powietrze stworzona przez NASA

epipremnum złociste (***Epipremnum aureum***)	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu, ksylenu, benzenu.
skrzydłokwiat (***Spathiphyllum***)	Ogranicza obecność w powietrzu benzenu, acetonu i formaldehydu – nie tylko oczyszcza powietrze, ale działa również nawilżająco.
daktylowiec niski (***Phoenix roebelenii***)	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu, benzenu, amoniaku, ksylenu, toluenu.
nefrolepis wyniosły (***Nephrolepis exaltata***)	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu i ksylenu.
Nephrolepis obliterata	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu i ksylenu.
zielistka Stenberga (***Chlorophytum comosum***)	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu, benzenu oraz tlenku węgla (czadu). Chroni przed promieniowaniem elektromagnetycznym.
aglaonema (***Aglaonema modestum***)	Ogranicza obecność w powietrzu amoniaku, toluenu i benzenu.
palma bambusowa (***Chamaedorea seifrizii***)	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu, amoniaku, toluenu, ksylenu i benzenu.
figowiec płaczący/fikus benjamina (***Ficus benjamina***)	Ogranicza obecność w powietrzu benzenu, amoniaku i formaldehydu.
anturium Andrego (***Anthurium andreanum***)	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu, ksylenu, amoniaku, toluenu.
liriope szafirkowata (***Liriope spicata***)	Ogranicza obecność w powietrzu ksylenu, formaldehydu, amoniaku.
palma biczowa/rapis wyniosły (***Rhapis excelsa***)	Ogranicza obecność w powietrzu ksylenu, formaldehydu i amoniaku.
gerbera Jamesona (***Gerbera jamesonii***)	Ogranicza obecność w powietrzu benzenu i formaldehydu.
dracena wonna (***Dracaena fragrans***)	Ogranicza obecność w powietrzu benzenu i formaldehydu i tlenku węgla (czad).
bluszcz pospolity (***Hedera helix***)	Ogranicza obecność w powietrzu benzenu, formaldehydu i ksylenu.
sansewieria gwinejska/wężownica gwinejska (***Sansevieria trifasciata***)	Ogranicza obecność w powietrzu benzenu i formaldehydu. Wężownica zapewnia dostęp do tlenu przez całą dobę, ponieważ filtruje dwutlenek węgla również w nocy.
dracena obrzeżona (***Dracaena marginata***)	Ogranicza obecność w powietrzu benzenu, formaldehydu i tlenku węgla (czad).
chryzantema wielokwiatowa (***Chrysanthemum morifolium***)	Ogranicza obecność w powietrzu formaldehydu, benzenu, amoniaku i ksylenu.

http://www.poradnikzdrowie.pl/zdrowie/uklad-oddechowy/jak-sie-chronic-przed-smogiem_44395.html

Zadanie 6

▶▶ Dopasuj wyrażenia do rysunków. Przepisz do zeszytu wyrazy z cząstką *krz* i *chrz*.

Wypowiedź pani Magdy i wyrazy na tablicy

▶▶ Przeczytaj komentarz pani Magdy. Zapamiętaj regułę i wyjątki.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 68

Ćwiczenie 5

▸▸ W każdej grupie wyrazów podkreśl wspólną cząstkę.

Ćwiczenie 6

▸▸ Podpisz fotografie.

Ćwiczenie 7

▸▸ Przeczytaj zdanie i je przepisz. Zaklej wyrazy obrazkami, aby powstał rebus. Powtórz wyraźnie całe zdanie.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 3 – dobieranie liter oznaczających samogłoski do wyrazów z cząstkami *krz*, *chrz* D

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C10 chrzan, C11 chrząszcz, K14 krzywy, K19 kształt, P14 pokrzywa ➲ 6

XXV-3 Kiedy wiatr jest niebezpieczny? Wyrazy ze spółgłoskami miękkimi

Materiały: P2 s. 75–77 Z3 s. 69–70 następstwo czasowe Pol. 1.87–Pol. 1.88 słowniczek
- arkusze szarego papieru, blok rysunkowy, farby lub pastele

P2 Podręcznik, s. 75–77

Baśń S. Aleksandrzaka „Kto silniejszy?" i pytania 1–3

Po pierwszym czytaniu wyjaśniamy znaczenie niezrozumiałych słów, np. *na cześć* – z uwielbieniem; *buńczucznie* – zaczepnie, zuchwale, łobuzersko.

▸▸ Jak doszło do zawodów? Co je sprowokowało?

▸▸ Jakie zadanie miało wykazać, kto jest silniejszy? Co zrobił wiatr? Co robiło słońce? Kto i dlaczego okazał się silniejszy?

▸▸ Wymień postaci występujące w baśni. Jeśli chcielibyśmy ją przeczytać z podziałem na role, to jakie wyróżnilibyśmy role? [narrator, słońce, wiatr, słowik]

Zadanie 4

▸▸ Do podanych wyrazów dopasuj końcówki zdań.

▸▸ Wskaż wyrazy z *ś*, *ć*, *ń*.

▸▸ Co to znaczy, że słońce uśmiechało się do świata? Co robił wiatr? Dlaczego skowronek śpiewał pieśń na cześć słońca?

Można polecić uczniom przepisanie utworzonych zdań do zeszytu.

Wykonanie pastelami (lub farbami) ilustracji do baśni

Rozmawiamy z uczniami na temat baśni, zastanawiamy się, jakie fragmenty można w niej wyróżnić i do których łatwo narysować ilustrację. Następnie dzielimy klasę na grupy. Każda grupa rysuje pastelami lub maluje farbami plakatowymi obrazek do konkretnego fragmentu tekstu. Dzieci w grupie mogą wykonywać wspólną ilustrację (np. na dużym arkuszu szarego papieru) lub pracować indywidualnie, malując na ten sam temat. Ilustracje te pomogą dzieciom w opowiadaniu baśni.

Ustne opowiadanie baśni ⊙ Pol. 1.87-Pol. 1.88

Przed przystąpieniem do opowiadania przypominamy uczniom o trójczłonowej konstrukcji opowiadania (wstęp, rozwinięcie, zakończenie).

Nauczyciel, przygotowując dzieci do opowiadania baśni, wiesza na tablicy w dowolnej kolejności kartki z wyrazami i sformułowaniami (lub zapisuje je w pionowej kolumnie): *Później, Następnie, Najpierw, Na końcu*, *Na początku, Po jakimś czasie*. Może je wydrukować z płyty CD lub użyć ponownie tych, które były wykorzystywane wcześniej.

Jeśli wyrazy są na kartkach, chętni uczniowie podchodzą do tablicy i ustawiają je w odpowiedniej kolejności. Jeśli wyrazy są napisane, chętni uczniowie zapisują je ponownie we właściwej kolejności. Podczas opowiadania uczniowie wykorzystują podane wyrazy oraz swoje ilustracje.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 69–70

Ćwiczenie 1

▸▸ Podkreśl te wyrazy, które mogą określać wiatr.

Ćwiczenie 2

▸▸ Wybierz z naklejek obrazek, który pasuje do dzisiejszej pogody. Napisz, jaki dzisiaj wieje wiatr. Wykorzystaj wyrazy z poprzedniego ćwiczenia.

Jeśli zdarzy się akurat bezwietrzny dzień, wówczas – po obserwacji aktualnej pogody (brak wiatru) – można zapytać dzieci o ich obserwacje z poprzedniego dnia lub ostatnich dni.

Ćwiczenie 3

▸▸ Wpisz brakujące litery: *ś, ć, ń, ź* lub dwuznak *dź*.

Ćwiczenie 4

▸▸ Wyrazy z pętli napisz w odpowiednich miejscach.

Ćwiczenie 5

▸▸ W każdym ciągu wyrazów znajdź dwa wyrazy i je zakreśl według wzoru.

Można polecić uczniom, aby zaznaczyli wszystkie litery *ś, ń, ć* oraz dwuznaki *dź* na stronie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D22 dźwig, K6 koleżeński, P28 prośba, P34 przyjaźń ➲ 6

XXV-4 Jak rozróżniamy siłę wiatru? Stopniowanie przymiotników. Pisownia wyrazów typu *większy, krótszy*

Materiały: P2 s. 78–79 Z3 s. 71–73, s. 84–86 D. Wawiłow „Jak wygląda wiatr?” ⊙ Akt. 12
słowniczek ▪ D. Wawiłow „Jak wygląda wiatr?” ▪ blok rysunkowy, pastele lub farby plakatowe

Wiersz D. Wawiłow „Jak wygląda wiatr? ⊙ Akt. 12

Nauczyciel odtwarza nagranie z płyty CD lub głośno czyta wiersz. Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 83. ➲ 7

▷▷ Ile w tym wierszu jest opisów wiatru? Do czego został porównany?

▷▷ Czym się różni wiatr z tego wiersza od wiatru z wiersza „Wiosenny wietrzyk” Joanny Kulmowej?

▷▷ Który opis wiatru najbardziej ci się podoba? Jaki wiatr lubisz najbardziej, a jakiego nie lubisz?

Wykonanie ilustracji do wybranego fragmentu wiersza opisującego wiatr

P2 Podręcznik, s. 78

Tabela i zadania 1 i 2

▶▶ Popatrz za okno. Na podstawie tabeli określ, jaki wiatr dzisiaj wieje.

▶▶ Jaka jest różnica między wiatrem a huraganem?

Ciekawostka

▶▶ Jaki wiatr wieje w górach? Jak nazywa się burza na morzu?

Dzieci mogą pomyśleć, że *sztorm* też jest nazwą wiatru. Warto zatem wyjaśnić, że *sztorm* to nazwa burzy morskiej.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 71

Ćwiczenie 1

▶▶ Obejrzyj ilustracje i opowiedz o tym, co się na nich dzieje. Dopasuj napisy z naklejek do obrazków i tekstów. W tekstach pod obrazkami podkreśl wszystkie wyrazy z rodziny wyrazu *wielki*.

Zapisywanie zdań o różnych rodzajach wiatru

Nauczyciel zapisuje na tablicy zdania z lukami, a uczniowie je przepisują i uzupełniają. Można dzieciom podpowiedzieć, aby skorzystały z wyrazów z ćwiczenia 1 na stronie 69 zeszytu ćwiczeń.

Huragan to ..... [*niebezpieczny, gwałtowny, porywisty*] *wiatr, który* ..... [*zrywa dachy, wyrywa drzewa z korzeniami*].

Wietrzyk to ..... [*delikatny, łagodny, miły*] *wiatr, który* ..... [*porusza listki drzew*]. itd.

P2 Podręcznik, s. 79

Zadanie 3

▶▶ Jak należy się zachować, gdy wieje gwałtowny, porywisty wiatr? Ułóż zdania z rozsypanki i przepisz je do zeszytu. Zapamiętaj przestrogi przed silnym wiatrem.

Najpierw dzieci same mówią, jak ich zdaniem należy się zachować podczas silnej wichury, a potem dopiero układają (również najpierw ustnie) zdania z rozsypanki.

Przed zapisaniem zdań do zeszytu warto ustalić ich kolejność, aby tworzyły logiczną odpowiedź na pytanie (najpierw zdanie na żółtym tle, następnie – na niebieskim, na końcu – na zielonym).

Zadanie 4

▸▸ Odczytaj zdanie pod rysunkiem, uzupełniając je wyrazami z pętli.

Zadanie 5

▸▸ Przeczytaj wyrazy w pierwszym rzędzie. Jakimi wyrazami należy zastąpić kropki w kolejnych rzędach?

Dialog pani Magdy i Antka

▸▸ Przeczytaj zdanie wypowiedziane przez Antka i komentarz pani Magdy. Wybierz i postaraj się zapamiętać trzy przykłady słów, o których pisowni mówi pani Magda.

„Drzewa na wietrze" – zabawa dramowa

Dzieci stoją w rozsypce i naśladują drzewa. Na hasło „wietrzyk" – delikatnie poruszają palcami; „wiatr" – machają rękami; „wichura" – robią skłon; „huragan" – upadają na ziemię lub kucają. Na koniec uczniowie dzielą się wrażeniami, mówią o tym, w której z ról czuli się najlepiej i kto ich zdaniem najciekawiej wcielił się w rolę wiatru.

Z3 Zeszyt ćwiczeń, s. 72–73

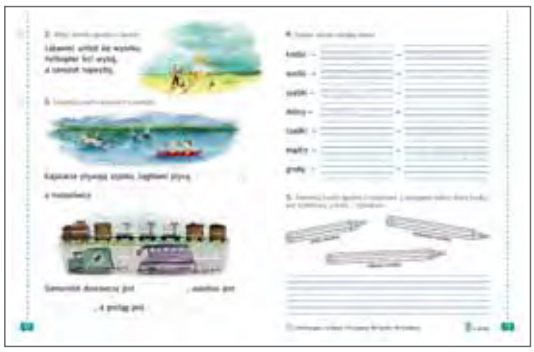

Ćwiczenie 2

▸▸ Obejrzyj obrazek. Czego na nim brakuje? Wklej obrazki zgodnie z opisem.

Ćwiczenie 3

▸▸ Uzupełnij zdania wyrazami z naklejek.

Dzieci mogą to ćwiczenie wykonać samodzielnie, a potem przeczytać zdania, które uzupełniły.

Ćwiczenie 4

Dzieci mogą najpierw podać ustnie wszystkie przykłady. [*krótki, krótszy, najkrótszy*; *wielki, większy, największy* itd.]

▸▸ Dopisz wyrazy według wzoru.

▸▸ Przeczytaj po kolei wyrazy w pierwszej kolumnie i drugiej kolumnie. Co zauważyłeś? [Wszędzie jest końcówka *-szy*.] Następnie przeczytaj wyrazy w trzeciej kolumnie. Co zauważyłeś? [Do wyrazów z drugiej kolumny dodano *naj-*.]

Ćwiczenie 5

▸▸ Pokoloruj kredki zgodnie z podpisami, a następnie napisz, która kredka jest najdłuższa, a która – najkrótsza.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – H18 huragan, L4 lepszy, S31 szybszy, W7 wicher, W13 większy ➲ 6

Z3 Zeszyt ćwiczeń s. 84–86 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

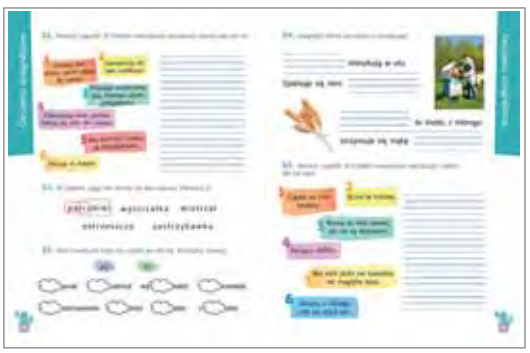

Ćwiczenie G1

▶▶ Rozwiąż zagadki. W każdym rozwiązaniu występuje cząstka *prz* lub *trz*.

Ćwiczenie G2

▶▶ W każdym ciągu liter ukryły sie dwa wyrazy. Odszukaj je.

Ćwiczenie G3

▶▶ Pod chmurkami kryją się cząstki *prz* lub *trz*. Rozszyfruj wyrazy.

Ćwiczenie G4

▶▶ Uzupełnij zdania wyrazami z czastką *psz*.

Ćwiczenie G5

▶▶ Rozwiąż zagadki. W każdym rozwiązaniu występuje cząstka *krz* lub *chrz*.

Ćwiczenie G6

▶▶ Rozszyfruj wyrazy. Zamaluj kółka odpowiednimi kolorami.

Ćwiczenie G7

▶▶ Opisz obrazki według wzoru. Użyj wybranych porównań.

XXVI-1 Gdzie zbiera się woda? Zdrobnienia wyrazów

Materiały: P2 s. 80–83 Z4 s. 2–5 A M. Jarocka „Dlaczego woda morska jest słona?” ➲ 317
słowniczek ▪ globus lub mapa świata ▪ 3 szklanki (lub małe słoiki), butelka wody mineralnej, łyżeczka, sól, łyżeczki plastikowe ▪ miska z wodą, styropian, kora, drewno, gwoździe, łyżka, nóż

Próba odpowiedzi na pytanie *Ile wody jest na świecie?*

Oglądamy wspólnie globus lub mapę świata i wskazujemy zbiorniki wodne (oznaczone kolorem niebieskim). Dzieci odczytują – o ile to możliwe – nazwy mórz, oceanów i większych rzek. Oceniają, czy oceany zajmują więcej czy mniej miejsca na kuli ziemskiej niż lądy. Zwracamy uwagę na fakt, że woda w postaci śniegu i lodu występuje również w lodowcach na Antarktydzie, Grenlandii i w szczytowych partiach wysokich gór.

Wnioskujemy, że wody na kuli ziemskiej jest stosunkowo dużo, bo kiedy spojrzymy na globus, dominuje kolor niebieski. Czy tak jest naprawdę? Rozmawiamy z dziećmi na ten temat, bazując na ich doświadczeniach.

P2 Podręcznik, s. 80–81

Mapa świata, tekst i pytania 1–3

▸▸ Wymień miejsca, w których występuje woda.

▸▸ Jaka woda gromadzi się w oceanach i morzach? [słona] Czy ta woda nadaje się do picia?

▸▸ Co obrazują zdjęcia wanny, szklanek i strzykawki? Czy twoim zdaniem na kuli ziemskiej jest dużo wody słodkiej? Czy cała woda słodka jest zdatna do picia?

▸▸ Opowiedz własnymi słowami, dlaczego należy oszczędzać wodę.

Baśń M. Jarockiej „Dlaczego woda morska jest słona?” ➲ 317

Doświadczenia z rozpuszczaniem soli w wodzie

Opisywane tutaj doświadczenia mają na celu pokazanie dzieciom, że woda w morzach może mieć różne zasolenie oraz że nie da się rozpuścić dowolnej ilości soli w określonej ilości wody. Doświadczenia nie muszą się zakończyć zapisaniem wniosków. Chodzi tylko o to, aby dzieci poznały – w sposób doświadczalny – ciekawe wiadomości o słonej wodzie.

- Doświadczenie nr 1 – Jak słona jest woda w Bałtyku, oceanie i Morzu Martwym?

Do trzech szklanek lub niewielkich słoików (po ok. 250 ml) nalewamy prawie do pełna wody mineralnej. Przygotowujemy sól i kilka plastikowych łyżeczek do próbowania wody morskiej. Mówimy uczniom, że zasolenie wód bywa różne, i zapowiadamy, że dosypiemy do szklanek tyle soli, aby pokazać, jak różnie może smakować woda z mórz i oceanów.

Do pierwszej szklanki wsypujemy pół płaskiej łyżeczki soli (1,75 g) – ta woda smakuje podobnie do wody w Bałtyku – nie jest bardzo słona.

Do drugiej szklanki wsypujemy 3 płaskie łyżeczki soli (9 g) – wówczas woda smakować będzie podobnie jak woda z Oceanu Atlantyckiego. Dzieci mogą zauważyć, że w oceanie woda jest dużo bardziej słona niż w Bałtyku.

Do trzeciej szklanki wsypujemy 8 czubatych łyżeczek soli (70 g) – otrzymamy w ten sposób smak wody z Morza Martwego, które jest najbardziej słonym jeziorem świata (leży na pograniczu Izraela i Jordanii). Ta woda jest znacznie bardziej słona niż woda z oceanu.

Śmiałkowie mogą posmakować wody z pierwszej i drugiej szklanki (oczywiście tylko polizać zamoczone w nich łyżeczki). Lepiej, aby dzieci nie próbowały wody z trzeciej szklanki. Można też poprzestać na pokazaniu różnic w ilości soli.

i Zasolenie wody w Bałtyku wynosi około 7 promili, w Oceanie Atlantyckim – ok. 3,6 procent, a w Morzu Martwym – ok. 28 procent.

- Doświadczenie nr 2 – Czy zasolenie wody może być jeszcze większe?

Do wody z trzeciej szklanki dosypujemy jeszcze szczyptę soli i mieszamy. Czynności te powtarzamy do momentu, gdy dzieci zauważą, że więcej soli nie da się rozpuścić w tej ilości wody. Na dnie naczynia pojawia się osad, który mimo intensywnego mieszania się nie rozpuszcza.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 2–3**

Ćwiczenie 1

►► Pokoloruj odpowiednio kółka na obrazku. Uzupełnij zdania. Który wyraz został użyty więcej niż jeden raz? [*rzeka*]

Należy zwrócić uczniom uwagę na to, że wyrazy w tekście należy zapisać w odpowiedniej formie. [*źródła, strumienie, potoki, rzeki, rzek, rzeki, morza, oceanu*]

Ćwiczenie 2

►► W każdej ramce znajdź jeden wyraz, który nie pasuje do pozostałych i skreśl go. Wyjaśnij swój wybór. [wyrazy do skreślenia: sitko (nie można nalać do niego wody), *torebka (*nie chroni przed deszczem), *wodospad* (nie jest rodzajem opadu), *basen* (jest zbiornikiem stworzonym przez człowieka, a nie naturalnym zbiornikiem wodnym)]

Ćwiczenie 3

►► Gdzie w przyrodzie zbiera się woda? Wybierz wyrazy z odpowiedniej ramki w poprzednim ćwiczeniu i dokończ zdanie. Pamiętaj o przecinkach. Odczytaj uzupełnione zdanie.

►► Która z pętli z ćwiczenia 2 zawiera wyrazy potrzebne do uzupełnienia tego zdania? [niebieska: *rzeka*, *jezioro*, *ocean*, *morze*] Jakie jeszcze wyrazy można by dopisać? [potoki, strumyki, stawy]

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 4 – omówienie eksperymentu pokazującego zjawisko parowania wody i efektu zamarzania wody A

Warto zwrócić dzieciom uwagę, że podczas zamarzania woda zwiększa swoją objętość, więc słoiki nie powinny być wypełnione wodą po brzeg.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 4–5**

Ćwiczenie 4

►► Przeczytaj wyrazy w żółtej pętli i w kolejnych. Zastanów się, od jakich wyrazów powstały te rodziny. Wyrazy z naklejek dopasuj do właściwych rodzin wyrazów.

►► Przeczytaj wyrazy, które wkleiłeś. Co wspólnego mają ze sobą wyrazy *lód*, *woda* i *para*? [Lód to zamarznięta woda, a para to woda w postaci gazu.]

Ćwiczenie 5

▸▸ Przyjrzyj się fotografiom. Spróbuj powiedzieć, co przedstawiają. Podpisz fotografie. Skorzystaj z wyrazów w niebieskiej pętli.

▸▸ Odczytaj kolejne podpisy pod fotografiami. Jakiego wyrazu z niebieskiej pętli nie wykorzystałeś? [*wodopój*] Co oznacza to słowo? [miejsce w rzece, jeziorze, stawie itp., gdzie zwierzęta zwykle piją wodę]

▸▸ Do rodziny wyrazów można byłoby jeszcze zaliczyć wyraz *wodołaz*. Spróbuj wymyślić, jakie jest znaczenie tego wyrazu.

i Wodołaz – od słów *woda* i *łazić* – to rasa psa, inaczej nowofundland; duży, silny pies o długiej, czarnej sierści, doskonale pływający.

Ćwiczenie 6

▸▸ Uzupełnij zdania wyrazami z pętli.

Ćwiczenie 7

▸▸ Dokończ zdania.

Ćwiczenie 8

▸▸ Które wyrazy można zdrobnić, a których wyrazów nie zdrabniamy? Podkreśl wyrazy w odpowiedni sposób.

Rozmowa o tym, jakie przedmioty pływają po wodzie, a jakie toną

Można ewentualnie wykonać doświadczenia z miską z wodą i sprawdzić zatapialność różnych materiałów, np. styropianu, kory, drewna, gwoździ, łyżek, noży.

P2 **Podręcznik, s. 82–83**

Opowiadanie H. Zdzitowieckiej „Czyj okręt najlepszy?" i pytania 4–6

▸▸ Z jakich materiałów chłopcy wykonali swoje łódki? Które łódki mogły długo utrzymywać się na wodzie? Dlaczego łódka Janka utrzymywała się dłużej na wodzie niż łódka Adasia? [Była wykonana z gładkiego papieru, który nie wchłaniał wody tak szybko jak bibuła.] Dlaczego łodzie Kazika i Krzysia tak długo utrzymywały się na wodzie? [Były zbudowane z drewna, a drewno jest materiałem, który dobrze unosi się na wodzie.]

▸▸ Co sprawiło, że łódki chłopców się przewróciły? [Chłopcy za bardzo je obciążyli.] Dlaczego łódki wypłynęły, zamiast pójść na dno? [Były wykonane z drewna, które unosi się na wodzie, jedynie ładunek poszedł na dno.]

Gdyby uczniowie mieli trudności z formułowaniem odpowiedzi na powyższe pytania, warto ponownie odczytać cały tekst głośno.

Zadanie 7 i tekst papugi Sylaby

▸▸ Wskaż w zdaniach wyrazy, które są zdrobnieniami.

Jeśli dzieci wykonywały wcześniej ćwiczenie 8 ze s. 5 zeszytu ćwiczeń, to powinny podać przykłady wyrazów, których się nie zdrabnia, np. *morze, burza, muzeum, akwarium*.

Zadanie 8

▸▸ Utwórz zdrobnienia od wyrazów: jezioro, rzeka, wanna, śnieg.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – R13 rzeka, Z13 źródło ➲ 6

XXVI-2 Jak woda krąży w przyrodzie? Odczytywanie informacji ze schematów

Materiały: P2 s. 84–85 Z4 s. 6–9 plansza „Opady i osady” Pol. 2.4 ▪ karteczki z nazwami zjawisk atmosferycznych Pol. 1.95–Pol. 1.96 ▪ T. M Massalska „Kropelki jak to kropelki” ➲ 319 ▪ Co robiły kropelki? Pol. 1.97-Pol. 1.99 słowniczek ▪ czajnik elektryczny z wodą ▪ blok rysunkowy

Omawianie rodzajów opadów i osadów atmosferycznych Pol. 2.4, Pol. 1.95–Pol. 1.96

Nauczyciel przyczepia do tablicy zestaw wyrazów: *deszcz*, *mżawka*, *śnieg*, *śnieg z deszczem*, *grad*, *rosa*, *szron*, *szadź*, *gołoledź*, *mgła*. Wyjaśnia, że wszystkie te nazwy oznaczają wodę – tylko w różnej postaci, ale też zjawiska pogodowe.

Podczas krótkiej pogadanki wyświetla odpowiednią planszę z płyty CD. Tłumaczy dzieciom, czym są: szron, szadź, rosa, gołoledź, mżawka. Następnie inicjuje dyskusję o tym, które ze zjawisk atmosferycznych są dla człowieka najmniej uciążliwe, a które najbardziej. Zdania zapewne będą podzielone – czy bardziej uciążliwy jest śnieg czy deszcz? Dużo zależy od indywidualnego podejścia. Dlatego na koniec dyskusji każdy uczeń zapisuje w zeszycie nazwy opadów w kolejności od najmniej do najbardziej uciążliwego, zgodnie z własną opinią.

i Definicje opadów i osadów (wg encyklopedii PWN):

deszcz – opad atmosferyczny w postaci kropel wody spadających z chmury;

gołoledź – warstwa lodu tworząca się na powierzchni ziemi wskutek zamarzania mżawki lub deszczu;

grad – opad atmosferyczny w postaci niewielkich bryłek lodu;

mżawka – bardzo drobny deszcz;

rosa – kropelki wody osadzające się na powierzchni gruntu, roślinach itp.; szadź (sadź) – biały osad powstały wskutek zamarzania kropelek mgły; szron – osad z kryształów lodu powstały z zamarzniętej mgły;

śnieg – kryształki lodu spadające z chmur w postaci białych płatków.

Z kolei mgła nie jest ani opadem, ani osadem – to zawiesina mikroskopijnych kropelek wody unosząca się nisko nad ziemią w postaci obłoku utrudniającego widoczność.

Opowiadanie T. M. Massalskiej „Kropelki jak to kropelki” ➲ 319

Nauczyciel czyta uczniom opowiadanie w całości (w podręczniku znajduje się tylko fragment). W tym czasie uczniowie oglądają ilustracje w podręczniku.

Co robiły kropelki? – porządkowanie wiadomości zgodnie z tekstem Pol. 1.97-Pol. 1.99

Ćwiczenie to można wykonać na dwa sposoby:

1) Nauczyciel przed zajęciami kseruje (w pomniejszeniu) zestaw kartek dla każdego ucznia. Dzieci samodzielnie rozcinają kartki na pojedyncze paski z fragmentami tekstu. Następnie nauczyciel czyta głośno tekst, a uczniowie układają w tym czasie paski w odpowiedniej kolejności. (Na koniec zajęć będą je wklejać do zeszytu).

2) Nauczyciel przygotowuje jeden zestaw kartek ze zwrotami zapisanymi dużą czcionką. Na tablicy zapisuje pytanie: *Co robiły kropelki?* i przypina w rozsypce kartki z odpowiedziami. Czyta jeszcze raz opowiadanie, a wybrany uczeń porządkuje kartki zgodnie z tekstem (klasa mu głośno pomaga).

Zwrot: *zamieniają się w leciutkie jak mgiełka tancerki* (metafora z porównaniem) oznacza tu parowanie. Można go dzieciom wytłumaczyć, odwołując się do znanych im skojarzeń ze słowem *mgiełka*, *mgła*, a więc – para wodna.

myły liście i trawy	uśmiechały się do słońca	zamieniały się w tancerki lekkie jak mgiełka
płynęły do rzeki	leżały plackiem na ziemi	pluskały i tworzyły kałuże
wyparowały	biegły w głąb ziemi	
spadły na ziemię	wędrowały do góry	

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 6–7**

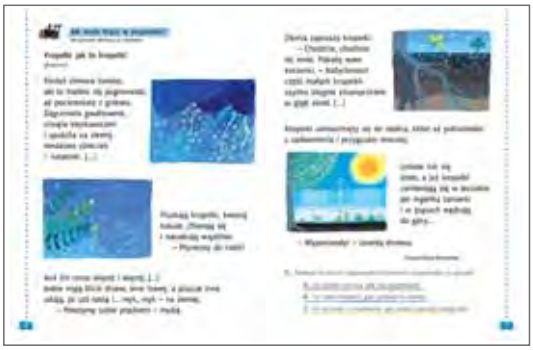

Ćwiczenie 1

►► Podkreśl w tekście odpowiednimi kolorami odpowiedzi na pytania.

Kolejni uczniowie czytają głośno fragmenty tekstu, pozostali śledzą tekst wzrokiem. W szukaniu odpowiedzi powinny im pomóc ilustracje zamieszczone w podręczniku.

Czytanie z podziałem na role tekstu „Kropelki jak to kropelki”

Ustalamy z uczniami, jakie role będą potrzebne: narrator, kropelki, ziemia, drzewa. Przydzielamy dziecku dobrze czytającemu rolę narratora (najdłuższy tekst). Wybieramy chętnego do roli ziemi. Pozostałych uczniów dzielimy na dwie grupy: jedna (np. dziewczynki) odczyta chórem słowa wypowiadane przez kropelki, druga (np. chłopcy) – przez drzewa. Rola kropelek jest niewielka, a drzew znikoma (jeden wyraz), ale ważne w tym ćwiczeniu jest to, że wszystkie dzieci śledzą uważnie tekst i czekają na swoją kolej, aby w odpowiedniej chwili chórem odczytać właściwą kwestię.

Ćwiczenia w czytaniu można powtórzyć 2–3 razy, aby dzieci najlepiej czytające mogły wystąpić w roli narratora lub ewentualnie ziemi.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 8–9**

Ćwiczenie 2

►► Dokąd trafiły kropelki? Dopasuj do obrazków podpisy z naklejek.

Dzieci powinny wskazać, która kropla jest pierwsza, która druga itd. Mogą ponumerować kropelki (cyframi 1–4 z lewej strony każdej kropelki). Potem biorą cztery różne kredki i rysują po śladzie drogi kropelek.

►► Gdzie trafiła pierwsza kropelka? [do studni] A gdzie ostatnia? [do konewki] Która kropelka trafiła do kałuży? [druga]

Ćwiczenie 3

►► Uzupełnij zdania. Wykorzystaj podane zwroty oraz informacje z poprzedniego ćwiczenia.

Zwracamy uwagę na to, że te zwroty mają podobne znaczenie. Zamiast w każdym zdaniu pisać to samo, można za każdym razem użyć innych słów, dzięki czemu tekst będzie ładniej brzmiał. Warto uczniów zachęcić, aby używali podanych zwrotów w innej niż podana kolejności. Wówczas zdania, które powstaną, będą się różnić. Na koniec ochotnicy czytają swoje zdania.

Ćwiczenie 4

►► Uzupełnij zdania wyrazami: *kałuże*, *burza*, *błyskawice*, *deszcz*.

Ćwiczenie 5

►► Dokończ zdanie. Możesz skorzystać z wyrazów w pętli. Uzupełnij obrazek tak, aby pasował do zdania.

Ćwiczenie 6

►► Dopasuj właściwe fragmenty zdań. Użyj trzech różnych kredek do dopasowywania zakończeń zdania.

Korzystając z tego ćwiczenia, dzieci mogą zapisać w zeszycie odpowiedź na pytanie: *Co robi deszcz?* Może to być jedno zdanie z przecinkami w odpowiednich miejscach.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B12 burza, C4 chmury, K2 kałuża ➲ 6

Doświadczenie ukazujące parowanie wody

Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że w czajniku znajduje się grzałka, która będzie podgrzewać wodę. Nalewa do czajnika wody – dzieci powinny sprawdzić, że woda jest zimna. Następnie włącza czajnik i podgrzewa wodę. Dzieci obserwują parę wydobywającą się z czajnika.

Przypominamy uczniom o zachowaniu ostrożności: para wydobywająca się z naczynia jest gorąca, tak jak woda, która się gotuje.

Wniosek z doświadczenia formułujemy ustnie: podgrzana woda zamienia się w parę.

i Woda nie musi być bardzo gorąca, by parowała. W zimie możemy zobaczyć obłoczki pary wydobywające się z ust. Para wodna osadza się też na powierzchniach, co łatwo zobaczyć na szybach w oknach, na lustrze w łazience, na okularach (po wejściu do ciepłego pomieszczenia w chłodny dzień). To skrapla się woda zawarta w powietrzu.

P2 Podręcznik, s. 84–85

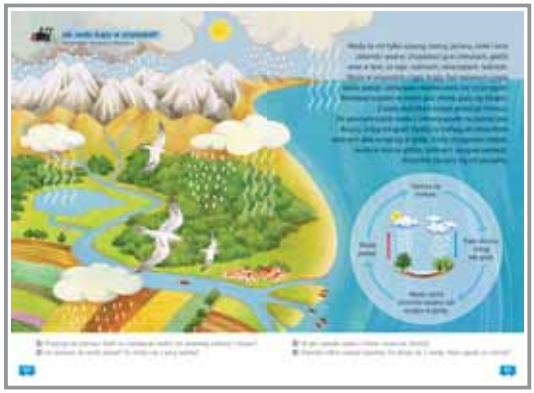

Plansza i pytania 1–4

►► Przyjrzyj się planszy. Gdzie tu występuje woda?

►► Jak powstają chmury i deszcz?

►► Co sprawia, że woda paruje? Co dzieje się z parą wodną? [Unosi się w górę, skrapla się.]

►► Co tworzy się z pary wodnej? [chmury]

►► W jaki sposób woda z chmur wraca na Ziemię? [w postaci opadów] Wymień różne rodzaje opadów. Co dzieje się z wodą, która opada na ziemię? [np. wsiąka w glebę, tworzy kałuże]

►► Posługując się schematem, opowiedz, w jaki sposób woda krąży w przyrodzie. Zacznij od zjawiska parowania wody.

Zaczyna jeden uczeń, a po przedstawieniu całego cyklu, opowieść kontynuuje kolejna osoba. Ważne, by dzieci dostrzegły w ten sposób cykliczność krążenia wody w przyrodzie.

Po omówieniu planszy można poprosić dzieci, aby ponownie zajrzały do zeszytu ćwiczeń na strony 6–7 i zatytułowały ilustracje, korzystając ze zdań umieszczonych w schemacie obiegu wody.

Nauczyciel zaczyna od dowolnego etapu obiegu wody, np. czyta: *Woda zasila zbiorniki wodne lub wsiąka w glebę*. Uczniowie wskazują odpowiednią ilustrację. Potem czyta kolejne zdanie: *Woda paruje*. Dzieci wskazują ilustrację. Czytamy kolejne zdanie: *Tworzą się chmury* (tworzenia chmur nie widać, ale widać wielką chmurę na pierwszej ilustracji). I kolejne: *Pada deszcz, śnieg lub grad* – dzieci wskazują pierwszą i drugą ilustrację. Kontynuujemy czytanie: *Woda zasila zbiorniki wodne* itd. Przy kolejnym czytaniu można poprosić dzieci, aby same przypomniały, jaka jest kolejna faza cyklu.

Rysowanie w zeszytach schematu obiegu wody w przyrodzie

Uczniowie przepisują z tablicy do zeszytu pytanie: *Co robiły kropelki?* Następnie rysują schemat krążenia wody, wzorując się na ilustracji zamieszczonej w podręczniku.

Wymyślanie piktogramów do etapów krążenia wody w przyrodzie

Uczniowie wymyślają piktogramy, którymi można zobrazować cykl krążenia wody w przyrodzie, np. tworzenie chmury – chmura; padanie deszczu i śniegu – chmura, z której pada kropelka/śnieżynka; woda zasila zbiorniki wodne – kałuża/rzeka z kropelką w środku; parowanie – strzałka z kropeczek skierowana do góry. Dzieci rysują je w zeszycie, na tablicy lub na kartkach z bloku.

XXVI-3 Oszczędzajmy wodę. Wyrazy z *ż*

Materiały: P2 s. 86–87 Z4 s. 10–11, s. 78–79 słowniczek ▪ karteczki z wyrazami *chmura, deszcz, kropla* – po ok. 10 karteczek z każdym wyrazem

Rozmowa na temat zasobów wody pitnej na świecie i konieczności jej oszczędzania

Prosimy uczniów, by przypomnieli sobie, jak małe są zasoby wody pitnej na świecie. Informujemy, że stąd wynika konieczność jej oszczędzania. Dzieci zastanawiają się, jak można ograniczyć zużycie wody. Podają swoje pomysły. [np. nie zostawiać odkręconego kranu, naprawiać cieknący kran, nie marnować wody na niepotrzebne rzeczy]

P2 Podręcznik, s. 86–87

Wiersz T. Ferenc „Woda" i pytania 1 i 2

►► Gdzie autorka wiersza dostrzegła wodę? Jakie inne miejsca z wodą możesz wskazać?

►► Komu nie może zabraknąć wody? Kto lub co może cierpieć z powodu braku wody?

Zadanie 3

►► Wskaż w zdaniu wyrazy z *ż*. Co oznacza wyrażenie *bieżąca woda*? [płynąca strumieniem z kranu] Zapis których słów może być twoim zdaniem trudny?

►► Przeczytaj to zdanie kilka razy i napisz je z pamięci w zeszycie.

Nauczyciel poleca dzieciom przeczytać zdanie głośno chórem, a następnie kilku osobom indywidualnie. Potem uczniowie zasłaniają ręką kolejne wyrazy w zdaniu, a głośno powtarzają całe zdanie. Przy ostatnim czytaniu zdania tylko słowo *wody* powinno być widoczne. Następnie głośno powtarzają całe zdanie i zapisują je z pamięci w zeszycie.

Po napisaniu zdania w zeszycie uczniowie mogą sprawdzić sobie nawzajem poprawność zapisu, porównując z podręcznikiem.

Zadanie 4

►► Przy fotografiach podano, ile wody zużywamy w trakcie poszczególnych czynności. Na podstawie tych informacji rozwiąż test.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 10–11

Ćwiczenie 1

►► Nazwij przedmioty przedstawione na fotografiach. Do czego służą? [np. konewka – do podlewania, pralka – do prania, kubek – do picia itd.]

►► Do czego używamy wody? Napisz odpowiedź, korzystając z fotografii.

Ćwiczenie 2

►► Na podstawie informacji na stronie 87 w podręczniku uzupełnij zdania.

Ćwiczenie 3

►► Przyjrzyj się ilustracji. Jakie pomieszczenia narysowano? [kuchnię i łazienkę]

►► Czym się różnią rury na rysunkach? [grubością; jedne są białe, a inne szare; białe doprowadzają wodę, a szare umieszczone w podłodze to rury odprowadzające wodę]

▸▸ Rury doprowadzające zimną wodę pokoloruj na niebiesko, a rury z ciepłą wodą – na czerwono. Od którego miejsca najlepiej zacząć kolorowanie? (np. można niebieską kredką zamalować rurę prowadzącą do pralki, bo tam dochodzi tylko zimna woda).

Warto zasugerować dzieciom, aby pokolorowały najpierw wszystkie rury doprowadzające zimną wodę. Potem mogą kolorować rury z ciepłą wodą, zwracając szczególną uwagę na miejsca, w których rury się krzyżują.

▸▸ Od jakich urządzeń w łazience odprowadza się wodę? [od pralki, umywalki, wanny, muszli klozetowej]

Ćwiczenie 4

▸▸ Zaznacz wyrazy według wzoru. Przepisz je do liniatury. Co łączy te wyrazy? [Są to wyrazy z *ż* niewymiennym, pisownię tych wyrazów należy zapamiętać.] Zaznacz w wyrazach literę *ż* na zielono.

▸▸ Ułóż ustnie dwa zdania z wybraną parą wyrazów.

Można utrudnić to zadanie i wprowadzić zasadę, że wybrana para wyrazów ma występować w jednym zdaniu albo polecić, aby w zdaniu znalazło się jak najwięcej wyrazów, np. *Jeż i żuk spotkali się z żabą w wieży na plaży.*

Ćwiczenie 5

▸▸ Podpisz zdjęcia.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – N12 nożyczki, P10 plaża, Z14 żaba, Z24 żuk ➲ 6

Zeszyt ćwiczeń s. 78–79 (ćwiczenia ortograficzne) ➲ 6

Ćwiczenie A1

▸▸ Z sylab w pętli utwórz dwa wyrazy.

Ćwiczenie A2

▸▸ Utwórz zdrobnienia wyrazów.

Ćwiczenie A3

▸▸ Napisz, co przedstawiają obrazki. Za każdym razem postaraj się użyć trzech wyrazów z *ż*.

Ćwiczenie A4

▸▸ Rozwiąż krzyżówkę i rozszyfruj hasło.

Tworzenie rodzin wyrazów *chmura*, *deszcz*, *kropla* – praca w parach

Nauczyciel przygotowuje karteczki z wyrazami *chmura, deszcz*, *kropla* – po ok. 10 karteczek z każdym wyrazem. Jedna osoba z ławki losuje dla siebie karteczkę, a jej sąsiadowi nauczyciel daje karteczkę z takim samym wyrazem. Uczniowie wklejają karteczki do zeszytu, a następnie w parach wymyślają jak najwięcej wyrazów należących do danej rodziny, np.:

– *chmura – chmurka*, *chmureczka*, *chmurzysko*, *chmurzyć się*, *zachmurzyć się*, *bezchmurne*, *pochmurno*, *zachmurzenie*, *rozchmurzyć się*, *spochmurnieć;*
– *deszcz – deszczyk*, *deszczówka*, *deszczowy*, *bezdeszczowy*, *deszczomierz*, *przeciwdeszczowy;*
– *kropla – kropelka*, *kropić*, *kropidło*, *zakropić*, *pokropić.*

Nauczyciel może też przygotować zestaw powyższych wyrazów i przypiąć je do tablicy, a zadaniem uczniów będzie pogrupowanie wyrazów i utworzenie trzech rodzin.

XXVII-1 Jakie mamy bogactwa naturalne? Do czego ludzie wykorzystują bogactwa naturalne?

Materiały: P2 s. 88–93 Z4 s. 12–15 A K. Prewęcka „O kredzie” ➲ 320 słowniczek
- przedmioty ze szkła, gliny, plastiku i metalu

Rozmowa na temat przedmiotów wykonanych z bogactw naturalnych

Nauczyciel gromadzi przed zajęciami przedmioty: gwóźdź, monetę, szklankę, inny niewielki przedmiot ze szkła, naczynie z gliny (wazonik), talerz, plastikową reklamówkę, przedmiot z gumy. Prosimy, aby dzieci powiedziały, z jakich surowców powstały zgromadzone rzeczy. Podsumowaniem rozmowy i pokazu powinno być stwierdzenie, że do wytworzenia tych przedmiotów wykorzystano bogactwa naturalne, czyli skarby ziemi.

Warto również wskazać przedmioty, wyposażenie sali, wybrać rzeczy najbliższe, z którymi dziecko spotyka się na co dzień i próbować ustalić ich pochodzenie: parkiet – drewno; szyby – piasek; ściany – cegła; przedmioty ze szkła – piasek; ołówek – węgiel, drewno; pisaki – plastik; reklamówka – ropa naftowa.

P2 Podręcznik, s. 88–89

Tekst, ilustracja i pytania 1–4

►► Co to znaczy, że coś jest bogactwem naturalnym? [Bogactwo to skarb, coś cennego. Naturalny – ponieważ jest związany z naturą, przyrodą.] Przeczytaj zdanie mówiące o tym, jakie bogactwa naturalne leżą pod ziemią.

►► Wymień bogactwa naturalne Ziemi.

i Rudy metali, węgiel kamienny, sól kamienna, różne kamienie oraz kamienie szlachetne to minerały (ropa naftowa i gaz ziemny nie są minerałami).

►► Wskaż na obrazku miejsca wydobycia soli i węgla. Po czym rozpoznajesz te miejsca?

►► Opowiedz, w jaki sposób można wydobywać bogactwa.

i Krąg z koparkami przedstawia kopalnię odkrywkową. W ten sposób wydobywa się w Polsce węgiel brunatny.

Węgiel brunatny daje nieco mniej ciepła niż kamienny. Ropę wydobywa się za pomocą szybów wiertniczych (lub na morzu – za pomocą platform wiertniczych). Niektóre minerały można znaleźć niezbyt głęboko pod ziemią. Czasem minerały są wydobywane przez wysadzanie fragmentów skał. Praca przy wydobywaniu bogactw naturalnych może być bardzo niebezpieczna.

►► Jak myślisz, z czego cieszy się pan narysowany w prawym dolnym rogu planszy? [poszukiwacz znalazł bryłę złota]

►► Jak myślisz, czy wybuch (pokazany na rysunku w górnym prawym rogu) był zamierzony czy przypadkowy?

►► Jakie korzyści dla ludzi niesie odkrywanie i wydobywanie bogactw naturalnych?

►► Co można powiedzieć o środowisku naturalnym w miejscach, gdzie są kopalnie i fabryki? [Jest zniszczone: tunele wydrążone w ziemi, usypane hałdy ziemi i trujących odpadów, zanieczyszczone powietrze.]

P2 **Podręcznik, s. 90–91**

Zadania 5 i 6

▸▸ Korzystając z objaśnień w ramce, ustal, co wiadomo o kopalniach, które przedstawiono na zdjęciach. Które z tych kopalń są zabytkowe? Co w nich wydobywano? Które z tych kopalń są czynne i znajdują się w Polsce? Co się w nich wydobywa? Która kopalnia znajduje się poza Polską? Co się w niej wydobywa?

▸▸ Napisz w zeszycie, co wydobywa się w kopalniach.

Zadania 7 i 8

▸▸ W jaki sposób ludzie wykorzystują węgiel?

▸▸ Jak uzyskuje się sól?

Tekst K. Prewęckiej „O kredzie” ➲ 320

P2 **Podręcznik, s. 92–93**

Zadania 9–12

▸▸ Co jest potrzebne do wyprodukowania stali?

▸▸ W jaki sposób wykorzystuje się ropę naftową?

▸▸ Jakie surowce są przydatne w budownictwie?

▸▸ Co produkuje się z gliny i piasku?

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 12–13**

Ćwiczenie 1

▸▸ Rozszyfruj nazwy bogactw naturalnych.

Ćwiczenie 2

▸▸ Wyrazy z tej samej rodziny podkreśl tym samym kolorem. Przeczytaj powstałe rodziny wyrazów.

Ćwiczenie 3

▸▸ Wklej napisy z naklejek. Następnie, korzystając z informacji w podręczniku na stronach 91–92, uzupełnij tabelkę, wpisując przykłady produktów.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 14–15**

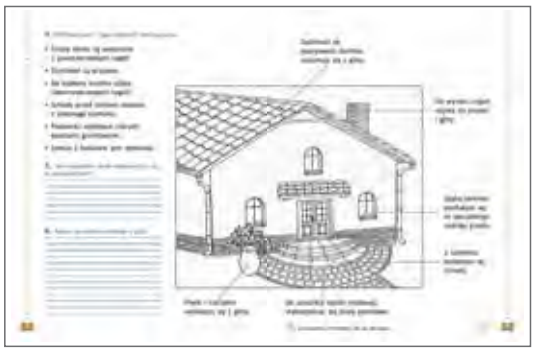

Ćwiczenie 4

▸▸ Przeczytaj informacje przy odnośnikach i podkreśl nazwy bogactw naturalnych, które są wykorzystywane w budownictwie. Obejrzyj rysunek. Jakich materiałów użyto do wybudowania i wykończenia tego domu? Z czego wykonano te materiały? Jakich innych materiałów używa się przy budowie domów? [drewno, cement, beton, metal]

▸▸ Pokoloruj dom i jego otoczenie według opisu.

Ćwiczenie 5

▸▸ Jakie bogactwa ziemi wykorzystuje się w budownictwie?

Ćwiczenie 6

▸▸ Napisz, co można wykonać z gliny.

▸▸ Przeczytaj zapisaną notatkę.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D1 dachówki, O10 ołówek, S16 sól, W6 węgiel ➲ 6

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 4 – dobieranie wyrobów do surowców A
Dopasowane obrazki uczniowie mogą wkleić do zeszytu i podpisać.

XXVII-2 Węgiel – podziemny skarb. Jak powstał węgiel? Pisownia *nie* z czasownikami

Materiały: P2 s. 94–95 Z4 s. 16–17 słowniczek ▪ bryłka węgla ▪ fizyczna mapa Polski ▪ M. Terlikowska „Węglowa rodzinka” ▪ duży kosz lub pudło i różne przedmioty do zabawy „Zgadnij, co to i czy jest z węgla” ▪ blok rysunkowy A3, węgiel rysunkowy

Oglądanie bryłki węgla i rozmowa o węglu
Zajęcia dobrze byłoby rozpocząć od pokazania bryły węgla (np. ze zbiorów pracowni przyrodniczej, bryła węgla kamiennego, brunatnego). Podczas rozmowy z uczniami zwracamy uwagę na twardość skały, jej kolor, strukturę, ciężar. Pytamy, czy uczniowie wiedzą, z czego powstał węgiel i jakie ma zastosowanie (np. ogrzewanie mieszkań, energia pozyskiwana w elektrowniach węglowych). Najprawdopodobniej dzieci nie znają pochodzenia węgla. Wówczas informujemy, że dowiedzą się tego podczas dzisiejszych zajęć.

P2 Ponowne omówienie sposobów zastosowania węgla

Uczniowie otwierają podręcznik na s. 91 i jeszcze raz wymieniają produkty wytworzone z węgla. Przeczytaj zdania mówiące o tym, do czego używa się węgla.

▸▸ Co to znaczy, że węgiel jest bogactwem naturalnym? [Bogactwo to skarb, coś cennego – węgiel jest cenny, bo dzięki niemu mamy prąd, ciepło i wyroby plastikowe. Węgiel jest naturalny, ponieważ powstał z drzew, jest więc związany z naturą, przyrodą.]

▸▸ Wymień rzeczy, do wyprodukowania których użyto węgla. Czy w swoim otoczeniu widzisz podobne rzeczy?

▸▸ Obejrzyj zdjęcia przedstawiające zabudowania kopalni (na s. 90 podręcznika). Jak myślisz, do czego służą koła zamontowane na wieży? [Na kołach zawieszone są liny, które wyciągają windę górniczą.]

Wskazywanie na mapie Polski miejsc wydobycia węgla

Wiersz M. Terlikowskiej „Węglowa rodzinka”
Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 88. ➲ 7

▷▷ Wymień rzeczy należące do węglowej rodzinki. [parafina, peleryna, piłka, proszek (czyli tabletki), ołówek, koszyki, gąbka, benzyna, smoła, świeca]

▷▷ Dlaczego rzeczy z węglowej rodzinki nie są do siebie podobne? [Są wytwarzane różnymi sposobami i mają różne przeznaczenie.]

P2 Podręcznik, s. 94–95

Tekst o powstawaniu węgla i zadanie 1

►► Jak wyglądał las przed milionami lat? Co się działo z drzewami pod wpływem deszczy i wiatrów? Co się dalej działo z powalonymi drzewami? Jakie bogactwo zostawił po sobie potężny las sprzed wielu lat?

►► Opowiedz, jak powstał węgiel – własnymi słowami, patrząc na obrazki.

Tekst o górnikach i zadania 2 i 3

►► Co to jest kopalnia? Kto pracuje w kopalni? Jak są ubrani górnicy podczas pracy? Jakich narzędzi używają? Jak myślisz, jakie cechy trzeba mieć, aby pracować pod ziemią? [odwaga, zdrowie, sprawność fizyczna, wytrzymałość itp.] Spróbuj opowiedzieć o pracy górników.

►► O czym nie mogą zapomnieć górnicy podczas pracy?

Wyrazy na tablicy i komentarz pani Magdy

►► Przeczytaj pary wyrazów i komentarz pani Magdy. Spróbuj powtórzyć go z pamięci.

Warto podkreślić, że mówimy o wyrazach oznaczających czynności. Reguła pisowni *nie* z przymiotnikami będzie omawiana przy okazji tematu *Poszukiwacze skarbów – archeolodzy*.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 16–17

Ćwiczenie 1

►► Uzupełnij zdania, korzystając z tekstu w podręczniku na stronie 94. Odczytaj uzupełnione zdania.

Ćwiczenie 2

►► Wyjaśnij znaczenie słów: *drzewo*, *drewno*, *węgiel*. Podkreśl te wyrazy w poleceniu. Jakie dostrzegasz między nimi powiązania? [Drzewo po ścięciu staje się drewnem, a potem w odpowiednich warunkach może zmienić się w węgiel.] Podpisz obrazki.

Ćwiczenie 3

►► Podkreśl zdania na temat pracy górników.

Ćwiczenie 4

►► Napisz przeczenia według wzoru. Następnie odszukaj przeczenia w ćwiczeniu 4 i otocz je pętlą.

☐ **Praca ze słowniczkiem ortograficznym – G2 górnik, N6 nie garb się, N10 nie nudź, O9 olbrzymi** ➲ 6

☐ **„Zgadnij, co to i czy jest z węgla” – zabawa**

Przed zajęciami gromadzimy różne przedmioty w koszu lub pudle: z węgla – świeca, piłka plażowa, peleryna, ołówek, plastikowy pojemnik, gąbka do ścierania tablicy, klocki, bluza z polaru, plastikowy kubek; z drewna – klocki, węgiel rysunkowy; z papieru – zeszyt; inne – np. szkolna kreda. Wyjaśniamy uczniom, że niektóre z tych przedmiotów wymieniono w wierszu „Węglowa rodzinka”, niektóre są przedstawione w podręczniku, a inne nie należą do węglowej rodziny.

Uczniom zgłaszającym się na ochotnika zakładamy opaskę na oczy. Ich zadaniem jest wyciągnąć jeden przedmiot, nazwać go oraz określić, czy należy do węglowej rodziny.

i Węgiel rysunkowy uzyskuje się z drewna zwęglonego bez dostępu powietrza; używa się go do wykonywania szkiców i rysunków; znany był już w starożytności (wg *Słownika terminologicznego sztuk pięknych*, red. S. Kozakiewicz, Warszawa 1976).

Zabawa ruchowa i ćwiczenie oddechowe

Dzieci naśladują podskokami delikatne odbicia piłki, a potem ruch peleryny poruszającej się na wietrze. Następnie wykonują ćwiczenie „świecznik": postawa w rozkroku, ramiona symetrycznie uniesione po obu stronach tułowia – jak ramiona świecznika, w dłoniach umieszczone wyobrażone świece. Uczniowie spoglądają w lewo i udają, że energicznym dmuchnięciem gaszą świecę. To samo z prawej strony.

Rysowanie węglem wnętrza kopalni i górników przy pracy

XXVII-3 Sól – podziemny skarb. Legenda o św. Kindze. Wyrazy z *ó* wymiennym i niewymiennym

Materiały: P2 s. 96–101 Z4 s. 18–20 J. Adamczewski „O pierścieniu księżnej Kingi" Akt. 13 słowniczek ▪ fizyczna mapa Polski, kryształki soli, album lub książka ze zdjęciami z kopalni soli (np. Barbara Gawryluk „Słony skarb") ▪ fotografia z rzeźbą księżnej Kingi z kopalni w Wieliczce ▪ słone przekąski ▪ szklane naczynie, woda, sól, sznurek, patyczek

Rozmowa o soli, pokazywanie na mapie miejsc jej wydobycia i oglądanie zdjęć z wnętrza kopalni

Rozmawiamy z uczniami na temat drogi, jaką odbywa sól, zanim trafi na nasz stół. Pokazujemy kryształki soli (pamiątkę z wycieczki do kopalni soli lub eksponat z zasobów pracowni przyrodniczej). Wskazujemy na mapie Polski Wieliczkę i Bochnię – miejsca, gdzie istnieją do dziś czynne, zabytkowe kopalnie soli. Oglądamy w internecie zdjęcia przedstawiające wnętrza kopalni soli: komory, podziemne jeziora, rzeźby.

Można też wcześniej wypożyczyć z biblioteki album lub książkę ze zdjęciami kopalni soli (np. Barbara Gawryluk „Słony skarb") i pokazać je dzieciom.

P2 Podręcznik, s. 96–97

Tekst B. Gawryluk „Słony skarb" i pytania 1–3

▸▸ Dlaczego sól nazywa się białym złotem?

▸▸ Do jakich potraw i produktów jest dodawana sól?

▸▸ W jakich sytuacjach niezwiązanych z jedzeniem wykorzystuje się sól?

▸▸ Skąd się wzięły pod ziemią pokłady soli?

▸▸ Gdzie w Polsce można zwiedzić kopalnię soli?

▸▸ Obejrzyj zdjęcia przedstawiające wnętrze kopalni soli w Wieliczce i powiedz, co na nich widzisz.

Ciekawostka

▸▸ Jaka sytuacja jest przedstawiona na obrazku?

▸▸ Do których zdań w tekście o soli pasuje ten obrazek? [*W Polsce mówi się też o niej „białe złoto". Bo to od wieków drogocenny skarb.*]

Zadanie 4

▸▸ Wśród podanych wyrazów jest tylko jeden z *ó* wymiennym. Który?

Płacenie solą – scenki dramowe

Uczniowie wymyślają scenki podobne do tej, która jest opisana w ciekawostce. Sami układają dialogi, w których pojawiają się nazwy sprzedawanych towarów i ceny wyrażone w workach soli. Na koniec uczniowie zastanawiają się, czy dziś byłoby możliwe płacenie solą lub innym bogactwem naturalnym.

P2 **Podręcznik, s. 98–101** ◎ Akt. 13

Utwór J. Adamczewskiego „O pierścieniu księżnej Kingi" i pytania 5–8

Nauczyciel odtwarza z płyty CD legendę czytaną przez lektora. Zanim dzieci wysłuchają utworu, dobrze byłoby wyjaśnić, co oznacza słowo *posag*, dlaczego książę wysłał posłów z prośbą o rękę księżnej, co oznacza zwrot *poprosić o rękę*, co to znaczy, że Kinga miała mieć nową ojczyznę.

►► Z kim zapragnął się ożenić książę Bolesław Wstydliwy?

►► Skąd pochodziła królewna Kinga? O jaki dar dla Polski poprosiła swego ojca króla węgierskiego?

►► Co zrobiła Kinga w węgierskiej kopalni soli?

►► W jaki sposób Kinga znalazła się w Wieliczce? Co się wówczas zdarzyło?

►► Jak myślisz, jaką osobą była księżna Kinga? Uzasadnij swoje zdanie na jej temat.

Po omówieniu legendy zwracamy uwagę na postacie i rzeczy realne: książę, księżna, dwór, posłowie, Wawel, istnienie kopalni soli w Wieliczce oraz zdarzenie fikcyjne: rzucenie pierścienia i na skutek tego pojawienie się soli pod ziemią.

Warto uczniom pokazać w internecie fotografię zrobioną w kopalni soli w Wieliczce, przedstawiającą rzeźbę księżnej Kingi przekazującej górnikom dar.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 18**

Ćwiczenie 1

►► Uzupełnij zdania na podstawie legendy o Księżnej Kindze.

Degustacja słonych przekąsek (np. w ramach przerwy śniadaniowej)

Częstujemy się preclami, obwarzankami posypanymi solą, słonymi paluszkami, orzeszkami solonymi i innymi słonymi przysmakami przyniesionymi przez dzieci i nauczyciela. (Wcześniej należy rodzicom w dzienniczkach przekazać informację o degustacji takich produktów).

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 19–20**

Ćwiczenie 2

▸▸ Ułóż zdanie, korzystając z podanych wyrażeń. Jeśli trzeba, zmień ich formę.

Ćwiczenie 3

▸▸ Wpisz brakujące *ó*.

▸▸ Połącz wyrazy z tej samej rodziny i zaznacz litery według wzoru. Przeczytaj głośno wyrazy z *ó*. Co wspólnego mają napisane wyrazy? [Są to wyrazy z *ó* wymiennym na *o*.]

▸▸ Podpisz obrazki, używając po dwa wyrazy z *ó*.

Ćwiczenie 4

▸▸ Dopisz wyrazy z *ó* i zaznacz litery według wzoru.

Ćwiczenie 5

▸▸ W każdym rzędzie są po dwa wyrazy z *ó* wymiennym. Otocz je pętlami. Uzasadnij ich pisownię.

▸▸ Podpisz obrazki.

▸▸ Przeczytaj wyrazy, których nie zakreśliłeś. Czy można uzasadnić ich pisownię? [Nie, trzeba zapamiętać, jak się je pisze.]

▸▸ Po podpisaniu obrazków, zaznacz różową kredką *ó*.

▸▸ Ułóż zdanie zawierające jak najwięcej wyrazów z *ó* niewymiennym.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – Ł3 łóżko, U3 uniósł, G3 góra, O6 ogórek, Z22 żółw ➲ 6

Krystalizowanie soli – doświadczenie

Należy przygotować roztwór soli w niewielkim szklanym naczyniu. Koniec grubego sznurka zanurzamy w roztworze, a drugi koniec mocujemy na przykład na patyczku nad naczyniem. Odstawiamy naczynie na parapet okienny i czekamy, aż woda odparuje – na sznureczku zobaczymy kryształki soli. Zwykle trwa to kilka dni. Przy okazji warto uczniom powiedzieć, że w niektórych krajach sól uzyskuje się podobną metodą – odparowuje się słoną wodę morską.

XXVII-4 Poszukiwacze skarbów – archeolodzy. Wyrazy o przeciwstawnym znaczeniu. Pisownia *nie* z przymiotnikami

Materiały: P2 s. 102–105 Z4 s. 21–23, s. 80–81 ✂ B fotografie o tematyce archeologicznej ⊙ Pol. 1.100–Pol. 1.102 ▪ karteczki z nazwami znalezisk ⊙ Pol. 1.103 słowniczek ▪ M. Grabowski „Egipska przygoda” ▪ duża miska z wodą, kilka monet, piasek, kamyki, płaskie talerze ▪ zdjęcia eksponatów archeologicznych i archeologów przy pracy ▪ słownik języka polskiego

Oglądanie fotografii o tematyce archeologicznej ⊙ Pol. 1.100-Pol. 1.102

Z przyniesionych przez nauczyciela materiałów można urządzić wystawkę. Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat archeologów, używanych przez nich narzędzi, sposobów dokumentacji (fotografowanie i opisywanie znalezisk), warunków pracy. Można przy tym wyświetlić na ekranie zdjęcia udostępnione na płycie.

i Archeolog – naukowiec badający dzieje i kulturę dawnych społeczeństw na podstawie wykopalisk. Paleontolog – naukowiec zajmujący się badaniem historii życia na Ziemi na podstawie szczątków i śladów życia organizmów roślinnych i zwierzęcych (wg *Słownika języka polskiego PWN*).

P2 **Podręcznik, s. 102–103**

Tekst M. Misiołka „Wykopaliska” i pytania 1–3

Uczniowie najpierw oglądają obrazki. Potem nauczyciel lub chętny uczeń czyta tekst.

►► Dlaczego spacer po Krakowie bywa trudny? Wskaż obrazki ilustrujące te trudności.

►► Kto pracuje przy wykopach? Wskaż odpowiednie obrazki i przeczytaj właściwy fragment wiersza. [trzecia zwrotka]

►► Co może być obiektem badań archeologów?

►► Jakie rzeczy znajduje się podczas wykopalisk? Która zwrotka wiersza o tym mówi? [czwarta] Odczytaj ją.

►► Co się dzieje z rzeczami znalezionymi podczas wykopalisk? Wskaż odpowiedni obrazek, przeczytaj właściwy fragment tekstu.

►► W jaki sposób archeolodzy poszukują skarbów przeszłości? Jakie znaczenie ma praca archeologów? Która zwrotka o tym mówi? [szósta]

►► Który obrazek zaciekawił cię najbardziej i dlaczego?

►► Wskaż w tekście „Wykopaliska” rzeczowniki, które nazywają przedmioty poszukiwane przez archeologów.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 21**

Ćwiczenie 1

►► Co może być obiektem badań archeologa? Zaznacz odpowiednie obrazki. Dlaczego pozostałe rzeczy przedstawione na obrazkach nie zainteresują archeologów?

Jeśli udało się zorganizować w klasie wystawkę fotografii, można teraz zapytać, które z wymienionych rzeczy się na nich znajdują.

Ćwiczenie 2

►► Podkreśl zdania odnoszące się do pracy archeologów. Odczytaj podkreślone zdania.

►► Przeczytaj zdania, które nie odnoszą się do pracy archeologa. Czy widziałeś kiedyś prace opisane w tych zdaniach?

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 4 – kto to jest archeolog B

Uczniowie mogą przepisać ułożone zdanie do zeszytu.

Opowiadanie Michała Grabowskiego „Egipska przygoda”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 94. ➲ 7

▷▷ Po jakim mieście spacerowali Dorotka i Krzysztoforek?

▷▷ Dokąd chciała pojechać Dorotka? Do jakiego miejsca udały się dzieci zamiast do Egiptu?

▷▷ Co je najbardziej zaciekawiło? Czego o archeologach dowiedzieli się Dorotka i Krzysztoforek?

▷▷ Do jakiego zawodu porównano pracę archeologów? Dlaczego?

▷▷ W jakich miejscach archeolodzy prowadzą poszukiwania? Jakimi znaleziskami się interesują? Jakich narzędzi używają?

▷▷ Co się dzieje ze znaleziskami po wydobyciu ich spod ziemi?

▷▷ Kim postanowiła w przyszłości zostać Dorotka? Dlaczego?

P2 **Podręcznik, s. 104–105**

Zadanie 4

►► Znajdź w poniższym tekście wyrazy z *prz, trz, krz, chrz*. Przepisz je do zeszytu.

Zadanie 5

►► Dla każdego wyrazu w zielonej pętli podaj wyraz o przeciwstawnym znaczeniu. Możesz go wybrać z wyrazów w niebieskiej pętli.

Historyjka obrazkowa z papugą Sylabą

►► Obejrzyj historyjkę obrazkową i opowiedz, jak papuga Sylaba bawiła się w archeologa. Wypowiedz nazwę zawodu, o którym czytała papuga.

Przypominamy dzieciom, że z zawodem paleontologa zetknęły się przy omawianiu opowiadania Krystyny Drzewieckiej „Kim chciałbym być, jak dorosnę".

Zadanie 6

►► Obejrzyj historyjkę obrazkową. Opowiedz, jak pani Magda przygotowywała zabawę w poszukiwaczy złota. Na czym polegała ta zabawa? Co dzieci znalazły?

Ciekawostka

Dzieci samodzielnie po cichu czytają ciekawostkę.

►► O jakim sposobie wydobywania złota jest mowa w ciekawostce? Jak inaczej można wydobywać złoto? [w kopalniach] Do czego jest używane złoto?

Zabawa w poszukiwaczy złota

Nauczyciel przygotowuje zabawę w poszukiwanie złota – na wzór tej z podręcznika. Miskę dla poszukiwaczy można przygotować przed zajęciami (bez wiedzy dzieci), wówczas będą miały miłą niespodziankę.

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 4 – dobieranie wyrazów o przeciwstawnym znaczeniu B

Uczniowie mogą przepisać pary wyrazów do zeszytu.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 22–23**

Ćwiczenie 3

►► Uzupełnij zdania, dopisując wyrazy o przeciwstawnym znaczeniu.

Ćwiczenie 4

►► Zrekonstruuj starą amforę. Jak myślisz, co oznacza wyraz *zrekonstruuj?* Jak inaczej można to powiedzieć? [np. zrób na nowo, odtwórz]

►► Dorysuj brakujące elementy. Powiedz na podstawie rysunku, co to jest *amfora*.

i Zrekonstruować – przywrócić czemuś dawny wygląd, odtworzyć coś. Amfora – gliniane naczynie używane przez starożytnych Greków i Rzymian do przechowywania wina i oliwy (*Słownik języka polskiego PWN*).

►► Wskaż jakąś rekonstrukcję na fotografiach klasowej wystawki.

Ćwiczenie 5

►► Dopisz wyrazy z *nie* według wzoru. Podkreśl odpowiednimi kolorami te określenia, które pasują do osób na ilustracjach.

Ćwiczenie 6

▸▸ Na obrazkach brakuje papugi Sylaby. Dopasuj elementy wycinanek. B

▸▸ Opowiedz historyjkę swoimi słowami. Co śmiesznego zrobiła papuga? Co ty byś wybrał na miejscu papugi?

Zabawa w archeologów – szukanie przedmiotów ukrytych w klasie Pol. 1.103

Nauczyciel rozkłada w klasie w różnych miejscach kartki z nazwami znalezisk archeologicznych oraz kartki z nazwami współczesnych przedmiotów codziennego użytku (przed zajęciami drukuje je z płyty CD i wycina). Klasa zostaje podzielona na kilka zespołów, które ruszają na poszukiwania „archeologiczne".

Po upływie czasu przeznaczonego na zabawę uczniowie naradzają się w swoich zespołach, które przedmioty stanowią dla archeologa cenne znaleziska, a którymi by się nie zainteresował. Wyniki poszukiwań przedstawiają pozostałym zespołom. Jeśli dzieci nie rozumieją znaczenia niektórych pojęć, szukamy ich w słowniku lub w internecie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – N4 niedobry, N7 niegrzeczny, N9 niemiły ➲ 6

„Głuchy telefon archeologa" – zabawa

Uczniowie siedzą kręgiem na dywanie. Jeden z uczniów mówi sąsiadowi szeptem wyraz związany z archeologią, wykopaliskami. Ten powtarza go szeptem kolejnej osobie itd. Gdy słowo zatoczy krąg i dotrze do ucznia inicjującego zabawę, ten wypowiada je na głos. Potem kolejna osoba z kręgu proponuje słowo związane z archeologią do przekazania szeptem. I tak aż do wyczerpania pomysłów.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń s. 80–81 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie B1

▸▸ Wpisz pasujące fragmenty zdań.

Ćwiczenie B2

▸▸ Dopisz przymiotniki o przeciwstawnym znaczeniu za pomocą przeczenia „nie".

Ćwiczenie B3

▸▸ Podpisz obrazki.

Ćwiczenie B4

▸▸ W nazwach zwierząt wpisz brakujące *ó* lub *u*. Liczbę *u* oraz *ó* podano pod ćwiczeniem.

Ćwiczenie B5

▸▸ Ułóż zdanie z rozsypanki wyrazowej.

XXVIII Majowe święta

Materiały: P2 s. 106–107 Z4 s. 24–25 „Mazurek Dąbrowskiego” Utw. 13 słowniczek ▪ koło z żółtego papieru, małe żółte karteczki ▪ bibuła biała i czerwona, agrafka, taśma dwustronna, karton ▪ flaga narodowa

Przypomnienie melodii i słów hymnu państwowego Utw. 13

W toku zajęć muzycznych uczniowie poznali dwie zwrotki hymnu państwowego. Ich słowa przypominamy na tych zajęciach – recytują chętni uczniowie.

Następnie dzieci śpiewają hymn w postawie stojącej. Przypominamy okoliczności, w jakich śpiewa się hymn lub go słucha, oraz ćwiczymy postawę, jaką należy przyjąć podczas jego wykonywania.

Spacer śladami biało-czerwonej flagi do miejsc ważnych dla miejscowości/miasta i państwa

Nauczyciel prowadzi dzieci po miejscowości i pokazuje miejsca, w których z okazji świąt narodowych wiesza się flagi. Zaczyna od szkoły, przed którą na pewno są maszty lub specjalne uchwyty do zawieszania flag. W małych miejscowościach dzieci mogą się udać na przykład w pobliże urzędu gminy. W większych – pod najbliższy pomnik pamięci narodowej czy w okolice ważnych dla miasta budynków.

W trakcie wycieczki dzieci ustalają, dlaczego w takich miejscach najczęściej można zobaczyć flagi narodowe. Zwracamy uwagę na flagi zawieszane na budynkach mieszkalnych i tłumaczymy, że każdy obywatel ma prawo do eksponowania symboli narodowych. Każdy też ma obowiązek ich szanowania.

Zbieranie wypowiedzi uczniów dotyczących polskości z wykorzystaniem techniki skojarzeń „słoneczko”

Nauczyciel przypina do tablicy żółte koło wycięte z papieru („słoneczko”) z napisem JESTEM POLAKIEM – TO ZNACZY... Rozdaje małe żółte karteczki, na których dzieci mają samodzielnie zapisać dokończenie tego zdania. Następnie uczniowie przypinają swoje karteczki wokół „słoneczka”, tak aby podobne wypowiedzi znalazły się obok siebie (tworząc jeden promień). Przyczepione karteczki z różnymi odpowiedziami stają się „promieniami”, a najdłuższy „promień” pokazuje, co dzieci najczęściej myślą o byciu Polakiem.

Wykonanie kokard narodowych (biało-czerwonych kotylionów)

Jeśli dzieci nie wykonywały kotyliona z okazji Święta Niepodległości, teraz jest dobra okazja, by to zrobić. Kokardy narodowe uczniowie sobie przypną, idąc np. na szkolną akademię.

Nauczyciel rozdaje uczniom pasy bibuły marszczonej w kolorach czerwonym (ok. 5 cm × 20 cm) i białym (ok. 3 cm × 15 cm), koło z kartonu o średnicy 5 cm, agrafki i kawałek taśmy dwustronnej. Uczniowie pokrywają koło z kartonu taśmą dwustronną. Marszczą w dłoni jeden z dłuższych boków czerwonego pasa bibuły, tworzą z niego koło i naklejają na koło z kartonu. Następnie środek smarują klejem i podobnie marszczą pas bibuły białej. Przyklejają go na środku czerwonego bibułowego koła. Z tyłu kotyliona mocują agrafkę za pomocą taśmy dwustronnej.

P2 Podręcznik, s. 106–107

Tekst i pytania 1–3

►► Jak wygląda nasza flaga narodowa? Jak długo jest polskim symbolem narodowym?

►► Skąd wzięła się flaga? Jakie kolory mieli najczęściej na swoich chorągwiach polscy rycerze? Co symbolizowały barwy biała i czerwona?

►► Kiedy wieszamy flagi narodowe?

Tekst „Warto zapamiętać!”

Warto, wykorzystując prawdziwą flagę, zademonstrować dzieciom ten sposób jej prezentowania (w pionie).

Słowa hymnu i pytanie 4

►► Kto jest autorem „Mazurka Dąbrowskiego”?

i „Pieśń Legionów Polskich we Włoszech” to najwybitniejsze dzieło Józefa Wybickiego. Napisał ją w lipcu 1797 r. z przeznaczeniem dla polskich legionów mających wyruszyć pod wodzą generała Dąbrowskiego na spotkanie z Napoleonem. Premierowe wykonanie należało do samego autora, który odśpiewał pieśń do melodii popularnego mazurka. Prostota i melodyjność utworu szybko zaskarbiły mu rzeszę wielbicieli. Przeznaczona dla legionistów pieśń szybko rozpowszechniła się w całym kraju, niosąc nadzieję i wyrażając wiarę w zwycięstwo.

Z czasem utrwaliła się nazwa „Mazurek Dąbrowskiego”, która funkcjonuje do dziś. Patriotyczna pieśń towarzyszyła Polakom w najtrudniejszych momentach dziejowych, śpiewano ją między innymi w czasie powstania listopadowego. Polacy pozbawieni swojej ojczyzny, pielęgnowali w sobie wiarę w odzyskanie niepodległości. Wyrażają to pierwsze słowa utworu: „Jeszcze Polska nie umarła/ Kiedy my żyjemy”. Polska będzie istnieć tak długo, jak długo żyją ludzie, którzy czują się Polakami – o istnieniu ojczyzny nie decydują bowiem granice, ale ludzie, którzy ją tworzą.

W tekście znajdują się odwołania do historii Polski – autor wspomina kampanię Stefana Czarnieckiego i wojny szwedzkie. Wielkie nadzieje wiąże autor z osobą Napoleona. Jego zwycięstwa powinny być przykładem dla rodaków w walce z zaborcą. Józef Wybicki poświęcił swoją pieśń dowódcy Legionów Polskich Janowi Henrykowi Dąbrowskiemu, mającemu przybyć z wojskiem „z ziemi włoskiej do Polski”, dlatego dziś znana jest ona pod tytułem „Mazurek Dąbrowskiego”.

Utwór przeznaczony był do śpiewania, stąd jego regularna budowa i powtarzający się refren: „Marsz, marsz, Dąbrowski,/Do Polski z ziemi włoskiej,/Za Twoim przewodem/Złączym się z narodem”.

Dedykowana legionom pieśń podkreśla wolę walki, żądzę zwycięstwa i gotowość do poświecenia się dla dobra ojczyzny. Podmiot liryczny wypowiada się w imieniu zbiorowości, posługując się formą pierwszej osoby liczby mnogiej, wyraża pragnienie odzyskania ojczystej ziemi: „Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,/Będziem Polakami”.

Pieśń powstała do melodii marsza – krótkie wersy współgrają z rytmicznym krokiem. Język, jakim posłużył się poeta, jest prosty i dobitny, właściwy dla pieśni żołnierskiej. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości utwór został oficjalnie uznany hymnem państwowym. W miejscu urodzenia Józefa Wybickiego – Będominie na Kaszubach – znajduje się Muzeum Hymnu Narodowego.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 24–25

Ćwiczenie 1

►► Pokoloruj flagi Polski.

Ćwiczenie 2

►► Dokończ zdania.

Ćwiczenie 3

►► Z jakiej okazji każdego roku 3 maja obchodzimy święto narodowe?

Ćwiczenie 4

Dzieci to ćwiczenie powinny wykonać najpierw ustnie. Warto pozwolić im zgłosić własne propozycje, a dopiero potem wyszukiwać wyrazy spośród podanych.

►► Podkreśl tym samym kolorem wyrazy o podobnym znaczeniu, używając czterech kolorów. Jakimi słowami można zastąpić wyrazy w poniższych ramkach? Spośród podanych określeń wybierz po jednym i napisz w odpowiednim miejscu.

Ćwiczenie 5

►► Dokończ kolorowanie kotylionu.

Ćwiczenie 6

►► Dokończ zdania. Ułóż zdania o sobie jako Polaku, a następnie podobne zdania o sobie jako Europejczyku. Możesz skorzystać z podpowiedzi w pętli. Utworzone zdania zapisz w zeszycie. Pamiętaj o pisowni wielką literą w nazwach kraju, kontynentu oraz ich mieszkańców.

Przy okazji przypominamy o obecności Polski w Unii Europejskiej.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C6 chorągiew, E1 Europa, E2 Europejczyk ➲ 6

Udział dzieci w szkolnej akademii z okazji świąt majowych

Po powrocie rozmawiamy o przebiegu uroczystości. Wyjaśniamy niektóre historyczne fakty, np. co to jest konstytucja (dokument określający podstawy ustroju społeczno-gospodarczego państwa, organizację, kompetencje i sposób powoływania najważniejszych organów państwowych oraz podstawowe prawa, wolności i obowiązki obywatela).

XXIX-1 Zielone łąki i pola. Nazwy roślin i ich barwy

Materiały: P2 s. 108–109 Z4 s. 26–28 piosenka „Przyszła do nas Pani Wiosna” z płyty dla klasy 1
słowniczek ▪ kartonowe palety malarskie, klej lub taśma samoprzylepna, lupy ▪ rośliny zielne

Wycieczka do parku, sadu, lasu lub na wieś

Na wycieczkę każde dziecko zabiera ze sobą paletę malarską wyciętą z kartonu A4, kredki i klej lub taśmę samoprzylepną. Podczas wycieczki dzieci obserwują i nazywają barwy występujące w przyrodzie oraz rysują na palecie odpowiednie okazy roślin i zwierząt. Okazy przyrodnicze uczniowie mogą również obserwować przez lupy.

Jeśli to możliwe, dzieci zbierają drobne listki, kwiaty, gałązki – z roślin (które nie są pod ochroną i nie rosną na pielęgnowanych klombach i rabatach). Materiał przyrodniczy przyklejają na swoją paletę, komponując go z rysunkami. Nauczyciel – w miarę możliwości – podaje dzieciom nazwy oglądanych roślin i zwierząt. Uczniowie, porównując różne okazy, próbują nazwać elementy budowy roślin. Nauczyciel kieruje rozmową, naprowadza i ewentualnie koryguje wypowiedzi uczniowskie. Dzieci powinny zaobserwować pędy, liście, kwiaty (jeśli roślina akurat kwitnie). Warto także obejrzeć, jak zbudowany jest kwiat. Można go oglądać przez lupę, nazywając elementy (płatki, słupek, pręciki), i zaobserwować pyłek. Najlepiej w tym celu wykorzystać kwiaty tulipanów lub kwiaty kwitnących drzewek owocowych.

Rozmowa o naturalnych zbiorach zgromadzonych podczas wycieczki lub oglądanie kwitnącej rośliny zielnej

Dzieci prezentują swoje palety. Nazywają barwy rysunków i naturalnych okazów. Następnie powstaje klasowa wystawa *Jak maluje maj?*. Jeżeli zorganizowanie wycieczki było niemożliwe, nauczyciel przynosi do klasy kwitnącą roślinę i omawia jej budowę.

P2 Podręcznik, s. 108–109

Wiersz „Wiosenne pytania” i pytania 1 i 2

►► Dlaczego wiersz nosi tytuł „Wiosenne pytania”? Odszukaj pytania zadane w wierszu. Czy potrafiłbyś na nie odpowiedzieć? Dlaczego odpowiedzi nie są proste?

►► Przeczytaj wyrażenia, które pozwalają na wyobrażenie sobie kolorów. [błękitna kałuża, biały kasztanowy pąk, różnokolorowe (jak witraż) skrzydła motyli, świeża zielona trawa, żółte kaczeńce, niebieski, srebrzysty strumień, złote słońce]

►► Poszukaj w wierszu fragmentów pasujących do ilustracji.

Fotografie i pytania 3–4

Zanim rozpoczniemy szczegółową analizę poszczególnych fotografii, warto dać dzieciom chwilę na swobodne obejrzenie ich wszystkich i przeczytanie po cichu podpisów.

►► Przyjrzyj się fotografiom. Jakie barwy dominują? Czy potrafisz nazwać odcienie koloru zielonego? [jasnozielony, ciemnozielony, turkusowy, morski, oliwkowy, szarozielony]

►► Jakie rośliny można zobaczyć w maju na polach i łąkach? Jak wygląda zboże w maju? Jaką ma barwę?

▶▶ Co widać na polu z podłużnymi zagonami (bruzdami)? Jaka roślina jest tu uprawiana? Jakie kolory mają kwiaty?

▶▶ Czy potrafisz określić – patrząc na wszystkie fotografie – jak maluje maj? Jakie barwy dominują? [jasnozielona, zielona, żółta, niebieska, biała]

Zabawa ruchowa do piosenki „Przyszła do nas Pani Wiosna" ◎ płyta dla klasy 1
Nauczyciel umawia się z dziećmi, co będą robiły podczas odtwarzania piosenki.

Przyszła do nas Pani Wiosna, – maszerują
uśmiechnięta i radosna.
Piękne kwiaty sieje w lesie, – kucają, kulą głowę
kosz zieleni z sobą niesie. – wolno podnoszą się aż do wyprostu, naśladując wzrost kwiatu
Ref. Coraz dłuższe mamy dni. Stoi lato już u drzwi.
Kolorami kwitną łąki, – kucają, kulą głowę, wolno podnoszą się aż do wyprostu
obudziły się biedronki. – biegają na palcach, machają rękami jak skrzydłami
W górze nam skowronek śpiewa, – kucają, kulą głowę
w sadach zakwitają drzewa. – wolno podnoszą się aż do wyprostu, naśladując wzrost drzew
Ref. Coraz dłuższe mamy dni...

Nauczyciel odtwarza kilkakrotnie nagranie wokalne piosenki, a dzieci wykonują ustalone wcześniej czynności. Na zakończenie wszystkie dzieci śpiewają całą piosenkę.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 26–28

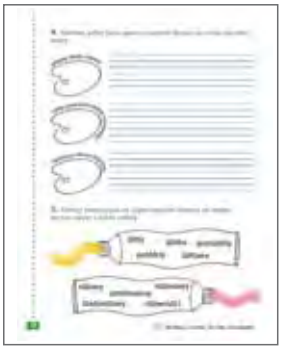

Ćwiczenie 1

▶▶ Co może mieć zielony kolor? Skreśl niepotrzebne wyrazy.

Ćwiczenie 2

▶▶ Korzystając z obrazków, uzupełnij zdania wyrazami: *bez, rzepak, zboże, żywopłot.* Wpisz je w odpowiedniej formie.

Ćwiczenie 3

▶▶ Wklej obrazki zgodnie z opisem. Czy widziałeś którąś z tych roślin?

▶▶ Pokoloruj obrazek tak, aby przedstawiał wiosenny dzień.

Ćwiczenie 4

▶▶ Przypomnij sobie i napisz, co ma takie kolory, jak na paletach. Możesz zajrzeć do podpisów na stronie 109 podręcznika oraz klasowej wystawy. Pokoloruj palety barw zgodnie z opisami. Napisz, co w maju ma takie kolory.

Ćwiczenie 5

▶▶ Przeczytaj wyrazy. Zamaluj powtarzające się cząstki wyrazów, w pierwszej tubie – cząstkę *żół* na żółto, w drugiej – cząstkę *róż* na różowo. Przepisz do zeszytu po trzy wyrazy z każdej rodziny w kolejności alfabetycznej.

Ćwiczenie to można też wykorzystać do pisania wyrazów z pamięci. Wówczas prosimy dzieci, aby zapamiętały trzy wyrazy, a następnie napisały je z pamięci w zeszycie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – R8 różowy, Z7 zboże, Z21 żółty, Z28 żywopłot ➲ 6

XXIX-2 Co może wyrosnąć z ziarenka? Pisownia wyrazów z utratą dźwięczności

Materiały: P2 s. 110–112 Z4 s. 29–30 słowniczek ▪ fotografia lub okaz kwiatu hortensji ▪ materiały potrzebne do założenia uprawy

Rozmowa o pracach w ogródku i zawodzie ogrodnika

Nauczyciel może zapytać dzieci, czy któreś z nich ma ogródek lub działkę i czy pomaga rodzicom w ich pielęgnacji.

▷▷ Czym zajmuje się ogrodnik?

P2 Podręcznik, s. 110–111

Opowiadanie „Ogród Hortensji" i pytania 1 i 2

▶▶ Kim była Hortensja? Co sprawiało, że królewna była zła i naburmuszona?

▶▶ Jaki podarunek otrzymała księżniczka od ogrodnika? Co zafascynowało Hortensję? Co miał na myśli ogrodnik, mówiąc o tym, że świat jest ciekawy? Jak nazywała się roślina, którą jako pierwszą wyhodowała królewna?

Zwracamy również uwagę na imię dziewczynki – Hortensja. Warto wspomnieć, że jest więcej imion pochodzących od nazw kwiatów i/lub roślin, np. Róża, Kalina, Petunia, Georginia/Georgina, Jagoda.

▶▶ Opowiedz historię o Hortensji i jej ogrodzie. Pamiętaj o wstępie, rozwinięciu i zakończeniu.

Prezentacja krzewu hortensji

Nauczyciel prezentuje fotografię lub okaz kwiatu hortensji. Przy okazji warto przypomnieć, że nazwy kwiatów piszemy małymi literami, tylko imiona dziewcząt czy postaci z bajek pochodzące od nazw kwiatów piszemy wielką literą.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 29

Ćwiczenie 1

▶▶ Dopisz brakujące wyrazy w historii ziarenka. Skorzystaj z wyrazów z pętli.

Ćwiczenie 2

▶▶ Ponumeruj obrazki.

▶▶ Spróbuj nazwać kolejne obrazki. [1) Sadzonka/Krzak bez kwiatów/Przed zakwitnięciem; 2) Kwiaty/Kwitnienie; 3) Niedojrzałe owoce/Pierwsze owoce/Zielone owoce/Pojawienie się owoców; 4) Owoce częściowo dojrzałe/Dojrzewanie owoców 5) Owoce dojrzałe; 6) Zbiór owoców/Owoce zebrane z krzaczka/Zbieranie owoców]

Ćwiczenia w układaniu zdań opisujących

Jedna z fotografii z ćwiczenia 2, przedstawiająca dojrzałe owoce, może posłużyć do ćwiczeń w tworzeniu opisu. Uczniowie mogą układać zdania, w których zawrą następujące informacje: Jak się nazywa owoc? Jaki ma kształt? Jaki ma kolor? Co widać na skórce? Co znajduje się w jej górnej części? [zielona szypułka] Jak smakuje? Jakie potrawy z truskawek lubisz najbardziej? Po wykonaniu ćwiczenia ustnie uczniowie zapisują w zeszycie zdania będące odpowiedziami na powyższe pytania.

Założenie klasowej uprawy roślin

Najłatwiejsza do zorganizowania będzie uprawa fasoli prowadzona w słojach.

Co jest potrzebne dla jednego ucznia?

- 3 nasiona fasoli (najlepiej fasoli „Jaś", bo jej nasiona są duże i dobrze widoczne są ich wszystkie części oraz zmiany w nich zachodzące)
- słoik o poj. 0,25 l
- podstawka – miseczka pod słoik
- gaza, gumka recepturka

Co zrobić?

Gazę złożoną 2-krotnie naciągnąć na słoik i przymocować do niego gumką. Palcem wcisnąć gazę do środka słoika tak, aby powstał dołek, w którym należy umieścić nasiona. Nadmiar gazy obciąć. Do słoika wlać wodę tak, aby nasiona były stale wilgotne. Gaza nasiąka wodą i za jej pośrednictwem woda spływa do spodeczka. Należy kilka razy dziennie uzupełniać wodę w słoiku, aby zapewnić nasionom ciągły dostęp wilgoci. Gdy pojawią się korzenie, nie będzie konieczne już tak częste uzupełnianie wody.

Uczniowie codziennie w zeszycie zapisują zaobserwowane zmiany. Na koniec mogą wysadzić roślinę do gruntu, np. w szkolnym ogródku.

Hodowla taka pozwala na obserwowanie najwcześniejszych etapów rozwoju rośliny – pojawienie się korzeni, a potem pędu.

Inną możliwością prowadzenia uprawy w klasie jest sianie w ziemi wybranych nasion – np. rzodkiewki, co niestety nie pozwoli na pełne zaobserwowanie rozwoju rośliny. Można też zorganizować uprawę nasion w kiełkownicy – jest tu możliwa pełna obserwacja, ponadto z gotowych kiełków można przyrządzić w klasie zdrowe kanapki na drugie śniadanie.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 30

Ćwiczenie 3

▶▶ Przeczytaj głośno wyrazy. Jaką literą się kończą, a jaką głoskę słyszysz? Ostatni wyraz w każdym rzędzie nie pasuje do pozostałych. Wyjaśnij dlaczego. [bo kończy się inną literą niż poprzednie wyrazy w rzędzie, choć końcówka brzmi podobnie]

▶▶ Przeczytaj komentarz papugi Sylaby. Spróbuj wyjaśnić, co mogła usłyszeć. [W pierwszym rzędzie na końcu wyrazów głoskę *p*, w drugim *s* itd.]

Ćwiczenie 4

▶▶ Podpisz obrazki.

Ćwiczenie 5

▶▶ Wpisz w wyrazach litery *d, b, w* lub *z*. Wypowiedz głośno te wyrazy.

Rozmowa o głoskach dźwięcznych i bezdźwięcznych

Wyjaśniamy dzieciom, że wśród głosek są dźwięczne (np. *b, w, d, z*) i bezdźwięczne (np. *p, f, t, s*). Dźwięczność można wyczuć, powtarzając *bbb / pppp* i równocześnie przykładając palce do przedniej części szyi. Mówimy dzieciom, że głoski na końcu wyrazu tracą swoją dźwięczność, czyli stają się bezdźwięcznymi: *b* zamienia się w *p*, *d* – w *t*, *g* – w *k* itp. Dlatego wymawiamy i słyszymy *p*, choć w zapisie może występować *b*. Po wykonaniu ćwiczeń z zeszytu ćwiczeń, dzieci powinny

się domyślić, że aby napisać poprawnie taki wyraz, najlepiej poszukać innej formy tego wyrazu i porównać brzmienie, np. *grzyb – grzyby, chleb – chleby, krab – kraby*.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D8 drób, O1 obóz, O7 ogródek ➲ 6

P2 Podręcznik, s. 112

Zadanie 3

▸▸ Zastanów się, jakimi wyrazami należy zastąpić obrazki. Rozszyfruj zdania i przepisz je do zeszytu. Wykorzystaj wyrazy z pętli. Przed napisaniem każdego słowa zastępującego obrazek upewnij się co do pisowni, szukając innej formy wyrazu.

Zadanie może być wykorzystane jako praca domowa.

Wyrazy na tablicy i komentarz pani Magdy

▸▸ Przeczytaj komentarz pani Magdy. Spróbuj powiedzieć go własnymi słowami (z pamięci).

XXIX-3 Sad w majowej szacie. Od kwiatu do owocu. Pisownia *rz* po spółgłoskach *b*, *d*, *g*, *j*, *w*

Materiały: P2 s. 113–115 Z4 s. 31–35 B piosenka „Polka-fasolka” Pio. 11A, Pio. 11B słowniczek ▪ gałązka kwitnącego drzewa owocowego (lub jej fotografia), kartki z bloku lub kartki A4 w kratkę, ołówki, kredki, cienkopisy i flamastry do pracy plastycznej

Prezentacja gałązki kwitnącego drzewa owocowego i przypomnienie budowy drzewa

Nauczyciel przynosi do klasy jedną lub kilka gałązek kwitnącego drzewa, najlepiej owocowego, np. wiśni. W klasie wkłada je do wazonu z wodą. Dzieci mają okazję obserwować rozwój liści i kwiatów. (Jeżeli nie jest to możliwe, można zastąpić naturalny okaz fotografią).

▹▹ Co jest na gałązce? Jakie są liście? Jak wyglądają kwiaty?

▹▹ Jak wyglądają drzewa owocowe w maju? Jak sądzisz, co będzie się działo dalej z kwitnącym drzewkiem?

▹▹ Przypomnij sobie, jak nazywamy poszczególne elementy drzewa. [korzenie, pień, korona, gałęzie, liście]

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 31–33

Ćwiczenie 1

▸▸ Przypomnij, jakie miejsce nazywa się sadem. Jakie drzewa zostały wymienione w wierszu? Podkreśl w tekście nazwy drzew owocowych.

Ćwiczenie 2

►► Odpowiedz na pytania.

Ćwiczenie 3

►► Uzupełnij tabelę. Wklej fotografie owoców i napisz nazwy drzew.

►► Obejrzyj liście drzew owocowych. Czym się od siebie różnią? [kształtem, barwą, brzegiem, długością ogonka]

►► Które z drzew nazywają się tak samo jak owoce? [*wiśnia, czereśnia, brzoskwinia*]

Ćwiczenie 4

►► Utwórz zdania i napisz je w zeszycie.

Dzieci najpierw łączą wyrazy kolorowymi liniami, tak aby powstały poprawne zdania, a następnie przepisują zdania do zeszytu.

▷▷ Przeczytaj powstałe zdania.

Dzieci mogą napisać w zeszycie cztery oddzielne zdania lub jedno, stosując przecinki przy wyliczaniu elementów drzewa. Mogą też zmienić kolejność wymienianych elementów. Dzięki temu uczniowie będą mieli różne wersje zdań.

Ćwiczenie 5

►► Obrazki z naklejek wklej we właściwej kolejności.

►► Uzupełnij zdania wyrazami z pętli (we właściwej formie).

P2 **Podręcznik, s. 113–115**

Tekst „Kwitnie sad” i pytania 1 i 2

►► Jakie drzewo zakwitło pierwsze? W jakiej kolejności zakwitały kolejne drzewka? Jak wygląda opisywany sad? Jakie dźwięki słychać w tym sadzie?

►► Co robią pszczoły w sadzie? Co im może przeszkodzić?

►► Zwróć uwagę na zdanie „Czas wspaniałego pożytku dla pszczół!”. Co może oznaczać słowo *pożytek*? [korzyść z czegoś]

►► Jaki pożytek mają pszczoły z tego, że kwitną drzewa? [Mogą zbierać nektar, pyłek z kwiatów jako pokarm oraz surowiec do produkcji miodu.]

►► O jakich zwierzętach mówimy, że są pożyteczne? [Gdy jest z nich jakaś korzyść, np. dla człowieka, dla innego zwierzęcia, dla przyrody.] W którym zdaniu jest mowa o tym, że pszczoły są pożyteczne? [„A przy tym i dla nas korzyść, bo pszczoły zapylają kwiaty i będzie mnóstwo owoców”.] Jaką jeszcze korzyść, o której nie wspomniano w tekście, mamy z pszczół? [miód]

Słowo „pożytek” w języku pszczelarzy to nektar, pyłek i spadź zbierane i wykorzystywane przez pszczoły jako pokarm oraz surowiec do produkcji miodu.

Zadanie 3

▸▸ Na podstawie rysunków wyjaśnij, jak powstają owoce.

Wyrazy na tablicy i komentarz pani Magdy

▸▸ Przeczytaj, co mówi pani Magda. Spróbuj powtórzyć podaną regułę z pamięci.

▸▸ Zapamiętaj wyjątki od podanej reguły. Czy wiesz, kto to jest *obżartuch*? [osoba myśląca jedynie o jedzeniu, obżerająca się] Jak inaczej można nazwać taką osobę? [pasibrzuch, żarłok, obżarciuch]

Można dzieciom zwrócić uwagę, że *rz* piszemy po spółgłoskach *b, d, g, j, w*, gdy słyszymy głoskę twardą *rz*. Natomiast gdy słyszymy *sz* – piszemy *sz*, np. wszystko, grubsze, lżejszy, słodszy, podszewka, obszyć, obszar, gejsza, tutejszy itp.

Zadanie 4

▸▸ Dopasuj podpisy do odpowiednich fotografii.

Zadanie plastyczne

▸▸ Rozszyfruj plan ogrodu na podstawie legendy. Zaprojektuj własny ogród.

Uczniowie na kartkach z bloku lub kartkach A4 w kratkę projektują swój ogród, posługując się znakami umownymi (legendą) zamieszczonymi w podręczniku.

Śpiewanie piosenki „Polka–fasolka ⊙ Pio. 11A, Pio. 11B

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 34–35**

Ćwiczenie 6

▸▸ Przeczytaj głośno wyrazy w każdej grupie i podkreśl cząstkę, która się powtarza. Pod każdą grupą napisz pasujący wyraz, wybrany z wycinanki. ✂ B

Ćwiczenie 7

▸▸ Przyjrzyj się ilustracji. Opowiedz, co się na niej dzieje. Uzupełnij tekst wyrazami z poprzedniego ćwiczenia. Napisz wyrazy we właściwej formie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B7 brzęczeć, D5 dojrzały, D12 drzwi, G4 grządki, U1 ujrzeć, W18 wrzątek ➲ 6

XXIX-4 Jakie kwiaty rosną w ogrodach? Nazwy kwiatów. Zdrobnienia

Materiały: P2 s. 116–117 Z4 s. 36–37 ✂ C zdjęcia kwiatów ⊙ Pol. 1.104–Pol. 1.105 słowniczek ▪ kwiaty ogrodowe – naturalne okazy, sadzonka pomidora (lub truskawki, poziomki) ▪ kartki z liniaturą

Prezentacja kwiatów i rozmowa o kwiatach ogrodowych ⊙ Pol. 1.104, Pol. 1.105

Nauczyciel przynosi do klasy różne okazy kwiatów ogrodowych, np. pelargonię, aksamitkę, hortensję, bratek, begonię, surfinię, petunię oraz sadzonki (najlepiej już z kwiatami), np. pomidora, truskawki, poziomki. Dzieci oglądają okazy. Nazywają części roślin, określają kształty kwiatów. Następnie rozmawiają o tym, jaką rolę w rozwoju rośliny odgrywają kwiaty. Z pewnością zwrócą uwagę na walory estetyczne. Nauczyciel podkreśla, że piękne kolory i zapach mają duże znaczenie – to one właśnie zwabiają owady, a obecność owadów, przenoszenie przez nie pyłków jest niezbędne do tego, aby roślina zaowocowała i wytworzyła nasiona.

P2 **Podręcznik, s. 116–117**

Tekst E. Spławińskiej „Kwiaty” i pytania 1–3

►► Do kogo należy ogród, o którym mowa w tekście? Jakie kwiaty kwitną w tym ogrodzie?

►► Jakie znaczenie ma zapach kwiatów? Odczytaj odpowiedni fragment. Jakie inne przyrodnicze informacje dotyczące kwiatów znalazły się w tym tekście? [różne pory kwitnienia; wytwarzanie miodu z nektaru kwiatowego; jak odbywa się zapylenie, które umożliwia roślinom rozmnażanie się; rola wiatru przy zapylaniu]

Zadanie 4

►► Przy każdej fotografii zapisano pierwszą literę nazwy kwiatu. Odgadnij, jakie to kwiaty. Podpowiedzi szukaj w tekście.

Zadanie 5

►► Odczytaj najpierw tylko niebieskie wyrazy, zastępując je formami, które nie są zdrobniałe.

►► Przeczytaj zdania, zastępując wyróżnione zdrobnienia wyrazami, które nie są zdrobniałe. Przepisz do zeszytu trzy wybrane zdania.

Dzieci mogą przepisać trzy wybrane zdania albo ułożyć trzy inne zdania na ten sam temat, tak aby tworzyły logiczną całość, na przykład:

W pięknym ogrodzie koło mojego domu rosną kolorowe kwiaty i drzewa. Wchodzi się tam przez bramę obrośniętą żywopłotem. W rogu ogrodu można podziwiać krzak róży. Pod jabłonią czeka ławka, na której siadam, gdy chcę odpocząć lub posłuchać, jak brzęczą pszczoły.

Niektórzy uczniowie mogą podjąć próbę samodzielnego układania zdań i zapisywania ich na kartce z liniaturą. Po sprawdzeniu przez nauczyciela kartkę wklejają do zeszytu.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 36–37**

Ćwiczenie 1

►► Napisz nazwy kwiatów. Podpowiedzi znajdziesz w podręczniku na stronach 116–117.

Ćwiczenie 2

►► Ułóż zdanie z rozsypanki wyrazowej.

Ćwiczenie 3

►► Dopisz do podanych wyrazów ich zdrobnienia.

Ćwiczenie 4

►► Pokoloruj na żółto pola ze zdrobnieniami, a pozostałe – na niebiesko.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C9 chryzantema, R5 róża, Z20 żonkil ➲ 6

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 4 – wyszukiwanie wyrazów zdrobniałych w wierszu J. Brzechwy „Entliczek- pentliczek” C

Można polecić dzieciom, aby przeczytały tekst, zmieniając podkreślone wyrazy na niezdrobniałe. Przy trzeciej zwrotce można zaproponować dzieciom odwrotną czynność – utworzenie zdrobnień od słów: *dziadek, babka, ojciec, matka, jabłka*.

XXIX-5 Na rodzinnej majówce. Wyrazy z końcówką *-ówka*

Materiały: P2 s. 118–119 Z4 s. 38–41, s. 82–84 N. Usenko „Majówka” ⊙ Akt. 14 ▪ plansza „Rady na majowe wyprawy” ⊙ Pol. 2.10 ▪ piosenka „Na majówkę, na wędrówkę” ⊙ Pio. 15A, Pio. 15B słowniczek ▪ zdjęcia z wyjazdów rodzinnych ▪ arkusze szarego papieru lub brystolu, pastele ▪ kartki

Rozmowa na temat rodzinnego wyjazdu lub wycieczki

Zachęcamy, aby uczniowie opowiedzieli, kiedy byli ostatnio na wycieczce lub wyjeździe rodzinnym. Pytamy, kto im towarzyszył, dokąd pojechali, co robili, ile czasu trwała wycieczka, jakie są po niej wrażenia, jakie wynikają korzyści. Ponadto prosimy o pokazanie zdjęć z wycieczki i ich skomentowanie, szczególnie jeśli pokazują ciekawe miejsca lub sytuacje.

Podręcznik, s. 118–119 ⊙ Akt. 14

Wiersz N. Usenko „Majówka” i pytania 1–3

Nauczyciel wyjaśnia słownictwo: *majówka*, *klops*, *korniszonek*. Następnie czyta wiersz lub dzieci wysłuchują go z płyty CD w interpretacji aktorskiej.

►► Dokąd i w jakim celu wyjechała rodzina? Co zabrała ze sobą?

►► Jak poszczególne osoby spędzały czas? Co zrobił pies?

►► Jak jeszcze inaczej można spędzać czas na majówce? Co ty robiłbyś na podobnej majówce? Przeczytaj pierwszą i ostatnią linijkę wiersza. Czy zgadzasz się z tą myślą, że majówki są wspaniałe? Powiedz dlaczego.

►► Odczytaj rymy w tym wierszu.

►► Odczytaj wyrazy z zakończeniem *-ówka*. Wymyśl wyrazy rymujące się z wyrazem *majówka*.

Komentarz pani Magdy

►► Przeczytaj komentarz pani Magdy. Postaraj się zapamiętać tę regułę i wyjątki. Wymień z pamięci jak najwięcej wyrazów z cząstką *-ówka*, w której piszemy *ó* zamknięte.

Zadnie 4

►► Wybierz pięć przedmiotów, które proponujesz zabrać na rodzinną majówkę.

Historyjka z papugą Sylabą

►► Obejrzyj historyjkę obrazkową i opowiedz, co tym razem zrobiła papuga Sylaba.

Ustalenie zasad obowiązujących na majowej wycieczce na podstawie planszy „Rady na majowe wyprawy” ⊙ Pol. 2.10

▷▷ Co można zabrać ze sobą na majówkę i czym się można zajmować?

Nauczyciel demonstruje planszę ukazującą rady na majową wycieczkę. Omawia ją wspólnie z uczniami, a następnie zachęca do stworzenia własnego plakatu o podobnej tematyce. Uczniowie pracują samodzielnie albo w grupkach. Do dyspozycji mogą mieć na przykład arkusze szarego papieru lub brystolu oraz pastele.

Zabawa w odgadywanie przedmiotów, które można zabrać na majówkę

Dzielimy uczniów na 4-, 5-osobowe zespoły. Grupy naradzają się po cichu i układają zdania opisujące rzecz, którą można zabrać na majówkę. Przykład: *Ta rzecz jest wykonana z tworzywa sztucznego albo z metalu, ma szkła powiększające, można za jej pomocą podglądać ptaki*. Zdania zapisuje jedna osoba

w każdej grupie, potem inna osoba z grupy czyta je pozostałym dzieciom, które odgadują nazwę opisanej rzeczy. Warto, aby każda grupa przed przeczytaniem uzgodniła tekst z nauczycielem, który mógłby go skorygować, utrudnić, poprawić.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 38–39

Ćwiczenie 1

►► Zaplanuj wyjazd na majówkę dla siebie i swoich najbliższych. Podkreśl wybrane odpowiedzi.

Ćwiczenie 2

►► Dokończ zdania o wyjeździe na majówkę. Skorzystaj z wyrazów z poprzedniego ćwiczenia. Odczytaj głośno uzupełnione zdania.

Ćwiczenia ruchowe

Dzieci wymyślają i prezentują ćwiczenia ruchowe, które można wykonać podczas majówki.

Śpiewanie piosenki „Na majówkę, na wędrówkę” Pio. 15A, Pio. 15B

Na płycie znajduje się wersja wokalna oraz instrumentalna. Warto z dziećmi kilkakrotnie zaśpiewać tę piosenkę, z różnymi podkładami.

„Głuchy telefon” – zabawa

Uczniowie siedzą kręgiem na dywanie. Pierwsza osoba mówi szeptem sąsiadowi z jednej strony dwa wyrazy z końcówką *-ówka*. Sąsiad powtarza następnej osobie – i tak dalej aż do dziecka na początku, które weryfikuje słowa wypowiedziane na głos przez ostatniego ucznia. W następnej kolejce możemy powiedzieć jednorazowo trzy wyrazy.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 40–41

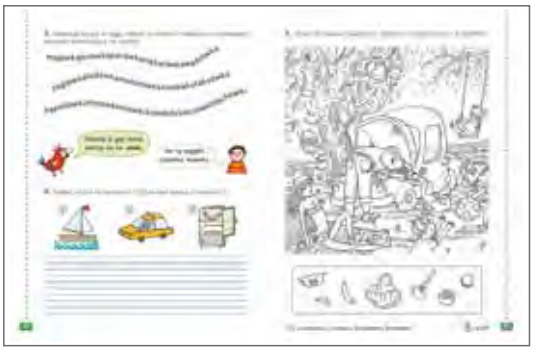

Ćwiczenie 3

►► Odszukaj wyrazy w ciągu, oddziel je kreskami. Jakie cząstki powtarzają się w tych wyrazach? [*-ówka* w pierwszym i drugim ciągu wyrazów, *-ówki* – w trzecim]

►► Pokoloruj w znalezionych wyrazach powtarzającą się cząstkę.

►► Wymień wyrazy z cząstką *-uwka*, Które wymienił Oskar. Jak te wyrazy zostały nazwane? [wyjątki] Dlaczego?

Ćwiczenie 4

►► Uważnie przeczytaj polecenie i przykład. Napisz, co jest na obrazkach. Użyj po dwa wyrazy z ćwiczenia 3. [np. *złotówka za kierownicą taksówki, parówka na półce lodówki*] Przeczytaj podpisy. Podkreśl w wyrazach końcówkę *-ówka*.

Ćwiczenie 5

►► Wymień pojedyncze elementy narysowane na dole ilustracji. [krówka, parówka, ogórek korniszonek, koszyk, klops (z widelcem), sałatka, kanapka] Znajdź na obrazku przedmioty i produkty z ramki poniżej i je pokoloruj.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – L5 leśniczówka, L7 lodówka, W5 wędrówka, Z10 złotówka

➲ 6

Z4 **Zeszyt ćwiczeń s. 82–84 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie C1

▶▶ Połącz wyrazy z obrazkami i wpisz brakujące litery.

Ćwiczenie C2

▶▶ W wyrazach brakuje liter *w* lub *d*. Wpisz litery i wklej obrazki.

Ćwiczenie C3

▶▶ Uzupełnij opisy do obrazków cząstkami: *wrz*, *brz*, *drz*, *grz*.

Ćwiczenie C4

▶▶ Uzupełnij zdania wyrazami z pętli (w odpowiedniej formie). Zaznacz cząstki: *grz*, *wrz*, *drz*, *brz*, *jrz*.

Ćwiczenie C5

▶▶ Rozwiąż krzyżówkę. Wpisz wyrazy z zakończeniem *-ówka*. Zapisz hasło.

Ćwiczenie C6

▶▶ Napisz zdania pasujące do obrazków. Użyj podanych wyrazów.

Pisanie wyrazów na czas – konkurs

Uczniowie przygotowują niewielkie kartki. Podajemy czas przeznaczony na pracę, np. 60 sekund. Na znak nauczyciela dzieci piszą z pamięci jak najwięcej wyrazów z końcówką *-ówka* (nauczyciel powinien napisać tę końcówkę na tablicy). Po upływie ustalonego czasu uczniowie liczą wyrazy i podają swoje wyniki. Osoba z największą liczbą wyrazów odczytuje je głośno, a wszyscy sprawdzają, czy spełniają one podane kryterium.

Planujemy klasową majówkę

Majówkę można urządzić w szkolnym ogródku, na placu zabaw, czy zaplanować dalsze wyjście lub wyjazd za miasto. Pomysł dalszej wycieczki omawiamy na zebraniu z rodzicami. Z uczniami sporządzamy plan, w którym uwzględniamy: prowiant, nasze smakołyki, zabawy i zajęcia (np. obserwacje przyrodnicze), podział zadań, usunięcie śmieci, rady dotyczące bezpieczeństwa.

Przebieg wycieczki warto opisać, redagując zdania wspólnie z uczniami – np. w kronice klasowej lub na stronie internetowej szkoły.

XXX-1 Prawa i obowiązki członków rodziny. Zdania rozkazujące

Materiały: P2 s. 120–121 Z4 s. 42–44 C B. Lewandowska „My i dorośli” Akt. 15 ▪ spis praw i obowiązków Pol. 1.106-Pol. 1.107 słowniczek ▪ blok rysunkowy lub plastelina ▪ J. Papuzińska „Jak nasza mama odczarowała wielkoluda”

Rozmowa na temat rad, których dorośli udzielają dzieciom

▷▷ Jakie rady i pouczenia słyszysz przed wyjściem do szkoły, przed obiadem, kolacją, w szkole? Od kogo słyszysz te rady? Dlaczego dorośli udzielają dzieciom rad?

▷▷ Czy dzieci też udzielają komuś rad? Komu? Jakie to są rady?

▷▷ Jak mogłaby brzmieć rada dla dziecka, które zjada za dużo słodyczy? A co powiedziałbyś dziecku, które zapomina o przynoszeniu do szkoły potrzebnych przyborów, podręczników?

P2 Podręcznik, s. 120–121 Akt.15

Wiersz B. Lewandowskiej „My i dorośli” i pytania 1–4

Nauczyciel czyta głośno wiersz lub odtwarza nagranie z płyty CD.

▶▶ Ile osób mogłoby przeczytać ten wiersz z podziałem na role? [pięć osób: narrator, mama, tata, synek, córka]

Nauczyciel zwraca uwagę dzieci na to, że dialog prowadzony jest na przemian (np. tata mówi do syna, mama – do córki, a potem odwrotnie). Po tych ustaleniach przydzielamy role i dzieci czytają wiersz z podziałem na role.

▶▶ Dlaczego rodzice udzielają dzieciom rad, a nie odwrotnie? Jakie rady ty słyszysz najczęściej?

▶▶ Co oznacza powiedzenie: „Mam ja z tobą los!”?

▶▶ Wskaż w tekście zdania rozkazujące.

▶▶ Przeczytaj je z odpowiednią intonacją.

▶▶ Przeczytaj listy praw i obowiązków. Co jeszcze można dopisać do tych list?

Historyjka z papugą Sylabą

▶▶ Obejrzyj historyjkę obrazkową, przeczytaj wypowiedź w dymku. Opowiedz, co robiła i co myślała papuga. Jak mogło brzmieć zdanie zaczynające się od: „Szkoda...”? [np. Szkoda, że nie mam mamy albo kogoś innego, kto by się mną opiekował.]

Scenki dramowe inspirowane wierszem „My i dorośli”

Dzieci dzielą się na czteroosobowe zespoły i rozdzielają role rodziców i dzieci. Następnie odgrywają scenki według własnych pomysłów.

Podział wypowiedzeń na prawa i obowiązki Pol. 1.106-Pol. 1.107

Nauczyciel wycina i rozdziela materiał wydrukowany wcześniej z płyty uczniom podzielonym na grupy. Uczniowie wycinają paski i przydzielają je odpowiednio do praw lub obowiązków.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 42–44**

Ćwiczenie 1

▶▶ Oznacz literą R prawa oraz obowiązki rodziców, a literą D – prawa oraz obowiązki dzieci. (Niektóre obowiązki i prawa dotyczą zarówno dzieci, jak i rodziców). Przeczytaj zdania, które oznaczyłeś jako prawa (obowiązki) rodziców. Teraz przeczytaj prawa (obowiązki) dzieci. Które prawa (obowiązki) dotyczą zarówno rodziców, jak i dzieci?

▶▶ Jak rozumiesz prawo do korzystania z opieki medycznej? Jakie służby oprócz policji świadczą pomoc, z której mamy prawo korzystać?

▶▶ Jakie uzdolnienia i jakie zainteresowania mamy prawo rozwijać?

Ćwiczenie 2

▶▶ Podkreśl polecenia, które najczęściej słyszysz od dorosłych.

Ćwiczenie 3

▶▶ Ułóż zdanie z rozsypanki i zapisz je w liniaturze.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – S14 słuchać, S20 sprzątać, W14 włóż, W26 wytrzyj ➲ 6

Opowiadanie Joanny Papuzińskiej „Jak nasza mama odczarowała wielkoluda”
Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 104. ➲ 7

▷▷ Jakie miejsce w mieście zajął wielkolud? Jaki problem w związku z jego pojawieniem mieli mieszkańcy miasteczka?

▷▷ Kto i w jaki sposób postanowił pomóc dzieciom? Co zrobiła mama czarodziejka podczas spotkania z wielkoludem?

▷▷ Co się stało z wielkoludem podczas zaszywania dziury? Jak wielkolud wytłumaczył mamie to, że stał się duży? Jak się wtedy czuł?

▷▷ Jak odtąd postępowała mama, gdy któreś z dzieci stawało się zarozumiałe? Co to znaczy według ciebie, że ktoś jest zarozumiały?

▷▷ Przypomnij sobie inne przygody mamy czarodziejki i o nich opowiedz.

Rysowanie ilustracji do opowiadania lub lepienie wielkoluda z plasteliny

Wycinanka z zeszytu ćwiczeń nr 4 – rozszyfrowywanie zdań rozkazujących C
Uczniowie poznają czasowniki w trybie rozkazującym tylko praktycznie – nie wprowadzamy terminów: *zdanie rozkazujące, tryb rozkazujący*.

W każdym z wyrazów przedstawionych na rysunkach pojawia się trudność ortograficzna, dlatego wyrazy te warto zapisać na tablicy, aby dzieci nie zrobiły niepotrzebnie błędów. Po wklejeniu do zeszytu ćwiczenia i zapisaniu zdań dzieci powinny jeszcze raz sprawdzić, czy nie popełniły błędów.

▷▷ Jak należałoby powiedzieć te zdania, by zabrzmiały grzecznie? [np. *Czy mógłbyś zamknąć drzwi? Czy byłbyś tak uprzejmy i odkurzył mieszkanie? Czy zechciałbyś nakarmić chomika?*]

XXX-2 Życzenia dla mamy i taty. Formułowanie życzeń

Materiały: P2 s. 122–124 Z4 s. 45 piosenka „Bukiet” z płyty dla klasy 1 ▪ piosenka „Tango dla mamy i taty” Pio.14A, Pio.14B słowniczek ▪ kolorowe kartki techniczne A4, kolorowy papier, kartki z zeszytu w linie ▪ materiały do wykonania ozdobnej poduszeczki

Rozmowa o mamach i ich święcie – Dniu Matki

▷▷ Kiedy obchodzimy Dzień Matki? Jak myślisz, dlaczego mamy mają swoje święto?

▷▷ W jakich sytuacjach twoja mama się cieszy? Jak lubi odpoczywać? W jaki sposób najbardziej lubisz spędzać czas ze swoją mamą?

▷▷ Jakie codzienne obowiązki ma twoja mama? W jakich obowiązkach, zajęciach mógłbyś jej pomóc?

▷▷ Jak ty chcesz uczcić święto swojej mamy?

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 45

Ćwiczenie 1

▶▶ Kto mówi w wierszu? Do kogo kieruje swoje słowa? Jaki jest nastrój wiersza? [pogodny, radosny]

▶▶ Co może być podarunkiem dla mamy? Podkreśl w wierszu odpowiednie słowa. Pokoloruj na ilustracji białe elementy. Przepisz wybraną zwrotkę wiersza do zeszytu lub na laurkę.

▶▶ Poćwicz piękne czytanie wiersza. Możesz nauczyć się go na pamięć i wyrecytować mamie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K18 księżyc, S13 słońce ➲ 6

P2 Podręcznik, s. 122–123

Piosenka „Tango dla mamy i taty” i kartki z kalendarza

▶▶ Kiedy obchodzimy Dzień Matki, a kiedy – Dzień Ojca?

Zadanie 1

▶▶ Wskaż w laurce Witka wyrazy napisane wielką literą. Zastanów się, dlaczego Witek tak je napisał.

▶▶ Czy podoba ci się laurka przygotowana przez Witka (jej wygląd, ale i treść)?

▶▶ Co ty byś obiecał swojej mamie?

Zadanie 2

▶▶ Przygotuj laurkę dla mamy. Przy układaniu życzeń skorzystaj z podanych zwrotów.

Przygotowanie ozdobnej laurki

Uczniowie przygotowują wycinanki i inne zdobienia z kolorowego papieru. Następnie, najstaranniej jak potrafią, przepisują (piórem lub kolorowymi cienkopisami) na kartce w linie, odpowiednio przyciętej, tekst życzeń – zwrotkę z wiersza „Mamo” lub/i tekst ułożony na brudno i sprawdzony przez nauczyciela. Upewniają się, że odpowiednio użyli wielkich liter. Kartkę z tekstem naklejają na kolorową kartkę laurki. Potem dokleją na laurkę wcześniej przygotowane zdobienia.

Śpiewanie piosenek „Tango dla mamy i taty” i „Bukiet” Pio. 14A, Pio. 14B, płyta dla klasy 1

P2 **Podręcznik, s. 124**

Ćwiczenie plastyczne

►► Powiedz, co jest potrzebne do wykonania poduszeczki na prezent. Wyobraź sobie, że masz przez telefon powiedzieć koledze lub koleżance, jak wykonać taką papierową poduszeczkę. Wyjaśnij, co po kolei należy zrobić.

Wykonanie ozdobnej poduszeczki wg instrukcji w podręczniku

XXX-3 Czy mamy w rodzinie optymistę? Bogacenie słownictwa

Materiały: P2 s. 125–126 Z4 s. 46–47 C. Janczarski „Miasteczko Dzień Dobry” ▪ W. Chotomska „Różowa piosenka”

Rozmowa o optymizmie

Pytamy dzieci, co to znaczy *optymizm*, *optymista*. Wspólnie wyjaśniamy te pojęcia. Prosimy o podanie przykładów optymistycznego myślenia w przykładowych sytuacjach.

Pytamy dzieci, czy zdarzyło im się w ostatnim czasie myśleć optymistycznie. Prosimy, aby osoby, które czują się optymistami, podniosły rękę. Warto przy okazji wyjaśnić słowo *pesymista*.

P2 **Podręcznik, s. 125–126**

Opowiadania G. Kasdepke „Opiewanie opatrzności” i pytania 1–3

►► Kto występuje w opowiadaniu? O kim jest mowa?

►► W jaki sposób pan Waldemar podchodzi do różnych sytuacji w życiu? Znajdź w tekście fragment mówiący o tym, jak pan Waldemar postrzega świat.

►► Jaki prezent pan Waldemar postanowił ofiarować babci Joasi na najbliższą miesięcznicę ślubu? W czym bliźnięta pomagały panu Waldemarowi? Dlaczego zrezygnował z układania wiersza? Co wymyślił w zamian? Jak ty się zachowujesz, kiedy coś ci nie wychodzi?

Zadanie 4

►► Co to znaczy, że ktoś jest optymistą? Powiedz swoimi słowami. Spróbuj wyjaśnić słowo *pesymista*. Przeczytaj poniższe zdania i odpowiedz, czy raczej jesteś optymistą czy pesymistą.

Historyjka obrazkowa z papugą Sylabą

►► Kogo odwiedziła papuga? W jakim celu? Czy potrafisz przeczytać napis na ostatnim obrazku u góry? Kto to jest optyk?

►► Nadaj tytuły kolejnym obrazkom. Ułóż opowiadanie. Rozpocznij od słów: *Pewnego razu…*

Wiersz W. Chotomskiej „Różowa piosenka”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 103. ➲ 7

▷▷ O czym jest „Różowa piosenka”? Jaki nastrój panuje na początku? W jakim kolorze jest świat?

▷▷ Co może sprawić, że nastrój się zmieni? Czy możemy temu jakoś zaradzić? Jak w życiu możemy „złapać balonik”, czyli zapobiec różnym smutkom i zniechęceniu?

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 46–47

Ćwiczenie 1

▶▶ Ustal, czy zdania dotyczą optymisty czy pesymisty. Dorysuj przy każdym pasującą buźkę.

Ćwiczenie 2

▶▶ Co w opisanej sytuacji pomyśli optymista, a co – pesymista? Dopasuj odpowiednie naklejki.

▶▶ Przeczytaj zdania, które dokleiłeś po stronie optymisty. A co pomyślał pesymista? Komu łatwiej będzie pokonać problemy i dobrze przeżyć dzień?

Ćwiczenie 3

▶▶ W ćwiczeniu 1 znajdź zdania, które mówią o barwach. [*Patrzy na świat przez różowe okulary. Widzi świat w czarnych barwach.*] Pokoloruj okulary pasujące do optymisty. Jaką kredką pokolorujesz okulary? Dokończ zdanie.

Ćwiczenie 4

▶▶ Sylabie poplątały się słowa. Pomóż jej poprawić zdania. Naklej właściwe wyrazy.

Opowiadanie Cz. Janczarskiego „Miasteczko Dzień Dobry”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 100. ➲ 7

Przed przeczytaniem opowiadania nauczyciel prosi uczniów, by zapamiętali, jakie podejście do życia mają bohaterowie tekstu.

▷▷ Jaki stosunek do życia mają mieszkańcy miasteczka?

▷▷ Jak nazywa się wędrowiec, który przybył do miasta? Co go wyróżniało? Jaki sposób na zmianę podejścia do życia Mruka znalazł burmistrz?

XXX-4 Jakie są nasze emocje? Kiedy warto się wstydzić? Wyrazy z *h*

Materiały: P2 s. 127–129 Z4 s. 48–49, s. 85 słowniczek ▪ kartki z nazwami emocji, kilka arkuszy szarego papieru

Prezentowanie różnych emocji za pomocą rysunków i mimiki

Nauczyciel przed lekcją przygotowuje kartki z nazwami emocji, np. *strach*, *radość*, *wstyd*, *wściekłość*, *zdziwienie*, *radość*, *zdenerwowanie* – najlepiej po trzy lub cztery z takim samym słowem, tak aby wystarczyło dla wszystkich dzieci w klasie.

Każdy uczeń losuje jedną kartkę i rysuje na odwrocie skojarzenie z daną emocją. Może to być coś konkretnego, np. przedmiot, osoba, zdarzenie, lub po prostu linie, kształty, kolory.

Następnie dzieci siadają kręgiem i pokazują swoje prace. Każdy, kto dostrzeże podobny obrazek, przesiada się na miejsce obok jego autora. Po zajęciu nowych miejsc dzieci sprawdzają, jakie emocje ilustrowali koledzy, którzy mają podobne rysunki. Jeśli mimo podobnych rysunków dzieci nie trafiły do odpowiedniej grupy, przesiadają się ponownie, by znaleźć osoby, które wylosowały tę samą emocję.

Dzieci tworzą w grupach jedną kompozycję ze swoich prac, naklejając je na dużej kartce lub arkuszu szarego papieru. Na koniec każda grupa może przygotować scenkę pantomimiczną pokazującą to, co dzieci wcześniej narysowały.

Rozmowa na temat powiedzenia „zaczerwienić się jak burak”

▷▷ Co może oznaczać powiedzenie „zaczerwienić się jak burak”? Przypomnij sobie sytuację, kiedy ktoś znajomy zaczerwienił się jak burak. Jak sądzisz, co wtedy czuł?

▷▷ Jak można nazwać emocje, które temu towarzyszą? [wstyd] Czy lubisz takie uczucie? Czy zawsze warto się wstydzić?

P2 **Podręcznik, s. 127**

Ilustracje, teksty i pytania 1–3

▶▶ Powiedz, co się dzieje na obrazkach. Co mogą odczuwać te osoby? Co możesz poradzić dziecku, które się wstydzi, że nie umie dorzucić piłki do kosza? Co może czuć osoba, która po raz pierwszy idzie do szkoły w okularach? Jaką masz dla niej radę? Czy powinna się wstydzić?

▶▶ Powiedz, w jakich sytuacjach wstyd jest uzasadniony, a w jakich nie. Które osoby powinny odczuwać wstyd, bo same zawiniły, a teraz powinny naprawić szkodę? Wskaż odpowiednie obrazki.

▶▶ Czy zdarzyło ci się zawstydzić? W jakiej to było sytuacji?

Ocena zachowań i sytuacji, w których zdarza się ludziom odczuwać wstyd

Dzieci jeszcze raz podsumowują własnymi słowami, kiedy się należy wstydzić, a kiedy nie trzeba. Rozmawiamy z dziećmi o tym, jak radzić sobie ze wstydem w różnych sytuacjach, jak można sprawić, by uczucie wstydu ustąpiło. Zwracamy dzieciom uwagę, że nie trzeba się wstydzić, gdy przypadkowo zdarzy nam się jakaś niezręczność – wylejemy sok, pomylimy się, upuścimy coś niechcący. Zawsze jednak trzeba przeprosić. Natomiast wstydzić się trzeba, gdy świadomie zrobimy coś nieodpowiedniego. Wtedy koniecznie trzeba przeprosić za złe zachowanie.

P2 **Podręcznik, s. 128–129**

Opowiadanie „Ojej, jej, jej!” i pytania 4 i 5

▶▶ Znajdź w tekście wypowiedzi bohaterów opowiadania i porównaj je z tekstami w dymkach (na ilustracjach). Wskaż na ilustracjach Jacka, Wacka i Pankracka.

▶▶ Jakimi słowami Wacek miał zachęcać kolegów do poczęstunku? Dlaczego się zaczerwienił?

Następnie rozmawiamy z uczniami o tekście i podobnych sytuacjach. Potem uczniowie dobierają się w pięcioosobowe grupy i dzielą się rolami: narratora, mamy, Wacka, Jacka i Pankracka. Przygotowują piękne czytanie tekstu. Jedna z osób dodatkowo odgrywa rolę psa należącego do Wacka. Dzieci starają się głosem oddać emocje przeżywane przez poszczególne osoby.

Zadanie 6

▶▶ Obejrzyj zdjęcia dzieci. Co zauważasz? Jakie emocje mogą odczuwać te dzieci? Możesz skorzystać z podpowiedzi w pętli.

Zadanie 7

▶▶ Przepisz wyrazy do zeszytu w kolejności od najkrótszego do najdłuższego.

To zadanie można polecić jako zadanie domowe.

Jak poradzić sobie ze wstydem? – odgrywanie scenek
Uczniowie w kilkuosobowych grupach przygotowują i przedstawiają scenki, inspirując się obrazkami z podręcznika i opowiadaniem o Jacku, Wacku i Pankracku. Ważne, by próbowali oddać emocje odczuwane przez bohaterów.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 48–49**

Ćwiczenie 1

▸▸ Na podstawie opowiadania „Ojej, jej, jej!" w podręczniku na stronach 128–129 ustal, co czuł Wacek, a co czuli Jacek i Pankracek. Dopasuj zdania do dymków.

▸▸ Jak nazwiesz emocje, które odczuwał Wacek? [np. najpierw – radość, podekscytowanie, później – zdziwienie, wstyd] Co czuli chłopcy? [np. najpierw – radość, zaciekawienie, później – zazdrość, na końcu – rozczarowanie]

▸▸ Przeczytaj głośno, co myślał Wacek. Pamiętaj o odpowiedniej intonacji. Przeczytaj, co myśleli chłopcy – również z odpowiednią intonacją.

Ćwiczenie 2

▸▸ Podziel wyrazy na sylaby.

Ćwiczenie 3

▸▸ Napisz, co przedstawiają obrazki. W każdej nazwie jest *h*.

Ćwiczenie 4

▸▸ Napisz zdrobnienia imion.

Ćwiczenie 5

▸▸ Przepisz wyrazy do zeszytu w kolejności od najkrótszego do najdłuższego.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – H2 hamak, H3 hasło, H10 hipopotam, H16 hulajnoga ➲ 6

Z4 **Zeszyt ćwiczeń s. 85 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie D1

▸▸ Napisz dwa zdania pasujące do obrazka. Użyj wybranych wyrazów.

Ćwiczenie D2

▸▸ W każdym wyrażeniu brakuje *h* oraz *ch*. Wpisz brakujące litery.

XXXI-1 Co warto zobaczyć w Krakowie? Wyszukiwanie informacji w tekście

Materiały: P2 s. 130–133 Z4 s. 50–53 słowniczek ▪ nagranie hejnału mariackiego

Słuchanie hejnału mariackiego

▷▷ Z jakim miastem kojarzy ci się ta melodia? Na jakim instrumencie jest wykonywana?

▷▷ Czy wiesz, jak nazywa się budowla, z której rozbrzmiewają te dźwięki? [kościół Mariacki]

P2 Podręcznik, s. 130–131

Wiersz „Zaproszenie do Krakowa” i pytanie 1

▶▶ Co w Krakowie – według autorki wiersza – jest jedyne i niepowtarzalne? Wskaż w wierszu właściwe fragmenty. Dlaczego autorka uważa te miejsca, zwłaszcza zamek i zaułki, za inne niż na całym świecie? Czym się wyróżniają? [Zamek wyróżnia się nadzwyczajną urodą, a w zaułkach drzemią baśnie i legendy.] Byłeś już kiedyś w Krakowie? Jakie są twoje wrażenia?

Fotografie, fragment planu miasta i pytanie 2

▶▶ Dopasuj fotografie do odpowiednich obiektów pokazanych na fragmencie planu.

▶▶ Najważniejszy plac Krakowa to Rynek Główny. Znajdź Rynek Główny na planie. Wymień budowle znajdujące się na Rynku Głównym. [Sukiennice, kościół Mariacki, wieża ratuszowa, kościół św. Wojciecha]

▶▶ Które budowle spośród przedstawionych na fotografiach znajdują się poza rynkiem? [Zamek Królewski na Wawelu, Barbakan]

i Ten fragment Krakowa to dawne podgrodzie. Gród wznosił się na wzgórzu o nazwie Wawel. Przez wiele lat mieszkali tu królowie polscy. Dla rozwoju miasta szczególnie zasłużył się król Kazimierz Wielki. Mówi się o nim, że: „Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną”. Również w Krakowie za czasów jego panowania zaszły wielkie zmiany.

▶▶ Odszukaj na planie Barbakan. Wskaż trasę od Barbakanu do Wawelu.

▶▶ Zwróć uwagę na herb Krakowa. Opisz jego wygląd. Postaraj się zapamiętać kolory poszczególnych elementów.

P2 Podręcznik, s. 132–133

Tekst i pytania 3–7

▶▶ Przeczytaj pierwsze zdanie i obejrzyj fotografię. Co na niej widać?

▶▶ Skąd rozbrzmiewa hejnał mariacki? Odszukaj tę budowlę na zdjęciu. Jaki inny kościół znajduje się na Rynku? [kościół św. Wojciecha] Co powiesz o kościele św. Wojciecha? [Jest bardzo mały.]

▶▶ Jaki pomnik stoi na Rynku Głównym w Krakowie? Spróbuj określić położenie pomnika Adama Mickiewicza na Rynku Głównym (na podstawie pierwszej fotografii i opisów).

▸▸ Do czego służyły Sukiennice? Co znajduje się na I piętrze Sukiennic?

▸▸ Jakie skarby można zobaczyć w podziemiach Rynku Głównego?

▸▸ Odszukaj występujące w tekście imiona i nazwiska. Kim były te osoby?

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 50–51

Ćwiczenie 1

▸▸ Wpisz odpowiednie numery w okienkach. Podpowiedzi szukaj w podręczniku na stronie 132. Zanim skorzystasz z podpowiedzi, spróbuj sobie przypomnieć, jakich kolorów trzeba użyć do pomalowania herbu.

Ćwiczenie 2

▸▸ Pokoloruj herb Krakowa. Podpowiedzi, jakich kolorów użyć, szukaj w podręczniku na stronie 131.

Ćwiczenie 3

▸▸ Podkreśl w tekstach imiona i nazwiska. Wpisz je we właściwych miejscach i doklej portrety.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 52–53

Ćwiczenie 4

▸▸ Odszukaj i wytnij właściwą wycinankę. Przeczytaj kolejno fragmenty zdań z wycinanki. Co można zauważyć? [Fragmenty zdań tworzą skrót legendy.] D

▸▸ Uzupełnij wiersz, przepisując odpowiednie fragmenty z wycinanki. Podkreśl wyrazy, które się rymują.

▸▸ Przeczytaj rymujące się wyrazy. [*starzy – Tatarzy, mury – góry, naglący – śpiących, bramy – murami, strzała – przerwała, spływa – urywa*]

▸▸ Wskaż zdanie, które jest wstępem do opowieści. Jak inaczej można rozpocząć tę historię? [np. *Było to pewnej nocy. Na wieży kościoła Mariackiego stał hejnalista i obserwował okolice Krakowa. Nagle w mroku dojrzał...*]

▸▸ Przeczytaj zakończenie legendy. Ułóż własne. [np. *Od tego czasu z wieży kościoła Mariackiego można co godzinę usłyszeć urwaną melodię, graną na cztery strony świata.*]

Ćwiczenie 5

▸▸ Na podstawie legendy o hejnale krakowskim, ustal – jaka była kolejność wydarzeń. Ponumeruj obrazki.

Ćwiczenie 6

▸▸ Pokoloruj pola z wyrazami z *h* na żółto, a z *ch* na zielono. Przepisz do zeszytu wyrazy z *h*.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – A1 archeolog, C3 chłód, H4 hejnał, H14 honor, U7 usychać
➲ 6

Opowiadanie legendy o hejnale mariackim

▷▷ Opowiedz legendę własnymi słowami, patrząc na obrazki. Pamiętaj o wstępie i zakończeniu.

Możemy też polecić uczniom napisanie w brudnopisach fragmentu lub całości opowiadania, które w szkole stworzyli ustnie. Jeśli oczekujemy tylko fragmentów, wówczas dzielimy klasę na trzy grupy. Członkowie jednej grupy piszą indywidualnie wstępy, drugiej – rozwinięcia, a trzeciej – zakończenia opowiadania.

XXXI-2 Jak powstał Kraków? Bogacenie słownictwa. Wyrazy archaiczne

Materiały: P2 s. 134–135 Z4 s. 54–57 D piosenka „Płynie Wisła, płynie” Pio.12A, Pio.12B
słowniczek ▪ fizyczna mapa Polski, albumy i zdjęcia z zabytkami Krakowa

Wskazywanie na mapie Krakowa i oglądanie zabytków Krakowa

Nauczyciel gromadzi w klasie albumy i zdjęcia przedstawiające zabytki lub wyświetla je z internetu. Wiesza fizyczną mapę Polski.

▷▷ Pokaż na mapie Polski Wisłę od źródła do ujścia, czyli do Morza Bałtyckiego. Zwróć uwagę na miasta leżące nad Wisłą. Pokaż Kraków. Wymień kilka miast leżących na północ od Krakowa.

▷▷ Wyobraź sobie, że masz pomóc koledze odszukać Kraków na mapie Polski. Jak określiłbyś położenie Krakowa? [w południowej części Polski, nad Wisłą]

P2 Podręcznik, s. 134–135

Ilustracje z tekstem i pytania 1–3

Zwracamy uwagę dzieci na nietypową budowę tego utworu: na każde 4 linijki przypada ilustracja. Wyjaśniamy też dzieciom, że dlatego pod tekstem widnieją nazwiska dwóch autorów: tekst napisał Kornel Makuszyński, a zilustrował go Marian Walentynowicz. Obaj autorzy stworzyli również cykl książek o Koziołku Matołku oraz o małpce Fiki Miki.

►► W opowieści o Kraku wskaż wyrazy, których nie rozumiesz. Poszukaj ich wśród objaśnień.

►► Jak się nazywa wzgórze, na którym wybudowano zamek? Dlaczego król wybrał to miejsce na swój gród?

►► Skąd się wzięła nazwa „Kraków”?

►► Nad jaką rzeką leży to miasto?

►► Czym się zajmowali mieszkańcy dawnego Krakowa?

Redagowanie i samodzielne pisanie zdań z poznanymi wyrazami archaicznymi

►► Spośród dawnych wyrazów (wypisanych i objaśnionych na stronach 134–135 podręcznika wybierz nazwy dawnych zawodów. [*bednarz, kowal*] Ułóż zdania z tymi wyrazami i napisz je w zeszycie.

Łatwiejszą wersją ćwiczenia może być przepisanie objaśnień (zamiast samodzielnego układania zdań). Zdania mogą się zaczynać od słów: *Bednarz był to: …* oraz *Kowal był to: … .*

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 54–55

Ćwiczenie 1

►► Zakreśl odpowiedzi. Przyporządkowane im litery wpisz do diagramu. Odczytaj hasło. [legenda] Przypomnij, co nazywamy legendą. Czy znasz jakąś krakowską legendę?

Ćwiczenie 2

►► Nazwy zawodów z pętli wpisz pod odpowiednimi obrazkami.

Śpiewanie piosenki „Płynie Wisła, płynie” Pio.12A, Pio.12B

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 56–57**

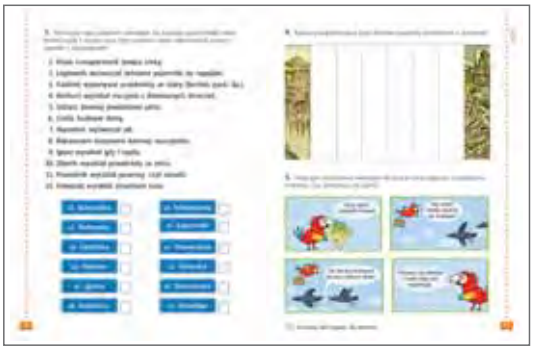

Ćwiczenie 3

►► Przeczytaj opisy dawnych zawodów. Do każdego opisu znajdź odpowiedni szyld z nazwą ulicy. Przy szyldach wpisz odpowiednie numery zgodnie z objaśnieniami.

Uczniowie z większych i starych miast mogą poszukać podobnych nazw ulic w swoim mieście.

Ćwiczenie 4

►► Rycinę przedstawiającą stary Kraków uzupełnij elementami z wycinanki. D

Nauczyciel wyjaśnia, że przedstawiono tu dawny Kraków, ale z czasów znacznie późniejszych niż te, o których opowiada legenda. Widać tu gród na Wawelu, podgrodzie u stóp wzgórza, a po lewej stronie, za Wisłą – Kazimierz, miasto założone przez Kazimierza Wielkiego (teraz jest to dzielnica Krakowa).

►► Jak myślisz, czym się różni miasto z ryciny od dzisiejszego? Czego nie było kiedyś, a jest dzisiaj? Co się zmieniło?

Ćwiczenie 5

►► Czy pamiętasz, skąd pochodzi nazwa *Kraków*? [od imienia księcia Kraka, legendarnego założyciela miasta]

►► Przeczytaj tekst i obejrzyj obrazki.

►► Dokąd leci papuga?

►► Jakie ptaki spotkała po drodze? Jaki odgłos wydają? Historyjka obrazkowa nawiązuje do jeszcze innej legendy o powstaniu Krakowa. Czy domyślasz się jakiej?

i W nazwie *Kraków* można wyróżnić temat *Krak* oraz przyrostek *-ów*, który oznacza „należący do”. Słowo *Kraków* oznacza zatem „należący do Kraka” (gród). Przyrostek dzierżawczy *-ów*, *-owa*, *-owo* bardzo często pojawia się w nazwach miejscowości, np. Aleksandrów („należący do Aleksandra”), Częstochowa („należąca do Częstocha”), Wejherowo („należące do Wejhera”).

Kiedyś na terenach dzisiejszego Krakowa gnieździło się wiele kruków. Słowo *krak* oznaczało kiedyś ptaka, którego dziś nazywamy *krukiem, a* słowa *krakać*, *krakanie*, *krak*, *kruk* są wyrazami dźwiękonaśladowczymi. Druga wersja pochodzenia nazwy miasta mówi, że właśnie od ich krakania pochodzi słowo *Kraków*.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – K13 krzew, W27 wzgórze, Z12 zwierzęta ➲ 6

XXXI-3 Jak wyglądał smok wawelski? Układanie zdań opisujących

Materiały: P2 s. 136–137 Z4 s. 58–59 D J. Adamczewski „O smoku wawelskim i o mądrym szewczyku” ➲ 320 słowniczek

Utwór J. Adamczewskiego „O smoku wawelskim i o mądrym szewczyku” ➲ 320

Na bazie tego tekstu warto wspólnie z uczniami zastanowić się nad mądrością szewczyka. Uwagę uczniów może zwrócić ten fragment, w którym zawarte jest przypuszczenie, że smok był tyranozaurem.

P2 Podręcznik, s. 136–137

Fragment legendy i pytania 1 i 2

►► Dlaczego w Krakowie życie zamarło, gdy pojawił się smok?

►► Znajdź w tekście nazwy części ciała smoka.

Fotografie, teksty i pytania 3 i 4

►► Porównaj te dwa smoki. Co o nich myślisz? Wybierz jednego ze smoków i opowiedz, jak wygląda.

►► W tekście wymieniono imiona i nazwiska trzech panów, którzy żyli współcześnie. Czym każdy z nich się zajmował? Kim był Bronisław Chromy? Kto napisał książkę o smoku? Kto narysował ilustracje do tej książki?

Zadanie 5

►► Wyszukaj fragment dotyczący wyglądu smoka. Jakimi przymiotnikami należy uzupełnić poniższe zdanie? Przepisz uzupełnione zdanie do zeszytu.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 58–59

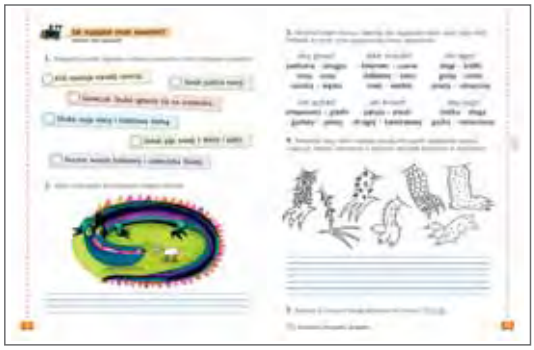

Ćwiczenie 1

►► Przypomnij sobie legendę o smoku wawelskim. Ustal kolejność wydarzeń.

Ćwiczenie 2

►► Które wydarzenie zilustrowano? Podpisz obrazek.

Ćwiczenie 3

►► Wyobraź sobie smoka z legendy. Jak wyglądają różne części jego ciała? Podkreśl te cechy, które podpowiada twoja wyobraźnia.

Ćwiczenie 4

►► Pokoloruj łapy, które najlepiej pasują do twoich wyobrażeń smoka, i opisz je. Możesz skorzystać z zestawu wyrazów podanych w wycinance. D

►► Przeczytaj podkreślone przez siebie wyrazy i zdanie opisujące łapy smoka.

Ćwiczenie 5

►► Jak wyobrażasz sobie smoka? Narysuj w zeszycie swoje wyobrażenie smoka. Opisz go.

Tworzenie opisu smoka wawelskiego

Warto wspólnie stworzyć kilka wersji początku i zapisać propozycje na tablicy, aby dać dzieciom wybór. Na przykład:

Smok wawelski to legendarny potwór mieszkający przed wiekami w Krakowie.
Dawno temu w Krakowie mieszkała straszna poczwara.
O smoku wawelskim słyszeli chyba wszyscy. Podobno żył w dawnym Krakowie.

Jeśli tak rozpoczniemy, dalszy ciąg powinien być w czasie przeszłym: *Miał on…* Można też opisywać smoka w czasie teraźniejszym, jeśli początek jest następujący:

Narysowałem smoka wawelskiego. Ma on…
Poznałem legendę o smoku wawelskim. Oto ten potwór. Ma on…

Dzieci mogą wybrać jedną z podanych wersji wstępu lub napisać własną. Przy dalszej części opisu kierujemy uczniów ponownie do ćwiczenia 3.

►► Ponumeruj części ciała smoka według tego, w jakiej kolejności będziesz je opisywać. Które części ciała smoka są według ciebie najważniejsze? Spróbuj najpierw ustnie opisać narysowanego przez siebie smoka. Skorzystaj ze słownictwa pomocniczego i propozycji wstępów.

Nauczyciel wysłuchuje opisów chętnych dzieci. Podpowiada, jak unikać powtórzeń. Na koniec pomaga uczniom w ułożeniu zakończenia opisu.

Był to niesłychanie groźny smok. Dobrze, że szewc Skuba znalazł na niego sposób.
Myślę, że ten smok nigdy nie istniał. Jest tylko postacią z legendy.

Po prezentacji kilku przykładów dzieci przystępują do pracy. Piszą najpierw w brudnopisach, a po sprawdzeniu pracy przez nauczyciela przepisują tekst do zeszytu.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – B10 brzuch, B11 brzydki, G5 grzbiet ➲ 6

XXXI-4 W rytmie krakowiaka. Ludowy strój krakowski. Nazwy miast i ich mieszkańców

Materiały: P2 s. 138–139 Z4 s. 60–61, s. 86 krakowiak w wykonaniu Zespołu Pieśni i Tańca „Nowa Huta" z Krakowa Utw. 11 ▪ film „Krakowiak z lajkonikiem" (dostępny na www.lokomotywa.gwo.pl) słowniczek ▪ materiały do wykonania wianka i krakuski

Słuchanie melodii krakowiaka Utw. 11

Nauczyciel odtwarza melodię krakowiaka z płyty. Następnie rozmawiamy o tym, jaki to utwór, czy im się podoba, czy łatwo by się do niego tańczyło.

P2 Podręcznik, s. 138–139

Ilustracje, tekst i pytanie 1

►► Przeczytaj opis męskiego stroju krakowskiego. Jakie elementy stroju nosi krakowiak? Wskaż je na obrazku. [*sukmana, kaftan, spodnie, pas, brzękadła, czapka krakuska, buty z cholewami*] Przeczytaj opis stroju damskiego. Jakie elementy stroju ma krakowianka? Wyszukaj i wskaż jego elementy. [*spódnica, fartuszek, koszula, gorset, korale, wianek, trzewiki*]

►► Jakie kolory dominują w stroju krakowiaka? [biały i granatowy oraz czerwony i czarny] Jakie trzy kolory dominują w stroju krakowianki? [biały, czerwony i czarny]

Ciekawostka

►► Podaj dwa różne znaczenia słowa *krakowiak*.

Zadania 2–3

►► Obejrzyj ilustrację. Kogo na niej rozpoznajesz? [dzieci z klasy pani Magdy, np. Ela i Oskar to pierwsza para, obok Antek z Różą] Jak dzieci są ubrane? [w stroje krakowskie] Co robią te dzieci? [Tańczą krakowiaka.] Ustal, jakiego elementu stroju krakowskiego brakuje poszczególnym dzieciom na ilustracji. [Eli – trzewików, Oskarowi – krakuski, Antkowi – spodni, jego partnerce – wianka, Iwonce – trzewików, partnerowi Iwonki – koszuli, dziewczynce z rozpuszczonymi włosami – fartuszka, chłopcu – butów z cholewami i pawiego pióra, dziewczynce z dwiema kitkami – spódnicy w kwiaty i wstążek, chłopcu – wstążek, dziewczynce z jedną kitką – fartuszka, chłopcu – butów z cholewami, jasnowłosej dziewczynce – gorsetu, chłopcu – pasa]

►► Ustaw się z koleżanką lub kolegą tak jak jedna z par. Spróbuj zatańczyć krakowiaka.

Komentarz pani Magdy

▶▶ Przeczytaj wypowiedź pani Magdy. Jak mówi się o mieszkańcach Warszawy? Jak się mówi o mieszkańcach Poznania, a jak – o mieszkańcach Wrocławia?

Nauka figur krakowiaka ⊙ Utw. 11

Dzieci dobierają się w pary i ustawiają się według opisanych poniżej figur krakowiaka (nauczyciel omawia ustawienie i sprawdza, jak pary się ustawiły, następnie uczniowie tańczą do melodii odtworzonej z płyty.

1. W ustawieniu pojedynczo na obwodzie koła, ręce na biodrach. Cwał w jedną stronę, zeskok i cwał w drugą stronę zakończony zeskokiem.

2. Parami na obwodzie koła, tancerki na zewnątrz, tancerze wewnątrz koła. Partner trzyma partnerkę w pasie, partnerka kładzie dłonie na ramionach partnera. Cwał boczny po obwodzie koła, zeskok i zmiana kierunku poruszania.

3. Klęk tancerza, tancerka lewą ręką trzyma prawą rękę partnera. Obiega go podskokami wkoło. Na koniec frazy muzycznej zmienia rękę i kierunek obiegania.

4. „Drobna kaszka". Tancerze zwracają się do siebie przodem, podają sobie ręce na krzyż. Krokiem dostawnym krążą w prawo. Kiedy wykonają pełny obrót, robią doskok i zmieniają kierunek.

i Krakowiak to jeden z łatwiejszych tańców narodowych. Podstawowe kroki taneczne to:
– cwały w przód i tył zmienne (zmienia się nogę, która prowadzi);
– cwały w bok bezzmienne (wykonywane stale tą samą nogą);
– krok z doskokiem (doskok zazwyczaj kończy frazę muzyczną i jednocześnie pozwala na zmianę kierunku tańca);
– krok obrotowy;
– krok hołubcowy (na „raz" – płaski przeskok w lewo na prawej nodze z domachem i zderzeniem pięt w chwili oderwania od podłogi, na „i" – ponowny odmach lewej nogi w bok, na „dwa" – ponowny przeskok w bok w lewo na prawej nodze, ze zderzeniem pięt w momencie oderwania od podłoża; w kolejnym takcie następuje przytupnięcie w miejscu „raz i dwa" – lewa, prawa, lewa z pochyleniem tułowia i ugięciem kolan);
– krok krzesany (na „raz" – pociągnięcie piętą prawej nogi w przód, lewa noga ugięta, na „dwa" – wymach prawej nogi w tył, wyprostowanie lewej nogi w kolanie, na „raz" – tupnięcie prawą nogą, na „i" – tupnięcie lewą nogą, na „dwa" – tupnięcie prawą nogą i wyprostowanie się); przytupnięcia (akcenty zakończeniowe).
(*Rytm – muzyka – taniec w wychowaniu fizycznym*, wyb. i oprac. K. Nowakowska, współaut. J. Krawczyk, A. Piotrowski, Kielce 1991).

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 60

Ćwiczenie 1

▶▶ Podkreśl kolorem niebieskim elementy stroju krakowiaka, a czerwonym – krakowianki. Skorzystaj z informacji w podręczniku na stronie 138. Pokoloruj obrazek.

Wykonanie krakowskiego wianka lub krakuski z pawim piórem

- Instrukcja dla dziewczynek

▷▷ Przygotuj pasek zielonego kartonu o szerokości 5 cm i długości około 56 cm. Sklej go lub zszyj zszywaczem tak, by tworzył opaskę i nie zsuwał ci się z głowy. Z pasków kolorowej bibuły zrób kwiatki i przyklej je do opaski. Z tyłu wianka przyczep kolorowe paski bibuły – wstążki.

- Instrukcja dla chłopców

▷▷ Przygotuj pasek czarnego kartonu o szerokości 7 cm i długości około 56 cm.

▷▷ Sklej go lub zszyj zszywaczem tak, by tworzył opaskę i nie zsuwał ci się z głowy.

▷▷ Doklej czerwony kwadrat o boku 20 cm, mocując go od środka taśmą klejącą lub paskami papieru i klejem. Brązowy prostokąt z kartonu 10 cm × 15 cm złóż wzdłuż na połowę. Narysuj połowę pawiego pióra. Wytnij kształt, ponacinaj brzegi i rozłóż.

▷▷ Ułóż kolorowe kółka, wycięte z papieru kolorowego, jedno na drugim od największego do najmniejszego. Przesuń je tak, by wszystkie dotykały dolnego brzegu największego koła. Naklej je jedno na drugim, by przypominały pawie oczko.

▷▷ Przymocuj pawie oczko do pióra, a pióro przyklej z tyłu czapki krakuski. Z tyłu czapki przyczep kolorowe paski bibuły – wstążki.

Oglądanie filmu „Krakowiak z Lajkonikiem" pokazującego taniec krakowiaka

Ze strony www.lokomotywa.gwo.pl można wyświetlić dzieciom film pokazujący, jak Zespół Pieśni i Tańca „Nowa Huta" z Krakowa tańczy krakowiaka. Prosimy uczniów, aby podczas projekcji dokładnie obserwowali tancerzy i wykonywane przez nich różne figury.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 61**

Ćwiczenie 2

▶▶ Uzupełnij zdania.

Ćwiczenie 3

▶▶ Przeczytaj wypowiedzi dzieci. Zwróć uwagę na pisownię nazw miast i nazw ich mieszkańców. W wypowiedziach dzieci podkreśl wyrazy zapisane wielką literą. Uzupełnij zdania. Przeczytaj uzupełnione zdania.

▶▶ Ułóż podobną wypowiedź o swoich bliskich i o sobie.

Ćwiczenie 4

▶▶ Wybierz dowolną miejscowość, którą znasz. Napisz w zeszycie, jak może nazwać siebie mieszkanka, a jak mieszkaniec tej miejscowości.

Wybór dzieci może być indywidualny albo cała klasa wspólnie ustala na przykład miejscowość, w której jest szkoła.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – H1 haftowana, S19 spódnica ➲ 6

Z4 **Zeszyt ćwiczeń s. 86 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie E1

▶▶ Wpisz brakujące końcówki w nazwach zawodów. Które zawody występują w dzisiejszych czasach? Podkreśl ich nazwy.

Ćwiczenie E2

▶▶ Uzupełnij zdania.

Ćwiczenie E3

▶▶ Skreśl wyrazy tak, aby powstały prawdziwe zdania.

XXXII-1 Jak można spędzać wakacje? Co można robić podczas wakacji? Jak zorganizować podchody?

Materiały: P2 s. 140–143 Z4 s. 62–66 piosenka „Płynie Wisła, płynie” Pio. 12A, Pio. 12B ▪ rebus Pol. 1.108 ▪ znaki patrolowe Pol. 1.109-Pol. 1.110 ▪ schematy do szyfrowania Pol. 1.111 słowniczek ▪ mapa Polski, mapa świata, albumy przedstawiające krajobrazy Polski i świata (np. zdjęcia z parków narodowych) ▪ blok rysunkowy, farby ▪ gry planszowe ▪ kartki

Rozmowa na temat planów wakacyjnych

Pytamy uczniów, jakie jest ich wymarzone miejsce na spędzenie wakacji. Odszukujemy te miejsca na mapach Polski oraz świata. Oglądamy albumy przyniesione przez uczniów lub nauczyciela, przedstawiające krajobrazy Polski i świata.

P2 Podręcznik, s. 140–141

Wiersz M. Brykczyńskiego i pytanie 1

▸▸ Dokąd najlepiej pojechać w lecie według osoby mówiącej w wierszu? Dlaczego w lecie lubimy pływać w morzu lub w jeziorze?

Mapa, fotografie i pytanie 2

▸▸ W których z miejsc przedstawionych na fotografiach można się kąpać, a w których – plażować? Wskaż te miejsca, które najchętniej wybrałbyś na wakacyjny wyjazd.

▸▸ Dopasuj fotografie do odpowiednich miejsc oznaczonych numerami na mapie. Przeczytaj podpisy pod fotografiami.

Powtórzenie piosenki „Płynie Wisła, płynie” Pio. 12A, Pio. 12B

Rozwiązywanie rebusu, ustalanie znaczenia słowa *podchody* Pol. 1.108

Nauczyciel przygotowuje dla każdego ucznia kserokopię rebusu. Dzieci mają rozszyfrować rebus i wpisać rozwiązanie jako początek zdania (wielką literą) i zaznaczyć właściwą odpowiedź, a wykreślić dwie pozostałe (niewłaściwe). Potem wklejają kartkę do zeszytu.

P2 Podręcznik, s. 142–143

Tekst i pytania 3 i 4

▸▸ Wyjaśnij, na czym polega zabawa w podchody. Na jakim terenie można przeprowadzić podchody? Kto bierze udział w podchodach? Odczytaj wyrazy, których znaczenia nie rozumiesz.

i Grupy uciekającą i poszukującą można nazwać patrolami, a pozostawiane przez nie znaki to *znaki patrolowe*. Są one wykorzystywane nie tylko w czasie harcerskiej gry w podchody, ale również w innych zabawach polegających na uciekaniu i poszukiwaniu. Znaki patrolowe znacząco uatrakcyjniają grę, rozwijają spostrzegawczość.

►► Która grupa pozostawia po sobie znaki, zadania, listy? Kiedy wygrywa drużyna uciekająca?

►► Jak należy się przygotować do podchodów?

►► Odczytaj pierwsze zadanie. Gdybyś otrzymał w czasie zabawy takie zadanie, czego byś szukał? [lekkie i miękkie, np. pióro, mech, płatki kwiatowe; ciężkie i twarde, np. kamień, gałąź] Przeczytaj i rozwiąż zagadkę. [*kajak*] Rozwiąż rebus. [*leśniczówka*] Przeczytaj ostatnie zadanie. Ułóż wyrazy zgodnie z poleceniem. [*aktor, Alek, alert, Arek, apteki, cal, car, cel, cera, ciapki, ciarki, cielak, ciotka, Ela, Elka, epoka, era, etap, kapcie, kipi, kolec, kopiec, kora, koral, korek, kot, kropla, lato, leci, lek, leki, lep, lepki, likier, lipiec, loki, lotki, ocieka, Ola, Olek, opiec, opieka, otarcie, pakiet, palec, parki, partie, patrol, picie, piec, pika, Piotr, plotka, polka, Polka, por, pora, port, pot, pralki, prace, proca, ptaki, rolka, ropa, tak, talk, teka, tir, trap, trep, trop, tropiciel*]

Nauczyciel informuje, że każdą literę można wykorzystać tylko raz, z wyjątkiem litery *i*, która występuje dwa razy. Można zorganizować konkurs – kto ułoży najwięcej wyrazów.

►► Wymyśl swoje zadanie do podchodów.

Zob. też następne moduły zajęć.

Rozszyfrowywanie znaków patrolowych

Nauczyciel rysuje na tablicy przykładowe znaki (w dowolnej kolejności), a dzieci je odczytują. Można też zaproponować dzieciom układanie na dywanie znaków z kredek.

Zabawy ze znakami patrolowymi ⊙ Pol. 1.109–Pol. 1.110

Przed zajęciami nauczyciel drukuje z płyty CD znaki patrolowe. Podczas zajęć rozkłada kartki w różnych miejscach sali. Uczniowie stoją w rozsypce. Nauczyciel mówi na przykład: „Zatrzymaj się na 5 minut", a wówczas uczniowie mają stanąć wokół tego znaku. Następnie nauczyciel analogicznie wywołuje pozostałe znaki, wokół których uczniowie mają się gromadzić.

W kolejnym wariancie zabawy nauczyciel podnosi wybrany znak, a uczniowie mówią, co on oznacza.

Inna zabawa może polegać na rysowaniu znaków, które ma na myśli nauczyciel. Nauczyciel mówi na przykład: „List w odległości 10 kroków", a dzieci rysują odpowiedni znak.

Wymyślanie zadań na podchody

Nauczyciel zachęca uczniów, by zaproponowali zadania, które można wykorzystać w czasie zabawy w podchody. Jeśli przypuszczamy, że uczniowie będą mieć z tym kłopot, mogą pracować w parach lub w mniejszych grupach i wtedy powinni ułożyć po kilka zadań (2–4).

Podpowiadamy uczniom, by w zadaniach wykorzystali możliwości związane z terenem, na którym będą przeprowadzane podchody. W lesie są to: kamienie, gałązki, źdźbła trawy, liście, kora, kwiaty itp., dlatego zadaniem może być np.: 1) zebranie różnych okazów liści i ich rozpoznawanie, 2) uplecenie wianka z kwiatów, 3) układanie cyfr lub napisów z gałązek.

Zadania mogą się również odwoływać do wiadomości i umiejętności, które uczniowie zdobyli w szkole, np. śpiewanie piosenki, wykonanie obliczeń kalendarzowych i/lub pieniężnych, układanie wyrazów w kolejności alfabetycznej, tworzenie rebusów, ortogramów.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 62–63

Ćwiczenie 1

►► Podczas podchodów drużyna chłopców „Leśni tropiciele" podążała śladami zostawianymi przez drużynę dziewczynek „Leśne duszki". Na podstawie objaśnień w podręczniku na stronie 143 ustal, co oznaczają znaki patrolowe na mapie.

►► Wymień charakterystyczne obiekty mijane przez drużyny. [mrowisko, głaz, pień, most]

►► Jak się nazywa znak umieszczony po lewej stronie mapy (u góry)? [róża wiatrów] Do czego służy? [Róża wiatrów pokazuje kierunki świata.]

►► Pokaż na mapie kierunek na północ, na wschód, na zachód, na południe. W jakim kierunku szły drużyny po ścieżkach? [Najpierw szły na północ, potem skręciły na zachód, potem znów skręciły na północ itd.]

Ćwiczenie 2

►► Prześledź mapę i uzupełnij opis podchodów.

Podpowiedzmy dzieciom, aby wyobraziły sobie osobę idącą ścieżką i ustaliły, w którą stronę ta osoba skręca (idąc zgodnie ze znakami patrolowymi).

Ćwiczenie 3

►► Podziel ciąg liter na wyrazy.

Zorganizowanie podchodów w plenerze

Po wykonaniu zadań zamieszczonych w podręczniku warto zorganizować dzieciom podchody w lesie, parku, na terenie wokół szkoły. Każda drużyna, i uciekająca, i tropiąca, powinna się znajdować pod nadzorem osoby dorosłej, która zadba o bezpieczeństwo dzieci w terenie oraz będzie czuwała nad układaniem zadań dla drużyny przeciwnej i ich poprawnym, dokładnym wykonaniem. W miarę możliwości wykorzystajmy zadania ułożone wcześniej przez uczniów.

W czasie zabawy drużyna tropiących powinna pamiętać, że zadania, które wykonuje, zabiera ze sobą, by przedstawić je po zakończonej zabawie drużynie przeciwnej. Oczywiście zadania, które należy wykonać w plenerze (np. ułożyć coś z kamyków), pozostawia się na miejscu. Po zakończonej zabawie można ponownie przejść trasę, by sprawdzić wykonanie zadań i opowiedzieć o miejscach, w których drużyna uciekających pozostawiła znaki, a drużyna tropiących je odnalazła.

Zabawę warto powtórzyć, by drużyny mogły zamienić się rolami.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 64–65

Ćwiczenie 4

►► Zastanów się, dlaczego tekst został podzielony na części. Jakie tytuły można nadać tym częściom? O jakich porach dnia jest mowa w tekście? Dopasuj naklejki.

Ćwiczenie 5

►► Wymień zajęcia Hani i jej dziadka, które zapamiętałeś. Podkreśl w tekście wyrażenia, które mówią o tym, co Hania i dziadek robili podczas pobytu nad morzem. Odczytaj słowa, które podkreśliłeś. Następnie odpowiedz na pytania: Co robiła Hania? Co robił dziadek? Co robili razem?

Można to ćwiczenie wykonać w trzech grupach. Każda grupa otrzymuje jedno pytanie i wybiera wśród podkreślonych już w tekście wyrażeń te, które na nie odpowiadają. Następnie wypisuje je (wraz z pytaniem) na dużej kartce. Kartki można umieścić na tablicy, a reprezentant z każdej grupy odczytuje głośno treść.

Jeśli klasa jest liczna, można stworzyć sześć grup – po dwie do jednego pytania. Wówczas, po wykonaniu zadania, grupy z tym samym pytaniem porównują i/lub uzupełniają swoje odpowiedzi.

Ćwiczenie 6

Wyjaśniamy dzieciom, że kolory podpowiadają im, w której części tekstu szukać informacji o kolejności zajęć Hani i dziadka.

▶▶ Uporządkuj plan dnia dziadka i Hani, wpisując w okienkach numery od 1 do 9. Przeczytaj uporządkowany plan dnia.

▶▶ Opowiedz własnymi słowami, co robili dziadek i Hania przed południem, po południu, wieczorem. Staraj się używać słów: *najpierw*, *potem*, *następnie*.

Układanie planu dnia pobytu nad morzem

▷▷ Wyobraź sobie, że to ty będziesz spędzać wakacje nad morzem. Zaplanuj jeden dzień pobytu. Napisz w zeszycie (w punktach) plan takiego dnia.

Uczniowie, dla których to zadanie jest za trudne, mogą przepisać do zeszytu uporządkowany plan dnia Hani i jej dziadka z ćwiczenia 6 w zeszycie ćwiczeń.

Malowanie lub rysowanie ilustracji do tekstu „Wakacje Hani i jej dziadka”

W zależności od tego, ile mamy czasu, dzieci malują farbami lub rysują ilustrację do wybranego punktu dnia Hani i jej dziadka.

Zeszyt ćwiczeń, s. 66

Ćwiczenie 7

▶▶ Co można robić podczas pobytu nad morzem? Napisz nazwy przykładowych zajęć, korzystając z tekstu na poprzednich stronach.

Dzieci przepisują nazwy z tekstu na stronach 65–66 lub wspólnie cała klasa ustala propozycje zajęć z podziałem na trzy zaproponowane kategorie.

▶▶ Które z wymienionych zajęć można przeprowadzić w klasie?

Ćwiczenie 8

▶▶ Ułóż trzy zdania z rozsypanki i napisz je w zeszycie.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – D10 drużyna, K15 krzyżówka, S2 siatkówka, W8 wieczór, Z11 zuch ➲ 6

„Kółko i krzyżyk” i zabawa w odgadywanie wyrazów – gry w parach

Nauczyciel przypomina/demonstruje dzieciom, na czym polega gra w „Kółko i krzyżyk”. Dzieci grają w tę grę przez jakiś czas.

Następnie grają w „Odgadywanie wyrazów przez wstawianie liter” – jedna osoba rysuje tyle poziomych kresek, ile liter ma wybrany przez nią wyraz, a druga osoba odgaduje litery występujące w wyrazie. Jeśli odgadnie – pierwsza osoba wpisuje tę literę we wszystkie miejsca, w których ona występuje; jeśli wymienionej litery nie ma – pierwsza osoba rysuje pionową kreskę – punkt karny. Kto mniej kresek nazbiera, ten wygrywa.

Ponadto dzieci mogą zagrać w gry planszowe, jeśli są dostępne w szkole.

Szyfrowanie i rozszyfrowywanie wyrazów ⊙ Pol. 1.111

Nauczyciel przed zajęciami drukuje schematy do szyfrowania. Wyjaśnia sposób szyfrowania, a dzieci, zerkając na schematy, szyfrują wyrazy. Przedtem należy się jednak umówić, jak szyfrujemy litery z polskim znakami, które nie znalazły się w głównym schemacie (Ą, Ę, Ć, Ń, Ś, Ó, Ż, Ź). Każdy uczeń szyfruje jakiś wyraz dla kolegi z ławki, a potem zamieniają się zeszytami i rozszyfrowują swoje wyrazy. Można podać warunki, które powinny spełniać wyrazy, np. być imionami, nazwami roślin, nazwami rzeczy.

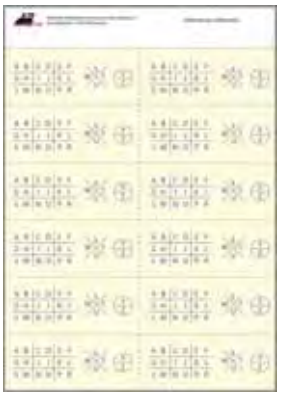

XXXII-2 Jak podróżujemy? Środki transportu. Znaki informacyjne

Materiały: P2 s. 144–145 Z4 s. 67–71 D słówka polskie i angielskie Pol. 1.112–Pol. 1.113 ▪ zaszyfrowane wyrazy Pol. 1.114 ▪ A. Stelmaszczyk „Jak na trampolinie” (fragment) ➲ 322 słowniczek

P2 Podręcznik, s. 144–145

Ilustracja i pytania 1–3

►► Nazwij miejsca związane z podróżowaniem. [lotnisko, dworzec kolejowy, dworzec autobusowy, port, baza promowa] Które z tych obiektów znajdują się w twojej miejscowości lub w miejscowości sąsiedniej? Które z nich znajdują się daleko od twojego miejsca zamieszkania? Jakie znaczenie dla ludzi mają te miejsca? [możliwość przemieszczania się i jako miejsca zatrudnienia]

►► Wymień środki transportu pokazane na planszy. Z których zdarzyło ci się skorzystać?

►► Które środki transportu widoczne na ilustracji można spotkać w twojej miejscowości?

►► Przeczytaj podpisy pod znakami informacyjnymi (piktogramami). Jak rozumiesz komunikat „droga ewakuacyjna”?

Nauka na pamięć słów w języku angielskim spotykanych na lotniskach lub dworcach kolejowych

Pol. 1.112-Pol. 1.113

Nauczyciel przed zajęciami kseruje dla każdego dziecka karteczki z wyrazami w języku polskim i angielskim. Kilkakrotnie czyta słowa polskie i podaje ich tłumaczenie na angielski. Uczniowie dopasowują (dokładają) polskie słówka do ich angielskich odpowiedników.

Następnie nauczyciel proponuje konkurs między rzędami. Nauczyciel mówi na przemian – raz słówko w języku angielskim, raz w polskim. Uczniowie na wyścigi podają tłumaczenie tego słowa na drugi z języków (mogą korzystać z kartek ze słówkami lub je schować). To dziecko, które odpowie pierwsze, zyskuje punkt dla swojego rzędu. Wyniki można notować na tablicy. Na koniec dzieci wklejają do zeszytu wszystkie słowa ułożone parami.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 67

Ćwiczenie 1

►► Podziel ciąg liter na wyrazy oznaczające nazwy środków transportu. Wpisz te nazwy do diagramu (litery oznaczające samogłoski zostały już wpisane). Zapisz hasło.

Opowiadanie A. Stelmaszczyk „Jak na trampolinie” ➲ 322

Rozszyfrowywanie nazw przedmiotów

Pol. 1.114

Nauczyciel przed zajęciami drukuje z płyty CD kartki z zaszyfrowanymi wyrazami – nazwami przedmiotów, w które możemy spakować wakacyjny bagaż. Uczniowie losują po jednej kartce i rozszyfrowują nazwę.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 68–69

Ćwiczenie 2

▸▸ Odczytaj wyrażenia umieszczone w kolumnie między obrazkami. Wyjaśnij, na czym polega każdy z wymienionych sposobów podróżowania.

▸▸ W co warto się spakować? Połącz obrazki z informacjami o podróżach. W co spakujesz rzeczy, podróżując samolotem? Co zabierzesz na spływ kajakowy? Z czym powędrujesz w góry? itd.

Ćwiczenie 3

▸▸ Dopasuj znaki do objaśnień. Wpisz przy objaśnieniach odpowiednie numery.

Ćwiczenie 4

▸▸ Znajdź w wierszu nazwy rzeczy pokazanych na ilustracji. Podkreśl tylko te nazwy przedmiotów, które warto według ciebie zabrać na wakacje.

„Wyruszam na wakacje i zabieram ze sobą…" – zabawa ćwicząca koncentrację i pamięć

Uczniowie siedzą kręgiem. Nauczyciel zaczyna zabawę, wypowiadając zdanie: „Wyruszam na wakacje i zabieram ze sobą książkę". Uczeń siedzący z lewej strony mówi: „Wyruszam na wakacje i zabieram ze sobą książkę, szachy". Zadaniem każdego następnego ucznia jest powtórzyć zdanie osoby, która była przed nim, i dołożyć na koniec jeden swój wyraz.

Jeżeli klasa jest bardzo liczna, możemy – po pokazaniu zasad gry – podzielić ją na mniejsze zespoły, tak aby ostatnia osoba nie miała zbyt wielu wyrazów do powtórzenia.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 70–71

Ćwiczenie 5

▸▸ Co się przyda dzieciom na wakacjach? Jakie przedmioty powinna twoim zdaniem zabrać na wakacje Ela? Czego nie powinien zabierać Antek? Wpisz do tabelki znak +, gdy twoim zdaniem przedmiot się przyda, a znak –, gdy się nie przyda.

▸▸ Które z wymienionych w tabeli przedmiotów ty zabierzesz ze sobą na wakacje? Wypełnij ostatnią kolumnę tabeli.

Ćwiczenie 6

▸▸ Oto przedmioty, które tata Oskara przygotował do zabrania w rejs. Powiedz, do czego potrzebne mogą być te rzeczy.

Ćwiczenie 7

▸▸ Przyjrzyj się, jak należy wiązać węzeł żeglarski nazywany ósemką. Weź linkę i naucz się wiązać ósemkę żeglarską.

Ćwiczenie 8

▸▸ Rozwiąż krzyżówkę. Do odgadniętego hasła zapisz w zeszycie krótkie wyjaśnienie. Podpowiedzi znajdziesz w wycinance. D

Dzieci powinny wpisać do krzyżówki najpierw te hasła, które potrafią odgadnąć bez zaglądania do podpowiedzi w wycinance. Potem dopiero powinny pomóc sobie wyrazami z wycinanki.

▸▸ Jak brzmi hasło krzyżówki? [*sztorm*]

i Sztorm to burza morska, podczas której wieje bardzo silny wiatr powodujący powstawanie wysokich fal (wg słownika PWN). Sztormowej pogodzie często towarzyszą rzęsiste deszcze, które utrudniają widoczność. Z tego powodu statki i kutry nie wypływają z portu, a te, które już są na morzu, szukają schronienia w pobliskich portach. Bywa, że sztorm niszczy wybrzeża morskie, i dlatego buduje się umocnienia linii brzegowej, a także falochrony, o które fale się rozbijają z dala od brzegu.

Można wspólnie z dziećmi zredagować wyjaśnienie – w formie podobnej jak hasło do krzyżówki, np. *Burza na morzu*, albo jako pełne zdanie, np. *Sztorm to burza morska, podczas której tworzą się wysokie fale* – i napisać je na tablicy. Zdolni uczniowie mogą zapisać swoje własne wyjaśnienia, a pozostali – przepisać z tablicy.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – H5 helikopter, Ł2 łódź, P11 podróż, Z15 żaglówka ➲ 6

XXXII-3 Za granicą, czyli gdzie? Nazwy państw i narodowości

Materiały: P2 s. 146–151 Z4 s. 72–75 14A, 14B, 15, 16 D nagranie G. Wolk „Jbail” Utw. 12
- T. Jansson „Tata Muminka i morze” (fragment) ➲ 322 słowniczek
- mapa polityczna Europy i świata
- kartki lub gazety (lub chustki)

Rozmowa na temat wyjazdów zagranicznych, pokazywanie miejsc na mapie

Prosimy dzieci o podanie nazw miejsc leżących za granicą, które uczniowie odwiedzili lub w których przebywają ich bliscy, np. pracujący za granicą. Pytamy, z jakiego środka transportu można skorzystać, aby udać się do tych miejsc. Te miejsca wspólnie próbujemy wskazać na mapie.

P2 **Podręcznik, s. 146–147**

Opowiadanie „Zagranica” i pytania 1–3

▸▸ Jaki problem nurtował bohatera opowiadania? Gdzie pierwszy raz Marcinek zobaczył zagranicę? Obejrzyj pierwszą ilustrację. Znajdź i odczytaj fragmenty opowiadania, które do niej pasują. Dlaczego Marcinek był początkowo rozczarowany zagranicą? Znajdź fragment tekstu, który to wyjaśnia.

▸▸ Wskaż na mapie granicę Polski, po której mógł chodzić Marcinek w czasie górskiej wędrówki. Odczytaj nazwy państw leżących za tą granicą.

▸▸ Obejrzyj drugą ilustrację. Co ona przedstawia? Dlaczego granica państwa tym razem znajdowała się na lotnisku?

▸▸ Co wiadomo o kraju, do którego poleciał Marcinek na wakacje?

▸▸ Na podstawie tekstu najpierw ułóż ustnie, a potem napisz w zeszycie, o czym informował pilot samolotu podczas podróży.

Słuchanie muzyki orientalnej – nagranie G. Wolk „Jbail” Utw. 12

Zwracamy uczniom uwagę na to, że każdy kraj ma swoją odrębną kulturę, tradycje, obyczaje. Odmienne mogą być na przykład stroje, budowle czy muzyka. Można nawiązać do niedawno słuchanego polskiego krakowiaka. Następnie prezentujemy nagranie z muzyką arabską.

Wyjaśnienie znaczenia i pisowni wyrażeń *zagranica* oraz *za granicą*

Nauczyciel wyjaśnia pisownię dwóch różnych, ale podobnych brzmieniowo i znaczeniowo sformułowań: *zagranica* i *za granicą*, ilustrując je na przykład cytatami z opowiadania: *Zagranica* to jeden wyraz oznaczający „obce kraje”, np. „Marcinek był bardzo rozczarowany zagranicą” lub „Wszystkie kraje pod nami to jest zagranica!”.

i Dwuwyrazowe wyrażenie *za granicą* nazywa teren leżący za linią graniczną, np. „Wszyscy już byli za granicą, tylko nie ja" lub: „To znaczy, że gdy zrobię krok w tamtą stronę, to już będę za granicą?". Podczas ustalania poprawnej formy zapisu warto posłużyć się pytaniem pomocniczym „gdzie?" (ewentualnie „dokąd?"). Jeśli możemy je zadać, wówczas wyrażenie piszemy oddzielnie. Na przykład: *W tym roku będę spędzać wakacje...* (gdzie?) *za granicą. Mój tata pracuje...* (gdzie?) *za granicą. Wysłałem list...* (gdzie?/dokąd?) *za granicę. Lubię przebywać zarówno w kraju, jak i...* (gdzie?) *za granicą. Ta piosenkarka jest znana także...* (gdzie?) *za granicą.*

Jeśli pytanie typu gdzie?/dokąd? nie pasuje, wówczas słowo *zagranica* piszemy razem: *Marcinek był bardzo rozczarowany...* (czym?) *zagranicą. Wszystkie kraje pod nami to jest...* (co?) *zagranica! Nasze państwo współpracuje z...* (z kim?) *z zagranicą. W czasie wakacji jeździłem po...* (po czym?) *po zagranicy.*

Warto wykonać z uczniami kilka ustnych ćwiczeń, podając przykłady początków zdań i za każdym razem zawieszając głos w oczekiwaniu, aż klasa wypowie pytanie, np. *W przyszłym roku pojadę...* (gdzie?/dokąd?) *za granicę.*

Ten problem pojawia się jeszcze w zeszycie ćwiczeń – zob. ćwiczenie 6 na stronie 74.

P2 Podręcznik, s. 148–149

Mapa Europy, tabela i pytania 4–6

Podobną mapę dzieci oglądały już w części pierwszej podręcznika. Tam było zaznaczonych 20 największych państw europejskich. Teraz mogą odczytywać nazwy także mniejszych państw.

►► Odczytaj nazwy państw sąsiadujących z Polską i nazwy ich stolic.

►► Które kraje leżą nad Morzem Bałtyckim?

►► Wskaż na mapie państwa wymienione w tabeli. Ułóż kilka pytań, na które można odpowiedzieć na podstawie mapy lub tabeli.

►► Przeczytaj nazwy państw, które odwiedziłeś.

►► Przeczytaj nazwy państw, do których chciałbyś pojechać.

►► Spróbuj powtórzyć z pamięci nazwy państw, policz ile nazw zapamiętałeś.

Kartonikowa wyprawka – praca z mapą Europy 14A

Podobne zadanie dzieci wykonywały z mapą Polski. Teraz mają – porównując mapę z wyprawki z mapą w podręczniku – wpisać na kartoniku skróty nazw dwudziestu państw z podanej listy. Druga część – na odwrocie przyda się po omówieniu mapy świata.

Z4 Zeszyt ćwiczeń, s. 72–74

Ćwiczenie 1

►► Korzystając z wyrazów w naklejkach i liter na mapie, ustal nazwy państw i naklej je tak, aby zakryć litery.

►► Przeczytaj nazwy państw graniczących z Polską. Ile ich jest? [7]

►► Które państwa graniczą z Polską od wschodu? Które od południa, a które od zachodu?

▶▶ Przeczytaj jeszcze raz po cichu nazwy państw graniczących z Polską i postaraj się je zapamiętać.

▶▶ Uzupełnij zdanie, nie zapomnij o przecinkach.

▶▶ Zamknij zeszyt ćwiczeń i spróbuj wymienić jak najwięcej nazw państw – sąsiadów Polski. Ile nazw udało ci się zapamiętać?

Ćwiczenie 2

▶▶ Podkreśl w zdaniach nazwy państw na niebiesko. Odszukaj te państwa na mapie. Zaznacz w zdaniach nazwy narodowości – na żółto. Przeczytaj wyrazy podkreślone niebieskim kolorem, a potem te, które podkreśliłeś na żółto. Zakreśl na niebiesko wielkie litery w nazwach państw, a na żółto – wielkie litery w nazwach narodowości.

▶▶ Wymień z pamięci nazwy państw, które wystąpiły w tym ćwiczeniu. [Niemcy, Ukraina, Rosja, Czechy, Słowacja, Litwa] Jak nazywa się sąsiadujące z Polską państwo, którego nie uwzględniono w tym ćwiczeniu? [Białoruś]

Ćwiczenie 3

▶▶ W dymkach znajdź imiona dzieci. Podkreśl je.

▶▶ Na podstawie informacji z ćwiczeń 1 i 2 napisz nazwy państw, w których mieszkają te dzieci.

▶▶ Sprawdź pisownię, korzystając z wyrazów naklejonych na mapie.

Ćwiczenie 4

▶▶ Narysuj swój portret i uzupełnij zdania.

Ćwiczenie 5

▶▶ Wpisz nazwy odpowiednich narodowości kobiet i mężczyzn.

▶▶ Odczytaj wpisane wyrazy. Wymień głoski w wyrazach: *Francuzka*, *Francuz*, *Czeszka*, *Czech*, *Szwed*, *Szwedka*.

▶▶ Jaką literę należało napisać na początku każdej nazwy? [wielką] Podkreśl te litery.

Ćwiczenie 6

▶▶ Przeczytaj uważnie poniższe zdania. Podkreśl wyrażenia: *za granicę* i *z zagranicy*.

Zob. następny moduł zajęć.

Pisanie z pamięci nazw państw sąsiadujących z Polską

▷▷ Zamknij podręcznik i zeszyt ćwiczeń. Napisz w zeszycie początek zdania: *Polska graniczy z następującymi państwami:...* . Samodzielnie je dokończ. Ile państw zapisałeś?

▷▷ Sprawdź, w ilu wyrazach użyłeś wielkiej litery. Porównaj z wynikiem kolegi.

Kartonikowa wyprawka – poznanie podstawowych informacji na temat największych państw w Europie i odszukiwanie ich na mapie 14A, 15

Dzieci jeszcze raz oglądają mapę na s. 148–149 podręcznika. Można przy okazji sprawdzić, czy uczniowie potrafią pokazywać państwa leżące na przykład na północ od Polski albo na południu Europy, czy na wschód od Niemiec. Następnie uczniowie wycinają kartoniki z nazwami państw. Planszę i kartoniki można wykorzystywać do następujących zabaw (do wyboru):

1) Uczniowie losują kartonik i czytają informacje zawarte na obu stronach (nazwa państwa, stolicy, mieszkańców, języka). Potem szukają położenia danego państwa na planszy z mapą Europy, odkładają przeczytany kartonik i losują następny.

2) Nauczyciel podaje nazwę państwa, a dzieci szukają odpowiedniego kartonika i położenia danego państwa na swoich mapach. Potem ochotnik podchodzi do dużej mapy Europy, wskazuje dane

państwo na mapie i odczytuje wszystkie informacje z kartonika. Na koniec stara się jak najdokładniej opisać flagę tego państwa. Do następnych państw nauczyciel wybiera kolejnych ochotników.

3) Dzieci bawią się w parach jednym kompletem kartoników schowanych pod kartką (lub gazetą czy chustką). Jeden uczeń losuje kartonik spod kartki i – nie pokazując go koledze z ławki – odczytuje nazwę państwa i nazwę stolicy, a drugi uczeń mówi, jakie informacje są na drugiej stronie kartonika. Jeśli odpowie poprawnie, otrzymuje ten kartonik. Jeśli nie zgadnie, kartonik zachowuje pierwszy uczeń. W następnej kolejce jest zmiana ról.

Tę samą zabawę można powtórzyć z modyfikacją kolejności podawanych informacji – uczeń, który losuje kartonik, odczytuje nazwę narodowości i nazwę języka używanego w danym kraju, a drugi uczeń podaje nazwę państwa i/lub nazwę jego stolicy.

4) Dzieci układają kartoniki z nazwami państw w kolejności alfabetycznej i odczytują kolejne nazwy. (Można też układać w kolejności alfabetycznej nazwy stolic).

5) Zabawa w bingo. Dzieci wybierają 16 kartoników i układają z nich kwadrat 4×4 (flagami do góry). Następnie nauczyciel losuje kartoniki i podaje nazwy państw albo stolic. Uczniowie, którzy mają wymienione kartoniki w swoim zestawie, odwracają je. Uczeń, który pierwszy odwrócił cały rząd lub kolumnę, lub przekątną, krzyczy: „bingo!". Zabawę można przeprowadzać kilkakrotnie.

Kartoniki te przydadzą się też później, a nawet mogą stanowić propozycje zabawy na wakacje. Zob. ostatni moduł zajęć „Jak bezpiecznie spędzić wakacje?".

P2 **Podręcznik, s. 150–151**

Mapa świata i pytania 7–10

►► Ile oceanów jest na kuli ziemskiej? Z jakim oceanem sąsiaduje Europa?

►► Odczytaj nazwy mórz podane na mapie.

►► Wskaż na mapie kontynenty: Europę, Azję, Afrykę, Amerykę Północną, Amerykę Południową, Australię (z Oceanią), Antarktydę.

►► Wymień nazwy państw w Ameryce Północnej. Odczytaj nazwy państw na pozostałych kontynentach.

Nauczyciel zwraca uwagę, że wśród największych 20 państw świata znalazło się państwo europejskie Rosja, które zajmuje część kontynentu europejskiego i dużą część Azji. Dania, do której należy Grenlandia, też jest państwem europejskim, ale w Europie zajmuje nieduży obszar w porównaniu z innymi krajami, i nie znalazła się w zestawie największych państw naszego kontynentu.

►► Które państwa azjatyckie sąsiadują z Rosją?

Kartonikowa wyprawka – poznanie podstawowych informacji na temat największych państw na świecie i odszukiwanie ich na mapie 14B, 16

Podobne zabawy jak z państwami Europy można przeprowadzić z mapą świata, na której zaznaczono 20 największych państw, oraz z kartonikami z wyprawki.

Korzystając z kartoników, dzieci (oprócz wspomnianych poprzednio zabaw) mogą też odszukać państwa, w których przynajmniej jednym z języków urzędowych jest język angielski (podobnie: hiszpański, portugalski, arabski). Wśród odszukiwanych państw powinny się też znaleźć odpowiednie państwa europejskie.

Warto też zwrócić uwagę dzieci na to, że na mapach zaznaczono państwa zajmujące największe terytoria. Gdybyśmy brali pod uwagę nie wielkość terytorium, a na przykład liczbę ludności albo zamożność krajów, to zestaw państw wyglądałby nieco inaczej.

Zabawy, których nie zdołamy przeprowadzić na zajęciach, można wykorzystać w wolnym czasie, podczas zielonej szkoły albo pod koniec roku, gdy już wszystkie tematy z podręcznika zostaną omówione.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 75**

Ćwiczenie 7

▸▸ Napisz nazwy kontynentów obok właściwych kółek. Podpowiedzi szukaj w wycinance. D

Dodatkowo dzieci mogą podkreślić nazwy kontynentów w tekście z wycinanki.

Ćwiczenie 8

▸▸ Wklej na powyższej mapie nazwy oceanów (możesz skorzystać z mapy w podręczniku na stronach 150–151).

Opowiadanie T. Janssona „Tata Muminka i morze" (fragment) ➲ 322

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – C16 Czech, N8 Niemiec, R3 Rosjanin, Z2 zagranica, Z3 za granicą ➲ 6

P2 **Konkurs w odszukiwaniu państw na mapie**

Dzieci pracują w parach. Układają na ławkach podręczniki z obiema mapami (Europy i świata) i przygotowują jeden komplet 40 kartoników. Na znak dany przez nauczyciela układają kartoniki na mapach. Ta para, która pierwsza ułoży wszystkie kartoniki, wygrywa konkurs.

Konkurs można zorganizować innego dnia. Warto przedtem zapowiedzieć dzieciom, że taki konkurs się odbędzie, aby zmobilizować uczniów do przygotowania się.

XXXII-4 Jak bezpiecznie spędzić wakacje?

Materiały: P2 s. 152–157 Z4 s. 76–77, s. 87–88 plansze: „Pierwsza pomoc: zranienia i inne wypadki", „Pierwsza pomoc: układanie w bezpiecznej pozycji" Pol. 2.8, Pol. 2.9 ▪ słówka polskie i angielskie Pol. 1.112-Pol. 1.113 ▪ poznaj świat – pytania Pol. 1.115-Pol. 1.116 słowniczek ▪ E. Kozyra-Pawlak „Podróżni" ▪ kartki

Wiersz E. Kozyry-Pawlak „Podróżni"

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania", klasa druga, s. 108. ➲ 7

▷▷ Dlaczego wypoczynek nad wodą jest tak popularny?

▷▷ Jak można spędzać czas nad wodą?

▷▷ Jakie inne miejsca wypoczynku wymieniono w wierszu? [wieś, góry]

▷▷ Co ma w bagażu większość podróżujących na wakacje? Co można znaleźć w bagażu powracających z wakacji? Jakie inne rzeczy można przywieźć z wakacji?

P2 **Podręcznik, s. 152–153**

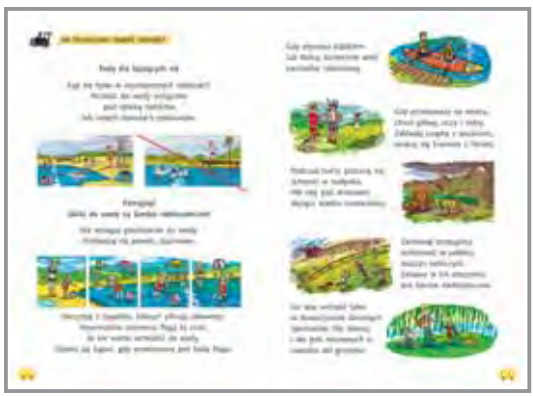

Ilustracje i teksty

Uczniowie odczytują głośno kolejne rady i oglądają obrazki. Po każdej odczytanej radzie nauczyciel aranżuje krótką rozmowę (dyskusję).

▸▸ Wytłumacz, dlaczego przekreślono drugi obrazek.

▸▸ Jak myślisz, dlaczego nawet w przypadku kąpieli w płytkiej wodzie potrzebna jest obecność osoby dorosłej?

▸▸ Dlaczego nie wolno gwałtownie wbiegać do wody?

▸▸ W jaki sposób stopniowo ochłodziły się osoby przedstawione na obrazkach? Zademonstruj, jak ty byś to robił.

i Rozgrzane naczynia krwionośne w zetknięciu z zimną wodą gwałtownie się kurczą, co może spowodować utratę przytomności, a nawet udar lub zawał serca. Omdlenie w wodzie, nawet płytkiej, grozi utonięciem.

▸▸ Jak rozpoznać, że plaża jest strzeżona przez ratownika? Jaki kolor flagi oznacza, że można korzystać z kąpieli?

▸▸ Co należy zrobić, aby bezpiecznie przeczekać burzę na otwartej przestrzeni [przykucnąć w oddaleniu od zbiorników wodnych, wysokich drzew i obiektów, najlepiej w nisko położonym terenie; odejść od metalowych urządzeń, przedmiotów]

Należy podkreślić, że w miarę możliwości staramy się przeczekać burzę w budynku.

▸▸ Jakie rady należy przekazać osobom wybierającym się w góry (do lasu, na wieś)?

▸▸ Jaką postawę należy przyjąć w przypadku spotkania z agresywnie zachowującym się psem? [osłonięć rękami twarz, uszy i szyję]

Ponowne omówienie rad i ostrzeżeń wakacyjnych ⊙ Pol. 2.8, Pol. 2.9

Nauczyciel z uczniami jeszcze raz omawia wszystkie rady. Aby to uatrakcyjnić (i ułatwić) można wybrać ochotnika – dziecko, które na przykład wkrótce wyjeżdża nad morze. Pozostałe dzieci zwracają się bezpośrednio do niego i formułują konkretne rady.

Ponadto ponownie należy przypomnieć dzieciom zasady udzielania pierwszej pomocy.

Z4 **Zeszyt ćwiczeń, s. 76–77**

Ćwiczenie 1

▸▸ Ułóż zdania z rozsypanek wyrazowych.

Ćwiczenie 2

▸▸ Przeczytaj objaśnienia znaków i dokładnie obejrzyj obrazki. Dopasuj znaki do objaśnień. Kto pracuje w punkcie medycznym? W jakich sytuacjach można szukać pomocy w punkcie medycznym?

▸▸ Co narysowano na znaku *Plaża strzeżona*? Kto strzeże bezpieczeństwa na plaży?

Ćwiczenie 3

▸▸ Zaznacz te zajęcia, które planujesz na lato.

Praca ze słowniczkiem ortograficznym – N3 niebezpiecznie, O16 ostrożnie, W3 ważny, Z4 założyć ➲ 6

Z4 **Zeszyt ćwiczeń s. 87–88 (ćwiczenia ortograficzne)** ➲ 6

Ćwiczenie F1

▸▸ Odszukaj na rysunku jak najwięcej przedmiotów, które w nazwie mają literę *u*. Zapisz niektóre z nich w liniaturze.

Ćwiczenie F2

▸▸ Przeczytaj zdania i rozszyfruj imiona dzieci.

Ćwiczenie F3

▸▸ Napisz kilka wyrazów z tej samej rodziny.

Ćwiczenie F4

▶▶ Rozwiąż krzyżówkę i uzupełnij hasło. [wakacje]

Rozmowa o wypełnionych słowniczkach ortograficznych

Dzieci powinny mieć już całkowicie uzupełnione swoje słowniczki ortograficzne. Nauczycie przegląda całoroczną prace dzieci, ocenia – choćby słownie – staranność zapisu, poprawność, określa czas na uzupełnienie braków – tu można poprosić o pomoc i wskazanie brakujących wyrazów te dzieci, które mają uzupełniony materiał. Taki zabieg uczy współdziałania, pomocy koleżeńskiej.

P2 **Podręcznik, s. 154–157**

To strony powtórkowe i utrwalające. Czytamy, powtarzamy i analizujemy. Nauczyciel może poprosić o podanie dodatkowych przykładów, powtórzenie z pamięci ważnych fragmentów, staranne przepisanie ważnych informacji do zeszytu.

Na podstawie wyrazów podanych na s. 157 można przeprowadzić dyktando (umówione po czasie poświęconym na utrwalenie materiału). Po napisaniu dzieci mogą wykonać samokontrolę, sprawdzając poprawność zapisu z podręcznikiem. Może to być dyktando wyrazowe – prostsze do samodzielnego sprawdzenia.

Można też wyrazy ze s. 157 wykorzystać w ramach konkursu ortograficznego indywidualnego lub w grupach polegającego na zapisaniu jak największej liczby zapamiętanych wyrazów (np. z *u*) w podanym czasie. Oczywiście przedtem należy poświęcić czas na zapoznanie się z wyrazami z tej strony podręcznika, utrwalenie i zapamiętanie ich pisowni.

Z podanymi wyrazami można też układać zdania, zagadki, rebusy, ilustrować wybrane – ortogramy. Z efektów takiej pracy można urządzić wystawkę.

Utrwalenie znajomości wyrazów w języku angielskim przydatnych w podróży ⊙ Pol. 1.112, Pol. 1.113

Powtarzamy konkurs z zajęć „Jak podróżujemy?". Tym razem możemy podzielić dzieci na grupy kilkuosobowe.

Zabawa w wyszukiwanie informacji na temat państw Europy i świata – praca z kartonikami z wyprawki i mapami z podręcznika ⊙ Pol. 1.115-Pol. 1.116

Nauczyciel drukuje z płyty pytania. Są tam dwa zestawy pytań – pierwszy dotyczy Europy, a drugi – świata. Na każde z pytań można odpowiedzieć, korzystając z mapy albo odszukując odpowiedni kartonik z nazwą państwa.

Dzieci pracują w parach albo w zespołach czteroosobowych. Każdej parze można dać inny zestaw pytań. Po odszukaniu odpowiedzi grupy czytają pytania, nad którymi pracowały, i prezentują odpowiedzi zanotowane na kartkach. Wygrywa ta grupa, która odpowiedziała poprawnie na najwięcej pytań.

Kartoniki z wycinanek nr 14–16 uczniowie mogą zapakować do foliowych woreczków i zabrać na wakacje, aby pobawić się w odszukiwanie informacji z rodzicami lub z innymi dziećmi. Do woreczków można dodać zestaw pytań do map.

Poniżej podano zestaw tematów okolicznościowych. Część z nich znalazła się w podręczniku i zeszytach ćwiczeń jako bloki tematyczne. Tu podajemy propozycje do pozostałych tematów.

Dzień Nauczyciela

14 października

Materiały: Cz. Janczarski „Życzenia dla naszej Pani” ➲ 324 ▪ ankieta ⊙ Pol. 1.117 ▪ instrukcja wykonania kwiatów ⊙ Pol. 1.118 T. Kubiak „Piosenka o naszej Pani” ▪ blok techniczny, kartki w 3 linie, papier kolorowy

Rozmowa z uczniami na temat pracy nauczycieli

▷▷ Czym się zajmują nauczyciele? Jakie czynności wykonują podczas pracy? Czego potrzebują nauczyciele do swojej pracy?

▷▷ Gdybyś był konstruktorem cudownych maszyn, jaką maszynę skonstruowałbyś dla nauczyciela?

▷▷ Czego można życzyć nauczycielom w dniu ich święta?

Wiersz Cz. Janczarskiego „Życzenia dla naszej Pani” ➲ 324

Tworzenie laurki dla nauczyciela ⊙ Pol. 1.118

Dzieci układają życzenia na laurkę. Nauczyciel zapisuje je na tablicy, a potem uczniowie przepisują je na kartkach w linie. Po sprawdzeniu przez nauczyciela uczniowie mogą przepisać lub wkleić życzenia na przygotowane laurki. Dzieci mogą też przygotować papierowe kwiaty.

Wiersz T. Kubiaka „Piosenka o naszej Pani”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 28. ➲ 7

▷▷ Jaka jest pani opisana w wierszu? Opowiedz, o czym pani chętnie mówi swoim uczniom. W jaki sposób pomaga im zrozumieć świat? Dlaczego dzieci lubią swoją panią?

„Jaki jest mój nauczyciel?” – ankieta ⊙ Pol. 1.117

Uczniowie mogą przeprowadzić ankietę z nauczycielami w szkole. Można dzieciom rozdać wydrukowane formularze albo zaproponować samodzielne przygotowanie ankiety.

Przygotowania do składania życzeń nauczycielom

Dzieci przygotowują się do składania życzeń, pracując w parach. Najpierw jeden uczeń składa życzenia, drugi słucha i obserwuje zachowanie kolegi. Potem podpowiada, co można poprawić (np. mów wolniej, stań prosto itp.). Później następuje zamiana ról.

Wszystkich Świętych

1 listopada

Materiały: A. Onichimowska „Arbuzy” ➲ 324 ▪ H. Bechlerowa „Święto Zmarłych” ➲ 324

Pogadanka na temat dnia 1 listopada

▷▷ O kim należy pamiętać tego dnia? Kogo wspominają wtedy twoi bliscy?

▷▷ O kim ty pamiętasz? Dlaczego? Jakie miejsca odwiedza się tego dnia? [cmentarze, pomniki]

▷▷ Co robimy na cmentarzu tego dnia? [odwiedzamy groby, modlimy się, spotykamy z rodziną i znajomymi, odwiedzamy opuszczone groby i zapalamy na nich znicze, odczytujemy napisy na grobach, oglądamy nagrobne fotografie, spacerujemy, zamyślamy się]

▷▷ Jak należy zachowywać się na cmentarzu?

Wiersz H. Bechlerowej „Święto Zmarłych” ➲ 324

▷▷ Jak wygląda cmentarz w dniu 1 listopada? Czym są *płomyki złote*?

▷▷ Po co ludzie przychodzą na cmentarz?

Tekst A. Onichimowskiej „Arbuzy” ➲ 324

▷▷ Co sądzisz o tym opowiadaniu? Jakie wzbudziło w tobie emocje?

▷▷ Co powiesz bohaterom tej historii lub osobom w podobnej sytuacji?

Narodowe Święto Niepodległości

11 listopada

Temat w podręczniku i zeszycie ćwiczeń, *IX Listopadowe święto* ➲ 85

Mikołajki

6 grudnia

Temat w podręczniku i zeszycie ćwiczeń, *XIV-1 Jak rozpoznać Świętego Mikołaja?* ➲ 117

Wigilia, Boże Narodzenie

24–26 grudnia

Tematy w podręczniku i zeszycie ćwiczeń, *XIV Świąteczny grudzień* ➲ 117

Nowy Rok, Święto Trzech Króli

1 stycznia i 6 stycznia

Temat w podręczniku i zeszycie ćwiczeń, *XV-1 Do czego służy kalendarz?* ➲ 136

Dzień Babci, Dzień Dziadka

21–22 stycznia

Materiały: kartki z ornamentami i liniaturą ◎ Pol. 1.119 B. Pierga „Dziadek” ▪ W. Chotomska „Wiersz dla babci” ▪ fotografie babci i/lub dziadka, kartki w 3 linie, blok rysunkowy

Tekst W. Chotomskiej „Wiersz dla babci”

Wiersz można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 52. ➲ 7

▷▷ Do kogo zwraca się osoba mówiąca w wierszu? O czym chce powiedzieć swojej babci? Jak według tej osoby powinny zachowywać się wnuczęta? Ilu rad udziela babci osoba w wierszu? Wybierz tę, która najbardziej ci się podoba.

▷▷ Jak jeszcze mogą zachować się wnuczęta, co mogą zrobić, by sprawić babci przyjemność?

Tworzenie kartki/laurki dla babci i dziadka ⊙ Pol. 1.119

Dzieci samodzielnie lub z pomocą nauczyciela zapisują swoje życzenia w zeszytach. Nauczyciel dokonuje korekty. Dzieci przepisują życzenia na ładnych kartkach, wklejają je do laurek i ozdabiają. Można wydrukować z płyty CD kartki z ramką, miejscem na portret i liniaturą poniżej. Po starannym napisaniu zdań i wykonaniu własnoręcznie portretów uczniowie ozdobią ramki. Taka kartka będzie prezentem dla dziadków lub może stanowić dekorację klasy.

Przygotowanie do przeprowadzenia wywiadu z babcią i z dziadkiem

▷▷ O co chciałbyś zapytać babcię/dziadka?

Nauczyciel zbiera propozycje dzieci i zapisuje je na tablicy.

▷▷ Jak należy zwrócić się do osoby, z którą chce się przeprowadzić wywiad? [Należy poprosić: *Babciu, dziadku czy zechcesz ze mną porozmawiać? Chciałbym ci zadać kilka pytań. Kiedy będziesz mieć czas?* Można też zwrócić się mniej oficjalnie, np. *Babciu, czy możemy się tak pobawić, że ja będę dziennikarzem, a ty mi udzielisz wywiadu niby do gazety? Będę ci zadawał pytania i spisywał twoje odpowiedzi. Kiedy będziesz mieć czas?*]

▷▷ Co należy powiedzieć na końcu? [*Dziękuję za udzielenie wywiadu, za rozmowę* itp.]

Wiersz B. Piergi „Dziadek”

Tekst można znaleźć w książce „Wiersze i opowiadania”, klasa 2, na s. 54. ➲ 7

▷▷ O kim mówi osoba w wierszu? Co w tym dziadku jest zwykłego, a co – niezwykłego? [zwykłe – układa puzzle, opowiada bajki i historie o smokach, jest łasuchem; niezwykłe – układa wiersze, ma klucze do snów (spytajmy dzieci, co to znaczy), buja w obłokach, ma wspaniałe przygody]

▷▷ Czy dziadek opisany w wierszu ma jakieś cechy lub upodobania takie same jak twój dziadek lub twoja babcia?

Moja babcia… Mój dziadek… – uzupełnianie zdań

Dzieci, siedząc kręgiem, prezentują przyniesione fotografie i budują dwa, trzy zdania rozpoczynające się od:

Moja babcia/Mój dziadek ma na imię… Lubię z babcią/dziadkiem… Kiedy byłem mały…

Zwracamy uwagę na to, aby dzieci unikały powtórzeń. Następnie uczniowie piszą te zdania w zeszycie.

Wielkanoc

Temat w podręczniku i zeszycie ćwiczeń, *XXIII Wiosenne święta* ➲ 200

Święto Pracy, Święto Narodowe Trzeciego Maja

1–3 maja

Temat w podręczniku i zeszycie ćwiczeń, *XXVIII Majowe święta* ➲ 244

Dzień Matki, Dzień Ojca

26 maja, 23 czerwca

Temat w podręczniku i zeszycie ćwiczeń, *XXX-2 Życzenia dla mamy i taty* ➲ 260

SPIS MATERIAŁÓW Z PŁYTY

POL.1. Materiały

POL 1.1. Czytam i piszę. Sprzątanie
POL 1.2. Czytam i piszę. Książka – rodzaje_1
POL 1.3. Czytam i piszę. Książka – rodzaje_2
POL 1.4. Czytam i piszę. Książka – rodzaje_3
POL 1.5. Czytam i piszę. Książka – rodzaje_4
POL 1.6. Czytam i piszę. Książka – rodzaje_5
POL 1.7. Czytam i piszę. Tytuły książek
POL 1.8. Czytam i piszę. Książka – osoby_1
POL 1.9. Czytam i piszę. Książka – osoby_2
POL 1.10. Czytam i piszę. Rodziny wyrazów_1
POL 1.11. Czytam i piszę. Rodziny wyrazów_2
POL 1.12. Czytam i piszę. Rodziny wyrazów_3
POL 1.13. Czytam i piszę. Nazwy zwierząt i roślin_1
POL 1.14. Czytam i piszę. Nazwy zwierząt i roślin_2
POL 1.15. Czytam i piszę. Nazwy zwierząt i roślin_3
POL 1.16. Czytam i piszę. Miejsce zamieszkania_1
POL 1.17. Czytam i piszę. Miejsce zamieszkania_2
POL 1.18. Czytam i piszę. Miejsce zamieszkania_3
POL 1.19. Czytam i piszę. Miejsce zamieszkania_4
POL 1.20. Czytam i piszę. Miejsce zamieszkania_5
POL 1.21. Czytam i piszę. Miejsce zamieszkania_6
POL 1.22. Czytam i piszę. Adresowanie_1
POL 1.23. Czytam i piszę. Adresowanie_2
POL 1.24. Czytam i piszę. Adresowanie_3
POL 1.25. Czytam i piszę. Nazwy zawodów_1
POL 1.26. Czytam i piszę. Nazwy zawodów_2
POL 1.27. Czytam i piszę. Nazwy zawodów_3
POL 1.28. Czytam i piszę. Nazwy zawodów_4
POL 1.29. Czytam i piszę. Nazwy zawodów_5
POL 1.30. Czytam i piszę. Nazwy zawodów_6
POL 1.31. Czytam i piszę. Nazwy przedmiotów i zwierząt_1
POL 1.32. Czytam i piszę. Nazwy przedmiotów i zwierząt_2
POL 1.33. Czytam i piszę. Nazwy przedmiotów i zwierząt_3
POL 1.34. Czytam i piszę. Archaizmy_1
POL 1.35. Czytam i piszę. Archaizmy_2
POL 1.36. Czytam i piszę. Archaizmy_3
POL 1.37. Czytam i piszę. Wizytówki_1
POL 1.38. Czytam i piszę. Wizytówki_2
POL 1.39. Czytam i piszę. Wizytówki_3
POL 1.40. Czytam i piszę. Tarcze_1
POL 1.41. Czytam i piszę. Tarcze_2
POL 1.42. Czytam i piszę. Herby_1
POL 1.43. Czytam i piszę. Herby_2
POL 1.44. Czytam i piszę. Syrenka
POL 1.45. Czytam i piszę. Wiersz
POL 1.46. Czytam i piszę. Słynne choinki_1
POL 1.47. Czytam i piszę. Słynne choinki_2
POL 1.48. Czytam i piszę. Słynne choinki_3
POL 1.49. Czytam i piszę. Słynne choinki_4
POL 1.50. Czytam i piszę. Słynne choinki_5
POL 1.51. Czytam i piszę. Noworoczne postanowienia
POL 1.52. Czytam i piszę. Przysłowia o Nowym Roku_1
POL 1.53. Czytam i piszę. Przysłowia o Nowym Roku_2
POL 1.54. Czytam i piszę. Niedokończone zdania
POL 1.55. Czytam i piszę. Scenki dramowe
POL 1.56. Czytam i piszę. Rozsypanka wyrazowa
POL 1.57. Czytam i piszę. Historia światła
POL 1.58. Czytam i piszę. Konkury postaci dzieci_1
POL 1.59. Czytam i piszę. Kontury postaci dzieci_2
POL 1.60. Czytam i piszę. Liczebniki porządkowe_1
POL 1.61. Czytam i piszę. Liczebniki porządkowe_2
POL 1.62. Czytam i piszę. Liczebniki porządkowe_3
POL 1.63. Czytam i piszę. Zasady zachowania
POL 1.64. Czytam i piszę. Idziemy do teatru
POL 1.65. Czytam i piszę. Rebusy_1
POL 1.66. Czytam i piszę. Rebusy_2
POL 1.67. Czytam i piszę. Rebusy_3
POL 1.68. Czytam i piszę. Rebusy_4
POL 1.69. Czytam i piszę. Rebusy_5
POL 1.70. Czytam i piszę. Rebusy_6
POL 1.71. Czytam i piszę. Rebusy_7
POL 1.72. Czytam i piszę. Rebusy_8
POL 1.73. Czytam i piszę. Rebusy_9
POL 1.74. Czytam i piszę. Rebusy_10
POL 1.75. Czytam i piszę. Nazwy zwierząt
POL 1.76. Czytam i piszę. Nuty
POL 1.77. Czytam i piszę. Łamigłówka
POL 1.78. Czytam i piszę. Nazwy części ciała
POL 1.79. Czytam i piszę. Zadania grupowe_1
POL 1.80. Czytam i piszę. Zadania grupowe_2
POL 1.81. Czytam i piszę. Zadania grupowe_3
POL 1.82. Czytam i piszę. Zadania grupowe_4
POL 1.83. Czytam i piszę. Zadania grupowe_5

POL 1.84. Czytam i piszę. Zadania grupowe_6
POL 1.85. Czytam i piszę. Dłoń
POL 1.86. Czytam i piszę. Niebezpieczeństwa
POL 1.87. Czytam i piszę. Następstwo czasowe_1
POL 1.88. Czytam i piszę. Następstwo czasowe_2
POL 1.89. Czytam i piszę. Łamigłówka
POL 1.90. Czytam i piszę. Pytania_1
POL 1.91. Czytam i piszę. Pytania_2
POL 1.92. Czytam i piszę. Spirale_1
POL 1.93. Czytam i piszę. Spirale_2
POL 1.94. Czytam i piszę. Test
POL 1.95. Czytam i piszę. Zjawiska atmosferyczne_1
POL 1.96. Czytam i piszę. Zjawiska atmosferyczne_2
POL 1.97. Czytam i piszę. Co zrobiły kropelki_1
POL 1.98. Czytam i piszę. Co zrobiły kropelki_2
POL 1.99. Czytam i piszę. Co zrobiły kropelki_3
POL 1.100. Czytam i piszę. Archeloogia_1
POL 1.101. Czytam i piszę. Archeloogia_2
POL 1.102. Czytam i piszę. Archeloogia_3
POL 1.103. Czytam i piszę. Nazwy znalezisk
POL 1.104. Czytam i piszę. Kwiaty_1
POL 1.105. Czytam i piszę. Kwiaty_2
POL 1.106. Czytam i piszę. Prawa i obowiązki_1
POL 1.107. Czytam i piszę. Prawa i obowiązki_2
POL 1.108. Czytam i piszę. Rebus
POL 1.109. Czytam i piszę. Znaki patrolowe_1
POL 1.110. Czytam i piszę. Znaki patrolowe_2
POL 1.111. Czytam i piszę. Schematy do szyfrowania
POL 1.112. Czytam i piszę. Słówka polskie i angielskie_1
POL 1.113. Czytam i piszę. Słówka polskie i angielskie_2
POL 1.114. Czytam i piszę. Zaszyfrowane wyrazy
POL 1.115. Czytam i piszę. Poznaj świat_1
POL 1.116. Czytam i piszę. Poznaj świat_2
POL 1.117. Czytam i piszę. Ankieta
POL 1.118. Czytam i piszę. Kwiatek
POL 1.119. Czytam i piszę. Kartka z ornamentami

POL.2. Plakaty

POL 2.1. Mapa Polski
POL 2.2. Państwa Europy
POL 2.3. Na straży przyrody
POL 2.4. Opady i osady
POL 2.5. Muzyka Fryderyka
POL 2.6. Gwiazdozbiory
POL 2.7. Wokół Słońca
POL 2.8. Pierwsza pomoc: układanie w pozycji bocznej
POL 2.9. Pierwsza pomoc: zranienia i inne wypadki
POL 2.10. Rady na majowe wyprawy

AKT. Utwory w interpretacjach aktorskich

AKT.1. J. Brzechwa, *Tydzień*, czyta Małgorzata Brajner
AKT.2. J. Brzechwa, *Skarżypyta*, czyta Wioleta Karpowicz
AKT.3. W. Chotomska, *Kokoszki*, czyta Małgorzata Brajner
AKT.4. G. Kasdepke, *O liście, który zabłądził*, czyta Jacek Labijak
AKT.5. W. Badalska, *Legenda o warszawskim Bazyliszku*, czyta Małgorzata Brajner
AKT.6. J. Porazińska, *O dwunastu miesiącach*, czyta Jacek Labijak
AKT.7. L. Tołstoj, *Straszny zwierz*, czyta Jacek Labijak
AKT.8. E. Skarżyńska, *Teatr*, czyta Wioleta Karpowicz
AKT.9. C. Janczarski, *Żelazowa Wola*, czyta Wioleta Karpowicz
AKT.10. J. Brzechwa, *Katar*, czyta Małgorzata Brajner
AKT.11. J. Kulmowa, *Wiosenny wietrzyk*, czyta Małgorzata Brajner
AKT.12. D. Wawiłow, *Jak wygląda wiatr*, czyta Wioleta Karpowicz
AKT.13. J. Adamczewski, *O pierścieniu księżnej Kingi*, czyta Jacek Labijak
AKT.14. N. Usenko, *Majówka*, czyta Wioleta Karpowicz
AKT.15. B. Lewandowska, *My i dorośli*, czyta Małgorzata Brajner

PIO. Nasze piosenki

PIO.1A. *Zagram dzieciom*, sł. D. Gellner, muz. B. Kolago
PIO.1B. *Zagram dzieciom*, wersja instrumentalna
PIO.2A. *Podajmy sobie ręce*, sł. D. Gellner, muz. K. Kwiatkowska
PIO.2B. *Podajmy sobie ręce*, wersja instrumentalna
PIO.3A. *Walczyk o książce*, sł. M. Jucewicz, muz. I. Zakościelna
PIO.3B. *Walczyk o książce*, wersja instrumentalna
PIO.4A. *Słowa dla naszej Pani*, sł. C. Janczarski, muz. J. Kruszewski
PIO.4B. *Słowa dla naszej Pani*, wersja instrumentalna
PIO.5A. *Owocowy blues*, sł. E. Stadtmüller, muz. A. Miś
PIO.5B. *Owocowy blues*, wersja instrumentalna
PIO.6A. *Deszczowa piosenka*, sł. E. Stadtmüller, muz. A. Miś
PIO.6B. *Deszczowa piosenka*, wersja instrumentalna
PIO.7A. *Dzwonki Mikołaja*, sł. M. Jucewicz, muz. I. Zakościelna
PIO.7B. *Dzwonki Mikołaja*, wersja instrumentalna
PIO.8A. *Srebrne kolczyki*, sł. K. Wodnicka, muz. E. Pałłasz

PIO.8B. *Srebrne kolczyki*, wersja instrumentalna

PIO.9A. *Biały walczyk*, sł. M. Kownacka, muz. F. Leszczyńska

PIO.9B. *Biały walczyk*, wersja instrumentalna

PIO.10A. *Kraina bajek*, sł. H.A. Cenarska, muz. A. Nowak

PIO.10B. *Kraina bajek*, wersja instrumentalna

PIO.11A. *Polka-fasolka*, sł. S. Karaszewski, muz. K. Kwiatkowska

PIO.11B. *Polka-fasolka*, wersja instrumentalna

PIO.12A. *Płynie Wisła, płynie*, sł. E. Wasilewski, muz. K. Hofman

PIO.12B. *Płynie Wisła, płynie*, wersja instrumentalna

PIO.13A. *Przybyli ułani*, sł. F. Gwiżdż, melodia ludowa

PIO.13B. *Przybyli ułani*, wersja instrumentalna

PIO.14A. *Tango dla taty i mamy*, sł. D. Gellner, muz. A. Skorupka

PIO.14B. *Tango dla taty i mamy*, wersja instrumentalna

PIO.15A. *Na majówkę, na wędrówkę*, sł. W. Chotomska, muz. A. Zygierewicz

PIO.15B. *Na majówkę, na wędrówkę*, wersja instrumentalna

UTW. Album muzyczny

UTW.1. L.C. Daquin, *Kukułka*

UTW.2. C. Saint-Saëns, *Akwarium*

UTW.3. N. Rimski-Korsakow, *Lot trzmiela*

UTW.4. F. Chopin, *Życzenie F.*

UTW.5. Chopin, *Polonez B-dur*

UTW.6. F. Chopin, *Preludium Des-dur* (Deszczowe)

UTW.7. F. Chopin, *Kontredans Ges-dur*

UTW.8. F. Chopin, *Mazurek B-dur* op. 7 nr 1

UTW.9. L. van Beethoven, *Dla Elizy*

UTW.10. P. Czajkowski, *Walc kwiatów*

UTW.11. Krakowiak w wykonaniu Zespołu Pieśni i Tańca „Nowa Huta" z Nowohuckiego Centrum Kultury w Krakowie

UTW.12. G. Wolk, *Jbail*

UTW.13. *Mazurek Dąbrowskiego*, sł. J. Wybicki, melodia ludowa

UTW.14. *Oda do radości*, sł. F. Schiller, przekł. K.I. Gałczyński, muz. L. van Beethoven

SPIS ELEMENTÓW KARTONIKOWEJ WYPRAWKI

Plan lekcji ➲ s. 40

Dialog i alfabet ➲ s. 43, 48

Litery alfabetu ➲ s. 48

4 **Książeczka „Łąka pełna literek”** ➲ s. 68

5 **Książeczka „Łąka pełna literek” (cd.)** ➲ s. 68

6 **Drzewa, ich liście i owoce** ➲ s. 73

7 **Drzewa, ich liście i owoce (cd.)** ➲ s. 73

8 **Mapa Polski** ➲ s. 90

9 **Koperta** ➲ s. 93

10 **Szopka** ➲ s. 128

11**Postacie do szopki** ➲ s. 128

12 **Postacie do bajki „Kopciuszek”** ➲ s. 161

13 **Kwiaty i ptaki** ➲ s. 207

14A i 14B **Mapa Europy, mapa świata** ➲ s. 280–282

15 **Kraje Europy, ich flagi, stolice, mieszkańcy i język** ➲ s. 281

16 **Kraje świata, ich flagi, stolice, mieszkańcy i język** ➲ s. 282

TEKSTY DO CZYTANIA DZIECIOM

Elżbieta Pałasz

To przecież bardzo ważna sprawa!

Na technice dzisiaj dużo się dzieje. Klasa druga C robi plakat na akcję „Sprzątanie świata”.

– Gdzie są moje nożyczki? Kładłam je tutaj i ich nie ma! – krzyczy rozzłoszczona Julka.

Rozrzuca papierki, strąca piórnik. O, są. Julka wycina chmurki z białego papieru.

Bartek temperuje kredki. W środku temperówki gromadzą się kolorowe paproszki. Chłopiec natychmiast posypuje nimi Adasia. Kolega odwdzięcza się tym samym. Cali w posypce z kredek zabierają się do swojej pracy. Ich zadaniem jest rysowanie drzew i kwiatów.

Antek wycina literki. Wysunął język z przejęcia. Papierki spadają na podłogę, ale to nic. Najważniejsze, żeby literki równo wyszły. Powstanie hasło: „Sprzątanie świata – weź udział i Ty!”.

Michaś rozkłada farby w słoiczkach. Na ławce postawił już pędzelki, wodę w kubeczku i kawałki papierowego ręcznika. Można zaczynać. Michaś maluje planetę Ziemię. Oj, trochę się rozlało. Zawsze tak jest, kiedy dzieci malują. Jedno szturchnięcie i kubek z wodą się przewraca.

– Chodźcie zobaczyć, jak Patrycja narysowała zwierzęta!

Cała klasa się tłoczy, by podziwiać rysunek klasowej artystki. Karolina rozdeptuje kredkę pastelową i zalewa się łzami.

– Przyniosę ci jutro taką samą – obiecuje Patrycji.

Bliźniaki Marek i Oliwka robią razem tło. Niebieską farbą i szerokimi pędzlami malują niebo. Naklei się na nie chmurki, drzewa, zwierzęta, planetę, litery. Teraz siostra i brat robią przerwę i jedzą kanapki. Oj, kawałek odpadł, i to ten z ulubionym serem. Trudno, jest jeszcze jabłko.

Wreszcie praca gotowa: wspaniały, kolorowy plakat o akcji „Sprzątanie świata”. To przecież bardzo ważna sprawa!

Zadowoleni i dumni uczniowie klasy drugiej C pakują plecaki i ustawiają się do wyjścia. Ale pani wcale nie otwiera drzwi, nie uśmiecha się do nich, nic nie mówi. Czyżby plakat się nie spodobał? A przecież tak się starali!

Dzieci odwracają się, by spojrzeć na plakat. I dopiero teraz widzą to, co pani: plamy po farbkach, papierki, ścinki z temperowania kredek, rozdeptane pastele, pokruszone kanapki. Zawstydzone wróciły, by posprzątać. A pani napisała na tablicy: Sprzątanie świata zacznij od własnego zakątka!

Pytania do tekstu

- ▸▸ Z jakiej okazji dzieci przygotowywały plakat?
- ▸▸ Wymień imiona dzieci pracujących nad plakatem.
- ▸▸ Jakie techniki plastyczne stosowali uczniowie?
- ▸▸ Jak zachowywali się podczas pracy?
- ▸▸ Jak wyglądał plakat? Czy dzieci były zadowolone ze swojej pracy?
- ▸▸ Dlaczego pani była niezadowolona?

Małgorzata Szyszko

Odkurzacz

Trochę mam ze słonia,
trochę z węża boa,
biegam po podłodze,
aż turkoczą koła.

Burczę, kicham, dyszę,
syczę, prycham, sapię,
czasem guzik znajdę,
czasem papier złapię.

Ach, jak mnie się boją
kurz i pajęczyna,
kiedy wszystko łykam
z najgroźniejszą miną.

Dziś spostrzegłem muchę:
chciałem za nią biec.
Już... już ją miałem,
nagle – nosem w piec.

Wiersze i opowiadania nie tylko do czytania, wyd. MAC Edukacja, Kielce 2006.

Pytania do tekstu

►► Kto opowiada o sobie w wierszu?

►► Które słowa wskazują, że odkurzacz z wiersza jest żywą istotą?

►► Co wspólnego ma odkurzacz ze słoniem i wężem? Wskaż podobieństwa.

►► Jakie czynności wykonuje ten odkurzacz, a jakie zwykły domowy sprzęt? Porównaj oba urządzenia.

Adam Wajrak

Babie lato i inne pajęcze sztuczki (fragment)

Dzień był gorący, prawie letni. Zadarłem głowę i aż otworzyłem usta z zachwytu. Na tle niebieskości nieba błyskały srebrne nitki. Zapewne gdybym miał sokoli wzrok, to dostrzegłbym na ich końcach niewielkie pajączki. Te nitki, które nazywamy nitkami babiego lata, to znak, że prawdziwe lato się skończyło, ale nie ma co rozpaczać – jesień w przyrodzie to jest dopiero to!

Młode pająki zaczynają podróż, gdy jest jeszcze ciepło. Zanim to zrobią, budują platformę startową lub wychodzą na wysokie rośliny. Tam odwracają się odwłokiem tak, by owiewało go powietrze, i zaczynają produkować przędzę, którą od razu porywa wiatr. Nić produkują tak długo, aż poczują, że swobodnie je uniesie, wtedy dopiero puszczają się i unoszą w powietrze.

Gdzie lecą? Otóż takim środkiem transportu nie da się sterować i pająki mogą wylądować w zupełnie dziwnych miejscach. – Podróżujące pająki znajdowano nawet na szczytach Himalajów – opowiadała mi doktor Marzena Stańska z Akademii Podlaskiej. Marzena bada pająki, czyli jest arachnologiem.

A. Wajrak, *Przewodnik prawdziwych tropicieli. Jesień*, wyd. Agora SA, Warszawa 2011.

Pytania do tekstu

►► Kiedy pająki rozpoczynają podróżowanie?

►► W jaki sposób wędrują?

►► Dokąd mogą dotrzeć?

słowa i muzyka Jerzy Braun

Płonie ognisko i szumią knieje

Płonie ognisko i szumią knieje,
Drużynowy jest wśród nas,
Opowiada starodawne dzieje,
Bohaterski wskrzesza czas.

O rycerstwie spod kresowych stanic,
O obrońcach naszych polskich granic,
A ponad nami wiatr szumi, wieje
I dębowy huczy las.

Ewa Korulska

Jak powstają legendy?

Dlaczego góra Giewont wygląda jak leżący rycerz? Skąd pod Ojcowem wzięła się skała przypominająca maczugę? Jaki stwór mieszkał w Smoczej Jamie pod Wawelem? Dlaczego biały orzeł jest godłem Polski, a Syrena – herbem Warszawy?

Na takie dziwne pytania odpowiadają legendy. Legenda to opowieść wyjaśniająca zdarzenia, które miały miejsce w bardzo dawnych czasach, tak dawnych, że już nikt ich nie pamięta. Legenda jest baśnią, ale taką baśnią, która kryje w sobie okruch prawdy. Tym okruchem jest najczęściej znane z historii, ale nie do końca zrozumiałe wydarzenie. To, co trudne do wyjaśnienia, najłatwiej wytłumaczyć działaniem sił nadprzyrodzonych.

Dlatego w legendach pojawiają się mówiące zwierzęta i niesamowite stwory: bazyliszek, smok, syrena, złota kaczka. Niektóre legendy opowiadają o czarodziejskim pochodzeniu niezwykłych zjawisk przyrody – skał czy gór o dziwnym kształcie, jezior ukrytych w lasach, źródeł, pieczar, strumieni. Legendy powstały na długo przedtem, zanim ludzie nauczyli się czytać i pisać. Ludzie opowiadali je sobie – dziadek wnukowi, ten swojemu synowi i tak dalej. Każdy z opowiadających dodawał coś od siebie. Dlatego, kiedy legendy zostały spisane, okazało się, że opowieści mówiące o tym samym zdarzeniu różnią się od siebie w szczegółach.

„Pentliczek", nr 49/1996.

Maria Kulis

Robimy jasełka?

Część I

Młodsze klasy co roku w grudniu miały za zadanie zbudować na końcu korytarza szopkę. Były w niej figury Maryi, Józefa, mały Jezus i owce z kartonu. Do starszych klas należało wystawianie jasełek; oglądali je na sali gimnastycznej wszyscy uczniowie. Zawsze był chór aniołów, Herod, trzej królowie i błyszcząca gwiazda betlejemska.

Jednak w tym roku sala gimnastyczna była w remoncie. Więc pierwszy raz w historii szkoły miało nie być jasełek. Klasa II E bardzo się tym przejęła.

– To niemożliwe!

– A jednak!

– I co teraz? – pytali wszyscy tuż po tym, jak pani ogłosiła nowinę. W sali unosił się gwar, wszyscy dyskutowali. Może jednak da się namówić szóstoklasistów?

– Widziałem, jak ten duży Łukasz z szóstej B cieszył się, że nie będzie musiał się uczyć na pamięć roli – powiedział Kuba. – Chyba nie bardzo im się chce…

– Mam pomysł! – wykrzyknął mały Piotrek. Zapadła cisza i każda para oczu skierowała się w jego stronę. Piotrek stanął na krześle i z przejęciem zamachał rękami.

– My zróbmy jasełka! Zamiast szopki. Wykorzystamy te dekoracje, które mamy, a sami odegramy postacie. Przecież zawsze zazdrościliśmy starszym i nie mogliśmy się doczekać, kiedy będziemy mogli udawać diabły.

– Zawsze chciałem być diabłem i mieć czarne widły – ucieszył się Marcin, największy rozrabiaka w klasie. – Tomek i Gabrysia mogliby być moimi pomocnikami.

– Czemu ja? – oburzyła się Gabi. – Ja chcę być Maryją! Mogłabym założyć długą niebieską sukienkę i mieć błękitny welon. Super!

– Wszystkie blondynki będą aniołkami – postanowiła Zosia, wyliczając na palcach, że aniołów w jasełkach zagra siedem. Czarnowłosa Ewcia postanowiła, że będzie królem Baltazarem.

– A co ze scenariuszem? – spytała pani Karolina, uśmiechając się szeroko do swoich uczniów.

– Faktycznie, to jest problem – zgodził się Piotruś i zmarszczył brwi. – Ale poradzimy sobie – postanowił poważnie.

– Właśnie. Widzieliśmy już dużo jasełek, w kościele, w szkole, nawet niektórzy w teatrze. Każdy napisze swoją rolę…

– … i za dwa tygodnie uroczysta premiera! – dokończyła Gabrysia.

Pytania do tekstu

- ▸▸ Co postanowiła klasa II E? Dlaczego?
- ▸▸ Jakie postacie będą w ich jasełkach?
- ▸▸ Co dzieci wykorzystają do dekoracji?
- ▸▸ W jaki sposób uczniowie wybierali role dla siebie?
- ▸▸ Jaką rolę ty chciałbyś zagrać w klasowych jasełkach?
- ▸▸ Co mogło się wydarzyć potem? Jak sądzisz, czy dzieciom z drugiej klasy udało się przygotować przedstawienie?

Część II

W II E kłótni było co niemiara. Kiedy już ustalili wspólnie scenariusz na dwadzieścia minut przedstawienia, trzeba było wybrać kolędy do zaśpiewania przez chór aniołków. Każdy aniołek miał kilka ulubionych, które musiały koniecznie znaleźć się w jasełkach.

– Powinniśmy śpiewać nie tylko kolędy, ale też jakieś piosenki świąteczne – mówiła Gabi.

Jednak czas mieli ograniczony tylko do dużej przerwy. Bo jasełka, jak postanowili, miały być niespodzianką dla wszystkich uczniów.

Los przedstawienia zawisł na włosku, kiedy zachorowała pani Karolina. Musiała leżeć w łóżku. Do klasy II E przyszedł na zastępstwo pan Adam, który prowadził zajęcia z gimnastyki korekcyjnej i nie miał czasu, żeby pomagać po lekcjach w przygotowaniach do jasełek.

– Nie uda się – oświadczyła Ewcia grobowym głosem, kiedy na trzy dni przed premierą zebrali się na przerwie śniadaniowej przy jednym stole.

– Ojej! – wykrzyknęła Gabrysia. – Ale znamy już wszystko na pamięć!

– Nie zbudowaliśmy szopki ani nie mamy kurtyny – martwił się Piotrek. – To są najważniejsze sprawy.

– Mam pomysł – powiedział cicho Marcin. – Ale nie wiem, czy to się uda.

– No, mów – zachęcili go.

– Tak sobie myślę… a może poprosimy rodziców? Pogadamy z panią dyrektor? Żeby pozwoliła nam zostać jutro w szkole do późna. Mój tata przywiezie deski, Ewa powiedziała, że załatwi siano. I będzie ta niespodzianka. I pani się ucieszy, że tak sobie poradziliśmy!

– Eee, komu się chce siedzieć w szkole do późna… – skrzywił się Tomek, ale zakrzyczały go radosne głosy innych dzieci.

W ostatni dzień przed feriami świątecznymi na dużej przerwie zagrały nagle głośno dzwoneczki na końcu korytarza. Kiedy zgromadziła się cała ciekawska gromada, rozsunęła się powoli błękitna kurtyna, a za nią ukazała się wielka szopka, łąka, chór aniołów, Herod, baranki i osiołek z kartonu. Przedstawienie trwało i trwało! – aż wszyscy naśpiewali się kolęd, pośmiali z umorusanych diabełków i najedli pierników, przyniesionych rano przez mamę Kuby…

Pytania do tekstu

- ▸▸ Co dzieci ustaliły najpierw, a co potem?
- ▸▸ Jakie kłopoty miały dzieci z przedstawieniem jasełkowym?
- ▸▸ Do kogo uczniowie zwrócili się po pomoc?
- ▸▸ Jakie dekoracje wykonali do przedstawienia?
- ▸▸ Jakie rekwizyty wykorzystali?
- ▸▸ Jak zakończyła się ich jasełkowa historia?

Astrid Lindgren

Kukułka-Wesołka

– Dłużej już nie wytrzymam – powiedziała nieoczekiwanie mama Gunnara i Gunilli pewnego dnia przed świętami Bożego Narodzenia.

– I ja też już nie – dodał tatuś Gunnara i Gunilli.

Gunnar i Gunilla leżeli w łóżkach w pokoju dziecinnym i usłyszeli wszystko. Wiedzieli, z kim mamusia i tatuś nie mogą już wytrzymać. Nie mogli wytrzymać z Gunnarem i Gunillą. Gunnar i Gunilla leżeli bowiem chorzy już od czterech tygodni. Wcale nie tak okropnie chorzy. W każdym razie na tyle, że musieli leżeć spokojnie i – wołać mamę. Cztery tygodnie to wiele dni i wiele, wiele godzin, i wiele, wiele, wiele minut. A Gunnar i Gunilla prawie co minutę wołali mamusię i prosili, żeby im dała wody lub przeczytała bajkę albo też, żeby im przesłała łóżka, ponieważ nakruszyli w nie sucharków. Dni płynęły strasznie wolno, zdaniem Gunnara i Gunilli, a jeśli nie można było w inny sposób przeszkodzić mamusi, to można było zawsze wołać na całe gardło: „Mamo, która godzina?" – tylko po to, żeby się dowiedzieć, czy przypadkiem nie wybije wkrótce jakaś przyjemna i ożywcza godzina, jak na przykład ta, o której dostawali sok i bułeczkę, lub ta, o której tatuś wracał z banku do domu.

Teraz zaś tatuś powiedział, że i on nie może już dłużej wytrzymać.

– Muszę im kupić zegar – dodał. – I to już jutro. Wówczas przynajmniej nie będą co chwila krzyczeli, która godzina.

Następny dzień był dniem pełnym napięcia dla Gunnara i Gunilli. Było im trudniej niż zwykle uleżeć w łóżkach.

– Ciekaw jestem, jaki zegar dostaniemy – zastanawiał się Gunnar.

– Może budzik – odpowiedziała Gunilla. […]

Gdy tatuś nareszcie wrócił z banku i rozpakował paczkę, którą przyniósł, okazało się, że […] to zegar z kukułką. Tatuś wbił gwóźdź i powiesił zegar na ścianie dziecinnego pokoju. W momencie, gdy zegar zawisł na ścianie, wskazówki wskazywały szóstą. Wówczas – czy widział kto coś podobnego – w zegarze otworzyły się małe drzwiczki, z których wyskoczyła drewniana kukułka. Zakukała donośnie sześć razy, żeby wszyscy wiedzieli, że jest akurat szósta, ani wcześniej, ani później. Potem znikła w głębi zegara, a drzwiczki się zatrzasnęły. Tatuś wytłumaczył dzieciom, na czym polega mechanizm, który sprawia, że drewniana kukułka wychodzi i kuka, i powiedział im, że zegary z kukułką robią w Szwajcarii.

Był to zdaniem Gunnara i Gunilli wspaniały prezent. Jak to przyjemnie leżeć i czekać, aż kukułka wykuka siódmą i ósmą, i dziesiątą, i nie spać jeszcze o dziesiątej, chociaż mama dawno już powiedziała dobranoc i zgasiła lampę. Co prawda nigdy nie było w dziecinnym pokoju zupełnie ciemno, ponieważ tuż za oknem świeciła uliczna latarnia. „Co za szczęście!" – myśleli sobie Gunnar i Gunilla.

O godzinie dziesiątej kukułka wyszła i zakukała dziesięć razy równie starannie jak przedtem.

– Jak myślisz, czy ona zawsze wie, ile razy ma zakukać? – zapytała Gunilla.

– Ech, to przecież zależy od tego mechanizmu, o którym tatuś mówił – objaśnił Gunnar.

W tej samej chwili stało się coś dziwnego! Drzwiczki w zegarze otworzyły się znowu i kukułeczka wyszła ponownie.

– Mechanizm i mechanizm! – odezwała się ze złością. – Istnieje również coś, co się nazywa zmysłem do matematyki. I właśnie ja go mam. Oznacza to, że umiem liczyć. Ot, co!

Gunnar i Gunilla siedzieli wyprostowani w łóżkach i patrzyli szeroko rozwartymi oczyma. Myśleli, że może śnią.

– Ona… ona umie mówić – szepnął w końcu Gunnar.

– Jasne, że umiem mówić! – odezwała się kukułka. – Czy przypuszczałeś, że ja potrafię tylko kukać?

– Nie… – odpowiedział Gunnar z zakłopotaniem. – Ale…

– Jestem bardzo zdolną i dzielną kukułką – mówiła dalej mała drewniana kukułka, po czym sfrunęła i usiadła na poręczy łóżka Gunnara. – Zwiedziłam już taki szmat świata i widziałam tyle, że aż mi się w głowie kręci, gdy sobie o tym pomyślę.

Gunnar i Gunilla coraz szerzej otwierali oczy.

– Czy nie jesteś przymocowana do zegara? – spytała w końcu Gunilla bardzo uprzejmie.

– Oczywiście że nie – zaprzeczyła kukułka pouczającym tonem. – To tylko ludziom tak się zdaje.

W tej samej chwili weszła mama, żeby zobaczyć, dlaczego w pokoju dziecinnym jest jeszcze głośno. Kukułka znikła szybko w głębi zegara, z hukiem zatrzaskując za sobą drzwiczki. Wyskoczyła dopiero w jakiś czas po wyjściu mamusi.

– Ach, dlaczego mamusia nie mogła zobaczyć, że jesteś żywa? – zapytała Gunilla z żalem.

– Jest to tajemnica – objaśniła kukułka. – Jest to tajemnica, którą znać mogą tylko dzieci. Dorośli ludzie i tak by w to nie uwierzyli. Myślą, że wszystkie kukułki w zegarach są zrobione z drewna. Cha, cha, cha! – oni sami są z drewna, ot co! Naprawdę, jak jestem Kukułką-Wesołką!

...Kukułka-Wesołka – to imię dobrze do niej pasowało, przyznali Gunnar i Gunilla. Byli coraz bardziej zadowoleni ze swego nowego zegara.

Kukułka-Wesołka śmigała tam i z powrotem po pokoju, rozmawiając z nimi hałaśliwie.

– Przysięgnijcie, że nigdy nie powiecie nikomu, że jestem żywa – odezwała się znowu. – Bo jeśli to uczynicie, nie powiem już nigdy ani słowa, będę tylko kukała, która godzina. Skoro już o godzinie mowa, to najlepiej będzie, jeżeli teraz pójdziemy spać. Inaczej obawiam się, że zaśpię. Tak trudno mi jest wstać i kukać o trzeciej w nocy. Właściwie to potrzebowałabym budzika – zaświergotała kukułka, znikając za małymi drzwiczkami.

Pytania do tekstu

- Jaki zegar kupił tatuś dzieciom i dlaczego?
- Jak działa zegar z kukułką?
- Co niebywałego zdarzyło się w pokoju Gunnara i Gunilli?
- Jaką tajemnicę miała kukułka?
- Jakie imię nosiła kukułka?

A. Lindgren, *Nils Paluszek i inne opowiadania*, wyd. „Nasza Księgarnia", Warszawa 1998.

Janina Porazińska

Baśń o dwunastu miesiącach

Była w chacie gospodyni. Miała córkę i miała pasierbicę. Pasierbica była dobra, a córka była dokucznica. Pasierbica zawsze miała główkę gładko przyczesaną, liczko umyte, sukienkę, choć biedniutką, ale czystą. Córka była zawsze roztargana, często nieumyta, a jak jej się spódniczka ubłociła, to w takiej szargulicy wciąż chodziła.

Ludzie na pasierbicę mówili: ładniuśka; na córkę mówili: brzydulicha.

Więc macocha pasierbicy strasznie nie lubiła. Tak umyśliła sobie:

„Pozbędę się jej, do lasu wyślę, niech ta gdzie w boru uśmiertnie".

Nadszedł grudzień. Spadły śniegi i przyszedł mróz, a srogie wichury-dujawice po polach pędziły i tumanami śniegu miotały.

Raz, co się nie dzieje...

Woła macocha pasierbicę i mówi:

– Idź mi zarutko w las i nazbieraj fiołków. Jak ich nie nazbierasz, to się tu nie pokazuj, bo cię do izby nie wpuszczę.

Hej, świecie, świecie!... A gdzież tu w tym kopnym śniegu kwiatków szukać! Aż się biedna sierota za główeńkę chwyciła, aż się o ścianę sparła, bo z żałości na nogach ustać nie mogła.

– A kajżeż ja tera skroś zimy fiołki znajdę?

– Szukaj se, kędy chcesz, a ja swojej woli nie odmienię. Abo dziś do wieczora fiołki przyniesiesz, abo się nie pokazuj w chałupie!

Rzuciła sierocie do sieni koszyk i izbę na skobel zawarła[1].

Ha, cóż było robić. Zaodziała się dziewczyna chuściną, na bose nogi wzięła chodaki i poszła w las.

Najciężej było iść otwartym polem, bo wiatr tu hulał, szarpał i w oczy śniegiem ciskał – ale w lesie już było przyciszniej.

Chojary[2] w górze szumiały i krakały wrony, a na jałowcach, jak czerwone płomyki, uwijały się szczygły i gile. Jałowcowe owocki objadały.

Idzie dziewczyna i idzie lasem, a wcale nie rozumie, gdzie tu można fiołki znaleźć. Nawet o wiośnie ich tu nie widziała. Ale że w lesie nie tak dokuczliwie jak w polu – to i brnie od sosny do sosny.

„Pewnie zginę albo z mrozu, albo z głodu, albo od wilków. A może i zajdę kaj do dobrych ludzi?".

A no, tak myśli trójsmutkiem i jedną pociechą i idzie.

Dobry kawał już lasem uszła, aż tu widzi: ogień się pali, a dokoła ognia dwunastu chłopów siedzi.

„A może to zbójcy! Iść tam? Nie iść?".

Ale pośmiałkowała się i ku siedzącym idzie. A jak podeszła bliżej – rozeznała, kto to.

Rzekła dobre słowo – odpowiedzieli jej i pytają:

– Który też z nas najbardziej ci się podoba?

A sierotka śmiało:

– Wszyscyście piękni, boście wszyscy potrzebni.

Spojrzeli bracia po sobie, spodobała im się taka grzeczna mowa. Aż pytają:

– Po coś tu przyszła, dziewczynko?

– Macocha kazała mi fiołków nazbierać, ale kaj ich ta zimą szukać!

– E, nie trapże się, może i znajdziesz.

Usiadł Kwiecień na miejscu Grudnia. Zaraz śnieg zaczął topnieć, aż się porobiły rozcieki, ale te i od razu w grunt wsiąkły. Co bliskie jarzębiny, brzozy i leszczyny pokryły się listkami, zazieleniły się jagodowe, borówkowe krzaczki, a i ptaszęta zaczęły po wiosennemu śpiewać. Z głębi lasu przywiał dech świeży, słońcem nagrzany, kwitnącą czeremchą pachnący.

– Idźże, sierotko, za tę pierwszą sosnę, fiołków poszukaj.

Idzie dziewczyna, patrzy... a tam aż modro od kwiecia!

Przypadła na kolana, rwie, rwie... pół koszyka narwała.

Przykryła je mchem, żeby nie zmarzły. I wróciła do ogniska Kwietniowi podziękować.

– Idźże w spokoju do domu. A jak będziesz znów w potrzebie, przybieżaj tu do nas.

Biegnie sierotka do domu, a nadziwić się nie może i temu, że się tak w oczymgnieniu wiosna zrobiła i fiołki wyrosły, a i temu, że wcale teraz zimna nie czuje. Wiatr tak samo dmie, śnieg tak samo nad ziemią hula, a do niej to jakoś nie dochodzi, właśnie jakby jeno za szybką na świat zimowy patrzyła. A i droga jakoś zrobiła się niedługa. Już i brzeg lasu, już i koniec pola, już i chata, z której rano wyszła.

Usłyszała macocha, że dziewczyna wchodzi do sieni, tak wyszła z izby i woła:

– Jeśli nie masz fiołków, to wynocha!

– Mam, mam, popatrzcie jeno! – woła dziewczynka z radością i stawia koszyk na stole.

Przyskoczyła do koszyka matka i córka.

Odgarniają mech – a tu w izbie zapachniało jak w ogrodzie wiosną!

Wytrząsnęły koszyk – a tu na stole cały kopczyk świeżutkich kwiatów.

– Sprawiedliwie... fiołki prawdziwe – mamrocze macocha i pojąć nie może, gdzie je pasierbica znalazła. – W lesie były?

– W lesie.

* * *

Minęły trzy dni, mróz jeszcze bardziej się nasilił, wichry jeszcze się bardziej rozsrożyły – a macocha myśli:

„Za pierwszym razem nie udało się, może za drugim się uda".

I woła do sieroty:

– Biegaj mi zaraz w las i nazbieraj tam poziomek. I to ci przykazuję: coby były piękne, coby były dojrzałe. A jak ich nie najdziesz, to nie wracaj!

Znów się dziewczyna okręciła swą podartą chuściną, wzięła na bose nogi chodaki i poszła.

Myśli sobie:

„Pójdę do Miesięcy, może mnie i tera poratują. Ale czy to do nich dojdę? E, musi nie, musi jeszczek przed borem zamarznę".

Idzie, idzie… wichry ją szarpią, mróz na wylot ją przejmuje. Każda kosteczka w niej z zimna się trzęsie. Ale jakoś do lasu doszła, do dwunastu braci dobrnęła.

Powitała ich, odpowiedzieli. I Grudzień mówi:

– To ty, dziewczynko? Cóż teraz chciałabyś mieć?

Wstydzi się sierotka swej zuchwałości, ale cóż ma począć! Więc nieśmiało szepce:

– Poziomek bym chciała… pięknych, dojrzałych…

– To się zrobi… to się zrobi… – mówi Grudzień.

Dźwignął się ze swego siedziska, a na jego miejsce przyszedł młody Czerwiec.

I raz-dwa-trzy… dookoła śnieg stajał, drzewa zazieleniły się, głogowe krzaki stanęły w różowym kwieciu, a ptaszki-świergolaszki napełniły las taką muzyką, że od ich nutek aż liście drżały, aż chwiały się gałązki.

– Idźże, sierotko, za tę sosnę, poszukaj.

Idzie dziewczyna, a na polanie za sosną aż czerwono od poziomek! Jakby tu kto cały wór koralików rozsypał!

Dopieroż zaczęła zbierać, a do dzbanka sypać! A tak jej ta robota chybko szła, że nie do pojęcia! Już połowa dzbana, już po szyjkę, już pełniutki z czubem!

Zerwała liść paproci, dzbanek nakryła, wilczym łykiem okręciła i z wielką radością poszła Czerwcowi podziękować.

– Idźże, sierotko, spokojnie do domu. A jak będziesz czego potrzebowała, to przyjdź tu do nas.

Idzie dziewczyna do domu i, tak jak za pierwszym razem, wcale jej nie zimno i dzbanek nie cięży, i droga niedaleka.

Ani się zmiarkowała, gdy już chatę przed sobą zobaczyła.

Usłyszała macocha, że dziewczyna wchodzi do sieni, tak wyszła z izby i woła:

– Jeśli nie masz poziomek…

Nie dokończyła, bo juścić poziomki są: w sieni pachnie jak na polance leśnej, gdy ją czerwcowe słońce dogrzeje. Wnet też i cała izba poziomkową wonią się napełniła.

Postawiła sierota dzbanek na stole, paprociowe liście zdjęła, a tam poziomki jedna w jedną duże jak wiśnie, a dojrzałe, aż sok się z nich rosą wytacza.

Idą ludzie drogą, zatrzymują się i wołają:

– Darosławo, a co to też w waszej zagrodzie tak pachnie?

Nie chce gospodyni, aby ludzie poziomki zobaczyli, tak je co prędzej do komory wynosi, a ludziom mówi:

– Miałam ta co nieco suchych poziomkowych liści. Spaliłam je, to z tego i pachnizna[3] się z dymem rozeszła.

Na wieczerzę matka z córką poziomki zjadły, sierocie nic nie dały.

Znów minęło kilka dni.

Gospodyni myśli:

„Głupia byłam, że chciałam fiołków, że chciałam poziomek. Kwiatki zwiędły i nie ma nic; poziomki się zjadło i nie ma nic. Tera każę sierocie przynieść z lasu talarów. Gospodarkę se powiększę, odziewku świętalnego dla nas obu nakupię!".

Więc mówi do sieroty:

– Leć mi do lasu i przynieś talarów. Coby były ciężkie ze szczerego srebra. Jak ich nie najdziesz, to się tu nie pokazuj!

Zabrała się sierota i znów idzie, i znów przed braćmi Miesiącami staje.

– Talarów kazali macocha przynieść. Coby były ze szczerego srebra.

Podumał, podumał Grudzień, aż mówi:

– Przychyl się i weź sobie węgielków z ogniska.

Nie śmie dziewczyna odmówić, ale strasznie się boi, że jej te węgielki dziurę w zapasce wypalą i macocha ją za to ukarze. A i jakżeż przyjdzie z węglami, skoro miała talarów przynieść!... To może lepiej nic nie brać i do chaty nie wracać...

Widzi grudzień, że się dziewczyna waguje[4], tak powiada:

– Nie bój się, nabierz węgielków. A jak jeszcze macocha cię wyśle, to już do niej nie wracaj, u nas ostań. W naszej zagrodzie będziesz mieszkała, gospodarkę nam będziesz prowadziła.

Dziewczyna kupkę węgielków czerwonych, żarzących nabrała, podziękowała i wraca. A wciąż się strasznie boi, że jej się dziura w zapasce wypali.

Weszła do sieni, a macocha woła:

– Masz talary?! Siła ich masz?!

Nie śmie sierotka o tych węgielkach powiedzieć: boi się. Milczkiem do nalepy podchodzi, a serce w niej mdleje od strachu.

Wytrząsa z zapaski...

A tu brzęk, brzęk, brzęk... srebrne talary na nalepę lecą i dźwięczą, i błyszczą, aż w całej izbie pojaśniało.

Rzuciła się macocha z córką! Talary zagarniają, oglądają, liczą...

Ten i ten na przykupek gruntu. Ten na krowę, na woły. Ten na prosiaki, gęsi, kury. Ten i ten na odziewek, na buty. A za co korale i bursztyny? A za co jedwabne czepce? Za co pierzyny, poduchy, kilimki?

I na sierotę obie:

– Tyleś jeno przyniosła! A kaj masz więcej? Musi kajniebądź pod śniegiem utaiła dla siebie! Leć zaraz i wszyćkie przynieś!

Zaodziała się sierota w swą starą chuścinę i poszła w las, i więcej nie wróciła. Do dwunastu braci Miesięcy na służbę przystała.

Czeka macocha do późnej nocy. Czeka cały ranek, cały dzień i znów cały wieczór.

Pasierbicy nie widać.

Tak-ci powiada do swojej córki:

– Nie wiadomo, co się stało z pasierbicą, może w polu zamarzła na śmierć. To tera ty pójdziesz.

– Matko, chcecie, cobym i ja przepadła!

– Nie bądź głupia! Tamta co na sobie miała? Letniczkową sukienkę i chuścinę. A ciebie zaodzieję w wełniak, w kożuch, w buty po kolana. Nie bój się, ani poczujesz zimna. A talarów przyniesiesz. Potrafiła tamta, potrafisz i ty.

– Przecie! Potrafię. Jeszcze więcej przyniosę.

Matka córkę cieplućko ubrała i jeszcze ją zababuliła w ogromną wełnianą chustę.

– Weźże na talary w jedną rękę torbę, w drugą garnek, a na plecy jeszcze woreczek. No, nadźwigasz się, ale idź se powolutku, odpoczywaj. A tu naści kukiełkę z masłem i z miodem.

Poszła córka.

A dzień był niezgorszy. Ociepliło się. Wiatr ustał, słońce mgławo świeciło, polatywał śnieżek drobniutki i suchy.

Przeszła córka pole, weszła w las. Ciepło jej, wesoło. Idzie a rozgląda się dookoła, gdzie to te talary leżą?

O, coś się tam w lesie jarzy, migoce!... Pewnie to te bogactwa tak jaśnieją!

Biegnie dziewczyna, aż się o małe świerczki śniegiem przysypane potyka i przewraca! Przybiegła! Patrzy, a to ognisko się żarzy, a dookoła ognia dwunastu braci siedzi.

Poznała, że to bracia Miesiączkowie. Ale wielce była rozgniewana, że się tak tym ogniem oszukała. Myślała, że to talary świecą, a tu ot co!

– Dzień dobry, dziewczynko! A może nam powiesz, kto my jesteśmy?! – zawołał wesoło Grudzień.

A córka ze złością:

– Ten tu Marzec – kłapie wargą jak starzec. A ten Maj – tylko mu kij żebraczy daj. A ten Luty – ma koślawe buty. Stary Grudzień – największy leń!...

I tak długo jeszcze uraźliwie Miesiączkom przygadywała. Aż się bracia rozgniewali.

Podniósł się Grudzień, a na jego miejsce usiadł Luty.

I dopiero, jak nie zacznie się sroga zima!

Mróz ścisnął nagle taki, że aż drzewa zaczęły hukać.

Podniósł się wicher, pochwycił tumany śniegu i rozhulał się zamiecią.

Myśli córka:

„Trzeba mi do domu uciekać!".

Ale drogi powrotnej wcale znaleźć nie może. To w tę stronę biegnie, to w tamtą. Ognisko z oczu straciła. A tu bór coraz gęściejszy, a tu mróz coraz okrutniejszy, a tu zaspy coraz większe. Brnie już po kolana, siły traci, senność ją ogarnia…

Aż i umarzła na śmierć.

J. Porazińska, *Za górami, za lasami*, wyd. „Zielona Sowa", Kraków 2009.

[1] Zawrzeć – zamknąć.
[2] Chojary – drzewa iglaste, sosny lub świerki.
[3] Pachnizna – zapach.
[4] Wagować się – zastanawiać, wahać się.

Grzegorz Kasdepke

Klepsydra od jajek na miękko

Którejś niedzieli kupiłem na targu staroci klepsydrę. Mój synek Kacper nie mógł oderwać od niej oczu – patrzył na przesypujący się piasek jak na najciekawszą kreskówkę. Piasek się sypał, sekundy płynęły – a trwało to tak długo, że w pewnym momencie wszystko zaczęło mi się mylić; miałem wrażenie, że to piasek płynie, a sekundy się sypią…

– To taki stary zegar, tak? – chciał wiedzieć Kacper.

– Coś w tym rodzaju – skinąłem głową.

– No to która teraz jest godzina?

Wzruszyłem ramionami.

– Tego nie dowiesz się, patrząc na klepsydrę… Ale… – dodałem szybko, widząc rozczarowaną twarz Kacpra – ale gdy na przykład gotujesz jajka na miękko, to stawiasz taką klepsydrę przy kuchence, a jak już cały piasek się przesypie, to znaczy, że można wyłączyć gaz!…

Ugotowałem jajka na miękko, aby udowodnić, że mówię prawdę.

– A do czego służą większe klepsydry? – zapytał Kacper.

– Do gotowania jajek na twardo… – odparłem. Czułem jednak, że nie jest to najwłaściwsza odpowiedź.

– A jeszcze większe?

– Do przypalania garnków… – mruknąłem dość bezmyślnie, przyznaję.

– A jeszcze większe? – nie ustępował Kacper.

Już chciałem coś wymyślić, gdy w drzwiach kuchni pojawiła się Magda, mama Kacpra.

– Do wzywania straży pożarnej! – powiedziała. – Stawiasz taką klepsydrę przy garnku, a jak już cały piasek się przesypie, nie ma ani jajek, ani garnka, za to w kuchni stoją rozeźleni strażacy!…

– Naprawdę? – ucieszył się Kacper i spojrzał z podziwem na klepsydrę.

– Naprawdę – powiedziała Magda. A potem, patrząc na mnie, popukała się w czoło i rzuciła na odchodnym: – Ty to umiesz wszystko wytłumaczyć dziecku…

I wyszła.

G. Kasdepke, *Kacperiada. Opowiadania dla łobuzów i nie tylko*, wyd. „Literatura", Łódź 2010.

Pytania do tekstu

- Do czego posłużyła klepsydra, którą kupił tata Kacpra?
- Czego chciał się dowiedzieć Kacper od taty?
- Dlaczego mama Kacpra zdenerwowała się na męża (tatę)?
- Do czego, oprócz gotowania jajek, może służyć klepsydra?

Maria Niklewiczowa

Bajka o Bajce

Popołudniowe zebranie Rady Miejskiej przeciągnęło się długo.

Kiedy radca Powolutko wyszedł wreszcie z kasjerem Akuratnym na ulicę, westchnął z ulgą. Był ciepły wieczór wiosenny.

– No, koniec roboty na dzisiaj – powiedział radca Powolutko. – Ale i tak nie zdążyliśmy omówić wszystkiego. Czy wiecie, kolego, że w pierwszym kwartale tego roku urodziło się w naszym mieście trzysta pięćdziesiąt dwoje dzieci? W mieszkaniach będzie jeszcze ciaśniej, a w biurach więcej pisaniny. Niektórzy się cieszą [...], ale ja nie. Kręci się to i piszczy, a ja wolę mieć spokój.

Po chwili dopędził ich wysoki, chudy referent Papiórek i zapytał, wskazując długim palcem skwer:

– Co to za światła?

Powolutko i Akuratny też nie wiedzieli, co to były za światła. Podeszli więc wszyscy trzej do żelaznych sztachet, Powolutko oparł się o nie okrągłym brzuszkiem, Akuratny poprawił okulary i patrzyli.

Obok nich przystanęła inspektorka Zasadnicza, przyłączył się też młody sekretarz Razraz.

Zobaczyli, że nad skwerem unoszą się ruchliwe iskierki jak rój świętojańskich robaczków, oświetlając młodą kobietę, która siedzi na kamiennej rybie pośrodku basenu.

W dni świąteczne z paszczy ryby tryskała fontanna, ale tego dnia był zwyczajny poniedziałek.

Kobieta miała przeźroczyste skrzydełka i białą szatę. Coś mówiła. Dookoła basenu siedziały i stały dzieci, cała chmara zasłuchanych dzieci.

Wtem rozległ się stamtąd śmiech, tak potężny wybuch śmiechu i klaskania, że radni odskoczyli od sztachet. Śmiech rechotał długo, potem ze skweru, z okien i z balkonów dobiegły wołania dzieci:

– Jeszcze, jeszcze, jeszcze!

Obok radnych przystanęła pod sztachetami staruszka z rozradowaną twarzą.

– Co się tam dzieje? – zapytał radny Powolutko.

– Ona tak opowiada co wieczór – tłumaczyła staruszka. – O morskim królu, o smoku, o czarodziejskiej kobyłce i różne takie historyjki.

– Jak ta kobieta się nazywa?

Staruszka zachichotała, a gdy Powolutko nalegał, powiedziała:

– Nazywa się Bajka.

– To nie może być, takiej nie ma w spisach ludności – obruszył się Papiórek. – Gdzie ta kobieta mieszka?

– Za górami, za lasami! – zawołała staruszka i prędko odeszła, nucąc wesoło i podrygując na wykrzywionych obcasach.

Przystanęła pod sztachetami nieco dalej i znów zaczęła słuchać opowiadania bajarki, siedzącej na kamiennej rybie, tylko od czasu do czasu zerkała bokiem podejrzliwie na grupę radnych.

– Ta stara jest tak samo niemądra jak tamte dzieciaki – oświadczyła inspektorka Zasadnicza z westchnieniem. – Nasłuchają się [...] o laseczce czarodziejskiej i myślą, że wystarczy machnąć nią szast! prast!, a zadanie zaraz rozwiąże się samo i ziemniaki same się obiorą. Cóż dziwnego, że dzieciom nie chce się potem odrabiać lekcji. I po co mają chodzić na ćwiczenia fizyczne, jeżeli są buty siedmiomilowe? Dziwię się, że nie kazano wycofać bajek z bibliotek szkolnych.

– I ja się dziwię – przytaknął księgowy Rubryka, który podszedł przed chwilą i słyszał część rozmowy. – Zamiast opowiadać o smokach, których nie ma, trzeba dzieciom mówić o tym, co jest naprawdę, a nie podawać im jakieś przestarzałe, fałszywe wiadomości o świecie. Albo: „stoliczku, nakryj się". Widział kto z was taki stoliczek?

– Zgadzam się z wami, kolego – odezwał się kasjer Akuratny. – Ja już od dawna zabrałem mojej córce książkę z bajkami, kiedy znalazłem w niej bajkę o jakiejś owcy, co to, wiecie, ile razy potrząśnie kudłami, sypią się z nich złote dukaty. Ja, proszę was, mozolę się od rana, licząc i wypłacając ludziom ich ciężko zapracowane pieniądze, a tymczasem bajki przewracają dzieciom w głowie, że niby to próżniakom czarodziejska owca sypie złoto garściami.

– Co tu dużo gadać! – zawołał sekretarz Razraz, uderzając pięścią w kamienny słup sztachet. – Zachwalać czarodziejską kobyłkę i jej pług, kiedy mamy traktory, to karygodna głupota. Już ja się tym zajmę, żeby od jutra nie było tej przybłędy, co dzieciom opowiada brednie.

Następnego wieczora znów gromada dzieci zebrała się na skwerze, inne czekały w oknach i na balkonach. Na próżno. Bajka nie przyszła. Skwer był ciemny, a na kamiennej rybie pośrodku basenu nie siedział nikt.

Dzieci rozeszły się zawiedzione.

Nazajutrz rano, biegnąc do szkoły, opowiadały jedne drugim:

– Wiecie, co się stało? Bajkę wypędzili z miasta.

– Jak to? Za co?

– A tak, raz na zawsze ją wypędzili.

– Książek z baśniami też podobno nie będą drukować.

– Mojego bajarza tatuś dawno schował – powiedziała z żalem Danusia Akuratna.

Wszystkie dzieci były bardzo zmartwione.

Pod wieczór, kiedy Danusia skończyła odrabianie lekcji, wyszła z koleżanką na skwer. Patrzą, a tu koło basenu stoi Zbyszek Powolutko ze Stefkiem Rubryką.

– Czego tu chcecie? – zapytały dziewczynki.

– A wy czego? – zapytali chłopcy.

– Bo myślałyśmy, że może przyjdzie Bajka. Ale jej nie ma. Już drugi dzień. Chyba naprawdę ją wypędzili.

– Wiecie co, chodźmy nad rzekę – zaproponował jeden z chłopców. – Bajek już dziś i tak nie będzie.

Poszli. Po drodze spotykali inne koleżanki i kolegów i szli dalej gromadą. Przystanęli na moście. Słońce właśnie zachodziło. Daleko, za lasami.

Mała Rózinka Papiórkówna wspięła się na palce, wysunęła głowę nad balustradę mostu, popatrzyła na rzekę i zawołała:

– Widzicie? Woda jest cała różowa. A tam, nad łąką, leci Żar-ptak ze złotymi skrzydłami.

– To bocian – powiedział Stefek Rubryka. – Wydaje się złoty, bo słońce zachodzi.

– Przecież wiem – obruszyła się Rózinka. – Ja tylko tak naumyślnie, żeby było ładnie, a ty mi psujesz.

Wtem usłyszeli terkotanie motoru i na most wtoczył się motocykl. Zeskoczył z niego sekretarz Razraz. Dzieci obstąpiły motocykl, bo to był nowy model. Razraz zapytał, poprawiając coś przy siodełku:

– O czym rozmawialiście?

– O Żar-ptaku – odpowiedziała Rózinka.

Nie wiedziała jeszcze, że temu panu lepiej nie mówić o takich rzeczach, a Danusia za późno pociągnęła ją za rękaw.

– Znowu te głupie bajdy! – krzyknął Razraz.

Machnął ręką, skoczył na motor i zapuszczając go, zawołał:

– Już ja z tym zrobię koniec! Koniec raz na zawsze!

Po chwili tylko ogon kurzu pełznął za nim na zakręcie szosy.

Dzieci stały zmartwione. Danusia powiedziała, że trzeba coś na to poradzić. Trzeba odnaleźć Bajkę i wymyślić sposób, żeby jej wolno było opowiadać jak dawniej.

Kiedy się nad tym naradzali, usłyszeli wesołą piosenkę. Leciała nad drogą, śpiewało ją kilka głosów. Gdy wędrowcy się zbliżyli, dzieci poznały swoich dobrych znajomych.

Ta młoda z kręcącymi się włosami pracuje w przędzalni i prowadzi chór. Naprawdę nazywa się Zula, ale ją przezwali „Zazula".

Ten z plecakiem to ważny prezes czegoś tam, wuj małej Rózinki. Dzieci wcale się go nie boją, chociaż nazwały go „Lewek", bo ma dużą jasną czuprynę i straszy dzieci na niby, udając, że ryczy na nie lwim głosem.

Trzeciego wędrowca poznały z daleka, taki był wysoki i chudy. To „Żyrafa", profesor geografii. Tak ciekawie opowiada o krajach całego świata, jakby sam wszędzie był.

A malutka z siwymi włosami, ale z dołeczkami w policzkach jak dziewczynka, to ta pani, co zamieszkała w małym domku pod lasem i pisze książkę dla dzieci.

– Wrr, wrr – ryknął Lewek – dawać mi tu największego urwisa na zakąskę, bo jestem głodny!

Dzieci rozbiegły się ze śmiechem i z piskiem, Lewek je gonił, a potem usiedli na chwilę pod kasztanem przy drodze. Danusia powiedziała o Bajce, że ją wygnano z miasta.

– Poszłyśmy na skwer, a tam tak pusto, tak smutno – skarżyły się.

– To i mój zbiorek baśni pewno dzieciom zabiorą – powiedziała siwa pani.

– Czekajcie, przyjaciele – przerwał Lewek i zmrużył oko figlarnie. – Będę się starał wam pomóc, ale najpierw chciałbym wiedzieć, jakich wy bajek pragniecie. Czy chcielibyście posłuchać tej o smoku, co po różnych przygodach zabija dzielnego Jasia i pożera królewnę?

– Nie, nie – wołały dzieci jedno przez drugie. – Panu się pomyliło, przecież to dzielny Jasio zabił smoka i uratował królewnę, i ożenił się z nią.

– No, to może chcielibyście posłuchać, jak bogaty chłop zabrał biednemu czarodziejską kobyłkę, a ta kobyłka wyorała chciwcowi kociołek pełen złotych dukatów?

– Wujku, czy wujek zapomniał? – odezwała się Rózinka poważnie. – Wszystko nie tak było. Kobyłka wcale nie chciała służyć niedobremu, tylko wróciła do biedaka, co ciężko pracował, a nie miał na jedzenie dla dzieci, i jemu wyorała złoto.

– Więc może wolicie o tym, jak leniwa, zła córka wyszła za mąż za królewicza, a Kopciuszek, ta dobra pasierbica, do końca życia ubierała się w worek i przebierała groch, a macocha ją krzywdziła?

Dzieci zaczęły się śmiać.

– E, pan nam się tylko sprzeciwia – mówiły. – Pan dobrze wie, że to właśnie biedna pasierbica została królową. Tak musi być.

– Zawsze w bajce musi się dziać sprawiedliwość?

– Pewno, że tak. Inaczej nikt by nie chciał słuchać takich brzydkich bajek.

– No, dobrze – mówił dalej Lewek. – A czy w życiu wszystko dzieje się sprawiedliwie? Czy zawsze zwycięża dzielny i najlepszy? Czy nikt nie krzywdzi sieroty? Czy nigdzie na świecie bogaty chciwiec nie wyzyskuje bezkarnie biedaka? Czy są czary i pomagają tym, którzy zasługują na pomoc? Wiecie, że tak nie jest. Więc czy nie lepiej nie opowiadać bajek, kiedy kłamią? Jak myślicie?

Dzieci milczały. Wreszcie odezwał się Stefek:

– Nikt nie kłamie. My przecież wiemy, że bajka to bajka.

– No to czemu lubicie bajki, jeżeli wiecie, że w życiu nie jest tak dobrze ani tak sprawiedliwie?

Dzieci nie umiały tego wytłumaczyć, ale Stefek upierał się przy swoim:

– Właśnie dlatego! W bajce jest wszystko tak, jak powinno się dziać. I ludzie są tacy jak trzeba.

Lewek mruknął triumfującym lwim pomrukiem, spoglądając na Żyrafę, na Zazulę, na tę panią, co pisze książki:

– Widzicie? Zawsze mówiłem to samo. Baśń uczy wymierzać sprawiedliwość.

– Wiecie – wtrącił profesor Żyrafa – byłem dopiero w pierwszej klasie, kiedy stary Sebastian, owczarz, opowiadał mi bajkę o takim czarodziejskim zielu, że kto go weźmie pod język, ten może polecieć, gdzie chce. Ile ja się tego ziela naszukałem z Józkiem, moim ciotecznym bratem! No i skończyło się to szukanie tak, że Józef został lotnikiem, a ja uczę w szkole geografii. On podróżuje samolotem, a ja myślami. A kto nas do tego zachęcił? Bajka! Ona nam podpowiedziała, czym możemy być. Zazulo, ty tak pięknie prowadzisz chór, pewno lubiłaś bajkę o czarodziejskiej fujarce?

Zazula roześmiała się:

– Takiej bajki nie znałam. Ale kiedy mi mama przeczytała o grze Wojskiego na rogu i o Jankielu cymbaliście, to aż mi się przyśnili i odtąd zaczęłam marzyć o tym, żeby uczyć się w szkole muzycznej.

– To może Rózinka zostanie doktorem albo pielęgniarką? – zastanowiła się Danusia.

– Czemu? – zdziwiła się Rózinka.

– Przecież mówiłaś o Żar-ptaku, a na nim się leci w bajkach po żywą wodę dla chorych – powiedziała Danusia i obie się roześmiały.

Tymczasem zaczęło się ściemniać i trzeba było wracać. Szli wesoło i przypominali sobie różne baśnie, kto jaką zapamiętał. Potem Lewek powiedział, że zebranie Rady Miejskiej odbędzie się jutro i że on stoczy tam bitwę o powrót Bajki, więc niech dzieci poproszą wszystkie znajome wróżki o pomoc. Dzieci wiedziały, że Lewek tylko tak mówi, bo przecież w Radzie Miejskiej nikt się nie bije, tylko głosują, jak ma być w mieście wszystko urządzone.

Ta pani, co pisze książki, nie była radną, więc nie poszła na posiedzenie, tylko czekała przed ratuszem razem ze Stefanem, z Danusią i z innymi dziećmi. Była strasznie ciekawa, czy Rada pozwoli, żeby Bajka znów opowiadała w parku, czy nie pozwoli.

Czekali bardzo długo. Wreszcie otworzyła się brama i wyskoczył z niej Lewek z rozwianą grzywą, a za nim profesor Żyrafa.

– Gdzie jest Bajka? – wołał Lewek. – Wygraliśmy! Przyprowadzimy ją z powrotem na skwer, a w zimie będzie nam opowiadać w specjalnej sali!

Żyrafa rozejrzał się, a kiedy nikt się nie odzywał, powtórzył za Lewkiem:

– Wygraliśmy, słyszycie? Gdzie Bajka? Dawajcie ją tu, poprowadzimy ją w triumfalnym pochodzie!

Dzieci spoglądały po sobie, jakby każde pytało sąsiada: „Może ty wiesz, gdzie Bajka? Może uciekła za góry i nigdy już nie wróci? Przecież wypędzono ją!"

Wtem usłyszeli dziecinny głosik, który się śmiał, i śmiał, i śmiał!

Lewek pierwszy wypatrzył Rózinkę, schowaną za kioskiem z gazetami.

– Czego się śmiejesz? – ryknął srogo jak prawdziwy lew.

– Bo nikt z was nie wie, gdzie jest Bajka, a ja wiem!

– No, gdzie?

– Schowała się u nas na strychu. W nocy, jak wszyscy śpią, przychodzi do mnie i takie śliczne bajki opowiada!

– Na strychu? Nie umarła tam z głodu?

– Ale gdzie! Mówi: „stoliczku, nakryj się" – i już. Powiedziała, że jej nikt nigdy naprawdę nie wypędzi, bo ona się nie da wypędzić, zawsze gdzieś się schowa.

– To dlaczego nam wcześniej o tym nie mówiłaś?

– Bo mi nie pozwoliła. Teraz już mogę, kiedy jej wolno wrócić.

– No to dalej, biegnijmy po Bajkę na strych do Rózinki – wołali wszyscy.

Bajka znów siada na kamiennej rybie pośrodku skweru i opowiada, a dzieci jej słuchają. Słuchają też nieraz Lewek i Zazula, i Żyrafa, i ta pani, co pisze książki dla dzieci, i staruszka w pantoflach na wykrzywionych obcasach – i ja.

Jeżeli przyjdziecie kiedy posłuchać z nami także, to radzę wam, zajrzyjcie między krzaki i pod drzewa, gdzie jest najciemniej. Może się okazać, że schował się tam chudy referent Papiórek albo kasjer Akuratny w okularach, albo radca Powolutko z okrągłym brzuszkiem, albo księgowy Rubryka czy inspektorka Zasadnicza. Albo nawet sekretarz Razraz przejeżdżając obok skweru zeskoczy na chwilę z motocykla i wyłączy motor, żeby nie głuszył opowiadania.

Oni też lubią bajki, tylko się tego wstydzą. Nie róbcie im przykrości i udawajcie, że ich nie widzicie.

„Wydawnictwo Literackie", Kraków 1988.

Pytania do tekstu

►► Kim była postać, której ludzie tak chętnie słuchali wieczorami w parku?

►► Dlaczego Bajkę wypędzono z miasta?

►► Kto i w jaki sposób przekonał radnych, by Bajka mogła wrócić do miasta?

Irena Landau

Superdziadek

Dziadek Felicjan jest księgowym. Ale jest też prawie aktorem, naprawdę. Nie grywa w teatrze, w filmach ani w telewizji, ale w domu, przed swoją wnuczką. Kiedy wraca z biura, czyta jej bajki. Dorocie wydaje się wtedy, że widzi na przykład Czerwonego Kapturka, bo jej superdziadek nie tylko zmienia głos, ale przebiera się tak, jakby był na scenie. Kiedy był Czerwonym Kapturkiem, założył czerwony beret mamy, zabrał z kuchni koszyczek babci, a z lodówki kiełbasę i dżem w słoiku. Innego dnia wziął szczotkę do zamiatania, bo miał akurat udawać Babę Jagę. A we wtorek zaczął grzebać w szafce z butami.

– Czego szukasz, tato? – zapytała mama Doroty.

– Twoich pantofli, tych trochę za dużych.

– Po co ci moje pantofle?

– Bo dziś będę Kopciuszkiem, a Kopciuszek, uciekając z balu, zgubił pantofelek. Sama rozumiesz, że tym zgubionym pantofelkiem nie mogą być moje buciory ani męskie kapcie.

– Ale przecież nie wciśniesz się w moje pantofle. Mam dużą stopę, ale i tak będą za małe.

– Dlatego szukam tych za dużych.

– One są tylko trochę…

– Moja droga – przerwał mamie dziadek – jestem twoim ojcem, a ojca trzeba słuchać. Dasz mi te pantofle czy nie?

Mama westchnęła, wyjęła z szafy prawie nowe pantofle, które rok temu miała wymienić, ale zapominała i teraz zrobiło się już za późno. Pantofle były bardzo ładne, beżowe, z brązową kokardką.

– No, możemy się umówić, że są złote – ucieszył się dziadek, a potem opowiedział Dorotce bajkę o Kopciuszku.

Wszyscy znają tę bajkę, ale dziadek opowiadał ją po swojemu. Ubrany w wielką czarną chustkę babci warczał jak zła macocha Kopciuszka, piszczał jak dwie podłe siostry, a nawet prawie śpiewał jak piękny królewicz. A czasem szemrał jak prześliczny Kopciuszek. Chociaż w chwili, gdy z wielkim trudem wciskał stopy w mamine buciki, nie szemrał, tylko jęczał, sapał i stękał. A potem, uciekając z balu, próbował zgubić pantofelek. Stał na schodach pałacowych, czyli na brzegu dywanu, i machał lewą nogą.

– Och! Ach! – rozpaczał. – Spóźnię się i wróżka zdejmie ze mnie czar! Biegnę, lecę, pędzę, zaraz zgubię pantofelek!

Ale jakoś nie pędził i nie leciał, a o zgubieniu pantofla nie było mowy. I w końcu dziadek zdecydował się trochę zmienić bajkę. Postanowił, że już teraz będzie królową.

– Jestem władczynią, Kopciuchem Pierwszym! – krzyknął. – Służko moja, Krystyno, pomóż mi!

– Ja ci dam służkę! – obraziła się babcia Krysia. – Jeszcze tego brakowało, żebym ci buty ściągała!

– Giermku mój, Stefanie! – zawołał dziadek, bo usłyszał, że tatuś właśnie wrócił do domu. – Ściągnij z mojej stopy ten zaczarowany but!

– Ależ tato… – obruszył się tatuś Doroty. – Nazywanie mnie giermkiem to chyba przesada…

– Urszulo, sługo pałacowa, natychmiast ściągaj ten… pantofel!

– Tato! Jaka znowu sługa! – naburmuszyła się mama Doroty.

Dorota ze śmiechu nie mogła się ruszyć, bo potem bajka o Kopciuszku zamieniła się w bajeczkę o rzepce. Najpierw za but złapała babcia, babcię ciągnął tata, tatę – mama, a dookoła latał Azor i szczekał jak opętany. I w końcu but zsunął się ze stopy dziadka. Cała rodzina usiadła na dywanie, a superdziadek sapnął „uff” i zaczął się śmiać. I śmiał się, dopóki nie poczuł, że boli go prawa stopa, bo tkwi na niej, jak przymurowany, drugi pantofelek Kopciuszka…

„Świerszczyk”, nr 2/2010.

Pytania do tekstu

►► Dlaczego dziadek Doroty jest superdziadkiem?

►► Co się wydarzyło podczas odgrywania przez dziadka roli Kopciuszka?

►► W kogo zamienił się dziadek?

►► Czym się różniło przedstawienie dziadka od znanej baśni o Kopciuszku?

►► Jak się zakończyło przedstawienie?

Grzegorz Kasdepke

Teatr

– Odwagi! – szeptała babcia Joasia, wchodząc z Kubą i Bubą do teatru. – Odwagi! – słów tych nie kierowała jednak do bliźniaków, lecz do samej siebie. Bo też dobrze wiedziała, że z jej drogimi wnuczętami nigdy nic nie wiadomo – raz zachowują się tak, że lepiej nie można, a kiedy indziej tak, że lepiej..., lepiej nie mówić.

Jak dzisiaj, na przykład.

– Szybciej! – poganiała Kubę i Bubę. – Bo się spóźnimy!

– Oj-tam, najwyżej pięć minut! – Buba machnęła lekceważąco ręką.

– Do teatru nie wypada się spóźniać! – babcia Joasia zrobiła srogą minę. – Bo przeszkadza to i aktorom, i widzom! I w ogóle jest oznaką...braku szacunku!

Buba wiedziała z doświadczenia, że gdy mowa jest o braku szacunku, lepiej nie dyskutować. Nie dyskutowała więc, tylko pognała w milczeniu za babcią i Kubą do szatni, a stamtąd prosto do sali. Na szczęście spektakl jeszcze się nie zaczął – mimo że przed chwilą przebrzmiał ostatni już dzwonek.

– Tam są nasze miejsca! – krzyknął Kuba i zaczął przepychać się w stronę trzech wolnych siedzeń.

– Kuba!...– jęknęła babcia. – Czego cię uczyłam?

Kuba przystanął w połowie rzędu i popatrzył na nią w zamyśleniu.

– Aaa, no tak! – krzyknął nagle. – Gdy idzie się na swoje miejsce w teatrze, kinie czy gdzieś tam, to należy iść przodem do ludzi siedzących w naszym rzędzie, a nie tyłem! O to chodzi, babciu?

– O to! – warknęła babcia.– Możesz, chłopcze, wreszcie zejść z mojej nogi? – dał się słyszeć czyjś głos.

– Nie jestem chłopcem! – obraziła się Buba.

Spocona z emocji babcia Joasia dotarła w końcu na swoje miejsce i rozsiadła się między Kubą i Bubą.

– A dlaczego nie przywitałaś się z nami? – zapytał niespodziewanie Kuba.

– Słucham, słucham?! – babcia spojrzała na niego z osłupieniem.

– W tej książce od ciebie – wyjaśnił Kuba – wyczytałem, że zajmując miejsce w teatrze czy w filharmonii, wypada skinąć głową sąsiadom. Nie zrobiłaś tego!

– Przecież przyszliśmy tu razem! – babcia czuła, że za chwilę eksploduje.

Rozlegające się wokół syknięcia dały jej do zrozumienia, że powinna być cicho. Nagle, w zapadającej ciemności, usłyszała cichy świdrujący dźwięk.

– Włączyłam alarm w zegarku! – wyjaśniła teatralnym szeptem Buba. – Żeby ci przypomnieć, babciu, że musisz wyłączyć przed spektaklem komórkę! Wyłączyłaś?...

– Odwagi, odwagi, odwagi...– zaczęła mamrotać pod nosem babcia Joasia.

Ale nie trwało to długo, bo po chwili przyszła pani bileterka i kazała jej być cicho...

Pytania do tekstu

▸▸ Dokąd poszła babcia Joasia z Kubą i Bubą?

▸▸ Czego babcia się obawiała?

▸▸ Co to znaczy „teatralnym szeptem”?

G. Kasdepke, *Bon czy ton. Savoir-vivre dla dzieci*, wyd. „Literatura”, Łódź 2010.

Paweł Beręsewicz

Aktorka Agata

Praca aktora to udawanie. Udawanie, że jest się kimś innym, niż naprawdę się jest. I to takie udawanie, żeby wcale na udawanie nie wyglądało. Oczywiście najprzyjemniej udaje się księżniczki, królów, rycerzy walczących ze smokami – i to najlepiej skutecznie – ale w życiu aktora zdarzają się również inne, mniej miłe role. Ktoś przecież musi udawać smoka, z którym walczą rycerze, a także okrutnego czarodzieja, złą macochę i chciwych starszych braci. Albo na przykład pietruszkę.

– Pietruszkę? – prychnęła urażona aktorka Agata, kiedy pan reżyser złożył jej propozycję zagrania jednej z ważniejszych ról w filmie *Na straganie w dzień targowy*.

Reżyser zmarszczył brwi, podniósł do góry wskazujący palec lewej ręki i zatroskanym, uroczystym głosem powiedział:

– Otóż właśnie pietruszkę, pani Agato, właśnie pietruszkę! To bardzo trudna rola i dlatego od razu pomyślałem o pani. Księżniczkę i rycerza potrafi zagrać każdy, ale pietruszkę... do tego, pani Agato, potrzeba prawdziwego talentu.

Bardzo się Agacie spodobały słowa pana reżysera na temat prawdziwego talentu.

– Nie wiem, czy podołam – uśmiechnęła się skromnie, ale w głębi duszy czuła, że to może być rola jej życia.

W filmie rozmaite warzywa prowadziły ze sobą rozmowy. Pozdrawiały się, sprzeczały, docinały sobie złośliwie. Pietruszka nie mówiła nic. Scena z jej udziałem następowała mniej więcej w połowie filmu. Grała cicha, rzewna muzyka, a narrator łamiącym się głosem czytał:

– Lecz pietruszka, z tą jest gorzej! Blada, chuda, spać nie może!

Kamera powoli przesuwała się na aktorkę Agatę. Pietruszka robiła strasznie smutną minę, przymykała oczy, bezsilnie zwieszała ramiona i rozdzierająco ziewała, żeby pokazać, jak bardzo spać nie może.

Pan reżyser nie był zadowolony.

– Nie, nie, nie, pani Agato! – Trzy razy klepnął się scenariuszem w udo i całą scenę trzeba było powtarzać.

– Blada, chuda, spać nie może! – ponownie jęczał narrator.

Aktorka Agata znowu wkraczała do akcji, ale ciągle coś było nie tak.

– Tak nie może być! – wściekał się reżyser. – Ma pani wyglądać jak pietruszka!

– A jak wyglądam? – biednej Agacie zbierało się już na łzy.

– Jak aktorka udająca pietruszkę!

– To co mam robić? – padło bezsilne pytanie.

Reżyser podniósł obie ręce i na planie zapadła śmiertelna cisza. Zbliżył się do aktorki Agaty i z odległości dwudziestu centymetrów spojrzał w głąb jej smutnych oczu. Potem, kolejno dotykając dłońmi czoła, serca i ust, powiedział głosem pełnym łagodności i mocy:

– Myśl jak pietruszka! Czuj jak pietruszka! Mów jak pietruszka! Po prostu bądź pietruszką!

Tego dnia aktorka Agata wróciła do domu w fatalnym nastroju. Każdy miewa czasami takie dni, kiedy kompletnie nic nie wychodzi. Niektórzy ludzie siadają wtedy w ciemnym kącie i płaczą, włączają telewizor na byle jakim kanale albo zjadają dziesięć tabliczek czekolady. Nie Agata. Agata była twarda i nie zamierzała się załamywać.

Przed domem miała niewielki ogródek. Większość powierzchni zajmował wypielęgnowany trawnik, otoczony barwną ramką kwiatowej rabaty ciągnącej się wzdłuż płotu. Przy samym domu, tuż pod kuchennym oknem, znajdował się wąski zagonek warzyw i ziół. Odważnie strzelały w niebo młode źdźbełka szczypiorku, miniaturowe pomidorki rumieniły się w słońcu, bazylia i mięta rozsiewały wkoło zapachy lata, a młoda sałata toczyła bój na śmierć i życie z żarłocznym ślimakiem. Ważne miejsce na grządce – na rogu, tuż przy płocie – zajmowała pietruszka.

„Po prostu bądź pietruszką!" – wciąż brzmiał Agacie w uszach poważny głos reżysera.

Zrobiła trzy głębokie wdechy i na chwilę zamknęła oczy. Skupiona podeszła do warzywnej grządki, uklękła na ścieżce, przysiadła na piętach i uważnie przyjrzała się zieleninie. Większość

korzenia pietruszki znajdowała się głęboko pod ziemią. Wystawał tylko zaokrąglony, blady, ubłocony koniuszek, z którego wyrastała bujna, soczysta natka. Nie robiła smutnej miny, nie przymykała oczu, nie opuszczała bezsilnie ramion, a już na pewno nie ziewała. Po prostu rosła. Cicho, spokojnie i godnie. Aktorka Agata, ostrożnie, żeby niczego nie zdeptać, weszła bosymi stopami w gęstwinę zielonej naci. Powoli zgięła kolana i ukucnęła na grządce. Wstrzymała oddech. Znieruchomiała. Wszystkie myśli skupiła na byciu pietruszką…

Następnego dnia aktorka Agata nie zjawiła się w pracy. Pan reżyser zgrzytnął zębami ze złości i kazał swojemu asystentowi natychmiast ją sprowadzić.

– Nie ma jej – bezradnie powiedział asystent, kiedy powrócił z nieudanej misji.

Kilka razy dzwonił do furtki domu, w którym mieszkała Agata, ale nikt nie otwierał. Na wszelki wypadek zajrzał przez płot do ogródka.

– Ładne warzywa! – mruknął do siebie, bo znał się trochę na ogrodnictwie.

Na niewielkiej rabatce, pod kuchennym oknem, rosła wyjątkowo dorodna pietruszka, ale aktorki Agaty nie było ani śladu.

A wy? Zastanawialiście się już, kim chcielibyście zostać, kiedy dorośniecie? Czy aby nie aktorem? Radzę wam, zastanówcie się dobrze. Na waszym miejscu w ogóle bym nie dorastał.

P. Beręsewicz, *Zawodowcy*, wyd. „Literatura”, Łódź 2011.

Pytania do tekstu

- ▸▸ Na czym polega praca aktora?
- ▸▸ Co jest w niej przyjemnego? A co może być nieprzyjemne?
- ▸▸ Jaką rolę miała odegrać aktorka Agata? Czy była zadowolona?
- ▸▸ Na czym polega praca reżysera?
- ▸▸ Jaką radę dał aktorce reżyser?
- ▸▸ Czy Agata posłuchała tej rady? Jak to się skończyło?

Melania Kapelusz

Muzeum

W środę mieliśmy iść do muzeum. Jeszcze w szkole pani tłumaczyła nam, czego nie wolno tam robić. Mówiła bardzo długo, aż się zaniepokoiłam, że nie zdążymy nigdzie pójść.

– Nie wolno krzyczeć – powiedziała pani i popatrzyła na nas w obawie, że gdy zaczniemy hałasować, to kierowca ucieknie z autobusu, a obrazy w muzeum pospadają ze ścian.

– Chyba nie muszę przypominać, że nie wolno rzucać śmieci na podłogę.

– Nieee – odpowiedzieliśmy chórem i w tym momencie Zbyszek kopnął papierową kulkę w moją stronę.

Okropnie się zdenerwowałam, bo pani mogła pomyśleć, że to ja śmiecę. I choć miałam wielką ochotę naskarżyć, podniosłam kulkę i wrzuciłam do kosza. Skarżenie jest jeszcze gorsze niż kopanie papierowych kulek. Pokazałam Zbyszkowi język.

– Nie wolno pokazywać języka – pani pogroziła mi palcem. Zbyszek patrzył na mnie z triumfującą miną.

– I najważniejsza rzecz – powiedziała pani. – Czego jeszcze nie wolno robić w muzeum? Kto mi podpowie?

– Nie wolno ziewać – zgłosiła się Anka.

– Myślę, że wszyscy są wyspani, więc nikt nie będziecie chciał ziewać – uśmiechnęła się pani.

– Nie wolno pokazywać palcem na obrazy – powiedziała Ewa.

Ale nie o to chodziło.

– Już wiem – zawołałam. – Nie wolno, nie wolno… obrazów…

– Tak, Kinga, dobrze. Czego nie wolno robić z obrazami?

Wszyscy zamilkli. Bardzo chcieli wiedzieć, czego jeszcze pani im nie pozwala.

– Nie wolno zdejmować obrazów ze ścian! – krzyknęłam.

Cała klasa patrzyła na mnie z podziwem. Nikomu to nie przyszło do głowy. Nawet pani, jak się okazało.

– Tak, masz rację, Kingo. Chociaż miałam na myśli, że nie wolno ich dotykać.

Przypomniałam sobie historię mojej babci. Kiedy była małą dziewczynką, poszła z rodzicami do muzeum. Podobno okropnie się nudziła i przy jakimś obrazie wymówiła zaklęcie, a wtedy obraz spadł. Opowiedziałam o tym dziewczynom.

– Znasz to zaklęcie? – zapytała Ewa.

– Znam.

– To powiedz – prosiła Iwona.

– Lepiej nie – powiedziała Ewa. – Jeszcze coś nam tu spadnie ze ściany.

– Cha, cha, cha – zaśmiał się Zbyszek. Widocznie słyszał całą naszą rozmowę. – Inga wierzy w czary! Inga wierzy w czary!

– Przestań! – krzyknęłam.

Pani kazała nam się uspokoić. Zawołała Zbyszka do pierwszej pary, więc tylko zagrał na nosie i poszedł. Widziałam jednak, że szeptał o czymś z chłopakami i wszyscy strasznie chichotali. Okropnie żałowałam, że opowiedziałam o tym zaklęciu, które pewnie już dawno straciło moc.

W muzeum cały czas się zastanawiałam, czy by go jednak nie wypróbować. Stanęłam przed wielkim królem na koniu i myślałam o tym, jak się ze mnie okropnie śmiał ten wstrętny Zbyszek. Nagle ze ściany wypadły dwa gwoździe. Obraz się przekręcił i zawisł na jednym rogu.

Patrzyłam z niedowierzaniem. Odwróciłam się. Za mną stała cała klasa. Wszyscy wybałuszali oczy, a najgłupszą minę miał Zbyszek. Otworzył usta i gapił się raz na mnie, raz na obraz.

Po powrocie do domu opowiedziałam, co mi się przytrafiło w muzeum.

– Zadziałało stare zaklęcie babci? – mama bardzo się śmiała. – Już go nie pamiętam.

– Wiesz, ja go wcale nie użyłam. Po prostu stałam przed obrazem i nic nie mówiłam, a już na pewno nie: ścienno brenno katarenno.

– Aha – powiedziała mama i spojrzała na wiszący na ścianie portret babci. Ale nawet nie drgnął.

Pytania do tekstu

►► Czego nie wolno robić w muzeum? Podaj siedem przykładów z tekstu.

►► Które z tych zakazów podano na poważnie, a które są tylko żartem?

►► Co sądzisz o zakazie pokazywania obrazów palcem (z daleka, bez dotykania)?

M. Kapelusz, *Kinga i co z niej wyrośnie*, wyd. „Hokus-Pokus", Warszawa 2006.

Laura Łącz

Muzeum

Skrzypnęły ciężkie, masywne drzwi, zachrobotał w zamku klucz i w muzeum zapanowała cisza. Po chwili ktoś jednak westchnął głośno. I znowu – jeszcze głośniej. I znowu.

– Niech pani przestanie! Nic się przecież takiego nie stało! Małe draśnięcie! – zirytował się duży marmurowy posąg bez ręki i kawałka nogi. – Ja nie mam tego i owego, a nie wzdycham.

– Proszę się ze mną nie porównywać – oburzyła się piękna dama z portretu. – Jestem z królewskiej rodziny. A pan…wstyd powiedzieć! Pan jest nagi!

Subtelne panie z innych portretów zachichotały cichutko, zasłaniając usta koronkowymi chusteczkami.

– To prawda – odezwała się poważnie najdostojniejsza z nich. – Wiszę naprzeciwko pana już tyle lat i wciąż się rumienię.

– Ach! – westchnęła znów hrabianka. – Ten chłopak zniszczył mi falbanę przy rękawie! Straciłam przez to na wartości. Pewnie wezmą mnie do lecznicy.

– Raczej do pracowni konserwacji – bąknął posąg. – Rzeczywiście ta dzisiejsza wycieczka była wyjątkowo rozwydrzona. Skąd oni byli?

– Z jakiegoś miasta…na „z"…na „s"…nie, na „k"…

– Nieważne! Zauważyliście państwo, że jeden z nich w ogóle nie wiedział, dokąd idzie? Myślał, że do kina, na „Batmana".

– A drugi, taki rudawy, zdjął muzealne kapcie i tłukł nimi po plecach jedną miłą dziewczynkę, aż zaczęła beczeć.

– Z tymi kapciami to w ogóle cyrk. Słyszeliście ten rumor na schodach? Pewnie pospadali, bo ślizgali się jak na łyżwach.

– Oj, tak, tak! – zaskrzypiała błyszcząca posadzka. – Bolą mnie wszystkie gnaty!

– Szkoda, że strażnik nie otworzył na noc okna – jęknęła panna z różową parasolką. – Do tej pory czuję ohydny zapach tej kanapki z kiełbasą, którą jadł taki piegowaty grubas. Nakruszył w całej sali i ubrudził masłem klamkę u drzwi.

– Ja tam lubię zapach kiełbasy – zaszczekał mopsik, leżący obok niej na jedwabnej poduszce.

– O, właśnie! Przypomniałem sobie dwie dziewczynki, które stały pode mną i jadły chipsy. Cały czas gadały – brząknął kryształkami żyrandol wiszący u sufitu. – Żal mi było naszej przewodniczki, bo tak się dziś starała ciekawie opowiadać.

– Zawsze się stara – wtrącił młody, przystojny książę, wychylając się ze złotej ramy. – A poza tym jest taka śliczna!

– Nie rozumiem, jak może podobać się kobieta, która nosi spodnie! – hrabianka aż zaczerwieniła się z oburzenia, bo książę dawno wpadł jej w oko.

– Może jutro przyjdą kulturalni ludzie i grzeczne dzieci? – przerwała jej na szczęście osiemnastowieczna komoda. – Nie dość, że gnębią mnie korniki, to jeszcze taki jeden kędzierzawy chłopak zadrapał mnie gwoździem!

Zapanowało pełne grozy milczenie.

– Gwoździem? No nie, tego już za wiele! – odezwał się w końcu marmurowy posąg. – W przyszłości, jeśli wejdzie taka wycieczka rozwrzeszczanych dzieci, tupnę zdrową nogą, aż echo pójdzie!

– Racja! A ja zaskrzypię tak, że wszyscy uciekną ze strachu – poparła go posadzka.

– Ja też mogę zaskrzypieć, razem będzie jeszcze lepiej – ucieszyła się komoda.

– Ja zaszczekam – dodał mops.

– Ja głośno ziewnę! – wykrzyknęła jego pani.

Wszyscy prześcigali się teraz w pomysłach.

– Ale się przestraszą! Będą zwiewać tak, że naprawdę pospadają ze schodów! – podsumował posąg.

– A może po prostu tacy już więcej tu nie przyjdą – szepnęła malutka, porcelanowa filiżanka. – Bo i po co?

– Oby! Bo i po co? – powtórzył gdański rzeźbiony zegar i wybił tak późną godzinę, że wszyscy natychmiast poszli spać.

Pytania do tekstu

►► Kto i gdzie prowadzi rozmowę?

►► Co oburzyło eksponaty?

►► W jaki sposób wszyscy chcieli zaradzić tej sytuacji?

►► Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa: „A może po prostu tacy już więcej tu nie przyjdą – szepnęła malutka, porcelanowa filiżanka. – Bo i po co?".

Tomasz Małkowski

O Kamilu, który patrzy rękami. Goła pupa

Mama zabrała Zuzię i Kamila do muzeum. Gdy weszli do pierwszej sali, powiedziała:

– Milek, na ścianach wiszą obrazy, a pośrodku stoją dwie rzeźby.

– Jakie rzeźby? – spytał Kamil.

– Aniołek i baletnica. Obejrzyj je sobie.

Byli w sali zupełnie sami. Mama podprowadziła Kamila do rzeźby. Chłopiec dotknął jej rękami.

– To aniołek, bo ma skrzydła – powiedział. I przesunął dłonie w dół.

– Ojej! Ma gołą pupę!

– W ogóle jest na golasa – zachichotała Zuzia.

Kamil chciał zaraz sprawdzić, czy rzeźbiarz pamiętał o innej ważnej części ciała aniołka. Jednak nie zdążył. Jakiś męski głos huknął:

– Nie dotykaj pupy! Nie widzisz, co tu jest napisane?

– Nie.

– To naucz się czytać!

– Jestem niewidomy.

– I co z tego? Przepisy zabraniają dotykania eksponatów.

– Co to jest eksponat? – spytała Zuzia. Jednak mama nie odpowiedziała, gdyż właśnie zdenerwowała się na pana od przepisów.

– Mój syn nie dotyka rzeźb – wycedziła – tylko je ogląda.

– Rękami?

– Tak, proszę pana. To są jego oczy.

Pan zbaraniał. Był pracownikiem muzeum i pilnował, żeby ludzie nie dotykali rzeźb, nie pluli na obrazy i w ogóle nie robili niczego, co zaszkodzi eksponatom.

– Co to jest eksponat? – spytała drugi raz Zuzia.

– Każda rzecz, którą ogląda się w muzeum – wyjaśniła mama.

– Przepisy zabraniają dotykania eksponatów – powtórzył pan i strzelił obcasami. – A przepisów trzeba przestrzegać!

Wtedy do sali weszła jakaś pani. Na jej widok pan znowu strzelił obcasami.

– Pani dyrektor, melduję, że chłopak obmacywał pupę aniołka.

– Co pan z tą pupą?! – zeźliła się mama. – Milek nie widzi, więc wszystko obmacuje.

– Ale obmacywał pupę – upierał się pan.

Dyrektorka muzeum, bo ta pani była dyrektorką muzeum, powiedziała łagodnie:

– Panie Czarku, zrobimy wyjątek dla tego chłopca. Niech dotyka, czego chce. – Potem wyjaśniła: – Pan Czarek był zawodowym żołnierzem. Dla niego przepis jest jak rozkaz.

– Słyszałeś? – spytał pan Czarek Kamila. – Możesz dotykać pu… czego chcesz.

Ale Kamila nic już nie obchodził jakiś aniołek.

– Strzelał pan z karabinu? – spytał z podziwem.

– Każdy żołnierz strzela. A ja skakałem ze spadochronem, wisiałem na linie nad przepaścią, nocowałem w lesie zimą, gdy wkoło wyły wilki…

Kamil rozdziawił buzię z zachwytu. Zuzia zapomniała o obrazach i rzeźbach.

– Jak pan się obronił przed tymi wilkami? – spytała.

„To ci dopiero zwiedzanie muzeum – pomyślała mama. – Dowiedzą się, jak zbudować szałas z gałęzi i śniegu. Chociaż… Może to i lepiej?”

Mira Jaworczakowa

Własna melodia

Akcja opowiadania rozgrywa się w r. 1816, kiedy to sześcioletni Fryderyk Chopin rozpoczął naukę gry fortepianowej u Wojciecha Żywnego.

Już w następnym roku ukazuje się drukiem pierwszy utwór Chopina – Polonez g-moll, a w 1818 r. ośmioletni Fryderyk występuje w Warszawie z koncertem na cele dobroczynne.

– Ludka, zagraj na fortepianie!

– Frycek! Ja nie mam czasu. – Ludka zrobiła bardzo ważną minę. – Mama dziś piecze słodkie ciasto i ja jej pomagam.

Ludka miała dziesięć lat, była o cztery lata starsza od Frycka, uważała więc, że jest prawie dorosła.

– To teraz tylko pokaż, jak się czyta nuty, troszeczkę tylko pokaż – głos Frycka był tak błagalny, że aż się załamywał.

Siostra wybuchnęła śmiechem.

– Czekaj, czekaj! Jak będziesz starszy, to cię może rodzice każą uczyć gry na fortepianie…

Frycek westchnął i nachmurzył się.

– A ja bym chciał już umieć! Teraz.

– Oj, jakiś ty śmieszny! – Ludka zakręciła się po pokoju, strzepnęła końcami palców sukienkę zupełnie tak samo, jak robiła mama. – Idę do kuchni; przecież mam robotę. A ty pobaw się tymczasem.

– Wcale nie chcę się bawić! – Frycek podszedł do fortepianu i nagle powiedział przymilnie: – Wiesz co, Ludka? Ja ci zagram tę piosenkę, którą wczoraj śpiewałaś, chcesz?

– Dobrze, dobrze, ale potem! – zawołała siostra, wybiegając z pokoju.

Frycek umiał, o tak po prostu ze słuchu, wygrywać różne piosenki, które Ludka lub mama śpiewały. Skąd umiał, nie wiadomo, bo nikt go tego nie uczył. Frycek przesiadywał przy fortepianie całymi godzinami, uderzał w różne klawisze po kolei i przechyliwszy głowę, nasłuchiwał z ogromną uwagą, jak dźwięczą. Czasem kilka razy ten sam klawisz przyciskał, ale na różne sposoby: to krótko i urywanie, to mocno walił, że aż jęczał fortepian, albo znów cicho, najdelikatniej, ledwie, ledwie dotykając klawisza cienkimi palcami.

– Frycek bawi się fortepianem – mówił ojciec, pan Mikołaj Chopin. Matka trochę się martwiła.

– Czy to zdrowo, że on wciąż tak siedzi bez ruchu i nawet na spacer nie chce wyjść?

Tylko pan Wojciech Żywny, przyjaciel rodziców Frycka, nic nie mówił. Przychodził wieczorami na pogawędkę, patrzył spod oka, jak się Frycek kręci koło fortepianu. Pan Żywny nic nie mówił: zdawało się, że nawet nie bardzo słucha tych wygrywanych przez chłopca piosenek. A Frycek nie śmiał go o nic pytać. Gdzie tam, takiego nauczyciela muzyki! Patrzył tylko w niego jak w obraz.

Kiedy Ludka dziś pobiegła do kuchni, Frycek zaczął wyglądać przez okno. I pierwszą osobą, którą zobaczył, był nie kto inny, tylko właśnie pan Żywny, kroczący godnie ulicą w kwiecistej kamizelce.

Frycek wpadł do kuchni.

– Mamo, pan Żywny idzie do Jasia na lekcję; ja pójdę posłuchać.

– Dobrze – zgodziła się matka – tylko owiń sobie gardło szalikiem, żebyś się nie zaziębił. I nie biegnij, bo się zgrzejesz.

…Frycek już był u Jasia, już słuchał. Jasiowi jakoś nie szło dziś granie i nauczyciel kręcił głową niezadowolony.

– Nie tak! Nie tak! Ma być równo i tak, jak w nutach napisane!

Fryckowi też się dostało:

– Nie zaglądaj mu przez ramię! Usiądź sobie dalej.

„Och, jej! – pomyślał Frycek, siedząc na kanapie. – Jak Jasio rąbie w fortepian! A to trzeba zupełnie inaczej: lekko, tanecznie. Menuet jest przecież do tańczenia…”

Żywny wzdychał i raz po raz zażywał tabaki; kichał potem jak z moździerza. Jasio już nie wiadomo który raz powtarzał to samo. Frycek wydął wargi i prędko mrugał oczami.

– Nie, nie może być tak… Aaaapsik! – kichał Żywny. – Jeszcze raz graj… Aaaapsik! Graj od początku.

Jasio wreszcie rozbeczał się ze złości, że mu się nie udaje. Odwrócił się w stronę Frycka z taką miną, jakby mówił: „No widzisz, jak mnie ten Żywny męczy?”, ale kanapa była pusta.

– Graj, Jasiu, dalej – sapnął nauczyciel. – Nie… czekaj! Co to jest? Czyżby to ten sam menuet?

Żywny cały zamienił się w słuch. Z dołu, z mieszkania państwa Chopinów, dochodziły dźwięki fortepianu…

To naprawdę był ten sam menuet, tylko jakiś weselszy, delikatniejszy.

Pochylony nad fortepianem Frycek wygrywał go, takt po takcie, zapomniawszy o całym świecie.

– O, właśnie tak, właśnie tak ma być! – powtarzał sobie, uradowany, że udało mu się zapamiętać.

Nagle Frycek, przerwawszy granie, bardzo się zamyślił. Teraz mu się wydawało, że melodia, którą grał, wcale nie jest taka ładna – że mógłby sobie ułożyć o wiele ładniejszą, ależ tak! Wie już nawet, jaka ona jest, ta nowa, jego własna melodia.

Powoli, lekko zaczął wygrywać ją jedną ręką, potem obiema, coraz wyraźniej i pewniej…

– Aaaapsik!

Frycek tak się przeraził tego niespodziewanego hałasu, że odskoczył od fortepianu.

W drzwiach stał pan Żywny z wytrzeszczonymi oczami, czerwony i wzburzony. Zza jego ramienia wychylała się zdziwiona twarz Ludki.

– Frycek – wysapał Żywny. – Powiedz, zaraz powiedz prawdę, kto cię uczył?

– Czego? – spytał z niepewną miną Frycek.

– Menueta kto ciebie uczył?

Chłopiec cofnął się za fortepian, na dobre przestraszony.

– Pan uczył Jasia, ja przecież słuchałem…

– A to, coś teraz grał, co to było? Kto uczył?

– Nikt mnie nie uczył. Ja tak sobie sam…

Żywnym jakby zatrzęsło; wciągnął do nosa taką porcję tabaki, że nie mógł się potem uspokoić: kichał i kichał. Pani Justyna przybiegła z kuchni.

– Co się profesorowi stało?

– Stało się! – wrzasnął Żywny. – Do ojca idę, do pana Mikołaja. Muszę do niego!

Całą swą ciężką postacią runął do korytarza, pani Justyna za nim. Ludka została z bratem.

– Oj, coś ty, Frycek, zbroił, że się tak pan Żywny gniewa, tak krzyczy?

– Ja nie wiem.

Oboje mieli przerażone miny, bo aż tu słychać było, jak stary nauczyciel opowiada coś ojcu bardzo głośno. Ale ani słowa nie mogli zrozumieć.

Nagle drzwi od pokoju ojca otworzyły się z trzaskiem – głos Żywnego stał się wyraźny:

– Ja dużo dzieci widziałem, ja dużo dzieci uczyłem, ale takiego jak Frycek… Ja dawno to sobie myślałem, ale dziś proszę…

– Ojej! Coś ty zrobił? – jęknęła z płaczem Ludka.

Frycek zbladł, słysząc zbliżające się kroki ojca, Żywnego i matki. Już weszli. Żywny zbliżył się do chłopca i za ramię przyciągnął go do ojca.

– To jest talent! Talent niespotykany! – wysapał. – I właśnie dlatego ja go muszę… Od zaraz… muszę…

– Frycku! – powiedział ojciec. – Od jutra pan Żywny będzie cię uczył gry na fortepianie.

Frycek zamknął oczy, zacisnął mocno powieki i głęboko odetchnął: będzie się uczył muzyki już od jutra…

– No co, Frycek! – zawołała Ludka. – Nie cieszysz się? A przecież tak chciałeś czytać nuty… Dlaczego nic nie mówisz, Frycek?

Nie mógł mówić z nagłego szczęścia. Podbiegł do matki i z całych sił wtulił głowę w jej gospodarski, suto marszczony fartuch.

A Żywny trzaskał swoją tabakierką i pomrukiwał basem sam do siebie, że jeszcze trochę, niedługo, a na całą Warszawę Frycek będzie sławny ze swej muzyki, na pewno!

I pomylił się dobry, stary nauczyciel, pomylił się, pomrukując tak o swoim uczniu.

W całej Warszawie? W całym świecie jest sławny największy polski muzyk, Fryderyk Chopin.

Przez stulecia. Opowiadania z historii Polski, oprac. S. Aleksandrzak, M. Wadecki, wyd. „Nasza Księgarnia", Warszawa 1970.

Pytania do tekstu

- ▶▶ Jakie postacie występują w opowiadaniu? Kto to jest Frycek?
- ▶▶ Co było ulubionym zajęciem chłopca?
- ▶▶ Dlaczego Frycek uciekł z lekcji Jasia? Co zrobił w swoim mieszkaniu?
- ▶▶ Jak nauczyciel muzyki zareagował na grę Frycka? Dlaczego chłopiec się przestraszył?
- ▶▶ Jak zakończyło się opowiadanie?
- ▶▶ Dlaczego pan Wojciech Żywny się pomylił?

Renata Piątkowska

Dentysta (fragment)

To miał być zwyczajny dzień, ale zbudziłem się rano z dziwnym uczuciem, że coś jest nie tak. Źródło niepokoju tkwiło w buzi. Czułem tam lekkie pulsowanie i niezbyt wielki, ale nieustający ból. Omiotłem językiem wszystkie zęby. W jednym język odkrył niewielkie wgłębienie, którego dawniej tam nie było. Chwilę potem lustro potwierdziło straszną prawdę – w zębie była czarna dziura. Poskarżyłem się mamie, licząc na współczucie, a może nawet jakiś mały prezencik na otarcie łez. Zamiast tego usłyszałem po chwili, jak mama ustala dla mnie termin wizyty w gabinecie dentystycznym. [...]

Obok fotela dentystycznego czekała już na mnie pani doktor ubrana w biały fartuch i gumowe rękawiczki. Twarz miała przysłoniętą specjalną papierową maską. Wyglądała niesamowicie i bardzo groźnie.

Gdy tylko usadowiłem się na fotelu, włożyła mi do ust gumową rurkę.

– To taki jakby odkurzacz, służy do odsysania śliny – wyjaśniła.

Odkurzacz był fajny, połykał ślinę i cichutko gulgotał. W ramach eksperymentu przystawiłem go sobie do języka. Rurka natychmiast się zatkała i urządzenie przestało pracować. Pani doktor zmarszczyła brwi i powiedziała:

– To nie służy do zabawy. A teraz otwórz szeroko usta – dodała i włożyła mi do buzi małe okrągłe lusterko i długi cienki haczyk. Oglądała po kolei wszystkie zęby, postukując w nie od czasu do czasu. Haczykiem wyciągnęła skórkę z pomidora, która podczas śniadania utknęła mi między zębami. Znowu zmarszczyła brwi. Wreszcie natrafiła na dziurę.

– Teraz posmaruję ci okolicę zęba znieczulającym żelem. Ma przyjemny smak i złagodzi przykre doznania. – Mówiąc to, nałożyła mi na dziąsła różową galaretkę o truskawkowym smaku.

Pycha, pomyślałem, zlizując natychmiast smaczne lekarstwo. Widząc to, pani doktor westchnęła tylko ciężko i sięgnęła po coś, co wyglądało jak długi, cienki wąż z żądłem na końcu. To była ta okropna maszyna, która wydawała z siebie świdrujące dźwięki, podczas gdy przyczepione do niej żądło wbiło się w bolący ząb.

Zacisnąłem powieki. Pomyślałem, że jeśli nie będę nic widział, może to wszystko samo jakoś zniknie. Nie znikło i właśnie miałem zamiar zerwać się z fotela, gdy pani doktor odłożyła wąż i powiedziała:

– No, dzielny chłopak. Dziurka jest oczyszczona, teraz ci ją zatkam. Możesz wypłukać usta, tutaj stoi kubek.

Sięgnąłem po niego i wtedy do kubka automatycznie nalała się nieduża porcja wody. To było fantastyczne. Ile razy poruszyłem kubkiem, ten napełniał się wodą. Gdy po raz dziewiąty wypłukałem usta, dentystka znowu zmarszczyła brwi i kazała mi leżeć spokojnie z otwartymi ustami. Zatykanie dziury białą, gęstą papką wcale nie bolało. To było tak, że najpierw czułem w zębie coś jakby przeciąg, a zalepiając dziurę, pani doktor zatrzasnęła tam jakieś drzwi.

Na koniec pokazała mi, jak należy prawidłowo czyścić zęby, i wskazując na stojący z boku koszyk pełen małych autek, misiów i dinozaurów, zaproponowała:

– Wybierz sobie jakąś zabawkę na pamiątkę.

To był najprzyjemniejszy moment całej tej wizyty, choć truskawkowy żel też nie był zły, pomyślałem, wybierając z koszyka małą czerwoną koparkę.

Pytania do tekstu

- ▸▸ Kto opowiada tę historię?
- ▸▸ Co chłopiec odkrył rano w swojej buzi?
- ▸▸ Dokąd poszedł z mamą?
- ▸▸ O jakich urządzeniach w gabinecie dentystycznym opowiadał chłopiec?
- ▸▸ Co robiła pani doktor?
- ▸▸ Jak zachowywał się chłopiec?
- ▸▸ Czy byłeś już w gabinecie dentystycznym? Co robił doktor?
- ▸▸ Czy wizyty u dentysty trzeba się bać? Dlaczego?
- ▸▸ Co należałoby zrobić, aby wizyty u dentysty nie były przykre i bolesne?

R. Piątkowska, *Opowiadania z piaskownicy*, wyd. „Bis", Warszawa 2009.

Mariola Jarocka
Dlaczego woda morska jest słona?

Dawno temu nad brzegiem morza żyło dwóch braci. Jeden z nich był bogaty i świetnie mu się powodziło, a drugi biedę okrutną klepał…

Któregoś dnia młodszy i biedny brat wybrał się roboty jakiejś szukać. Chodził i chodził, pytał i pytał, ale nigdzie go nie potrzebowali. Wieczorem trafił na polanę, na której stała mała chatka. Przed chatką staruszek siedział. Podszedł brat do starowinka, pokłonił mu się i powiada:

– Pracy szukać poszedłem, a widzi mi się, że zbłądziłem.

– Siądź, pogwarzymy – rzekł staruszek i pieniek chłopu przysunął. Siadł brat na pieńku, a smutny był taki, że trudno wypowiedzieć. Ciągle tylko wzdychał i przed siebie patrzył…

– Co cię trapi? – pyta starzec.

– Bieda. Nie mam ja ani co do pieca włożyć, ani do garnka. A dzieci z głodu aż piszczą! Co mi robić, jak pracy nigdzie dostać nie mogę, a z kawałka ziemi, com ją od ojca dostał, trudno wyżyć. A i brat, choć bogaty jest i w zbytku żyje, pomóc mi nie chce. A przecie odrobiłbym każdego kartofla czy mleko, którego dla najmłodszego dziecka potrzebuję.

– Nie frasuj się! Dam ja ci pracę. Jutro przez cały dzień dobytku mi przypilnujesz, a ja sowicie cię za to wynagrodzę.

Następnego dnia z rana wyszedł staruszek do lasu, a chłop został przy chacie. A że szybko znudziło go stróżowanie, to zabrał się do roboty. Przeczyścił komin, umocował okiennice, by wiatr nimi nie targał, naprawił drzwi, a z kłody drewna, co przed chatą znalazł, stół zrobił i parę niezgorszych zydli…

Wieczorem wrócił staruszek z tobołkiem na plecach pełnym rozmaitych ziół oraz korzonków.

– Widzę, żeś wyśmienicie się sprawował – rzekł zadowolony. – Za swój trud i starania cenny dar ode mnie dostaniesz – dodał i wyjął coś zza pazuchy.

– To czarodziejski młynek. Czego tylko zechcesz, wszystkiego ci namiele. Patrz, byś umiał się z nim obchodzić!

I staruszek zawołał:

– Miel, młynku, chleb!

Jak tylko to powiedział, młynek zakołysał się, ruszył korbką i zaczął mielić chleb! A gdy na stole było już kilka pachnących i wielkich bochnów, staruszek rzekł:

– Wystarczy. Teraz pokażę ci, jak go zatrzymać. Aby to zrobić, musisz nacisnąć ten guziczek – wyjaśniał, pokazując chłopu niewielki przycisk znajdujący się z tyłu młynka.

Po kolacji, z bochnem pod pachą, błogosławiąc starca i jego dar, wracał chłop do domu.

– Gdzieś się podziewał? – spytała go zatroskana żona. – Trzy dni na ciebie czekamy. Już się bałam, że coś złego cię spotkało.

– Nie martw się, żonko! Od dziś bieda nie będzie już w okna nam zaglądać – rzekł chłop. Potem postawił młynek na stole i rozkazał:

– Miel, młynku, kaszę! – chwilę potem przed jego oczyma pojawił się cały kopczyk kaszy. Uradowany chłop kazał młynkowi po kolei mleć fasolę, groch, kiełbasę... Wszystko, o czym tylko pomyślał i co mogła pomieścić pusta dotąd spiżarnia... Odtąd jego dzieci nie chodziły już głodne, zaś on sam nie musiał o nic prosić brata. Niedługo potem dostał pracę stolarza, bo trzeba było przyznać, że znał się na tym rzemiośle, jak mało kto.

Odmiana losu i szczęście młodszego brata w końcu zaczęły kłuć w oczy starszego. Któregoś dnia nie wytrzymał i przyszedł z wizytą. A widząc ogrom bogactwa, aż zatrząsł się z zazdrości.

– Widzę, żeś bogacz i nie rozumiem, za jaką to się stało sprawą. Chyba niczego nie ukradłeś – rzekł z udanym przestrachem. I tak długo wypytywał brata, aż ten o wszystkim mu opowiedział i pokazał czarodziejski młynek.

Pozazdrościł brat bratu dostatku, pozazdrościł młynka i zaczął się o niego napraszać. Ale brat nie chciał mu oddać czarodziejskiego przedmiotu.

– Żyjesz w dostatku. Nie ty potrzebujesz młynka – rzekł, pamiętając, co powiedział mu staruszek na odchodnym. – Oddać go mogę tylko takiemu jak ja biedakowi!

Starszy brat nie chciał się z tym pogodzić. Ciągle myślał o młynku. W końcu, podżegany przez swą żonę, zdecydował się wykraść go bratu.

Nocą, gdy wszyscy już posnęli, wszedł do domu młodszego brata i ze skrzyni, co stała w komorze, wyjął czarodziejski młynek.

Skrzyp wieka skrzyni obudził młodszego brata.

– Jest tu kto? – rzekł zaspanym głosem, ale nikogo nie dostrzegł. Starszy brat był już bowiem za drzwiami i umykał tam, gdzie pieprz rośnie.

Odgłos kroków na dobre rozbudził młodszego brata. Szybko wciągnął na grzbiet kożuch, włożył stojące przy łóżku buty i pognał za złodziejem. Biegł i biegł jego śladem, aż trafił na brzeg morza. Tam, w świetle srebrzącego się księżyca, na wodzie w łodzi dostrzegł swego brata.

– Oddaj młynek! – krzyknął, ale starszy brat roześmiał się tylko szyderczo.

– Jest mój, będę bogaczem, a ty wracaj do swej chaty!

Cóż miał robić młodszy brat? Smutny i zatroskany wrócił do domu.

– Poradzimy sobie! Nawet bez młynka! Mam pracę, pełną spiżarnię, zapobiegliwą żonę i kochające dzieci. Damy radę! – rzekł z nadzieją w głosie.

Tymczasem starszy brat, zadowolony jak chyba nigdy w życiu, płynął po morzu. A było ono spokojne i ciche. W pewnej chwili postanowił wypróbować młynek.

– Czego mi najbardziej trzeba? – zastanawiał się. – Ano soli, po którą aż z zamorskich krajów przyjeżdżają kupcy. Jak będę miał sól, będę miał wielkie bogactwo!

Myśląc tak, w pewnej chwili nakazał młynkowi:

– Miel, młynku, sól!

Młynek zakołysał się, korbką zafurkotał i począł się kręcić. Chwilę później na dnie łodzi pojawiła się biała, miałka sól.

– Wyborna – cieszył się starszy brat. – Oj, będę bogaty. Bogaty! – mamrotał uradowany i już zastanawiał się co też kupi za otrzymane za sól pieniądze...

Myśląc o tych wszystkich cudach, co na niego miały czekać, nawet nie zwrócił uwagi, że soli w łódce jest już tak dużo, że więcej się nie zmieści.

– No już. Starczy! – rzekł młynkowi. Ten jednak ani myślał przerwać swej pracy. Nadal mielił sól. A było jej już tak wiele, że łódka zaczęła coraz mocniej zanurzać się w falach.

– Dość! – krzyczał rozwścieczony starszy brat. – Bo zatonę!

Jednak młynek nadal mielił sól, a zrozpaczony starszy brat nie znał sposobu, by go zatrzymać. Nic bowiem nie wiedział o przycisku z tyłu magicznego narzędzia…

I pewnie łódź zatonęłaby na środku Bałtyku, gdyby w ostatniej chwili starszy brat nie wyrzucił młynka za burtę!

Na domiar złego morze spokojne dotąd, nagle zaczęło się burzyć i wysokie fale zalały łódź, wypłukując z niej całą sól!

Ledwo żywy brat nad ranem dotarł do obcego kraju i nie mając pieniędzy na podróż, musiał w nim pozostać wiele długich lat… W końcu jednak wrócił do domu. Stał się jednak zupełnie innym człowiekiem, bowiem przygoda ta nauczyła go pokory i radości z tego, co posiada…

A młynek? Cóż, do dziś leży na dnie morza, nieustannie mieląc sól, zaś fale roznoszą ją po wszystkich morzach świata…

Pytania do tekstu

▸▸ Kogo spotkał młodszy brat? O czym rozmawiał z nieznajomym?

▸▸ Co podarował staruszek młodszemu bratu?

▸▸ W jaki sposób działał czarodziejski młynek?

▸▸ Dlaczego młodszy brat nie chciał oddać młynka starszemu?

▸▸ W jaki sposób starszy brat zdobył młynek?

▸▸ O co poprosił młynek starszy brat?

▸▸ Co sprawiło, że woda morska jest słona?

Dlaczego woda morska jest słona? Żywa woda, wyd. „Ibis", 2013.

Teresa Maria Massalska
Kropelki jak to kropelki

Kiedyś chmura bardzo, ale to bardzo się pogniewała, aż pociemniała z gniewu. Zagrzmiała gwałtownie, cisnęła błyskawicami i spuściła na ziemię mnóstwo córeczek – kropelek.

– Co za deszcz! – mówili ludzie.

Kropelki jak to kropelki. Jedne lecą z uciechą, inne po prostu uciekają przed gniewem mamy chmury, bo tam na górze istna burza. Awantura!

Tata deszcz szarym płaszczem otula swoje córeczki.

– To nie deszcz, a ulewa! – wołają ludzie.

– Też mi coś! – prycha ze złością ciotka ulewa.

Pluskają kropelki, tworzą kałuże. Zbierają się i naradzają wspólnie:

– Płyniemy do rzeki?

Jest ich coraz więcej i więcej.

Wiatr, który z nudów toczył w porywach jakieś kłębki traw, świsnął:

– Dość tych rozmów! Do roboty!

Kropelki przypomniały sobie polecenie mamy chmury. Jedne myją liście drzew, inne trawę, a jeszcze inne udają, że coś robią i… myk, myk – na ziemię.

– Poleżymy sobie plackiem – myślą.

Ziemia zaprasza kropelki: – Chodźcie, chodźcie do mnie. Pokażę wam korzonki.

Natychmiast część małych kropelek szybko biegnie strumyczkiem w głąb ziemi.

Mama chmura nigdy nie gniewa się długo. Pojaśniała nieco. Słońce błysnęło zza niej wesoło i zawołało do kropelek:

– Wracajcie! Wracajcie! Mama czeka!

Kropelki uśmiechnęły się do słońca, które aż pokraśniało z zadowolenia i przygrzało mocniej. Ledwie tak się stało, a już kropelki zamieniają się w leciutkie jak mgiełka tancerki i w pląsach wędrują do góry…

– Wyparowały – szumią drzewa.

Słońce na to mrugnęło do nich figlarnie i uśmiechnęło się od ucha do ucha.

Wiersze i opowiadania nie tylko do czytania, wyd. MAC Edukacja, Kielce 2006.

Karolina Prewęcka

O kredzie

Kreda ma wyjątkowo długą historię, występuje w przyrodzie, służy do wielu celów, nie tylko do pisania po tablicy. W szkole coraz częściej zastępują ją specjalne markery, ale nie przestaje być bardzo potrzebna.

Najpopularniejsza w kawałku

Kiedy wypowiadamy słowo „kreda", zwykle wyobrażamy sobie mały kawałek białej, czasem zaokrąglonej, a czasem kanciastej, nie za bardzo twardej skałki do pisania albo rysowania. W czasach, gdy nasi dziadkowie i rodzice byli mali, szkolna kreda szybko się kruszyła, zostawiała pyłek na palcach i zmywało się ją z tablicy mokrą gąbką. Dziś jest znacznie wygodniejsza w użyciu.

Znajoma dinozaurów

Słowo „kreda" ma także inne znaczenie. Tak nazywamy prehistoryczny okres w dziejach naszej planety. Bardzo dawno temu, bo przed 145 milionami lat, przez kolejne, długie 80 milionów lat na Ziemi panowały dinozaury, a naukowcy nazwali ten okres – „kredą". To wtedy z roślin i małych żyjątek powoli powstawały skały o białym odcieniu, które przetrwały do dziś i są naturalnym źródłem kredy służącej między innymi do pisania. W Polsce takie skały można zobaczyć w okolicach Chełma czy Zamościa. Dinozaury nie miały tyle szczęścia co skały. Wraz z ich wyginięciem zakończył się okres kredy.

Pomocna na co dzień

Ludzie zbadali kredę i odkryli, że ma wiele dobrych właściwości. Jest powszechnie wykorzystywana do produkcji leków, kosmetyków, a nawet jedzenia. Kreda lecznicza pomaga w dolegliwościach reumatycznych, gdy bolą kolana czy strzyka w kościach. Sproszkowana – jest składnikiem upiększającego pudru. Dosypuje się ją jako biały barwnik do produktów spożywczych. Krawcy używają kredy do kreślenia na materiale wzorów ubrania. Kreda przemysłowa zostawia trwałe znaki, potrzebne w obróbce, na metalach czy gumie. Nasza pospolita kreda jest wielkim darem od natury.

„Świerszczyk", nr 17/2011

Pytania do tekstu

- Jakie zwierzęta żyły dawno temu w okresie nazwanym „kredą"?
- Z czego powstały skały kredy?
- Gdzie i do czego używa się kredy?

Jan Adamczewski

O smoku wawelskim i o mądrym szewczyku

Największa polska rzeka – Wisła – wypływa z gór wartkim strumieniem, a gdy wydostanie się na równiny, staje się coraz szersza, spokojniejsza, coraz bardziej dostojna. Już prawie dorosła dociera do Krakowa. Tu opływa białe wapienne wzgórze, Wawelem zwane, a na nim zamek wspaniały – siedzibę polskich królów.

Przed wielu, wielu wiekami na zamku wawelskim żył król Krak. Wokół zamku rosło i rozwijało się miasto. Ludzie żyli tu pracowicie i dostatnio, a Krak cieszył się miłością i szacunkiem swoich poddanych. I życie biegłoby sobie nadal spokojnie, gdyby nie wielkie nieszczęście, jakie spadło na miasto.

Otóż pod wawelskim wzgórzem w jednej z jaskiń – a pełno ich tam było – zagnieździł się smok ogromny i straszliwy. Może był to tyranozaur, który obudził się w głębi wawelskiej jaskini po trwającej tysiące lat drzemce?

Miał pełną ostrych zębów wielką paszczę, z której buchała trująca para i ogień. Cztery ogromne łapy uzbrojone były w potężne pazury, a gdy uderzał o ziemię ogonem, to tak dudniło, że domy w mieście się trzęsły.

Smok wypijał wodę z Wisły, pożerał owce i krowy, a nawet porywał młode dziewczęta. Trwoga padła na miasto. Dzieci nie wychodziły z domów, dorośli drżeli ze strachu, życie w mieście zamarło.

Król Krak zwołał do siebie mędrców i prosił;

– Poradźcie, uczeni mężowie, co robić, aby ocalić miasto i mój lud ukochany? Jak zgładzić groźnego smoka?

Wezwał też najmężniejszych rycerzy i obiecał im:

– Który z was, wspaniali rycerze, stanie do walki z potworem i zabije go, dostanie ode mnie w nagrodę największy skarb, jaki mam: moją córkę za żonę.

Na nic się jednak to wszystko zdało. Uczeni mężowie nie znali sposobu na zgładzenie smoka, a najdzielniejsi z dzielnych rycerze nie mieli dość odwagi, by stanąć do walki ze smokiem. Potwór więc nadal nie dawał miastu spokoju, siał trwogę i przerażenie, i nikt już nie czuł się bezpieczny w królestwie Kraka.

I gdy już się wydawało, że nie ma żadnego ratunku – zgłosił się do króla młody krakowski szewczyk, Skuba, i powiedział:

– Królu mój i panie, wiem, jak zgładzić smoka. Potrzebne mi będą owcze skóry i dużo siarki.

Król zdziwił się, ale i ucieszył niezmiernie, uścisnął szewczyka i kazał dostarczyć wszystko, czego Skuba zażądał. Słudzy królewscy szybko przynieśli kilka skór owczych oraz wielki wór pełen siarki.

Szewczyk zgrabnie zszył skóry i nadział siarką tak, że wyglądały jak wielka owca. Cały dwór królewski przyglądał się tej robocie, podziwiając zręczność młodzieńca. A gdy szewczyk skończył pracę, zrzucił tę ogromną dziwną owcę z zamkowych murów prosto pod smoczą jamę.

Smok wyskoczył z pieczary i natychmiast pożarł zdobycz.

Nie upłynęło wiele czasu, gdy ryk groźny i potężny wstrząsnął zamkiem i miastem. Płomień rozgorzał w brzuchu bestii. Ziejąc ogniem, potwór rzucił się ku Wiśle i pił, pił, pił, by ugasić pożar, który palił mu wnętrzności. Tak długo pił, aż pękł. Taki był koniec smoka gnębiącego mieszkańców grodu. Wszyscy cieszyli się i płakali z radości. A król Krak rzekł:

– Szewczyku mądry i dzielny, oto obiecana nagroda: córka moja, królewna, będzie twoją żoną.

Ucieszył się szewczyk bardzo, a i królewna była szczęśliwa, bo któraż dziewczyna nie chciałaby mieć męża tak mądrego i odważnego?

Na wawelskim zamku odbyło się huczne wesele, a wraz z królem Krakiem i młodą parą radowali się wszyscy mieszkańcy grodu.

Po strasznym smoku została tylko ta historia, a w wawelskim wzgórzu jaskinia zwana Smoczą Jamą. Przed wejściem do niej stoi dziś pięknie wyrzeźbiony groźny smok. Czasem nawet zieje ogniem – tak jak ten przed wiekami.

J. Adamczewski, *Legendy starego Krakowa*, wyd. „Skrzat", Kraków 2004.

Pytania do tekstu

- Jak myślisz, kiedy działa się ta historia?
- Co zagrażało grodowi Kraka?
- Co ogłosił król? Jaką wyznaczył nagrodę?
- Kto pokonał smoka i w jaki sposób?
- Dlaczego tę historię możemy nazwać legendą?

Agnieszka Stelmaszyk

Jak na trampolinie

– Hurra! – wrzasnęła cała nasza drużyna, gdy druh Jacek powiedział, że pojedziemy na biwak w góry.

Przez trzy tygodnie rozmawiałyśmy z Aśką tylko o tym biwaku. W przeddzień wyjazdu zaczęłam się pakować. Asia była u mnie i pomagała mi wybrać najpotrzebniejsze rzeczy. Ułożyłam na kupkę tylko to, co najważniejsze. Ale rodzice kupili mi chyba za mały plecak! Za nic nie mogłam pomieścić w nim wszystkich niezbędnych ubrań oraz innych drobiazgów.

Aśka siedziała na łóżku i krytycznie przyglądała się moim wysiłkom.

– Udepcz nogą, to na pewno się zmieści – dała mi w końcu bardzo praktyczną radę.

Pomysł był naprawdę dobry! Udeptałam wszystko dokładnie. A dla pewności podskoczyłam kilka razy jak na trampolinie, żeby zmieścił się jeszcze duży ręcznik kąpielowy.

– No, to teraz mogę jechać! – zawołałam pełna radości.

Założyłam plecak. Był jednak tak ciężki, że zrobiłam z nim zaledwie dwa kroczki i bęc! Przewróciłam się na wznak! A kiedy próbowałam się podnieść, plecak mnie przygniótł i już wcale nie mogłam się ruszyć. Asia, zamiast mi pomóc, pokładała się ze śmiechu. I to ma być koleżanka?! – pomyślałam urażona.

Damą być...

Następnego dnia na miejsce zbiórki odprowadził mnie tata. Całe szczęście, że niósł ten mój plecak.

– Marysiu, coś ty tam nakładła? Kamieni czy co? – tata sapał całą drogę i ocierał pot z czoła.

– Same niezbędne rzeczy – zapewniłam. – I lakier do paznokci – dodałam. – Bo druh powiedział, że nasz obóz będzie w prawdziwej głuszy. Z dala od cywilizacji. Nie będzie tam sklepów ani nic takiego.

– A po co ci w górskiej głuszy lakier do paznokci? – mój tata szczerze się zdumiał.

– Kobieta bez względu na wiek powinna być zawsze elegancka – odparłam z godnością.

Babcia, która była prawdziwą damą, zawsze mi to powtarzała. I zawsze miała pomalowane paznokcie.

– Ach, te kobiety! – mruknął tata i znowu otarł pot z czoła. A potem przełożył wypchany plecak do drugiej ręki. Pewnie pocieszył się trochę, gdy przed autobusem zobaczył innych tatusiów. Byli równie zziajani i zmęczeni, jak on. [...]

Pytania do tekstu

►► Dokąd wyjeżdżała Marysia? W co się spakowała?

►► Jaki miała problem z pakowaniem? Co poradziła jej koleżanka?

►► Jak myślisz, czy rzeczywiście Marysia wzięła tylko niezbędne rzeczy. Uzasadnij swoją odpowiedź.

A. Stelmaszyk, *Gdzie jest Kunegunda?*, wyd. Book House, Warszawa 2009.

Tove Jansson

Tatuś Muminka i morze (fragment)

Tego bardzo ważnego wieczoru, kiedy mieli wyruszyć, wiatr zmienił kierunek na bardziej wschodni. Zaczął wiać krótko po dwunastej, ale oni ustalili, że odjazd nastąpi o zachodzie słońca. Morze było ciepłe i miało głęboki niebieski kolor, równie niebieski jak wnętrze szklanej kuli. Cały pomost pełen był tobołków aż po kabinę kąpielową, gdzie stała przycumowana łódź. Kołysała się lekko, żagiel był wciągnięty, a na szczycie masztu świeciła sztormówka.

Przy brzegu zaczynało się ściemniać.

– Ryzykujemy, że w nocy nie będzie wiatru – rzekł Tatuś. – Można było wyruszyć zaraz po śniadaniu, lecz w tym przypadku lepiej poczekać do zachodu słońca, bo taki wyjazd musi nastąpić o właściwej porze. […] – Usiadł na piasku obok Mamy. – Spójrzcie na łódkę – rzekł. – Spójrzcie na „Przygodę". Łódź w nocy to coś cudownego. Tak właśnie należy zaczynać nowe życie: z palącą się lampą na maszcie. Brzeg ginie w mroku, cały świat śpi. Nie ma nic piękniejszego na świecie niż podróż nocą.

– Masz rację – odezwała się Mama Muminka. – W dzień robi się tylko wycieczki, a podróżuje się w nocy. – Mama była mocno zmęczona po tym całym pakowaniu i niepokoiła się, czy coś ważnego nie zostało zapomniane. Sterty bagażu piętrzyły się imponująco na pomoście, ale ona wiedziała, jak mało tego wszystkiego będzie, kiedy przyjdzie do rozpakowywania. Iluż to rzeczy potrzebuje rodzina, żeby przeżyć normalnie choćby jeden dzień! […]

– Nie myślisz, że już dość ciemno? – spytała. – Twoja lampa pięknie wygląda na tle nieba. Może byśmy ruszyli?

– Za chwileczkę. Muszę ustalić położenie łodzi – odparł Tatuś. Rozwinął mapę na piasku i zaczął przyglądać się samotnej wyspie daleko na morzu. Był bardzo poważny. Wietrzył długo pod wiatr, usiłując pobudzić swój zmysł orientacji, którym już od dawna się nie posługiwał. […]

Po chwili Tatuś uznał, że kierunek jest dobry, i mogli odpłynąć. Poprawił kapelusz i powiedział:

– Ruszamy. Ale żebyś nic nie nosiła. Całą ciężką robotę my zrobimy. Ty tylko wejdź na pokład.

Mama Muminka skinęła głową potakująco i z pewnym wysiłkiem wstała. Morze miało teraz kolor fiołkowy, brzeg lasu stał się miękką, ciemną smugą. Mama była bardzo śpiąca i wydało jej się nagle, że wszystko jest nierzeczywiste, niby jakiś sen w fantastycznym oświetleniu i zwolnionym tempie, jakby się szło i szło w ciężkim piachu i nigdzie nie mogło dojść.

Reszta była na pomoście, ładując bagaż do łodzi. Lampa na maszcie chwiała się lekko, kontury pomostu z kabiną kąpielową wyglądały na tle wieczornego nieba jak długi kolczasty smok. Mama usłyszała śmiech Małej Mi, a równocześnie doszły ją głosy ptaków nocnych budzących się w lesie.

– Jak pięknie – powiedziała sama do siebie. – Pięknie i dziwnie. […]

Tatuś Muminka sterował. Mocno trzymał ster w jednej łapce, ściskał go wręcz, czując tajemnicze z nim zjednoczenie i całkowity spokój wewnętrzny.

Jego rodzina była równie mała i bezbronna jak w szklanej kuli, a on wiózł ją bezpiecznie przez ogromne morze w milczącą, niebieską noc. Lampa na maszcie znaczyła ich drogę tak, jakby Tatuś narysował świecącą, wyraźną linię na mapie i powiedział: „Stąd – dotąd. Tam zamieszkamy. Tam moja latarnia morska stanie się środkiem świata, górując dumnie nad niebezpieczeństwami otaczającego ją morza".

– Nie zimno ci chyba, co? – spytał wesoło Mamę. – Owinęłaś się kocem? Spójrzcie, zostawiliśmy za sobą ostatnią wyspę. Wkrótce zrobi się całkiem ciemno. Bardzo trudno żeglować w nocy, trzeba cały czas uważać. […]

Na niebie ukazały się blade jesienne gwiazdy. Muminek leżał na plecach, przypatrując się sztormówce […]. Wokół panowała niczym nie zmącona cisza i tylko ster trzeszczał leciutko. Wszyscy spali. Tatuś był zupełnie sam ze swoją rodziną, czujny, przytomny jak nigdy.

T. Jansson, *Tatuś Muminka i morze*, wyd. „Nasza Księgarnia", Warszawa 2006.

Pytania do tekstu

- ▶▶ Kto wyrusza w podróż? Kim są Muminki?
- ▶▶ Dlaczego rodzina zaczyna podróż wieczorem?
- ▶▶ Jak myślisz, dokąd płyną Muminki? Czy chciałbyś do nich dołączyć?
- ▶▶ Jaki jest nastrój tego opowiadania?

Czesław Janczarski

Życzenia dla naszej Pani

Życzymy naszej drogiej Pani,
by każdy dzień był miły dla Niej.

By ranny budzik srebrne dźwięki
układał dla niej w takt piosenki.

By zaczynała dzień wesoła
i żeby znikła zmarszczka z czoła.

By wiatr jej pachniał, śmiech jej szumiał,
by każdy w klasie ją rozumiał.

Helena Bechlerowa

Święto Zmarłych (fragment)

Na cmentarzu płomyki złote
i groby w chryzantemach.
Ludzie przyszli tu, myślą o tych,
których już nie ma.

Wspominają drogie imiona,
zasłaniają lampki przed wiatrem.
Dla tych bliskich – wieńce zielone
i bukiety jesiennych kwiatów.

Anna Onichimowska

Arbuzy

Ten dzień zaczął się tak samo jak zwykle. Potem jednak wszystko już było inaczej. Mama bardzo płakała i wcale nie chciała ze mną rozmawiać, ciągle dzwonił telefon, przychodzili różni ludzie i wszyscy kazali mi się bawić.

W końcu poszłam na podwórko.

– Dlaczego nie płaczesz? – spytała mnie Agata.

Nie wiedziałam, co powiedzieć.

– Przecież umarła twoja babcia. Jak ktoś umiera, wszyscy płaczą – wyjaśniła.

– To nieprawda – powiedziałam cicho, a po chwili krzyknęłam: – Nieprawda! Kłamiesz! Kłamiesz! – i już czułam, że płaczę.

Poleciałam, żeby spytać mamy, biegłam w górę po trzy stopnie, potknęłam się i wywaliłam, a z kolana zaczęła kapać krew.

– Nic ci się nie stało? – przestraszyła się nasza sąsiadka, widząc moją zapłakaną twarz.

– Niech mi pani powie – poprosiłam – czy moja babcia umarła?

I znów zaczęłam płakać.

– Bo ona mówiła, że będzie musiała wyjechać...

Pani Hania podniosła mnie i weszłyśmy do jej mieszkania.

– A nie wiesz, dokąd pojechała twoja babcia? – spytała.

– Nie wiem – zmartwiłam się, ale przestałam juz płakać. – Tego nie mówiła. Powiedziała tylko, że idzie do szpitala, a potem wyjeżdża na długo. I jeszcze – przypomniało mi się – prosiła mnie, żebym nie płakała.

– No widzisz. – Pogładziła mnie po włosach. – Pamiętasz twarz twojej babci? – spytała.

– Pewnie – oburzyłam się. – Wszystko pamiętam. Jak wyglądała, co mówiła, jak się śmiała, co najbardziej lubiła...

– No widzisz – powtórzyła jeszcze raz pani Hania. – Twoja babcia jest w tobie. W środku. I będzie żyła tak długo, jak długo będziesz o tym wszystkim pamiętać – dodała. – Pójdziesz ze mną po arbuza? – spytała nagle.

– Babcia nie lubiła arbuzów – zamyśliłam się. – Mówiła, że...

– A ty, ty lubisz? – przerwała mi pani Hania.

Przytaknęłam i wsunęłam dłoń w wyciągniętą ku mnie rękę.

Pytania do tekstu

►► Dlaczego dziewczynka się rozpłakała?

►► Co to znaczy, że babcia powiedziała: „Tego nie mówiła. Powiedziała tylko, że idzie do szpitala, a potem wyjeżdża na długo. I jeszcze – przypomniało mi się – prosiła mnie, żebym nie płakała.”.

►► Kto pocieszył dziewczynkę?

►► Jakie ważne i mądre słowa wypowiedziała pani Hania?

PROPOZYCJE ZABAW

Zabawa integracyjna „Znajdź kogoś, kto…”

Zabawa polega na tym, że dzieci – kierowane poleceniami nauczyciela – poszukują osób mających podane cechy, na przykład:

– Znajdź kogoś, kto ma niebieskie/czarne/zielone oczy.

– Znajdź kogoś, kto ma taką samą długość dłoni/stopy jak ty.

– Znajdź kogoś, kto jest wyższy/niższy od ciebie.

– Znajdź kogoś, kto urósł przez wakacje.

– Znajdź kogoś, komu przez wakacje urosły włosy.

– Znajdź kogoś, kto nosi okulary.

Po każdym poleceniu dzieci szukają osób o wskazanych cechach, a następnie ustawiają się w grupach. Na zakończenie zabawy rozmawiamy o jej przebiegu, o tym, jak się zmieniliśmy, która grupa liczyła najwięcej osób itp.

Zabawa integracyjna „Miejsce po mojej prawej stronie jest puste…”

Dzieci i nauczyciel siedzą w siadzie skrzyżnym, blisko siebie, ale pomiędzy dwiema osobami zostaje wolne miejsce. Zabawę zaczyna osoba, która ma wolne miejsce z prawej strony, mówiąc tak: „Miejsce po mojej prawej stronie jest puste, zapraszam na to miejsce Janka, który ma jasne włosy”. Wywołane dziecko zajmuje wolne miejsce, a zabawę kontynuuje uczeń, który ma teraz puste miejsce po swojej prawej stronie.

Urozmaiceniem może być dodanie przy wywoływaniu danego kolegi jakiejś jego charakterystycznej (pozytywnej lub neutralnej) cechy, np. ładnie rysuje, jest najwyższa w klasie.

Zabawa integracyjna „Podaj mi piłkę”

Uczniowie siadają kręgiem na dywanie. Wymieniają imię kolegi lub koleżanki i toczą w tym kierunku piłkę. Piłka powinna trafić dokładnie do celu. Następna osoba podaje piłkę do kogoś innego. Uczniowie mają wybierać osoby, które dotąd nie dostały od nikogo piłki. Zabawa kończy się, gdy piłkę otrzymają wszystkie dzieci.

Zabawa integracyjna „Czy dobrze się znamy”

Jeden uczeń staje tyłem. W tym czasie na znak nauczyciela dwie, potem dla utrudnienia trzy osoby zamieniają się miejscami. Zadaniem ucznia po odwróceniu się jest wskazanie, kto zmienił miejsce. Można też się bawić w rozpoznawanie kolegi lub koleżanki po głosie – trzeba wymówić wyraźnie pojedynczy dowolny wyraz.

Inną wersją zabawy jest odgadywanie imienia osoby na podstawie opisu, który podaje nauczyciel, np. *Ta osoba ma krótkie jasne włosy, niebieskie oczy. Najczęściej chodzi w spodniach. Ładnie maluje, lubi koty.* Jest to dobra okazja, aby głośno na forum klasy powiedzieć dobre, miłe rzeczy o osobach niepopularnych, mających problemy. W ten sposób można te dzieci dowartościować, zwrócić ich uwagę (i pozostałych uczniów) na posiadane mocne strony. Chociaż oczywiście należy przedstawiać tu także inne osoby.

Zabawy ze starymi gazetami

Nauczyciel przed zajęciami przygotowuje dużo starych gazet. Wspólnie z dziećmi w klasie lub na korytarzu organizuje tor przeszkód:

- ułożenie z gazet trasy w kształcie ślimaka, węża itp. – dzieci przechodzą trasę, idąc po gazetach, tyłem między gazetami itp.;
- ułożenie z gazet „kamieni na rzece” – dzieci skaczą po rozłożonych gazetach;
- ułożenie z gazet „wysp” – sprawdzamy, na której zmieści się najwięcej dzieci;
- ułożenie z gazet „rowów” – dzieci przeskakują przez gazety.

Po skończonej zabawie arkusze gazetowe zgniata się w kulki i można się bawić w rzuty do celu – kosza na śmieci.

Po kontakcie z gazetami dzieci koniecznie muszą umyć ręce!

Zabawa muzyczno-ruchowa „Ojciec Wirgiliusz"

Nauczyciel wybiera jedną osobę, która zagra rolę ojca Wirgiliusza. Uczeń ten staje na środku, a dzieci tworzą koło, trzymają się za ręce i krążą wokół niego, śpiewając piosenkę:

Ojciec Wirgiliusz uczył dzieci swoje,

a miał ich wszystkich sto dwadzieścia troje. Hejże, dzieci, hejże ha,

róbcie wszystko to co ja!

Zabawa muzyczno-ruchowa „Ojciec Wirgiliusz"

Nauczyciel wybiera osobę, która zagra rolę ojca Wirgiliusza. Uczeń ten staje na środku, a dzieci, trzymając się za ręce, krążą wokół niego i śpiewają piosenkę:

Ojciec Wirgiliusz uczył dzieci swoje,

a miał ich wszystkich sto dwadzieścia troje. Hejże, dzieci, hejże ha,

róbcie wszystko to co ja!

„Ojciec Wirgiliusz" przyjmuje jakąś wymyślną postawę, np. staje na jednej nodze, a drugą wyciąga przed siebie. Reszta grupy stara się powtórzyć ustawienie. Następnie jest wybierany inny „ojciec Wirgiliusz", a poprzedni dołącza do kręgu i zabawa zaczyna się od początku.

Zabawa muzyczno-ruchowa „Jawor, jawor"

Dwoje dzieci tworzy bramę ze wzniesionych rąk. Pozostałe dzieci uformowane w korowód przechodzą pod bramą, śpiewając:

Jawor, jawor, jaworowi ludzie, co wy tu robicie?

Dzieci tworzące bramę odpowiadają:

Budujemy mosty dla pana starosty.

Tysiąc koni przepuszczamy, a jednego zatrzymamy!

Na ostatnie słowa piosenki para tworząca bramę nagle opuszcza ręce i zatrzymuje jedno z dzieci przechodzących w korowodzie.

Zabawa integracyjna „Ludzie do ludzi"

Dzieci dobierają się w pary. W czasie zabawy każda para wykonuje polecenie prowadzącego, dotykając się różnymi częściami ciała. Przykładowe polecenia: *Prawa dłoń wita prawą dłoń. Prawe kolano wita prawe kolano. Lewy łokieć wita lewy łokieć. Brzuch wita brzuch.* Na hasło: *Ludzie do ludzi!* następuje zmiana partnera. Osoba prowadzącego również może się zmienić.

Zabawa muzyczno-ruchowa „Coś miłego"

Dzieci poruszają się w rytm muzyki. Kiedy muzyka cichnie – dobierają się w pary i witają się nawzajem w dowolny sposób. Następnie znowu poruszają się do muzyki. Kolejna pauza – dzieci łączą się znowu w dowolne pary i mówią sobie coś miłego. Następnie znowu tańczą. Podczas kolejnej pauzy mówią sobie, jaki prezent chciałyby dać sobie nawzajem.

Inne pomysły – dzieci mówią: w jaką zabawę mogłyby się wspólnie bawić, dokąd mogłyby wspólnie pojechać lub pójść, jaki przysmak mogłyby sobie ofiarować, w jaką grę mogłyby zagrać.

Zabawa relaksacyjna „Minutka"

Nauczyciel pyta uczniów, czy wiedzą, w jaki sposób można odmierzyć minutę bez używania zegarka. Uczniowie dochodzą do wniosku, że należy odliczać do 60, bo minuta ma 60 sekund. Nauczyciel proponuje, by dzieci usiadły wygodnie w ławkach i zamknęły oczy. Na hasło: *Start!* dzieci w myślach odliczają do 60, a kiedy uznają, że upłynęła minuta, podnoszą rękę w górę. Wygrywa to dziecko, które podniosło

rękę w momencie, gdy upłynęła równo minuta, lub było najbliżej tego czasu (nauczyciel sprawdza to z sekundnikiem).

Zabawę tę warto przeprowadzać na dywanie: dzieci początkowo leżą, a po upływie 1 minuty przechodzą do pozycji siedzącej. To również dobra zabawa wyciszająca, którą można wykorzystać po zajęciach wychowania fizycznego.

Zabawa ruchowa „Coś puszystego"

Uczniowie chodzą po klasie i na hasło wypowiedziane przez nauczyciela wykonują polecenia:

▷▷ Dotykamy czegoś mokrego (potem: puszystego, twardego, miękkiego, szorstkiego, ciepłego, zimnego, białego itp.).

Zabawa ruchowa „Śniegowe rzeźby"

Uczniowie ustawiają się w krąg i naśladują nauczyciela lub wyznaczoną osobę. Zadaniem prowadzącego jest pantomimiczne pokazanie lepienia bałwana lub innej śniegowej rzeźby. Dzieci zgadują, co lepi prowadzący.

Zabawy w terenie oddziałujące na zmysły

- Wędrówka z zawiązanymi oczami wzdłuż liny oplecionej między drzewami.
- „Słuchanie" drzewa, leżenie w trawie z zamkniętymi oczami. Chodzenie boso po trawie.
- Oglądanie (również przez lupę) wydzielonego ramką fragmentu łąki, trawnika lub gleby. Poszukiwanie miejsc, w których „może się ukryć lato".
- Tworzenie zbiorów wakacyjnych – praca w grupie: dzieci w zespole wyszukują i gromadzą na obrusach (kartonach) różne okazy przyrodnicze. Tworzą z nich kompozycje związane z odchodzącym latem. Tworzenie indywidualnych obrazków w kartonowych ramkach. Układanie ich wzdłuż ścieżki i „zwiedzanie" powstałej w ten sposób galerii. Nazywanie barw letnich okazów.
- Kartonową ramkę przygotowujemy z okładki bloku lub kartki z bloku technicznego. Kartkę składamy na pół wzdłuż dłuższego boku. Wycinamy (w obu kartkach jednocześnie) ramkę szerokości ok. 2 cm. Po rozłożeniu pomiędzy kartony wkładamy zebrane okazy przyrodnicze i spinamy je u góry klamerką do bielizny. Gotowe „obrazki" można powiesić w klasie.
- Wykonanie prac z okazów naturalnych. Przyniesione kamyczki, piórka, patyki, listki, muszelki itp. dzieci umieszczają w słoiku z ozdobną etykietą z napisem (np. „Letnie wspomnienia").
- Skanowanie przyniesionych okazów lub ich fotografowanie. Prezentacja w klasie z wykorzystaniem rzutnika lub na zajęciach komputerowych.

Wszystkie książki Wydawnictwa są dostępne w sprzedaży wysyłkowej.
Zamówienia można składać w księgarni internetowej: www.ksiegarnia.gwo.pl
lub nadsyłać listownie pod adresem:

Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe
80-305 Gdańsk 5, skrytka pocztowa 80
tel. 801 643 917, 58 340 63 63
fax 58 340 63 61, 58 340 63 66
http:// www.gwo.pl e-mail: handel@gwo.pl

Seria LokoMotywa

dla klasy drugiej

ISBN 978-83-8118-152-5

Podręczniki, zeszyty ćwiczeń i kartonikowe pomoce:

Materiały uzupełniające:

Edukacja artystyczna

www.informatyka.gwo.pl

Dodatkowe publikacje

Nauczycielom polecamy dodatkowo:

- *Kompozytor kart pracy z matematyki* dostępny pod adresem: www.kartypracy.gwo.pl
- rozkład materiału z podziałem na tygodnie
- dodatkowe materiały dydaktyczne do urozmaicenia zajęć
- program *To już wiem!* Materiały do diagnozowania uczniów i obserwacji ich postępów

Więcej informacji na temat serii Lokomotywa: www.LokoMotywa.gwo.pl

gdańskie wydawnictwo oświatowe